

שבוע פרשת אחרי־קדושים (לכל העולם)

(26 April – 2 May 15)

ז' – י"ג אייר תשע"ה

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כְל־עֵמֶךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כְל־עֵמֶךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹום:**

וְשִׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטור, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לֵבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לֵבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָד וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעוּ אֵל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתָּ דִּגְגָךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתָ וְשִׂבְעָתָ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְכַבְּכֶם,
וְסָרְתָם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁפַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אֶמֶת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיָנִי מִקֶּבֶל עַלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָ לְרַעְדָּךְ בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֲדָּ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם חמבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה לחשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל בפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־יתובות "לה"ו") בצירוף ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדר, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

א בַּצֵּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז: ב הִיטָהּ יְהוּדָה לְקַדְּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו:
 ג הֵימָּה רָאָה וַיִּגָּם הִירִדֹן יִסָּב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדּוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ה מִהֲלֹךְ
 הֵימָּה כִּי תִגֹּם הִירִדֹן תִּסָּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדּוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדֹנָן
 חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ט הַהֶפְכִי הַצּוּר אַגְס־מַיִם חֲלָמַיִשׁ לְמַעֲיָנו־מַיִם:

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לֹא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמּוֹךְ תָּנוּ כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אַמְתְּךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
 אִי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
 יְדֵי אָדָם: ה פָּחַלְתָּם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵים לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָף לָהֶם
 וְלֹא יִרְחוּן: ז יְדִיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: ח כְּמוֹתֵם יִהְיוּ
 עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בְּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בִּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: י בֵּית אֶהְרֶן בְּטַחוּ
 בִּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בְּטַחוּ בִּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרָךְ
 יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית אֶהְרֶן: יג יְבָרֵךְ יִרְאִי יְהוָה חֲקֻמָּתַיִם עַם־הַגְּדֹלִים: יד יִסָּף
 יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
 שָׁמַיִם לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמַּתִּים יְהַלְלוּיָהּ וְלֹא כָל־יִירְדֵי דוּמָה:
 יח וְאֲנַחְנוּ | נִבְרָךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שבת קודש עמ' ב

18 **גמרא**
 19 שנינו במשנה שאם הוציאה שתי כתובות וגט אחד אינה גובה
 20 אלא כתובה אחת, ומשמע במשנה גובה איזה מהם שרוצה,
 21 הגמרא מקשה על כך: **אִי בָּעִיָּא בְּהָאֵי גָבִיָּא אִי בָּעִיָּא בְּהָאֵי גָבִיָּא** –
 22 אם אכן כך הוא הדין שאם תרצה תגבה בשטר זה ואם תרצה
 23 תגבה בשטר השני, **לִימָא תִּיהוֹי תְּיוֹבָתָא** – שמא נאמר שתהיה
 24 מכאן קושיא על דבריו דרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר
 25 שמואל, שני שטרות היוצאין כזה אחר זה על אותה הלואה או על
 26 אותו מכר, ביטל שני את הראשון. ואם כן לשיטת שמואל גם
 27 במשנתנו האשה לא תוכל לגבות אלא בשטר השני, ואילו
 28 במשנתנו משמע גובה באיזה שרוצה.
 29 מתרצת הגמרא: **לֹא אֶתְמַר עֲלָהּ** – וכי לא נאמר על הוראה זו של
 30 רב נחמן בשם שמואל שביטל שני את הראשון, **אָמַר רַב כְּסָא,**
 31 **וּמִוֶּדֶה רַב נְחֻמָּן דְּאִי אוֹסִיף בֵּיה דִּיקְלָא** – שאם המוכר הוסיף דקל
 32 בשטר השני, לתוספת כתביה (כתבו), **וְהָכָא נָמִי בְּדִאוֹסִיף לָהּ**
 33 בכתובה השניה, ולכך גובה מאיזו שתרוצה.

* * *

34
 35 הגמרא מביאה ברייתא בענין הדין שהוזכר במשנה: **תָּנוּ רַבָּנֵינוּ,**
 36 **אִשָּׁה שֶׁהוֹצִיָּאָה גֵּט וּכְתוּבָה וְעִידִים שֶׁמַּעֲיָדִים עַל הַמִּיתָה שֶׁל בַּעֲלָהּ,**
 37 **וְתוֹבַעַת הָאִשָּׁה שְׁתֵּי כְּתוּבוֹת,**

1 על ידו ולא יאמרו שאשת איש אני.
 2 מתרצת הגמרא: **דְּקָרְעִין לִיה** – באמת קורעים את הגט כדי שלא
 3 תוכל לגבות שוב, וכדי שתוכל להנשא כתבינן אנביה – כותבים
 4 לה על גביו, **וְיִמָּא דִּין קְרָעֵנָהּ** – גט זה קרענו אותה, **לֹא מִשּׁוּם**
 5 **דִּימָא פְּסוּל הוּא** – לא משום שגט פסול הוא, **אֱלָא דִּלָּא תִּיהֲדָר**
 6 **וְתִיגְבִי בֵּיה וּמָנָא אַחֲרֵינָא** – אלא כדי שלא תחזור ותגבה בו שוב.

משנה

7
 8 אשה שהוציאה על בעלה שני גיטין, ושתי כתובות הדין הוא
 9 שגובה שתי כתובות, שמכיון שכתב לה כתובה אחרת לאחר
 10 שהחזירה, התחייב לה שני חיובי כתובה ולכן גובה את שתיהן.
 11 אבל אם הוציאה האשה שתי כתובות וגט אחד, או שהוציאה
 12 האשה כתובה אחת ושני גיטין, דהיינו שגירשה והחזירה ולא כתב
 13 לה כתובה אחרת, ואחר כך גירשה שוב, או שהוציאה האשה
 14 כתובה אחת שכתב לה בעלה, וגט – שגירשה פעם אחת, וכן עדי
 15 מיתתה, אינה גובה אלא כתובה אחת, **שֶׁחֲמַנְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִחְזִירָהּ**
 16 **בְּלֹא לְכַתּוּב לָהּ כְּתוּבָה חֲדָשָׁה, עַל מְנַת כְּתוּבָה הָרִאשׁוֹנָה מִחְזִירָה.**

* * *

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב. (יט) עין יעקב מסכת יומא רט
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ג. (כ) מסכת כתובות עם ביאורים
- (ג) מאמר ד"ה וכי תבואו אל הארץ (ג) מדף פג עד דף פט רי
- שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח ה
- (ד) שיחת שבת פרשת אחרי-קדושים י"ג אייר, ה'תשכ"ח יג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת אחרי (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
- (ו) בלה"ק) כרך יב: כג. (כב) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי
- ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח (כג) תורה אור
- המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כח. (כד) שיעורי אורה
- ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחו"ק כט. (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
- שיעור יומי חומש לשבוע פרשת אחו"ק ל. (כו) תורת שמואל תרל"ב
- שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחו"ק צא. (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
- שיעורים בספר התניא (מוגה) (כח) מאמרים קונטרסים – חלק ב'
- שבוע פרשת אחו"ק צב. (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
- לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחו"ק קד. (כח) מאמרים קונטרסים – חלק ב'
- הלכה יומית לעיון ברמב"ם קו. (כט) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחו"ק קט. (ל) אגרות קודש
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחו"ק קנז. (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ג רנב
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחו"ק קסט. (לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת אחו"ק רנג
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת אחו"ק רסב
- מדף כב עד דף כח: קעב. (לד) סדר מצות הדלקת נרות לעש"ק פ' אחו"ק רסג
- (יז) נביאים וכתובים (יח) משניות – מסכת אהלות
- ישעיה פרק ה, משלי פרק י"א ר. ביאור קהתי: רב

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 אודות דיני ערלה, שלא לאכול מפרות העץ בשלושת השנים הראשונות
2 לנטיעתו, נאמר בפרשת קדושים:

3 **וְכִי תִבְּאוּ אֶל הָאָרֶץ** הקדוש-ברוך-הוא אומר לבני ישראל בעודם
4 במדבר: כאשר תבואו לארץ ישראל ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם
5 ערלתו וגו' (ופירש רש"י:

6 "וערלתם ערלתו – ואטמתם אטימתו,

7 יהא אטום ונסתם מלהנות ממנו")

8 **שְׁלֹשׁ שָׁנִים** הראשונות מנטיעת

9 העץ יהיה לכם ערלים לא

10 יאכל, אסור לאכול מפירות העץ

11 שגדלו בתקופה זו ובשנה

12 הרביעית יהיה כל פריו קדש

13 הלולים להו', ופירות השנה

14 הרביעית יש בהן קדושה וצריך לאכול

15 אותם בתנאים מסוימים (כמובא

16 בפירוש רש"י: כמעשר שני שכתוב בו

17 וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה', מה

18 מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומות

19 ירושלים אלא בפדיון, אף זה כן, ודבר

20 זה הלולים לה' הוא שנושאו שם

21 [לירושלים] לשבח ולהלל לשמים"),

22 ובשנה החמישית החל מהשנה

23 החמישית והלאה תאכלו את פריו

24 של העץ להוסיף לכם תבואתו

25 אני הו' אלקיכם¹.

26 והנה, משמעות הפתוב

27 המצוטט לעיל היא שהפניסה של

28 בני ישראל לארץ (וכי תבאו אל

29 הארץ) היא בכדי שיהיה

30 ענין הנטיעה (ונטעתם) דעץ

31 מאכל דוקא, ולפי זה אינו

32 מוכן המושף הפתוב שלש

33 שנים יהיה לכם ערלים לא

34 יאכל, שבג' שנים הראשונות

35 אסורים הפירות באכילה,

36 ואפילו בשנה הרביעית אינו

37 יכול לאכלם במקומו, במקום

38 מגוריו שם גדלו הפירות אלא יהיה

39 כל פריו קדש הלולים וגו',

40 שצריך להעלותם לירושלים,

41 ורק בשנה החמישית תאכלו

42 את פריו והרי לכאורה זו סתירה שבתחילה הכתוב מדגיש שהכניסה לארץ

43 היא כדי לטעת עצי מאכל, ומיד אחר-כך הפסוק ממשיך ומפרט שורה של

ביאור בדרך אפשר

44 הגבלות על אכילת הפירות ואומר בשבילוש השנים הראשונות הם אסורים
45 באכילה לחלוטין וגם בשנה הרביעית אכילתם היא דווקא בתנאים מסוימים.

46 גם צריך להבין מה שפתוב בפסוקים האמורים לגבי המועד שבו

47 מותר לאכול את הפירות ובשנה החמישית גו', דלכאורה, פיון

48 שההיתר לאכול את פריו של

49 העץ הניטע בארץ ישראל הוא לא

50 רק בשנה החמישית אלא גם

51 לאחריה, הנה-ליה-למימר

52 היה לו (לפסוק) לומר ומשנה

53 החמישית והלאה תאכלו את

54 פריו, על-דרך מה שפתוב²

55 לגבי שחיטת קרבן "שור או כשב או

56 עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת

57 אמו" (ובשבעת הימים הראשונים אין

58 להביאו קרבן), ומיום השמיני

59 והלאה גו' "ירצה לקרבן אשה

60 לה", וכיוצא בזה ומדוע כאן לא

61 מפורש שההיתר לאכול את פירות העץ

62 בשנה החמישית אין כוונתו לשנה

63 החמישית בלבד אלא מהשנה

64 החמישית והלאה?

65 עוד צריך להבין, מה שפתוב

66 בהמשך הכתוב "ובשנה החמישית

67 תאכלו את פרי" להוסיף לכם

68 תבואתו (ופירש רש"י: "המצווה

69 הזאת שתשמרו, תהיה - להוסיף לכם

70 תבואתו – שבשכרה אני מברך לכם

71 פירות הנטיעה..."), שהפניסה בזה

72 בדברי התורה שהשכר על קיום מצות

73 ערלה הוא תוספת ברכה, "להוסיף",

74 בפירות היא להוסיף שבאין-

75 צרוף תוספת עד אין שיעור. והנה,

76 שאין זה כמו שכר כל

77 המצות שהוא בערך המצוה

78 ובהתאמה וביחס למצוה עצמה

79 [וכידוע שיש שתי דעות

80 בדברי הראשונים³ בענין

81 שכר מצוה, אם הוא בדרך

82 סיבה ומסובב, תוצאה, כלומר,

83 שהשכר על המצווה הוא תוצאה

84 מתבקשת מהמצווה עצמה או

85 שהוא ענין סגולי והיחס בין המצווה לשכר המצווה הוא לא שהשכר

86 הוא תוצאה ישירה של המצווה אלא במצווה יש כוח וסגולה שגורם את

בס"ד. שבת פרשת אחרי- קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

1 **וְכִי תִבְּאוּ אֶל הָאָרֶץ** ונטעתם כל עץ מאכל
2 וערלתם ערלתו וגו' שלש שנים יהיה לכם

3 ערלים לא יאכל, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו

4 קדש הלולים להו', ובשנה החמישית תאכלו את

5 פריו להוסיף לכם תבואתו אני הו' אלקיכם¹.

6 והנה, משמעות הפתוב היא שהפניסה לארץ

7 (וכי תבאו אל הארץ) היא בכדי שיהיה ענין

8 הנטיעה (ונטעתם) דעץ מאכל דוקא, ולפי זה

9 אינו מוכן המושף הפתוב שלש שנים יהיה לכם

10 ערלים לא יאכל, שבג' שנים הראשונות אסורים

11 הפירות באכילה, ואפילו בשנה הרביעית אינו

12 יכול לאכלם במקומו, אלא יהיה כל פריו קדש

13 הלולים גו', שצריך להעלותם לירושלים, ורק

14 בשנה החמישית תאכלו את פריו. גם צריך

15 להבין מה שפתוב ובשנה החמישית גו',

16 דלכאורה, פיון שההיתר לאכול את פריו הוא

17 לא רק בשנה החמישית אלא גם לאחריה,

18 הנה-ליה-למימר ומשנה החמישית והלאה

19 תאכלו את פריו, על-דרך מה שפתוב² ומיום

20 השמיני והלאה גו', וכיוצא בזה. עוד צריך

21 להבין, מה שפתוב להוסיף לכם תבואתו,

22 שהפניסה בזה היא להוסיף שבאין-צרוף. והנה,

23 שאין זה כמו שכר כל המצות שהוא בערך

24 המצוה [וכידוע שיש שתי דעות בדברי

25 הראשונים³ בענין שכר מצוה, אם הוא בדרך

26 סיבה ומסובב או שהוא ענין סגולי, ועל-

(1 פרשתנו (קדושים) יט, כג"כה. (2 אמור כב, כו. (3 הובאו בשל"ה בית אחרון (יב, א"ב. טו, א"ב). וראה אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' שצה. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 השכר, וְעַל-כָּל-פָּנִים לְפִי שְׁתֵּי הַדְּעוֹת הָרִי הַשָּׁכָר הוּא בְּעָרֶף
2 הַמְצֹנָה ויש יחס והתאמה בין המצווה לשכר על קיום המצווה], אֲלֵא
3 השכר המובטח על מצוות ערלה וְהוּ עֲנִין שֶׁל הוֹסְפָה שְׂבָאִין-
4 עָרוֹף, ללא יחס בין המצווה עצמה והשכר, וְצָרִיף לְהִבִּין מַה נִּשְׁתַּנָּה
5 עֲנִין מְצוֹת עָרְלָה שֶׁשָּׂכְרָה
6 הוּא בְּאִין-עָרוֹף לַמַּעֲשֵׂה הַמְצוּוֹה, 1
7 שֶׁלֹּכֵן צָרִיף הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ
8 ולפרט להוסיף לָכֵם תְּבוּאָתוֹ, 2
9 וְהִינוּ, שֶׁבְּכָל הַמְצוֹת הָרִי זֶה
10 דָּבָר הַפְּשׁוּט שֶׁמִּקְבָּלִים שָׁכָר
11 עַל הַמְצוֹה, וְכָאן צָרִיף לְפָרֵשׁ
12 זאת, מֵאַחֵר שֶׁהוּא שָׁכָר
13 שְׂבָאִין-עָרוֹף וללא שהתורה
14 תכתוב זאת בפירוש לא היינו יודעים
15 על כך מעצמנו שהרי זה חידוש מיוחד
16 שלא קיים בשאר המצוות, ויש להבין
17 במה מיוחדת מצוות ערלה שיש עליה
18 שכר גדול במיוחד, "באין-ערוף"? 11
19 וגם צָרִיף לְהִבִּין את הטעם על
20 מַה שְׂמִסִּים הכתוב את הפסוקים
21 המדברים במצוות ערלה באמירה אֲנִי
22 הוֹי' אֱלֹקֵיכֶם, שֶׁלֹּא מְצִינוּ בֵּן
23 בְּכָל הַמְצוֹת.
24 (ב) וְיֻכַּח זֶה עַל-פִּי בְּאוּר
25 אֲדָמוֹר' ה'צִמַּח צֶדֶק' 4
26 בְּדִרוֹשׁ מאמר חסידות על פסוק
27 זֶה, שֶׁמִּבִּיא אֶת דְּבָרֵי ה'בְּחִי' 5
28 שֶׁמִּפְרֵשׁ כִּמָּה פִּירוּשִׁים
29 בְּפִסּוּק זֶה, וְאַחֲרֵי-כֵן 5 מִבִּיא
30 אֲדָמוֹר' ה'צִמַּח צֶדֶק' מַה שֶּׁכָּתַב
31 ה'בְּחִי': וְעַל דֶּרֶךְ הַקְּבָלָה,
32 מְצוֹת עָרְלָה שֶׁהִחִיקָה
33 הַתּוֹרָה וְאִסְרָה לֵאכּוֹל את פירות
34 הַנְּטִיעָה שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים
35 הָרִאשׁוֹנוֹת כִּנְגֵד הַשְּׁלֹשׁ
36 הַעֲלִיּוֹנוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שְׁלֹשׁ
37 בְּחִינּוֹת עֲלִיּוֹנוֹת רִאשׁוֹנוֹת בִּאלּוּקוֹת
38 (כפי שמפרט להלן) שָׂאִין לָנוּ
39 בָּהֶם הַשְּׁגָה וְהוּ עֲנִין הִרְחֹק,
40 וְכִנְגֵדָם שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת הַמִּקְבִּילוֹת
41 לָהֶן, גַּם-בֵּן תֵּהוּ וְכֵהוּ
42 וְחוֹשֵׁף 6. וּמִבְּאֵר ה'צִמַּח צֶדֶק': נִרְאֶה מִדְּבָרֵינוּ שֶׁל ה'בְּחִי'
43 שֶׁהֵם ג', רִאשׁוֹנוֹת פְּתִירָה-חֲכָמָה-בִּינָה בְּחִינַת כְּתֹר עֲלִיּוֹן שֶׁלֹּמַעֲלָה
- מַעֲשֵׂר הַסְּפִירוֹת (כשם שֶׁהַכְּתֹר הַגִּשְׁמִי הוּא מֵעַל הָרָאשׁ) וְהַסְּפִירוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת
מַעֲשֵׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁהֵן חֲכָמָה וְבִינָה. וְלֹא-חֲרִי-זֶה מִבִּיא הַמִּשְׁפָּח דְּבָרֵינוּ
ה'בְּחִי': וְהַשְּׁנָה הָרִבִּיעִית גַּם-בֵּן כִּנְגֵדָה, הַעֲנִין הַמִּקְבִּיל לָה
בִּאלּוּקוֹת הוּא וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פָּנֵי הַמַּיִם⁷, כִּי אֵינוֹ
הַסֵּתֶר גָּמוּר כְּמוֹ שְׁלֹשׁ הַבְּחִינּוֹת
הָאֲמוּרוֹת (כְּתֹר, חֲכָמָה וְבִינָה) שֶׁהֵן
לַמַּעֲלָה מִהַשְּׁגָה לַגִּמְרִי וְלֹא הַשְּׁגָה
גָּמוּרָה מִצַּד שְׁנֵי זֵו בְּחִינָה שֶׁאֵין בָּה
הַשְּׁגָה מִלֵּאָה וּבְמִידָה מְסוּיֶמֶת גַּם הִיא
נִסְתָּרָה, בֵּן הַשְּׁנָה הָרִבִּיעִית מִצַּד
אֶחָד אֵינוֹ הֵיטֵר גָּמוּר, וּפִירוֹת
הַשְּׁנָה הָרִבִּיעִית לֹא נִאֲכָלוֹת כְּפִירוֹת
חֲלוּין, כִּי מוֹתֵר הוּא בְּפִדְיוֹן⁸
וְאַחֲרֵי פִדְיוֹן הַפִּירוֹת הֵן מוֹתֵרוֹת
בִּאֲכִילָה, וּמִצַּד שְׁנֵי וְאִסּוּר הוּא
כֹּלָא פְּדִיּוֹן. וּמִבְּאֵר ה'צִמַּח
צֶדֶק': לְכֹאזֶרָה צָרִיף לֹאמֹר
שֶׁהוּא הַבְּחִינָה הָרִבִּיעִית הוּוֹ שְׁעִלְיָה
אוֹמֵר ה'בְּחִי' שֶׁהִיא כִנְגֵד "וְרוּחַ
אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פָּנֵי הַמַּיִם", הִיא
בְּחִינַת הַדְּעָת, כִּי הָרוּחַ קוֹ
הָאֲמָצְעִי, כְּמוֹ הַדְּעָת שֶׁהִיא בְּקוֹ
הָאֲמָצְעִי (כְּמִבְּאֵר בְּקִבְלָה וְחִסְדוֹת
שֶׁהַסְּפִירוֹת נִחְלָקוֹת לְשִׁלּוּשׁ 'קוֹי':
חח"ץ – חֲכָמָה, חֶסֶד, נִצָּח) בְּקוֹ הִמְיָן,
בג"ה (בִּינָה, גְּבוּרָה, הוֹד) בְּקוֹ הַשְּׁמַמָּל,
דת"י (דַּעַת, תְּפָאֶרֶת, יִסּוּד) בְּקוֹ
הָאֲמָצְעִי) וּמְרַחֶפֶת עַל-פָּנֵינוּ
הַמַּיִם שֶׁהוּא חֶסֶד כּו', שְׁעִינֵינוּ
הַמִּשְׁכָּה וְהַשְּׁפָעָה, כְּמִים הַנִּמְשָׁכִים
וְזוּרְמִים (כְּמוֹ שְׁאוּמִרִים בְּתַפִּילַת הַגִּשֶׁם
לַגִּבִּי אֲבִרָהִם אֲבִינוֹ שְׁעִינֵנו מִידַת חֶסֶד
– "זְכוּר אֲב נִמְשָׁךְ אַחֲרֶיךָ כְּמִים").
וְהַעֲנִין בְּזֶה, דְּכִיּוֹן שְׁשֹׁלֵשׁ
שָׁנִים הֵם כִּנְגֵד ג', רִאשׁוֹנוֹת
פְּתִירָה-חֲכָמָה-בִּינָה שָׂאִין לָנוּ
בָּהֶם הַשְּׁגָה, לָכֵן אִסּוּרִים
הַפִּירוֹת בִּאֲכִילָה כִּי אֵין בְּכוּחוֹנוּ
לְבַרֵּר וְלַהַעֲלוֹת את הַבְּחִינּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן
לַמַּעֲלָה מִהַשְּׁגָתֵינוּ. אֲבָל שָׁנָה
הָרִבִּיעִית הִיא בְּחִינַת הַדְּעָת, שֶׁיֵּשׁ לָהּ כְּכֹר
שֶׁהִיא אֲמֵנָה חֶלֶק מִהַמּוֹחֵן, כְּמוֹ הַחֲכָמָה וְהַבִּינָה אֲבָל מִצַּד שְׁנֵי הִיא יוֹתֵר
קְרוּבָה וְשִׁיכָת אֵלֵינוּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ כְּכֹר שִׁיכָת גַּם לַמַּדּוֹת, שֶׁהִיא

(4) אוה"ת פרשתנו (קדושים) ע' קמד ואילך. (5) ס"ע קמו ואילך. (6) בראשית א, ב. (7) שם, ג. (8) תו"כ ופירש"י עה"פ. רמב"ם
הל' מעשר שני פ"ט ה"ב.

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

באלוקות לְשֵׁלֶשׁ שָׁנִי עֲרֵלָה שָׁהֵם כָּנָגָד ג' קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת, 43
 כִּמְבָאָר ב' לְקוּטֵי תוֹרָה¹¹ בְּשֵׁם הַזֶּהָר¹² שפירות שלוש השנים
 הראשונות אסורות באכילה כי החיות שלהן היא משלוש קליפות הטמאות, 45
 כוחות של היפך הקדושה המכסים על הקדושה כשם שקליפה מכסה על הפרי
 וכמבואר בספר התניא שכל הדברים 47
 האסורים באכילה מקבלים את חיותם 48
 וקיומם מהקליפות הטמאות שאין 49
 בכוחנו להעלות ולברר (והעליה 50
 והביור שלם יהיו לעתיד לבוא, 51
 בימות המשיח)? 52
 וּמְבָאָר ה' צִמְח צֶדֶק: יֵשׁ 53
 לוֹמֵר שביאור הדברים, כיצד מצד 54
 אחד מבואר שפירות שלוש השנים 55
 הראשונות קשורים בדרגות נעלות 56
 באלוקות, ומצד שני מבואר שהם 57
 מקבלים חיות מהקליפות הטמאות, 58
 הוא על-דֶרֶךְ מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם 59
 'אור החיים'¹³ בְּעֵנֵן אֲרִיָּה 60
 וְשׁוֹר, שְׁהָרִי הָאֲרִיָּה בְּשִׁרְשׁוֹ 61
 - גְּבוּהַ יוֹתֵר מֵהַשּׁוֹר, כִּי פָנָי 62
 אֲרִיָּה ב' מרכבה' העליונה אֶל 63
 הַיָּמִין כו'¹⁴, ואילו 'פני שור' אל 64
 השמאל, והרי צד ימין יותר חשוב 65
 ויותר נעלה מצד השמאל, וּמִדּוּעַ 66
 לְמִטָּה נִהַפֵּךְ הוּא, שְׁהַשּׁוֹר 67
 הוּא בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְהָאֲרִיָּה 68
 הוּא חֵיהָ טְמֵאָה, כִּן שֶׁהַשּׁוֹר 69
 נעלה מהאריה? 70
 אֲלָא דִּהִיא הַנוֹתֶנֶת, שֶׁמִּחְמַת 71
 שְׁהוּא האריה גְּבוּהַ יוֹתֵר לְמַעְלָה 72
 בשורש הדברים, עַל כֵּן בְּשִׁבְרִית 73
 הַפְּלִים של עולם ה'תוהו' שבו היו 74
 אורות מרובים וכלים מועטים שלא 75
 יכלו להכיל את האורות וכתוצאה מזה 76
 הכלים 'עשברו' וניצוצות של קדושה 77
 נפלו למטה, הרי כֶּשֶׁנֶּפֶל האריה 78
 שלמעלה לְמִטָּה, נִשְׁפָּל ויור לְמִטָּה יוֹתֵר לְבַעֲלֵי-חַיִּים שאסור באכילה 79
 כו' וְכִינְדוּעַ שֶׁפֶל הַגְּבוּהַ בְּיוֹתֵר, נוֹפֵל לְמִטָּה מִטָּה 80
 בְּיוֹתֵר¹⁵, כִּמְשַׁל חומת אבנים שנופלות כך שהשורות התחתונות נופלות 81
 קרוב, והשורות העליונות נופלות רחוק, וְלִכְנֵן¹⁶ הָאֲרִיָּה שֶׁשִּׁרְשׁוֹ 82
 לְמַעְלָה גְּבוּהַ יוֹתֵר מֵהַשּׁוֹר של השור למעלה, ולכן האריה הוא בימין 83
 והשור הוא בשמאל, בְּנִפְלִיתוֹ לְמִטָּה נִעֲשֶׂה חֵיהָ טְמֵאָה האסורה 84

מִפְתָּחָא דְכָלִּיל שִׁית⁹, בחינת הדעת נקראת 'מפתח הכולל שש' (כי 1
 היא כוללת בתוכה את שש המידות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, 2
 ובביאור המושג "מפתח" כתב אדמו"ר ה'צמח צדק' בספר דרך מצותיך: "כמו 3
 המפתח שפותח התפעלות המדה ומעוררה, או סוגרה ע"י שמסית דעתו". 4
 וְהִינוּ, דָּאָף שְׁבַחֲנִית הַדַּעַת 5
 הִיא מְמוּצָע המחבר בֵּין פֶּתֶר 6
 שלמעלה מהספירות לְחֻקָּהּ- 7
 וּבִינָה¹⁰ הספירות הראשונות (בֵּין 8
 לְמַעְלָה מְאֻצִּילוֹת בחינות 9
 האלוקות שלמעלה מ'סדר השתלשלות' 10
 של דרגות מוגדרות ומוגבלות 11
 לְאֻצִּילוֹת עולם האצילות עצמו, 12
 הראשון מארבע העולמות אצילות- 13
 בריאה-יצירה-עשיה שהם העולמות 14
 שיש בהם ספירות מוגדרות), מְכַל- 15
 מְקוֹם לְהִיּוֹתָה בְּקוֹ הָאֻמְצָעִי, 16
 מאחר שבחינת הדעת היא בקו 17
 האמצעי שאינו נוטה לימין או לשמאל 18
 בְּחִינַת הָאֵמֶת שְׁאִין בַּה 19
 שִׁינוּיִים, שְׁהוּא לְמִטָּה כְּמוֹ 20
 שְׁהוּא לְמַעְלָה, והירידה למטה 21
 לא פועלת בו שום שינוי הִרִי מוֹכֵן 22
 שָׁגֵם כְּמוֹ שְׁהִיא לְמַעְלָה 23
 בבחינות שלמעלה מאצילות, למעלה 24
 מ'סדר השתלשלות' בֵּין פֶּתֶר 25
 לְחֻקָּהּ-וּבִינָה כפי שהדעת היא 26
 ממוצע המחבר בין הכתר שלמעלה 27
 מהספירות דאצילות להתחלת הספירות 28
 דאצילות, כבר בהיותה למעלה יֵשׁ 29
 לָהּ שְׂכִינּוֹת גַּם לְמִטָּה, וְלִכְנֵן 30
 נִעֲשִׂית מְמוּצָע המחבר בֵּין 31
 שֶׁכֶּל לְמִדּוֹת וכאמור שגם כפי 32
 שהדעת היא חלק מהמוחין, היא 33
 כוללת גם את שש המידות. וְלִכְנֵן 34
 הִנֵּה בְּשִׁנָּה הִרְבִּיעִית פִּירוֹת הַעֵץ 35
 נאכלים באופן הכולל את שני הענינים, 36
 שיש בהם גם מהבחינות שלמעלה מהשגתינו וגם מהבחינות שעלינו לברר 37
 ולהעלות, ולכן יְהִיָּה כָּל פְּרִי קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַה', שְׁצִרְיָה פְּדִיּוֹן 38
 וללא הפדיון הפירות הם 'קודש', אֲבָל מצד שני מוֹתֵר בְּאֻכְלָהּ. 39
 (ג) וּמִמְשִׁיף ה' צִמְח צֶדֶק: אֵף שְׂכִינּוֹת בְּחִינּוֹת אֵלּוּ לְשֵׁלֶשׁ 40
 שָׁנִי עֲרֵלָה כו'. וְהִינוּ, דְּלִכְאוּרָה אֵינוּ מוֹכֵן, מַהִי הַשְּׂכִינּוֹת 41
 שֶׁל ג' רָאשׁוֹנוֹת פֶּתֶר-חֻקָּהּ-בִּינָה שהם בחינות גבוהות ונעלות 42

(9) ראה זח"ב קעז, ב. לקו"ת ואתחנן ו, ד. ובכ"מ. (10) ראה תו"א תולדות יט, א. סה"מ תר"ס ע' נא. ד"ה ומשה הי' רועה תרצ"ד. (11) פרשתנו (קדושים) כט, ג. (12) ח"ב רמד, ב. וראה פרדס שער כד בסופו - הובא בלקו"ת שם. (13) אחרי יז, יד. (14) יחזקאל א, י. (15) ראה לקו"ת אמור לד, ג. שערי אורה שער הפורים נח, א ואילך. סה, א ואילך. (16) ראה תו"א מג"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 באכילה, מה־שְׁאִין־בֶּן הַשּׁוֹר, אִף שָׁגם שְׂרָשׁוּ מִפְּנֵי שׁוֹרִי
2 שְׂבִמְרָכָה, ואם כן מובן שגם לו יש שורש גבוה ונעלה, מִפְּל־מְקוֹם
3 לְהִיטוֹ לְמִטָּה מִפְּנֵי אֲרִיָּה, כיוון ששורש השור למעלה נמוך
4 משורש האריה למעלה, לָכֵן גַּם לְאַחַר הַשְּׂבִירָה שגרמה 'נפילה' של
5 ניצוצות הקדושה מלמעלה למטה אל
6 תוך הגשמיות והחומריות, בכל זאת
7 אֵינוֹ נִפְרָד מִן הַקְּדוּשָׁה לגמרי
8 ואינו אסור באכילה, אֲלָא הוּא
9 בְּהֵמָה טְהוֹרָה].
10 וְלָכֵן מֵה שֶׁנִּפְּלוּ קֶצֶת חֶלֶק
11 מוֹעֵט מִבְּחִינַת ג' רִאשׁוֹנוֹת
12 פְּתִיר־חֲכֵמָה־בִּינָה לְמִטָּה, ג'
13 נִפְּלוּ לְמִטָּה יוֹתֵר, לעניינים
14 נחותים יותר מה'נפילה' של דרגות
15 נמוכות יותר למעלה שגם נפלו אך לא
16 נמוך כל כך, אבל שלוש בחינות נעלות
17 אלו, כתר־חכמה־בינה ירדו ונפלו
18 למטה ביותר, הֵינּוּ בְּג' קְלִיפּוֹת
19 הַטְּמָאוֹת, וְהוּא עֲנִין פִּירוֹת
20 עָרְלָה שֶׁהֵם מִג' קְלִיפּוֹת
21 הַטְּמָאוֹת ואסורות באכילה
22 וְהוּא עֲנִין פִּירוֹת שֶׁהוֹדֵגָמָא שְׁהוּבָאָה
23 בַּתְּנִיאָה¹⁷ עַל מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת
24 שֶׁהֵם מִג' קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת
25 לְגַמְרִי - הִיא מְעָרְלָה דוֹקָא
26 ובוודאי הדבר מדויק ומכוון].
27 וּמִסִּים אדמו"ר ה'צמח צדק' במאמר
28 הנזכר: וְהוּא עֲנִין ג' שְׁנֵי עָרְלָה
29 כו' שֶׁהֵן תְּהוּ וְבָהוּ וְחוּשָׁן,
30 שלוש בחינות של העלם והסתר על
31 אלוקות וְשִׁרְשָׁן מִמֶּה שֶׁנִּפְּל
32 בְּשִׁבְרֵית הַכִּלִּים מִתְּהוּ וְבָהוּ
33 וְחוּשָׁן הָעֲלִיּוֹן כו' כפי שהן
34 בחינות גבוהות ונעלות באלוקות,
35 כמבואר לעיל שהבחינות הנעלות יותר
36 נפלו למטה יותר.
37 (ד) אִף עֲדִיין צִרִיף לְהִבִּין דבר
38 נוסף בענין פירות העולה, הָרִי נִאֲמַר
39 בַּקְהֵל גַּם אֵת הָעוֹלָם נָתַן
40 בְּלִבָּם¹⁸, והמשמעות הפנימית של
41 הפסוק הִיא שֶׁכָּל עֲנִינֵי הָעוֹלָם
42 הַזֶּה הֵם בְּשִׁבְרֵית עֲבוּדַת הָאֱדָם, שִׁבְרֵית אוֹתָם כו', כדי שעל־ידי
43 שהאדם בא איתם במגע ומשתמש בהם לתורה ומצוות ולעבודת ה' באופן

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 סתירה לכך שיש להם שורש נעלה אלא אדרבה, דווקא הגבוה ביותר נופל
 43 למטה יותר. וזהו ובשנה החמשית גו' להוסיף לכם גו',
 44 שהוא ענין תוספת אור שלא נמשך ונתגלה קודם לכן, לפני הביור
 45 שנפעל בשלוש השנים הראשונות, והוא אור הנמשך מקוצו של יו"ד
 46 דשם הו', והוא בחינת
 47 הפתר, כמבואר בקבלה וחסידות
 48 שעשר הספירות רמוזות בשם הוי',
 49 ובחינת הכתר שלמעלה מהספירות
 50 מרומזת ב'קוץ' שבראש האות יו"ד,
 51 היינו למעלה מהאות עצמה ומשם
 52 דוקא נמשך תוספת האור
 53 להוסיף לכם כו'22 והיא תוספת
 54 אור מבחינה שלמעלה מ'סדר
 55 השתלשלות.
 56 ועל-פי-זה מובן ששכר זה
 57 הבא על ביור הקליפות הטמאות וניתן
 58 למעלה ממדרגה גבוהה ביותר הוא
 59 למעלה מהשכר דכל שאר
 60 המצות. דהנה ידוע מה
 61 שכתוב בזהר23 שהמצות
 62 תלויות בשם הוי' כענבי
 63 דתלוי באתפלא (כענבים
 64 התלויים באשכול), יש מצות
 65 התלויות באות י' דשם הוי',
 66 יש התלויות באות ה'
 67 ראשונה, ויש התלויות באות
 68 ו' או באות ה' אחרונה.
 69 ולכן, על-ידי קיום המצות
 70 בפועל ממשיכים למעלה למטה
 71 גילוי אור מבחינת ד' אותיות
 72 דשם הוי'. וזהו ששכר
 73 המצות (הן אם הוא בדרך
 74 סיבה ומסובב ותוצאה
 75 הבאה ישירות מהסיבה, או אפילו
 76 באופן סגולי) הוא ענין
 77 שבערך, ויש יחס והתאמה בין המצוה והשכר שניתן על קיום המצוה,
 78 כיון שההמשכה היא רק מד' אותיות שם הוי', שהן כנגד
 79 עשר ספירות24, י' - חכמה, כי חכמה היא ראשית המוחין ותחילת
 80 ההתגלות שלו היא בנקודה בלבד כצורת אות יו"ד ה' ראשונה - בינה
 81 שהיא הסתעפות והתרחבות החכמה כצורת אות ה' שיש לה קיום לאורך
 82 ולרוחב, ו' - מדות שענינם המשכה והתגלות כצורת אות ו' הנמשכת

1 שבין עבודת הברורים לעבודת הנסיונות20 שדווקא על ידי
 2 עבודות הניסיונות מבררים את ג' הקליפות הטמאות (וכמו שמבאר אדמו"ר
 3 ה'צמח צדק' בספרו דרך מצותיך: "והנה על-ידי הניסיון נתברר ויוצא הטוב
 4 המוסתר שנפל מעולם התהו שנפל למטה בהדבר המסתיר שממנו בא
 5 הניסיון... כשהיא בגדר נסיון שמצטער
 6 בנפשו ועכ"ז דוחה, הנה ע"י זה הצער
 7 שהקליפה מצטרת אותו וסובל צערה
 8 בזה י"ל שמוציא הטוב שבה ונהפך
 9 לטוב ממש וכעין מ"ש האור החיים
 10 פרשת שמות על פסוק וכאשר יענו
 11 אותו כו' ומה לי עינוי דעבודת פרך או
 12 עינוי דמצטער בנפשי" וסובל
 13 ומדחה...)
 14 הסתלקות צדיקים, שעל-ידי
 15 זה נעשה ברור ג' קליפות
 16 הטמאות21 כפי שמבאר ב'אגרת
 17 הקודש' שבספר התניא (סימן כח) על
 18 מאמר חכמינו ו"ל למה נסמכה פרשת
 19 מרים לפרשת פרה, לומר לך מה פרה
 20 מכפרת, אף מיתת צדיקים מכפרת",
 21 אשר כשם שעל-ידי פרה אדומה ניתן
 22 לטהר טומאת מת שהיא הטומאה הכי
 23 חמורה, כך מיתת צדיקים 'מטהרת',
 24 היינו מבררת ומעלה גם את הקליפות
 25 הטמאות, "כנודע שכל עמל האדם
 26 שעמלה נפשו בחייו למעלה בבחינת
 27 העלם והסתור, מתגלה ומאיר בבחינת
 28 גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו...
 29 בפטירתו [של צדיקים] מאיר חסד ה'
 30 מעולם עד עולם על יראיו ופועל
 31 ישועות בקרב הארץ לכפר על עוון
 32 הדור אף גם על הזדונות שהן מג'
 33 קליפות הטמאות").
 34 (ה) ועל-ידי-זה על ידי הביור של
 35 הקליפות בשלוש השנים הראשונות
 36 הנה בשנה החמשית גו' להוסיף לכם גו'. והינו, שלא-אחרי
 37 הברור דג' שני ערלה על-ידי הדחיה כו', כמבואר לעיל שעצם
 38 הדחיה וההימנעות מאכילה פועלת ביור ועליו אפילו בפירות שהחיות
 39 והקיום שלהם הם מהקליפות הטמאות אפי' מגיעים לשורש שלהם
 40 בקדושה למעלה באלוקות בבחינת ג' ראשונות פתר-חכמה-
 41 בינה וכפי שנתבאר לעיל העובדה שידרו למטה לקליפות הטמאות היא לא

(20 ראה סהמ"צ להצ"צ קפו, א ואילך. ועוד. 21 ראה סהמ"צ שם קצא, סע"ב בשוה"ג. 22 לקו"ת פרשתנו ל, ד. אוה"ת פרשתנו ע' קמג. 23 ראה תיקוני זהר בהקדמה (ב), א. שם תיקון מא (פא, ב). וראה גם לקו"ת פקודי ג, ב ואילך. 24 עץ חיים שער ג (שער סדר אצי' למהרח"ו) פ"א. שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א-ב. שערי קדושה להרח"ו ח"ג שער א.

ש"פ אחריי־קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לאורך, מלמעלה למטה וְה' אַחֲרוֹנָה - מְלָכּוֹת שְׁמוּרִידָה אֶת הַשְּׁפֵטָה
2 הַסְפִּירוֹת לַמִּטָּה לַעֲלֻמּוֹת וְלִנְבְּרָאִים, וְכִנְגָד ד' הָעוֹלָמוֹת²⁵ אֲצִילוֹת
3 (אוֹת יו"ד) בְּרִיאָה (אוֹת ה' רִאשׁוֹנָה), יְצִירָה (אוֹת ו') עֲשִׂיהָ (אוֹת ה' אַחֲרוֹנָה).
4 אָבֵל עַל-יְדֵי מַצּוֹת עָרְלָה נִמְשַׁכֶּת בַּחֲיִנָּה הַחֲמִשִּׁית, שְׁלֹמֶעֱלָה
5 מִהַמְּדִירוֹת הַנִּרְמָזוֹת בְּאַרְבַּע הָאוֹתוֹת
6 שֶׁל שֵׁם הו', קוּצוֹ שֶׁל יו"ד, 1 ד' הָעוֹלָמוֹת²⁵. אָבֵל עַל-יְדֵי מַצּוֹת עָרְלָה נִמְשַׁכֶּת
7 בַּחֲיִנָּה הַחֲמִשִּׁית, קוּצוֹ שֶׁל יו"ד, שְׁלֹמֶעֱלָה מִד'
8 אוֹתוֹת שֵׁם הו' (פִּמְבָּאָר) 2 בַּחֲיִנָּה הַחֲמִשִּׁית, קוּצוֹ שֶׁל יו"ד, שְׁלֹמֶעֱלָה מִד'
9 בִּיאָגְרָת הַתְּשׁוּבָה²⁶, שְׁזָהוּ 3 אוֹתוֹת שֵׁם הו' (פִּמְבָּאָר בִּיאָגְרָת הַתְּשׁוּבָה²⁶),
10 עֲנִין שֶׁל הוֹסֵפָה שְׁבָאִין- 4 שְׁזָהוּ עֲנִין שֶׁל הוֹסֵפָה שְׁבָאִין-עֲרוּךְ, מִבַּחֲיִנָּה ג'
11 עֲרוּךְ, לִגְבִי הַחֲמִשְׁכָּה וְהַתְּגִלּוֹת 5 רִאשׁוֹנוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת.
12 הַנִּפְעֵלָת בְּאַרְבַּעַת הַשָּׁנִים הַקּוֹדְמוֹת, 6 וְזָהוּ שְׁמִסִּים אֲנִי הו' אֱלֹקֵיכֶם, דְּמֵאֲחֵר שְׁזָהוּ
13 וְהַמִּשְׁכָּה זֶה שֶׁל הַתּוֹסֵפֶת בִּיאִין-עֲרוּךְ 7 עֲנִין שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, לִכְן צָרִיךְ הַבְּטָחָה
14 הִיא מִבַּחֲיִנָּה ג' רִאשׁוֹנוֹת 8 מִיּוֹחֲדָת שְׁיוּמֶשֶׁךְ בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת.
15 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 9 וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַבְּרִיר שְׁבִדְרָךְ דְּחִיָּה,
16 הָעוֹלָמוֹת. 10 שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי זֶה נִמְשָׁכִים אוֹרוֹת
17 וְזָהוּ שְׁמִסִּים הַכְּתוּב בַּפְּסוּקִי פֶרֶשֶׁת 11 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת. אֵךְ בְּכַדִּי שְׁתִּהְיָ
18 עֲרָלָה אֲנִי הו' אֱלֹקֵיכֶם, 12 הַהַמִּשְׁכָּה לַמִּטָּה, יֵשׁ צוּרָךְ בְּהַקְדָּמַת הָעֲבוּדָה
19 דְּמֵאֲחֵר שְׁזָהוּ עֲנִין שְׁלֹמֶעֱלָה 13 ד' תִּיקוֹן דְּוָקָא. וְזָהוּ, שְׁקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, בַּחֲיִנָּה
20 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, מִבַּחֲיִנָּה הַכְּתוּבָה 14 הַפְּתֵר, סְפִירוֹת דְּתַהוּ, נִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלָּה עַל-יְדֵי
21 שְׁלֹמֶעֱלָה מִעֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת, לִכְן 15 הָעֲבוּדָה ד' תִּיקוֹן, וְזָהוּ עֲנִין ד' הָאוֹתוֹת דְּשֵׁם
22 צָרִיךְ הַבְּטָחָה מִיּוֹחֲדָת 16 הו', וְעַד לַה' אַחֲרוֹנָה, בַּחֲיִנָּה הַשְּׁטַח
23 שְׁיוּמֶשֶׁךְ בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וִיאִיר 17 בְּהַתְּפָשׁוֹת הַכִּי גְדוֹלָה, שְׁזָהוּ עֲנִינָה שֶׁל הַשְּׁנָה
24 גַם בְּאַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת. 18 הֶרְבִּיעִית, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְגִיעִים לַשְּׁנָה הַחֲמִשִּׁית,
25 וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַבְּרִיר 19 בַּחֲיִנָּה קוּצוֹ שֶׁל יו"ד. וְזָהוּ גַם כָּלִלוֹת עֲנִין
26 שְׁבִדְרָךְ דְּחִיָּה, שְׁדוּקָא עַל- 20 יְרִידַת הַנִּשְׁמָה בַּגּוֹף, שֵׁישׁ בְּזָה ד' מְדַרְגּוֹת, וְכַפִּי
27 יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִים אוֹרוֹת 21 שְׁאֻמְרִים²⁷ נִשְׁמָה שְׁנֵתָּ בִי טְהוּרָה הִיא, אֶתָּה
28 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 22 כְּרֵאתָּהּ, אֶתָּה יְצַרְתָּהּ, אֶתָּה נִפְתַּחְתָּ בִי, וִירִידָה
29 כַּמְבוּאָר לְעִיל לִגְבִי מַעֲלַת הַבְּרִיר עַל 23 זֶה הִיא צוּרָךְ עֲלִיָּה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מְגִיעִים
30 יְדֵי מַצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה וְיִתִּירָה מִזֶּה עַל 24 לְתַכְלִית הָעֲלִיָּה, לְמַעַלָּה גַם מִבַּחֲיִנָּה טְהוּרָה
31 יְדֵי עֲבוּדוֹת הַנִּסְיוֹנוֹת. 25 הִיא, שְׁזָהוּ הַמְּדַרְגָּה הַחֲמִשִּׁית שְׁלֹמֶעֱלָה מִד'
32 אֵךְ בְּכַדִּי שְׁתִּהְיָ הַהַמִּשְׁכָּה 26 הַמְּדַרְגּוֹת, וְעֲלִיָּה זֶה נַעֲשִׂית עַל-יְדֵי הַיְרִידָה בַּגּוֹף
33 לַמִּטָּה, יֵשׁ צוּרָךְ בְּהַקְדָּמַת 27 דְּוָקָא, שְׁזָהוּ מַצֵּד מַעֲלַת שְׂרֵשׁ הַגּוֹף, עַל-דְּרָךְ
34 הָעֲבוּדָה ד' תִּיקוֹן דְּוָקָא. 28 וְזָהוּ, שְׁקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, 29 כַּמְבוּאָר לְעִיל לִגְבִי מַעֲלַת הַבְּרִיר עַל
35 וְזָהוּ, שְׁקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, 30 יְדֵי מַצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה וְיִתִּירָה מִזֶּה עַל
36 בַּחֲיִנָּה הַפְּתֵר, סְפִירוֹת 31 יְדֵי עֲבוּדוֹת הַנִּסְיוֹנוֹת.
37 דְּתַהוּ, מְדִירוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה 32 אֵךְ בְּכַדִּי שְׁתִּהְיָ הַהַמִּשְׁכָּה
38 מִהַסְפִּירוֹת כַּפִּי שֶׁהֵן בְּעוֹלָם ה' תִּיקוֹן נִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלָּה עַל-יְדֵי 33 לַמִּטָּה, יֵשׁ צוּרָךְ בְּהַקְדָּמַת
39 הָעֲבוּדָה ד' תִּיקוֹן, כִּי אִמְנֵם בְּסֹדֵר הַמְּדִירוֹת ה' כְּתוּבָה הוּא לְמַעַלָּה מִעֵשֶׂר 34 הָעֲבוּדָה ד' תִּיקוֹן דְּוָקָא.
40 הַסְפִּירוֹת וְתַהוּ הוּא לְמַעַלָּה מִתִּיקוֹן אֲבָל גַּם הַמִּשְׁכָּת הָעֲנִינִים הַנִּעֲלִים 35 וְזָהוּ, שְׁקוּצוֹ שֶׁל יו"ד,
41 בְּיוֹתֵר הִיא עַל יְדֵי עֲבוּדַת ה' דְּוָקָא בְּתוֹךְ סֹדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, בְּתוֹךְ ה' תִּיקוֹן, 36 בַּחֲיִנָּה הַפְּתֵר, סְפִירוֹת
42 וְזָהוּ עֲנִין ד' הָאוֹתוֹת דְּשֵׁם הו', שְׁרומֶזֶת לְעֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת שֶׁל 37 דְּתַהוּ, מְדִירוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה

(25) עץ חיים שער מב שם. שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ב. שערי קדושה שם. (26) פ"ד (צד, ב). (27) נוסח "אלקי נשמה" בברכת השחר.

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו וגו' יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

41 האכילה האדם עובד את ה' ועוסק בתורה ומצוות נַעֲשֶׂה בְּרוּר הָעוֹלָם
42 לַעֲשׂוֹתוֹ מִקּוֹם רָאוּי לְהִשְׁרָאֵת וְהַתְּגַלּוּת אֱלֹקוֹת, וְהָעוֹלָם מְגִיעַ לְמִלּוּי
43 הַמַּטֵּר שֶׁלֹּא נִבְרָא לְהִיּוֹת יָדֵיהָ לֹא יִתְבָּרֵךְ. וְאֵף שֶׁזָּהוּ הַמַּעֲבָר
44 מִהַמְדָּבָר לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל (וְכֵן הִירִידָה שֶׁל הַנֶּשֶׁמָה בְּגוֹף) עֲנִיָּן שֶׁל יְרִידָה,
45 וְכִידוּעַ שְׁזוֹ הֵיחָד טַעֲנָה
46 הַמְּרָגְלִים שֶׁלֹּא רָצוּ לִיכָנֵס
47 לָאָרֶץ, מֵאַחֵר שֶׁלֹּא רָצוּ
48 לָרֶדֶת מִמִּדְּבָרָם הָרוּחָנִית הַנַּעֲלִית
49 וְלַעֲסוֹק בְּבִירוֹ עֲנִיָּי
50 הָעוֹלָם³⁰ עַל־יְדֵי חֲרִישָׁה וְזִירְעָה
51 וְכִי, הָרִי הָאֵמֶת הִיא שִׁירִידָה
52 זֶה הִיא צוּרָה עֲלִיָּה, וְכִסּוֹף שֶׁל
53 דָּבָר הִיא מִבְּיָאָה לַעֲלִיָּה לְמַצֵּב הָרֶבֶה
54 יוֹתֵר נַעֲלָה מִזֶּה שֶׁהִיא קוֹדֵם הִירִידָה,
55 וְכִי שֶׁכְּתוּב³¹ בְּדַבְרֵי יְהוֹשֻׁעַ
56 וְכָלֵב בְּמַעֲנֵה לְטַעֲנוֹת הַמְּרָגְלִים
57 טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד, בִּי
58 פְּעָמִים מֵאֵד³², לְהוֹרֹת עַל גּוֹדֵל
59 הָעֲלִיָּה, עַד לְהַתְּעַלּוֹת בְּאֵין־עֶרְוָן, כִּי
60 דְּוָקָה הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ
61 לְהַתְּעַסֵּק בְּבִירוֹ עֲנִיָּי הָעוֹלָם
62 הִיא תְּכִלִּית הָעֲבוּדָה, וְכִי
63 שֶׁהוּבָא לַעֲלִי (עַל הַפְּסוֹק "גַּם אֵת
64 הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבִּים") שֶׁעֲבוּדָה
65 הַבִּירוֹרִים (שֶׁל כָּל חֶלְקֵי הָעוֹלָם, אֲפִילוּ
66 הַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת) הִיא הַתְּכִלִּית שֶׁל
67 בְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה
68 נַעֲשִׂית אֱמֶתִית הָעֲלִיָּה
69 לְנִשְׁמָה, שֶׁמַּגִּיעַ לְמִדְּרָגָה
70 הַחֲמִשִּׁית, כִּי³³ שֶׁהִיא
71 שְׁלֹאחַר הִירִידָה הִיא עֲלִיָּה לְמִדְּרָגָה
72 הָרֶבֶה יוֹתֵר נַעֲלִית מִמִּדְּרָגַת הַנֶּשֶׁמָה
73 קוֹדֵם הִירִידָה.
74 זֶה וְזֶה גַם כְּלָלוֹת הָעֲבוּדָה
75 דְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר, שֶׁעֲנִיָּנָה הִיא בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית וְהַעֲלִיָּה
76 לְקִדּוּשָׁה, שֶׁלֹּכֵן פֶּאֶר הָעוֹמֵר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִשְׁעוּרִים דְּוָקָה,
77 מֵאֲכָל בְּהֵמָה³³, לְהוֹרֹת עַל כֵּךְ שֶׁהָעֲבוּדָה הָרוּחָנִית שֶׁל סִפִּירַת הָעוֹמֵר
78 הִיא בִּירוֹר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית, וְעַל זֶה נֶאֱמָר³⁴ שֶׁכִּנְסָה יִשְׂרָאֵל מִבְּקֶשֶׁת
79 מִהַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוא מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֵיהָ תִּקְרַב אוֹתִי אֵלַיךְ נְרוּצָה בִּיחֹד.
80 וְהִנֵּנוּ, שֶׁבְּתַחֲלָה נֶאֱמָר מִשְׁכְּנֵי, לְשׁוֹן יָחִיד, דְּקָא הַכּוֹנֵה עַל

1 עַל־דֶּרֶךְ מַעֲלַת שְׁרֵשׁ הַכְּלִים לְגַבִּי שׁוֹרֵשׁ הָאוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּחֱבָאָר
2 לְעִיל בְּאֵרוֹכָה בְּמֵאֲמָרִים שֶׁלִּפְנֵי־זֶה²⁸ דִּיבּוּר־הַמַּתְחִיל "כִּימִי
3 צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" שֶׁנֶּאֱמָר בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח וְדִיבּוּר הַמַּתְחִיל "וַיֹּאמֶר לוֹ
4 יְהוֹנָתָן מִחֹר חֹדֶשׁ" שֶׁנֶּאֱמָר בְּשַׁבַּת פֶּרֶשֶׁת שְׁמִינִי שָׁנָה זֹאת, תִּשְׁכַּח "וַיֹּצֵא לְאוּר
5 עַם בִּירוֹר בְּדֶרֶךְ אֲפֶשֶׁר בִּדְבַר מַלְכוּת'
6 בְּשַׁבְּעוֹת הַקּוֹדֵמִים) וְנִקּוּדַת הַרְבִּיבִים
7 הִיא שֶׁהִיחָס בֵּין הַנֶּשֶׁמָה וְהַגּוֹף דּוּמָה
8 לִיחָס שְׁבִין הָאוֹרוֹת וְהַכְּלִים, וְכִשֵּׁם
9 שֶׁשׁוֹרֵשׁ הַכְּלִים נַעֲלָה מִשׁוֹרֵשׁ הָאוֹרוֹת,
10 כֵּךְ שׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף נַעֲלָה מִשׁוֹרֵשׁ הַנֶּשֶׁמָה,
11 וְכִי שֶׁעַל־יְדֵי הַמִּשְׁכָּה וְהַתְּלַבְּשׁוֹת
12 הָאוֹרוֹת בְּכָלִים נַעֲשֶׂה יִתְרוֹן וְתוֹסֶפֶת
13 בְּאוֹרוֹת (כִּי הַכְּלִים הַקּוֹלָטִים וְכִיכִלִים
14 אֵת הָאוֹר הֵם גַּם גּוֹרֵם לְהַמִּשְׁכָּה
15 וְהַתְּגַלּוּת הָאוֹר), כֵּךְ גַּם עַל יְדֵי יְרִידָה
16 הַנֶּשֶׁמָה לְהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּגוֹף (שֶׁהִיא
17 כְּהַמִּשְׁכָּה הָאוֹרוֹת בְּכָלִים, כִּי אֲבִי
18 הַגּוֹף גּוֹרֵמִים לְאוּר הַנֶּפֶשׁ לְהַתְּגַלּוּת
19 וְלִהְיוֹת, כְּפִי שְׁרוּאִים בְּמוֹחַשׁ שֶׁכֹּאשֶׁר
20 אִיבֵר מִסּוּרִים נַחֲלָה וְנַחֲשָׁל וְאוֹר הַנֶּפֶשׁ
21 מִסְּתַלֵּק מִמֶּנּוּ, הִרִי כְּשֶׁהֶאֱבֵר מִבְּרִיא,
22 אוֹר הַנֶּפֶשׁ חוֹזֵר וְנִמְשָׁךְ בּוֹ מֵאִלּוּי,
23 הַנֶּשֶׁמָה מִתְּעַלִּית לְדִרְגָּה נַעֲלִית יוֹתֵר
24 מִכְּפִי שֶׁהִיא לְפָנֶי שִׁירִידָה לְמַטָּה
25 וְהַתְּלַבְּשָׁה בְּגוֹף.
26 זֶהוּ כִי תִבְּאוּ אֶל הָאָרֶץ
27 גּוֹ', וְלֹכֵן עֲנִיָּן פִּירוֹת הָעֲרֵלָה שֶׁמִּבְּטָא
28 אֵת כְּלָלוֹת עֲבוּדַת הַבִּירוֹרִים וְהָעֲבוּדָה
29 עַל יְדֵי יְרִידַת הַנֶּשֶׁמָה בְּגוֹף קָשׁוֹר עִם
30 הַכְּנִיסָה ל"אָרֶץ" שֶׁהַתְּחִלָּה בְּזֶה
31 עֲבוּדַת הַבִּירוֹרִים הָאִמּוּרָה לַעֲלִי
32 פְּעֻבּוּדָה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
33 בְּפֶרֶט, בְּתוֹר יָחִיד הִיא בִּירוֹדָה
34 הַנֶּשֶׁמָה בְּגוֹף, וְכִיכִלִּית
35 יִשְׂרָאֵל כְּכֹל, הִיא עֲנִיָּן הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ כְּפִשׁוּטָה (לְאַחֲרֵי
36 הַהֲכָנָה לְכְּנִיסָה לָאָרֶץ כְּפִשׁוּטָה זְמַן הֵיחָס בְּמִדְּבָר), שֶׁאֵז הֵיחָד
37 תַּחֲלַת עֲבוּדָתָם בְּעֲנִיָּי הָעוֹלָם, הַחֹרֵשׁ וְהַזּוֹרֵעַ כִּי²⁹, כְּעוֹד
38 שֶׁבְּחִיּוֹתָם כְּמִדְּבַר נִיזוֹנוֹ מִהֶמֶם מִהֶשֶׁמִּים וְעַד וְנִטְעָתָם כָּל עֵץ מֵאֲכָל,
39 שֶׁהַחֲרִישָׁה וְהַזִּירְעָה מִבְּיָאוֹת לְתוֹצְאוֹת שֶׁל אוֹכֵל שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּפִנְיָמִית
40 הָאָדָם וְהוֹפֵךְ דָּם וְכֶשֶׁר כְּכֶשֶׁר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה כֹּאשֶׁר בְּכוֹחַ

(28) בד"ה כימי צאתך דאחרון של פסח פ"ט ובד"ה ויאמר לו יהונתן פ"ח ואילך (תורת מנחם - התוועדיות חנ"ב ע' 272 ואילך; ע' 329 ואילך). (29) לשון המשנה - שבת עג, א. (30) ראה לקו"ת ר"פ שלח (לו, ג ואילך. לו, ב ואילך). ובכ"מ. (31) שלח יד, ז. (32) ראה לקו"ת שלח שם (לז, א-ב). (33) סוטה יד, סע"א במשנה. פסחים ג, סע"ב. וראה לקו"ת אמור לה, ד. לו, ד ואילך. מאמרים שבהערה הבאה. (34) שה"ש א, ד. ד"ה משכני במאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' כט; אוה"ת שה"ש

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המְשִׁיכָה והקִירוב מְלַמֵּעַלָה לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה
 2 שהנפש האלוקית מתקרבת ומתחברת לאלוקות, מְבַרְרָת הַנֶּפֶשׁ
 3 הָאֱלֹקִית אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית ומבשרת ומעלה גם אותה, שְׁזָהוּ
 4 אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה, לְשׁוֹן רַבִּים, הֵינּוּ שְׁגִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית
 5 מִתְהַפֵּכֶת לְאֱלֹקוֹת, וְעַל־יְדֵי־
 6 זֶה הוֹדוֹת לַפְעוֹלָת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית עַל
 7 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית נִיתּוֹסָף עִילּוֹי
 8 וּרְחוּן גָּדוֹל יוֹתֵר בְּנֶפֶשׁ
 9 הָאֱלֹקִית עֲצֻמָּה, שְׁזָהוּ שְׂבִיחַ
 10 הַשְּׁבוּעוֹת עִם סִיּוֹם וְהַשְּׁלֵמָה
 11 הַעֲבוּדָה שֶׁל יְמֵי סְפִירַת הָעוֹמֵר בְּכִירוֹת
 12 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית מְקַרְבִּים שְׁתֵּי
 13 הַלֶּחֶם שְׂבָאִים מְחִיטִים³⁵,
 14 מֵאֶכָּל אָדָם, אֲתָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 15 קְרוּיִין אָדָם³⁶ לְהוֹרוֹת עַל הָעֲלִיָּה
 16 וְהַקִּירוב לְאֱלֹקוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית
 17 עֲצֻמָּה. וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְקַיֵּם הָאֱמִיר
 18 בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּקָה הַבִּיאָנִי הַמְּלֶךְ
 19 חֲדָרָיו, שְׁנִמְצָא הִיהוּדִי עִם
 20 הַמְּלֶךְ לְבָדוֹ (עַר מִיֶּטֶן מְלֶךְ אֱלֹהִים)³⁷, דְּקָאִי
 21 אֱלִיִּין (הוא עִם הַמֶּלֶךְ לְבָדוֹ), דְּקָאִי
 22 וְהַכּוֹנֵה עַל מַתְּנֵי־תוֹרָה, וְכִיּוֹן
 23 שְׁמַתְּנֵי־תוֹרָה לֹא יִהְיֶה עוֹד
 24 פְּעָם³⁷, הָרִי בְּזֶה בְּהַתְּגַלּוּת
 25 הָאֱלֹקִית הַגְּדוּלָּה שֶׁהִיָּתָה בְּמַתֵּן תוֹרָה
- (אחרי העבודה של ספירת העומר ועל ידה) נִכְלָל גַּם גִּילּוֹי תוֹרָתוֹ שֶׁל
 מְשִׁיחַ שְׁיִהְיֶה בְּגָאוּלָּה הַעֲתִידָה. וְכָל זֶה הֵן מַתֵּן תוֹרָה וְהֵן הִגִּילּוֹי
 שֶׁל תוֹרָתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ נִעֲשֶׂה עַל־יְדֵי בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית דְּוָקָא,
 עַל־דֶּרֶךְ הָאֱמִיר שֶׁכָּדִי לְהַגִּיעַ לַמַּעֲלָה הַגְּדוּלָּה שֶׁל הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית
 צְרִיכָה לִהְיוֹת קוֹדֵם יְרִידָה לְאֶרֶץ
 גִּשְׁמִית וְעִיסוּק בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם (כְּמוֹ
 הִירִידָה שֶׁל הַנֶּשְׁמָה בַּגּוֹף), שֶׁעַל זֶה
 נֵאמַר כִּי תִבְאֹו אֶל הָאֶרֶץ
 דְּוָקָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה עַל יְדֵי
 הִירִידָה בָּאִים אַחֵר כֵּךְ לְעֲלִיָּה הַגְּדוּלָּה
 שֶׁעֲלִיָּה נֵאמַר הִבִּיאָנִי הַמְּלֶךְ
 חֲדָרָיו, שְׁנִעֲשֶׂה הִגִּילּוֹי
 דְּמַתְּנֵי־תוֹרָה, כּוֹלָל גַּם גִּילּוֹי
 רִזְיוֹן דְּרִזְיוֹן הַסּוּדוֹת שְׁבַסְדּוֹת
 (שִׁיבּוּא בְּתַכְלִית הִגִּילּוֹי בְּתוֹרָתוֹ שֶׁל
 מְשִׁיחַ), וּבְאֹפֶן שְׁנִעֲשִׂית קְבִלָּת
 הַתּוֹרָה בְּשִׁמְחָה
 וּבְכַנְיָמִיּוּת³⁸.

ח"א ע' עה ואילך; סה"מ תרנ"ה ע' קעב ואילך. (35) אמור כג, יז. משנה מנחות נב, ב. וראה תו"א ויקהל קטז, ב. לקו"ת במדבר י, ד. טז, ד. סה"מ להצ"צ כז, ב. וראה אג"ק ח"ג ע' ה. (36) יבמות סא, א. (37) ראה סה"מ תרמ"ז ע' פז. עטר"ת ס"ע רצא. תש"ט ע' 57 (השני). ועוד. (38) לשון ברכת רבותינו נשיאנו בקשר לחג השבועות - נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1307. ח"ח ע' 272. ח"ג ע' 158. ועוד.

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

אל התלמידים השלוחים שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מער"ח אייר והמצורף אליו,

ות"ח על הנח"ר שגורמים ע"י ההודעה ע"ד פעולות בנקודות הפצת המעינות בתוככי הפצת היהדות בכלל, ומובן וגם פשוט שהנ"ל הוא בהוספה על הפעולה ששכר מצוה מצוה, כמבואר בדא"ח הענין בזה.

והרי נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיוותי עולם, שענינים שלשת העמודים, תורה עבודה וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד, ומגלגלין זכות ליומין זכאין.

בברכה לבשו"ט

בס"ד. שיחת שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר*, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

- א. ביאור החילוק בהוראות שנתפרשו בתורה בנוגע ל"מות שני בני אהרן"¹: (א) "יין ושכר אל תשת" (בפרשת שמיני², מיד לאחר הסיפור דמיתת שני בני אהרן), (ב) "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" (בפרשתנו³, לאחר "תורת בהמה חיה ועוף"⁴ שבפרשת שמיני, ולאחרי "תורתו של אדם" בשייכות ל"יצירתו"⁴, דיני טומאת יולדת, צרעת, זב וכו') - שלילת ענין ה'רצוא' אצל 'יושבי אוהל'⁵ ("יין ושכר אל תשת"), ואצל בעלי-עסק⁵ ("ואל יבוא בכל עת אל הקודש") - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק כז, עמוד 116 ואילך.
- ב. והנה, הצד השווה בנוגע לב' הוראות הנ"ל - ששייכות רק לסוג מיוחד של בני ישראל: כהנים שנכנסים למקדש⁶.
- אך ישנו ענין נוסף בהמשך הפרשה, ששייך לכל בני ישראל: "ביום הזה" ("אחת בשנה"⁸) יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם גו' - שזהו ענין ששייך (לא רק לסוג מיוחד, אלא) לכל אחד ואחת מישראל, ובאופן ד'חוקת עולם'⁸, והיינו, שזהו ענין נצחי, ולא רק כמו שכל התורה היא נצחית (כמו שכתוב בתניא⁹), שהרי יש ענינים בתורה שתלויים בזמן ומקום, כמו קרבנות, כך שהנצחיות שלהם היא בהעלם כו', אלא באופן שהנצחיות היא בגלוי, שהרי עניני יום הכיפורים (חמשה עיניים וכו')¹⁰ אינם תלויים בזמן ומקום, אלא הם גם בזמן שבית-המקדש אינו קיים ובגלות (חוץ-לארץ).
- ויש לבאר הטעם שהענין דיום הכיפורים ששייך לכל בני ישראל, נאמר לאחר תורת בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם" בפרשיות שלפני-זה, ואילו הענין ששייך לכהנים ("יין ושכר אל תשת") נאמר לפני תורת בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם" - שזהו מצד כללות החילוק שבין ענין הכהונה לענין דיום הכיפורים:
- כהונה - הוא ענין שבא מלמעלה למטה, כמו שכתוב¹¹ "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים גו'", ואינו תלוי בעבודת האדם. ורק מצד ענין הבחירה, יש אפשרות שכהן יהיה במעמד ומצב של חולין - שזהו ענין כהן חלל (כמדובר פעם¹² בארוכה שענינו של "חלל" הוא שנעשה חולין), אבל עיקר ענין הכהונה בא מלמעלה, ולכן גם כאשר (מצד ענין הבחירה) נעשה חלל, הוא נשאר כהן לגבי כמה וכמה ענינים¹³, והיינו, שאין ביכלתו לפשוט את עצמו ("זיך אויסטאָן") לגמרי מענין הכהונה, שבא מלמעלה.
- ואילו יום הכיפורים - הרי זה ענין שקשור עם עבודת האדם, ככל פרטי הענינים שנתפרשו בפרשתנו, כולל גם חמשה עיניים וכו'. ואפילו לדעת רבי ש"עיצומו של יום מכפר", ללא עבודת התשובה, הרי גם הוא מודה שיום הכיפורים אינו מכפר על "כרת דיומא"¹⁴ (כמו שנתבאר לעיל¹⁵).

תשת" (פירש"י שמיני שם, יא) - הרי זה שייך רק למורי-הוראה, ולא לשאר בניי שלא הגיעו לכלל הוראה.

(7) פרשתנו (אחרי) טז, ל.

(8) שם, לד.

(9) רפי"ז.

(10) ראה יומא רפ"ח. טושו"ע ואדה"ז או"ח רסתר"א.

(11) דברי הימים-א כג, יג.

(12) ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ז ע' 303, ובהערה 33 שם.

(13) ראה קידושין סו, ב. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ו ה"י.

(14) שבועות יג, א.

(15) שיחת אחש"פ ס"יד (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 285). וש"נ.

(* יאָרצייט של הווי"ח וכו' ישראל ארי' ליב, אחיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א (וראה לקמן ס"ה).

(1) ריש פרשתנו (אחרי).

(2) יו"ד, ט.

(3) שם, ב.

(4) פירש"י ר"פ תזריע.

(5) וכיון שהתורה כללות ופרטות נאמרה (ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ) - הרי זה שייך אצל כל אחד מישראל גופא, שישנו ה"כהן" - לימוד התורה, וה"ישראל" שבו - העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו); וכמו"כ יש בו גם ענין ה"לוי" (הממוצע בין כהן לישראל, כמ"ש (קרח יח, ב) "וילוו עליך וישרתוך") - שזהו הלימוד המביא לידי מעשה בנוגע לאופן ההנהגה בעולם.

(6) וכן הדין ש"אסור שיכור בהוראה" (שנלמד מ"יין ושכר אל

1 ולכן: הענין דיום הכיפורים שקשור עם עבודת בני ישראל¹⁶ בבירור העולם - נאמר רק אחרי תורת
2 בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם". היינו, לאחר שישנה כבר ההוראה וה'נתינת כח' של התורה בנוגע
3 לעבודת בני ישראל בבירור העולם; מה־שאינ־כן ההוראה לכהנים - כיון שכללות ענין הכהונה בא
4 מלמעלה, ללא עבודה, הרי זה נאמר מיד בהתחלה, עוד לפני תורת בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם".

* * *

5 ג. כל האמור לעיל אודות ההוראה מענין מיתת בני אהרן - הרי זה באופן של שלילה, להבטיח שלא
6 יהיה הענין ד"בקרבם לפני ה' וימותו"¹⁷, כיון שהכוונה היא שתהיה העבודה למטה דוקא; אבל מובן
7 שבאמת יש גם הוראה שיכולים ללמוד ממיתת בני אהרן באופן של חיוב.

8 ובהקדים גודל מעלתם - להיותם בני אהרן (ובפרט "הבכור נדב"¹⁷), ועד כדי כך, שבמיתתם אמר
9 משה "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש"¹⁸, ומפרש רש"י, שזהו מה שנאמר¹⁹ "ונועדתי שמה לבני
10 ישראל ונקדש בכבודי", אל תקרי בכבודי אלא במכובדי", "אמר לו משה לאהרן.. יודע הייתי שיתקדש
11 הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך". והיינו,
12 שהגדלות שלהם אינה קסלקא־דעתא בלבד, אלא זוהי המסקנא, ואדרבה: הקסלקא־דעתא היא בנוגע
13 למשה ואהרן ("הייתי סבור או בי או בך"), ואילו המסקנא היא "שהם גדולים ממני וממך".

14 ועל־פי־זה מובן גם מה שמצינו במדרשי חכמינו ז"ל²⁰ ש"אמר לו נדב לאביהוא, אימתי ימותו שני
15 זקנים הללו, ואני ואתה ננהיג את הדור" - שיש בזה ענין אמיתי, מצד גודל מעלת נדב ואביהוא אפילו
16 לגבי משה ואהרן.

17 ולכן, כאשר היה רצונם של נדב ואביהוא להקטיר קטורת, לא מנע אותם משה, מצד גודל מעלתם
18 כו'. וכיון שכן, הרי בהכרח לומר שיש הוראה שיכולים ללמוד משני בני אהרן באופן חיובי.

19 ד. ויובן כללות הענין בזה - על־פי המבואר בהמשך פירוש רש"י¹⁸, ש"כשהקב"ה עושה דין
20 בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס.. וכן הוא אומר²¹ נורא אלקים ממקדשיך, אל תקרי ממקדשיך אלא
21 ממקודשיך". והיינו, שכאשר יש צורך לפעול ענין של מורא בעולם ("אָנְשֶׁרֶעֶק וועלט"), על־ידי התגלות
22 בחינת "נורא" - הרי זה דוקא על־ידי עבודת שני בני אהרן באופן של יציאה מהעולם.

23 ובהקדם הידוע בנוגע ל'בית־יוסף'²², שהובטח לו בתור שכר על עבודתו, שיזכה למסור נפשו
24 ("לאותקדא") על קידוש־השם, ולאחר מכן, בגלל סיבה מסויימת (שלא היתה עבודתו בשלימות), נענש
25 ולא זכה לכך, ונשאר בחיים והאריך ימים כו'.

26 ולכאורה אינו מובן: לאחר שזכה למסור נפשו על קידוש־השם, הנה במשך השנים שלאחרי־זה
27 בחיים חיותו בעלמא דין, חיבר את ה"שולחן־ערוך", שנעשה הוראה לכלל ישראל עד סוף כל הדורות
28 - לא רק ענין של תורה סתם, אלא הוראה להלכה למעשה, ש"המעשה הוא העיקר"²³, אפילו עכשיו,
29 ועל־אחת־כמה־וכמה בימות המשיח שאז יהיה "מעשה גדול"²⁴; ואם־כן הרי מוטב שלא זכה למסור נפשו
30 על קידוש־השם, כיון שרק על־ידי־זה נתאפשר לו לחבר את ה"שולחן־ערוך"?!

31 וכיון שאף־על־פי־כן אומרים שהעובדה שלא זכה למסור נפשו על קידוש־השם - נחשבת לעונש, הרי
32 מובן, שהענין דמסירות־נפש על קידוש־השם הוא נעלה יותר אפילו מחיבור ה"שולחן־ערוך"!

(20) סנהדרין נב, סע"א. וראה ויק"ר פ"כ, יו"ד.

(21) תהלים סח, לו.

(22) ראה שיחת ש"פ אחרי תשכ"ב ס"ח (תורת מנחם - התועדויות חל"ג ע' 384). חמ"ז ע' 230. וש"נ.

(23) אבות פ"א מי"ז.

(24) ראה תורת מנחם - התועדויות סה"מ כסלו ע' קצה.

וש"נ.

(16) ולהעיר, שגם הענין ד"ואבדיל אתכם מן העמים להיות ליי" (פרשתנו (קדושים) כ, כו), עם היותו ענין שבא מלמעלה, הרי הוא קשור גם עם עבודת האדם, כמובן מפירוש רש"י "אם אתם מובדלים מהם וכר".

(17) במדבר ג, ב.

(18) שמיני יו"ד, ג.

(19) תצוה כט, מג.

- ומזה מובן בנוגע לעניננו - עד כמה גדול הענין ד"בקרבתם לפני ה' גו'".¹
- ה. אך לכאורה הרי זה בסתירה להמבואר בכמה וכמה מקומות ש"בקרבתם גו' וימותו" הוא ענין של חסרון?²
- ויוכן על־פי ביאורו של רבינו הזקן ב'אגרת התשובה'²⁵ בנוגע לגמר הכפרה על־ידי יסורים, שזהו רק כאשר "הקב"ה מביא עליו יסורים, וכמו שכתוב²⁶ ופקדתי בשבט וכו', ופקדתי דייקא".³
- ועל־דרך־זה בנידון־דידן, שעצם הענין ד"בקרבתם לפני ה' גו'" הוא ענין נעלה ביותר - רק כאשר ענין זה בא מלמעלה. וזהו גם גודל העילוי שבענין ההסתלקות, ובפרט אצל אלו שנפטרים קודם זמנם²⁷ (לא מצד ענין של עונש כו', אלא באופן שאינו מובן כלל וכלל), שזהו ענין שאין למעלה הימנו, וכמו שכתוב²⁸ "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו", ועד שזהו ענין שהוא יקר מכל יקר;
- אמנם, בנוגע לבני אהרן - כיון שבחרו מעצמם להיות במעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה'", הרי זה ענין של חסרון, כי "לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה"²⁹.
- וזהו גם תוכן הציווי "ובחרת בחיים"³⁰ - דלכאורה, איך שייך ציווי זה אצל צדיק, ש"אין לו יצר־הרע כי הרגו בתענית"³¹ - כיון שמצד־עצמו יכול להיות אצלו מעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה'", עד כלות הנפש, אלא שישנו ציווי "ובחרת בחיים" דוקא, ולא במעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה' וימותו".⁴
- וזהו גם ענין של אהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך"³² - שאף־על־פי שמצד־עצמו יכול להיות במדרגה נעלית יותר, הרי הכוונה היא שירד ממדרגתו למטה כדי לעסוק עם הזולת.
- ו. ויש לקשר זה גם עם הענין דל"ג בעומר³³ שחל בשבוע זה:
- ל"ג בעומר הוא יום הסתלקות־הילולא של רבי שמעון בן יוחאי, וכידוע שקודם הסתלקותו אמר "בחד קטירא אתקטרנא כו' ביה אחידא ביה להיטא כו'"³⁴, שזהו ענין ה'מסירות נפש' וכלות הנפש ("אויסגיינ") לאלקות, ועד לאופן ד"להיטא" - על־דרך האמור לעיל בנוגע לה'בית־יוסף' שהיה צריך "לאתקדא" על קדושת שמו יתברך, אלא שאצל רשב"י היה ענין זה מלמעלה; אמנם ברצון ובשמחה, שלכן הרי זה גם עכשיו יום שמחה, אבל באופן שבא מלמעלה.
- ועל־דרך־זה בנוגע לענין הנוסף שבל"ג בעומר - בנוגע לכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בימים אלו בגלל "שלא נהגו כבוד זה לזה"³⁵:
- ובהקדמה - שמצד גודל הפלאה מעלת תלמידיו של רבי עקיבא, ועד כדי כך שלא נקראים בשמם, או על שם אבותיהם או שבטם, אלא הסימן היחיד עליהם הוא "תלמידי רבי עקיבא", כיון שכל ענינם עד לרגע האחרון הוא היותם תלמידי רבי עקיבא, וגם לאחר מותם ממשיכים להקרא בשם תלמידי רבי עקיבא, כמובן מדברי רבי עקיבא³⁵ "היו לו תלמידים בילדותו, יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר³⁶ בבוקר זרע את זרעך וגו'", ובהמשך לזה מדובר אודות התלמידים הנ"ל, והיינו, שגם התלמידים שהיו לו בילדותו, נקראים "זרעך" של רבי עקיבא - הרי מובן שהענין "שלא נהגו כבוד זה לזה" אינו כפשוטו³⁷.
- והענין בזה - שהנהגתם היתה בדוגמת הספירות דתוהו (לא כפי שהן לאחר השבירה, אלא) כפי שהן קודם השבירה, בבחינת הקדושה, שספירה אחת אינה נותנת מקום לחברתה, ורק לאחר שישנו הענין ד"וימת" בנוגע למציאות זו, יכול להיות הענין ד"וימלוך" בנוגע למציאות אחרת³⁸.

(25) פ"א.

(26) תהלים פט, לג.

(32) פרשתנו (קדושים) יט, יח.

(27) ראה גם תורת מנחם - התועדויות ח"ט ריש ע' 106.

(33) ראה גם שיחת ל"ג בעומר דאשתקד (בעת ה"פאראד") בתחילתה (תורת מנחם - התועדויות חמ"ט ע' 412). וש"נ.

וש"נ.

(34) זח"ג רפח, א. רצב, א.

(28) שם קטז, טו.

(35) יבמות סב, ב. ובמאירי שם.

(29) ישע"י מה, יח.

(36) קהלת יא, ו.

(37) ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 149 ואילך. וש"נ.

(30) נצבים ל, יט.

(38) ראה ל"ת להאריז"ל ס"פ וישלח. ובכ"מ.

(31) תניא פ"א.

- 1 וזהו גם שבנוגע לתלמידים אלו נאמר "בבוקר זרע את זרעך" - ש"בוקר" מורה על תוקף האור, שזהו
 2 ענין האורות המרובים דתוהו. ואילו בנוגע לחמשה התלמידים הנותרים, נאמר³⁶ "ולערב אל תנח ידך",
 3 שענין ה"ערב" מורה על מיעוט האור. ועוד זאת, שבנוגע ל"בוקר" נאמר "זרע את זרעך" בלשון ציווי,
 4 ואילו בנוגע ל"ערב" נאמר רק "אל תנח ידך".
- 5 אמנם, למרות גודל מעלת תלמידי רבי עקיבא הנ"ל, הרי לא בענין זה מתבטא עיקר ענינו של רבי
 6 עקיבא; עיקר ענינו של רבי עקיבא הוא - "כולהו אליבא דרבי עקיבא"³⁹, שזוהי תורה שבעל־פה,
 7 הקשורה עם מציאות העולם למטה דוקא, שזהו ענין התיקון, היפך ענין התוהו. וזוהי עיקר הכוונה -
 8 "לערב אל תנח ידך", שתהיה ההמשכה בכלים דתיקון, כפי שהיה סדר ההנהגה אצל חמשה התלמידים
 9 הנותרים, ש"הם העמידו תורה" (היפך המעמד ומצב ש"היה העולם שמם")³⁵, כמו אצל אהרן, שדווקא
 10 מ"בניו הנותרים"⁴⁰ עמדו כל הכהנים.
- 11 ז. וההוראה מזה בעבודת האדם:
- 12 נוסף על ההוראה שצריך להזהר שלא יהיה מעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה' וימותו", ישנה גם
 13 ההוראה שצריך להיות הענין ד"בקרבתם לפני ה'" - כפי שרואים בכל יום ויום, שהתחלת היום היא
 14 באופן ד"בקרבתם לפני ה'", החל מאמירת "מודה אני", שהוא ענין ההודאה, ואחר־כך צריך להיות ענין
 15 התפילה, ו"מבית־הכנסת לבית־המדרש"⁴¹, ורק אחר־כך ישנו הענין ד"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁴²,
 16 מה־שאינ־כן לפני התפילה אסור לאכול ולשתות ולעסוק בשאר עניני העולם⁴³.
- 17 וכמו בנוגע לתלמידי רבי עקיבא - שתחילה היו כ"ד אלף התלמידים שהנהגתם היתה בבחינת התוהו,
 18 ואחר־כך באו חמשה התלמידים שהיו בבחינת התיקון.
- 19 אמנם, גם העבודה ד"בקרבתם לפני ה'" שבתחילת היום, היא באופן ד"נכנס בשלום", כדי שאחר־כך
 20 יוכל להיות "יצא בשלום"⁴⁴, שלכן, אפילו בתפילת שמונה־עשרה שבה עומד יהודי "כעבדא קמי
 21 מריה"⁴⁵, ישנו גם הענין דבקשת צרכיו, כיון שגם אז צריך לידע שהכוונה היא שתהיה היציאה בשלום.
- 22 ח. והעיקר הוא - ש"החי יתן אל לבו"⁴⁶, לייקר כל יום, כל שעה ואפילו כל רגע שהנשמה נמצאת
 23 בגוף, כי למרות גודל העילוי ד"בקרבתם לפני ה'", ועד שזהו ענין נעלה יותר מאשר חיבור
 24 ה"שולחן־ערוך" (כנ"ל), וכמו מעלת תוקף האור דתוהו שלמעלה מתיקון, מכל־מקום צריך להיות הענין
 25 ד"ובחרת בחיים" דוקא, ולכן יש לייקר כל רגע ורגע, ולנצלו לעבודה.
- 26 ועל־פי דברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו־עדן (ב"תורת שלום"⁴⁷), וכ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁸, שיהודי
 27 בכלל, וחסידי בפרט, צריך להיות "פנימי", ולא "חיצוני" - הרי גם ענין זה צריך להיות אצלו בפנימיות.
 28 והיינו, שלא די בכך שבחיצוניותו יִרְאֶה שרצונו לפעול בעולם, ואילו בעצם ובפנימיות ירצה להתעלות
 29 ולצאת מהעולם, אלא גם בפנימיותו צריך להיות רצונו להיות למטה ולעסוק בבירור העולם, ולהתייגע
 30 בזה בכל כחותיו, הן בכחות הגלויים והן בכחות הנסתרים, ועד לכחות העצמיים.
- 31 ובפרט בימים אלו, הסמוכים לל"ג בעומר, יום שמחתו של רשב"י⁴⁹ - שענינו היה להמשיך פנימיות
 32 התורה למטה דוקא, באמרו⁵⁰, שכך יהיה גם בזמן שלפני ביאת המשיח, שאפילו "רביא" ילמדו פנימיות
 33 בתורה, כפי שהיה בדורו⁵¹, ועד לאופן ד"יתפרנסון"⁵², שענין הפרנסה הוא באופן שנעשה דם ובשר

(47) ע' 39 ואילך.

(48) סה"ש תרצ"ו ס"ע 143. קיץ ה'ש"ת ע' 113 ואילך.

(49) ראה שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש יב. פ"ח שער ספה"ע פ"ז. מ"ח מס' אייר וסיון פ"ו מ"רז.

(50) זח"א קיח, א.

(51) ראה תורת מנחם - התוועדויות שם ע' 410. וש"נ.

(52) ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה כס"מ שם. הקדמת מק"מ לזהר. ועוד.

(39) סנהדרין פו, רע"א.

(40) שמיני יו"ד, יב.

(41) ברכות בסופה. וש"נ.

(42) שם לה, ב.

(43) שם יו"ד, ב. יד, א.

(44) ראה שיחת ש"פ אחרי הנ"ל ס"ט (תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 385). וש"נ.

(45) שבת יו"ד, רע"א.

(46) קהלת ז, ב.

כבשרו, וענינו בנוגע לפנימיות התורה הוא, שהיא באה באופן של הבנה והשגה, שזהו ענינה של תורת
הסידות חב"ד, שבאה בפנימיות דוקא⁵³.

וכשם שבנוגע ל"ג בעומר, פעל רשב"י שיהיה זה יום שמחה, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא גם באופן
שיומשך לכל אחד ואחת, וכהסיפור אודות רבי אברהם הלוי⁵⁴, שאף שהיה נוהג לומר (לא רק תחנון
סתם, אלא) "נחם" בכל יום, גם בשבת ויום טוב, לא רצה רשב"י שיאמר "נחם" בל"ג בעומר, להיותו
יום שמחתו - כן הוא גם בנוגע למעיינות דפנימיות התורה שנתגלו על־ידי רשב"י, שבאים באופן של
הפצה לכל אחד ואחת עד ל"חוצה".

ועל־ידי ההתעסקות בעולם בהפצת המעיינות חוצה, יקויים בפועל מה שכתוב בתפלת "נחם": "כי
אתה ה' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה, כאמור⁵⁵ ואני אהיה לה חומת אש סביב וגו'".

* * *

ט. מאמר (כעין שיחה) דיבור־המתחיל וכי תבואו גו' ונטעתם גו'.

* * *

י. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁵⁶ "להוסיף לכם תבואתו", "המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף
לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעות",

- שהלשון "להוסיף לכם תבואתו" מורה שזהו (לא שכר, אלא) המכוון והתכלית של המצוה (כמו
"זכור את יום השבת לקדשו"⁵⁷), והיינו, שמצוה זו מותר לקיימה מלכתחילה מתוך כוונה "להוסיף לכם
תבואתו"; ותיבות אלו נאמרו (לא בסמיכות לציווי אודות שמירת המצוה, אלא) בסיום הענין, לאחר
השנה החמישית, כדי להדגיש את אופן הברכה - "שבשכרה, אני מברך לכם פירות הנטיעות", שגם לאחר
גידול וצמיחת פירות הנטיעות דשנה החמישית, תחול עליהם ברכת ה' באופן של הוספה וריבוי (על־דרך
ש"אף בתוך המעיים תהא בו ברכה"⁵⁸).

ורש"י מוסיף לבאר הטעם שמצוה זו דוקא מותר לקיימה כדי "להוסיף לכם תבואתו", וגם השכר
הוא שלא בערך לשכר שאר המצוות - "היה רבי עקיבא אומר, דיברה תורה כנגד יצר־הרע, שלא יאמר
אדם הרי ארבע שנים (כולל גם שנה רביעית, שהפירות אינם שלו, אלא "משולחן גבוה קזכיי") אני מצטער
בו חנם, לפיכך נאמר להוסיף לכם תבואתו".

וענין זה הוא בהתאם לכך שרבי עקיבא "היה רגיל לזכות את ישראל"⁵⁹, באמרו ש"ואהבת לרעך
כמוך"⁶⁰ "זה כלל גדול בתורה" - שלכן מתעסקת התורה ודואגת גם למי שזקוק לכך ש"דיברה תורה
כנגד יצר־הרע". ועל־דרך שהיה אצל רבי עקיבא עצמו, שבגיל ארבעים שנה⁶¹ הלך ללמוד תורה בשביל
שכר, בהדגישו בכך שהשנים שלפני־זה הם באופן ש"מצטער בו חנם", ואף־על־פי־כן זכה להצלחה
מופלגה בלימוד התורה⁶², ועד ש"כולהו אליבא דרבי עקיבא"⁶³ -

הוגה על־ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁶³ ב'לקוטי שיחות' חלק כב, עמוד 108 ואילך.

* * *

(53) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 26. ועוד.

(54) ראה שעה"כ ופע"ח שם. וראה גם תורת מנחם - ד"מי שנותניו בהם שבעים שנה" (תהלים צ, יו"ד), הרי ל"ו שנה הם רוב שנותיו.

(55) זכרי' ב, ט.

(56) פרשתנו (קדושים) יט, כה.

(57) יתרו כ, ח.
(58) פירש"י בהר כה, יט.

(59) פירש"י ד"ה שבקי' - סנהדרין קי, ב.

(60) תו"כ ופירש"י עה"פ.

(61) לאחר שכבר עברו רוב שנותיו - שהרי לפי החשבון

(62) וכדאיתא בספרי (ס"פ ברכה) שארבעים שנה למד וכו' - שהרי משך ימי חייו היו מאה ועשרים שנה, כמו רבי יוחנן בן זכאי, וכמו משה רבינו.

(63) בשילוב שיחת ש"פ קדושים תשל"ו.

- 1 יא. המשך הביאור בפירוש רש"י בפרשת שמיני, "השלך"⁶⁴ - נכלל בשיחת שבת פרשת שמיני סעיף
2 ט"ו⁶⁵.

* * *

- 3 יב. בפרק ג' במסכת אבות - שלומדים ביום השבת־קודש הזה - שנינו⁶⁶: "רבי עקיבא אומר, שחוק
4 וקלות־ראש מרגילין את האדם לערוה".
5 וצריך להבין:
6 (א) היתכן שרבי עקיבא, שהיה מגדולי התנאים, מדבר אודות ענינים פחותים כמו "שחוק וקלות־ראש"
7 - ולא כמו התנאים במשניות שלפני־זה⁶⁷ שמדברים אודות עצות בנוגע ללימוד התורה וכיוצא בזה?
8 (ב) "שחוק וקלות־ראש" - גם לולי זאת ש"מרגילין את האדם לערוה", הרי זה דבר האסור, מצד
9 ביטול תורה. וכן מצד הענין ד"שיחת הילדים" שזהו מהדברים ש"מוציאין את האדם מן העולם"⁶⁸, ולמה
10 צריך רבי עקיבא להדגיש את הענין ש"מרגילין את האדם לערוה"?
11 יג. ועוד מאמר של רבי עקיבא - במשנה שלאחרי־זה⁶⁹: "הוא היה אומר, חביב אדם שנברא בצלם
12 כו', חביבין ישראל שנקראו בנים למקום כו', חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה וכו'".
13 ובהקדמה - שמאמר זה הוא לפי סדר הזמנים, והעיקר - המדריגות: לכל לראש - "חביב אדם שנברא
14 בצלם"; לאחר־זה "חביבין ישראל שנקראו באים למקום" - דקאי על הזמן של יציאת מצרים (לפני
15 מתן־תורה), שכבר אז נאמר⁷⁰ "בני בכורי ישראל", ולכן "שלח את בני ויעבדני"⁷⁴ (וכמו שנתבאר
16 במכתב הכללי⁷⁵); ולאחרי־זה "חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה.. שנאמר⁷⁶ כי לקח טוב נתתי לכם
17 תורת גו'", שזהו הענין דמתן־תורה.
18 אבל אף־על־פי־כן, גם הענין ד"חביב אדם שנברא בצלם" שייך עתה - לאחרי מתן־תורה - לבני
19 ישראל בלבד (ולא לאומות העולם), כמו הבבות שלאחרי־זה: "חביבין ישראל",
20 - ולא כדעת האומרים שגם לאחרי מתן־תורה נשאר אצל אומות העולם הענין ד"חביב אדם שנברא
21 בצלם"⁷⁷. ולשיטתם צריך לומר שרבי עקיבא פליג על רבי שמעון בן יוחאי שאומר ש"קברי עכו"ם אינן
22 מטמאין באהל, שנאמר⁷⁸ ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אתם קרויין אדם, ואין העכו"ם קרויין
23 אדם"⁷⁹ -
24 ועוד יש להאריך.

(*) אבל במשנה הובא הפסוק⁷¹ "בנים אתם לה' אלקיכם" (שנאמר לאחרי מתן־תורה) ולא הפסוק "בני בכורי ישראל" (שנאמר לפני מתן־תורה) - כי:

(א) הראיה על זה ש"ישראל נקראו בנים" היא מהפסוק "בנים אתם לה' אלקיכם", מה־שאינ־כן הפסוק "בני בכורי ישראל" - שאפשר לפרשו בב' פנים: (1) "בני בכורי ישראל", אבל יש עוד בנים (אומות העולם), (2) פסוק זה מדגיש מעלת בן בכור (ראשית אוננו⁷² וכו'), אבל אין עוד בנים, כדיוק המשנה: "חביבין ישראל (בלבד) שנקראו בנים" (ולא כאופן הראשון שיש עוד בנים).

(ב) "נודעת להם" פירושו גם שהודיעו⁷³, מה־שאינ־כן הפסוק "בני בכורי ישראל" נאמר לפרעה.

(72) ע"פ ויחי מט, ג.

(73) ראה פי' הרע"ב. ועוד.

(74) שמות שם, כג.

(75) די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ה ע' קל ואילך).

(76) משלי ד, ב.

(77) ראה תיו"ט. ובארוכה - במד"ש.

(78) יחזקאל לד, לא.

(79) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(64) יא, יז.

(65) תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ס"ע 344 ואילך. וש"נ.

(66) משנה יג.

(67) ראה - לדוגמא - משניות ט"ו"ד.

(68) שם משנה י.

(69) משנה יד.

(70) שמות ד, כב.

(71) פ' ראה יד, א.

1 כי אף־על־פי שבתחילת הבריאה היה הענין ד"נברא בצלם" גם אצל אומות העולם, הנה לאחר
2 מתן־תורה הרי זה שייך רק לבני ישראל.

3 ועל־דרך שמצינו בנוגע לראשי חדשים ושנים, שאף־על־פי שענין זה התחיל "משבחר הקב"ה בעולמו
4 (שכבר אז "קבע בו ראשי חדשים ושנים"), מכל־מקום "כשבחר ביעקב ובניו"⁸⁰ אזי רק "ישראל מונין
5 ללבנה"⁸¹.

6 וכן הוא בנידון־דידן, שכשבחר ביעקב ובניו - כמבואר בתניא⁸² ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון, הוא
7 הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם" - שייך הענין ד"נברא בצלם" לבני ישראל בלבד.
8 ובנוגע לענינו:

9 כיון שהענין הכי נעלה הוא "חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה" שקאי על התורה - אינו מובן
10 מה שכתוב במשנה שלאחרי־זה⁸³ "הכל לפי רוב המעשה", שמזה משמע שהעיקר הוא מעשה המצוות?
11 יד. והביאור בזה:

12 מבואר בחסידות (ובפרט בדרושי אדמו"ר מהר"ש⁸⁴) בענין "נחת־רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"⁸⁵,
13 שיש ב' מיני נחת־רוח: נחת־רוח לנברא ונחת־רוח להקב"ה.

14 והנפקא־מינה היא - אם המדובר הוא מלמעלה למטה או מלמטה למעלה:
15 כשמדובר אודות "נתתי לכם", מלמעלה למטה - אזי התורה היא הענין היותר נעלה; אבל כשמדובר
16 אודות עבודתו של יהודי בבירור העולם - הרי זה נעשה על־ידי קיום המצוות דוקא, כמו מצות תפילין,
17 שלוקחים קלף גשמי וכו' ועושים ממנו חפצא דקדושה, ועל־דרך־זה ציצית בצמר גשמי וכיוצא בזה
18 בשאר המצוות [ואף־על־פי שגם על־ידי לימוד התורה נעשה זיכרון במוח הגשמי, שנעשים קמטים כו'⁸⁶,
19 הרי אין זה דומה להזיכרון שנעשה בעולם על־ידי קיום המצוות], וזוהי תכלית ירידת הנשמה למטה -
20 שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל, וירדה רק כדי לברר את הנפש הבהמית והגוף וחלקו
21 בעולם⁸⁷.

22 ולכן, כשמדובר אודות בירור העולם, ובלשון המשנה⁸⁸: "העולם נידון" - אזי "הכל לפי רוב
23 המעשה", שהעיקר הוא מעשה המצוות, שדוקא על־ידן נעשה בירור העולם.
24 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "בך בטחו", באמרו, אולי סוף־כל־סוף ילמדו את הניגון...].

* * *

25 טו. הביאור במשנה "רבי עקיבא אומר שחוק וקלות־ראש כו'":
26 ידוע⁸⁸ שסדר המשניות הוא בדיוק, ועד שלמדים מזה כמה וכמה הלכות. ומזה מובן גם בנוגע למשנה
27 "רבי עקיבא אומר שחוק וקלות־ראש כו'", שיש לה קשר ושייכות ובאה בהמשך למשנה שלפניה⁸⁹ -
28 "רבי ישמעאל אומר, הוי קל לראש ונוח לתשחורת, והוי מקבל את כל האדם בשמחה".
29 ויש לומר, שמאמרו של רבי ישמעאל הוא ביחס למעמדו ומצבו, שהיה כהן⁹⁰, והיה בדרגא הכי
30 נעלית. וכיון שכן, יתכן שכאשר יבוא לפניו בחור ששערותיו שחורות ("א יונגערמאן־טשיק"), יבטל
31 אותו כו', ולכן מבהיר רבי ישמעאל, שגם מי שנמצא במדריגה נעלית, צריך להיות "נוח לתשחורת" -
32 שלא לבטלו, אלא לירד לדרגתו כו'.

(86) ראה סה"מ קונטרסים ח"א צו, א. תרצ"ז ע' 254. תש"ד
ע' 243. תש"י ע' 33.
(87) תניא פל"ז (מח, ב).
(88) ראה יבמות מב, ב. וש"נ.
(89) משנה יב.
(90) חולין מט, סע"א.

(80) שמו"ר פט"ו, יא.
(81) סוכה כט, א.
(82) פמ"ט.
(83) משנה טו.
(84) המשן וככה תרל"ז פ"ב ואילך.
(85) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופירש"י פינחס כח, ח.

- 1 אך עדיין יתכן שיהיה "נוח לתשחורת" רק בחיצוניות, באופן הדיבור כו', אבל בפנימיות ירגיש את
2 עצמו למעלה ממנו, ועד שהדבר יבוא לידי ביטוי גם בחיצוניות, שהלה ירגיש שמקבלו בפנים זועפות
3 כו'. ולכן ממשיך: "והוא מקבל את כל האדם בשמחה".
- 4 וענין זה נאמר על־ידי רבי ישמעאל דוקא - כאמור לעיל שהיה כהן, מבניו של אהרן, שהיה "אוהב
5 שלום ורודף שלום וכו'"⁹¹, ובהתאם לכך צריך לקבל את כל האדם בשמחה.
- 6 טז. ובהמשך לזה, אומר רבי עקיבא "שחוק וקלות־ראש מרגילין את האדם לערוה":
- 7 מהלשון "מרגילין.. לערוה", ולא "מביאין" (כלשון הגמרא בכמה מקומות)⁹², או על־דרך הלשון
8 "עבירה גוררת עבירה"⁹³, מוכח, שמדובר אודות מי שבעצם שייך לערוה, אלא שכופה את עצמו ולוחם
9 עם היצר־הרע כו', ולכן כאשר יהיה במצב של "שחוק וקלות־ראש", הרי זה ירגיל אותו לערוה.
- 10 וזהו שבהמשך למאמרו של רבי ישמעאל "הוא קל כו' והוא מקבל את כל האדם בשמחה", אומר רבי
11 עקיבא, שצריך להזהר בענין הקלות והשחוק (הקשור עם שמחה, כפי שמצינו בנוגע ללעתי־לבוא, שכיון
12 שתהיה "שמחת עולם על ראשם"⁹⁴, לכן "אז ימלא שחוק פינו"⁹⁵), ולעשות סייג כו', שלא יהיה זה
13 באופן של שחוק וקלות־ראש שמרגילין לערוה⁹⁶.
- 14 ועל־פי־זה מובן גם הקשר להמשך דברי המשנה בנוגע לענין הסייגים: "מסורת סייג לתורה.. נדרים
15 סייג לפרישות" (ובפרט לגירסת אדמו"ר הזקן שכל זה נכלל במשנה אחת, ולא כהגירסא שהן ב' משניות
16 שונות⁹⁷) - דלכאורה אינו מובן: מהי השייכות של הבבא שמדברת אודות "סייג" לבבא שמדברת אודות
17 "שחוק וקלות־ראש כו'" - כי תוכן הבבא "שחוק וקלות־ראש כו'" הוא להדגיש את הצורך ב"סייג"
18 לענין הקלות והשמחה שנזכרו במשנה שלפני־זה ("הוא קל.. והוא מקבל.. בשמחה"), כנ"ל.
- 19 יז. ועדיין אינו מובן: מהו הצורך בריבוי סייגים כל־כך - הרי ישנו ענין התורה, שעליה נאמר⁹⁸
20 "בראתי יצר־הרע, בראתי לו תורה תבלין", ואם־כן מדוע לא מספיק לימוד התורה כדי להשמר מכל
21 הענינים הבלתי־רצויים?!
- 22 והביאור בזה - על־פי מאמר המשנה שלאחרי־זה⁹⁹, "חביב אדם וכו' (ורק לבסוף) חביבין ישראל
23 שניתן להם כלי חמדה.. תורת":
- 24 אילו היתה התורה מיד בהתחלה, ולא היה הענין ד"אקדמיה טעניתא"⁹⁹, אזי היתה התורה עצמה
25 פועלת תכלית השמירה, ולא היה צורך בסייגים; אבל כיון שענין התורה בא רק לבסוף, כך שישנו הענין
26 ד"אקדמיה טעניתא", לכן יש צורך בסייגים.
- 27 יח. אך על־פי־זה נשאלת השאלה לאידך גיסא: כיון שהתורה באה רק לבסוף, וישנו הענין ד"אקדמיה
28 טעניתא" - איך יכולים לתבוע מיהודי להתמודד ולהתגבר ("דורכברעכן") על כל הענינים הבלתי־
29 רצויים?!
- 30 והמענה לזה - במשנה הבאה⁸³: "הכל צפוי" (גלוי לפניו¹⁰⁰), היינו, שהקב"ה יודע מה שנעשה עם
31 כל אחד בפרטיות, ו"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"¹⁰¹, ובהכרח לומר שכל מה שהקב"ה תובע,
32 הרי זה בכחו וביכולתו.
- 33 [ולהעיר גם מהמסופר אודות רבי עקיבא ש"היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו.. מיד חזר
34 ללמוד תורה"¹⁰² - כי בַּיָּדָעוּ ש"הכל צפוי", הרי בוודאי שראיית האבן שנחקקה על־ידי המים היתה
35 בהשגחה פרטית, ללמדו שביכולתו להשתנות כו'].

97 ראה משניות עם פי' מדרש דוד (לר"ד הנגיד, נכד הרמב"ם). ועוד.
98 קידושין ל, ב. וש"נ.
99 ראה זח"א קעט, א"ב.
100 פי' הרע"ב.
101 ע"ז ג, סע"א.
102 אבות דר"נ פ"ג, ב.

91 אבות פ"א מ"ב.
92 ראה - לדוגמא - שם רפ"ג. נדרים כ, א.
93 שם פ"ד מ"ב.
94 ישע"י לה, יר"ד. נא, יא.
95 תהלים קכו, ב.
96 ראה מד"ש (ד"ה ועדיין קשה, וד"ה והרב רבי משה אלשקאר ז"ל).
97 ראה - לדוגמא - שם רפ"ג. נדרים כ, א.
98 קידושין ל, ב. וש"נ.
99 ראה זח"א קעט, א"ב.
100 פי' הרע"ב.
101 ע"ז ג, סע"א.
102 אבות דר"נ פ"ג, ב.

וזהו גם מה שכתוב בהמשך המשנה "והרשות נתונה" (בידו של אדם לעשות טוב ורע¹⁰⁰), וכפי שמבאר הרמב"ם¹⁰³ בנוגע לענין הבחירה שניתנה לכל אדם, שלכן בכחו למלא כל מה שהקב"ה תובע ממנו.

וטעם הדבר - כיון ש"הכל לפי רוב המעשה":

אילו היו מתחשבים בעיקר בענין ההבנה וההשגה, אזי היו חילוקי מדריגות כו', וכמו בנוגע ללימוד התורה, שאף־על־פי שלכל אחד מישראל יש חלק בתורה, כפי שאומר כל אחד: "ותן חלקנו בתורתך"¹⁰⁴, מכל־מקום יש בזה חילוקי מדריגות, שיש מי שמספיק לו ללמוד "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"¹⁰⁵, ויש מי שצריך ללמוד יותר וכו'; אבל בנוגע למעשה המצוות - הכל שוים. יש אמנם חילוקים בכוונת המצוות, אבל בנוגע למעשה בפועל, "רוב המעשה", רוב בכמות העשיה בפועל - שוים כל בני ישראל. ולכן, בכחו ויכלתו של כל אחד מישראל למלא כל מה שהקב"ה תובע ממנו.

יט. ויש לקשר זה גם עם מאמר רבי עקיבא שהובא בפירוש רש"י הנ"ל (סעיף י) - "היה רבי עקיבא אומר, דיברה תורה כנגד יצר־הרע, שלא יאמר אדם הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם כו'":

לכאורה אינו מובן, למה עשה הקב"ה שיהודי יצטרך להצטער בו חנם, ובוודאי היה יכול הקב"ה ליתן לו שכר גם מבלי שיצטער חנם?

אך הענין הוא - דכיון ש"הכל לפי רוב המעשה", היינו, שהעיקר הוא בירור העולם, לכן צריך להיות גם מעמד ומצב ד"מצטער.. חנם", שעל־ידי־זה נעשה בירור היצר־הרע, וכמבואר¹⁰⁶ בענין "משכני אחרין נרוצה"¹⁰⁷, ש"משכני" לשון יחיד קאי על נפש האלקית, ועל־ידי־זה "אחרין נרוצה", לשון רבים, שנעשה גם הבירור דנפש הבהמית כו'.

וגם ענין זה שייך במיוחד לרבי עקיבא:

איתא בגמרא¹⁰⁸ "הרואה רבי עקיבא בחלומו יצפה לחסידות". ולכאורה אינו מובן: הרי עיקר ענינו של רבי עקיבא הוא ענין התורה, ועד שהוא המקור של תורה שבעל־פה, כנ"ל (סעיף ו) ש"כולהו אליבא דרבי עקיבא". וכמסופר בגמרא¹⁰⁹ שגם כשגזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, היה רבי עקיבא מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה. באמרו, שלימוד התורה הוא עיקר החיות של בני ישראל, כמשל הדגים שבים¹¹⁰, "ומה במקום חיותנו וכו'". ואם־כן, הוה־ליה־למימר "הרואה רבי עקיבא בחלומו יצפה לתורה", ומדוע נאמר "יצפה לחסידות"?

ומבאר רבי נסים גאון, ש"אף־על־פי שרבי עקיבא הגיע למעלה יתירה וגדולה בחכמה.. אפשר שחסידותו היתה יתירה על חכמתו, ולפיכך הוא משובח בחסידות". וכפי שמביא לפני־זה: "אית בפרק כל ישראל יש להם חלק"¹¹¹, שנאמר¹¹² אספו לי חסידי, אלו רבי עקיבא וחבריו שמסרו נפשם לזביחה על דברי תורה, ואמרינן¹¹³.. שבקה רבי עקיבא לחסידותיה".

ונמצא, שאף שגדלה מעלת רבי עקיבא בנוגע לתורה, הרי עיקר ענינו הוא ענין החסידות, ועד שגם מעלתו בתורה באה מצד ענין החסידות שלו. ובהתאם לכך מדגיש רבי עקיבא את מעלת המעשה - "הכל לפי רוב המעשה", שזהו ענין בירור העולם כו'.

* * *

(108) ברכות נו, ריש ע"ב (לגירסת ר"נ גאון שם).

(109) ברכות סא, ב.

(110) ראה גם ע"ז ג, ב.

(111) סנהדרין קי, ב.

(112) תהלים נ, ה.

(103) הל' תשובה פ"ה.

(104) אבות פ"ה מ"ב. וראה לקו"ש חי"ג ע' 116 ואילך. וש"נ.

(105) מנחות צט, ב. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד ואילך.

וש"נ.

(106) ראה לקו"ת ויקרא ב, סע"ד. ובכ"מ.

(107) ש"ה א, ד.

- 1 כ. ישנו ענין נוסף הקשור עם זה ש"דיברה תורה כנגד יצר־הרע" - הענין דפסח שני:
- 2 פסח שני - נקבע עבור מי שהיה טמא, או שהיה בדרך רחוקה, ואפילו באופן ד"לכס"113, כפי שמפרש
- 3 כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁴, שהיה זה ברצונו, והיינו, שמרצונו לא הקריב פסח ראשון, ואף־על־פי־כן "דיברה
- 4 תורה כנגד יצר־הרע", ונותנת גם לו את האפשרות לתקן את הדבר, על־ידי הקרבת פסח שני.
- 5 [ועל־דרך־זה בנוגע לכללות הענין דיציאת מצרים שבחג הפסח - שכל בני ישראל יצאו ממצרים, גם
- 6 אלו שהיצר־הרע היה אצלם בתוקף, שלכן נאמר¹¹⁵ "כי ברח העם", "מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין
- 7 היה בתקפו כו"116].
- 8 ועד כדי כך, שהתורה מקילה עליהם את הקרבת הפסח - שהרי פסח ראשון אין שוחטין על החמץ¹¹⁷,
- 9 מה־שאינ־כן פסח שני, חמץ ומצה עמו בבית¹¹⁸, ללא כל החומרות שבפסח ראשון (ואף שלכאורה איפכא
- 10 מסתברא, שצדיק יהיה לו קל יותר, מה־שאינ־כן מי שעבר כו' יהיה לו קשה יותר - הרי בפועל מקילה
- 11 התורה אצל בעל־תשובה דוקא). ועל־ידי־זה באים למתן־תורה כו'119.
- * * *
- 12 כא. בנוגע ל"ושמחת בחגך"120 - דובר כבר¹²¹ שענין זה שייך גם לפורים, וכל־שכן לפסח, אבל בנוגע
- 13 ל"פסח שני", לא מצאתי לעת־עתה.
- 14 אמנם, על־פי מאמר המשנה הנ"ל "הוי מקבל את כל האדם בשמחה", הרי כל־שכן שיש לקבל
- 15 בשמחה את "פסח שני".
- 16 ויש להתחיל בזה עתה - בעמדנו ביום השבת־קודש לאחר חצות, ובפרט שזהו הזמן של "רעוא
- 17 דרעוין"122.
- 18 ומובן, שבנידון־דידן אין מקום לחשש שיכול לבוא מזה "שחוק וקלות־ראש"123 - שהרי ביום השבת
- 19 מתבטלים כל הענינים הקשורים עם הסטרא־אחרא כו' (כפי שאומרים ב"כגוונא"124). ומה גם שנמצאים
- 20 כבר לאחר הברור שנעשה במשך יותר ממחצית ימי הספירה, ובחודש אייר, ראשי־תיבות אברהם יצחק
- 21 יעקב רחל¹²⁵, ד' רגלי המרכבה¹²⁶, ובאופן שענין זה נמשך ופועל בהנהגתו של כל אחד מישראל - הרי
- 22 בוודאי שצריך להיות ענין השמחה.
- 23 ועל־פי מאמר רבותינו ז"ל¹²⁷ שמה שהקב"ה מצוה לישראל לעשות - הוא עצמו עושה, הרי מובן,
- 24 שכשם שהקב"ה מצוה ליהודי לקבל את כל אדם בשמחה, עושה גם הקב"ה כן, שמקבל את כולם בשמחה
- 25 ומראה להם פנים שוחקות כו'128, ועל־ידי־זה זוכים לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות, ועד לביאת משיח
- 26 צדקנו, בקרוב ממש.
- 27 [ניגנו הניגון "ושמחת בחגך", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלוא קומתו ורקד על מקומו בשמחה
- 28 רבה].

חנ"ב ע' 111 ואילך).

(122) זח"ב פח, סע"ב.

(123) ראה לעיל סט"ז.

(124) זח"ב קלה, א ואילך.

(125) מאו"א א, פד. מג"ע אופן קכא.

(126) מאו"א שם. זהר ח"א רמח, ב. ח"ג רסב, ב. ובכ"מ.

(127) שמו"ר פ"ל, ט. ויק"ר פל"ה, ג. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

ועוד.

(128) חסר קצת (המו"ל).

(113) בהעלותך ט, יו"ד.

(114) סה"ש תש"א ע' 115 (נעתק ב"היום יום" יד אייר, פסח

שני).

(115) בשלח יד, ה.

(116) תניא ספ"א (מ, ב).

(117) תשא לד, כה.

(118) פירש"י בהעלותך שם.

(119) חסר סיום הענין (המו"ל).

(120) פ' ראה טז, יד.

(121) שיחת פורים ס"ג ואילך (תורת מנחם - התוועדות

לקוטי שיחות פרשת אחרי כרך יב

מדגיש שם "ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה
מקומות" – אף על פי כן: (א) מדייק רש"י בזה כאן
עוד הפעם⁶, (ב) ועיקר: מפרשו באופן אחר?⁷

(ב) מהו (בפשטות הענינים)⁸ ענין קבלת מלכותי
זולת קבלת הגזירות והמצוות? הרי תוכן קבלת
מלכות הוא שמקבל על עצמו כל אשר יצוה המלך,
וכדמשמע מפירוש רש"י גופא על הפסוק (שרש"י
מביאו כאן) "אנכי ה' אלקיך וגו'": "אשר הוצאתיך
מארץ מצרים - כדאי היא ההוצאה שתהיו
משועבדים לי", היינו שמפרש "אנכי ה' אלקיך"
(שתוכנו קבלת המלכות) - "שתהיו משועבדים לי",
לעבוד את ה' בקיום מצוותיו בפועל⁹ (כדמוכח גם
מפירוש רש"י לפני זה¹⁰: "לפי שיש פרשיות
בתורה שאם עשאו אדם מקבל שכר ואם לאו אינו
מקבל פורעניות, יכול אף עשרת הדברות כן תלמוד
לומר וכו'") - וכאן מחלקם "וקבלתם עליכם
מלכותי, מעתה קבלו גזרותי"¹¹?

(ג) ולאיך גיסא: אם קבלת המצוות הוא ענין
בפני עצמו וקבלת המלכות לחד - אם כן היה
צריך להיות לקבלת המצוות קודם שנצטוו בני
ישראל במצוה הראשונה?

(6) ואין לתרץ שמכיון שכאן מוסיף "אלקיכם", אינו דומה
למ"ש בתחלת פ' וארא, כי בפשטות גם אז אפשר לפרש כן. ומה
שפעם מוסיף "אלקיכם" – כ"ה דרך הכתובים. ומוכרח לומר כן,
כי בב' פסוקים שלאח"ז ג"כ מסיים "אני ה' אלקיכם", ולא פרש"י
מאומה, ועד"ז בס"פ אחרי, ועוד בכר"כ מקומות.
(7) דהרי אף לפי' הב' אין הכוונה בפירוש"י שטעם אמירת
תיבות אלו הוא להגיד שהוא דיין להפרע ונאמן לשלם שכר –
כ"א לפי ש"גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות וכו' לפיכך בא
עליהם כו", ומ"ש רש"י "דיין להפרע ונאמן לשלם שכר" ה"ז
רק פ' התיבות ולא תירוצי ל"מאי קמ"ל". משא"כ בפ' וארא ה"ז
גם הטעם לאמירתו תיבות אלו.

(8) משא"כ ע"ד הדרוש הרמז והסוד, הם ב' ענינים נפרדים,
כדמוכח במכילתא יתרו שם. ועוד. ונת' בכמה מדרשי רז"ל,
דרושי חסידות וכו'.

(9) ואף שלשון שעבוד, פירושו הכנעה וכיו"ב – אין הכוונה
שבשלשון שעבוד אין נכלל ענין העבודה בפועל – כ"א ששעבוד
שייך גם בנוגע להכנעה בלבד (כמו "שעבודא דר"נ", "שעבוד
קרקעות" וכו'), אבל בכר"כ מקומות כלול עבודה בהשעבוד, כמו
"ועבדום" (לך טו, יג) תרגם יונתן "וישעבדון בהון", וכן "היתה
משעבדת בה בקושי" (פרש"י שם טז, ו), וכן "ורב יעבוד צעיר"
(תולדות כה, כג) ותרגם אונקלוס "ורבא ישתעביד לזעירא". ועוד.
(10) כ, א.

(11) דאין כוונת רש"י, שמכיון שקבלתם מלכותי במ"ת צריכים
אתם לקיים מצותי – דא"כ ה"ל לרש"י לכתוב "מעתה קיימו
גזירותי" (ולא "קבלו גזירותי").

א. רש"י בפירושו על הפסוקים¹ "דבר אל בני
ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם, כמעשה
ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וגו'"
מעתיק את התיבות "אני ה' אלקיכם" ומפרש: "אני
הוא שאמרתי בסיני² אנכי ה' אלקיכם וקבלתם
עליכם מלכותי מעתה קבלו גזרותי. רבי אומר גלוי
וידוע לפניו³ שסופן לנתק בעריות בימי עזרא,
לפיכך בא עליהם בגזירה, אני ה' אלקיכם, דעו מי
גוזר עליכם, דיין להפרע ונאמן לשלם שכר".
הביאור הפשוט בפירוש רש"י הוא: לכאורה
אינו מובן מהי הכוונה בציווי זה שמשא ידבר אל
בני ישראל ויודיעם כי "אני ה' אלקיכם" – מה
החידוש בזה לאחר שהוציאם הקב"ה ממצרים,
ונתן להם את התורה וכו' ומבאר רש"י שלא נאמר
זה כענין בפני עצמו, כי אם בתור הקדמה למה
שכתוב אחר כך – שמכיון שקבלתם מלכותי במתן
תורה, עליכם לקבל הציוויים והגזירות האמורים
להלן. ומוסיף רש"י פירוש שני⁴: שמכיון שסופן
לנתק בעריות, לכן בא עליהם בגזירה וכו'.

אמנם יש להבין בזה:

(א) בתחילת פרשת וארא (על הפסוק "וידבר
אלקים אל משה ויאמר אליו – אני ה'", שגם בו
יש להקשות כנ"ל, מהו החידוש באמרו "אני ה'")
כבר פירש רש"י "ויאמר אליו אני ה' – נאמן לשלם
שכר טוב למתהלכים לפניו וכו' ובלשון הזה מצינו
שהוא נדרש בכמה מקומות אני ה' נאמן ליפרע
וכו' נאמן ליתן שכר" – ואם כן, מובן שככה יש
לפרש גם בפסוק דילן: "אני ה' – נאמן ליפרע"
ו"נאמן לשלם שכר", ובפרט שרש"י⁵ בעצמו

(1) פרשתנו יח, ב"ג.

(2) יתרו כ, ב.

(3) מה שרש"י דייק לכתוב (להעתיק* גם) "לפניו" – כי (גם)
לפי פשטות הענינים) מובן שאם ה' ידוע דבר זה גם לבני" (בכל
הזמנים), הרי זה סותר ענין הבחירה, ולכן מוכרח לכתוב "לפניו".
ואף שלא למדנו עדיין מ"ש (נצבים ל, יט) "ובחרת בחיים", מ"מ
הרי מכללות הענין דשכר ועונש שנאמרו הרבה פעמים לפני
פרשת אחרי, מובן שיטנו ענין הבחירה, דאם אינו עושה בבחירתו
למה יתנו לו שכר או עונש.

(4) כדמוכח מהלשון "רבי אומר וכו'" ולא "אמר רבי".

(5) ומה שבכ"מ מפרש רש"י פי' "אני ה'" – (פעם נאמן לשלם
שכר ולהפרע; ופעם פירוש אחר) – הרי מובן שצ"ל הכרח בכל
מקום ומקום לזה (היינו או לשלול אפשריות פי' אחר; או שיש
הכרח לפרש באופן אחר).

(* גירסתנו בתו"כ לפני מי שאמר ודו' העולם.

32 "שסופן לנתק בעריות בימי עזרא", כאלף שנים
33 לאחר זה.

34 ב. והביאור בכל זה:
35 אף שכבר פירש רש"י בריש פרשת וארא
36 בכוונת הכתוב "אני ה'", "נאמן לשלם שכר טוב
37 למתהלכים לפני וכו' ובלשון הזה מצינו שהוא
38 נדרש בכמה מקומות וכו'" – אף-על-פי-כן שאני
39 הכא בנדרן דידן:

40 פירוש זה יתכן רק במקום שהלשון "אני ה'"
41 נאמר בסיומו של ציווי, או בקשר לענין האמור לפני
42 זה, שבכדי להדגיש חומר הציווי הרי הוא מסיים
43 ומזהיר: ודע כי "אני ה'", כלומר, נאמן אני לשלם
44 שכר ונאמן אני ליפרע; ואמנם כן הוא בהציוויים
45 שאליהם מכוון רש"י בכללו "ובלשון הזה מצינו
46 שנדרש בכמה מקומות וכו'" – וכדמוכח
47 מהכתובים שמביא רש"י.

48 וכמו כן הוא בכתוב "וידבר אלקים אל משה
49 ויאמר אליו אני ה'", שמפרשו רש"י שאינו התחלת
50 ענין חדש¹⁸ (כפי שנראה לכאורה), אלא "דבר אתו
51 משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעות לעם
52 הזה" (בפרשה הקודמת), ובהמשך לזה אמר לו "אני
53 ה'", כלומר: למה הרהרת אחר מדותי – והלא
54 נאמן אני לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. ועל
55 דרך זה במה שכתוב אחר כך: "לכן אמור לבני
56 ישראל אני ה' וגו'", פירש רש"י: "הנאמן
57 בהבטחת", והיינו, לבאר שגם הכא לא בא הכתוב
58 בענין חדש (כפי שיש לבאר לכאורה), אלא כסיום
59 וחיזוק לדברי ההבטחה האמורים לפני זה – "אני
60 ה'" הוא המבטיח והוא נאמן לקיים הבטחתו.

61 מה-שאינ-כן במקום ש"אני ה'" נאמר בתחלת
62 הדיבור – וכמו שהוא בכתוב שלפנינו "דבר אל
63 בני ישראל ואמרת אליהם אני ה'" – שאי אפשר

1 (ד) מהו דיוק לשון רש"י "מעתה קבלו גזרותי"¹²
2 ולא "מצותי" וכיוצא בזה כרגיל בפירוש רש"י
3 ברוב המקומות?

4 (ה) מדובר כמה פעמים שכאשר רש"י מפרש ב'
5 פירושים (או יותר) בענין אחד הרי זה הוכחה
6 שבכל אחד מהפירושים יש איזה קושי שאינו
7 בהשני ולכן מביא שניהם (כי לא ראי זה כראי זה)
8 - ולכאורה בנדרן דידן הרי כל אחד מב' הפירושים
9 מובן בפשוטו של מקרא, ומה הכריחו להביא ב'
10 פירושים?

11 (ו) כן מדובר כמה פעמים שבכלל אין רש"י
12 בפירושו מזכיר שם בעל המימרא של הפירוש
13 המובא (וטעמו פשוט - אין זה נוגע לפשוטו של
14 מקרא) - ומזה, שבמקום שמזכירו, הרי זה הוכחה
15 שגם השם של בעל המימרא נוגע בהבנת הפירוש
16 בהכתוב – וצריך להבין מה נתוסף בהבנת הפירוש
17 (השני) בזה שאמרו "רבי"?

18 (ז) הלשון הרגיל בשייכות ל"עבירה" הוא
19 "לעבור", "ליכשל" וכיוצא בזה – וכאן שינה רש"י
20 לכתוב "לנתק (בעריות)"?

21 (ח) פירושו של רש"י מקורו ב'תורת כהנים' על
22 הפסוק, אבל שם מבאר: "וכן מצינו שניתקו
23 בעריות שנאמר¹³ וישמע משה את העם בוכה
24 למשפחותיו. וכן מלאכי אמר להם¹⁴ וזאת שנים
25 תעשו כסות דמעה וגו'" – ורש"י מעתיק רק זה
26 שמצינו "בימי עזרא" (שהוא מלאכי¹⁵) ולא בימי
27 משה¹⁶; וביותר יקשה שרש"י עצמו מפרש על
28 הפסוק "בוכה למשפחותיו" – "ורבותינו אמרו
29 למשפחותיו על עסקי משפחות, על עריות
30 הנאסרות להם"? ושביק רש"י הדוגמא מה שאירע
31 באותו הדור, זמן הקרוב לאמירת הפרשה¹⁷, ומביא

12 אף שכן הוא במכילתא שם.

13 בהעלותך יא, י.

14 מלאכי ב, יג.

15 מגילה טו, א.

16 אבל אין להקשות דהו"ל לרש"י להביא מה שנתקו
בעריות ב"שטים" ד"ויחל העם לזנות אל בנות מואב" – דס"פ
בלק (ובפרט ששם ה' עם נשים נכריות – ראה לקמן ס"ד) – כי
שם: א) לפרש"י (עיקר) החוטאים ה' רק משבט שמעון (פנחס
כו, יג). ב) לא נתקו (מעצמם) בעריות, כ"א שהכשילם בזמה
(פרש"י שם כד, יד) והפקירו בנותיהם לזנות כדי להחטיאם
(פרש"י פנחס כה, טו, יח). וראה לקו"ש ח"ד ע' 5 ובהערה 32.
17 ואף שזהו פי' שני שם – מ"מ מכיון שרש"י מביאו מוכח
שזהו ע"פ פשוטו של מקרא.

ואין לתרץ שמכיון שלא עברו אז על איסור עריות, כ"א בכו
על האיסור, לא יתכן לומר שבשביל זה יבוא עליהם בגזירה וכו'
– דהרי מוכח שגם זהו ענין חמור ביותר, דהרי בשביל זה "ויתר
אף ה' מאד ובעיני משה רע" (ולאפי' שכנו "על עריות הנאסרות
להם", מוכרח לומר שהחרון אף וכו' היתה בשביל בכי' זו).
ולכה"פ הו"ל להביא שניהם, ככתוב.

18 ואף שמסיים (פסוק וא"ו) "לכן אמור לבני ישראל אני ה'
והוצאתי אתכם וגו'" (ואף את"ל שזהו ציווי חדש, ולא חזרה ע"ז
שציווהו כבר) – הרי עכ"פ הפסוק הראשון הוא המשך למ"ש
לפניו, ולא ציווי, גם לפירוש הא' שפרש"י שם.

לכן טרם שצווה הקב"ה פרשת המצוות שהן
בגדר גזירה²² (עריית) (כדלהלן), ה"ה מקדים
תחלה להזהירם על קבלת ה"גזירות" בכללות (ולאו
דוקא גזירת עריות ביחוד), ש"אני הוא שאמרתי
בסיני אנכי ה' אלקיך וקבלתם עליכם מלכותי",
היינו שקבלתם על עצמכם לקיים המצוות, כך
"מעשה קבלו גזירותי", גם המצוות שהן בגדר
"גזירות"²³.

ג. והטעם דהציווי על העריות נקרא "גזירה":
דבר מובן הוא, שבנוגע לנישואין מעלת
היוחסין תופסת מקום חשוב ועיקרי, ובפרט
כשהבא להשתדך הוא בר יחוס נעלה. וכמו
שלמדנו וראינו שהתורה האריכה ביחוסה של אשת
אהרן, שנשא את "אלישבע בת עמינדב אחות
נחשון"²⁴ – לבאר שהייתה מצויינת ביחוסה,
בהיותה (בת עמינדב וגם) אחות נחשון [וכדפירש
רש"י: "מכאן למדנו הנושא אשה צריך לבדוק
באחיה"]; וכן אברהם כששלח את אליעזר לקחת
אשה לבנו ליצחק אמר לו²⁵ "כי אל ארצי ואל
מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק", כי בנות
ארצו ומולדתו מיוחסות הן, בהיותן ממשפחת
אברהם.

ולפי זה, הסברא נותנת שהשידוך הכי טוב
לאיש המיוחס הוא – ממשפחתו וכל הקרוב אליו
יותר, הגון ומתאים יותר לענין השידוך.
ובכלל ועיקר: תכלית הנישואין הרי הוא פרו
ורבו, ונעשו ל"בשר אחד" – בילדיהם, הרי מובן
שזהו בשלימות יותר כשהאשה היא שאר בשרו של
האיש²⁶, ובדיני עריות נהפוך הוא והתחלתם: איש
איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו גו'!

(21) נוסף לזה: אם הכוונה רק לומר שצריכים לקיים הציוויים
הכתובים לאח"כ כי נאמן הוא ליפרע ולשלם שכר – הרי נאמר
זה במקומו הראוי – בסוף ב' הפסוקים הבאים.

(22) ראה פרש"י תולדות כו, ה ד"ה חוקותי.
(23) וצ"ע ממש"נ ושמרת כל חוקיך (בשלח טו, כו.
ובפרש"י), אבל שם המדובר במצוות, ד"בלא שום טעם –
ובנדר"ד – באותן שהן היפך הטעם.

(24) וארא ו, כג.

(25) ח"ש כד, ד.

(26) אלא שרוה"ק אסרה לב"נ קצת* עריות. ראה רש"י
בראשית ב, כד, לט, ט.

(* ולא כולם – שלכן האמינו לאברהם וליצחק כשאמרו "אחותי היא"
(רש"י וירא כ, יב).
ע"ד ההלכה בכ"ז – ראה סנה' נז, ב ואילן.

לפרש¹⁹ דהכוונה בזה היא לשם אזהרה או הדגשה
שנאמן לשלם שכר או ליפרע, כי עדיין לא נאמר²⁰
שום ציווי או ענין שתחול עליו אזהרה או הדגשה
הלזו, ואם כן – מהי כוונת הכתוב ב"ואמרת
אליהם) אני ה' אלקיכם"?

ועל-כרחך צריך לומר ש"אני ה' אלקיכם" לא
נאמר כאן בתור התחלה להפסוקים שלאחרי זה²¹,
אלא שהוא ציווי וענין בפני עצמו – היינו שדיבור
זה עצמו הוא ציווי; ולשון זה במובן של ציווי
בפני עצמו כבר מצינו בעשרת הדברות,
שבהתחלתם אמר הקב"ה "אנכי ה' אלקיך וגו'",
והפירוש הוא שיקבלו עליהם מלכותו יתברך. ועל
דרך זה הוא בנדון דידן.

אמנם מובן שאי אפשר לומר שכאן הוא ציווי
על קבלת מלכותו, שהרי כבר קבלו עליהם מלכותו
בסיני; וגם אי אפשר לומר שהכוונה היא לקבלת
המצוות בכללות, כי הרי זה פרט בקבלת המלכות
כנ"ל [וגם, כאמור, שלפי זה אין מקומו של ציווי
זה כאן, אלא לפני המצוה הראשונה] – ואם כן
בהכרח לומר שזהו ציווי חדש בקבלת המלכות
והמצוות: ציווי לקבלת סוג מיוחד של מצוות
שעדיין לא נצטוו עליהם, וגם לא נכללה קבלה זו
בכלל קבלת כל המצוות.

והנה המצוה הבאה לאחר ציווי חדש זה הוא
איסור עריות, שהוא בגדר "גזירה" (כדלהלן) –
ומזה הוכחה שהציווי ד"ואמרת אליהם, אני ה'
אלקיכם" היא אזהרה לקבלת מצות שהן מסוג
חדש, של "גזירות".

זאת אומרת, עם היות שבמעמד הר סיני קבלו
בני ישראל על עצמם לקיים מצוות הקב"ה, מכל
מקום יש מקום לומר שלא קבלו אז אלא מצוות
כאלו שהן בגדר שהשכל סובלם, היינו אותן
המובנות בשכל ואותן שאינן מובנות, אבל על כל
פנים אין להם סתירה מצד השכל; מה שאין כן
המצוות שהשכל (אפילו דקדושה) מנגד להם, הרי
אפשר שיאמרו שמצוות כאלו לא נכללו בקבלת
מלכותו ומצוותיו.

(19) וכדיוק לשון רש"י: "ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש
בנמה מקומות" – כי כלל זה אינו בכל המקומות. ולכן מפרשו
רש"י בוארא ו, (ט): כדאי אני וכו'.

(20) משא"כ אם כוונתו להגיד מי מדבר (כמו בויצא, כח, יג)
– ע"ד שמות (ג, ו), או כפ' לך (טז, ז) שמוסיף "אשר הוצאתיך
וגו'".

והטעם למה דוקא בעריות באה אזהרה מיוחדת
שאינה בכל האיסורים שבתורה, מפרשה רש"י
בשינוי הלשון "לנתק בעריות", בעריות אפשרי
(וגלוי לפניו שבסופן יהיה כן) פגם גדול של
ניתוק:

"לנתק" פירושו - לתלוש³² ולהפריד. ומובנו
כאן – להפריד בין ישראל לאביהם שבשמים.
וכמבואר בדברי עזרא באריכות – ה"ניתוק"
שנעשה אז.

ובפרט על דרך ההלכה וכמו שכתב הרמב"ם³³:
"ענין זה (של הבעל גויה) אף על פי שאין בו
מיתת בית דין אל יהי קל בעיניך, אלא שיש בו
הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן מן הערוה
בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב, אף על פי
שהוא ממזר, והבן מן הנכרית אינו בנו, שנאמר³⁴
כי יסיר את בןך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי
ה'".

וגם על פי פשוטו של מקרא כן הוא, וכפירוש
רש"י על הפסוק: "למדנו שכן בתך הבא מן הנכרי
קרוי בןך אבל בן בןך הבא מן הנכרית אינו קרוי
בןך אלא בנה".

ומפני חומר הדבר ובידעו שסופן לעבור ולנתק
בימי עזרא, כמסופר בכתובים, הוצרך להזהיר על
זה ביתר שאת.

ולכן לא הביא רש"י שמצינו שעברו על חטא
העריות מהא ד"וישמע משה את העם בוכה
למשפחותיו", כי אין שם ענין של "לנתק"; מה
שאין כן בימי עזרא, כנ"ל.

ואף שבפרשה זו לא נצטוו עדיין על איסור
בעילת נכרית – מכל-מקום מאחר שכאן מתחיל
לצוות על איסור עריות הכולל גם עבירה זו
המנתקת מהקב"ה (אף שעליו יצטוו אחר כך
ביחוד), לכן מדגיש את חומר הדבר מיד בתחילת
פרשת עריות כנ"ל³⁵.

ועוד: ברא הקב"ה את העולם באופן שקימו
היה תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות
שלהם²⁷, יעקב נשא אחיות והייתה מטתו דוקא
שלמה, עמרם נשא דודתו ונולדו מרים אהרן
ומשה, שעל פי כל זה – האיסור ד"כל שאר בשרו"
הרי הוא על דרך פירוש רש"י בענין העקידה²⁸
"אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת
ואמרת קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל
תשלח ידך אל הנער". לכן בא ציווי מיוחד על
קבלת ה"גזירות" בכללות, ואחר כך בא הציווי על
ה"גזירה" הפרטית, על העריות.

ד. אמנם אין פירוש זה מחזור לגמרי: (א) אף
שרק עכשיו התחיל לצוותם על ה"גזירות", ולכן
לא היה הכרח שיקבלו את הגזירות על עצמם, מכל
מקום בפשטות היה מתאים יותר שבעת צוותו על
קבלת מלכותו ומצוותיו בכלל, יצוה על כל סוגי
המצוות גם הגזירות. ולמה מחלקם לב' ציוויים
ובזמנים שונים – בעת מתן תורה על המצוות
בכלל, ואחר כך על הגזירות?

(ב) הרי גם לפני מתן תורה ואפילו לבני נח
נאסרו עריות²⁹ - על כל פנים הקרובות ביותר (אבל
לא שתי אחיות ודודתו) – שגם זה "גזירה" היא
(ובמתן תורה נתוספו להם מצוות) ועל כולם אמרו
נעשה³⁰.

לכן מפרש רש"י פירוש שני, ש"אני ה'
אלקיכם" הרי זה הקדמה לפרשה הבאה אחריה;
ופירושו הוא "כמו שהוא נדרש בכמה מקומות" –
"אני ה' וכו'". וזה ששינה הכתוב לכתוב זה
בתחלת הדבור, הוא להדגשה יתירה בחומר הציווי
– שמתחלה "בא עליהם בגזירה"³¹, מכיון "שסופן
לנתק בעריות". ולכן הזהיר קודם לציווי העריות:
"דעו מי גוזר עליכם – דיין להפרע ונאמן לשלם
שכר".

(27) ראה פרש"י קדושים כ, יז.

ועפ"ז יש להמתיק הא דאף "שהאומות גדרו עצמן מן
העריות" (רש"י וישלח לד, ז) לא אסרו גם אחותו מאביו.

(28) וירא כב, יב.

(29) ראה לעיל הערה 26.

(30) פרש"י משפטים כד, ג.

(31) דלכאורה הלשון "בא עליהם בגזירה" אינו מובן: הול"ל
"גזר עליהם בגזירה" וכיו"ב – אלא שע"ז מתרץ למה התחיל
ב"אני ה' אלקיכם", כי מפני חומר הדבר "בא עליהם" (שפירושו:
שמתחלה נכנס לענין) בגזירה". וגם: הלשון "בא עליהם" מורה
על ענין המפחד וכיו"ב, המתאים לענין חמור ביותר.

(32) ראה רש"י אמור כב, כד.

(33) ה'ל' איסור"ב פי"ב ה"ז. וראה צפע"נ ר"פ פנחס. ושם:
דמאביד נפשות מישראל ע"י דאזיל זרעם בתרה, עיין יבמות דף
ק ע"ב וקידושין דף סח.

(34) ואתחנן ז, ד.

(35) וי"ל שלכן מוסיף כאן גם תיבת "אלקיכם", אף שלהודיע
ב' הדברים - שהוא נאמן לשלם שכר ונאמן ליפרע, מספיק
שיכתוב "אני ה'" בלבד [כדמשמע מפרש"י ר"פ וארא - ואת"ל
ששם הכוונה או לשכר (כשאמור אצל קיום מצות) או לעונש

שבעל-פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב³⁹, מכל
מקום התיורו⁴⁰ לכותבן משום "עת לעשות לה"
הפרו תורתך⁴¹ ד"כיון דלא אפשר מליכתב
שנתמעט הלב והתורה משתכחת⁴² לכן "הפרו
דברי תורה לשעה הצריכה"⁴³ – הרי שרבי מפרש
פסוק הנאמר על ידי דוד שקאי על כתיבת המשנה,
שלא יהיה עד לאחרי זמן רב⁴⁴ – והכי נמי אזיל
לשיטתיה גם בנדון דידן ומפרש שכוונת הכתוב
היא לזמן עזרא, שאז סופן לנתק בעריות – "לפיכך
בא עליהם בגזירה אני ה' אלקיכם וכו' ונאמן
לשלם שכר".

(משיחת ש"פ אזור"ק, תשל"א)

ה. אולם פירוש זה אינו חד וחלק ועוד יותר מן
הראשון – כי קשה לומר בפשוטו של מקרא
שכוונת הקדמת הכתוב כאן היא מפני מאורע³⁶
שיארע זמן רב אחר כך³⁷ ולציווי שיתפרש בפרשה
אחרת – לכן מוכרח רש"י לפירוש הראשון,
ואדרבה, הוא העיקרי.
ואף על פי כן, בכדי להסיר, במקצת על כל
פנים, את התימא: שהתורה תדבר בדבר שלא יבוא
אלא לאחרי שנים רבות – מדגיש רש"י שפירוש
זה אמרו רבי:
רבי סידר וכתב המשניות³⁸, ואף ש"דברים

והנה י"א שלרש"י (שבת יג, ב. סוכה כח, ב. ועוד) רבינו רק
סידר המשניות אבל לא כתבם* (וידוע השקו"ט בדעת רש"י
באגרתו - בב' הנוסחאות בה) - ועפ"ז: מחולק רש"י על כהנ"ל,
לא אשתמיט רש"י בשום מקום לבאר (לרמז, עכ"פ) מי כתבה
(וכן - הגמרא), כמה מהראשונים המדברים בכתיבת הש"ס ולא
זכרו שרש"י מחולק. ועוד כהנה שצ"ע.
ולכן י"ל לפענ"ד (בדוחק עכ"פ - להסיר תמיהות הנ"ל)
שסמך רש"י על מש"כ בב"מ (פו, רע"א) בפ' סוף משנה כו'
הוראה (אף שלגירסתנו לא הזכיר "כתב"), ומתאים זה לפרש"י
(גטין ס, ב ד"ה, ודברים) ולמחז"ל (גטין נט, א) דברבי ור' אשי
הוי תורה וגדולה במק"א.

ובהנ"ל ברש"י (שבת וסוכה) - מדובר בשם (מגלת תענית)
ובלשון שב"ת"ר - היינו בזמן שקודם חתימת המשנה ע"י רבי.
ואף שבעירובין (סב, ב) קאי בזמן האמוראים - י"ל (בדוחק
עכ"פ) שהוא אגב גררא דת"ר שבשבת שם. ובכתובות (יט, ב)
וב"מ (לג, א) - י"ל דכיון שהי' בימי רבי נקט מילתא דפשיטא,
שהי' כבר ודאי כתוב. או שהלימוד בביהמ"ד הי' בע"פ - כי כיון
דאפשר שוב חלה דרז"ל דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן
בכתב, וכשחל ספק יצאו לראות בספר. וכמש"כ באחרונים,
ואכ"מ.

(39) גיטין ס, ב. תמורה יד, ב.

(40) גיטין שם א. תמורה שם. וראה תוד"ה אליבא - שבת קטו,
א. נו"כ השו"ע ששל"ד סע' יב. ובשו"ע אדה"ז שם.

(41) תהלים קיט, קכו.

(42) פרש"י ד"ה כיון – גיטין שם.

(43) שם ד"ה עת.

(44) ואף שמפסוק זה למדו עוד דינים, כפרש"י עה"פ:
"ורבותינו דרשו ממנו שעוברין על דברי תורה כדי לעשות סיג
וגדר לישראל כגון גזעון ואלי' בהר הכרמל שהקריבו בבמה" -
הרי בעיקר קאי על כתיבת תורה (שבע"פ), כדיוק לשון הכתוב
("הפרו תורתך" (ולא "מצותיך" וכיו"ב).

(* וכן היא דעת ר"י חגיז בהקדמת פי' עה"ח על המשניות.

(כשאמור אצל עונש) כמ"ש במשכיל לדוד - הרי מפורש כן
בפרש"י לקמן* (קדושים יט, טז): "אני ה' - נאמן לשלם שכר
ונאמן להפרע" - ומ"ש המפרשים צ"ע - כי זה מוסיף בחומר
האזהרה.

ועי"ל: שהג' ענינים שכותב רש"י: א) דעו מי גוזר עליכם,
ב) דיין להפרע, ג) ונאמן לשלם שכר, מרומזים בהג' תיבות: א)
אני, ב) הוי', ג) אלקיכם (ראה גם מפרשים כאן) - ואעפ"כ מהפך
רש"י הסדר וכותב תחלה "דיין להפרע" ואח"כ "נאמן לשלם
שכר" (אף שעונש שייך לשם אלקים שהוא מדת הדין (פרש"י
ר"פ בראשית), ושכר שייך לשם הוי' שהוא מדת הרחמים (פרש"י
שם)) - כי בנוגע לאזהרה - ובפרט חמורה ביותר - נוגע יותר
להודיע העונש (אבל בכתוב מוכרח לכתוב "הוי' אלקיכם" כי אין
רגיל כלל לכתוב "אני אלקיכם הוי' " - ורש"י מפרש כוונת
הכתוב).

והטעם שמרמז לג' ענינים אלו, הוא לפי שזהו סוד של
אזהרה: מתחלה צריכים להודיע שהגזור הוא הקב"ה, בוראו
ואדונו, ומוסיף שגם יענוש אותו, ולאידך אם יקיים הציווי יקבל
שכר.

(36) פירכא גמורה אינה וגם בפשטות - כי כיון שהיצר בזה
גדול כ"כ עד שגם לאחר האזהרה "סופן לנתק" - מובן שלולא
אזהרה חמורה זו הי' עלולים "לנתק" בזמן קרוב (ו"בוכה
למשפחתיו" - יוכיח).

(37) ואף שגם בפ' בשלח (טז, לב) פרש"י שכוונת הכתוב היא
לימי ירמי' - הרי שם מפורש בכתוב "לדורותיכם" היינו שכוונתו
בשביל מאורע בדורות הבאים.

(38) רמב"ם בהקדמתו ליד החזקה. מבוא התלמוד לר"ש הנגיד
בתחלתו. תוס' רי"ד גיטין ס, א. מאירי לאבות. ועוד -

(* ואף שנעדיין לא למדנו פסוק זה - מ"מ מזה נשם פרש"י כן בלי
שום הוכחה וכו'. מובן שבפשטות ה"ז פי' תיבות אלו. (ובמילא במקום
שפי' "אני ה' - נאמן לשלם שכר, אלקיכם - נאמן להפרע" (שלח טו,
מא) שם צריך פירוש מיוחד).

בראשית כד, נו-נז - ויאמר אלהם אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני. ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פיה

קסו

ביאור הפסוקים, דבפסוק נ"ד כתוב "שלחני לאדני", ובפסוק נ"ו כתוב "שלחוני ואלכה לאדני, מפרש דמ"ש "נקרא לנער ונשאלה וגו'" קאי על ההליכה עם אליעזר וכו'.

צריך להבין מקודם אמר שלחני לאדני, ואח"כ אמר שלחוני ואלכה לאדני, ומקודם לא אמר ואלכה, וכאן אמר ואלכה.

גם צריך להבין למה עתה אמרו נקרא לנער ונשאלה את פ' שהוא מפני שאין משיאין את האשה אלא לדעתה כפרש"י, מה זה שנתחדש עתה אצלם זה, כשהסירו דרישתם שתשב אתנו ימים או עשור, ולא מקודם² כשדרשו שתשב אתם ימים או עשור, כי הרי אז אמרו אחר תלך, משמע שאז בודאי תלך ולא אמרו שאחר הימים או עשור ישאלו את פ' מפני שאין [משיאין] את האשה אלא לדעתה.

יש לפרש, כי אם כתיב שלחני לאדני בלי ואלכה, משמע מזה שישלחו אותו עד שיבא אל אדונו, והיינו שילוו אותו עד אדונו, משא"כ אם כתיב שלחוני ואלכה הפירוש הוא שילוו אותו מעט לא עד אדונו, רק מעט ואח"כ ילך בעצמו אל אדונו.

ועפ"י פירוש הפשוט יתפרש כך, היינו כי בפעם הראשון אמר שלחני לאדני, שאינו חושש אם ילווהו עד אדונו, אחר שראה שהסכימו לבן ובתואל תיכף שיקח את רבקה וילך ושתהי' אשה ליצחק, א"כ לא ה' לו מה לחשוש אם ילווהו עד אדונו אחרי שרואה שמסכימים על השידוך.

משא"כ בפעם הב' אמר שלחוני, שילווהו רק מעט, ואח"כ ילך בעצמו, הוא מפני שראה שאחי' ואמה התחילו לעכב את הדבר שאמרו תשב אתנו ימים או עשור, א"כ אפילו כשיפעול שישלחוהו תיכף, אך אם ילוו אותם הרבה ואצ"ל אם ילוו אותם עד אדונו, יש חשש שבדרך ימצאו איזה עילה לעכב עוד הפעם, לכן אמר שילוו אותם מעט,

(1) בפסוק נד. "ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקומו בבקר ויאמרו שלחני לאדני". ראה לעיל סימן קסא, בביאור דיוק דבפסוק נ"ד כתיב "שלחני" חסר ו', ובפסוק נ"ו כתיב "שלחוני" מלא ו' ע"ש.

(2) ראה לקוטי שיחות חלק י' פרשת חיי שרה (ב) עמוד 65 ואילך.

ואח"כ ילך בעצמו, וכמובן. וכן ה' כמ"ש אח"כ³ וישלחו את רבקה כו' ואת עבד אברהם כו' שלוו אותם. ומה עשה העבד, כתיב' ויקח העבד את רבקה וילך, היינו שלקח אותה מהלוייתם, כי הם עדיין הלכו ללוותה, וילך אחר זה בלי הלוייתם, כדי שלא ימצאו עוד איזה עילה לעכב אותה כשלוו אותה בדרך, וכמובן.

ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פ' כו', כי הרי עתה נתחדש דבר והוא מה שאמר אליעזר שלחוני ואלכה לאדני, שהוא שילווה רק מעט לא עד אדונו, ואח"כ ילך בעצמו עם רבקה לאדונו (שזה לא ה' מקודם, כי מקודם אמר שלחני לאדני שילווהו עד אדונו), וכמשנת' מהו ענין זה.

ולכן אמרו נקרא לנער ונשאלה את פ', המרוצית היא לילך עם אליעזר בלי הלוייתם אותה בכל הדרך עד אדונו. וזהו ששאלתם ה' התלכי עם האיש הזה, שהשאלה היתה על ההליכה, ולא על עצם ענין הנשואין המרוצית היא להנשא. והיינו שהם אמרו שנשאל את רבקה אולי היא חפצה שילווה אותה עד אדונו ממש, ולא שתלך עם האיש הזה בלעדי הלוייתם עד אדונו ממש. וזהו שאמרו התלכי כו', שהשאלה היתה המרוצית היא ללכת עם האיש בלעדי הלוייתם עד אדונו ממש.

ומ"מ גם זה אמת שהשאלה ה' גם על עצם ענין הנשואין המרוצית היא להנשא, שגם זה נרמז במלת התלכי, כי הליכה כנוי אל הזיווג, כמ"ש במאור"א מע' הליכה⁴ ע"ש. וכמאמר⁵ בשלשה דרכים האשה נקנית, ועיין בגמרא רפ"ק דקדושין⁶.

ורבקה אמרה אלך, וכן עשתה. שאם שלווה הם אותה מעט כמ"ש וישלחו את רבקה כו', אך ותקם רבקה ונערוות' כו' ותלכנה אחרי האיש. היינו שלא רצתה להיות בחבורתם ובהלוייתם, רק שתלך עם האיש בלעד'ם, וכמובן.

ליקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאזח"ל ע' כב ואילך

(3) פסוק נט. "וישלחו את רבקה אחתם ואת מנתקתה ואת עבד אברהם ואת אנשיו".

(4) פסוק ס"א "ותקם רבקה ונערוות' ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחר האיש ויקח העבד את רבקה וילך".

(5) וז"ל: הליכה כנוי אל הזיווג הולך אל הדרך יסוד דנוקבא ברגל מבורכת שהוא יסוד.

(6) קידושין ב, א.

(7) שם ע"ב: מ"ט תני... דרכים... וביאה איקרי דרך דכתיב (משלי ל, יט) ודרך גבר בעלמה... ר"ש אומר מפני דרכו של איש לחזור על האשה וכו'.

וישראל קראת אמי, כתבת ערות אחותך לא תגלה וישראל קראת אחותי כו', לזה קורין אלו העריות לומר להקב"ה שלא יגלה ערותינו בין שרי העובדי כוכבים בעת החתימה כו' ע"ש.

והיינו כי הגלות ויסורים נק' גילוי ערות כנסת ישראל כמ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ל"ז וגיליתי ערותך אליהם יעו"ש דתרגם יונתן ואגלי בהתתיך להון ויחזון כל עמא קלונך וע' בהושע סי' ב' י"א ובישעי' סי' מ"ז ה', וזהו הפי' שמבקשים ממנו ית' שלא יגלה עוונותינו כי אם אדרבה יכסה על פשעינו כמ"ש ביחזקאל סי' הנ"ל פסוק ח' ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ות"י ואעדתי חוביכון.

וזהו ענין יום כפורים לשון כיסוי שמסיר עוונותינו היפך וגיליתי ערותך, וזהו כנ"ל בענין כסית כל חטאתם. אור התורה אחרי עמוד שיא (בהוספות)

יח, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בן היא לא תגלה ערותה

ג. בזוהר פרשתינו (עא:): אמר ר' יהודה מחציפותא' דצדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימות מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מאריז"ל פ' וישב), דהכוונה דעי' מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה.

וי"ל דהטעם דהזוהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' בפרשתינו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזוהר דאדרבה עי' מעשי' הטובים, יצאה ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התייר יהודה לבוא על כלתו, וי"ל דמרומו בפ' גופא התייר, דהכתוב מדויק "אשת בן", ולא "ערות בן" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (יבמות לד), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י, ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש).

זרע יצחק

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה ושלה את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו ומיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפי רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל.

ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד וישמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יח, ט – ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה

ב. כתב הש"ך סוף פרשת אחרי, טעם למה קורין פרשת עריות במנחה דיום הכפורים בשם מדר"א שאומרים להקב"ה אתה כתבת ערות אמך לא תגלה אמך היא,

(1) [תרגום ללה"ק:] מחציפותא של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכן ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, ועי"ז יצאו ממנה פרחים והניצה ענפי הקדושה וכו'.

♦ יום ראשון ז' אייר ♦

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנָיו אֲהֶרֶן בֶּקֶרְבָּתָם לַפְנֵי-יְהוָה וַיָּמָתוּ:
 א ומליל יי עם משה בְּתַר דְּמִיתוּ תְרִין בְּנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבֵּיהוֹן אֲשֶׁמָּא נִיכְרִיתָא קָדָם יי ומיתו:

טז וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנֵי אֶהֱרֹן וְגו' • מה תלמוד לומר? הֲיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשְׁלוֹ מִשָּׁל לְחֹלָה שְׁנֵכְנֵס אֶצְלוֹ רופא. אָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב. בָּא אַחֵר וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי. זֶה זִרְזוּ יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן, לִכְךָ נֶאֱמַר: "אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנֵי אֶהֱרֹן".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק כ' ע' 117)

פרשת אחרי

סדר הפרשיות מותחלת חמש ויקרא ועד פרשת אחרי, הוא בסדר מלמעלה למטה: ראשית מגיעות ויקרא, צו וחלק מפ' שמיני - בהם מדבר על עניני קדשה בלבד, המשפן, בגדי הכהונה, הקרבנות וכו'. לאחר-מכן שמיני, תזריע ומצורע - פרשיות שעוסקות בהבדלה שבין עניני קדשה, לעניני העולם - להבדיל בין הטמא לטהור. ולאחר-מכן מגיעה פרשת אחרי - העוסקת בדיני יום-כפור - לאחר שצאם שמע את מצוות התורה, ונכשל בהם, אל לו להתנאש, בגלל שישנו יום הכפור, ביום זה "יכפר עליכם לטהר אתכם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק ז' ע' 117)

וַיְדַבֵּר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנֵי אֶהֱרֹן (טז, א) מִשָּׁל לְחֹלָה שְׁנֵכְנֵס אֶצְלוֹ רופא . . וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי . . לִכְךָ נֶאֱמַר 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנֵי אֶהֱרֹן' שְׁלֹא יָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַתוֹ בְּנָיו. (רש"י) בְּדֶרֶךְ כָּל אָדָם חוֹלָה, סוֹבֵל מִחֵם גְּבוּהָ, וְלֹכֵן יֵשׁ לוֹ תְּשׁוּקָה גְּדוֹלָה לְצַנֵּן אֶת גּוֹפוֹ ע"י אֲכִילַת דְּבָרִים צוֹנִיִּים, וַשְּׁהוּת בְּמִקְוֵמוֹת קָרִים. אֲזַהֲרָה לְבַד שְׁלֹא יֹאכַל צוֹנֵן וְלֹא יִשְׁכַּב בְּמִקְוֵמוֹת קָרִים, לֹא תוֹעִיל, כִּי תִשְׁוֹקֶתוּ שֶׁל הַחוֹלָה הִיא לְקַרֵּי אֶת גּוֹפוֹ. רַק אֲזַהֲרָה וּפְחַד שֶׁאִם יַעֲשֶׂה כֵךְ יָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי, גּוֹרָמַת לְחֹלָה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים אֵלֶּי. עַל דֶּרֶךְ זֶה בְּעִינֵי אֶהֱרֹן וְהַכֹּהֲנִים, תִּשְׁוֹקֶתָם הַטְּבָעִית שֶׁל הַכֹּהֲנִים לְהַתְעַלּוֹת וּלְהִתְקַבֵּל אֶל ה' הִיא כֹּל-כֵךְ יַעֲזוּמָה, שֶׁאֲזַהֲרָה לְבַדָּה לֹא תוֹעִיל. רַק הַפְּחַד שֶׁהֵם יָמוּתוּ בְּדֶרֶךְ שְׁמַתוֹ בְּנֵי אֶהֱרֹן, הִיא תִּגְרֵם לָהֶם לְהִתְגַּבֵּר עַל תִּשְׁוֹקֶתָם הַטְּבָעִית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז' עמ' 117)

אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב (רש"י טז, א) **אֲכִילַת צוֹנֵן** – כְּנֶגֶד הָאִסוּר לְהַכְנִס לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים בְּכָל יוֹם (מִלְּבַד יוֹם כְּפוּר) אֶפְלוֹ לְשֵׁם הַקִּרְבַּת קִרְבָּנוֹת. כִּי הַקִּרְבָּנוֹת נִמְשָׁלִים לְחֵם וּלְמֵאֲכָל, וְהַקִּרְבָּתָם שְׁלֹא פָדִין כְּמוֹהוּ פְּאִכִּילַת מֵאֲכָל צוֹנֵן. **שְׁכִיבָה בְּטַחֲב** – כְּנֶגֶד הָאִסוּר לְהַכְנִס לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לֹלֵא קִרְבָּנוֹת (אֶפְלוֹ בְּיוֹם כְּפוּר). כִּי הִשְׁהִיָּה שֵׁם לֹלֵא הַקִּרְבַּת קִרְבָּנוֹת דּוֹמָה לְשִׁהִיָּתוֹ שֶׁל חוֹלָה בְּמִקּוֹם קֹר, לֹלֵא אֲכִילַת מֵאֲכָל צוֹנֵן.

אשל אברהם – הרב אלאטוילי

הַרְאִשׁוֹן – בִּיאור הַמִּשָּׁל וְהַנְּמָשָׁל: הַחוֹלָה סוֹבֵל בְּדֶרֶךְ כָּל מִחוּם גּוֹף גְּבוּהָ מִהֲרָגִיל, וּמִשְׁכָּב הַדְּבָרִים הוּא מִשְׁתַּקֵּק לְצַנֵּן אֶת גּוֹפוֹ, הֵן עַל-יְדֵי אֲכִילַת מֵאֲכָלִים צוֹנִיִּים וְהֵן עַל-יְדֵי שְׁהִיָּה בְּמִקּוֹם קָרִיר, וּמִשּׁוֹם כֵךְ זָקוּק הוּא לְהוֹרָאוֹת הָרופָא שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כֵן, אִךְ בִּינֵן שְׁקִים חֲשָׁד גְּדוֹל שְׁלֹא יַעֲמוּד בְּפִיתוֹ, לִכֵּן זָקוּק הַחוֹלָה לְתוֹסַפַּת אֲזַהֲרָה: "שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי", כִּדִּי שֶׁהַפְּחַד יִסַּע לוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל תִּשְׁוֹקֶתוֹ הַעֲזָה לְצַנֵּן אֶת גּוֹפוֹ. וְהַנְּמָשָׁל: בְּלָבוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן בְּעֶרְהָ אֶהֱבָה עֲזָה לְקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (בְּחִינַת "חֹלֶלֶת אֶהְבָּה"), וַיֵּשׁ חֲשָׁשׁ שְׁמִתוֹף אֶהְבָּה וּתְשׁוּקָה עֲזָה זוּ יִכְנֵס לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לְמִרוֹת הָאִסוּר, לִכֵּן הִיָּה הַכָּרֵחַ לְחֹזֶק אֶת הָאִסוּר עַל-יְדֵי אֲבוּר מוֹת בְּנָיו. וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף שֶׁהָאִסוּר לְהַכְנִס לְמִקְדָּשׁ כּוֹלֵל שְׁנֵי פְרָטִים בְּבִמְשָׁל: (א) אֵל תֹּאכַל צוֹנֵן, וְהוּא מִשָּׁל לְאִסוּר הַכְּנִיסָה לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶפְלוֹ לְשֵׁם הַקִּרְבַּת קִרְבָּנוֹת, שֶׁכֵּן הַקִּרְבָּן דּוֹמָה לְמֵאֲכָל, (ב) "אַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב", וְהוּא מִשָּׁל לְאִסוּר הַכְּנִיסָה לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לֹלֵא קִרְבָּנוֹת, אֶפְלוֹ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים (הַרְבֵּי).

הַרְאִשׁוֹן – בִּיאור הַמִּשָּׁל וְהַנְּמָשָׁל: הַחוֹלָה סוֹבֵל בְּדֶרֶךְ כָּל מִחוּם גּוֹף גְּבוּהָ מִהֲרָגִיל, וּמִשְׁכָּב הַדְּבָרִים הוּא מִשְׁתַּקֵּק לְצַנֵּן אֶת גּוֹפוֹ, הֵן עַל-יְדֵי אֲכִילַת מֵאֲכָלִים צוֹנִיִּים וְהֵן עַל-יְדֵי שְׁהִיָּה בְּמִקּוֹם קָרִיר, וּמִשּׁוֹם כֵךְ זָקוּק הוּא לְהוֹרָאוֹת הָרופָא שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כֵן, אִךְ בִּינֵן שְׁקִים חֲשָׁד גְּדוֹל שְׁלֹא יַעֲמוּד בְּפִיתוֹ, לִכֵּן זָקוּק הַחוֹלָה לְתוֹסַפַּת אֲזַהֲרָה: "שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי", כִּדִּי שֶׁהַפְּחַד יִסַּע לוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל תִּשְׁוֹקֶתוֹ הַעֲזָה לְצַנֵּן אֶת גּוֹפוֹ. וְהַנְּמָשָׁל: בְּלָבוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן בְּעֶרְהָ אֶהְבָּה עֲזָה לְקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (בְּחִינַת "חֹלֶלֶת אֶהְבָּה"), וַיֵּשׁ חֲשָׁשׁ שְׁמִתוֹף אֶהְבָּה וּתְשׁוּקָה עֲזָה זוּ יִכְנֵס לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לְמִרוֹת הָאִסוּר, לִכֵּן הִיָּה הַכָּרֵחַ לְחֹזֶק אֶת הָאִסוּר עַל-יְדֵי אֲבוּר מוֹת בְּנָיו. וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף שֶׁהָאִסוּר לְהַכְנִס לְמִקְדָּשׁ כּוֹלֵל שְׁנֵי פְרָטִים בְּבִמְשָׁל: (א) אֵל תֹּאכַל צוֹנֵן, וְהוּא מִשָּׁל לְאִסוּר הַכְּנִיסָה לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶפְלוֹ לְשֵׁם הַקִּרְבַּת קִרְבָּנוֹת, שֶׁכֵּן הַקִּרְבָּן דּוֹמָה לְמֵאֲכָל, (ב) "אַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב", וְהוּא מִשָּׁל לְאִסוּר הַכְּנִיסָה לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לֹלֵא קִרְבָּנוֹת, אֶפְלוֹ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים (הַרְבֵּי).

(א-ב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנֵי אֶהֱרֹן וְגו' – מַה תִּלְמוּד לֹמַר – מַה אָמַר לוֹ בְּדַבּוּר זֶה מִלְּבַד הַזִּכָּר מִיָּתֵת שְׁנֵי בָנֵי אֶהֱרֹן (סֵפֶר הַזִּכְרוֹן). הִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשְׁלוֹ: מִשָּׁל לְחֹלָה שְׁנֵכְנֵס אֶצְלוֹ רופא, אָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב – מִקּוֹם קֹר וּמוֹצִיא יְדֵעָה, כְּגוֹן מַחִילָה שֶׁתַּחַת קֶרֶקַע מוֹקֶפֶת גִּדֵּר (רש"י דְּפִיר).

בָּא אַחֵר וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי, זֶה זִרְזוּ יוֹתֵר מִן

חטאם של בני אהרן

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני יהוה וימתו: (טז, א)

ואינו מובן: מה מוסיפה תיבת "וימתו" על הנכתב קודם "אחרי מות שני בני אהרן"? עוד צריך להבין: מבין הדברים שעליהם נענשו בני אהרן, מונה המדרש כדלהלן: נכנסו לפני ולפנים [לקודש הקדשים], מחוסרי בגדים היו [לא לבשו את כל בגדי הכהונה שחייבים ללבושם בעת עשיית העבודה], לא היו להם בגדים, לא היו להם נשים.. וצריך להבין, היכן מרומזים הם בפסוק?

יש לומר הביאור בזה: תורת החסידות מבארת (עיין באור החיים הקדוש), שהחטא של שני בני אהרן לא היה חטא כפשוטו חס-ושלום, אלא חטאם התבטא בכך שנתנו שדבקותם העצומה בהקב"ה תביאם לידי כלות הנפש בפועל. וזהו פירוש "בקרבנותם לפני ה' וימתו" שקירובם אל ה' היה באופן המביא ל"וימתו", וזה נחשב לחטא, כי בד בבד עם הרצון להתפשט מהגשמיות ולהדבק באלקות - "רצוא", צריכה להיות גם התנועה ד"שוב", העבודה דנשמה בגוף והתעסקות בעניני העולם.

ועל-פי-זה יבין שכל הענינים שנאמרו על חטא בני אהרן נרמזים בפסוק, שפולם ענינם הוא שהיה להם 'רצוא ללא שוב' "בקרבנותם לפני ה' וימתו": נכנסו לפני ולפנים – ענין הרצוא. מחוסרי בגדים – נכנסו ללא לבושים המרמזים על לבושי המצות (עיין תניא פרק ה) שנתלבשו בגשמיות העולם. לא היו להם נשים ובנים – לא עסקו במצות פריה ורביה שמטרתה להמשיך נשמות בגופים.

(ב) ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת:

יט"א ויאמר ה' אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא • שלא ימות כדרך שמתו בניו. ולא ימות • שאם בא, הוא מת. כי בענן אראה • כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני. ולפי שגילויי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, וזה פשוטו; ומדרשו: לא יבא כפי-אם בענן הקטרת ביום הכפורים.

אשל אברהם – הרב אלעזר שניאורסון

הינו "אל פני הכפרת" הנזכר לפני כן. (ה) כתב "עמוד ענני", לאפוקי מענן הקטרת. (ו) פירש "בענן" – עם עמוד ענני, ולא "בתוף עמוד ענני" [שהרי פונת הכתוב שה' נראה שם בגלוי, ולא שמסתתר בתוף הענן] (ע"פ רא"ס). וראה רש"י מלכים א ח, יב: "אז אמר שלמה – כשראה הענן, אמר: עתה רואה אני שהשכינה שורה בבית שבניתי, שהרי כך הבטיח לבוא ולשכון בו מתוף ענן וערפל, והיכן אמר? כי בענן אראה על הכפרת". **ולפי שגילויי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא** – כלומר, "כי בענן אראה" זהו טעם לאזהרת "ואל יבא בכל עת אל הקדש", ולא טעם לעונש המיתה הנרמז ב"ולא ימות". ומה שכתב "שלא ירגיל לבא", זהו פירוש "ואל יבא בכל עת", שאין פירושו שלא יבא

לזרוז על כך, אלא בא לומר לו העונש שבדרך, שאם יבא – ימות. וראה גם רש"י שמות כח, לה. שם ל, כ"בא. לקמן טז, יג. **כי בענן אראה – כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני** – תקן בזה כמה דברים: (א) המקרא הזה הפוך, שהיה ראוי לכתוב "כי אראה על הכפרת בענן", שהרי "אראה" הוא טעם האיסור, ולא מה שנראה "בענן". (ב) פירש מלת "אראה" שהוא עתיד בלשון הווה, מפני שסיבת האיסור לבא אינה מפני שעתיד להראות שם, אלא מפני שהוא נראה שם בפועל. (ג) הוסיף מלת "תמיד", להורות שנהגה שם תמיד, ולא באותה העת לבדה, כי אז לא היתה אזהרת "ואל יבא" נזהגת אלא באותה עת שהשכינה שם. (ד) כתב "שם", להורות שיש על הכפרת

לכך **נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן .. ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא", שלא ימות כדרך שמתו בניו** – כלומר, הדבור השני שבו נאמרה האזהרה שלא יבא אל הקדש, מחובר לדבור הראשון שבו נאמר הייראו לאזהרה זו, שלא ימות כמו שמתו בניו. וראה גיטין ס, סוף עמוד א שפרשה זו נאמרה ביום הקמת המשכן, וברש"י שם: "אף-על-פי שהיא של יום הכפורים, בו ביום נאמרה, בדכתיב אחרי מות, ומפני שמתו בני אהרן בשביל ביאה שלא לצורך, נאמרה אותה אזהרה לאהרן: אל יבא בכל עת". **ולא ימות – שאם בא הוא מת** – מאחר שהייראו "שלא ימות כמו שמתו בניו" כבר נאמר בדבור הראשון, הרי ש"ולא ימות" האמור כאן אינו בא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק ג, פרשת אחרי)

על ידי ה'נאל', הלא, ביטול עצמי - כשהרצון הוא לא בקירוב האישי לקדוש-ברוך-הוא, אלא רק למלא את רצון העליון - אזי "יבוא אל הקודש"

(ג) **בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֶן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בִּפְרַ בֶּן־בֶּקֶר** ג. בָּדָא יְהִי עֲלֵל אֶהְרֶן לְקוּדְשָׁא בְּתוֹר פִּר
לחטאת ואיל לעלה:

כ"י • **בְּזֹאת** • גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון. **בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֶן וְגו' •** ואף זו, לא בכל עת, כִּי־אם בְּיוֹם־הַכַּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּסוּף הַפֶּרֶשָׁה: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 215)

בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֶן אֶל הַקֹּדֶשׁ (טז, ג) **בְּכָל שָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לִכְנס לִכְנס, וְכָל שִׁינִס בְּסֹדֶר הַזֶּה** (ויקרא רבה) מְשַׁמֵּעַ, שֶׁמִּקְוֵמוֹ הָאֱמִתִּי שֶׁל אֶהְרֶן הוּא בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים. וְהֵנָּה, כֵּל יְהוּדִי הוּא 'כֶּהֱנָה גְדוֹל', כְּדֹאִיתָא ב'בעל הטורים' על הפסוק "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת כֹּהֲנִים", וְאִם כֵּן, מִקְוֵמוֹ הָאֱמִתִּי בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים, וְהוּא שִׁיר לְקֹדֶשָׁה ז. וְכַפֶּסֶק הַרְמֵב"ם: "כֹּל אִישׁ . . אֲשֶׁר נִדְּבָה רוּחוֹ . . נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים" (ויקרא על פי המספר בנביא, שֶׁהִתְבְּיֵאוּ אֶת יוֹאֵשׁ בְּעֵלִית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים שֶׁשׁ שָׁנִים).

~ נקודות משיחות קודש ~

"זאת" לפי ביאור הזהר - הוא יראה וביטול, ו"דא תרעא לאעלאה", כשישנה ההקדמה של "זאת", יראה וביטול, הרי גם אם "יבוא אהרן אל הקודש" (רצוא), יכנס "לפני ולפנים", לא יפריע לו הדבר ל"יכפר גו' ובעד ביתו - זו אשתו", אל ה'שוב' לעניני עולם (ואדרבה, אם חסר ה"ביתו זו אשתו", אינה יכולה להיות כלל הכניסה לפני ולפנים, כי תכלית ה"רצוא" היא - שיומשך ב"שוב"). וכך גם היה ביציאה מלפני ולפנים - מיד ביציאה מקודש הקדשים, היה מתפלל אותו כהן גדול תפילה על "פרנסת עמך בית ישראל" - פרנסה בעניני העולם - בגשמיות.

(ד) **כְּתִנְת־בֶּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסֵי־בֶד יִהְיוּ עַל־בָּשָׂרוֹ**
וּבִאֲבִנָּט בֶּד יִחְגֹּר וּבִמְצַנֶּפֶת בֶּד יִצְנָף בְּגֵרֵי־קֹדֶשׁ
הֵם וְרִחַץ בַּמֵּי־אֶת־בָּשָׂרוֹ וּלְבָשָׁם:

כ"י • **כְּתִנְת־בֶּד וְגו' •** מגיד שאינו משמש לפניו בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ שיש בהם זיהוב,

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מקדש שני על שהיו נוטלין אותה בדמים, שמשו בו שמונים כהנים, ומהן שמעון הצדיק ארבעים שנה, היו שנותיהן מתקצרות.
בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֶן וְגו' - וְאֵף ז' - בהקבאת פר ואיל (רא"ם). ובזה מבואר במקצת תיבת "בְּזֹאת" (בלשון נקבה).
לֹא "בְּכָל עֵת" - פְּסוּק ב.
כִּי־אִם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - ולא כמו שמשמע מפשטות לשון הפסוק ש"בְּזֹאת" יכול לבא "בְּכָל עֵת" (רא"ם).
כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּסוּף הַפֶּרֶשָׁה: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ". - פְּסוּק כט.
והוא סבוב של פרשה זו כמו שמקדים ואומר "וְהִזְיֵתָה זֹאת לְכֶם". תורה ד
(ד) **כְּתִנְת־בֶּד וְגו' - מְגִיד -** בְּכָךְ

פירוש "אֶרְאֶה עַל הַכַּפּוּרֶת", לְדַבְּרִי הַכָּל הַפִּירוּשׁ הוּא: עַל־יְדֵי הַקְטוֹרֶת תִּרְאֶה הַשְׂכִּינָה עַל הַכַּפּוּרֶת. תורה ג
(ג) **בְּזֹאת -** מאי "בְּזֹאת" לשון נקבה, פֶּר וְאֵיל דְּכִתְיָבִי בְּתַרְיָה לֹא נִקְיָבוּת הֵן (רש"י יומא ד, א). או למה אמר "בְּזֹאת" לשון יחיד ולא "בְּאֵלֶּה".
גִּימְטְרִיא שְׁלוֹ אֶרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִי, רִמְזוֹ לְבֵית רֵאשׁוֹן - שְׁעֵמֶד אֶרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִי שָׁנִים. וְרֵאשׁוֹ בְּוִיקְרָא רַבָּה כֹּא, ט: וְכִי עָלָה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁאֶהְרֶן חֵי אֶרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִי שָׁנִים? אֵלֹא מִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן עַל־יְדֵי שֶׁשִּׁמְשׁוּ בוֹ בְּאֵמוּנָה, שִׁמְשׁוּ בוֹ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִי כֹהֲנִים, הוּא וּבְנָו וּבְנֵי בְנָו וְכו' וְהִרְרִי הֵם כְּמוֹתָךְ: "בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֶן" - פְּסִיקְתָּא רַבְתִּי.

בשום עת, שהרי ביום הכפורים הוא כן בא (עי' דקדוקי רש"י). אלא פירושו: "ולא ירגיל לבא" בכל עת, אלא ביום אחד בשנה.
וְהוּ שְׁמוֹנִי. וּמִדְרָשׁוֹ - יומא נג, א. למה נאמר "בענין אֶרְאֶה" (ולא "אני נראה בעמוד ענן").
לֹא יָבֹא כִּי־אִם - מִפְּרָשׁ "כִּי" בְּמִשְׁמָעוֹת אֵלֹא (רא"ם).
בְּעֵנִי הַקְטוֹרֶת - בעת נתינת הקטורת בקדש הקדשים.
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - ואז "אֶרְאֶה עַל הַכַּפּוּרֶת" (רש"י יומא יט, ב). ואף ששם מבאר רש"י את פירוש הצדוקים, והו רק לענין פירוש "בענין", האם יעשה עשן מבחוץ או מבפנים, אכל לענין

שיעור יומי ליום ראשון ז' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טז – פרשת אחרי-קדושים

לפי שאין קטגור נעשה סגור (ר"ה כ), אלא בארבעה, ככהן הדייט, וכלן של בויז. קדש ילפשו (ת"כ) שיהיו משל הקדש. יצנף • בתרגומו: 'יחת ברישה', יניח בראשו, כמו (בראשית לט טז): "ותנח בגדיו", 'ואחתתה'. ורחץ במים • אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו (יומא ל), וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ, ומחויץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הפיור.

(ה) ומאת ערת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה:
ה ומן כנשתא דבני ישראל יסב תרין צפירי עזין לחטאתא ודכר חד לעלתא:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

הראש (באר בשדה).
כמו "ותנח בגדיו" – בראשית לט, טז.
"ואחתתה" – וזהו חתו.
ורחץ במים – אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו. וחמש פעמים היה מחליף – וטובל חמש פעמים. וראה רש"י לקמן שארבע טבילות היו חובה ליום, ולכן טבל "במקום קדוש", ואילו הטבילה הראשונה היתה בחיל. וראה שם בבבאור.
מעבודת פנים לעבודת חוץ, ומחויץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן, ומבגדי לבן לבגדי זהב – וזהו סדר העבודות: תמיד של שחר בבגדי זהב, ועבודת פיר ושעיר הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לבן, ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב, והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן, ושעירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטורת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב (רש"י לקמן פסוק כג).
ובכל חליפה טעון טבילה – ראה רש"י לקמן פסוק כד, שמפסוק זה למדים: "שכשהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן טעון טבילה, שבאותה טבילה פשט בגדי זהב שעבד בהן עבודת תמיד של שחר, ולובש בגדי לבן לעבודת היום", ומהפסוק האמור לקמן שם "ורחץ את בשרו במים" למדים "שכשהוא משנה מבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה".
ושני קדושי ידים ורגלים מן הפיור – קידוש אחד לפשיטת בגדיו וקידוש שני ללבישת בגדיו, או קידוש אחד לפני טבילה וקידוש שני לאחר טבילה, ראה יומא לא, ב ואילך. תורה ה

פירושו שהיא תהיה מבפני הקדש של תרומת הלשכה, ולא כמו הפך שהביא אהרן שצריך להיות משלו, בדלקמן ברש"י פסוק ו (שפיח). וכתב רש"י "שהיו" בלשון רבים, כי הכונה על כל ארבעת הבגדים הנזכרים בפסוק (רא"ם). ותיבת "קדש" מוסכת על כל הבגדים הנזכרים בפסוק, ולא רק על "כתונת בד" הסמוכה לה. ומה שאמר אחר-כך "בגדי קדש" דרשו ב"תורת כהנים" שזהו בגין אב לכל בגדי כהונה של כל השנה שיהיו משל הקדש. ומה שרש"י לא פירשו כאן, יש לומר שסומך על מה שפירש בשמות כח, ד "בגדי קדש" – מתרומה המקודשת לשמי יעשו אותם". אף לפי זה צריך עיון, למה צריך הכתוב ללמדנו עוד פעם כאן שיעשו משל הקדש? לכן נראה לומר שלפי פשוטו של מקרא "בגדי קדש הם" מוסב על שאר הבגדים הנזכרים בפסוק (ולא על בגדי כהונה של כל השנה), ו"בד קדש" מוסב רק על הכתונת, ומה שרש"י כתב לעיל "שהיו" בלשון רבים, זהו מפני שלומד בן מ"בגדי קדש" .. ולבשם" האמור כאן, וסמך על הלומד, ולכן לא הוצרך לפרש שוב.
יצנף – בתרגומו: "יחת ברישה" – יניח בראשו – לא פירש "יצנף" מלשון הקפה וסבוב [ראה רש"י ישעיה כב, יח: "צנף יצנף" – כמצנפת המקפת את הראש וקיפוף אויבים". וכן ברש"י סנהדרין כו, א: "סבב וסבבוק חילות"]. משום שפפרשת תצנף (כח, ה) פירש רש"י: "מצנפת" – כמין כיפת בובע", ואופן חבישת הבובע הוא בהנחה על

שפסוק זה נאמר לאחר הפסוק "בזאת יבא אהרן אל הקדש" ולא לפניו, שמונה למדים שאין זו הוצאה כללית ליום הכפורים, אלא לעבודות הנעשות בקדש הקדשים בלבד (הר"ב).
שאינו משמש לפנים – בקדש הקדשים. גירסת הרא"ם: בפנים.
בשמה בבגדים שהוא משמש בהם בחוץ – בהיכל.
שניש בהם זהב – בשמונה בגדים.
לפי שאין קטגור – זהב העגל (רש"י ר"ה כ, א).
נעשה סגור – מאחר שהבנייה לקדש הקדשים היא כדי לכפר על בני ישראל, אין מקום שהכהן הגדול ילבש באותה שעה בגדים שיש בהם זהב, שכן הזהב הוא בבחינת קטגוריא על עם ישראל (הר"ב).
אלא בארבעה, ככהן הדייט – מכאן בזה שהכהן הגדול בשעה שלובש ארבעה בגדים אינו נקרא "מחוסר בגדים", משום שאין זה נקרא שהוא לובש ארבעה בגדים בלבד מתוך השמונה, אלא באותה שעה הוא לובש ארבעה בגדים כמו בהן הדייט (הר"ב).
וכלן של בויז – פשתן. שכולן נאמר "בד", והוא בויז. וכתנתו לומר שאף האבנט שאצל כהן הדייט היה עשוי מצמר ופשתים, כאן הוא היה עשוי מפשתן בלבד (משכיל לדוד).
קדש ילפשו – שיהיו משל הקדש – מזה שכתוב "קדש" לפני "ולבש", משמע שהכתונת היא קודש עוד לפני שהכהן לובש, וקשה איזו קדושה יש בבגד לפני שהכהן לובשו? אלא ודאי

(ו) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֹּר
וְיִקְרֹב אֶהָרֶן יְת תוֹרָא דְחֲטָאֹת דִּי לֵה
וְיִכְפֹּר עֲלוֹהֵי וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתוֹ:
בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ:

כ"י אֶת־פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ • הָאָמֹר לְמַעַלָּה • וְלִמְדָּךְ כָּאן, שְׁמִשְׁלוֹ הוּא בָּא וְלֹא מִשְׁל צְבוּר. וְכִפֹּר
בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ • (יזמא לו, ת"כ) מִתּוֹרָה עֲלִיו עֲוֹנוֹתָיו וְעֲוֹנוֹת בֵּיתוֹ.

~ נְקֻדּוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּמִי־שִׁחוֹת חֶלֶק ג' פֶּרֶשׁת אַחֲרִי)

בְּכִנִּיּוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים לְקוֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, הִיָּה נֹגַעַת ה"בֵּיתוֹ - זו אֲשֶׁתוֹ.
וְהִרְמִזוּ בָּזֶה: בְּכָדִי שֶׁהַכִּנִּיּוֹת אֵל הַקּוֹדֶשׁ תִּהְיֶה כְּרָאוּי, שָׂאָז הִיא מְבִיאָה ל"צִיּוּאָה בְּשָׁלוֹם", שָׂאָז תְּכַלִּית הַכִּנִּיּוֹת - הִרִי זֶה
תְּלוּי בְּנֵשִׁי יִשְׂרָאֵל. שָׂגַם כְּאֲשֶׁר הִבְעֵל נִמְצָא "לִפְנֵי וּלְפָנֵים", גַּם אִזּוּ יֵשׁ הַתְּאֵמָה בֵּין "בֵּיתוֹ" לְדֶרֶגְתּוֹ שָׁלוֹם, וְעוֹד יוֹתֵר:
זְכוּתוֹ וְתַפְקִידוֹ שֶׁל נִשִּׁי יִשְׂרָאֵל הִיא לְהַשְׁפִּיעַ עַל בְּעֻלֵּיהֶן וּבְנֵיהֶן, שְׁלֹגְבֵיהֶם תִּהְיֶה הַכִּנִּיּוֹת אֵל הַקּוֹדֶשׁ קְשׁוּרָה עִם הַצִּיּוּאָה
מִהַקּוֹדֶשׁ.

נִשִּׁי יִשְׂרָאֵל לֹא צְרִיכּוֹת לְחַשֵּׁשׁ, שָׂאֵם הִבְעֵל יֵאָרִיךְ בְּתַפִּילָּתוֹ בְּשָׂעָה אוּ יוֹתֵר, אוּ אִם יִמְשִׁיךְ בְּלִימּוּדוֹ בְּשָׂעָה אוּ יוֹתֵר,
יִחַסֵּר בְּעֵנִינִים הַגְּשָׁמִיִּים; כֵּן אֵין מְקוֹם לְדֹאגָה, שָׂאֵם יִחַנְכוּ אֶת הַיְלָדִים לְלִמּוּד תּוֹרָה יוֹם שָׁלוֹם, תִּחַסֵּר אַחֲרֶיךָ בְּהַסְתָּדְרוֹת
שְׁלֵהֶם כּו' - אֵלֹא אֲדַרְבֶּה, עֲלֵיהֶם לְהַסְבִּיר לְבַעֲלֵיהֶן וּלְבָנֵיהֶן, שְׂדוּקָא עַל־יְדֵי הַהוֹסָפָה בְּתוֹרָה וּמִצְוּוֹת, "בְּחֻקוֹתֵי תִלְכוּ
וְאֵת מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ", יִתְנוּסֵף בְּ"וְנִתְּתִי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְגו'".

(ו) וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהִעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(ח) וְנָתַן אֶהָרֶן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת גּוֹרֵל אֶחָד
לַיהוָה וְגּוֹרֵל אֶחָד לַעֲזָאזֵל:

כ"י וְנָתַן אֶהָרֶן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת • מַעֲמִיד אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לְשְׂמָאל, וְנִתְּנָן שְׁתֵּי יָדָיו בְּקִלְפֵי,
וְנוֹטֵל גּוֹרֵל בְּיָמִין וְחִבְרוּ בְּשְׂמָאל, וְנִתְּנָן עֲלֵיהֶם אֶת שְׂכָתוֹב בּוֹ "לְשֵׁם", הוּא לְשֵׁם, וְאֶת שְׂכָתוֹב בּוֹ "לְעֲזָאזֵל",
מִשְׁתַּלַּח לְעֲזָאזֵל. עֲזָאזֵל • (יזמא טז, ת"כ) הוּא הָרַע וְקִשָּׁה, צוּק גְּבֵה, שְׁנֵאָמַר: "אֶרֶץ גְּזֵרָה", חֲתוּכָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לט, א. ומשמע מלשון רש"י שנותן את
שני הגורלות יחד, ולומד כן מזה
שנאמר "ונתן על שני השעירים",
משמע בנתינה אחת (שפח).
את שכתוב בו "לשם" - הוא לשם
- וקרוב חטאת.
ואת שכתוב בו "לעזאזל" -
משתלח לעזאזל. עזאזל, הוא הר עז
וקשה - "עזאזל" מורכב משתי מילים:
"עז", ו"אל" (גרא). "אל" לשון קשה (רש"י
יזמא טז, ב).

צוק גבוה - הר וקוף (רש"י שם).
שנאמר - לקמן פסוק כב.
"ארץ גזרה", חתוכה - צוק חתוך
בזקפה ולא משופע כל כך (רש"י יזמא
שם). כלומר, "גזירה" מלשון גזירה
וחתוכה (גרא). תורה ט

עליו עונותיו - זהו פירוש "בעדו"
האמור כאן. וראה רש"י בראשית ז, טז:
"כל בעד שבמקרא, לשון כנגד הוא".
ולפי זה צריך לומר ש"בעדו" פירושו:
כנגד עונותיו. וראה רש"י איוב א, י:
"שבת בעדו" - "כל בעד האמור בלשון
עברי אינו אלא לשון כנגדו וכפניו, כמו
וכפר בעדו, קנח העין כנגדו וכפניו
להיות הכפרה מגן בעדו".

ועונות "ביתו" - ביתו זו אשתו (רש"י
סוכה כד, א). תורה ז

(ח) ונתן אהרן על שני השעירים
גורלות - מעמיד אחד לימין ואחד
לשמאל, ונותן שתי ידיו בקלפי
ונוטל גורל בימין וחברו בשמאל,
ונותן עליהם - גורל שעולה בימין
לשעיר של ימין [וגורל שעולה
בשמאל לשעיר של שמאל] (רש"י יזמא

(ו) את פר החטאת אשר לו - הוא
האמור למעלה - פסוק ג. ולכן נאמר
"החטאת" בה"א הידיעה (באר בשדה).
ולמדך כאן - במה שאמר "אשר לו",
שלא היה צריך לאמרו, שהרי אין כאן
שני פרים שצריך להודיע איזה מהם
יקח (רא"ם).

שמשלו הוא בא - שכיון שמכפר בו
על עצמו ועל ביתו (ועל הכהנים שהם
בכלל ביתו, כדלקמן ברש"י פסוק יא),
לכן היה צריך להיות משלו דוקא.
ולא משל צבור - מתרומת הלשכה
(רש"י חולין כב, א).

וכפר בעדו ובעד ביתו - מתודה -
ומה שנאמר לשון "וכפר", זו פפרת
דברים, דברי וידוי, ולא פפרת דמים,
שהרי עדין לא נשחט הפר (יזמא לו, ב ורש"י
שם).

שיעור יומי ליום ראשון ז' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - טז - פרשת אחרי-קדושים

(ט) וְהִקְרִיב אֶהָרֹן אֶת־הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַיהוָה וַעֲשֵׂהוּ חַטָּאת:

ה'י"א וַעֲשֵׂהוּ חַטָּאת • כְּשֶׁמִּנִּיחַ הַגֹּזֶל עָלָיו, קֹרֵא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה חַטָּאת".

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַעֲזֹאזֹל יַעֲמִד־חַי לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזֹאזֹל הַמִּדְבָּרָה:

ה'י"א יַעֲמִד־חַי • כְּמוֹ "יַעֲמִד חַי", עַל־יְדֵי אֲחֵרִים; וְתַרְגּוּמוֹ: "יִתְקַם כַּד חַי". (ת"כ) מִה תִּלְמֹד לֹמַר? לִפִּי שְׁנֵאֲמַר: "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזֹאזֹל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם לְחַיִּים, לְכַךְ נֵאֶמַר: "יַעֲמִד־חַי" – עֲמִידָתוֹ חַי עַד שִׁישְׁתַּלַּח; מִכָּאן, שֶׁשְׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו • שְׂיִתּוּדָה עָלָיו, כְּדֻכְתִּיב: "וְהִתּוּדָה עָלָיו וְגו'".

(יא) וְהִקְרִיב אֶהָרֹן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכַפֵּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וְשַׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ:

ה'י"א וְכַפֵּר בְּעֶדְוֹ וְגו' • (ת"כ) וְדוּי שְׁנֵי עָלָיו וְעַל אֲחִיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כָּלֵם קְרוּיִים בֵּיתוֹ, שְׁנֵאֲמַר: (תהלים קלה) "בֵּית אֶהָרֹן בָּרְכוּ אֶת־ה' וְגו'". מִכָּאן, שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְּכַפְּרִים בּוֹ, וְכָל כְּפָרְתָן אֵינָה אֵלָּא עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר: "וְכַפֵּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לְחַיִּים, לְכַךְ נֵאֶמַר "יַעֲמִד חַי", עֲמִידָתוֹ "חַי" עַד שִׁישְׁתַּלַּח - וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ "יַעֲמִד חַי .. לְשַׁלַּח אֹתוֹ". אֲבָל בְּ"תוֹרַת כֹּהֲנִים" לּוֹמְדִים דָּבָר זֶה מִמֶּה שְׁנֵאֲמַר "יַעֲמִד חַי לִפְנֵי ה'" – "עֲמִידָתוֹ חַי לִפְנֵי ה', וּמִיתָתוֹ בְּצוּק". **מִכָּאן [שְׁשִׁלּוּחַ]** - כֵּן הִגִּירָסָא בְּכֻמָּה כְּתִבִּי־יָד וּדְפוּסִים רִאשׁוֹנִים. אֲךָ בְּדְפוּסִים הַרְגִּילִים: שֶׁשְׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו - שְׂיִתּוּדָה "עָלָיו" - וְלֹא מִלְשׁוֹן כְּפָרָה כְּפִשׁוּטָה, שֶׁאִם כֵּן הִיָּה לוֹ לֹמַר "לְכַפֵּר בּוֹ" (גו"א). כְּדֻכְתִּיב "וְהִתּוּדָה עָלָיו וְגו'". - לְקַמֵּן פְּסוּק כֹּא. תוֹרָה יֵא **(יא) וְכַפֵּר בְּעֶדְוֹ וְגו' - וְדוּי שְׁנֵי** - בְּכַפֵּרַת דְּבָרִים הַכְּתוּב מִדְּבַר, שֶׁהָרִי עֲדִין לֹא נִשְׁחַט הָפַר (רש"י שְׁבוּעַת יד, א). עָלָיו וְעַל אֲחִיו הַכֹּהֲנִים - מִה־שְּׁאִין כֵּן בְּיִדְּיוֹ רִאשׁוֹן לֹא הִתּוּדָה אֵלָּא עָלָיו וְעַל אֲשֶׁתּוֹ (רִאשׁוֹ). שֶׁהֵם כָּלֵם קְרוּיִים "בֵּיתוֹ", שְׁנֵאֲמַר - תְּהִלִּים קל"ה, יט.

"בֵּית אֶהָרֹן בָּרְכוּ אֶת ה' וְגו'". מִכָּאן שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְּכַפְּרִין בּוֹ - רִאשׁוֹ גַם רִש"י שְׁבוּעַת יג, ב: "עַל־כְּרִיחַ הַמִּקְרָא מִלְמַדְךָ שֶׁמִּתְכַּפְּרִים בְּפָרוֹ שֶׁל אֶהָרֹן, שְׁנֵאֲמַר בֵּית אֶהָרֹן בָּרְכוּ אֶת ה', הָרִי כָל הַכֹּהֲנִים קְרוּיִין בֵּיתוֹ, הָרִי הֵם בְּכָלֵל וּבְעֵד בֵּיתוֹ". וּמִה שְׁהוֹצֵרָה אֶהָרֹן לְהִתּוּדוֹת שְׁנִית עַל עֲצָמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָפַר הוּא שֶׁל אֶהָרֹן, וְאֵין זֶה רִאשׁוֹ שְׂיִתּוּדָה בְּפָר שֶׁלֹּא עַל אֲחֵרִים, לְכֵן מִתּוּדָה תַּחֲיִלָּה עַל עֲצָמוֹ וְכֻלָּל עִמּוֹ אֶת אֲחִיו הַכֹּהֲנִים (גור אריה). **וְכָל כְּפָרְתָן אֵינָה אֵלָּא עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו** - רִאשׁוֹ גַם רִש"י שְׁמוֹת ל, י. **כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר** - לְקַמֵּן פְּסוּק טז, וּבְרִש"י שֶׁם. **"וְכַפֵּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת וְגו'"** - וְאֵף שֶׁהַפְּסוּק שֵׁם מִדְּבַר עַל הַשְּׁעִיר, רִאשׁוֹ רִש"י לְקַמֵּן פְּסוּק טוּ וּבְבִיאֹר שֶׁם. תוֹרָה יב

(ט) וַעֲשֵׂהוּ חַטָּאת - כְּשֶׁמִּנִּיחַ הַגֹּזֶל - שְׁכָתוֹב בּוֹ "לְשֵׁם".

עָלָיו קֹרֵא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה חַטָּאת" - וְזֶהוּ "וַעֲשֵׂהוּ חַטָּאת", שְׁאוֹמֵר "לֵה חַטָּאת". וְאֵין לֹמַר שֶׁהַכֹּהֵן שִׁקְרִיבָהוּ חַטָּאת, שֶׁהָרִי זֶה נֵאֶמַר לְקַמֵּן פְּסוּק טוּ (רִאשׁוֹ). תוֹרָה י

(י) יַעֲמִד חַי - כְּמוֹ "יַעֲמִד חַי", עַל־יְדֵי אֲחֵרִים - וְלֹא שִׁיעֲמֹד מִעֲצָמוֹ. וְנִכְתָּב "יַעֲמִד", יו"ד בְּקַמֵּץ, מִשּׁוּם שֶׁהַעֲזִין שֶׁהִיא אוֹת גְּרוּנִית מְרַחֲבָה אֶת הָאוֹת שֶׁלִּפְנֵיהָ וְהוֹפְכָתָה לְקַמֵּץ (ע"פ רִאשׁוֹ). וְרִאשׁוֹ גַם רִש"י שְׁמוֹת כב, יט: "יַחֲדָם - יוֹמֹת".

וְתַרְגּוּמוֹ: "יִתְקַם" - יַעֲמִד (וְלֹא תַרְגָּם "קוֹם" שֶׁפִּירוּשׁוֹ יַעֲמֹד).

כַּד חַי - כָּאֲשֶׁר חַי. מִה תִּלְמֹד לֹמַר "חַי" - שֶׁהָרִי נֵאֶמַר "יַעֲמִד", וְאֵין עֲמִידָה אֵלָּא בַּחַיִּים (שפ"ח).

לִפִּי שְׁנֵאֲמַר "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזֹאזֹל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם

(יב) וְלָקַח מִלֹּא־הַמִּחְתָּה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֹּא חֲפָנָיו קִטְרֶת סָמִים דָּקָה וְהָבִיא
מִבֵּית לַפָּרֹכֶת:

י"א מעל המזבח • החיצון (יומא מה) • מלפני ה' • מצד שלפני הפתח, והוא צד מערבי. דקה • (יומא שם) מה
תלמוד לומר "דקה", והלא כל הקטרת דקה היא, שנאמר (שמות ל לו): "ושחקה ממנה הדק"? אלא שתהא
דקה מן הדקה, שמערב יום-הכפורים היה מחזירה למכתשת.

(יג) וַנִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפָּה
עַנְן הַקִּטְרֶת אֶת־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר עַל־הָעֹדוֹת וְלֹא
יָמוּת:

י"א על-האש • שבתוך המחתה. ולא ימות • הא אם לא עשאה כתקנה, חייב מיתה.

(יד) וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכֹּהֵן
קֹדְמָה וּלְפָנֵי הַכֹּהֵן יִזָּה שִׁבְע־פְּעָמִים מִן־הַדָּם
בְּאֶצְבָּעוֹ:

י"א והזה באצבעו • הזהה אחת במשמע. ולפני הכהן יזה שבע • הרי אחת למעלה ושבע למטה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הארון ושם היה נותן הקטורת, מפני
שלפני בשר-ודם אין עושים כן, כל-
שכן לפני הקדוש-ברוך-הוא (משכיל
לדוד).

ולא ימות - הא אם לא עשאה
כתקנה - שהחסיר אחד מכל הדברים
האמורים כאן, אבל אם לא עשאה
בכלל אלא נכנס בלא קטורת, על זה
כבר אמר לעיל בפסוק ב: "ולא ימות",
וברש"י שם "שאם בא הוא מת".

חייב מיתה - וזו כונת הכתוב
להשמיענו במה שאמר "ולא
ימות". תורה יד

(יד) והזה באצבעו - הוזהה אחת
במשמע - סתם הוזהה משמע אחת (באר
בשדח).

ולפני הכהן יזה שבע - הרי אחת
למעלה - על פני הכהן.

ושבע למטה - "לפני
הכפורת". תורה טו

והלא כל הקטרת דקה היא, שנאמר
- שמות ל, לו.

"ושחקה ממנה הדק"? אלא שתהא
דקה מן הדקה - כלומר שתהא דקה
ביותר, שצריכה להיות דקה מחברתה
(סידור רש"י סי' תלג).

שמערב יום הכפורים היה מחזירה
למכתשת - זו שהיה מכניס לפני
ולפנים היה מחזירה ערב יום הכפורים
למכתשת, ושוחקה הדק (רש"י יומא מג,
ב. תורה יג)

(יג) על האש - שבתוך המחתה
- פיון שנאמר כאן "האש" ולא
"גחלי אש" היה ניתן להבין שהכונה
לאש המזבח, לכן הוצרך לפרש
שהכונה לאש שבמחתה, שאמנם
כאשר לוקחים הגחלים מעל המזבח
נקראים "גחלי אש", אבל לאחר
שמניחם במחתה נקראים "האש"
(גרא). או שלא נטעה לומר שהיה
מערב את הגחלים בארץ לפני

(יב) מעל המזבח - החיצון - בגמרא
יומא מה, ב למדו בן ממה שנאמר
"מלפני ה'", שרק מקצתו "לפני ה'",
הינו מזבח החיצון שרק חלק ממנו
מכונן כנגד הפתח שמול ההיכל, ואין
כולו "לפני ה'", ואילו מזבח הפנימי
כולו "לפני ה'".

מלפני ה' - מצד שלפני הפתח,
והוא צד מערבי - כלומר, לא רק
מהחלק שהוא מכון ממש כנגד הפתח,
אלא מכל הצד המערבי שחלק ממנו
מכון כנגד הפתח. ובגמרא שם למדו
זאת ממה שנאמר גם "מעל המזבח"
וגם "מלפני ה'", שאם היה כתוב רק
"מלפני ה'" הייתי אומר שיש רק
מהחלק של המזבח המכון כנגד הפתח
ממש, אבל פיון שכתוב גם "מעל
המזבח" אנו למדים שיוכל לקחת מכל
הצד המערבי של המזבח, פיון שחלק
ממנו מכון "לפני ה'".

דקה - מה תלמוד לומר "דקה",

(טו) וְשַׁחַט אֶת־שְׁעֵיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֵם וְהֵבִיא אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֶכֶת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכַּפָּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפָּרֶת:

טו ויבוס ית צפירא דחטאתא די לעמא ויעל ית דמה למגוי לפרכתא ויעבד לדמה כמא די עבד לדמא דתורא וידי יתה על כפרתא ולקדם כפרתא:

הש"י - אֲשֶׁר לָעֵם • מה שהפר מכפר על הכהנים, מכפר השעיר על ישראל, והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר • אחת למעלה ושבע למטה.

(טז) וּכְפַר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתֵיהֶם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אֹתָם בַּתּוֹךְ טְמֵאתָם:

טז וכפר על קודשא מסואבת בני ישראל וממדיהון לכל חטאיהון וכן יעבד למשכן ומנא דשרי עמהון בגו סואבתהון:

הש"י - מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • (כז) על הנכנסין למקדש בטמאה, ולא נודע להם בסוף, שנאמר: "לְכָל־חַטֹּאתֵם", וְחַטָּאת הִיא שׁוּגֵג. וּמִפְשְׁעֵיהֶם • אף הנכנסין מזיד בטמאה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד • (יזמא נז) כָּשֶׁם שֶׁהִזָּה מִשְׁנֵיהֶם בַּפָּנִים אֶחָת לַמַּעֲלָה וְשֶׁבַע לַמַּטָּה, כֵּן מִזָּה עַל הַפָּרֶכֶת מִבְּחוּץ מִשְׁנֵיהֶם אֶחָת לַמַּעֲלָה וְשֶׁבַע לַמַּטָּה. הַשָּׁכֵן אֹתָם בַּתּוֹךְ טְמֵאתָם • אף-על-פי שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(טו) אֲשֶׁר לָעֵם - מה שהפר מכפר על הכהנים - על טומאת מקדש וקדשיו, בְּדִלְעִיל בְּרִשׁ"י פסוק יא. **מכפר השעיר על ישראל -** הלימוד הוא מזה שנאמר "אֲשֶׁר לָעֵם", אף שלא היה צריך לאמרו, שהרי כבר כתוב לַמַּעֲלָה (פסוק ה): "וּמֵאֵת עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׁעִירֵי עִזִּים" וְאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לומר "השעיר אשר עלה עליו הגורל לה" - באר בשדה, אֵלָּא בָּא לומר לָנוּ שְׁקָרָבן זֶה הוּא עֲבוּר הָעֵם, שֶׁלֹּא כְמוֹ הַפָּר שֶׁהוּא לַכֹּהֲנִים. וּמִזָּה מוֹבֵן שֶׁהַשְּׁעִיר מְכַפֵּר כְּמוֹ הַפָּר, וְכָל הַהִבְדֵּל בֵּינֵיהֶם הוּא שֶׁזֶה עֲבוּר הָעֵם וְזֶה עֲבוּר הַכֹּהֲנִים, כִּי אִם לֹא כֵּן אֵין מְקוֹם לַהֲדָגִישׁ "אֲשֶׁר לָעֵם" בְּגוּר לִפְרִי שֶׁהוּא לַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵרִי שׁוֹנִים הֵם בְּכַפָּרָתָם. וְאֵף שֶׁעִקֵּר הַלִּימוּד שֶׁהַפָּר מְכַפֵּר עַל טוֹמֵאת מִקְדָּשׁ וְקֹדֶשׁ הוּא מִהַפְסוּק הָאִמּוּר גְּבִי הַשְּׁעִיר, כְּמוֹבָא לְעִיל בְּרִשׁ"י שֶׁם, וְלֹא לַהֲיַפֵּךְ - אֵין זֶה קֶשֶׁה, כִּי לְאַחַר שֶׁאֵנוּ לְמִדֵּים מִהַפְסוּק "אֲשֶׁר לָעֵם" שֶׁכַּפֵּרֶת הַשְּׁעִיר הִיא כְּמוֹ הַפָּר, הֵרִי מִזָּה גּוֹפֵא אֵנוּ לְמִדֵּים שֶׁכַּפֵּרֶת הַפָּר הִיא כְּמוֹ הַשְּׁעִיר, וְלְמִדֵּים כַּפֵּרֶת הַפָּר מִהַמְפֹּרָשׁ בַּשְּׁעִיר: "וּכְפַר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת וּגו'" (ע"פ ג"א). וְרָאָה רִשׁ"י שְׁמוֹת ל, י: "חַטָּאת הַכַּפּוּרִים - הֵם פֶּר

וְשְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים הַמְכַפֵּרִים עַל טוֹמֵאת מִקְדָּשׁ וְקֹדֶשׁיו". **והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם -** כי שעיר השני הָלַךְ לְעֹזָאזֵל, וְשְׁעִיר אַחֵר לֹא נִזְכָּר כָּאֵן. **כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר - אֶחָת לַמַּעֲלָה וְשֶׁבַע לַמַּטָּה -** בְּדִלְעִיל בְּרִשׁ"י פסוק יד. תורה טז **(טז) מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - עַל הַנִּכְנָסִין לַמִּקְדָּשׁ בְּטֵמֵאָה -** שֶׁנֶּאֱמַר "וּכְפַר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת" - מִטּוֹמֵאוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ (שְׁמוֹת ז, א). **וְלֹא נֹדַע לָהֶם בְּסוֹף -** בְּלוֹמַר, בְּתַחֲלִילָה יָדְעוּ שֶׁהֵם טְמֵאִים וְאַחֲר־כֵּן נִעְלָמָה מֵהֶם הַטּוֹמֵאָה וְנִכְנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ בְּשׁוּגָג, וּכְשִׁינְצִאוּ לֹא נֹדַע לָהֶם שֶׁנִּכְנְסוּ בְּטוֹמֵאָה, כִּי אִם נֹדַע לָהֶם שֶׁנִּכְנְסוּ בְּטוֹמֵאָה, אֵין כַּפָּרָתָם בַּשְּׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים אֵלָּא בְּקָרְבֵּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד, כְּדִלְעִיל ה, ג. וְאִם לֹא הִיָּתָה לָהֶם יָדִיעָה לֹא בְּתַחֲלִילָה וְלֹא בְּסוֹף, אֵין שְׁעִיר יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר אֵלָּא שְׁעִירֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְהַרְגָּלִים - רָאָה רִשׁ"י בַּמִּדְבָּר כח, טו. **שֶׁנֶּאֱמַר "לְכָל חַטֹּאתֵם" -** וְהֵרִי זֶה מִקְרָא מְסוּרָס, וּכְאִילוּ כְּתוּב: "מִטּוֹמֵאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל חַטֹּאתֵם וּמִפְשְׁעֵיהֶם" (באר בשדה).

וְחַטָּאת הִיא שׁוּגֵג - שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל ד, ב) "נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא בְּשֹׁגְגָה" (יזמא לו, ב). וְהִינּוּ שֶׁהַכֹּהֲנִים לַמִּקְדָּשׁ בְּטוֹמֵאָה הִיָּתָה בְּשֹׁגְגָה, ו"לְכָל חַטֹּאתֵם" מִשְׁמַעוֹ שֶׁגַּם עֲכָשִׁי הֵם שׁוּגֵגִים. **וּמִפְשְׁעֵיהֶם - אֵף הַנִּכְנָסִין מִזִּיד בְּטֵמֵאָה -** שֶׁאֵין "פֶּשַׁע" אֵלָּא מִזִּיד (רש"י שְׁמוֹת ז, א). וְרָאָה רִשׁ"י שְׁמוֹת לז, ז: "עֲוֹנוֹת אֵלּוּ הַיְּדוֹנוֹת, פֶּשָׁעִים אֵלּוּ הַמִּקְרָדִים שֶׁאֵדָם עוֹשֶׂה לַהֲכַעֲסִי". אֲבָל כָּאֵן שֶׁלֹּא כְּתוּב עֲוֹנוֹת, פִּירֵשׁ פֶּשָׁעִים רַק עַל מִזִּיד. **וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד - בָּשֶׁם שֶׁהִזָּה מִשְׁנֵיהֶם -** מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר. **בַּפָּנִים -** בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים כְּנֶגֶד הַכַּפָּרֶת. **אֶחָת לַמַּעֲלָה וְשֶׁבַע לַמַּטָּה -** בְּדִלְעִיל פְּסוּקִים יד-טו וּבְרִשׁ"י שֶׁם. **כֵּן מִזָּה עַל הַפָּרֶכֶת מִבְּחוּץ -** בְּהִיבָּל וְהוּא "לְאַהֲל מוֹעֵד". **מִשְׁנֵיהֶם אֶחָת לַמַּעֲלָה וְשֶׁבַע לַמַּטָּה -** כִּי "וְכֵן יַעֲשֶׂה" מִשְׁמַע שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּדִיוֹק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בַּפָּנִים. **הַשָּׁכֵן אֹתָם בַּתּוֹךְ טְמֵאתָם - אֵף-עַל־פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם -** מְבָאָר בְּזוֹ: (א) "הַשָּׁכֵן אֹתָם" מוֹסֵב עַל מִי שֶׁ"שׁוֹכֵן אֹתָם" תָּמִיד (הִינּוּ

יִי וְכָל אֲנָשׁ לֹא יְהִי בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא בְּמַעְלָה
לְכַפֵּרָא בְּקוּדְשָׁא עַד מִפְקָה וּכְפָר עֲלוּהִי
וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתָה וְעַל כָּל קְהֵלָא דְיִשְׂרָאֵל:

יח ויפוק למדבחה די קדם יי וכפר עלוהי
ויסב מדמא דתורא ומדמא דצפירה ויתן על
קרנת מדבחה סחור סחור:

(יז) וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאֹו לְכַפֵּר
בְּקֹדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וּכְפָר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד
כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל:

(יח) וַיֵּצֵא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וּכְפָר עָלָיו
וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

יט"א אל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־ה' . זה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב, שֶׁהוא לִפְנֵי ה' בַּהִיכָל, ומה תלמוד לומר "ויצא"?
לפי שֶׁהָיָה הַהֲזָאוֹת עַל הַפְּרֻכָּת וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנֵים וְהָיָה, וּבְמַתָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ הִזְקִיקוּ לְצֵאת מִן הַמִּזְבֵּחַ
וְלַחֲוִין, וַיִּתְחִיל מִקְרָן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית (יזמא נח). וְכַפֵּר עָלָיו. ומה היא כִּפְּרָתוֹ? "וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם
הַשְּׁעִיר" – מְעַרְבִין זֶה לַתּוֹךְ זֶה.

(יט) וְהָיָה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ שִׁבְעַ פְּעָמִים
וּטְהָרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

יט"ב וְהָיָה עָלָיו מִן־הַדָּם . אחר שֶׁנָּתַן מַתָּנוֹת בְּאַצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו, מִזֶּה שִׁבְעַ הַהֲזָאוֹת עַל גִּגּוֹ (ת"כ). וּטְהָרוֹ .
מִמָּה שֶׁעָבַר . וְקִדְּשׁוֹ . לְעֵתִיד לְבָא.

(כ) וְכָל־הַ כַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְּרִיב אֶת־הַשְּׁעִיר הַחִי:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

בְּאֹהֶל מוֹעֵד (רש"י יזמא נח, ב).
מְעַרְבִין זֶה לַתּוֹךְ זֶה – שְׁעִירָה דָם הַפָּר
לְדָם הַשְּׁעִיר, וְחֻזֵּר וּמְעִירָה מִזְרָק מִלֵּא
לַתּוֹךְ מִזְרָק רִיקָן (רש"י שם נט, א), כִּדְרִי
לְעַרְבֵין יָפָה (רש"י שם נג, ב).
וְהָיָה עָלָיו מִן הַדָּם – אַחֵר שֶׁנָּתַן
מַתָּנוֹת בְּאַצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו, מִזֶּה
שִׁבְעַ הַהֲזָאוֹת עַל גִּגּוֹ – שֶׁאֵין הַהֲזָאוֹת
הַזֹּאת הַנִּתְיָנָה הָאִמּוּרָה לְמַעַלָּה, דְּלַעֲלִיל
כְּתִיב "וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ", וְכֵאֵן
כְּתִיב "עָלָיו", דְּמִשְׁמַע עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל
מִזְבֵּחַ [הִנֵּנוּ גִגּוֹ] (גרא).

וּטְהָרוֹ – מִמָּה שֶׁעָבַר – מִהַטְּוֵמָה
שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ.
וְקִדְּשׁוֹ – לְעֵתִיד לְבָא – מֵאַחֵר
שֶׁטְמֵאוּהוּ הִלְכָה מִמֶּנָּה הַקְּדוּשָׁה
הִרְאֵשׁוּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שְׁמוֹת מ, י)
"וְקִדְּשֵׁתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ", וְלָכֵן יֵשׁ לְקִדְּשׁוֹ
מִחֲדָשׁ (מִשְׁכֵּל לְדוֹד). תוֹרָה כ

וְהָיָה לִזְמַן תְּלִמּוּד לִזְמַן "וַיֵּצֵא" – הָיָה לוֹ
לִזְמַן: "וְכַפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (רש"י יזמא נח, ב).
לְפִי שֶׁהָיָה הַהֲזָאוֹת עַל הַפְּרֻכָּת –
כַּמְבוּאָר לְעִיל פְּסוּק טו.
וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנֵים וְהָיָה, וּבְמַתָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ הִזְקִיקוּ לְצֵאת מִן
הַמִּזְבֵּחַ וְלַחֲוִין, וַיִּתְחִיל מִקְרָן
מְזֻרְחִית צְפוֹנִית – כְּשֶׁגָּמַר מַתָּנוֹת
הַפְּנִים וַיֵּצֵא דֶרֶךְ הַצָּפוֹן (לְפִי שֶׁצֵּד
צָפוֹן שֶׁל הַפְּרֻכָּת שֶׁמֶשׁ לְכִנְיָסָה
וַיֵּצֵאָהּ), פָּגַע תְּחִלָּה בְּצְפוֹנִית
מְעַרְבִית דְּמִזְבֵּחַ, וְשֶׁם לֹא נָתַן עַד
שֶׁיֵּצֵא וְכֵאֵן לֹא לְמְזֻרְחִית צְפוֹנִית,
וְנָתַן שֶׁם וְחֻזֵּר לְצְפוֹנִית מְעַרְבִית
דֶּרֶךְ יָמִין (רש"י יזמא שם, בַּרְעִת רַבִּי יוֹסִי
הַגִּלְלִי).

וְכַפֵּר עָלָיו – ומה היא כִּפְּרָתוֹ?
וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר –
מִדָּם שְׁנֵיהֶן יִחְדְּדוּ (רש"י יזמא נג, ב), שְׁנֵיהֶם

הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא) וְלֹא עַל "אֹהֶל
מוֹעֵד", או שֶׁהָ מוֹסֵב עַל "אֹהֶל מוֹעֵד",
וְהַכְּנָה לְמִי שֶׁשׁוֹכֵן בְּאֹהֶל מוֹעֵד. (ב) אֵין
הַפִּירוּשׁ שֶׁהַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן
בְּתוֹךְ הַטְּוֵמָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
כְּמִשְׁמָעוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב, אֲלֵא פִירוּשׁוֹ
שֶׁהוּא שׁוֹכֵן בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶף־עַל־פִּי
שֶׁהֵם טְמֵאִים. (ג) גַּם יֵשׁ לִזְמַן שֶׁכְּנֵת
הַכְּתוּב לִזְמַן, שֶׁדָּם הַפָּר וְהַשְּׁעִיר
מְכַפְּרִים עֲלֵיהֶם אֶף־כִּשְׁלֵא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה
מִצֵּד עֲצָמָם עַל כְּנִיסָתָם לְמִקְדָּשׁ
בְּטוֹמָא (בְּשׁוּגָג אוּ בְּמִזְדִּיר), מִשׁוּם
שֶׁהַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
גַּם בְּהִיּוֹתָם "טְמֵאִים". וְרָאָה גַּם רַש"י
בְּמִדְבָּר לֹה, לִד. תוֹרָה יו

(יח"ט) אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' –
זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב שֶׁהוּא "לִפְנֵי ה'"
בַּהִיכָל – דִּיאִילוֹ מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן לֹא לִפְנֵי
ה' הוּא (רש"י יזמא נח, רע"ב), אֲלֵא "מִלִּפְנֵי
ה'", כְּדִלְעִיל פְּסוּק יב.

(כא) וּסְמַךְ אֶהְרֹן אֶת־שְׁתֵּי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר
הַחַי וְהַתּוֹדֶה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־
רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וְשָׁלַח בְּיַד־אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה:

כ"א - איש עתי • (יומא סו) המוכן לך מיום אתמול.

(כב) וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתָם אֶל־אָרֶץ
גִּזְרָה וְשָׁלַח אֶת־הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 124)

וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אָרֶץ גִּזְרָה (טז, כב) הַרְמַב"ם פֶּסֶק, שֶׁהַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת קְלוֹת גַּם בְּלִי תַשׁוּבָה, וְאֵלּוּ יוֹם כַּפּוֹר מְכַפֵּר רַק לְשָׁבִים. וְגַם לְבָאֵר, דְּהִנֵּה הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַעֲבָרָה ("וְנִשָּׂא . . עֲוֹנֹתָם"), וְלֹא הִרִי עֲבָרָה קְלָה (שְׁמִת־כָּפָרֶת בְּלִי תַשׁוּבָה) כְּחֻמּוֹרָה (שְׁמִת־כָּפָרֶת רַק לְשָׁבִים). אֵךְ יוֹם כַּפּוֹר מְכַפֵּר עַל הָאָדָם ("בַּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם"), וּמִי שֶׁלֹּא שָׁב הוּא 'מִנְגַּד' לְכַפֵּר זֶה וְיִמְעַכְבָּה מִלְּחֹל עָלָיו, בְּלִי הַבְּדֵל בֵּין קְלָה לְחֻמּוֹרָה.

(כג) וּבָא אֶהְרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר לָבֹשׁ בְּבָאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:

כ"ג - וּבָא אֶהְרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד. אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׁאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדַבְרֵיהֶם בְּמִסְכַּת יוֹמָא (דף לז), וְאֲמָרוּ: כָּל הַפֶּרֶשָׁה כְּלָה נֶאֱמָרָה עַל הַסֵּדֶר, חוּץ מִבִּיָּאָה זֶה שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקְטָרֶת אֲמוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וּמִקְדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁטִין וְלוֹבֵשׁ בְּבִגְדֵי לָבָן. וּבָא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד. לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַמַּחֲתָה, שֶׁהַקְטִיר בָּהּ הַקְטָרֶת לִפְנֵי וְלַפְּנִים. וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן. אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּבִגְדֵי זָהָב לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻפִּים. וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבֻדוֹת: תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, וְעֲבֻדַּת פֶּר וְשְׁעִיר הַפְּנִימִיִּים וְקְטָרֶת שֶׁל מַחֲתָה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְאֵילּוּ וְאֵיל הָעֵם וּמִקְצַת

אשל אברהם - הרב אלאשילי

כָּךְ סֵדֶר עֲבֻדָתָם, חוּץ מִמִּקְרָא זֶה שֶׁכְּתֹב הוֹצֵאתָ כֹּהֵן וּמַחֲתָה עִם עֲבֻדוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וְלֹא הַפְּסִיק עֲבֻדַּת אֵילּוּ וְאֵיל הָעֵם בְּנִתִּים, וְהִזִּיה לֹא לְכַתּוּב בַּתְּחִילָה: 'וַיֵּצֵא וַעֲשֶׂה אֶת עוֹלָתוֹ וּגו', וְאַחֲרֵי־כֵן: 'וּבָא אֶהְרֹן' לְהוֹצִיא כֹּהֵן וּמַחֲתָה, וְאַחֲרֵי־כֵן: 'וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן וְהִנִּיחָם שָׁם', וְרִחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמִּים וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו, שְׁמוֹנָה שָׁל כָּל הַשְּׁנָה, וַעֲשֶׂה הַמוֹסָפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻפִּים.

וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבֻדוֹת: תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, וְעֲבֻדַּת פֶּר וְשְׁעִיר הַפְּנִימִיִּים וְקְטָרֶת שֶׁל מַחֲתָה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְאֵילּוּ וְאֵיל הָעֵם וּמִקְצַת הַמוֹסָפִין - בְּנִרְאָה הַכּוֹנֵה ל"שְׁעִיר עֲזִים אֶחָד חֲטָאת" הָאֲמוּר בַּפָּרֶשֶׁת פְּנִיחַס כ"ט, יא.

לב, א. כְּלוּמָר, מִה טַעַם מוֹכְרִיִּים לֹא מְכַפֵּר שְׁאִין מְכַפֵּר שֶׁל מִקְרָא זֶה כָּאֵן, וְכַפִּי שֶׁיְּבֹאֵר לְקַמֵּן. וְאֲמָרוּ: כָּל הַפֶּרֶשָׁה כְּלָה נֶאֱמָרָה עַל הַסֵּדֶר, חוּץ מִבִּיָּאָה זֶה, שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקְטָרֶת אֲמוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב - הָאֲמוּרִים לְקַמֵּן פְּסוּקִים כ"ד - כה.

וְטוֹבֵל וּמִקְדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁטִין וְלוֹבֵשׁ בְּבִגְדֵי לָבָן, "וּבָא .. אֶל אֹהֶל מוֹעֵד", לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַמַּחֲתָה שֶׁהַקְטִיר בָּהּ הַקְטָרֶת לִפְנֵי וְלַפְּנִים, "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן" אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּבִגְדֵי זָהָב לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻפִּים - רִאָה גַם רַש"י יוֹמָא לב, א: "נֶאֱמָרוּ הַמִּקְרָאוֹת עַל סֵדֶר הָעֲבֻדוֹת הַמַּחֲתָלוֹת, כְּסִדְרָן בַּפָּרֶשָׁה

(כא) איש עתי - המוכן לך מיום אתמול - וּפִירוּשׁ "עֵתִי" שֶׁהִכִּינוּ אוֹתוֹ לַעֲת קְבוּעַ, שֶׁמֵּאֲתָמוּל אֲמָרוּ לוֹ לַעֲת מִחֵר תִּהְיֶה מוֹכֵן לְכֹךְ (ו"א). או ש"עֵתִי" פִירוּשׁוֹ מַעַת לַעֲת, שֶׁהוֹכֵן לְכֹךְ יוֹם אֶחָד לִפְנֵי כֵן, וְזֶהוּ מִה שֶׁכְּתֹב רַש"י "מִיּוֹם אֲתָמוּל" (מִשְׁכֵּל לֶדָד). וְרִאָה גַם רַש"י יוֹמָא סו, רִישׁ עֲמוּד ב: שִׁיחָה "מוֹכֵן לְכֹךְ מֵאֲתָמוּל". וְכֵן בְּרַש"י כְּרִיתוֹת יד, א: "שִׁימְנוּהוּ מֵאֲתָמוּל לְהוֹלִיךְ הַשְּׁעִיר". תוֹרָה כב

(כב) וּבָא אֶהְרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד - אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, שְׁאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה - כִּי אִם לֹא כֵן, קֶשֶׁה: (א) לְמָהּ הוּא בָּא אֶל הַהִיכָל, הִרִי גָמַר עֲבֻדוֹתָיו. (ב) אֵף בְּמִקְרָא זֶה לֹא פִירֵשׁ מִה יַעֲשֶׂה שָׁם (ע"פ רַש"י יוֹמָא לב, א).

וְנִתְּנוּ טַעַם לְדַבְרֵיהֶם בְּמִסְכַּת יוֹמָא

המוספין בבגדי זהב, והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן, ושירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטרת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב. וסדר המקראות, לפי סדר העבודות, כך הוא: "ושלח את השעיר במדבר", "ורחץ את בשרו במים וגו'", "ויצא ועשה את עלתו וגו'", "ואת חלב החטאת וגו'", וכל הפרשה עד "ואחרי-כן יבוא אל המזבחה", ואחרי-כן: "ויבא אהרן". והניחם שם. מלמד שטעונין גניזה ולא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום כפורים אחר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 224)

ולא ישתמש . . ליום כפורים אחר (רש"י טז, כג) עבודת הכהן הגדול ביום כפור הביאה את ישראל לתשובה, וכן נתכפרו עונותיהם. והנה ידוע, שבעל תשובה אמת נהפך כפול לאיש אחר: "איני אותו האיש שעשה אותן המעשים" (רמב"ם). מובן אפוא, שגם הכהן הגדול עצמו צריך להגיע להתחדשות כזו; ולכן לבש בכל שנה בגדים חדשים, שכן הוא נהיה אדם חדש ונעלה יותר, ובגדי השנה הקודמת אינם ראויים לו עוד.

כד ויסחי ית בסרה במי'א באתר קדיש
וילפש ית לבושהי ופוק ונעבד ית עלתה
וית עלת עמא ויכפר עלוהי ועל עמא:

(כד) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש
את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם
וכפר בעדו ובעד העם:

כס"א ורחץ את בשרו וגו' • (יומא לב) למעלה למדנו מ"ורחץ את בשרו ולבשם", שפשהו משנה מבגדי זהב לבגדי לבן, טעון טבילה. שבאותה טבילה פשט בגדי זהב שעבד בהן עבודת תמיד של שחר, ולבש בגדי לבן לעבודת היום; וכאן למדנו, שפשהו משנה מבגדי לבן לבגדי זהב, טעון טבילה. במקום קדוש • (ת"כ, יומא שם) המקדש בקדשת עזרה, והיא היתה בגג בית הפרוה, וכן ארבע טבילות הבאות חוזה

אשל אברהם – הרב אלאשילי

שנשתמשו בהן קדושה חמורה תשמש
בהן קדושה קלה? תורה כד
(כד) ורחץ את בשרו וגו' – למעלה
- פסוק ד.

למדנו מ"ורחץ .. את בשרו
ולבשם", שפשהו משנה מבגדי
זהב לבגדי לבן טעון טבילה, והב
שבאותה טבילה פשט בגדי זהב
שעבד בהן עבודת תמיד של שחר
ולבש בגדי לבן לעבודת היום, וכאן
למדנו שפשהו משנה מבגדי לבן
לבגדי זהב טעון טבילה - ולכך
הוצרכו שניהם (רא"ם).

במקום קדוש - המקדש בקדשת
עזרה, והיא - הטבילה הזו.

היתה בגג בית הפרוה - שהיתה
בנויה בתוך עזרה מקודשת (רש"י יומא יט,
א), ושם היו מולחים עורות קדשים (מדות
פיה מ"א), ומכשף אהוד בנאה, ושמו
"פרוה" (רש"י יומא לה, א. חולין סב, ב), ועל גגה
היתה בית טבילה עבור בהן גדול ביום
הכפורים (מדות שם), ומי מעין היו מגיעים
לשם (רש"י יומא יט, א).

וכן ארבע טבילות הבאות חוזה
ליום, אכל הראשונה - שאינה באה

לבן, אילו ואיל העם בבגדי זהב על
המזבח החיצון, הוצאת כף ומחתה
בבגדי לבן, ומוספין ותמיד של בין
הערבים בבגדי זהב (גמרא ורש"י שם).
וסדר המקראות לפי סדר העבודות
כך הוא: "ושלח את השעיר במדבר"
- פסוק כב.
"ורחץ את בשרו במים וגו' ויצא
ועשה את עלתו וגו'" - פסוק כד.
"ואת חלב החטאת וגו'" - פסוק כה.
וכל הפרשה עד "ואחרי-כן יבוא אל
המזבחה" - פסוק כח.
ואחרי-כן: "ויבא אהרן" - האמור
כאן.

והניחם שם - מלמד שטעונין גניזה
- שאין לומר שהכונה שניח אותם שם
ולא יוציאם לחוץ, שהרי לא נזכר שום
מקום לפני זה שעליו יאמר "והניחם
שם", אלא הפירוש שטעונין גניזה
במקום מסוים (גרא).

ולא ישתמש באותן ארבעה בגדים
ליום כפורים אחר - ולא כהן הדייט
בשאר ימות השנה (רש"י חולין ק"ו, א).
ורש"י לא הזכירו כאן כי פשוט הוא,
ובלשון הגמרא יומא יב, ב: "בגדים

בבגדי זהב, והוצאת כף ומחתה
בבגדי לבן, ושירי המוספין - בנראה
הכונה לפר ואיל ושבועה כבשים
האמורים שם כט, ח.

ותמיד של בין הערבים וקטרת
ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי
זהב - ההכרח לומר שכן הוא הסדר,
שהקרבנות אילו ואיל העם הפסיקה בין
עבודת היום להוצאת כף ומחתה, ולא
כפי שנראה מסדר הכתובים, שהוצאת
הכף והמחתה קדמה להקרבנות אילו
ואיל העם, משום שהלכה למשה מסיני
היא שהכהן גדול צריך לטבול חמש
טבילות בו ביום, ואם הפסוק הוא
במקומו, אין כאן אלא שלש טבילות:
אחת לתמיד של שחר, ואחת בינו ובין
עבודת היום כולה עם הוצאת כף
ומחתה, ואחת בין הוצאת כף ומחתה
לאילו ואיל העם, ועמהם המוספין
ותמיד של בין הערבים. לפיכך צריך
להפסיק אילו ואיל העם בין עבודת
היום להוצאת כף ומחתה, והוצאתן
תפסיק בין אילו ואיל העם לתמיד של
בין הערבים - הרי חמש: תמיד של
שחר בבגדי זהב, עבודת היום בבגדי

שיעור יומי ליום שני ח' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - טז - פרשת אחרי-קדושים מא

ליום, אָבֵל הָרֵאשׁוֹנָה הֵיטָה בְּחִיל. וְלִבָּשׁ אֶת־בְּגָדָיו. שְׁמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. וַיֵּצֵא. מִן הַהִיכָל אֶל הַחֹצֵר שְׁמוֹנֶה הַעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת־עֹלֹתָו. אֵיל לַעוֹלָה הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה: "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו'". וְאֶת־עֹלֹת הָעֵם. (יזמא ע) "וְאֵיל אֶחָד לַעֲלֹה" הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'".

♦ יום שני ח' אייר ♦

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ:

כ"י וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת. אֶמּוֹרֵי פֶר וְשְׁעִיר. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ. עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאֵלוּ בְּפָנִימִי כְּתִיב: "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֹטֶרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שמות ל ט).

כו וְדִמּוּבִיל יֵת צִפִּירָא לַעֲזֹאֵל וְצִבְע לְבוּשׁוֹהֵי וְנִסְחֵי יֵת בְּסֶרְהָ בְּמִיָּא וּבְתֵר בֶּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

כז וְיֵת תוֹרָא דְחֲטָאֹת וְיֵת צִפִּירָא דְחֲטָאֹת דִּי אֲתַעֲלַל מִדְּמִהוֹן לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא וּתְפִקוֹן לְמַכְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיוֹקְדוֹן בְּנוֹרָא יֵת מְשִׁבִּיהוֹן וְיֵת בְּסֶרְהוֹן וְיֵת אֶכְלִיהוֹן:

(כו) וְהִמְשַׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר לַעֲזֹאֵל יִכְבֹּם בְּגָדָיו וְרִחֵן אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵיכֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה:

(כז) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנָה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עוֹרָתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֶת־פְּרָשָׁם:

כ"י אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם. לְהִיכָל וּלְפָנֵי וּלְפָנִים.

כח וְדִמּוּקִיד יֵתְהוֹן וְצִבְע לְבוּשׁוֹהֵי וְנִסְחֵי יֵת בְּסֶרְהָ בְּמִיָּא וּבְתֵר בֶּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כח) וְהִשְׁרִף אֹתָם יִכְבֹּם בְּגָדָיו וְרִחֵן אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵיכֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ראשון, וכן הוא בפסוק.
לְעוֹלָה, הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". - פסוק ד. תורה כה
(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת - אֶמּוֹרֵי - וְלֹא דְיוֹקָא חֶלֶב (ספר הוכרח).
פֶּר וְשְׁעִיר - שְׁהָרֵי שְׁנֵיהֶם נִקְרָאִים חֲטָאֹת (ראה לעיל פסוקים ו, ט). וְכֵן דַּעַת אוֹנְקֵלוֹס שֶׁתִּרְגֵּם "הַחֲטָאֹת" בְּלִשׁוֹן רַבִּים.
יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ - עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאֵלוּ בְּפָנִימִי כְּתִיב "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֹטֶרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה". - שְׁמוֹת ל, ט. תורה כו
(כז) אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם - לְהִיכָל - לְהוֹזֵר עַל הַפְּרוֹכֵת, כְּדִלְעִיל פְּסוּק טז וּבְרִשׁ"י שָׁם.
וּלְפָנֵי וּלְפָנִים - לְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, כְּדִלְעִיל פְּסוּקִים יד, טו. תורה כח

ואי אפשר לומר שהכונה לבגדי חול שלובש אותם כל השנה שלא בשעת עבודה, שהרי בהמשך נאמר "ועשה את עולתו ואת עולת העם", ואי אפשר לעבוד שלא בבגדי כהונה (רא"ם).
וַיֵּצֵא - מִן הַהִיכָל - לְאַחַר שְׁעֵשֶׂה שָׁם עֲבוֹדַת פֶּר וְשְׁעִיר הַפְּנִימִיִּים, כְּדִלְעִיל בְּרִשׁ"י פְּסוּק כג. אָבֵל רָאָה רִשׁ"י חוֹלִין י, ב: "כִּהֵּן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים כִּשְׁהוּא יוֹצֵא מִבֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים לְאַחַר הוֹצָאת כַּף וּמִחְתָּה, כְּתִיב וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה עוֹלֹתוֹ וְגו'". וְאוֹלֵי הוּא כְּדַעַת אֲבִי בְּיוֹמָא עֲא, א. עֵנן שָׁם בְּרִשׁ"י דְּבוֹרַת־הַמִּתְחִיל בְּשְׁעִיר.
אֶל הַחֹצֵר שְׁמוֹנֶה הַעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת עֹלֹתוֹ - "אֵיל לַעֲלֹה", הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה - פְּסוּק ג.
"בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו'". וְאֵת עֹלֹת הָעֵם - "וְאֵיל אֶחָד" - כֵּן הוּא בְּדָפּוֹס

בשביל יום כפורים, שאף כל ימות השנה אין אדם נכנס לעזרה, אפילו טהור, עד שיטבול (רש"י יזמא שם).
הֵיטָה [בחול] - כֵּן הִגִּירָסָא בְּהֶרְבֵּה כְּתִבִּיִּיד וּדְפּוּסִים רֵאשׁוֹנִים. וְכֵן הוּא בִּ"תוֹרַת כְּהֻנִּים" וּבְיוֹמָא לֹא, א. אֶף בְּדְפּוּסִים הֶרְגִּילִים: בְּחִיל. וְרָאָה הָעֶרְהָ (הַבָּאָה. [- עַל גְּבִי שַׁעַר הַמַּיִם (תִּרִּכ שֶׁ. יזמא שם). וְהוּא אֶחָד מִשְׁעָרֵי חוֹמַת הָעֶזְרָה, שְׁבוּ מְכַנְּסִים צְלוּחִית שֶׁל מַיִם שֶׁל נִיסוּף בָּחָג, וְעַל גְּבִי הֵיטָה בֵּית טְבִילַת חוֹל בְּעִבֵּי הַחוֹמָה, וּמַעַנֵּן מְשׁוּף שָׁם בְּאֶמְהָ מַעֲיֵן עֵיטָם (ע"פ רש"י יזמא יט, א).
וְלִבָּשׁ אֶת בְּגָדָיו - שְׁמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה - וְרָאָה גַּם רִשׁ"י יוֹמָא לֹב, א: "שְׁמוֹנֶה בְּגָדִים הַמִּיּוֹחָדִים לוֹ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה". כְּלוּמָר, שֶׁמִּשּׁוּם כֶּךָ נִקְרָאִים "בְּגָדָיו".

כט ותהי לבון לקנם עלם פנחא שביעא
בעשרא לירחא תענון ית נפשתיכון וכל
עבידא לא תעבדון יציבא וגירא דיתגירון
ביניכון:

(כט) וְהִיְתָה לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי
בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכָל־מְלָאכָה
לֹא תַעֲשׂוּ הַאֲזִיחַ וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

ל ארי ביומא הדין נכפר עליכון לדפא
יתכון מכל חוביכון קדם יי תדפון:

(ל) פִּי־בָיִם הִזָּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְמַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל
חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּמְהָרוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 338)

לפני ה' תמהרו (טז, ל)

פתב הרמב"ם: "כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרבות". ייש לומר, שרמז למזלנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדרך הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקרו עם התחלת שם הוי' ופנימיותו, האותיות "ה", מספר ט"ו, ומתכלית העלוי של שם הוי' נמשך לדרך הנמוכה ביותר - 'חמש עשרה בהמות'.

לא שבת שבתא היא לבון ויתענון ית
נפשתיכון קנים עלם:

(לא) שֶׁבֶת שֶׁבֶתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם
חֻקַּת עוֹלָם:

לב ויכפר בהנא די רבי יתה ודי קרב
ית קרבנה לשמשא תחות אבוי וילבש
ית לבושי בוצא לבושי קודשא:

(לב) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא
אֶת־יָדוֹ לִבְהֵן תַּחַת אָבִיו וְלִבֵּשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן
בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ:

טז וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח וְגו' • (טז) כפרה זו של יום-הכפורים אינה כשרה אלא בכהן גדול, לפי שנאמרה כל הפרשה באהרן, הצרף לומר בכהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו. ואשר ימלא את-ידו • (טז) אין לי אלא המשותף בשמן המשחה, מרבה בגדים מניין? תלמוד לומר: "ואשר ימלא את ידו וגו'", והם כל הפהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שבימי נגנזה צלוחית של שמן המשחה. לכהן תחת אביו • (טז) ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם.

אשל אברהם – הרב אלאטוילי

ממלא את מקומו - ראוי למלאות את מקומו.
הוא קודם לכל אדם - תניא בתורת פהנים: "לכהן תחת אביו", מלמד שהבן קודם לכל אדם, יכול אף-על-פי שאין ממלא את מקומו תלמוד לומר "ואשר ימלא" (רש"י יומא עב, ב). ואף שכבר למד דבר זה במקום אחר, ראה רש"י שמות כט, ל: "תחתיו מבניו - מלמד שאם יש לו לכהן גדול בן ממלא את מקומו, מנוחה בהן גדול תחתיו" - יש לומר שעיקר הלימוד כאן הוא ש"הוא קודם לכל אדם", והלימוד הוא מזה שנאמר "לכהן", כלומר שהוא נבחר לכהן לפני כל אדם. תורה לג

בגדים מניין? תלמוד לומר "ואשר ימלא את ידו וגו'" - וכך מילוי ידיים על-ידי הבגדים הוא, כדכתיב (שמות כט, טז): "ובגדי הקדש אשר לאהרן" [ובהמשך שם "ולמלא בם את ידם"] (רש"י יומא עב, א). והינו לשון רבוי בגדי כהונה, דכתיב (למון בא, י): "ומלא את ידו ללבוש את הבגדים" (רש"י זכחים יג, א).
והם כל הפהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך - עד חורבן בית ראשון ובזמן בית שני (ע"פ רש"י מגילה ט, ב).
שבימי נגנזה צלוחית של שמן המשחה - ביחד עם ארון הקדש, ראה יומא נב, ב.
לכהן תחת אביו - ללמד שאם בנו

(לב) וכפר הכהן אשר ימשח וגו' - כפרה זו של יום הכפורים אינה כשרה אלא בכהן גדול - ד"אשר ימשח" לא שיהא אלא בכהן גדול, כדכתיב (למון בא, י): "והכהן הגדול מאתיו אשר יצק על ראשו שמן המשחה" (רא"ם).
לפי שנאמרה כל הפרשה באהרן, הצרף לומר בכהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו - וראה רש"י יומא ה, א: "מה תלמוד לומר, אם ללמד שתהיה עבודה בכהן גדול, והלא כל הפרשה באהרן נאמרה, בזאת יבא אהרן, ונתן אהרן, והקריב אהרן, ובא אהרן".
ואשר ימלא את ידו - אין לי אלא המשותף בשמן המשחה, מרבה

לג ויכפר על מקדש קודש וְעַל מִשְׁכַּן זִמְנָא וְעַל מִדְבָּחָא וְכִפֹּר וְעַל כְּהֹנָיָא וְעַל כָּל עֲמָא דְקָהֳלָא וְכִפֹּר:

לד ותהי דא לבון לקנים עלם לכפרא על בני ישראל מפל חוביהון וְהָא בְּשֵׁמָא וְעַבְד כָּמָא דִּי פְקִיד יִי יֵת מִשָּׁה:

(לג) וְכִפֹּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְכִפֹּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל וְכִפֹּר:

(לד) וְהִיתָה־זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

הש"י וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וגו'. כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹם־הַכַּפּוּרִים עָשָׂה כַּסֵּדֶר הַזֶּה; וְלִהְיֵיד שְׂבָחוּ שֶׁל אֶהְרֹן, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹבֶשֶׂן לְגִדְלָתוֹ, אֲלָא כַּמְקִיִּים גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ (ת"ס).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 131)

שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע נאמר שבח זה בבגדי הלבן, לא בבגדי הזהב. ויש לומר, דהנה לגבי בגדי הזהב אין חידוש בקר שלא לבשם לגדלתו, שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הפה הגדול הבא אחרייו יכול ללבש אותם). אף לגבי בגדי הלבן, שהיו מיוחדים לו ליום כפור זה (רש"י פסוק כג), היה עלול לחשב שנועדו לצין את גדלתו, ולכן ביום כפור הבא יש צורך בחידושים, בהתאם לדרגתו אז.

א ומליל יי עם משה למימר:

ב מלל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל ותימר להון דין פתגמא די פקיד יי למימר:

ג גבר גבר מבית ישראל די כוס תור או אמר או עזא במשריתא או די כוס מברא למשריתא:

יז (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

(ב) דִּבֶּר אֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

(ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֹז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:

הש"י אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׂב. בַּמִּקְדָּשִׁין הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁנָאֲמַר: "לְהַקְרִיב קֶרְבָּן". בַּמַּחֲנֶה (ובחים קו) חוץ לַעֲזָרָה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁנָאֲמַר - פְּסוּק ד'. "לְהַקְרִיב קֶרְבָּן". בַּמַּחֲנֶה - חוץ לַעֲזָרָה - ו"במחנה" בולל מחנה לויה. ואין לומר ש"במחנה" הכונה למחנה שכינה, אלא ששינה מקום שחיטתו, כגון שחט עולה בדרום, יהא חיב, משום שְׁנָאֲמַר אַחֲרֵי־כֵן: "או אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ לַמַּחֲנֶה", דְּמִשְׁמַע מַחוּץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת, מֵה לְהֵלֶן מִיּוֹחַד שְׁאִינוּ רְאוּי לְשַׁחֲטָה שׁוּם זָבַח, אִף בַּמַּחֲנֶה, כְּגוֹן בַּמַּחֲנֶה לוֹיָהּ, שְׁאִינוּ רְאוּי לְשַׁחֲטָה לְשׁוּם זָבַח (ובחים קו, ב ורש"י שם). תורה ד

לוֹבֶשֶׂן לְגִדְלָתוֹ, אֲלָא כַּמְקִיִּים גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ - תַּחֲלִילָה מִפְּרֵשׁ רִש"י שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר עַל עֲשִׂית אֶהְרֹן אֶת צוּוֹי ה' כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹם הַכַּפּוּרִים, אֲבָל זֶה עֲדִין לֹא מְבָאֵר לָשֵׁם מֵה הוּצָרָה הַכְּתוּב לְכַתּוּב דָּבָר זֶה, וְלָכֵן מוֹסִיף לְבָאֵר שְׂבָא לומר לנו שְׁאֶהְרֹן לֹא לָבַשׁ אֶת בְּגָדֵי הַזָּהָב אֲלָא כַּמְקִיִּים גְּזֵרַת מֶלֶךְ, וְזֶה "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". וְדָבָר זֶה מְדַבֵּר בְּעִיקָר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁכֵּן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אֶהְרֹן לָבַשׁ וְהַחֲלִיף בְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב כְּמֵה פְעָמִים. תורה א (ג) אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׂב - בַּמִּקְדָּשִׁין - שֶׁהַקְדִּישִׁים לָשֵׁם קֶרְבָּן.

(לד) וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וגו' - כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹם הַכַּפּוּרִים עָשָׂה כַּסֵּדֶר הַזֶּה - כְּלומר, אִף שֶׁכָּל הַפְּרָשָׁה נִאֲמָרָה לְמַחֲרַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסְסָן, כְּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן "אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהְרֹן", הָרִי שֶׁפְּסוּק זֶה מְדַבֵּר עַל מַעֲשֵׂה אֶהְרֹן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וּבְזֶה שׁוֹלֵל רִש"י שְׁאִין הַפִּירוּשׁ שֶׁכֵּיִן שֶׁקָּבַל עַל עֲצָמוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוּ עָשָׂאָה בַּעַת שְׁנַצְטָוָה, שֶׁהָרִי דָּבָר זֶה כָּבֵר לְמַדְנֵה בְּשִׁמּוֹת יב, כַּח עַל הַפְּסוּק "וַיִּלְכּוּ וַיַּעֲשׂוּ", עֵינֵי שֶׁם בְּרִש"י (הרבי). וְלִהְיֵיד שְׂבָחוּ שֶׁל אֶהְרֹן שֶׁלֹּא הָיָה

(ד) וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דֵּם יַחֲשֹׁב לְאִישׁ הַהוּא דֵּם שִׁפְךָ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

כ"י • דֵּם יַחֲשֹׁב • כְּשׁוֹפֵךְ דֵּם הָאָדָם, שְׁמֵת־חַיִּיב בְּנַפְשׁוֹ. דֵּם שִׁפְךָ • (ח"כ) לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים בַּחוּץ.

(ה) לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים עַל־פְּנֵי הַשֹּׁדֶה וְהֵבִיאוּ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ וְזָבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם:

כ"י • אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים • אֲשֶׁר הֵם רְגִילִים לְזִבְחָם.

(ו) וְזָרֵק הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקָּטִיר הַחֹלֵב לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (רשימות חוברת קמ"ד)

וְזָרֵק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם (יז, ו)

דָּם מְסֻמָּל חַיִּית וְחַמִּימוֹת ("כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בַּדָּם הִיא"), וְהוּא קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרַמֵּז שֶׁהִלַּחַט וְהַהֲלָהּ בָּהֶם יֵשׁ לְשִׁמּוֹר רַק לְדָבָרִים שֶׁבִּקְדָּשָׁה. וְלֹכֵן הַדָּם אֲסוּר בְּאֲכִילָה, הֵינּוּ שְׂלֹא נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְדָם וּבֶשֶׂר כְּבָשָׂרוֹ שֶׁל גּוֹף יְהוּדִי, שֶׁקָּדוֹשׁ הוּא, כִּינּוּ שֶׁהִלַּחַט וְהַהֲלָהּ בָּהֶם בְּעִנְיַי הַעוֹלָם אֵינוֹ מְכֻרָח. מִה־שְּׂאִי־כֵן הַבֶּשֶׂר עֲצָמוֹ מְכֻרָח הוּא, שֶׁכֵּן נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְקִדְשָׁה.

(ז) וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעִירִם אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדוֹרָתָם:

כ"י • לְשַׁעִירִם • לְשָׂדִים, כְּמוֹ (יִשְׁעִיָּה יג כא): "וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ־שָׁם".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(ח) אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים - "אֲשֶׁר הֵם" רְגִילִים לְזִבְחָם - וְלֹא שֶׁזָּבְחוּ כְּבָר, שֶׁחֲרִי אֹמֵר בְּהַמְשָׁךְ "וְזָבְחוּ .. לַה" רֵאשִׁים וְרֵאשִׁים. תורה ו

(ז) לְשַׁעִירִם - לְשָׂדִים - וְכֵן תִּרְגֹּם אֲוִנְקָלוֹס.

כְּמוֹ "וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם" - יִשְׁעִיָּה יג, כא. שָׂדִים (רש"י שם). וְרֵאשִׁים גַּם רש"י דְּבָרִים לב, יז: "שְׁעִירִים הֵם שָׂדִים". וְרֵאשִׁים רש"י בְּרִכּוֹת סב, א: "שֶׁל בֵּית הַכֶּסֶּפֶס דּוֹמֶה לְשַׁעִיר, וְעַל־יָהֶם נֶאֱמַר וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם". תורה ח

הָאָדָם הוּא בְּמִיתָה בִּידֵי שְׂמִימִם, וְאֵילֹף כָּאֵן נֶאֱמַר "וְנִכְרַת", שֶׁפִּירוּשׁוֹ כְּרַת, שֶׁבְּנֵי נִכְרְתִים וּמֵת קוֹדֵם וְכֵן כְּדִלְקָמֶן בְּרִש"י פֶּסוּק ט. אֵף מִזֶּה שֶׁרִש"י לֹא פִירֵשׁ כָּאֵן אֶת "וְנִכְרַת" אֲלֵא רַק לְקָמֶן בְּפֶסוּק ט, נִרְאֶה שֶׁלְּדַעְתּוֹ "וְנִכְרַת" הָאֱמֹר כָּאֵן אֵינוֹ כְּרַת אֲלֵא מִיתָה בִּידֵי שְׂמִימִם. וְלִזֶּה מוֹרָה גַּם דִּיקוּ לְשׁוֹן רִש"י כָּאֵן: "מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ", "בְּנַפְשׁוֹ" בְּלִבָּד, וְלֹא בְּמִיתָת בְּנֵי.

דֵּם שִׁפְךָ - לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים בַּחוּץ - שְׂאֵם זָרֵק דֵּם קָדָשִׁים בַּחוּץ "מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ". וּבְרִש"י סִנְהֶדְרִין לד, ב "שֶׁהוּא בְּכִרַת". תורה ה

(ד) דֵּם יַחֲשֹׁב - כְּ"שׁוֹפֵךְ דֵּם הָאָדָם" - בְּרֵאשִׁית ט, ו. וְכֵאִילֹף כְּתוּב: דֵּם אָדָם יַחֲשֹׁב לְאִישׁ הַהוּא, וּפִירוּשׁוֹ הַדָּם שֶׁנִּשְׁפָּךְ מִהַבְּהֵמָה הַהוּא יַחֲשֹׁב לוֹ כְּאִילֹף שִׁפְךָ דֵּם הָאָדָם (רֵאשִׁים). וְלַעֲנִין הַקָּשֶׁר בֵּין שְׂפִיכַת דֵּם הַבְּהֵמָה לְדֵם הָאָדָם, רֵאשִׁים בְּרֵאשִׁית ט, ה וּבְרִש"י שָׁם: "אֶף־עַל־פִּי שֶׁהִתְרַתִּי לָכֶם נְטִילַת נֶשֶׁמָה בְּבִהֵמָה, אֶת דְּמָמָה אֲדָרוֹשׁ .. מִיד הַהוֹרָג [אֶת הָאָדָם] בְּמוֹיֵד וְאֵין עֵדִים". וְכָאֵן שֶׁנֶּאֱסָרָה שְׂחִיטַת קָדָשִׁים בַּחוּץ, הוֹשְׁנָה אִיסוּרוֹ לְאִיסוּר שְׂפִיכַת דֵּם הָאָדָם. שְׂמֵת־חַיִּיב בְּנַפְשׁוֹ - אֲלֵא שֶׁבְּשׁוֹפֵךְ דֵּם

♦ יום שלישי ט' אייר ♦

(ח) וְאֵלֶּה תֹאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הָעָר אֲשֶׁר־יִגֹּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹיֵב:

הש"י • אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה • לְחַיֵּב עַל הַמִּקְטִיר אֵיבָרִים בַּחוּץ [עין ברא"ם] כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ, שָׁאם שָׁחַט אֶחָד וְהַעֲלָה חֲבֵרוֹ, שְׁנִינָהן חֲבִיבִין (ת"כ. חולין קט) ♦

(ט) וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיֹאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ:

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הָעָר הָעָר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנִתְּתִי פָנָי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת־הָדָם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּה:

הש"י • כָּל־דָּם • לְפִי שְׁנֹאֲמַר: "בַּנֶּפֶשׁ יִכְפֹּר", יָכוֹל לֹא יִהְיֶה חַיִּב אֲלָא עַל דָּם הַמִּקְדָּשִׁים? תִּלְמוּד לומר: "כָּל־דָּם". וְנִתְּתִי פָנָי • (ת"כ) פָּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ.

אשל אברהם - הרב אלאשול

במיתת רגילה שהאדם מת ובגו ממשיך אחריו. וראה לעיל בפייאור לפסוק ד הטעם שפירש ענין זה רק כאן ולא לעיל שם. תורה י

(י) כָּל דָּם - לְפִי שְׁנֹאֲמַר - לְקַמֵּן פְּסוּקִיא.

"בַּנֶּפֶשׁ יִכְפֹּר", יָכוֹל לֹא יִהְיֶה חַיִּב אֲלָא עַל דָּם הַמִּקְדָּשִׁים? - דָּם הַקֶּרְבָּנוֹת שֶׁהֵם מִכְפָּרִים. וְרָאָה רִשִּׁי כְּרִיתוֹת ד', ב שְׁבָדִם הַקְּדָשִׁים גּוֹפָא מְדוּבָר בְּדָם "שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצֵאָה בּוֹ, שְׁמוֹתֵכֶם בּוֹ, שְׁרָאוֹי לְכַפֵּרָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, דְּהָא כְּפָרָה כְּתִיבָא הָכָא .. וְהָיָה הוּא דְרָאוּיָן לְכַפֵּרָה".

תִּלְמוּד לומר: "כָּל דָּם" - לְרִבּוֹת דָּם חוֹלִין. וְרָאָה כְּרִיתוֹת וְרִשִּׁי שֵׁם: לְרִבּוֹת דָּם חוֹלִין וְדָם תְּמִצִּית הָאֵבָרִים שֶׁל קְדָשִׁים שְׁאִינָם מִכְפָּרִים.

וְנִתְּתִי פָנָי - פָּנָאֵי שְׁלִי - מִפְּרֵשׁ "פָּנָי" מִלְשׁוֹן "פָּנָאֵי", מִשּׁוּם שְׁנֹאֲמַר "וְנִתְּתִי", וְעַל פָּנִים מִמֶּשׁ לֹא שִׁיךְ לומר לְשׁוֹן נִתְּתִי, וְלָכֵן הוֹצֵרָה לְפִרְשׁ שֶׁהַכּוֹנֶה שִׁיתֵּן אֶת הַפָּנָאֵי שְׁלִי בְּאִישׁ הַהוּא. כְּלומר שִׁיעֲסוֹק רַק בּוֹ. וְהִטְעַם שֶׁהַזְכִּיר הַכְּתוּב לְשׁוֹן זֶה בְּאִכִּילַת דָּם

וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ, וְלָכֵן הִבֵּיא דוֹגְמָא מִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁנִּקְטַּם דוֹגְמָא עַל פִּי לְשׁוֹן הַכְּתוּב "אִישׁ אִישׁ", הַרְמוּזִים לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. תורה ט

(ט) וְנִכְרַת - זָרְעוֹ נִכְרַת וְיָמִיו נִכְרַתִּין - מִמָּה שֶׁנִּקְטַּם תּוֹחִילָה "זָרְעוֹ נִכְרַת" וְרַק אַחֲרֵיכֶם "וְיָמִיו נִכְרַתִּין" מִשְׁמַע שֶׁזָּרְעוֹ נִכְרַת בְּחַיּוֹ דוֹקָא. וְהִטְעַם לָכֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁזָּרְעוֹ נִכְרַת" אֵין זֶה עוֹנֵשׁ מִצַּד "זָרְעוֹ" אֲלָא זֶה עוֹנֵשׁ שֶׁלֹּא כְּדִי שִׁילֵךְ עֲרִירִי, וְכִלְשׁוֹן הַכְּתוּב לְקַמֵּן כ, כ: "עֲרִירִים יָמוּתוּ", וּכְפִירוֹשׁ רִשִּׁי שֵׁם: "יֵשׁ לוֹ בָּנִים קוֹבְרִין, אֵין לוֹ בָּנִים מִתְּכֵלָא בָּנִים". וְרָאָה גַם רִשִּׁי בְּרֵאשִׁית יז, יד: "וְנִכְרַתָּה - הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּמֵת קוֹדֵם וְיָמִיו". וְרָאָה גַם רִשִּׁי שְׁבַת כה, רישׁ עמוד ב: "כֶּרֶת עֲדִיפָא דְאִית בֶּה תְּרִי חוֹמְרִי: יָמִיו נִכְרַתִּין, וְהוֹלֵךְ עֲרִירִי" וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ קֶצֶת מִלְשׁוֹן רִשִּׁי כְּתוּבוֹת ל, ב: "כֶּרֶת הוּא וְזָרְעוֹ נִכְרַתִּין". וְכֵתֵב ה"גור אֶרְיָה" שֶׁכֶּרֶת פִּירוּשׁוֹ כְּרִיתָה מִשְׁרֵשׁ הַחַיִּים, וְלָכֵן גַם פִּירוּתָיו [=בְּנִיין] נִכְרַתִּים עִמּוֹ. כְּמוֹ שֶׁעוֹקְרִים אֶת שְׁרֵשׁ הָאֵילָן שֶׁגַם הַפִּירוֹת נִצְקָרִים עִם הָאֵילָן, שֶׁלֹּא כְּמוֹ

(ח) אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה - לְחַיִּב עַל הַמִּקְטִיר אֵבָרִים בַּחוּץ - כְּלומר, לֹאֹ דוֹקָא עוֹלָה שֶׁהִיא נִקְטַרַת בּוֹלָה כְּלִיל, אֲלָא אֲפִילוֹ "הַמִּקְטִיר אֵבָרִים" בְּלָכֵד חַיִּב (רא"ם). וְזֶה לֹמְדִים בְּ"תוֹרַת כְּהֻנִּים" מִמָּה שְׁנֹאֲמַר "אוֹ וְכח", אֲלָא שֶׁשֵּׁם הַלְשׁוֹן "אִימורִין". וְיֵשׁ שְׁגוּרָסִים גַם בְּרִשִּׁי "אִימורִין" בְּמָקוֹם "אֵבָרִים".

כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ - כְּלומר, אִף שֶׁכֶּבֶר נִפְסַל הַקֶּרֶבֶן בְּשַׁחֲטָה בַּחוּץ, אוֹתוֹ הַמִּקְרִיב חַיִּב עַל הַקֶּרֶבֶת בַּחוּץ, שֶׁכֵּן הַפְּסוּק "אֲשֶׁר יַעֲלֶה עוֹלָה אוֹ וְכח" בֶּאֱמָרָה שֶׁלִּשְׁחִטָה בַּחוּץ, וּמִתְחִיל בְּתִיבוֹת "וְאֵלֶּיָּהֶם תֹּאמַר", לומר שֶׁאִף שְׁחוּטֵי חוּץ שֶׁהָעֵלֶן בַּחוּץ חַיִּב (רא"ם ע"פ זבחים קו, א ורש"י שם).

שָׁאם שָׁחַט אֶחָד וְהַעֲלָה חֲבֵרוֹ - שְׁנִינָהן חֲבִיבִין - וְהוּא־הָיָה אִם אָדָם אֶחָד גַם שָׁחַט וְגַם הִקְטִיר, חַיִּב שְׁתֵּים (ספר חזקוני). וְכֵן שֶׁנִּקְטַר רִשִּׁי בְּשִׁנֵּי בְּנֵי אָדָם, כִּי הַכּוֹנֶה "חַיִּב" הוּא גַם עַל חַיִּיב כֶּרֶת (אם עֲשֶׂה בְּמוֹיֵד), וּבְאָדָם אֶחָד הָרִי כֶּבֶר נִתְּחַיֵּב כֶּרֶת בְּשַׁחֲטָה (אֲבָל רָאָה לְעִיל בְּפִיאור שֶׁהַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ אֵינוֹ חַיִּב כֶּרֶת אֲלָא מִיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם.

(יא) **כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בָּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם**
עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁיכֶם כִּי־הֵדֶם הוּא
בַּנֶּפֶשׁ יִכָּפֵר:

ט"ז **כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר** • של כל בריה, "בדם היא" תלויה, ולפיכך נתתיו על המזבח לכפר על נפש האדם; תבא נפש ותכפר על הנפש.

(יב) **עַל־כֵּן אֶמְרָתִי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם**
לֹא־תֹאכַל דָּם וְהָגֵר הָגֵר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם:
ט"ז **כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם** • להזהיר גדולים על הקטנים.

(יג) **וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הָגֵר הָגֵר בְּתוֹכְכֶם**
אֲשֶׁר יֵצֵד יֵצֵד חֵיהּ אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשָׂפָךְ
אֶת־דָּמֹו וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:

ט"ז **אֲשֶׁר יֵצֵד** • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, אונזין ותרנגולין מניין? תלמוד לומר: "ציד", מפל-מקום. אם כן, למה נאמר: "אשר יצוד"? שלא יאכל בשר, אלא בהזמנה זאת. אשר יאכל • פרט לטמאים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

יֵצֵד? **שְׂלֹא יֹאכַל בָּשָׂר אֲלֹא**
בְּהִזְמִנָּה הַזֹּאת - כאילו הוא צד,
שאינה מזמנת לו, כלומר לא יאכל
בשר תדיר, שלא יעני (רש"י חולין פד, א).
אֲשֶׁר יֹאכַל - **פָּרַט לְטַמְאִים** -
שאינם צריכים כיסוי דם אף אם שחטו
אותם, מפני שהם אינם ראויים
לאכילה. ומה שמיעט רש"י מכיסוי דם
בעלי חיים טמאים (וכדעת ר"מ בחולין
פה, א), ולא בעל חיים טהור שנטרף
(וכדעת חכמים שם), שהרי גם הוא
אינו ראוי לאכילה, יש לומר משום
שבפסוק כתוב "אשר יצוד ציד חיה או
עוף אשר יאכל", דהינו ש"אשר יאכל"
מוסב על הצידה, ואם כן לפי פשוטו
של מקרא מסתבר שבא למעט בעלי
חיים טמאים, בין שהם אינם ראויים
לאכילה משעת צידה, ואילו הטריפה
עדין ראויה לאכילה בשעת ציד, והיא
נאסרת באכילה רק לאחר שחיתה (ע"פ
בנסת הגדולה י"ד, ד). תורה יד

ולפיכך - כלומר "ואני נתתיו", אינו
ענין בפני עצמו, אלא זוהי תוצאה
מהיות הנפש בדם, שמשום כך הדם
מכפר על הנפש (רא"ם).
"נִתְּתִיו .. עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ
הָאָדָם. תָּבוֹא נֶפֶשׁ וְתִכָּפֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ
- והו פירוש הכתוב "כי הדם הוא בנפש
יכפר". תורה יב
(יב) **כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם** - **לְהַזְהִיר**
גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים - שכן "כל נפש"
משמעו אפילו קטנים, וכיון שלא שיה
ציווי ישיר לקטנים, מוכן שבא
להזהיר את הגדולים שלא להאכיל
את הקטנים דם. וראה רש"י וקמות
קיד, א שכל הפסוק מיותר, ונדרש
לענין זה בלבד. וראה גם רש"י
כריתות ד, ב. תורה יג
(יג) **אֲשֶׁר יֵצֵד** - **אֵין לִי אֲלֹא צִיד,**
אֲזִיזִין וְתִרְנַגְלִין - שהן נצודין ועומדין
מאליהן (חולין פד, א).
מִנֵּיִן? תִּלְמוּד לֹמַר: "צִיד", מִכָּל־
מְקוֹם. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "אֲשֶׁר

יֵצֵד, וזה מפני חומר איסור אכילת דם
הקשורה בנפש, דבר שנאסר אפילו
לכני נח (הר"ב).
פִּזְיָה אֲנִי - תחילה כתב ש"פני"
פירושו "פנאי שלי", אף עדין לא ברור
מה הקשר בין "פני" ל"פנאי", ולכן
הוסיף ש"פני" הוא מלשון הפנית פנים,
שכתוצאה מכך נוצר "פנאי".
מִכָּל עֹשֶׂי וְעוֹשֶׂי בּוֹ - ראה גם רש"י
לקמן ב, ג. כו, יז. רש"י סוטה ט, א.
וראה רש"י תהלים לד, יז בשם מנחם:
"פני - פנים של זעם". בספר הזכרון
גורס כאן "בה" כי הכונה על
הנפש. תורה יא
(יא) **כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר** - **שֶׁל כָּל בְּרִיָּה**
- פירש "הבשר" - "ברייה", משום שאין
לבשר נפש, אלא לברייה (ג"א), והוסיף
"כל ברייה", לכלול מוקדשין וחולין,
כדלעיל ברש"י פסוק י.
"בָּדָם הִיא" תְּלוּיָה - ולא שהנפש
מוצאת בדם, שהרי הנפש היא רוחנית,
אלא שקיומה תלוי בדם (רא"ם)

ביסוי הדם בחיי האדם

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צִיד חַיָּה אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפְרָו אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוֹ בָּעֵפָר: (יז, ג)

צוה... לכסות כל דם בחיה ועוף כי לא יתקרב דמים על המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מהם רק שני מינים בלבד וגם הם אינם נשחטים, אבל בבהמות רוב המצויים נשחטים לשם הנקבד, ודמים לכפר ואין ראוי לכסותו. ולא חשש לכסות דם החולין בבהמה, כי אין חולין במדבר וגם אחרי כן על הרוב יצוה. (רמב"ן בפרשתנו)

וש לבאר הענין בעבודת האדם:

"דם" הוא ענין החיות, "הדם הוא הנפש", ותכליתו הוא להשתמש בו בעניני קדושה, שכל דבר שבקדושה צריכים לעשותו בחיות והתלהבות גלויה דוקא. מה שאין כן בעניני חול - דברי הרשות של האדם, צריכים לעשותם בלי חיות, "בלא לב ולב", ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" דוקא לא בשביל הנאת גופו, אלא כדי לעבוד את הבורא. וזהו תוכן מצות כיסוי הדם, שבעניני חולין צריכים לכסות את הדם, שלא יהיה ניכר בהם חיות.

ועל-פי-זה יש לבאר הטעם שביסוי הדם צריך להיות בעפר דוקא - כי עפר מורה על שפלות והקנעה "ואנכי עפר ואפר", "ונפשי כעפר לכל תהיה", וכאשר האדם עוסק בדברי הרשות, צריך לעורר בנפשו הבטול וההקנעה, להיות חרד שלא להמשיך אחר תאוות הלב (לעסוק בדברי הרשות בשביל הנאת הגוף), אלא כל פונתו תהיה רק לשם שמים.

אף כאשר האדם חדור כולו בקדושה, וגם דברי הרשות שלו הם חלק מעבודת השם שלו, מוכן שגם עסקי החולין שלו יכולים להיות בחיות והתלהבות, ואין צריך לכסות הדם כיוון שהחיות שלו היא בקדושה שבדבר, ותו לא. וזה נקמץ בזה שבהמות חולין אינה צריכה כיסוי דם, מאחר שרוב מיני בהמות ראויין למזבח.

יִדְּאִרִי נֶפֶשׁ כָּל בֶּסֶרָא דְמָה בְּנִפְשָׁהּ הוּא וְאַמְרִית לְבִנִי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בֶּסֶרָא לֹא תִיכְלוּן אֲרִי נֶפֶשׁ כָּל בֶּסֶרָא דְמָה הִיא כָּל דִּיכְלִינָה יִשְׁתִּיעִי: (יז, יד)
בִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמּוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבִנִי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל־בֶּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמּוֹ הוּא כָּל־אֹכְלוֹ יִפְרֹת:

ה"י דמו בנפשו הוא • דמו הוא לו במקום הנפש, שהנפש תלויה בו. בִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמּוֹ הוּא • הנפש היא הדם. 'דם' ו'בשר' לשון זכר. 'נפש' לשון נקבה.

טו וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶפָה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וְכִכְסִּים בְּגִדָיו וְרִחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: (טו)
וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶפָה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וְכִכְסִּים בְּגִדָיו וְרִחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:

ה"י אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶפָה • בנבלת עוף טהור דבר הפתוב, שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת בבית הקליעה - מזה-שאיין-כן נבלת בהמה או חיה יש להם טומאת מגע, כדלעיל ה, ב.

וְלִמְדָד כָּאֵן שְׁמִטָּמָא בְּאִכְלִיתָהּ וְאִינָה מְטָמָא בְּמַגַּע - שכתוב "אשר תאכל נבלה .. וכבס בגדיו וגו'", ולא כתוב "אשר תגע" (רא"ם). ורא"ה גם רש"י

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"נפש". תורה טו
(טו) אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶפָה - בנבלת עוף טהור דבר הפתוב, שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת בבית הקליעה - מזה-שאיין-כן נבלת בהמה או חיה יש להם טומאת מגע, כדלעיל ה, ב.
וְלִמְדָד כָּאֵן שְׁמִטָּמָא בְּאִכְלִיתָהּ וְאִינָה מְטָמָא בְּמַגַּע - שכתוב "אשר תאכל נבלה .. וכבס בגדיו וגו'", ולא כתוב "אשר תגע" (רא"ם). ורא"ה גם רש"י
בִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשָׂר דָּמּוֹ הוּא - ה"נֶפֶשׁ" "היא" הדם - כלומר, "היא" מוסב על הנפש, ולא על הדם שהוא לשון זכר. וכדלקמן (ספר הזכרון).
דָּם וּבֶשָׂר לְשׁוֹן זָכָר - ולכן נאמר "דמו", בלשון זכר, ומוסב על הבשר, ופירושו הדם של הבשר. וכן נאמר "דמו בנפשו הוא", בלשון זכר, כי "הוא" מוסב על "דמו".
נֶפֶשׁ לְשׁוֹן נְקֵבָה - ולכן נאמר "דמו היא", בלשון נקבה, כי "היא" מוסב על
יִדְּאִרִי נֶפֶשׁ כָּל בֶּסֶרָא דְמָה בְּנִפְשָׁהּ הוּא - "הוא" לו במקום הנפש - והו פירוש "בנפשו", במקום הנפש, ולא כתב "נפשו", ובמקום זה הוסיף תיבת "לו".
שְׁהִנֶּפֶשׁ תְּלוּיָהּ בּוֹ - תחילה פירש את הפתוב עצמו, וכעת מפרש את הענין. וכיון שאמר לעיל: "כי נפש הבשר בדם היא", שהנפש תלויה בדם, וכאן אמר להיפך "דמו בנפשו הוא", לכן הוצרך לפרש שהכונה גם כאן לאותו דבר (רא"ם).

אֶלָּא לְדַרְשׁ. וְכֵן שְׁנִינוּ: יְכוֹל תְּהֵא נִבְלַת עוֹף טִמָּא מִטְמְאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה? תִּלְמוּד לומר "טִרְפָּה" - מי שֵׁשׁ בְּמִינוֹ טִרְפָּה. יָצָא עוֹף טִמָּא, שָׂאִין בְּמִינוֹ טִרְפָּה.

(טז) וְאִם לֹא יִכְפֹּם וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשָּׂא עֹנוֹ: פ טז וְאִם לֹא יִצְפַּע וּבִסְרָה לֹא יִסְחִי וּיִקְבֹּל חוֹבָה:

הש"י וְנִשָּׂא עֹנוֹ. אִם יֵאָכֵל קֹדֶשׁ אוֹ יִפְגֵּס לְמִקְדָּשׁ, חָיִב עַל טְמֵאָה זוֹ כָּכֵל שָׂאֵר טְמֵאוֹת. וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשָּׂא עֹנוֹ. עַל רְחִיצַת גּוֹפוֹ עֲנוּשׁ כְּרַת, וְעַל כְּבוֹס בְּגָדִים בְּמִלְקוֹת.

א וּמִלֵּיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

הש"י אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי בְּסִינִי (שמות כ): "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גִזְרוֹתַי. רַבִּי אוֹמֵר: גְּלוּי וַיְדוּעַ לִפְנֵינוּ שְׁסוּפֵן לְנִתְק בְּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָךְ בָּא עֲלֵיהֶם בְּגִזְרָה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" - דְּעוּ מִי גִזְרֵי עֲלֵיכֶם, דִּין לְהַפְרַע וְנִאֲמָן לְשַׁלֵּם שְׂכָר.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

מַעֲתָה קִבְּלוּ גִזְרוֹתַי - מִה שְׁהוֹצֵרָךְ לומר לָהֶם הַקְדָּמָה זוֹ כָּאֵן, אִף שֶׁגַם לִפְנֵי כֵן נֶאֱמַר לָהֶם גִּזְרוֹת הִרְבָּה, וְשֶׁ לומר מִשּׁוּם שֶׁעֲנִין הַפְּרִישָׁה מַעֲרִיּוֹת הָיָה בְּעִינֵיהֶם מִהַגְזִירוֹת הַיּוֹתֵר קִשּׁוֹת לְקַבֵּל, וְכַמוֹכָא בְּרַשִׁי בַּמִּדְבָּר יָא, י עַל הַפָּסוּק "בּוֹכָה לְמִשְׁפַּחוֹתֶיךָ", "עַל עַסְקֵי מִשְׁפָּחוֹת, עַל עֲרִיּוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת לָהֶם". רַבִּי אוֹמֵר: - 'תּוֹרַת כְּהֵנִים' עַל הַפָּסוּק. גְּלוּי וַיְדוּעַ לִפְנֵינוּ שְׁסוּפֵן לְנִתְק בְּעֲרִיּוֹת - לְהַתְחַבֵּר וּלְהַדְבִּק בְּעֲרִיּוֹת. בְּדֶרֶךְ כָּל נִתּוּק עֲנִינוּ פִּירוּד, אִף לְפַעְמִים מִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ בְּמִשְׁמַעוֹת שֶׁל חִיבוּר, כְּגוֹן לֹא הִנִּיתָ לַעֲשֶׂה, אוֹ אֲשֶׁר הִנִּיתָ לַרְעִיָּה, שֶׁעֲנִינוּ נִתּוּק מִמָּצָב אֶחָד וְחִיבוּר לְמָצָב אֶחָד. וְכִי "תּוֹרַת מִנְחָם" כָּתַב שֶׁגַם כָּאֵן מִשְׁמַעוֹ פִּירוּד, וּפִירוּשׁוֹ שֶׁעַל־יְדֵי הַעֲרִיּוֹת נִעֲשֶׂה נִפְרָדִים מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא.

בִּימֵי עֲזָרָא - רָאָה עֲזָרָא פְּרָקִים טִי. לְפִיכָךְ בָּא עֲלֵיהֶם בְּגִזְרָה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם", דְּעוּ מִי גִזְרֵי עֲלֵיכֶם - זֶהוּ פִירוּשׁ "אֲנִי", שֶׁכִּיּוֹן שֶׁזֶּה גִזְרָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא, אֲתֵם צְרִיכִים לְקִיּוּמָה (ע"פ הרב).

דִּין לְהַפְרַע - לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל גִּזְרוֹתָיו. זֶהוּ פִירוּשׁ "אֱלֹהֵיכֶם", שֶׁהִרִי אֵין "אֱלֹהִים" אֶלָּא דִּין [רָאָה רַשִׁי שְׁמוֹת כ, א] [רא"ש]. וְרָאָה גַם רַשִׁי בַּמִּדְבָּר טו, מֵא: "אֱלֹהֵיכֶם" - נִאֲמָן לְהַפְרַע.

יְכַנֵּם לְמִקְדָּשׁ - וְלֹא שֵׁשׁ עֹנוֹ עַל שֶׁלֹּא טָבַל (ספר הזכרון).

חִיב עַל טְמֵאָה זוֹ - עוֹנֵשׁ כְּרַת. וְאִזְהָרָה עַל כֶּךָ נֶאֱמַרָה לְקַמֵּן כֵּב, ח. רָאָה שֶׁם בְּרַשִׁי.

כָּכֵל שָׂאֵר טְמֵאוֹת - שֶׁהֵם בְּכָרַת. כִּיּוֹן שִׁטְמוּמָתָהּ רַק בְּבֵית הַבְּלִיעָה, וְלֹא בְּמִגְעַ כְּשָׂאֵר הַטְּמוּמָאוֹת, הוֹזַק לְכַתּוּב שֶׁגַם בְּטוּמְאָה זוֹ הוּא בְּכָרַת.

וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשָּׂא עֹנוֹ - עַל רְחִיצַת גּוֹפוֹ - אִם לֹא טָבַל וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ.

עֲנוּשׁ כְּרַת, וְעַל כְּבוֹס בְּגָדִים - אִם טָבַל גּוֹפוֹ אִף לֹא טִהַר בְּגָדָיו, וְנִכְנַס בָּהֶם לְמִקְדָּשׁ (הַמְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה). אוֹ שְׁזָרְקָם לְמִקְדָּשׁ (רא"ש).

בְּמִלְקוֹת - הַלִּימוּד הוּא מִתּוֹרַת תִּיבַת "וּבִשְׂרוֹ", שֶׁהִרִי בְּתַחֲלִילָה כָּתַב "וְכַבֵּס בְּגָדֶיךָ וְרַחֵץ בְּמֵי־מַיִם", וּמִשְׁמַע שֶׁלְעֲנִין הָעוֹנֵשׁ חֲלוּק טְבִילַת הַגּוֹף מְכִיבוֹס בְּגָדִים, וְהַכְּתוּב "וְנִשָּׂא עֹנוֹ" מוֹסֵב רַק עַל "וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ" (גְּרָא). תּוֹרָה א

(ב) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם - "אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי בְּסִינִי: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" - שְׁמוֹת כ, ב.

וְקִבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם מַלְכוּתִי - רָאָה רַשִׁי שֶׁם כ, א: "שֶׁהִיוּ עוֹנִין עַל הֵן הֵן". וְרָאָה גַם רַשִׁי דְּבָרִים לב, י שֶׁבִּי יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּמַתָּן תּוֹרָה "מַלְכוּתוֹ וְעַל־ו".

לְקַמֵּן כֵּב, ח: "שָׂאִין לָהּ טוּמְאָת מִגְעַ וּמִשָּׂא אֶלָּא טוּמְאָת אֲכִילָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה". [אִף צְרִיךְ עֵינִין, הִטַּעַם שֶׁהַשְּׂמִיט כָּאֵן "מִשָּׂא". וְרָאָה לְשׁוֹן רַשִׁי לְעִיל יא, מ "בִּלָּא מִשָּׂא" וּבִפְיֵאוֹר שָׁם]. וְרָאָה גַם רַשִׁי שְׁבוּעוֹת ז, ב: "שָׂאִינוּ מִטְמֵא בְּגִיּוֹעָה אֶלָּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה עַל־יְדֵי אֲכִילָה, כְּדִכְתִּיב אֲשֶׁר תֵּאָכֵל נִבְלָה וְטִרְפָּה וְכַבֵּס בְּגָדֶיךָ, וּמוֹקְמִינוּ לָהּ בְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר בִּיתוֹרַת כְּהֵנִים, וְאִמְרִינוּ הֵתֵם יְכוֹל תִּטְמֵא בְּמִגְעַ? תִּלְמוּד לומר (לְקַמֵּן כֵּב, ח) לְטְמֵאָה כֵּה, אֵין לָךְ אֶלָּא הָאִמּוּרָה כֵּה, שָׂאִין לָהּ טוּמְאָה אֶלָּא אֲכִילָתָהּ". וְרָאָה עוֹד רַשִׁי לְעִיל יא, מ.

וּמִטְרָפָה" הָאִמּוּרָה כָּאֵן, לֹא נִכְתְּבָה אֶלָּא לְדַרְשׁ - הֵיא טְרִיפָה קְרָא יִתִּירָא הוּא לְדַרְשָׁא כְּדִלְקַמֵּן, שָׂאִי אֲפָשָׁר לְשַׁמְעוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ שִׁיְהָא טְרִיפָה מִטְמֵא בְּבֵית הַבְּלִיעָה מַחֲיִים אִם טְרִיפָה חַיָּה, וְאִם אִינְהָ חַיָּה הִרִי בְּכָלֵל נִבְלָה (רַשִׁי זְבַחִים טז, א).

וְכֵן שְׁנִינוּ - תּוֹרַת כְּהֵנִים. זְבַחִים טז, ב. יְכוֹל תְּהֵא נִבְלַת עוֹף טִמָּא מִטְמְאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה? תִּלְמוּד לומר: "טִרְפָּה", מִי שֵׁשׁ בְּמִינוֹ טִרְפָּה, יָצָא עוֹף טִמָּא שָׂאִין בְּמִינוֹ טִרְפָּה - שֶׁלֹּא שִׁיךְ בָּהֶם אִיסוּר טְרִיפָה. רָאָה גַם רַשִׁי לְקַמֵּן כֵּב, ח. זְבַחִים ע, א. תּוֹרָה טז (טז) וְנִשָּׂא עֹנוֹ - אִם יֵאָכֵל קֹדֶשׁ אוֹ

רבי אומר . . שסופן לנתק בעריות בימי עזרא (רש"י יח, ב) בדרך הפשט קשה לומר שפגנת הכתוב היא למאדע שיערע זמן רב אחר כך, וכדי לתרץ קצת קשי זה אומר רש"י דבר בשם אומרו. דהנה, רבי סדר וכתב את המשנה, ואף שדברים שבעל-פה אסור לאמון בכתב, התיירו זאת משום "עת לעשות לה" הפרו תורתך". הרי שרבי מפרש פסוק שאמר דוד על זמן פתיבת המשנה; ואף כאן אביל לשיטתיה ומפרש שפגנת הכתוב היא לזמן עזרא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקוטי שיחות חלק יב, עמוד 83 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

'קבלו גזרותי' גם בשמנוגדות לשכל

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אליהם:

אני הוא שאמרתי בסיני אני ה' אלוקיך וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי (יח, ב. ובפירוש רש"י). וצריך ביאור, לכאורה תוכן קבלת המלכות ("קבלתם עליכם מלכותי") הוא שמקבל על עצמו כל מה שיצוהו המלך, כולל גם גזירות, ומדוע אם כן מחלק רש"י "קבלתם עליכם מלכותי (ובנוסף לך) מעתה קבלו גזרותי"? והביאור בזה: יש מקום לומר שבקבלת מלכות שמים, שקבלו בני ישראל בהר סיני, קבלו רק מצות המובנות בשכל, או לכל הפחות שאינן מנגדות לשכל, אבל לא קבלו גזירות שמנוגדות לשכל. ולכן, לפני שהקב"ה צוה על העריות שהם בגדר גזרה המנוגדת לסברה המתבקשת, הזהירם על קבלת הגזרות. והטעם ש'עריות' הן בגדר גזרה הוא:

תכלית הנשואין הוא "פרו ורבו", ועד שנעשים ל"בשר אחד" בתולדותיהם, ועל כן מובן שיש שלמות בזה כאשר האשה היא "שאר בשרו" של האיש. ובפרט דחזינו שכל קיום העולם תלוי בכך שבני אדם הראשון התחתנו עם אחיותיהם, ואף בעקב מצינו שנשא אחיות והיתה מטתו שלמה, וכן עמרם נשא דודתו, ונולדו אהרן מרים ומשה. אם-כן נמצא שהקב"ה נותנת פי קרבה בנישואין צריכה להיות מעלה ולא איסור, ומובנת ה"גזירה" בכך ש"איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגו'", ולכן הקדימה התורה "אני ה' אלוקיכם" - מעתה קבלו גזרותי.

ג כעובדי עמא דארעא דמצרים די תבתון
בה לא תעבדון וכעובדי עמא דארעא
דכנען די אנא מעל יתכון תמן לא תעבדון
ובנימוסיהון לא תהבון :

(ג) כמעשה ארץ-מצרים אשר ישבתם-בה לא
תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם
שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו:

ט"ז < כמעשה ארץ-מצרים • (ת"ח) מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקלקלים מכל האמות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקלקל מן הכל. אשר אני מביא אתכם שמה • מגיד שאותן עממין שפכשו ישראל, מקלקלים יותר מכלם • (ת"ח). ובחקתיהם לא תלכו • מה הניח הכתוב שלא אמר? אלא אלו נימוסות שלהן, דברים החקיקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות. רבי מאיר אומר: אלו דרכי האמורי שמנו חכמים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

אשר אני מביא אתכם שמה - מגיד שאותן עממין שפכשו ישראל מקלקלים יותר מכלם - ולכן לא הסתפק הכתוב לומר "כמעשה ארץ כנען", אלא הוסיף "אשר אני מביא אתכם שמה" (ת"ח). כלומר, ארץ כנען הוא שם כללי של כל שבע האומות, שמעשיהן מקולקלים בכללות מכל האומות, ובתוף ארץ כנען גופא אותן אומות שישאל בכו פועל מתוף השבע אומות, מעשיהן מקולקלים יותר מכולן, אף מארץ גושן. כלומר, המקום אשר אני מביא אתכם שמה" הוא יותר מקולקל מהמקום "אשר ישבתם בה". ולכן הוצרך להזהירם

(ג) כמעשה ארץ מצרים - מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים - וכמו שאומר "וכמעשה ארץ כנען".
מקלקלים מכל האמות - לכן הופיר רק אותן מכל האומות.
ואותו מקום שישבו בו ישראל - ארץ גושן.
מקלקל מן הכל - ולכן מדגיש הכתוב "אשר ישבתם בה" (ת"ח). כלומר ארץ מצרים וארץ כנען מקולקלים בכללות מכל האומות, ובארץ מצרים גופא ארץ גושן מעשיה מקולקלים יותר מכל ארץ מצרים, וממילא מובן שמעשיה מקולקלים גם מארץ כנען.

ונאמן לשלם שכר - למקיימים גזירותיו. וזה פירוש "אני ה'", שהרי שם הויה מורה על מדת הרחמים (רא"ם). ובטעם שהקדים "דין להפרע" לפני "נאמן לשלם שכר", יש לומר משום שזהו המשפך של "אני" שמשמעו "דעו מי גזור עליכם", ומזה מובן שתחילה אמר להם העונש למי שעובר על גזירותיו, ואחר-כך השכר למי שמקיימן. ולהעיר שלפעמים מצינו ש"אני ה'" נדרש "נאמן להפרע", כשהוא אמור אצל עונש (כמובא ברש"י שמות ו, ב), ולפעמים "אני ה'" אליהם" כולו נדרש ל"דין להפרע" בלבד (ראה רש"י לקמן יט.

י. תורה ג

והטעם דהציווי על העריות נקרא "גזירה":

דבר מובן הוא, שבנוגע לנישואין, מעלת היוחסין תופסת מקום חשוב ועיקרי, ובפרט כשהבא להשתדף הוא בר יחוס נעלה. וכמו שלמדנו וראינו שהתורה האריכה ביוססה של אשת אהרן, שנשא את "אלישבע בת עמינדב אחות נחשון" - לבאר שהיתה מצויינת ביוססה, בהיותה (בת עמינדב וגם) אחות נחשון [וכדפירש רש"י: "מפאן למדנו, הנושא אשה צריך לבדוק באחיה"]; וכן אברהם כששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו ליצחק, אמר לו "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק", כי בנות ארצו ומולדתו מיוחסות הן, בהיותן ממשפחת אברהם. ולפי זה, הסביר נותנת שהשידוך הכי טוב לאיש המיוחס הוא - ממשפחתו, וכל הקרוב אליו יותר, הגון ומתאים יותר לענן השידוך.

ובכלל ועיקר: תכלית הנישואין הוא שיהיה פרו ורבו, ונעשו ל"בשר אחד" - בילדיהם, הרי מובן שזהו בשלימות יותר כשהאשה היא שאר בשרו של האיש. ובדיני עריות נהפוך הוא. והתחלתם: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו גו'! ועוד: ברא הקב"ה את העולם באופן שקיומו היה תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות שלהם, יעקב נשא אחיות והיתה מטתו דוקא שלימה, עמרם נשא דודתו ונולדו מרים אהרן ומשה, שעליפי כל זה - האיסור ד"כל שאר בשרו" הרי הוא על-דרך פירוש רש"י בענין העקידה "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנה, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער". לכן בא ציווי מיוחד על קבלת ה"גזירות" בכללות, ואחר-כך בא הציווי על ה"גזירה" הפרטית, על העריות.

(ד) את-משפטי תעשו ואת-חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם:

כ"י את-משפטי תעשו • אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן. ואת-חקתי תשמרו • דברים שהם גזרת המלך, שיצר הרע משיב עליהם: 'למה לנו לשמרן'? ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: "אני ה'", גזרתי

אשל אברהם – הרב אלעזר

העולם יותר משאר בעלי חיים הטמאים, ראה ישעיה סה, ד: "האובלים בשר החזיר", שם סו, יו: "אובלי בשר החזיר" (חריב). ולבישת שעטנז - וכן הוא ברש"י בראשית שם ושמות שם. וראה רש"י לקמן יט, יט שגם בלאי בהמה וכלאי זרעים בכלל החקים, והטעם שלא הזכירם כאן יש לומר, משום שבמצוות אלו יצר הרע ואומות העולם לא טוענים כלפי ישראל, כי כלפי חוץ לכאורה יש בהן טעם מסוים, כיון שיש בהן התערבות במעשה הבריאה, כמו שכתב הרמב"ן לקמן שם. אבל להעיר מרש"י משלי כה, ב וקלה ב, ג שמזכיר גם את בלאי הפרס בין המצוות שאומות העולם טוענים כלפי ישראל.

ומהרת מי חטאת - ברש"י שמות שם כתב: "ופרה אדומה וכיוצא בהם". וראה רש"י במדבר יט, ב בקשר לפרה אדומה: "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר: מה המצוה

- כגון גזל ושפיכות דמים (רש"י בראשית כו, ח). "משפטי", משמע דברים המישרים, שהדין נותן לעשותו (רש"י יומא סו, ב). ובבראשית שם הם נקראים "מצוותי", וברש"י שם: "מצוותי - דברים שאילו לא נכתבו, ראויין הם להצטוות". ואת חקתי תשמרו - דברים שהם גזרת המלך - "חוק", משמע שאינו אלא גזירת מלך (רש"י יומא שם). בלא שום טעם (רש"י שמות טו, כו), אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו (רש"י בראשית שם). שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשמרן - יצר הרע משיב עליהן תשובה, להטעות את ישראל, ולומר שהתורה אינה אמת, כי מה תועלת בכל אלו (רש"י יומא שם). וראה גם רש"י שמות טו, כו: "ויצר הרע מקנטר עליהם מה איסור באלו, למה נאסרו". ואמות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר - הכונה לכל איסורי אכילת בעלי חיים טמאים. ומה שהזכיר דוקא חזיר, מפני שאכילת חזיר היא דבר מצוי ושכיח אצל אומות

שלא ילכו בחקותיהם. ובחקותיהם לא תלכו - מה הניח הכתוב שלא אמר? אלא אלו נמוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרמיאות - פלטי מלכים ושלטוננים (רש"י כתובות ה, א). וכל דבריהן כשהן נאספין לשחוק ולקצון (רש"י ע"ז יח, ב).

ואצטדיאות - מקום שמנגחין את השור (רש"י ע"ז יח, ב). שמנגח והורג אנשים, ושחוק הוא להם (רש"י שם טו, א). ולכן הזהיר בלשון "לא תלכו", שלא ילכו למקומות אלו (משכיל לדוד).

רבי מאיר אומר: - 'תורת כהנים'. אלו דרכי האמורי - נחוש הוא, ואסורים משום "ובחקותיהם לא תלכו" (רש"י שבת סו, א). ויש לומר שלכן נאמר בלשון הליכה, שהכונה להליכה "בדרכי האמורי".

שמנו חכמים - שבת סו, א.ב. תורה ד (ד) את משפטי תעשו - אלו דברים האמורים בתורה במשפט - בדין. שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן

שיעור יומי ליום שלישי ט' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת אחרי-קדושים נא עליכם, אי אתם רשאים להפטר!. **לִלְכֶת בָּהֶם** • אל תפטר מתוכם, שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלף ואלמד חכמת האמות.

(ה) **וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-חֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי יְהוָה: ׀**
הַתְּסֻרֹן יֵת קִנְיִי וְיֵת דִּינִי דִּי יַעֲבֹד יִתְּהוֹן
אֲנִישָׁא וְיַחֲיִי בְּהוֹן לַחֲיִי עֲלֵמָא אָנָּא יְיָ:

נשיא ושמרתם את-חוקתי • לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ת"ס). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים, ושמירה ועשיה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים ושמירה לחקים. וחי בהם • לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת!. **אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר.**

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התועדויות ח"ב ע' 288, ע"פ ביאורי החומש)

ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה)
וחי בהם - לא שימורת בהם (תורת כהנים)

יש לתמוה: מאחר שנאמר בכתוב במפרש "וחי בהם" - מה מוסיף על כך המדרש במלים "לא שימורת בהם"? ויש לפרש, שפונת המדרש להזהיר את האדם ש"לא ימות" אפילו מרב התלהבות ודבקות בקב"ה עד פלות הנפש - כפי שארע לבני אהרן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת אחרי, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ז)

הלשון שמירה - פירושו (גם) מלשון המתנה, כפי שה'בן חמש למקרא' זכר פירוש רש"י בפרשת וישב על הפסוק "ואביו שמר את הדבר", "היה ממתין ומצפה מתי יבוא".
וכיון שהכתוב מדויק לומר "ושמרתם את חוקתי", בלשון שמירה דוקא - יש בזה גם המשמעות של המתנה וציפייה, שזה מורה על החיות וההתלהבות (קאך) והעריבות ("געשמאק") שצריכה להיות בדבר.
וזהו מה שמסיים רש"י בפירוש הפסוק ואת חוקתי תשמרו, דקאי על "דברים שהן גזירת המלך כו'", "אי-אתם רשאים ליפטר", וכן בהמשך הכתוב: "ללכת בהם", "אל תפטר מתוכם, שלא תאמר למדתי חכמת ישראל, אלף ואלמד חכמת האומות" - שלא מדובר כאן אודות עצם הלימוד והקים, אלא אודות החיות וההתלהבות בזה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(באר מים חיים).

דבר אחר: לתן שמירה - שמירה ענינה אזהרה שאין רשאים להפטר מהם, כלשון רש"י בפסוק שלפניו.
ועשיה - כמשמעו.
לחקים - שכתוב בהמשך הפסוק: "אשר יעשה אותם", והפונה גם על חוקים שהווכחו בתחילת הפסוק (רא"ם).
ושמירה ועשיה למשפטים - שכתוב "ושמרתם את חוקתי ואת משפטי".
לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים - "את משפטי תעשו".
ושמירה לחקים - ואת חוקתי תשמרו.

וחי בהם - לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת, אני ה' - נאמן לשלם שכר. - ואיזה שכר המצות (רא"ם). ואפילו אם יאריך ימים, איזה מתן שכר המצות שעושה בזקנותו (באר בשדה). תורה ו

רש"י ריש פרשת בחקותי: "אם בחקותי תלכו, שתהיו צמלים בתורה". אף כאן משמעו בעיקר לשלילה, שלא יפטר עצמו מלימוד התורה וילך ללמוד חכמות אחרות, משום ש"תשמרו" מוסב גם על "ללכת בהם", ו"תשמרו", הרי כבר פירש לעיל: "אי אתם רשאים להפטר, וממילא כאן פירושו: אין לכם להפטר מתוכם. ונקט בלשון יחיד: "אל תפטר", משום שהאזהרה היא לכל אחד ואחד שלמד כבר את חכמת ישראל, ולא שיהי בזה לשון רבים. תורה ה

(ה) **ושמרתם את חוקתי וגו' - לרבות** - שהרי כבר אמר בפסוק שלפניו: "את משפטי תעשו ואת חוקתי תשמרו", ומה בא הפסוק להוסיף כאן? לכן פירש: "לרבות כו'".

שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם - ונאמרו למשה בעל-פה

הזאת? ומה טעם יש בה? לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה.

לכך נאמר: "אני ה'" - "אני ה'" "א-חוקתי" קאי, דמיניהו סליק, "את חוקתי תשמרו", "אני ה'" חקקתים גזרתים (רש"י יומא שם).

גזרתי עליכם, אי אתם רשאים לפטר - וזהו פירוש "תשמרו", שענינו אזהרה (ראה רש"י שמות כג, יג), כלומר שלא יפטר מהחקים.

ללכת בהם - אל תפטר מתוכם - כי על השמירה כבר צוה, ומה מוסיף "ללכת בהם", אלא שתמיד ילך בהם, שלא יפטר מהם (גרא).

שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלף ואלמד חכמת האמות - נראה שלומד כל זה מדייק הלשון "ללכת בהם", כי "בהם" פירושו "בתוכם", ללכת בתוכם ללמוד תורה, שהלומד תורה הרי הוא הולך בתוכה [וראה גם

יהודי יכול לטעון: כיצד יכולים לדרוש ממנו שתהיה לו חיות והתלהבות ("ער זאל זיך קאכן") ב"חוקים" שאין עליהם טעם?! - הוא יכול לעסוק בלהט ולדבר עם גוים רק אודות "משפטים", שמוכנים על-פי שכל, ובלשון הפתוב: "כי היא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים"; אבל לא בנוגע לחוקים. ואדרבה - טוען הוא - להרעיש בנוגע ל"חוקים" הרי זה 'חילול השם'!...

ועל זה אומרים לו: "אי-אתה רשאי להפטר"; עליך לעסוק מתוך חיות ולהט גם בענין החוקים. ובהספור הידוע, שפאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר לקח "מלמד" עבור בנותיו, טען המלמד שילמד עמהם רק ענינים שעל-פי שכל, אבל לא יספר להם אודות ענינים שהם למעלה מהשכל והטבע, כמו סיפורים מבהילים מהבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן וכו'. ואמר לו אדמו"ר נשמתו-עדן, שאין לעשות כן, אלא מיד בהתחלת החינוך צריך להדגיש את היסוד - שהקב"ה משדד את המערכות על-ידי ענינים שהם למעלה מהטבע. וכן הוא בנדון-דין - שצריך להיות חיות ולהט ולהכריז ברחובות ("שרייען אין די גאסן") אודות ענין ה"חוקים" שהם למעלה מן השכל.

וזהו גם תוכן הפירוש "ליתן שמירה ועשיה לחוקים ושמירה ועשיה למשפטים" - שהקיום של חוקים ומשפטים צריך להיות באופן שנה, וכמובאר הפתגם של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שגם המצוות ד"משפטים" צריך לקיימם (לא מצד חייב השכל, אלא) מתוך אותה "קבלת עול" שבה מקיימים המצוות ד"חוקים", "שהן גזרת המלך", שזהו תוכן הענין ד"שמירה ועשיה למשפטים".

וכידוע גם בענין "קרבת אלקים לי טוב", שפאשר העבודה היא מצד הרגש עצמו, אין זה תכלית הפונה כו'.

(1) **איש איש אל-פל-שאר בשו'ו לא תקרבו לגלות** וגבר גבר לכל קריב בסרה לא תקרבון לגלגלה ערניא אנא יי: **ערוה אני יהוה: ם**

הש"א לא תקרבו • להזהיר הנקבה פזר, לכך נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שבר.

(2) **ערות אביך וערות אמן לא תגלה אמן הוא** ו ערית אביו וערית אמן לא תגלי אמן היא לא תגלי עריתה: **לא תגלה ערותה: ם**

הש"א ערות אביך • (סנהדרין נד) זו אשת אביך. או אינו אלא כמשמעו? נאמר כאן: "ערות אביך", ונאמר להלן (לקמן כ): "ערות אביו גלה". מה להלן אשת אביו, אף כאן אשת אביו. וערות אמן • להביא אמו שאינה אשת אביו.

(ח) **ערות אשת-אביך לא תגלה ערות אביך הוא:** ח ערית אמת אביו לא תגלי ערית אביו היא: **ם**

הש"א ערות אשת-אביך • לרבות לאחר מיתה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

נאמר כאן - באזהרה. "ערות אביך", ונאמר להלן - ויקרא כ, יא. לענין העונש. **"ערות אביו גלה",** מה להלן אשת אביו - שכתוב שם: "ואיש אשר ישכב את אשת אביו". **אף כאן אשת אביו.** וערות אמן - להביא אמו שאינה אשת אביו - שהיא אנוסה לאביו וילדה אותו (גרא). ואינה אשתו, כיון שאינה על-ידי קידושין (ע"פ רש"י יבמות ד, א). תורה ח (ח) **ערות אשת אביך - לרבות**

מגיע לו שבר, אבל כאן מדובר על אזהרת לא-תעשה, והיה אפשר לומר שלא מגיע לו שבר על אי עשיית העבירה, לכן אמר "נאמן לשלם שבר", שאם בא לידו עבירה ולא עשאה, נותנים לו שבר כאילו עשה מצוה, כמובא בקידושין לט, ב (גרא). תורה ז (ז) **ערות אביך - זו אשת אביך -** בין אם היא אמן, בין שאינה אמן. **או אינו אלא כמשמעו -** ערות אביו ממש, ולחיבו גם משום ערות אביו וגם משום משכב זכר (סנהדרין נד, א).

(1) **לא תקרבו - להזהיר הנקבה פזר,** לכך נאמר לשון רבים - שהרי לפני כן אמר "איש", וכאן אמר "תקרבו" (ע"פ תרם). והוצרך להדגיש כאן במיוחד שגם האשה מוזהרת בעריות, שלא נאמר שאינה חייבת בדבר כיון שהיא "קרקע עולם" ואינה עושה מעשה (גרא).

אני ה' - נאמן לשלם שבר - אף שכבר פירש כן לעיל פסוק ה, חזר ופירשו כאן, משום דלעיל נאמרו הדברים על העושה מצות, שודאי

(ט) עֲרוֹת אַחוּתָךְ בַּת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמְךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עִרוֹתָן: ׀

ט עֲרִית אַחֶתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמְךָ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ מִן אִמְתְּ אַחֲרֵי אוֹ מִן אִמְךָ לְגַבֵּר אַחֲרָן לֹא תִגְלֶה עֲרִיתָהּ:

טז"א בַּת־אָבִיךָ • אָף בַּת אֲנוּסָה בְּמִשְׁמַע. מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ • בֵּין שְׁנוּלָדָה מֵאוֹתָהּ שְׂאוּמֵרִים לֹו לְאָבִיךָ: קָיָם אֶת אִמָּהּ, וּבֵין שְׂאוּמֵרִים לֹו: הוּצָא אֶת אִמָּהּ, כְּגוֹן: מִמְּזֻרָת אוֹ נְתִינָה.

(י) עֲרוֹת בַּת־בְּנֶךָ אוֹ בַת־בָּתְּרֶךָ לֹא תִגְלֶה עִרוֹתָן כִּי עִרוֹתָךְ הִנֵּה: ׀

י עֲרִית בַּת בְּרָךְ אוֹ בַת בָּתְרֶךָ לֹא תִגְלֶה עֲרִיתָהּ אַרְי עֲרִיתָךְ אֲנִי:

טז"ב עֲרוֹת בַּת־בְּנֶךָ וְגו' • (יבמות צז) כִּבְתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וּבְתוֹ וּבְתוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ אָנוּ לְמַדִּין מִ"עֲרוֹת אִשָּׁה וּבְתָהּ" שֶׁנֶּאֱמַר בֵּהֶן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין שֶׁהִיא מִמֶּנּוּ, בֵּין שֶׁהִיא מֵאִישׁ אַחֵר. עֲרוֹת בַּת־בְּנֶךָ • קַל־וַחֲמֹר לְבַתְּךָ, אֲלֹא לְפִי שְׂאִין מְזֻהָרִין מִן הַדִּין, לְמַדּוּתָהּ מִגְּזֵרֶה־שְׁוֶה' (מסכת יבמות ג. סנהדרין עח) •

(יא) עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁתְּ אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחוּתָךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עִרוֹתָהּ: ׀

יא עֲרִית בַּת אִמְתְּ אָבִיךָ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ אַחֶתְךָ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרִיתָהּ:

טז"ג עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁתְּ אָבִיךָ • לָמַד שְׂאִינוֹ חֵיב עַל אַחוּתוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכָךְ נֶאֱמַר: בַּת־אִשָּׁתְּ אָבִיךָ, בְּרִאיוֹנָה לְקַדּוּשִׁין.

(יב) עֲרוֹת אַחוּת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאִין אָבִיךָ הוּא: ׀

יב עֲרִית אַחַת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה קְרִיבַת אָבִיךָ הִיא:

ם

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לֹא גָמַר (ע"פ רש"י יבמות סח, ב).
לְמַדּוּתָהּ מִגְּזֵרֶה שְׁוֶה' כְּמִסְכַּת יְבָמוֹת - ג, א: "אֶתִּיא הִנֵּה הִנֵּה". וּבְרִש"י שָׁם:
"כְּתִיב הִכָּא בִּקְרָא דְאֲנוּסָה כִּי עֲרוֹתָךְ הִנֵּה, וּכְתִיב בִּקְרָא אַחֲרִינָא דְאִישׁוֹת (לְקַמֵּן פְּסוּק יז) שֶׁאָרָה הִנֵּה, מִה הֵתָם בְּתוֹ כִּבְתּוֹ בְּתוֹ [שְׁכָתוֹב "אִשָּׁה וּבְתָהּ"], אָף כָּאן בְּתוֹ כִּבְתּוֹ בְּתוֹ". תוֹרָה יא
(יא) עֲרוֹת בַּת אִשָּׁתְּ אָבִיךָ - לָמַד שְׂאִינוֹ חֵיב עַל אַחוּתוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכָךְ נֶאֱמַר "בַּת אִשָּׁתְּ אָבִיךָ", בְּרִאיוֹנָה לְקַדּוּשִׁין - אֲבָל שְׁפָחָה וְנִכְרִית אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִים בֵּהֶן (רש"י יבמות כב, ב). וְדִיק רִש"י לְכַתּוֹב "בְּרִאיוֹנָה לְקִידּוּשִׁין", וְלֹא "בְּשִׁישׁ לֹו אִישׁוֹת בְּה" כְּלָשׁוֹנוֹ בְּפִסּוּק טו, כִּי כָּאן הוּא חֵיב עַל אַחוּתוֹ מֵאֲנוּסָה אָף שְׁנוּלָדָה שְׁלֹא דְרָךְ אִישׁוֹת, בֵּין שֶׁהָאֲנוּסָה "בְּרִאיוֹנָה לְקִידּוּשִׁין", וְאִילוּ לְקַמֵּן בְּפִסּוּק טו כֹּא לְמַעַט אֲנוּסָת בְּנו, בֵּין שֶׁעֲדִין "אֵין לְכֵנוּ אִישׁוֹת בְּה". תוֹרָה יב

בַּתְּךָ" הַכּוֹנֵנָה לְבַת שֶׁל בְּתוֹ שְׁנוּלָדָה מֵאֲנוּסָתוֹ, וְכֵן "בַּת בְּנֶךָ" הַכּוֹנֵנָה לְבַת שֶׁל בְּנוֹ שְׁנוּלָד מֵאֲנוּסָתוֹ.
הַכְּתוּב מְדַבֵּר - מִדְּלֹא אֶסֶר הַכְּתוּב בַּת בְּתָהּ שֶׁל אִשָּׁה זֹו אֲלֹא כִּבְתּוֹ הַבַּת שְׁנוּלָדָה מִמֶּנּוּ (רש"י חגיגה יא, רע"ב), מִה שְׂאִין כֵּן כִּבְתּוֹ בְּתוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ, כְּדִלְקַמֵּן בְּרִש"י.
וּבְתוֹ וּבְתוֹ בְּתוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ, אָנוּ לְמַדִּין מִ"עֲרוֹת אִשָּׁה וּבְתָהּ לֹא תִגְלֶה" - "וְאֵת בַּת בְּתָהּ לֹא תִקַּח" - לְקַמֵּן פְּסוּק יז וּבְרִש"י שָׁם.
בֵּין שֶׁהִיא מִמֶּנּוּ וּבֵין שֶׁהִיא מֵאִישׁ אַחֵר - מִנֵּה שְׁכָתוֹב "אִשָּׁה וּבְתָהּ" (סָתָם), מִשְׁמַע בֵּין שֶׁהַבַּת מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאִישׁ אַחֵר (ע"פ רש"י חגיגה יא, ב). אֲבָל בַּת אֲנוּסָתוֹ אֵינָה אֲנוּסָה עָלֶיו אֲלֹא אִם הִיא בְּתוֹ, וְכִדְלִקַּמֵּן בְּרִש"י פְּסוּק יז.
עֲרוֹת בַּת בְּנֶךָ - קַל־וַחֲמֹר לְבַתְּךָ - עֲרוֹת בַּתְּךָ, שֶׁאֵינָה מְפוֹרָשֶׁת בְּכְתוּב. אֲלֹא לְפִי שְׂאִין מְזֻהָרִין מִן הַדִּין - אֵין מְזֻהָרִים מִדִּין קַל־וַחֲמֹר לְעִשּׂוֹתוֹ

לְאַחֵר מִיָּתָהּ - שֶׁגַם לְאַחֵר שְׁמַת אָבִיו, הוּא מוֹזְקָר שְׁלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת אִשָּׁת אָבִיו. תוֹרָה ט
(ט) בַּת אָבִיךָ - אָף בַּת אֲנוּסָה בְּמִשְׁמַע - שְׁלֹא נִזְכָּר כָּאן "בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ", וּמִשְׁמַע שְׁמִדּוּבָר גַּם כְּשֶׁהַבַּת נוֹלָדָה מֵאֲנוּסָת אָבִיו (ע"פ רש"י יבמות כב, ב).
מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ - בֵּין שְׂאוּמֵרִים לֹו לְאָבִיךָ: קָיָם אֶת אִמָּהּ - כְּגוֹן אֲנוּסָה, שְׂאוּמֵרִים לֹו קָיָם אוֹתָהּ (רַאה דְּבָרִים כב, כט).
וּבֵין שְׂאוּמֵרִים לֹו לְאָבִיךָ: הוּצָא אֶת אִמָּהּ - גִּרַּשׁ אוֹתָהּ כִּי הִיא אֲנוּסָה לָךְ. כְּגוֹן מִמְּזֻרָת אוֹ נְתִינָה - שֶׁנֶּשֶׂא אָבִיו מִמְּזֻרָת אוֹ נְתִינָה וְהוֹלִיד בַּת, הִיא נִקְרָאת "בַּת אָבִיךָ", וְאֲנוּסָה לָךְ. נְתִינָה הִיא מִן הַגִּבְעוֹנִים, וְנִקְרָאוּ נְתִינִים עַל שֶׁם "וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ חוּטְבֵי עֵצִים וְשׂוֹאֲבֵי מִים", וְדוֹד גֹּר עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יָבֹאוּ בְּקֶהֱל (רש"י קידושין מט, א). תוֹרָה י
(י) עֲרוֹת בַּת בְּנֶךָ וְגו' - כִּבְתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ - כְּלֹמֶר, מִה שֶׁנֶּאֱמַר "בַּת

(יג) עֲרוֹת אַחֹת־אִמּוֹךְ לֹא תִגְלֶה בִּי־שָׂאֵר אִמּוֹךְ הוּא: יג עֲרִיט אַחַת אִמּוֹךְ לֹא תִגְלֵי אָרִי קְרִיבַת אִמּוֹךְ הִיא:

ם

(יד) עֲרוֹת אַחִי־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב יד עֲרִיט אַחַת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֵי לְאַחֲתָהּ לֹא תִקְרַב אֶתָּה אֲבִיךָ הִיא:

ידִתְךָ הוּא: ם

כ"י < עֲרוֹת אַחִי־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה • ומה היא עֲרוֹת? "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

(טו) עֲרוֹת בִּלְתָּךְ לֹא תִגְלֶה אִשְׁתְּ בִנְךָ הוּא לֹא טו עֲרִיט בִּלְתָּךְ לֹא תִגְלֵי אֶתָּה בִּנְךָ הִיא לֹא תִגְלֵי עֲרִיטָהּ:

תִּגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ם

כ"י < אִשְׁתְּ בִנְךָ הוּא • לא אִמְרָתִי אֶלָּא בְּשֵׁישׁ לִבְנֶךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנּוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עה).

(טז) עֲרוֹת אִשְׁת־אֲחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲחִיךָ הוּא: טז עֲרִיט אֶתָּה אֲחִיךָ לֹא תִגְלֵי עֲרִיט אֲחִיךָ הִיא:

ם

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בִּתְּבָנָהּ וְאֶת־בִּתְּבָתָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנָּה יז עֲרִיט אֶתָּה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֵי יֵת בֵּת בָּרָה וְיֵת בֵּת בִּרְתָּהּ לֹא תִסָּב לְגִלְעָה עֲרִיטָהּ קְרִיבָן אֲנִי עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

וְמה הוּא:

כ"י < עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ • (יבמות צז) לא אִסּוּר הַכְּתוּב אֶלָּא עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרָאוּשׁוּנָה, לְכָךְ נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיָן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ" (לקמן כ), לְשׁוֹן קִיחָה, אֲבָל אֲנִס אִשָּׁה, מִתָּר לְשֵׁא בִתָּהּ. שְׂאֵרָה הִנָּה • קְרוּבוֹת זֶה לָזֶה. וְמָה • עֲצָה, כְּתוּבָמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין", שִׁינְיָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֻטָּא.

(יח) וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֵתָהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ יח וְאֶתָּה עִם אֲחֵתָהּ לֹא תִסָּב לְאַעֲקָא עֲלֶיהָ בְּחִיָּה: עֲלֶיהָ בְּחִיָּה:

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

היא, ו"חטאין" הוא תוספת התרגום, מפרש ששעצה זו רעה היא של חטא (רשי ע"ז יח, ב). וראה גם רש"י יחזקאל טז, מג: "כל וימה שבמקרא לשון עצה הוא, יש לטובה ויש לרעה". וברש"י תהלים כו, י: "כל ומה שבמקרא לשון מחשבה, יש לטובה ויש לרעה". שִׁינְיָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֻטָּא - שאומר לו: הלא פנויה היא, ואין בזה איסור חמור (באר בשדה). וגם שאומר לו: הרי אינן קרובות שלי, ואם בן אינן מקלל העריות שנאמר בהן (לעיל פסוק א) "אל כל שאר בשרו לא תקרבו", לכן אמר הכתוב "שאררה הנדה", אמנם אינן קרובות שלך, אבל הן קרובות זו לזו, ולכן "לא תגלה" ערוֹתָהּ (ע"פ נפש הגר). תורה יח

חִיב עַל הַשְּׁנִיָּה בְּשָׂבָא עֲלֶיהָ, דְּבִשְׁנִיָּה לִיכָא לְמִימַר לִיקוּחָהּ, דְּהָא לֹא תִפְסִי בָּהּ קִידּוּשִׁין (רשי"י יבמות צז, א). לְכָךְ נֶאֱמַר "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיָן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ" - לְקַמֵּן כ, יד. לְשׁוֹן קִיחָה - אֲבָל רָאָה רִש"י לְקַמֵּן שֵׁם שֶׁמִּבִּיא שְׁנֵי פִירוּשִׁים. וְרָאָה שֵׁם בְּבִיאוֹר. אֲבָל אֲנִס אִשָּׁה מִתָּר מִתָּר לְשֵׁא בִתָּהּ - אִם אֵינָה בְּתוּלָה, אֲבָל אִם הִיא בְּתוּלָה - הִיא אִסּוּרָה עֲלֶיהָ, כְּדִלְעִיל בְּרִש"י פֶּסוּק י. שְׂאֵרָה הִנָּה - קְרוּבוֹת זֶה לָזֶה - וְלָכֵן נֶאֱמַר "שְׂאֵרָה" בְּלִשׁוֹן יָחִיד וְ"הִנָּה" בְּלִשׁוֹן רַבִּים, כִּי כָּל אֲחַת קְרוּבָה לְשְׁנִיָּה. וְמָה - עֲצָה, כְּתוּבָמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין" - "עֲצַת" הוּא תְּרַגּוּם שֶׁל "וְיִמָּה

(יד) עֲרוֹת אַחִי אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה - וְמָה הִיא עֲרוֹתָהּ? "אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב" - וְלֹא שֶׁ"עֲרוֹת אַחִי אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה" הוּא עִנְיָן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְהוּדָהּ עַל עֲרוֹת אַחִי אֲבִיךָ מִמֶּשׁ לְחִיבּוֹ בְּשִׁתִּים מִשּׁוֹם זָכָר וּמִשּׁוֹם עֲרוֹת אַחִי אֲבִיךָ - כִּי אִזְּהִי לוֹ לֹמֵר "וְאֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב" (בְּנֹא"ו הַתּוֹסֵפֶת, לֹמֵר שְׁהוּ אִיסוּר נִוְסָף), וּמָנָה שֶׁכֶּתֵב "אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב" מִשְׁמַע שְׁהוּ פִירוּשׁ שֶׁל "עֲרוֹת אַחִי אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (גריא). תורה טו (טו) אִשְׁתְּ בִנְךָ הִיא - לֹא אִמְרָתִי אֶלָּא בְּשֵׁישׁ לִבְנֶךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנּוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית. - שֶׁלֹּא בֹא עֲלֶיהָ דְּרָךְ אִישׁוֹת. תורה טו (יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ - לֹא אִסּוּר הַכְּתוּב אֶלָּא עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרָאוּשׁוּנָה - שֶׁהִיָּתָה רָאוּשׁוּנָה לְקוּחָתָהּ,

שיעור יומי ליום רביעי י' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת אחרי-קדושים

כ"י אֶל-אֲחֻתָּהּ • (קידושין א) שְׁתִּיחַן בְּאֶחָת. לְצָרָר • לְשׁוֹן צָרָה, לַעֲשׂוֹת אֶת זו צָרָה לָזוּ. בְּחֵיכָה • לְמַדָּךְ שָׂאם גִּרְשָׁה, לֹא יֵשָׂא אֶת אֲחֻתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 144)

וְאִשָּׁה אֶל אֲחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצָרָר (יח, יח) "בְּכָאן יִפְרֹשׁ הַפְּתוּב טַעַם הָאִסּוּר . . הֵן רְאוּיֹת שְׁתִּיחַינָה אוֹהֲבוֹת זֹאת זֹאת, לֹא שְׁתִּיחַינָה צְרוּת" (רמב"ן), "וְלִכֵּן לֹא אִסְרָה זִוְלָתִי בְּחַיֵּי אֲחֻתָּהּ" (ספורנו). וְאוֹלֵי יֵשׁ לֹמֵר, שְׁמַטְעַם זֶה, הָאִסּוּר הוּא - לִפִּי דֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט - גַּם בְּבִנְיָנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּן הָדִין גַּם לִפִּי דֶרֶךְ הַהֲלָכָה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א).

(יט) וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִתָּה טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרוּתָהּ: יט וְלֹא תִטְמָא בְּרַחוּק סוֹכְמָה לֹא תִקְרָב לְגִלְעָה עֲרִיתָה:

(כ) וְאֶל-אִשָּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן שְׂכֻבְתְּךָ לְזֶרַע לְטַמְאָהּ-בָּהּ: כ וְכֹאֲמַת חֲבֵרְךָ לֹא תִתֵּן שְׂכֻבְתְּךָ לְזֶרַע לְטַמְאָהּ בָּהּ:

(כא) וּמִזֶּרְעֶךָ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֵל אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: כא וּמִבְּנִיךָ לֹא תִתֵּן לְעַבְדָּהּ לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֵל יְיָ שְׁמָא דְּאֱלֹהֶיךָ אֲנָא יְיָ:

כ"י אֶל לְמַלְךְ • עֲבוּדַת אֱלִילִים הִיא שְׁשֻׁמָּה 'מַלְךְ', וְזֶה הִיא עֲבוּדַתָּהּ, שְׁמוּסָר בְּנוֹ לְכַמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא-תִתֵּן • זֶה הִיא מְסִירָתוֹ לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ • זֶה הִעֲבַרְתָּ הָאֵשׁ.

♦ יום רביעי י' אייר ♦

(כב) וְאֶת-זִכְרָךְ לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תֹעֲבָה הִוא: כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִתְּמָא תֹעֲבָמָא הִיא:

אשל אברהם - הרב אלעזר שניאורסון

אֲחֻת אִשְׁתּוֹ לְאַחַר מִיתָתָהּ, שֶׁהָיָה זֶה לֹמְדִים מִ"אִשָּׁה אֶל אֲחֻתָּהּ" שֶׁהָיָה אִסּוּר הוּא דִּקְאָה בְּשִׁשְׁתֵּיהֶן בִּיחָד (ע"פ יבמות ח, א). תורה יט

(כא) לְמַלְךְ - עֲבוּדַת-זֶרָה הִיא שְׁשֻׁמָּה "מַלְךְ". וְזֶה הִיא עֲבוּדַתָּהּ, שְׁמוּסָר בְּנוֹ לְכַמְרִים - מִשְׁרָתִי עֲבוּדַת-זֶרָה (רש"י סנהדרין סד, א).

וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת, וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ - וּבְרִשׁ"י שָׁם סד, ב: "שׁוֹרֵת לְבָנִים גְּבוּהָ, לְכַנֵּה עַל גְּבִי לְכַנֵּה, וְהָאֵשׁ מִכָּאן וּמִכָּאן, וּמַעֲבִירִין עֲלָיו וְאִינוֹ שׁוֹרְפוֹ".

לֹא תִתֵּן - זֶה הִיא מְסִירָתוֹ לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ - זֶה הִעֲבַרְתָּ הָאֵשׁ - בְּרִגְלָיו, כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ לְעִיל, וְהוּא פְּדַעַת אֲבִי בְּסִנְהֶדְרִין סד, ב. שְׁכֵן מִשְׁמָעוֹת לְשׁוֹן הַעֲבָרָה עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. תורה כב

וְאִם בָּא עָלֶיהָ חֵזֶק כֶּרֶת (ע"פ קידושין ג, ב ורש"י שם). וּמִדְּבַר רִשְׁ"י לְקַמֵּן דְּבִדּוּר-הַמִּתְחִיל "לְצָרָר" מִשְׁמַע יוֹתֵר כְּאוֹפֵן הָרִאשׁוֹן, אִךְ מִדְּבַר רִשְׁ"י בְּדִבּוּר-הַמִּתְחִיל "בְּחֵיכָה" מִשְׁמַע יוֹתֵר כְּאוֹפֵן הַשֵּׁנִי. וְאִפְשָׁר שֶׁכּוֹנֵת רִשְׁ"י אֵכָן לְשׁוֹן הָאֲפָנִים. וְעַד כֵּן צָרִיךְ עֵינֵינוּ.

לְצָרָר - לְשׁוֹן צָרָה - אֲבָל רָאָה רִשְׁ"י יוֹמָא ט, ב שֶׁהוּא "לְשׁוֹן רַעוּת". וּבְרִשְׁ"י חֲגִיגָה ה, א: "צָרוֹת - סְמוּכוֹת זֶה לָזוֹ".

לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה צָרָה לָזוֹ - אוֹיְבוֹת זֶה לָזוֹ, שְׁכֵן דֶּרֶךְ שֶׁל שְׁתֵּי נָשִׁים נִשְׂאוֹת לְאָדָם אֶחָד לְהִיּוֹת שׁוֹנְאוֹת זֶה אֶת זֶה מִתּוֹךְ קִנְיָאָה. וְאָמַר "לְצָרוֹר" (בְּרַבּוּי) וְלֹא "לְהִצָּר", כִּי כָּל אֶחָת מֵהֶן נַעֲשִׂית צָרָה לְשֻׁנָּהּ.

בְּחֵיכָה - לְמַדָּךְ - מִזֶּה שֶׁכָּתַב "בְּחֵיכָה". שָׂאם גִּרְשָׁה לֹא יֵשָׂא אֶת אֲחֻתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים - וְהוּא פִּירוּשׁ "בְּחֵיכָה" כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים, וְאִפְּלוּ אִם גִּירְשָׁהּ. וְאִין לֹמֵר שֶׁכָּא לְהַתִּיר אֶת

(יח) אֶל אֲחֻתָּהּ - שְׁתִּיחַן בְּאֶחָת - מִפְּרֹשׁ "אֶל אֲחֻתָּהּ", כְּמוֹ "עַל אֲחֻתָּהּ", שְׁמַטְעַם: עַם אֲחֻתָּהּ (קצור מדרש). וְכֵן תִּרְגֹּם אוֹנְקֵלוֹס. וְהִנֵּה אֶת לְשׁוֹן רִשְׁ"י "שְׁתִּיחַן בְּאֶחָת" נִתֵּן לְפָרֶשׁ בְּשֵׁנִי אֲפָנִים: א) שְׁנָאָה אֶת שְׁתֵּי הָאֲחֻתּוֹת בִּיחָד, שְׁאָמַר לָהֶן "הֵרִי שְׁתִּיכֵן מְקוּדָּשׁוֹת לִי", וְאָמַר הַפְּתוּב "לֹא תִקַּח", לֹא יִהְיֶה לָּהּ לִיקוּחִין אֲפִילוּ בְּאֶחָת מֵהֶן, שֶׁהִקְדוּשִׁין לֹא תוֹפְסִין בָּהֶן, וְאִם בָּא עָלֶיהֶן אִין כָּאֵן אִיסּוּר אֲחֻת אִשָּׁה, וְלֹא חֵזֶק כֶּרֶת. [וְכֵן פִּירְשׁוּ הָרַא"ם וְהַגוֹר אֲרִי'ה. וְהַגוֹר אֲרִי'ה הוֹסִיף, שֶׁהִדְיוּק שֶׁל רִשְׁ"י שֶׁמִּדּוּבָר בְּשִׁתִּיחַן בְּאֶחָת מִמֶּשׁ, הוּא מִזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְאִשָּׁה אֶל אֲחֻתָּהּ", וְהִנֵּה לֹא לֹמֵר "וְאֲחֻת אֶל אִשָּׁה", שֶׁהִרִי בָּא לִיקַח אֶת אֲחֻת אִשְׁתּוֹ, אֲלֵא הַכּוֹנֵה שְׁתִּיחַן בְּאֶחָת. (ב) שְׁחִי עִם שְׁתִּיחַן בִּיחָד, תַּחֲלִילָה קִידַּשׁ אֶת אֲחֻת מִהֶן וְקִידוּשִׁין תִּפְסוּ בָּהּ, וְאֶחָד-בָּךְ נִשָּׂא אֶת הַשְּׁנִיָּה וְקִידוּשִׁין לֹא תִפְסוּ בָּהּ,

(כג) וּבְכָל־בְּהֶמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכָכְתָּךְ לְטִמְאַה־בָּהּ
וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֶמָה לְרִבְעָה תָּבֵל הִוא:

כג ובכל בעי' לא תתן שכבתך לטמאה-בה
בה ואתמא לא תקום קדם בעי' למשלט
בה תבלא הו'א:

ח"י תבל הו'א • לשון קדש וערוה ונאוף, וכן: "ואפי על-תבליתם" (ישעיה י כה). דבר אחר: "תבל הו'א",
לשון בלי'ה וערוב זרע אדם וזרע בהמה.

(כד) אֶל־טִמְאָו בְּכָל־אֶלֶּה כִּי בְכָל־אֶלֶּה נִטְמָאוּ
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיהֶם:

כד לא תסתאבון בבל אליו ארי בבל אליו
אסתאבו עממא די אנא מגלי מן
קדמיכון:

(כה) וְתִטְמָא הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עוֹנָה עָלֶיהָ וְתִקָּא הָאָרֶץ
אֶת־יִשְׁבִּיהָ:

כה ואסתאבת ארעא ואסערית חובה עליה
ורוקינת ארעא ית יתבהא:

(כו) וְשִׁמְרַתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא
תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזֻרֹת וְהַגֵּר הַגֵּר
בְּתוֹכָכֶם:

כו ושתרונ אתון ית קנמי וית דיני ולא
תעבדון מכל תועבתא האלין וציבא וגירא
דיתגירון ביניכון:

(כז) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם וְתִטְמָא הָאָרֶץ:

כז ארי ית כל תועבתא האלין עבדו אנשי
ארעא די קדמיכון ואסתאבת ארעא:

(כח) וְלֹא־תִקֵּא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַכֶּם אֹתָהּ כִּאֲשֶׁר
קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם:

כח ולא תרוקן ארעא יתכון בסאביכון יתה
קמא דרוקינת ית עממא די קדמיכון:

ח"י • ולא תקיא ארץ אתכם בשל מלך שהאכילוהו דבר מאוס שאין עומד במעיו אלא מקיאו,
כך ארץ ישראל, אינה מקימת עוברי עברה. ותרגומו: 'ולא תרוקן', לשון רקון, מריקה עצמה מהם.

(כט) כִּי כָל־אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה
וְנִכְרָתוּ הַנַּפְשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עִמָּם:

כט ארי כל די עבד מכל תועבתא האלין
וישתיצון נפשתא דעבדון מגו עמהון:

ח"י • הנפשות העשות • הזכר והנקבה במשמע.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(כג) תבל הו'א - לשון קדש וערוה
ונאוף - וברש"י לקמן כ, יב: "גנאי".
וכן "ואפי על תבליתם" - ישעיה י,
כה. וברש"י שם: "על חירופין וגידופין
אשר גרפו גברי מלך אשר אוהי".
דבר אחר: "תבל הו'א", לשון בלי'ה
וערוב זרע אדם וזרע בהמה. - ראה
גם רש"י לקמן שם. וכן משמע מלשון
רש"י תהלים נח, ט במה שאמר שהתי"ו
של "תבל" הוא יסוד נופל, כלומר אינו
משך התיבה, אלא רק הבי"ת
והלמ"ד, דהיינו שהוא מלשון בלי'ה.
וראה רש"י יחזקאל כג, מג. תורה כד
(כח) ולא תקיא הארץ אתכם -

ותרגומו: "ולא תרוקן", לשון רקון,
מריקה עצמה מהם - מבאר פנה,
שלפי התרגום ש"תקיא" הוא לשון
רקון, אין הפירוש שהארץ מוציאה
אותם (כמו שמשמע מלשון רש"י
לעיל), אלא שהיא מרוקנת עצמה
מהם, כי לשון רקון נופל על המקום
ולא על התושבים היוצאים ממנו. ועל
דרך שפירש רש"י על הפסוק (שמות טו, ט):
"אריק חרב", "על שם שהוא מריק את
התער בשליפתו ונשאר ריק, נופל בו
לשון הרקוה" (ע"פ ספר זכרון). תורה כט
(כט) הנפשות העשות - הזכר
והנקבה במשמע - שפיון שאמר "כי

משל לבן מלך שהאכילוהו דבר
מאוס, שאין עומד במעיו - מצד
עדינותו שאינו רגיל למאכלים
מאוסים אלו, ובנמשל "בן מלך" הינו
ארץ ישראל.
אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה
מקימת עוברי עברה - מפני קדושתה
(באר בשדה). כלומר, אין זה עונש מצד
הקדושה-ברוה-הוא על מעשיהם, שכן
העונש על מעשים אלו נתפרש לעיל,
וגם אם כן, היה לו לומר: "ולא אקיא
אתכם מהארץ", ומזה שאומר "ולא
תקיא הארץ", משמעו שהארץ מקיאה
מאליה את החוטאים בה.

(ל) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

לְוַתְּרוֹן יֵת מִשְׁרֵת מִימְרֵי בְדִיל דָּלָא לְמַעַבְד מִימּוּסֵי תוֹעֵבָתָא דְאַתְעֲבָדָא קְדַמִּיכוֹן וְלֹא תִסְתַּאבּוֹן בְּהוֹן אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן: פ פ פ

כ"י וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי • לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל כָּךְ. וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • הָא אִם תִּטְמְאוּ, אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמָה הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלָיָה? לְכֹךְ נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם":

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 100)

וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמָה הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלָיָה (רש"י יח, ל) רש"י פתב לעיל "דעו מי גזר עליכם, דין להפרע ונאמן לשלם שְׂכָר". נִפְסָלִים (מבדלים) – הוא הנגוד של "מי גזר", כי העבדה שה' גזר עלינו גזרות מוכיחה שהוא קרוב לנו ומתעסק אתנו. הִנָּה – הנגוד של שְׂכָר, שמונה על הנאה מעבודת ישראל. כְּלָיָה – הנגוד של פרעון, שמונה על קשר בין ה' לישראל ("רק אתכם ידעתי... על כן אפקד... את כל עונותיכם"); כאשר מתבטל קשר זה, שהוא חיינו, התוצאה היא כְּלָיָה ר"ל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 101)

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יח, ל) הָא אִם תִּטְמְאוּ אֲנִי אֱלֹקֵיכֶם... וּמָה הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם (רש"י) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִדּוּעַ נִקַּט לְשׁוֹן שְׂאֵלָה, וְלֹא כָתַב "וְאִין לִי הִנָּה בָכֶם". וְיֵשׁ לוֹמַר: גַּם מִי שֶׁהִקְבִּ"ה אוֹמֵר עָלָיו "אֲנִי אֱלֹקֵיכֶם" – אֵל לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ וּלְחַשֵּׁב שְׂאִין לוֹ עוֹד תִּקְוָה לְגֵרָם נַחַת רוּחַ לֵה' ("אִין לִי הִנָּה בָכֶם"). אֲלֵא, עָלָיו לְהִתְבּוֹג בְּכֹךְ שֶׁהִקְבִּ"ה שׂוֹאֵל אוֹתוֹ, כִּבְיָכּוֹל: "מָה הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם?" וּלְחַפֵּשׁ דֶּרֶךְ לְשׁוּב וּלְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וּלְגֵרָם לוֹ נַחַת רוּחַ.

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דִּבֶּר אֶל־כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קִדְשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ב מַלְל עִם כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן קְדִישִׁין תְּהוֹן אֲרִי קְדִישׁ אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן:

כ"י וַיְדַבֵּר אֶל־כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל • (ויקרא רבה. ת"כ) מְלַמֵּד שֶׁנֶּאֱמָרָה פֶּרֶשֶׁה זֹאת בְּהִקְהָל מִפְּנֵי שֶׁרַב גּוֹפִי תוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ. קִדְשִׁים תִּהְיוּ • הֵיוּ פְרוּשִׁים מִן הָעֲרִיּוֹת וּמִן הָעֲבָרָה, (ויקרא רבה) שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גִדְר

אשל אברהם – הרב אלאשולי

אומר (עזרא ט, יד) "הנשוב להפר מצותיך ולהתחזקת בעמי התועבות האלה, הלאו תאנף בנו עד כלה לאין שארית ופליטה". אבל כשאני "אלהיכם" אזי מובטח להם שלא יכלה אותם, כאמור (מלאכי ג, ה) "ואתם בני יעקב לא כליתם" (באר בשדה).

לְכֹךְ נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" – אִם שֶׁכָּבֵר אָמַר כֵּן בְּתַחֲלִילַת הָעֲנִין לְעִיל פְּסוּק ד', וְשֵׁם פִּירוּשׁוֹ לְעִנֵּן הַחַיּוּב שֶׁבְּדִבְרֵי, כִּמְפֹרֶשׁ בְּרִשׁ"י שֵׁם, וְכֵאֵן פִּירוּשׁוֹ לְעִנֵּן הַשְּׁלִילָה שֶׁ"אִם תִּטְמְאוּ אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם", עִם כָּל הַתּוֹצְאוֹת הַכְּרוּכוֹת בְּכֹךְ. תוֹרָה א

(ב) דִּבֶּר אֶל כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – מְלַמֵּד – מָהָה שֶׁאִמַּר "דִּבֶּר אֶל כָּל

על־ידי שיתקנו ויגזרו על "שניות לעריות", כדי להרחיק את העם מלהכשל באיסורי תורה. ולהעיר גם מרש"י בראשית כו, ה: "וישמר משמרתי – גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות". וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם – הָא אִם תִּטְמְאוּ, אֲנִי "אֱלֹהֵיכֶם", וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי – כְּלוֹמַר, מֵאַחֲרֵי שֶׁ"אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם", אֲזִי אֲתֶם נִפְסָלִים מִמֶּנִּי, שְׂאִינְכֶם שִׁיכִים אֵלָי עוֹד.

וּמָה הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלָיָה – כְּשֶׁאֵר אוֹמוֹת (באר בשדה), מִפְּנֵי שְׂאִין לִי הִנָּה בָכֶם. בְּ"תוֹרַת כְּהִנִּים" שֵׁם נוֹסֵף: וְכֵן עֲזָרָא

כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה", הִיָּה לוֹ לִסִּים וְנִקְרָתָה הַנֶּפֶשׁ הַעוֹשֶׂה", וּמָהָה שְׁסִים הַנֶּפֶשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת", מִשְׁמַע שֶׁבָּא לְכַלּוֹל בְּזֶה אֵת הַזֶּכֶר וְהַנְּקֵבָה (הַנּוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת). כִּיִּן שֶׁשְׁנֵיהֶם בְּכָל "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה". וְרָאָה גַם רִשׁ"י לְעִיל פְּסוּק ו: "לֹא תִקְרְבוּ – לְהַזְהִיר הַנְּקֵבָה כְּזֹכֵר", אֲלֵא שֶׁשֵּׁם נָהוּ לְעִנֵּן אֲזִהָרָה, וְכֵאֵן הוֹסִיף שֶׁכֵּן הוּא גַם לְעִנֵּן הַעוֹנֵשׁ (גרא). תוֹרָה ל

(ל) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי • לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל כָּךְ – שֶׁשְׁמַרְו אֵת הַמוֹטָל עֲלֵיהֶם ("מִשְׁמַרְתִּי"), לְשִׁמּוֹר שֶׁהֵעָם לֹא יַעֲבְרוּ עַל הָעֲרִיּוֹת. וּבְ"מִשְׁכִּיל לְדוֹד" כָּתַב שֶׁזֶה כּוֹלֵל גַּם שֶׁבִּית־דִּין יַעֲשׂוּ "מִשְׁמַרְתִּי" לְמִשְׁמַרְתִּי, דְּהִינּוּ שֶׁיַּעֲשׂוּ סִגָּ לְעֲרִיּוֹת,

עָרָה, אֶתָּה מוֹצֵא קִדְשָׁה: (לקמן כא) "אִשָּׁה זֹנָה וְחֻלְלָה וְגו'" - "אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם"; (שם) "וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ... אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ"; (שם) "קִדְּשִׁים יִהְיוּ... אִשָּׁה זֹנָה וְחֻלְלָה וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ז ע' 322)

דָּבָר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַתְּ אֲלֵיהֶם קִדְשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יט, ב)
בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן)
אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות", היא רק לאדם שנמצא בדגנא ורוחנית נעלית, ומקים כבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר - "כי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

מִפְּנֵי שָׂרֵב גּוֹפִי תוֹרָה תִּלְווִין בָּהּ (רש"י יט, ב)

אמרו רז"ל, שיש ג' פרשיות המכילות ששים מצוות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ודוקא פרשתנו נאמרה בהקלה, שכן לא זו בלבד שהיא מכילה דינים רבים, אלא רב דיני התורה תלויים בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "הנה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצוות שנאמרו לפני פרשתנו, ועל כרחק שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

דָּבָר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַתְּ אֲלֵיהֶם קִדְשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יט, ב) **מִלְמַד שֶׁנֶּאֱמָרָה פִּרְשָׁה זֹאת בְּהַקְהָל, מִפְּנֵי שָׂרֵב גּוֹפִי תוֹרָה תִּלְווִין בָּהּ** (רש"י)
יש ללמד מכאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: פאשר מקהילים יהודים כדי לזרזם בקיום התורה והמצוות ("גופי תורה") - הדבר לך אינה באמצעות אזהרות ונעשים וכדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתן של ישראל - "קדושים תהיו, כי קדוש אני!"

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החדוש אייר, ה'תשכ"ז)

"יכול כמוני כו' קדושותי למעלה מקדושתכם", שגם "קדושותי למעלה" נעשית על-ידי "קדושתכם".

(ג) **אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ** ג **גָּבֵר מִן אִמּוֹ וּמִן אָבִיו תִּהְיוּ דֹחֲלִין וְיֵת יוֹמֵי שְׂבִיָּא דִּילִי תִטְרוֹן אָנָּה יי אֱלֹהֵכֶן:**

אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"א **אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ** • כל אחד מכם, תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט)

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"קִדְּשִׁים יִהְיוּ" - לקמן כא, ו. וראה שם ברש"י.
"אִשָּׁה זֹנָה וְחֻלְלָה וְגו'" - לקמן שם פסוק ו. בספר הזכרון כתב שהרא"ה השלישית אינה נכונה, שהרי כבר הביא הוכחה מפסוק "אִשָּׁה זֹנָה" ולמה שיחזור עליה. וכן בדפוס רומי לא גורס אותה. ואם גורסים אותה יש לומר, שתחילה הביא הוכחה שהקדושה נזכרת לאחר שזכר איסור ערוה (כמו הפסוק "קדושים תהיו" שהיא נזכרת לאחר שזכר פסוק איסורי העריות בפרשת אחרי מות), וכעת מביא הוכחה שהקדושה נזכרת גם קודם הנזכרת איסור ערוה. תורה ג
(ג) **אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ** - כל אחר מכם - זהו פירוש "איש".

והפננה לעריות שזכרו בפרשה הקודמת, וכאילו אמר: קדושים תהיו מן העריות האמורות לעיל (רא"ם).
וּמִן הָעֵבֶרָה - שהפננה ל"שניות לעריות" שאסרו חכמים משום גדר ערוה, שגם בהן שיר לשון קדושה, וזהו גם מה שמסיים רש"י "שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה כו'" (משכיל לדח).
שְׂכָל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא נִדָּר עָרֹה אֵתָּה מוֹצֵא קִדְּשָׁה: "אִשָּׁה זֹנָה וְחֻלְלָה וְגו'" - לקמן כא, ו. גבי בהן הדיוט.
"אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם" - לקמן שם פסוק ח.
"וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ" - "אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ" - לקמן כא, טו. גבי בהן גדול.

עדת בני ישראל, ולא כרגיל "דבר אל בני ישראל", אלא על דרך האמור בפרשת ויקהל: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל".
שֶׁנֶּאֱמָרָה פִּרְשָׁה זֹאת בְּהַקְהָל - כלומר, משה נצטוו לומר פרשה זו במעמד כל ישראל.
מִפְּנֵי שָׂרֵב גּוֹפִי תוֹרָה תִּלְווִין בָּהּ - ולכן נאמרה במעמד כל הקהל, שכן אמירתה במעמד גדול כנה מעוררת את הקהל לשמור ולקיים המצוות הנאמרות בו (הרב).
קִדְּשִׁים תִּהְיוּ - הוּו פרושים מן העריות - הביטוי "קדושים" נאמר בכל מקום על פרישות מעניגי הגוף ותאוותיו, ולכן נאמר זה בעיקר על העריות שהם תאוות הגוף ביותר (רא"א).

אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי פאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. אמו ואביו תיראו. פאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים. ואת-שבתתי תשמרו. סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. אני ה' אלהיכם.' (יבמות ה) אתה ואבך חייבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא יושב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

והקש כיבוד אב ואם לכבודו של מקום, שנאמר כבוד את אבך ואת אמך, ונאמר כבוד את ה' מהונך, הלכך לציוות ליה [כשם שמצינו שהותר חילול שבת בעבודת הקרבנות במקדש - משכיל לדוד], קא-משמע-לן דלא לשמע ליה.

וכן בשאר כל המצוות - שלא לשמוע לאב לבטל שאר מצוות, ולא רק בשבת החמורה. וכתב ה"משפיל לדוד", שהלימוד לשאר כל המצוות הוא מ"אני ה'", וכפירוש רש"י בדבור הבא, ולא משבת החמורה.

אני ה' אלהיכם - אתה ואבך חייבים בכבודי - כי אני אדון לשניכם (רש"י ב"מ שס).

לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי - משמע ש"אני ה'" זהו רק טעם למה לא ישמע לאביו, אבל עצם הלימוד הוא מסמיכות הכתובים. וראה גם לקמן פסוק ל. אבל ראה רש"י בבא מציעא לב, א: "אני ה' - אף-על-פי שאמרתי לך ירא את אבך, אני אדון לשניכם, ואם אמר לך אבך: עבור על דברי לחלל שבת - אל תשמע לו".

איזהו מורא - מה שמפרש רק עתה מהו מורא ומהו כבוד (ולא לפני בן בדבור-המתחיל אמו ואביו, ששם מקומו). יש לומר שתחילה רצה לבאר שענין סמיכות שמירת שבת למורא האב אינו לענין הפרטי שבמורא האב (שרק את המצוה הפרטית של מורא האב השבת דוחה), אלא לענין הכללי של מצוות הבן ביחס לאביו, הכולל גם מורא וגם כבוד (שהשבת דוחה את שניהם). ורק לאחר מכן מבאר המצוות הפרטיות של מורא וכבוד. וראה "משפיל לדוד" ו"באר בשדה" שכתבו באופן אחר.

אביו יותר מאמו - בקידושין לא, ריש עמוד א: "מפני שמלמדו תורה", והשמיטו רש"י פאן, מפני שלפי פשוטו של מקרא הבן מתירא מאביו מצד טבע האב שמטיל עליו יראה. **ובכבוד הקדים אב לאם** - "כבוד את אבך ואת אמך" - שמות כא, יא. דברים ה, טו.

לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים - מפתה אותו בדברים טובים (גרא). ולכן ביראה הקדים אמו, כדי לזרז יותר את הבן ביחס של יראה לאמו, ובכבוד הקדים אביו, כדי לזרז יותר את הבן ביחס של כבוד לאביו (גרא).

ואת שבתתי תשמרו - סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב - וכן על כיבוד אב, וכך לקמן בבבא אור.

אם יאמר לך חלל את השבת - לזרז. **אל תשמע לו** - אף שעל-ידי-זה אינו מכבד את אביו, אבל מורא אב אין פאן, אלא-אם-כן סותר דבריו בפירוש, שאומר לו שלא יעשה בקשתו, ראה רש"י בדבור הבא. וכן פירוש הכתוב: "איש אמו ואביו תיראו, [אבל] ואת שבתותי תשמרו". אבל לולא שסמכה התורה שמירת שבת למורא אב, היה ניתן לומר, שיבוא עשה של כבוד אב וידחה את לא-תעשה של שבת, אף שיש בה פרת (ראה רש"י יבמות ה, ב). אבל ראה בבא מציעא לב, א: "טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו, הא לאו הכי הוה-אמינא ציתא ליה. ואמאי? האי עשה והאי לא-תעשה וגעשה, ולא אתי עשה ודחי את לא-תעשה-וגעשה. איצטריו, סלקא דעתך אמינא: הואיל

"תיראו" - ולכן אף שפתח ב"איש" (לשון יחיד), סים "תיראו" (בלשון רבים), כי הכונה ב"איש" על "כל אחד מהם" (רא"ם).

אביו ואמו - אף שבפסוק הוא "אמו ואביו" (מן הטעם שאומר בהמשך). כתב רש"י "אביו ואמו", מפני שעל פי דין צריך להקדים אב לאם (איילת השחר). **זהו פשוטו. ומדרשו - קידושין ל, ב.** **אין לי אלא "איש", אשה מנין?** **כשהוא אומר "תיראו"** - שהיה לו לומר בלשון יחיד, שהרי פתח ב"איש" (רא"ם).

הרי פאן שנים - לשנים הוא אומר (רש"י קידושין כט, א), לאיש ולאשה. וכן שמצינו שגשים הן בכלל מורא אב ואם, הרי שהן גם בכלל כיבוד אב ואם, שאין לחלק בין מורא לכיבוד, ועל דרך האמור ב"נכור" ו"שמור" (משכיל לדוד).

אם בן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק - יכול, שאין מוחה בידו (רש"י קידושין ל, ב).

בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים - בעלה (רש"י שם).

עליה - בעקרון, גם האשה חייבת במצוה זו. אף כיון שאין היא ברשותה, הרי שהקיום של מצוה זו על-ידיה מוהנה ברשות שנותן לה בעלה, ולכן לא נאמר במפורש "אשה", אלא היא נרמזת ב"תיראו". ואף שהפסוק מדבר במורא האב שענינו בעיקר דברים שאין לעשותם בפני האב מחמת מורא, ולא שרץ בזה המניעה של רשות אחרים עליה. יש לומר שעיקר הלימוד הוא לענין כיבוד אב ואם, שאם אינו ענין למורא אב ואם, תנהו ענין לכיבוד אב ואם, וכאמור לעיל.

אמו ואביו תיראו - פאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את

(ד) אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֶל־הַמַּסֶּכֶה לֹא תַעֲשׂוּ
 ד לא תתפנו בטר טעון ודחלן דמתקא לא
 תעבדון לכוּן אָנא יי אלהכון:
 לָכֵם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

י"א אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים • לעבדם (ת"כ). אֱלִילִים לשון 'אל' – כלא הוא חשוב. ואלהי מסכה • תחלתן
 אֱלִילִים הם, ואם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות. לא תעשו לכם • לא תעשו לאחרים ולא
 אחרים לכם. ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם?! הרי כבר נאמר (שמות כ א): "לא
 יהיה לך" – לא שלך ולא של אחרים.

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ:
 ה וארי תכסון נכסת קודשיתא קדם יי לרצוא
 לכוּן תכסנה:

י"ב וְכִי תִזְבְּחוּ וּגו' • לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על־מנת להאכל בתוך
 הזמן הזה. שאם לקבע להם זמן אכילה, הרי כבר נאמר (לעיל י טז): "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'".
 לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תחלת זביחתו תהא על־מנת נחת־רוח, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת

אשל אברהם – הרב אלאשילי

נאמר - שמות כ, ג.
 "לא יהיה לך", לא שלך, ולא של
 אחרים - ומזה מובן שאי אפשר לפרש
 את הפסוק "לא תעשו לכם" - "לא
 תעשו לעצמכם", ולדיק מזה שאחרים
 עושים לכם. ולכן בהכרח לפרש "לא
 תעשו" לאחרים. נמצא, שהעושה
 לאחרים עובר משום "לא תעשו", ומי
 שנעשה בשבילו עובר משום "לא יהיה
 לך", ומשום "לא .. לכם". תורה
 (ה) וְכִי תִזְבְּחוּ וּגו' - לא נאמרה
 פרשה זו אלא ללמד שלא תהא
 זביחתן אלא על־מנת להאכל בתוך
 הזמן הזה - האמור בפסוק ו: "ביום
 זבחכם יאכל וממחרת". ואף שדבר
 למדנו ענין זה בפרשת צו (ו יח, כ) במבוא
 בשי"ש, זהו לענין העונש, באמור שם:
 שאם עשה כן, "פגול יהיה, והנפשו
 האוכלת ממנו עונה תשא", ואילו כאן
 זו אזהרה (באר בשדה). וראה גם רש"י
 לקמן פסוק ו.

שאם לקבע להם זמן אכילה, הרי
 כבר נאמר - לעיל ז, טו.

"ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'"
 - "ביום הקריבו את זבחו יאכל
 וממחרת".

לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ - תחלת זביחתו
 תהא על־מנת נחת רוח, שיהא לכם
 לרצון - וראה רש"י מנחות קי, ב:
 "לצורך עצמכם, לקיים מצותי, שתהא
 כפרה לכם בכך".

שאם תחשבו עליו מחשבת פסול -

שאמר בהמשך (באר בשדה).
 "אֱלִילִים", לשון אל - דבר שאינו רש"י
 ירמיה יד, ד). וראה גם רש"י זכריה יא, ז.
 וכן ברש"י איוב יג, ד: "כל אֱלִיל
 שבמקרא לשון אל". וראה רש"י שבת
 קמט, א: "אֱלִילִים לשון חללים".
 כלא הוא חשוב. ואלהי מסכה -
 תחלתן "אֱלִילִים" הם - שאין בהם
 ממש.

[ו] ואם אתה פונה אחריהם - פונה
 במחשבתך אליהם בשביל לעבדם.
 סופך לעשותן אלהות - כשעובר
 אותם בפועל (ראים). לכן תחילה אמר
 "אֱלִילִים" ואחר־כך "ואלהי" (ראים). או:
 לכן סמך "ואלהי" ל"האֱלִילִים" (ולא
 כתב "ולא תעשו לכם אֱלֹהֵי מסכה"),
 אלא לומר שבתחילה הם "אֱלִילִים"
 ואחר־כך "אלהות" (משביל לדח).
 לא תעשו לכם - "לא תעשו"
 לאחרים, ו"לא" אחרים "לכם" -

כלומר, שתי אזהרות הן: האחת "לא
 תעשו", והיא אזהרה על העושה,
 והשניה "לכם", והיא אזהרה למי
 שנעשה לו, ולכן העושה עבודה־זרה
 לאחר, עובר העושה משום "לא
 תעשו", ועובר מי שנעשה לו משום
 "לא .. לכם" (גרא).

ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם -
 שאין הפסוק מחולק לשתי אזהרות,
 אלא זו אזהרה אחת (שיש בה שני
 תנאים): לא תעשו אתם לעצמכם (גרא).
 אבל אחרים עושין לכם, הרי כבר

לא יושב במקומו, ולא ידבר במקומו
 - הינו שלא ידבר במקום שאביו נמצא,
 כלומר בפני האב. וראה גם רש"י
 בראשית כד, נ: "ויצא לכוּן ובתואל -
 רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו".
 ולא יסתר את דבריו - וראה רש"י
 לקמן יט, לב שלגבי זקן הם בגדר
 הידור.

ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה,
 מלביש ומנעיל - בקידושין לא, ב:
 "מלביש ומכסה". אבל כן הוא
 בירושלמי פאה א, א. וראה יחזקאל טו,
 י: "ואלבישך .. ואנעלך .. ואכסך".
 ובדברי הימים ב כח, טו: "וילבשו
 וינעלו". ונראה שלדעת רש"י הכיפוי
 הוא בכלל "מלביש", ואפשר שרש"י
 גרס בקידושין שם "מלביש ומנעיל".
 וכן משמע מלשון הרשב"ם בבא בתרא
 קכו, ב: "משמשו כבן, מלביש ומנעיל".
 מכנים ומוציא - אף שהסדר הוא
 שתחילה מוציאו מהבית ורק אחר־כך
 מכניסו (וכן הוא ברמב"ם הלכות
 ממרים ו, ג), כתב הסדר לפי מדת
 הצורך של אביו, כי להכניסו לבית הוא
 צורך גדול יותר מהצורך
 להוציאו. תורה ד

(ד) אל תפנו אל האֱלִילִים - לעבדם
 - שאין פירושו שלא יסתכל בהם, אלא
 שלא יתור במחשבתו אחר האֱלִילִים
 לעבוד אותם (גרא). וכשפונה מחשבתו
 לעבדם עובר עליו אף־על־פי שלא
 עבדם, מפני שסופו לעבדם כמו

פסול, לא ירצה עליכם לפני. לרצונכם • אפיצימנטו, זהו לפי פשוטו; ורבותינו למדו (חולין יג) מפאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שיתפון לשחט.

(ו) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד-יום השלישי באש ישרף:

כס"א ביום זבחכם יאכל • בשתזבחוהו, תשחטוהו על-מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר.

(ז) ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה:

וואם אתאכלא יתאכל פיומא תליתא מרחק הוא לא יהי לרעוא:

כס"ב ואם האכל יאכל וגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל ז) "ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו וגו'", תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חזבים פרת על אכילתו? תלמוד לומר (שם): "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו ולא מחברו, יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו. פגול • מתעב, כמו (ישעיה סה ט): "ומרק פגלים פליהם".

(ח) ואכליו עונו ישא פיראת-קדש יהיה חלל ונברתה הנפש ההוא מעמיה:

חודייכלנה חובה יקבל ארי ית קודשא דיי אחל וישתיצי אנשא ההיא מעמיה:

כס"ג ואכליו עונו ישא • בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש פרת על הנשחט חוץ למקומו, (ובחים כא) שכבר מעטו הכתוב. וזהו בנותר גמור מדבר. ובמסכת פרתות' למדוהו מגזרה שוה'.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

פגול - מתעב - מה שפירש רש"י דוקא כאן פירוש מלת "פגול", אף שפגול נזכר לעיל ז, יח, יש לומר משום דלעיל שם מדבר במחשב מחוץ לזמנו שחזבים עליו פרת, והוא אכן בגדר "פגול" גמור, במשמעות של פסול, מה-שאינ-כן כאן מדבר במחשב לאכול חוץ למקומו שאינו בגדר פגול גמור, שהרי אינו חזב על פרת, ולכן מבאר שפירוש "פגול" הוא "מתעב" (ע"פ משכיל לדוד). וראה גם רש"י פרייתות ה, א: "ואף-על-גב דכתיב ביה פגול, לא בפיוגול גמור קמייירי, אלא במחשב בשחיטה חוץ למקומו".

כמו "ומרק פגלים פליהם" - ישעיה סה, ד. רוטב נתעב (רש"י שם). תורה ח (ח) ואכליו עונו ישא - בנותר גמור הכתוב מדבר - ולא במחשב לאכול חוץ למקומו. ואינו ענוש פרת על הנשחט חוץ למקומו, שכבר מעטו הכתוב - במבואר ברש"י לעיל פסוק ז. וראה גם רש"י פרייתות ה, א: "וליקא למימר

וראה לקמן כב, כט"ל לענין קדשים הנאכלים ליום אחד. תורה ז (ו) ואם האכל יאכל וגו' - אם אינו ענין לחוץ לזמנו - שחשב בשחיטה לאכול חוץ לזמנו. שהרי כבר נאמר - לעיל ז, יח. "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו'" - וברש"י שם: "במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי - הכתוב מדבר". תנהו ענין לחוץ למקומו - שמדובר כאן במחשב בשעת שחיטה לאכול חוץ למקומו. וכך פירוש הכתוב: "ואם האכל", אם חשב לאכלו בכל מקום (שכן "האכל" הוא לשון מקור). הרי זה באילו חשב ש"יאכל ביום השלישי", ש"פגול הוא לא ירצה" (באר בשדה). יכול יהיו חזבים פרת על אכילתו? תלמוד לומר - לעיל שם. "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", "ממנו" - במחשב לאכול חוץ לזמנו. ולא מחברו - ולא במחשבה אחרת, וכפי שמסיים. יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו - שאינו בכרת.

לא ירצה עליכם לפני - ראה גם רש"י לקמן כב, כט. לרצונכם - אפימינטו - apeiment, פיוס. זהו לפי פשוטו - ש"לרצונכם" פירושו "שהיה לרצון לכם", וכדלעיל ברש"י. ורבותינו למדו - חולין יג, א. מפאן למתעסק בקדשים שפסול - כגון מתעסק בסבין להגביהו או לזרקו ושחט בקדשים, שלא נתפנין לשום שחיטה. אבל נתפנין לשום שחיטה בעלמא כשר, אלא שלא עלה לבצעלים לשם חובה (רש"י חולין יג, א). שצריך שיתפון לשחט - ולפירוש זה "לרצונכם" פירושו לדעתכם (רש"י לקמן כב, כט). תורה ו (ו) ביום זבחכם יאכל - בשתזבחוהו, תשחטוהו על-מנת לאכלו - כן הגירסא בכמה בתביידי ובדפוס רומי. וכן נראה, שהרי נאמר בפסוק "יאכל". ב[זמן זה] - ביום זבחכם .. וממחרת. שקבעתי לכם כבר - לעיל ז, טו.

(ט) וּבְקִצְרֵכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרִצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ לְקָצֵר וְלִקֵּט קִצִּירֶךָ לֹא תִלְקֹט:

רש"י: לא תכלה פאת שדה • שניית פאה בסוף שדהו (ח"ט) • ולקט קצירך • שבילים הנזשרים בשעת קצירה, אחת או שתיים, אבל שלש אינן לקט. (ת"כ. פאה ח) •

(י) וּבְרִמְךָ לֹא תַעֲזֹל וּפְרִט בְּרִמְךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וְלִגְרֵךְ תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י: לא תעזול • לא תטל עוללות שבה, והן נפרות. איזהו עוללות? כל שאין לה לא כתף ולא נטף (פאה ח) • ופרט ברמך • גרירי ענבים הנזשרים בשעת קצירה. אני ה' אלהיכם • דין להפרע. ואני גובה מכם אלא נפשות, שנאמר (משלי כב): "אל תגזל דל וגו'... כי ה' יריב ריבם וגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לבעל הבית. וברש"י קידושין נד, ב: "עוללות - אשכול שאין לו פסיגין, אלא אחת היא בולה" ופרט ברמך - גרירי ענבים - שני גרירים, אבל שלשה אינו פרט, וכדלעיל ברש"י גבי שבילים (רא"ם). הנזשרים בשעת קצירה. אני ה' אלהיכם - דין להפרע - כאן הוא בותב "דין להפרע", ולקמן כג, כב הוא בותב "נאמן לשלם שכר". משום שפאן זה מוסב על הלאו שבדבר, שהעובר על הלאו הקדוש-ברוך-הוא יפרע ממנו, ואילו לקמן זה מוסב על העשה שבדבר "לעני ולגר תעזב אותם", והמקום את העשה הקדוש-ברוך-הוא נאמן לשלם לו שכר.

ואני גובה מכם אלא נפשות - ומשום כך נאמר במצות אלו "אני ה' אלהיכם", לומר שנפרע ממנו נפשות.

שנאמר - משלי כב, כב-כג. "אל תגזל דל - אל תגזלנו כי תראנו דל, בעבור שהוא דל, ואין לו כח לעמוד נגדך (רש"י שם).

וגו' - אל תדבא עני בשער. וברש"י בבא קמא קט, א: "מעשר עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין בשעריך, אל תדבאיהו בם".

כי ה' יריב ריבם וגו' - וקבע את קובעיהם נפש. וברש"י בבא קמא שם: "גזול נפש גוזליהם". תורה יא

שצריך להניח הפאה דוקא בסוף שדהו כשמכלה לקצור. וראה רש"י שבת כג, א: "לסוף שדהו - בגמר קצירו, בדכתיב לא תכלה, משמע בשעת פילוי, ולא שיקצה אותה קודם לכן". וראה הטעם לזה בגמרא שם. ובסנהדרין פח, א אמרו: "מצות פאה מפריש מן הקמה", וברש"י שם: "דכתיב לא תכלה, אלא הנח לפניהם והם יקצרוהו".

ולקט קצירך - שבילים הנזשרים בשעת קצירה, אחת או שתיים, אבל שלש אינן לקט - שאין דרך להפקירן (רש"י סנהדרין פח, ב). תורה י

(י) לא תעזול - לא תטל עוללות שבה - ברש"י דברים כד, כא: "אם מצאת בו עוללות, לא תקנחה".

והן נפרות - כלומר האיסור ליקח עוללות הוא בשניכר בהן שהן עוללות, ובכל זאת לקחם, ולא אם לקחם מפני שלא היו ניפרות שהן עוללות. וכן משמעות לשון רש"י בדברים שם. ויש מפרשים שהתיבות "והן ניפרות" היא הקדמה להמשך דברי רש"י "איזהו עוללות". ודוחק.

איזהו עוללות? כל שאין לו לא כתף ולא נטף - אלא שדה יחידית של ענבים (רש"י ברכות לה, א). וראה רש"י דברים שם (בשם תלמוד ירושלמי):

"איזו היא כתף? פסיגין [=פצולים] זה על גב זה. נטף? אלו התלויות בשדרה ויורדות. יש להם אקד מהם, הרי היא

דהאי ברת עליה קאי, דכתיב בפגול גמור "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ודרשין ב'תורת כהנים': ממנו עונה תשא, ולא מחברו, דהינו חוץ למקומו".

וזה בנותר גמור מדבר - אין ללמוד ממנו למחשב לאכלו חוץ למקומו.

ובמסכת בריתות - ה, א. למדוהו מ'נורה שוה' - דלא ידעין דהאי ברת בנותר קמיירי, דהא ברת דקרא דחוץ למקומו בתיב, ומשמע דעליה קאי, אלא משום דאתא "קדש" "קדש" [שפסוק זה מדבר בנותר ממש] (רש"י בריתות שם), שנאמר כאן: "כי את קדש ה' חלל", ונאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא", מה שם בנותר אף כאן בנותר. תורה ט

(ט) לא תכלה פאת שדה - שניית פאה בסוף שדהו - כלומר, מצוה זו אף שנכתבה בלשון שלילית "לא תכלה פאת שדה", משמעותה המעשית היא חיובית, שיש להניח פאה בסוף שדהו. וב'תורת מנחם' כתב, שרש"י מתרץ בזה שאילה המתעוררת בפשוטו של מקרא: לכאורה תחילה היה צריך לכתוב שיש מצוה להניח פאה ורק אחר כך להזהיר שלא לכלות פאה זו, ולכן מבאיר רש"י שצווי זה עצמו שלא לכלות פאה הוא הצווי של הנחת פאה. והרא"ם כתב שכונת רש"י לומר

(יא) **לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְחֲשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ** יא לא תגנבו וְלֹא תכדבון וְלֹא תשקרין
אָנֹכְךָ בַּחֲבֵרָה:
בַּעֲמִיתוֹ:

רש"י: **לֹא תִגְנוּבוּ** - אֲזַהֲרָה לְגוֹנוֹב מִמּוֹן, אֲכַל "לֹא תִגְנוּב" שֶׁבַע שָׁרֵת הַדְּבָרוֹת, אֲזַהֲרָה לְגוֹנוֹב נַפְשׁוֹת; דָּבָר הַלָּמֵד מֵעֲנִינוֹ, דָּבָר שֶׁחֲיָבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית-דִּין. **וְלֹא תִכְחֲשׁוּ** (ב"ק קט) לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ח כב): "וְכַחשׁ-בָּהּ", מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהֲרָה מִנֵּי? תִלְמֹד לֹא מִדֵּי: "וְלֹא תִכְחֲשׁוּ". **וְלֹא תִשְׁקְרוּ** - לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "וְנִשְׁבַּע עַל-שִׁקְרִי", יִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהֲרָה מִנֵּי? תִלְמֹד לֹא מִדֵּי: "וְלֹא תִשְׁקְרוּ". וַיֵּאֱבֹד **לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְחֲשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ וְלֹא תִשְׁבַּעוּ** - אִם גִּנְבָתָּ, סוּפֵךְ לִכְחֵשׁ, סוּפֵךְ לְשִׁקֵּר, סוּפֵךְ לְהִשָּׁבַע לְשִׁקֵּר.

(יב) **וְלֹא תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי לְשִׁקֵּר וְחִלַּלְתָּ אֶת-שְׁמִי** יב וְלֹא תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי לְשִׁקֵּרָא וְתַחֲלִי זֵת
שְׁמָא דְאַלְהֵךְ אֲנָא יי:
אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

רש"י: **וְלֹא תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי** - לְמָה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ ז): "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם-ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹן". יָכוֹל לֹא יִהְיֶה חֵיב אֲלֵא עַל שֵׁם הַמֵּיחָד? מִנֵּי לְרִבּוֹת כָּל הַכְּנוּיִין? תִלְמֹד לֹא מִדֵּי: "וְלֹא תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי לְשִׁקֵּר" - כָּל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ - תִשְׁלֹם חוֹמֶשׁ בְּנוֹסֶף לְקֶרֶן עַל שְׁבוּעָה לְשִׁקֵּר.
אֲזַהֲרָה מִנֵּי? תִלְמֹד לֹא מִדֵּי: "וְלֹא תִשְׁקְרוּ" - דִּהְיִנוּ אֲזַהֲרָת שְׁבוּעַת שִׁקֵּר, דִּסְמִיךְ לִיה: "לֹא תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי לְשִׁקֵּר", וּמִ"לֹא תִשְׁקְרוּ" נִפְקָא לָן דְּבִשְׁבוּעַת כְּפִירַת מִמּוֹן מִשְׁתַּעֵי, בְּדִכְתִּיב "אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ", כְּמוֹ "וְכַחשׁ בַּעֲמִיתוֹ" בִּפְקוּדוֹן (רש"י ב"ק קה, ב).

לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְחֲשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ
.. וְלֹא תִשְׁבַּעוּ - אִם גִּנְבָתָּ, סוּפֵךְ לְכַחשׁ - לְכַפּוֹר מִמּוֹן (משכיל לדח), שְׁהוּא יִטְעוֹן שְׁאֵתָה גִנְבָתָּ, וְאֵתָה תֵּאֱמַר שֶׁלֹּא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם (באר בשדה). וּבִזְוָה מְבָאֵר רש"י מָה עֲנִין שֶׁל "לֹא תִגְנוּבוּ" עִם "לֹא תִכְחֲשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ".

סוּפֵךְ לְשִׁקֵּר - מוֹסִיף לְשִׁקֵּר כְּדִי לְהוֹכִיחַ שֶׁלֹּא כַחשׁ (משכיל לדח), שְׁהוּא יָבִיא עֲדִים שֶׁהִמָּוֶן שְׁלוֹ, וְאֵתָה תִשְׁקֵר וְתֵאֱמַר: לְקוֹחִים הֵם כְּדִי, כְּלוּמָר שֶׁקֶנָּה מִמֶּנּוּ (באר בשדה).

סוּפֵךְ לְהִשָּׁבַע לְשִׁקֵּר - שְׁהוּא יִחַפֵּשׂ עֲדִים שְׁאֵתָה גִנְבָתוֹ וְיִמָּצֵא עַד אֶחָד שֶׁיַּעֲדִיד עַל כֶּף, וְאִזּוּ סוּפֵךְ לְהִשָּׁבַע עַל שִׁקֵּר כְּדִי לְהוֹכִיחַ אֶת הָעֵד (באר בשדה). וְלָכֵן נֶאֱמָרוּ כּוֹלֵם לְאַחַר ("לֹא תִגְנוּבוּ") בְּנֵאִי חֲסִיבוֹר, כִּינן שֶׁאֶחָד גּוֹרֵר אֶת הַשָּׁנִי (שפ"ח).

וְלֹא תִשְׁבַּעוּ בְּשִׁמִּי - לְמָה נֶאֱמַר? - הָרִי כָּבֵר נֶאֱמָרָה אֲזַהֲרָה עַל שְׁבוּעַת

"וְכַחשׁ בָּהּ" מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ - לְעֵיל ה', כִּד. קֶרֶן עַל כְּפִירַת מִמּוֹן, וְחֹמֶשׁ אִם נִשְׁבַּע עַל שִׁקֵּר עַל כְּפִירַת זו. וְרֵאָה הָעֵרָה הַבָּאָה.
לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ - עַל כְּפִירַת מִמּוֹן. צְרִיךְ לֹא מִדֵּי שֶׁהָעוֹנֵשׁ אֵינוֹ מִה שֶׁמִּשְׁלֵם קֶרֶן, שֶׁהָרִי בְּרֹר שֶׁצְרִיךְ לְהַחֲזִיר אֶת הַקֶּרֶן שֶׁגָּזַל, אֲלֵא הָעוֹנֵשׁ הוּא הַחֹמֶשׁ שֶׁצְרִיךְ לְהוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן. וְאִף שֶׁהַחֹמֶשׁ הוּא רַק אִם נִשְׁבַּע עַל שִׁקֵּר, הָרִי שְׁבוּעָה זו הִיא עַל הַכְּפִירָה שֶׁכֹּפֵר, וְלֹא לְכַפֵּר לֹא הָיָה נִשְׁבַּע עַל שִׁקֵּר וְגַם לֹא הָיָה מִשְׁלֵם חֹמֶשׁ, נִמְצָא שֶׁהַחֹמֶשׁ הוּא גַם עַל הַכְּפִירָה שֶׁכֹּפֵר. וְעַל-פִּיזָה מוֹכֵן מִה שֶׁהוֹכִיר רש"י לְעֵיל "חֹמֶשׁ", אִף שֶׁלֹּא מְדוּבָר כָּאֵן בְּשְׁבוּעָה עַל שִׁקֵּר. זוֹהִי שִׁיטָתוֹ בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה, אֲכַל בְּגִמְרָא בָּבָא קָמָא קַה, ב וּבְרִש"י שֶׁם מְבֹאָר שֶׁהָעוֹנֵשׁ הוּא בְּתִשְׁלֹם הַקֶּרֶן עֲצָמוֹ, בְּכֶף שְׁהוּא מִתְחַיֵּב לְשִׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן מִשְׁעַת הַכְּפִירָה, אִף אִם אֶרְעוֹ אוֹנֵס אַחֲרָיָה.

אֲזַהֲרָה מִנֵּי? תִלְמֹד לֹא מִדֵּי: "וְלֹא תִכְחֲשׁוּ" - כְּלוּמָר, "וְלֹא תִכְחֲשׁוּ" הִיא אֲזַהֲרָה לְכְּפִירַת מִמּוֹן דּוֹקָא. וְזוֹ כְּנִגְזַת רש"י בְּכָל אֲרִיכוֹת דְּבָרָיו כָּאֵן.

וְלֹא תִשְׁקְרוּ - לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר - כְּדִלְעִיל ה', כב.
"וְנִשְׁבַּע עַל שִׁקֵּר" - יִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ - כְּדִלְעִיל ה', כד.

(יא-יב) **לֹא תִגְנוּבוּ** - אֲזַהֲרָה לְגוֹנוֹב מִמּוֹן - שֶׁכֵּן סֵתֵם גִּנְיָבָה הִיא בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹן, וְאִם הָיָה מְדוּבָר בְּגוֹנוֹב נַפְשׁ הָיָה לוֹ לְהוֹכִיר "לֹא תִגְנוּבוּ נַפְשׁ", וְכִלְשׁוֹן (שמות כא, טז) "וְגוֹנוֹב אִישׁ".
אֲכַל "לֹא תִגְנוּב" שֶׁבַע שָׁרֵת הַדְּבָרוֹת - שְׁמוֹת כ, יג.

אֲזַהֲרָה לְגוֹנוֹב נַפְשׁוֹת - וְלָכֵן אֵין לְשִׁאֵל, לְמָה לִי שְׁתֵּי אֲזַהֲרוֹת.
דָּבָר הַלָּמֵד מֵעֲנִינוֹ - אַחַת מִ"ג מִדּוֹת, מִקְרָא שֶׁכְּתוּב סֵתֵם וְאֵין אֲנִי יוֹדֵעִין בְּמָה מְדִבֵּר - הָיָה לְמִדּוֹ מֵעֲנִינוֹ רש"י חולץ קמ, א, מֵעֲנִין הַפֶּרֶשׁ שֶׁנִּכְתַּב בָּהּ (רש"י שם קט, ב).

דָּבָר שֶׁחֲיָבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית-דִּין - מִה "לֹא תִרְצַח" "לֹא תִנָּאֵף" מְדִבֵּר בְּדָבָר שֶׁחֲיָבִין עָלֵיהֶם מִיתַת בֵּית-דִּין, אִף "לֹא תִגְנוּבוּ" דָּבָר שֶׁחֲיָב עָלָיו מִיתַת בֵּית-דִּין (רש"י שְׁמוֹת כ, יג). וְאִף שֶׁגַם גּוֹנוֹב נַפְשׁוֹת אֵינוֹ חֵיב מִיתָה אֲלֵא אִם מְכָרוֹ (ראו שְׁמוֹת כא, טז), מְכָל-מְקוֹם זֶהוּ דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְבַא לִידֵי מִיתָה, מִה-שְׁאִין-כֵּן גּוֹנוֹב מִמּוֹן (באר בשדה). וּמָה שֶׁלֹּא כְּתִיב רש"י עַל "לֹא תִגְנוּבוּ" שֶׁזֶהוּ דָּבָר שֶׁבְּמִמּוֹן מִצַּד דָּבָר הַלָּמֵד מֵעֲנִינוֹ, מִשּׁוֹם שֶׁעַל גִּנְיָבַת מִמּוֹן לֹא זָקוּקִים לְהוֹכָחָה זו, כִּי סֵתֵם גִּנְיָבָה הוּא בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹן (פרי חיים).

וְלֹא תִכְחֲשׁוּ - לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר - לְעֵיל ה', כב.

(יג) **לֹא-תַעֲשֶׂק אֶת-רֵעֶךָ וְלֹא תִגּוֹל לֹא-תִלִּין פַּעֲלָתָּ שְׂכִיר אֹתָךְ עַד-בֹּקֶר:**
 יג לא תַעֲשֹׂק ית חֲבֵרְךָ וְלֹא תִגּוֹל וְלֹא תִאָּנֵס לֹא תִבִּית
 אַגְרָא דִּאֲגִירָא לְוִתָּךְ עַד צַפְרָא:

יג"א **לֹא-תַעֲשֶׂק • (ת"כ) זֶה הַכּוֹבֵשׁ שְׂכָר שְׂכִיר. לֹא-תִלִּין • לְשׁוֹן נִקְבָּה, מוֹסֵב עַל הַפַּעֲלָה. עַד-בֹּקֶר •**
בְּשִׁכְרֵי יוֹם הַפְּתוּב מִדְּבַר, שִׁיזִיאתוֹ מִשְׁשֻׁקָּה חֲמָה, לְפִיכָךְ זְמַן גְּבוּי שְׂכָרוֹ כָּל הַלַּיְלָה. וּבִמְקוֹם אַחֵר הוּא
אוֹמֵר (דְּבָרִים כד ט): "וְלֹא-תִבּוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ", מִדְּבַר בְּשִׁכְרֵי לַיְלָה, שֶׁהַשְׁלֵמַת פַּעֲלָתוֹ מְשִׁיעֵלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר,
(ב"מ קי) לְפִיכָךְ זְמַן גְּבוּי שְׂכָרוֹ כָּל הַיּוֹם; לְפִי שְׁנִתְּנָה תוֹרָה זְמַן לְבַעַל הַבֵּית, עוֹנָה לְבִקֵּשׁ מַעוֹת.

(יד) **לֹא-תִקְלָל חֵרֶשׁ וּלְפָנָי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וְיִרְאָתָּ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:**
 יד לא תִּלְוִיט דְּלֹא שְׁמַע וְקִדְּם דְּלֹא חֲזִי לא
 תִּשִּׁים תַּקְלָא וְתִדְחַל מֵאֱלֹהֶיךָ אָנָּה יי:

יג"א **לֹא-תִקְלָל חֵרֶשׁ •** אֵין לִי אֶלָּא חֵרֶשׁ, מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל אָדָם? תַּלְמוּד לומֵר (שְׁמוֹת כב כז): **"בְּעֵמֶקךָ לֹא תֹאדָר."**
אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "חֵרֶשׁ"? מַה חֵרֶשׁ מִיָּחֵד, שֶׁהוּא בְּחַיִּים, אָף כָּל שֶׁהוּא בְּחַיִּים. יֵצֵא הַמֵּת, שְׁאִינוֹ בְּחַיִּים
(ת"כ). וּלְפָנָי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל • (ת"כ) לְפָנָי הַסּוּמָא בְּדָבָר, לֹא תִתֵּן עֶצֶה שְׁאִינָה הוֹנֵגֶת לוֹ. אֵל תֹּאמַר:

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

או משום שנאמר "וְיִרְאָתָּ מֵאֱלֹהֶיךָ", שְׁנֵהוּ עַל דְּבַר הַמִּסּוּר לָלֵב, כְּדַבְּרֵי רַשִּׁי לְקַמּוֹ, מוֹכֵחַ שְׁנֵהוּ שִׁיךְ בְּעִיקָר עַל הַמִּשְׁאִי עֶצֶה רָעָה לְחַבְּרוֹ (נ"א). או משום שְׁאִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר "לֹא תִתֵּן", הֲרִי אֶפִּילוֹ לֹא נָתַן אֶלָּא רָאָה מִכְשׁוֹל לְפָנָי עוֹר מוֹטֵל עָלָיו לְהִסְרִיו, כְּמוֹ שְׁכָתוּב "לֹא תַעֲמוּד עַל דָּם רֵעֶךָ" (באר בשדה). או משום שְׁאִם הַמְדוּבָר כָּאֵן בְּמִכְשׁוֹל לְעוֹר כְּפִשּׁוּטוֹ, הֲרִי הַדָּבָר שִׁיךְ לְדִינֵי נִזְקִין הָאֲמוּרִים בְּפָרֶשֶׁת מִשְׁפָּטִים, בְּסִמְכוּת ל"פִי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר", וְלָמָּה כְּתוּב כָּאֵן? לְכֹן מִפְּרֶשׁ שְׁאִינוֹ מִדְּבַר "לְפָנָי עוֹר" מִמֶּשׁ, אֶלָּא לְפָנָי "הַסּוּמָא בְּדָבָר" (ת"כ). וְרָאָה רַשִּׁי לְקַמּוֹ כֵּה, יוֹ שִׁי וְלֹא תוֹנוֹ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ! כּוֹלֵל שִׁי לֹא יִשְׁאֲנוֹ עֶצֶה שְׁאִינָה הוֹנֵגֶת לוֹ לְפִי דְּרָכּוֹ וְהִנָּתָו שֶׁל יוֹעֵץ". וְאִם כֵּן, הֲרִי זֶה עוֹבֵר בְּשִׁנִּי לְאִוִּין. וְרָאָה רַשִּׁי חוֹלִין ג, א שֶׁהַכּוֹתִי "לִית לְהוֹ לְפָנָי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל אֶלָּא כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׁלֹא יִתֵּן אֶבֶן בְּדֶרֶךְ עוֹר לְהַפִּילוֹ".

"לֹא תִתֵּן" עֶצֶה שְׁאִינָה הוֹנֵגֶת לוֹ - כְּלוּמֵר עֶצֶה שֶׁהִיא רָעָה עֲבוּרוֹ. וְרָאָה גַם רַשִּׁי דְּבָרִים עַל הַפְּסוּק (כ"ו): **"אֲרוּר מִשְׁגֶּה עוֹר בְּדֶרֶךְ", "הַסּוּמָא בְּדָבָר וּמִשְׁאִיו עֶצֶה רָעָה".** וְכֵן מוֹכַח גַם מִהַמִּשְׁפָּד דְּבָרֵי רַשִּׁי כָּאֵן. אָף בִּתְּוֹרַת מִנְחָם" מְבָאָר שֶׁ"עֶצֶה שְׁאִינָה הוֹנֵגֶת לוֹ" אִינָה "עֶצֶה רָעָה", וְכִנֵּי רַשִּׁי לומֵר כֵּה שְׁגָם אִם הָעֶצֶה אִינָה רָעָה בְּפִעֵל, שֶׁהָעוֹר בְּדָבָר אִינוֹ מִפְּסִיד כָּלֵל,

עַד בֹּקֶר - בְּשִׁכְרֵי יוֹם הַכְּתוּב מִדְּבַר, שִׁיזִיאתוֹ מִשְׁשֻׁקָּה חֲמָה, לְפִיכָךְ זְמַן גְּבוּי שְׂכָרוֹ כָּל הַלַּיְלָה - כִּי שְׂכִירוֹת אִינָה מִשְׁתַּלְּמַת אֶלָּא בְּסוּף, וְלֹא מִשְׁתַּעֲבֵד לִיהָ לְשִׁכְרֵי יוֹם עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה (ב"מ קי, ב ורש"י שם). וּבִמְקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר - דְּבָרִים כד, טו.

"וְלֹא תִבּוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ", מִדְּבַר בְּשִׁכְרֵי לַיְלָה, שֶׁהַשְׁלֵמַת פַּעֲלָתוֹ מְשִׁיעֵלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, לְפִיכָךְ זְמַן גְּבוּי שְׂכָרוֹ כָּל הַיּוֹם, לְפִי שְׁנִתְּנָה תוֹרָה זְמַן לְבַעַל הַבֵּית עוֹנָה לְבִקֵּשׁ מַעוֹת. - יוֹם אִוִּי לַלַּיְלָה. תוֹרָה יד
(יד) לֹא תִקְלָל חֵרֶשׁ - אֵין לִי אֶלָּא "חֵרֶשׁ", מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל אָדָם? תַּלְמוּד לומֵר - שְׁמוֹת כב, כז.
"בְּעֵמֶקךָ לֹא תֹאדָר" - שְׁהִיָּה לוֹ לומֵר:
"וְנִשְׂאִי לֹא תֹאדָר", וּמַהוּ "בְּעֵמֶקךָ"? אֶלָּא לומֵר גַם: כָּל שֶׁבְּעֵמֶק לֹא תֹאדָר, וּכְאִילוֹ כְּתוּב: לֹא תִקְלָל חֵרֶשׁ וְנִשְׂאִי, וְכָל שֶׁבְּעֵמֶק לֹא תֹאדָר (ר"א).
אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "חֵרֶשׁ"? מַה חֵרֶשׁ מִיָּחֵד שֶׁהוּא בְּחַיִּים - שֶׁהַחֵרֶשׁ אִינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּמוֹ שֶׁהַמֵּת אִינוֹ שׁוֹמֵעַ, אֲבָל מַה שֶׁמִּיָּחֵד אוֹתוֹ מִן הַמֵּת, זֶה שֶׁהוּא בְּחַיִּים.
אָף כָּל שֶׁהוּא בְּחַיִּים, יֵצֵא הַמֵּת שְׁאִינוֹ בְּחַיִּים. וּלְפָנָי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל -
"לְפָנָי" הַסּוּמָא בְּדָבָר - כְּשֶׁשֶׁ"חֵרֶשׁ" הָאָמוֹר לְפָנָי כֵּן הוּא לֹא דוֹקָא, כִּי "עוֹר" הָאָמוֹר כָּאֵן הוּא לֹא דוֹקָא (ר"א).

שְׁקַר מִ"לֹא תִשָּׂא וגו'". או שֶׁהִשָּׂאָה הִיא לָמָּה נֶאֱמַר "בְּשִׁמִּי".
לְפִי שְׁנֵהוּ אֶמַר - שְׁמוֹת כ, ז.
"לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא", יוֹבֵל לֹא יִהְיֶה חֵיב אֶלָּא עַל שֵׁם הַמִּיָּחֵד - שֵׁם הָיִה.
מִנֵּין לְרִבּוּת כָּל הַבְּנוּיִין? תַּלְמוּד לומֵר: "וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְּשִׁמִּי לְשָׁקֶר", כָּל שֵׁם שִׁישׁ לִי - וְאִם שְׁנֵהוּ אֶמַר "בְּשִׁמִּי", אֵין הַכְּנָנָה לְשִׁמִּי הַמִּיָּחֵד לִי, שֶׁהֲרִי כְּבֵר אֶמַר "אֶת שֵׁם ה'", וְלֹא הִיָּה צְרִיךְ כָּלֵל לְכְתוּבוֹ, אֶלָּא כָּל הַפְּסוּק לֹא נִכְתָּב אֶלָּא לְרִבּוּת "כָּל שֵׁם שִׁישׁ לִי" (מִשְׁכִּיל לְדוֹד וּבֵאֵר בַּשְּׁדָּה). או אֶפְשָׁר לומֵר, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁשֶׁם נֶאֱמַר "אֶת שֵׁם ה'", וְכָאֵן שִׁינָה וְכְתָב "בְּשִׁמִּי", הֲרִי שֶׁ"בְּשִׁמִּי" בִּיחֹס ל"שֵׁם ה'" הוּא "כָּל שֵׁם שִׁישׁ לִי". תוֹרָה יג

(יג) **לֹא תַעֲשֶׂק - זֶה הַכּוֹבֵשׁ שְׂכִיר שְׂכִיר - שְׁכָל עוֹשֶׂק כְּבִישַׁת שְׂכָר שְׂכִיר הוּא (רש"י ב"מ ס"א, ב). וְרָאָה רַשִּׁי סוּכָה כט, ב: "כּוֹבֵשׁ - שֶׁמִּדְּחָהוּ בְּלֶךְ וְשׁוֹב, עוֹשֶׂק - לְגַמְרֵי גּוֹל שְׂכָרוֹ". וְרָאָה רַשִּׁי לְעֵיל ה, כא. דְּבָרִים כד, יד.**
לֹא תִלִּין - לְשׁוֹן נִקְבָּה - וּבִלְשׁוֹן נִסְתָּר, וְלֹא לְשׁוֹן נוֹכַח לְזָכֵר, כִּי אִם כֵּן הִיָּה לוֹ לומֵר "אֶת פַּעֲלוֹת שְׂכִיר", כְּמוֹ "לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֶךָ" (באר מִסִּים חיים). וְכֵן לֹא הִיָּה צְרִיךְ לומֵר "אֹתָךְ" (באר רַחוּבוֹת). או שְׁלֹא הִיָּה צְרִיךְ לומֵר "אֹתָךְ" כְּקַמִּי תַּחַת הַכִּי, אֶלָּא בְּשִׁי"א (אבי עזר). מוֹסֵב עַל הַפַּעֲלָה - "פַּעֲלוֹת שְׂכִיר".

שיעור יומי ליום חמישי י"א אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי־קדושים

מכר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר, וְאַתָּה עֹקֵף עָלָיו וְנוֹטְלָהּ הֵימָנוּ. וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ • לְפִי שֶׁהִדְבַּר הַזֶּה אֵינוֹ מְסוּר לְבָרִיּוֹת לִידַע אִם יִדְעוּ שֶׁל זֶה לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה, וְיִכּוֹל לְהַשְׁמִיט וְלֹאמַר: לְטוֹבָה נִתְפַּנְנְתִּי, לְפִיכֶךָ נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ", הַמְּכִיר מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ. וְכֵן כָּל דָּבָר הַמְּסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂהוּ וְאֵין שָׁאֵר הַבְּרִיּוֹת מְפִירוֹת בּוֹ, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטר־שיחות חלק כו, עמוד 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טובת המתינעץ בלבד

ולפני עור לא תתן מכשל

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר וְאַתָּה עֹקֵף עָלָיו וְנוֹטְלָהּ הֵימָנוּ (יט, יד. ובפירוש רש"י)

ב'תורת כהנים' על הפסוק הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשקמה כדי שיקפחוהו לסטים, צא בצהריים בשביל שישתרב (שיפהו שָׂרֵב וְשָׁמֵשׁ. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' (שם)). וְיִשָּׁע לַעֲנֹן מְדוּעַ לֹא הִבִּיא רִש"י דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר". ויש לומר בפשטות:

הדוגמאות ד"צא בהשקמה" או "צא בצהריים" הם למקרים שהיועץ פָּנְתָּו לְגֵרוֹם גָּזַק לַחֲבֵרוֹ, "שיקפחוהו לסטים" או "שישתרב", והאיסור לְגֵרוֹם גָּזַק לַחֲבֵרוֹ, אֵינוֹ פָּכַר יוֹדְעִים מְאִיסוּרִים אֲחֵרִים, כְּמוֹ אִיסוּר עֲשִׂית בּוֹר וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. מִה־שֶׁאֵין־כֵּן הַדּוּגְמָא ד"מכור שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר" אֵינָה דוֹקָא לְהִזִּיק אֶת חֲבִירוֹ, שֶׁהִי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁחֲבִירוֹ צָרִיךְ חֲמוּר יוֹתֵר מִמָּה שֶׁצָּרִיךְ שָׂדֶה, וְאִם כֵּן אֵין הַדָּבָר מוֹכַח שֶׁעֲצָה זוֹ הִיא בְּשִׁבִּיל לְהִזִּיק אֶת חֲבִירוֹ. וְזֶהוּ מִה שֶׁמוֹסִיף הָאִיסוּר "לפני עור לא תתן מכשול" שֶׁאִפְּלוּ אִם לֹא יִזִּיק אֶת חֲבִירוֹ עַל־יְדֵי עֲצָתוֹ, אִיסוּר לְמִנְעֵץ לְעֵרֵב בָּזֶה שִׁיקוּלִים פְּרָטִיִּים, וְכִנְיָתוֹ צָרִיכָה לִהְיוֹת אֶף וְרַק לַתַּת "עצה שהוגנת לו", לטובת חבירו בלבד.

♦ יום חמישי י"א אייר ♦

(טו) **לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא־תִשָּׂא פְּנֵי־דָל וְלֹא תַהַדֵּר פְּנֵי גֵדוֹל בְּצֹדֵק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:**
טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מספנא ולא תהדר אפי רפא פקושטא תדינא לחברך:

הש"א **לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • מְלַמֵּד שֶׁהַדִּין הַמְּקַלֵּל אֶת הַדִּין קְרוֹי עוֹל, שְׂנְאוּי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם וְתוֹעֵבָה, שֶׁהָעוֹל קְרוֹי תוֹעֵבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה טו): "כִּי תוֹעֵבַת ה' וגו', כֹּל עֲשֵׂה עוֹל". וְהַתּוֹעֵבָה קְרוֹיָה שְׂקָץ וְחֶרֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז כו) "וְלֹא־תִבְיֵא תוֹעֵבָה אֶל־בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ. שְׂקָץ תִּשְׂקָצְנֻהוּ וגו'". לֹא־תִשָּׂא פְּנֵי־דָל •**

אשל אברהם – הרב אלאטוילי

ומחלל את השם, ומסלק את השכינה, ומפיל את ישראל בחרב, ומגלה אותם מארצם". וראה שם בביאור. **שֶׁהָעוֹל קְרוֹי תוֹעֵבָה** - וְתוֹעֵבָה מְשֻׁמָּה (ג) דָּבָר "שְׂנְאוּי" - רָאָה רִש"י בְּרֵאשִׁית מִג, לֵב. שְׂמוֹת ה, כב. וְרָאָה גַם דְּבָרִים יב, לֹא: "כִּי תוֹעֵבַת ה' אֲשֶׁר שְׂנֵא". **שֶׁנֶּאֱמַר** - דְּבָרִים כה, טו. **"כִּי תוֹעֵבַת ה' וגו' כֹּל עֲשֵׂה עוֹל",** וְהַתּוֹעֵבָה קְרוֹיָה שְׂקָץ וְחֶרֶם, שֶׁנֶּאֱמַר - שָׁם ז, כו. **"וְלֹא תִבְיֵא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ שְׂקָץ תִּשְׂקָצְנֻהוּ וגו'".** **לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל** - שֶׁלֹּא תִאֲמַר:

לְהַשְׁמִיט וְלֹאמַר לְטוֹבָה נִתְפַּנְנְתִּי, לְפִיכֶךָ נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ" הַמְּכִיר מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ. וְכֵן כָּל דָּבָר הַמְּסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂהוּ וְאֵין שָׁאֵר הַבְּרִיּוֹת מְפִירוֹת בּוֹ, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ" - וְרָאָה גַם רִש"י לְקַמֵּן פְּסוּק לֵב. לְקַמֵּן כה, יז. וְרָאָה שָׁם פְּסוּק לוֹ שֶׁמֶפְרֵשׁ גַּם בְּאוֹפֶן אַחֵר. תורה טו (טו) **לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט - מְלַמֵּד שֶׁהַדִּין הַמְּקַלֵּל אֶת הַדִּין קְרוֹי: עוֹל, שְׂנְאוּי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם וְתוֹעֵבָה - רָאָה גַם רִש"י לְקַמֵּן פְּסוּק לה. וְשָׁם הוֹסִיף: "וְגֵרוֹם לְחִמּוּשָׁה דְּבָרִים הָאֲמוּרִים בְּדִין, מִטְּמֵא אֶת הָאֶרֶץ,**

אֲלֹא שֶׁהִמְיָעַץ אֵינוֹ חוֹשֵׁב בְּאֻמָּת לְטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ אֲלֹא מְעַרֵב בְּדָבָר אֶת טוֹבָתוֹ שְׁלוֹ, הָרִי זוֹ "עֲצָה שֶׁאֵינָה הוֹגֶנֶת לוֹ". וְרָאָה גַם 'בַּעַל הַטּוֹרִים'. **אֵל תִּאֲמַר: מִכֹּר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוּר, וְאַתָּה עֹקֵף עָלָיו - מְעַרֵם עָלָיו. וְנוֹטְלָהּ הֵימָנוּ** - מִשְׁמַע שֶׁנוֹטֵל מִמֶּנּוּ אֶת הַחֲמוּר, וְנִרְאָה שֶׁמְדוּבָר שֶׁהִיא חֵיב לוֹ חוֹב, וְלָכֵן יַעֲץ לוֹ לְמַכּוֹר אֶת הַשְּׂדֶה וְיִקְנֶה חֲמוּר, כְּדֵי שִׁיּוּכַל לְקַחַת מִמֶּנּוּ אֶת הַחֲמוּר עַד שִׁשְׁיָב לוֹ הַחֹב (ע"פ דברי אברהם). **וְיִרְאֶתָּ מֵאַלְהֵיךָ** - לְפִי שֶׁהִדְבַּר הַזֶּה אֵינוֹ מְסוּר לְבָרִיּוֹת לִידַע אִם יִדְעוּ שֶׁל זֶה לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה, וְיִכּוֹל

(ת"כ) **שְׁלֹא תֹאמַר:** עָנִי הוּא זֶה וְהָעֶשִׁיר חָיִב לִפְרֹנְסוֹ, אֲזַכְּנוּ בְּדִין וְנִמְצָא מִתְּפָרֵס בְּנִקְיוֹת. וְלֹא תִהְדָּר פָּנָי גָּדוֹל. **שְׁלֹא תֹאמַר:** עָשִׁיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוּלִים הוּא זֶה, הֵיאָךְ אֲבִישְׁנוּ וְאָרְאָה בְּבִשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָבָר! לָכֵן נֹאמַר: "וְלֹא תִהְדָּר פָּנָי גָּדוֹל". **בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ**. כְּמִשְׁמְעוֹ. דָּבָר אַחֵר: הָיִי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זָכוּת (סנהדרין לב). *

(מז) **לֹא-תִלָּךְ רָכִיל בְּעַמִּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רֵעֶךָ**
אֲנִי יְהוָה:

ט"ז **לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין בְּעַמֶּךָ לֹא תִקּוּם עַל דָּמָא דְחֲבֵרְךָ אֲנִי יי:**
ט"ח **לֹא-תִלָּךְ רָכִיל**. אֲנִי אוֹמֵר עַל-שֵׁם שְׂכָל מְשֻׁלְחֵי מַדְנִים וּמִסְפָּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, הוֹלְכִים בְּכַתִּי רַעִיָּהם לְרַגֵּל מֶה יֵרָאוּ רַע, אוֹ מֶה יִשְׁמְעוּ רַע לְסִפּוֹר בְּשׁוֹק, נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רָכִיל', הוֹלְכֵי רִגְלִיָּה, אִשְׁפִּימֵנוּ ט' בְּלַע"ז. וְרָאִיָּה לְרַבְרִי, שְׁלֹא מְצִינוּ 'רַכִּילוּת' שְׁאִין פְּתוּב בְּלִשׁוֹן 'הַלִּיכָה': "לֹא תִלָּךְ רָכִיל", "הוֹלְכֵי רָכִיל נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל" (ירמיה ו כח); וּשְׁאָר לְשׁוֹן הָרַע אֵין פְּתוּב בּוֹ הַלִּיכָה, (תהילים קא ח) "מְלִשְׁנֵי בִסְתֵר רַעְהוּ", (שם קכ ג): "לְשׁוֹן רַמְיָה", (שם יב ד): "לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדִלוֹת". לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַלְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל, שֶׁהַכֹּף נִחַלְפֶת

אשל אברהם - הרב אלאשוי

מְשַׁלְי ו, יט "וּמְשַׁלְחֵי מַדְנִים בֵּין אֲחֵיהֶם". וּבְמִצְוַת דָּוָר שֵׁם: "בֵּין אוֹהֲבִים וְגֵרָה מִחֻלָּקֶת בְּסִפּוֹר לְשׁוֹן הָרַע".
וּמִסְפָּרֵי לְשׁוֹן הָרַע הוֹלְכִים בְּכַתִּי רַעִיָּהם לְרַגֵּל מֶה יֵרָאוּ רַע אוֹ מֶה יִשְׁמְעוּ רַע לְסִפּוֹר בְּשׁוֹק, נִקְרָאִים "הוֹלְכֵי רָכִיל", הוֹלְכֵי רִגְלִיָּה - "רָכִיל" מְלִשׁוֹן רָגוּל, וְכַפִּי שְׁוִיבָאָר לְקַמּוֹ.

אִשְׁפִּימֵנוּ ט' - espiement, רָגוּל.
בְּלַע"ז. וְרָאִיָּה לְרַבְרִי, שְׁלֹא מְצִינוּ רַכִּילוּת שְׁאִין פְּתוּב בְּלִשׁוֹן הַלִּיכָה - אֲבָל רָאָה יִחְזָקָאֵל כֵּב, ט: "אֲנִישֵׁי רָכִיל הָיוּ בָּר".

"לֹא תִלָּךְ רָכִיל", "הוֹלְכֵי רָכִיל נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל" - ירמיה ו, כח. וְכַרְשִׁי שֵׁם: "הוֹלְכֵי רָכִיל בֵּין הַנְּחַשְׁתָּ וְהַבְּרָזָל, מְטִילֵי אִיבָה בֵּין שְׁנֵי שָׂרִים שֵׁישׁ בִּדְהוֹן פֶּחַ לְהַתְּגָרוֹת יַחַד, כֶּף שְׁמַעְתִּי. וְאֲנִי אוֹמֵר: הוֹלְכֵי רָכִיל הֵם, וְחֻזְקִים בְּנִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל לְהַחְזִיק בְּזִיבֵיהֶם". וְרָאָה עוֹד יִרְמְיָה ט, ג: "וְכָל רַע רָכִיל יִהְיוּ". מְשַׁלְי יא, יג: "הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלָּה סוּד".

שֵׁם כ, יט: "גּוֹלָה סוּד הוֹלֵךְ רָכִיל".
וּשְׁאָר לְשׁוֹן הָרַע אֵין פְּתוּב בּוֹ הַלִּיכָה: "מְלִשְׁנֵי בִסְתֵר רַעְהוּ" - תהילים קא, ה. הַמְלִשִׁין בִּסְתֵר עַל רַעְהוּ (מצוד).

"לְשׁוֹן רַמְיָה" - שֵׁם קכ, ב.
"לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדִלוֹת" - שֵׁם יב, ד.
לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁהַלְשׁוֹן ["רָכִיל", לְשׁוֹן] - בֵּן הוּא בְּכַמְהָ דְּפּוֹסִים. הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל, שֶׁהַכֹּף נִחַלְפֶת

לֹא בֶן, לְמָה נֹאמַר "וְלֹא תִהְדָּר פָּנָי גָּדוֹל". (ב) בְּכֶף מְדוּקָה מֶה שְׁנֹאמַר "וְלֹא תִהְדָּר", וְלֹא "לֹא תִשָּׂא" בְּלִשׁוֹן הָאֲמוֹר בְּדָל, מִשּׁוֹם שֶׁכָּאֵן מְדוּבָר רַק שְׁלֹא לְבִישׁוֹ, מִה־שְׁאִין-בֶּן בְּדָל. (ג) בְּכֶף מְדוּקָה מֶה שְׁנֹאמַר "פָּנָי גָּדוֹל", כִּי מְדוּבָר שְׁעוֹשָׂה בֶן שְׁלֹא לְבִישׁוֹ, דָּבָר הַנִּרְאָה בְּפָנִים, מִה־שְׁאִין-בֶּן "פָּנָי" הָאֲמוֹר בְּדָל הוּא לֹא דוֹקָא.
בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ - כְּמִשְׁמְעוֹ - שִׁישְׁפּוֹט עַל-פִּי דִין צֶדֶק.

דָּבָר אַחֵר: - כִּי אִם כְּמִשְׁמְעוֹ, לְמָה נֹאמַר דוֹקָא "עַמִּיתְךָ", יֵשׁ לְדוֹן בְּצֶדֶק כָּל אָדָם (מַשְׁכִּיל לַדָּח).
הָיִי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זָכוּת - לֹא בְּדִין בְּעֵלֵי דִינִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֲלֵא בְּרָאָה חֲבִירוֹ עוֹשֶׂה דָּבָר שְׂאֵתָהּ כּוֹל לְהַכְרִיעוֹ לְצַד עֲבִירָה וְלְצַד זָכוּת, הַכְרִיעוֹ לְזָכוּת, וְאֵל תַּחֲשִׁדָּהּ בְּעִבְרָה (רש"י שְׁבוּעוֹת ל, א). וְלָכֵן נֹאמַר "עַמִּיתְךָ", שֶׁרַק אֶת חֲבֵרְךָ הֵנָּה צָרִיךְ לְדוֹן לְכַף זָכוּת, אֲבָל מִי שְׁאִינוּ עַמִּיתְךָ אֲלֵא שׁוֹנָאָךְ, אֵינְךָ צָרִיךְ לְדוֹנוֹ לְכַף זָכוּת (גור אריה). אֲבָל רָאָה פְּרָקִי אֲבוֹת א, ו: "וְהָיוּ דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זָכוּת". וְכַרְשִׁי שֵׁם: "עַל כָּל שֶׁתִּשְׁמַע עָלָיו אֲמוֹר שְׁנִתְּבִינָן לְטוֹבָה, עַד שֶׁתִּדַּע בְּבִירוֹר שְׁאִינוּ בֶן, שְׂאֵם אֵתָהּ תְּדוֹן אֶת חֲבֵרְךָ יְדוֹנוֹ אוֹתָךְ מִן הַשְּׂמִים לְזָכוּת". וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁשֵּׁם הוּא מִמֶּדֶת חֲסִידוּת, וְכָאֵן מִמֶּדֶת הַדִּין. תוֹרָה טו

(טז) **לֹא תִלָּךְ רָכִיל - אֲנִי אוֹמֵר: עַל שֵׁם שְׂכָל מְשֻׁלְחֵי מַדְנִים -** עַל-פִּי עָנִי הוּא זֶה וְהָעֶשִׁיר חָיִב לִפְרֹנְסוֹ - בְּדִלְקָמָן כֹּה, לֹה.
אֲזַכְּנוּ בְּדִין, וְנִמְצָא מִתְּפָרֵס בְּנִקְיוֹת - וְהוּא פִירוּשׁ "לֹא תִשָּׂא פָנָי דָּל", אִף-עַל-פִּי שֶׁהָעָנִי פָּנָיו נוֹפְלוֹת מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה, לֹא תִשָּׂא פָּנָיו שִׁיתְּפָרֵס בְּכַבּוֹד (באר בשדה). וְרָאָה שְׁמוֹת כֵּג, ג: "וְכָל לֹא תִהְדָּר בְּרִיבּוֹ", וְכַרְשִׁי שֵׁם: "לֹא תַחֲלוֹק לוֹ כְּבוֹד לְזָכוּתוֹ בְּדִין וְלוֹמַר דָּל הוּא, אֲזַכְּנוּ וְאִכְבְּדֵנוּ".
וְלֹא תִהְדָּר פָּנָי גָּדוֹל - שְׁלֹא תֹאמַר: עָשִׁיר הוּא זֶה - נִרְאָה שֶׁזֶהוּ פִירוּשׁ "פָּנָי גָּדוֹל", וְעַל-דִּרְךָ רִשְׁי בְּרָאשִׁית מֵא, נו: "פָּנָי הָאֲרָץ" - "אֵלּוּ הָעֶשְׂרִים".
בֶּן גְּדוּלִים - נִרְאָה שֶׁזֶהוּ פִירוּשׁ נוֹסֵף בְּ"פָנָי גָּדוֹל".
הוּא זֶה, הֵיאָךְ אֲבִישְׁנוּ וְאָרְאָה בְּבִשְׁתּוֹ - לָכֵן מְזַכְּרוֹ בְּדִין וּמִהְדָּר פָּנָיו, כִּדִּי שְׁלֹא יִתְבַּשֵּׁשׁ וְיִפְּלוּ פָּנָיו. וְכַעֲנִין כְּפָל הַלְשׁוֹן "הֵיאָךְ אֲבִישְׁנוּ וְאָרְאָה בְּבִשְׁתּוֹ", יֵשׁ לוֹמֵר: "אֲבִישְׁנוּ" אֶת הָעֶשִׁיר, "וְאָרְאָה בְּבִשְׁתּוֹ" שֶׁל בֶּן הַגְּדוּלִים.
עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָבָר - לְמִי שֶׁמְבִישׁ אֶת הָעֶשִׁיר וְאֵת בֶּן הַגְּדוּלִים, כֶּף חוֹשֵׁב הַדִּין. וְרָאָה לְקַמּוֹ פְּסוּק יז.
לָכֵן נֹאמַר: "וְלֹא תִהְדָּר פָּנָי גָּדוֹל" - בְּהוֹסֶפֶת סִימָת זז (מֶה שְׁלֹא עָשָׂה בְּסוּף דְּבוּרֵי-הַמַּתְחִיל "לֹא תִשָּׂא פָנָי דָּל") יֵשׁ לוֹמֵר בְּכַמְהָ אֲפָנִים: (א) בֵּין שֶׁזֶהוּ חִידוּשׁ שֶׁהָדִין יִחְשׁוּב שֵׁישׁ אִיסוּר לְבִישׁ אֶת הָעֶשִׁיר, וְלָכֵן יִטָּה אֶת דִּינוֹ, לָכֵן אוֹמֵר רִשְׁי שְׁמוֹכְרָחִים לוֹמַר בֶּן, כִּי אִם

בְּגִמְ"ל, שְׁכַל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְקוֹם אֶחָד מִתַּחֲלָפוֹת זֹו בּוֹז, בִּי"ת בִּפְ"א, וְגִמְ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלָמ"ד, וְזִי"ן בְּצַד"י. וְכֵן (שְׁמוּאֵל ב יט כח): "וַיִּרְגַל בְּעֶבְדֶּךָ", רָגַל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רָעָה, וְכֵן (תהילים טו ג): "לֹא רָגַל עַל-לִשְׁנוֹ", וְכֵן רוּכַל, הַסּוֹחֵר וּמִרְגַּל אַחֵר כָּל סַחֲוֹרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׁמַחֲזֹר תְּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוּכַל' לְשׁוֹן רוּגַל. וְתַרְגּוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וַאֲכָלוּ קִרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵיָא"; "אָכַל בַּה קִרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעֵינֵי, שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם לְאָכַל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא גָמַר חֲזוּק, שְׁדַבְּרִיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֱמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קִרְץ בְּעֵינָיו" (משלי י ג), שֶׁפֶן דֶּרֶךְ כָּל הוֹלְכֵי רָכִיל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם וּלְרַמּוֹ דְּבָרֵי רָכִילוּתָן, שְׁלֹא יִבְיִנוּ שְׁאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רָעָךְ • לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ת"כ), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהָר, וְחִיָּה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שָׂכָר, וְנֶאֱמָן לְהַפְּרֵעַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק לב, עמוד 120 – מתוך 'לקראת שבת')

לא תעמוד על דם רעך – גדר חיובי

לא תעמוד על-דם רעך

לראות במיתתו, ואתה יכול להצילו (יט, טז. ובפירוש רש"י)

וצריך להבין, הרי פגנת הפתוב היא לחיב את האדם לעשות כל מה שביכולתו להצלת חברו – ומדוע זה נאמר בלשון שלילה, ולא בלשון חיובי – להציל החבר, על-דרך שמצינו במצות הצלת ממונו חברו, "עזוב תעזוב עמו" "השב תשיבנו לו" וכו'?

אשל אברהם – הרב אלאשילי

שָׁכַל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְקוֹם אֶחָד מִתַּחֲלָפוֹת זֹו בּוֹז, בִּי"ת בִּפְ"א, וְגִמְ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלָמ"ד, וְזִי"ן בְּצַד"י. וְכֵן (שְׁמוּאֵל ב יט כח): "וַיִּרְגַל בְּעֶבְדֶּךָ", רָגַל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רָעָה, וְכֵן (תהילים טו ג): "לֹא רָגַל עַל-לִשְׁנוֹ", וְכֵן רוּכַל, הַסּוֹחֵר וּמִרְגַּל אַחֵר כָּל סַחֲוֹרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׁמַחֲזֹר תְּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוּכַל' לְשׁוֹן רוּגַל. וְתַרְגּוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וַאֲכָלוּ קִרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵיָא"; "אָכַל בַּה קִרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעֵינֵי, שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם לְאָכַל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא גָמַר חֲזוּק, שְׁדַבְּרִיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֱמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קִרְץ בְּעֵינָיו" (משלי י ג), שֶׁפֶן דֶּרֶךְ כָּל הוֹלְכֵי רָכִיל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם וּלְרַמּוֹ דְּבָרֵי רָכִילוּתָן, שְׁלֹא יִבְיִנוּ שְׁאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רָעָךְ • לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ת"כ), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהָר, וְחִיָּה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שָׂכָר, וְנֶאֱמָן לְהַפְּרֵעַ.

רוכלים הם: רוכל המחזר אחר כל סחורה לקנותה, ורוכל המחזר בעירות למכור מיני בשמים. לשון רוגל. ותרגומו: "לא תיכול קורצין", כמו "ואכלו קרציהון די יהודיא" - דניאל ג, ח. הלשינו עליהם (רש"י שם). "אכל קורצא בי מלכא" - ברכות נח, א. הלשין בבית המלך. נראה בעיני - נראה גם רש"י דניאל שם. ונראה רמב"ן כאן. שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם - של הולכי רכיל (רש"י דניאל שם). לְאָכַל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא גָמַר חֲזוּק שְׁדַבְּרִיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֱמֶת - בדפוס ראשון ושני: "ומעמידם על האמת". וברש"י דניאל שם: "והוא סימן קיום דברים, שמאותה שעה יש עליהם לברר דבריהם ולאמת לשון הרע שאמר". ועל-פיו סרה קושית הרמב"ן, עין שם. וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קִרְץ בְּעֵינָיו" - משלי י, ג. וברש"י שם: "רמיזות של מרמה". וברש"י דניאל שם: "שהוא לסימן לשון הרע".

בְּגִמְ"ל, שְׁכַל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְקוֹם אֶחָד מִתַּחֲלָפוֹת זֹו בּוֹז, בִּי"ת בִּפְ"א, וְגִמְ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלָמ"ד, וְזִי"ן בְּצַד"י. וְכֵן (שְׁמוּאֵל ב יט כח): "וַיִּרְגַל בְּעֶבְדֶּךָ", רָגַל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רָעָה, וְכֵן (תהילים טו ג): "לֹא רָגַל עַל-לִשְׁנוֹ", וְכֵן רוּכַל, הַסּוֹחֵר וּמִרְגַּל אַחֵר כָּל סַחֲוֹרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׁמַחֲזֹר תְּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוּכַל' לְשׁוֹן רוּגַל. וְתַרְגּוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וַאֲכָלוּ קִרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵיָא"; "אָכַל בַּה קִרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעֵינֵי, שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם לְאָכַל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא גָמַר חֲזוּק, שְׁדַבְּרִיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֱמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קִרְץ בְּעֵינָיו" (משלי י ג), שֶׁפֶן דֶּרֶךְ כָּל הוֹלְכֵי רָכִיל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם וּלְרַמּוֹ דְּבָרֵי רָכִילוּתָן, שְׁלֹא יִבְיִנוּ שְׁאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רָעָךְ • לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ת"כ), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהָר, וְחִיָּה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שָׂכָר, וְנֶאֱמָן לְהַפְּרֵעַ.

ויוֹבֵן בְּהַקְדִּים הַקּוֹשִׁיָא, דְּלִכְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקִלְיוֹחְמָר מֵהַחֵיב דְּהַצֵּלַת מָמוֹן חֲבִירוֹ, וּמִפְּנֵי מַה הֶצְרַךְ לְהַכְתֵּב הַצִּוּי דְּ"לֹא תַעֲמֹד וגו'"?? וַיֵּשׁ לֹאמַר דְּזוֹהִי כְּנֶגֶת רִשׁ"י בְּפִירוּשׁוֹ "לִרְאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכוּ'", כְּלוֹמַר אֵין כְּנֶגֶת הַכְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֶת עֶצֶם הַחֵיב דְּהַצֵּלַת חֲבִירוֹ מִסְּכָנָת מוֹת (הַנִּלְמַד מִקִּלְיוֹחְמָר כִּנ"ל), אֲלֹא מְדַבֵּר כָּאֵן בְּמַצֵּב מִיּוֹחַד הַנּוֹתֵן מְקוֹם לֹאמַר שְׁמַתָּר לְאֵדָם **לַעֲמֹד** וּלְהַתְעַכֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל־זֶה בָּא צִוּי הַכְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וגו'".

וְהִינוּ כְּשֶׁחֲבִירוֹ נִמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל סְכָנָה כְּזוֹ שֶׁהַצֵּלָתוֹ כְּרוּכָה בְּסִפֶּק סְכָנָה לְחִייוֹ שֶׁל הַמַּצִּיל, הִיָּה מְקוֹם לֹאמַר שְׁבִמְקָנָה כְּזֶה יָכוֹל לְהַתְעַכֵּב וּלְעַמֵּד מִלְּהַצִּילוֹ, וְעַל־זֶה בָּא הַכְּתוּב וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וגו'" שְׁאִסּוּר לַעֲמֹד אֲלֹא יֵשׁ לְהַצִּיל הַחֲבֵר, אֲלֹא־אִם־כֵּן יֵשׁ סִפֶּק בְּ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", הִינוּ אִם פְּעוּלַת הַהַצֵּלָה יָכוֹלָה לִגְרוֹם סְכָנָה לְמַצִּיל בְּאִפֶּן שֶׁהִיא מְטִילָה סִפֶּק בְּאִפְשָׁרוֹת הַהַצֵּלָה, שְׂאֵז אֵין בְּזֶה חֵיב. וְזֶהוּ דִּיּוֹק לְשׁוֹן רִשׁ"י "אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חל"ב ע' 125)

לא תעמד על דם רעך (יט, טז) **לראות במיתתו ואתה יכול להצילו** (רש"י) עֶצֶם הָעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמֶּנּוּ לָךְ "לִרְאוֹת בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אָדָם - מוֹכִיחָה שֶׁ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", וְרַק לְשֵׁם כֶּף זְמַן לָךְ הַקֶּבֶד"ה לִרְאוֹת זֹאת. וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמֵּד הוֹרָאָה לְדוֹרְנוֹ: בְּדוֹרְנוֹ נִמְצָאִים רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסִכְנַת טְבִיעָה רוֹחֶנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוֹא, שְׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָת חִלָּה הַחוּבָה לְעִסֵּק בְּהַצֵּלָתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלוֹ - שֶׁפֶן עֶצֶם הָעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמֶּנּוּ לוֹ לִרְאוֹת וּלְדַעַת שֶׁיִּשְׁנָם יְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּסִכְנָה שְׂקִזוֹ, מוֹכִיחָה שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ הַכּוּחוֹת הַדְּרוּשִׁים לְהַצִּילָם!

(יז) **לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְּךָ הוֹכֵחַ תוֹכִיחַ** **אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:**
הִ"י! וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פָּנָיו בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ הַיּוֹסֵיּוֹם כ"ו אִייר

... רַק מִי שֶׁמְקַיֵּים כְּרָאוּי "לֹא תִשָּׂא" - יָכוֹל לְקַיֵּים כְּנֶדֶרְשׁ "הוֹכֵחַ תוֹכִיחַ"

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק א, עמוד 431)

כ"ק אֲדַמְדוּר הַרִי"צ נִהַג לְקַרֵּב כָּל אָדָם, אִפִּילוֹ יְהוּדֵי כְּזֶה שֶׁעָלָיו נִפְסַק ב'שִׁלְחַן עֲרוּף' שֶׁלִּגְבִּיו לֹא חָל הַדִּין שֶׁל "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ".
 וְטַעֲמוֹ וְנִימוּקוֹ עִמּוֹ:

אַרְבָּעָה חֻלְקִים הֵם ב'שִׁלְחַן עֲרוּף', ו'חוּשֵׁן מִשְׁפָּט' הוּא הַחֻלְק הָרְבִיעִי. ב'חוּשֵׁן מִשְׁפָּט' עֲצֻמוֹ יֵשׁ יוֹתֵר מֵאַרְבָּע־מֵאוֹת סִימָנִים, וּפְרָטֵי הַדִּינִים הָאֲמוּרִים מוֹפְיעִים בְּסִימָנִים הָאֲחֻרּוֹנִים שָׁבוּ. כְּשֶׁיִּלְמְדוּ וַיִּקְיִמוּ אֶת כָּל דִּינֵי ה'שִׁלְחַן עֲרוּף', מִתְחִילַת 'אוֹרַח חַיִּים' עַד לְסִימָנִים אֵלוֹ, אוֹ־אֵז יִהְיֶה מְקוֹם לְעִסוֹק גַּם בְּדִינִים אֵלוֹ...

(יח) **לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְבֵּת לְרֵעֶךָ**
בְּמוֹךְ אֲנִי יְהוָה:

הִ"י! **לֹא־תִקֵּם • (וימא כג) אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי מִגִּלְגָּל! אָמַר לוֹ: לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי קִרְדָּמָךְ! אָמַר לוֹ: אֲיִנִּי מִשְׂאִילֶךָ, כְּדָרְךָ שֶׁלֹּא הַשְּׂאִילֵנִי – זֶה הִיא נְקִימָה. וְאִיזוֹ הִיא נְטִירָה? אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי קִרְדָּמָךְ!**

אשל אברהם – הרב אלאשויילי

מִשְׂאִילֶךָ כְּדָרְךָ שֶׁלֹּא הַשְּׂאִילֵנִי - מִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו, שֶׁרַק אִם אוֹמַר לוֹ "כְּדָרְךָ שֶׁלֹּא הַשְּׂאִילֵנִי" אֲזִי עוֹבֵר עַל נְקִימָה, אֲבָל אִם אוֹמַר לוֹ רַק "אֲיִנִּי מִשְׂאִילֶךָ", אִינוּ עוֹבֵר (אִם עוֹשֶׂה כֵּן כְּדָרְךָ נְקִימָה). וְצָרִיךְ עֵינִן.

זוֹ הִיא נְקִימָה - מַה שֶׁנִּקְטַּב בְּתַחֲלִילָה מִגִּלְגָּל וְאַחֲרֵי־כֵן קִרְדוֹם, מִבְּאֵר ה"מִשְׁכֵּל לְדוֹר", מִשׁוֹם שֶׁשְׁתֵּם מִגִּלְגָּל נִוְעַד לְקַצִּירַת הַתְּבוּאָה וְאִינוּ מִתְקַלְקֵל, אֲבָל

אִךְ הַמֵּאִירִי בְּחִיבּוֹר הַתְּשׁוּבָה, מִפְּרִשׁ הַפִּסּוֹק בְּאִילוֹ כְּתוּב: "לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא". וּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו: כְּשֶׁאֲדָם מוֹכִיחַ אֶת חֲבֵירוֹ עַל חֲטָאוֹ עַד שֶׁמְלַבִּין פָּנָיו, הָרִי זֶה בְּאִילוֹ מַעֲמִים עָלָיו אֶת חֲטָאוֹ עַד שֶׁפָּנָיו מִשְׁתַּנּוֹת עֵקֶב כֶּף. וְעֵדִין צָרִיךְ עֵינִן. תוֹרָה יח

(יח) **לֹא תִקֵּם – אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי מִגִּלְגָּל, אָמַר לוֹ: לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי קִרְדָּמָךְ, אָמַר לוֹ: אֲיִנִּי**

(יז) **וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא – לֹא תִלְבִּין אֶת פָּנָיו בְּרַבִּים** - מַה שֶׁנִּקְטַ "בְּרַבִּים" דִּקְאָ (וְכֵן הוּא לְשׁוֹן רִשׁ"י בְּעֶרְכִּין טז, ב). נִרְאֶה בְּפִשְׁטוֹת, מִשׁוֹם שֶׁרַק כְּשֶׁמוֹכִיחוֹ בְּרַבִּים פָּנָיו שֶׁל אָדָם מִשְׁתַּנּוֹת לְגַמְרֵי מִהִבּוּשָׁה, וְלֹא כְּשֶׁהַתּוֹכְחָה נַעֲשִׂית בֵּינוּ לְבֵין חֲבֵירוֹ. וְכֵן פִּירוּשׁ הַפִּסּוֹק: אֵל תּוֹכִיחֵנוּ בְּאוֹפֶן שֶׁתִּגְרוֹם לוֹ הַלְבָּנָת פָּנִים, כִּי אֵז אֲתָה תִשָּׂא אֶת חֲטָא הַלְבָּנָת פָּנִים שֶׁל חֲבֵרְךָ.

אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאילני מגלך! אמר לו: הא לך, ואיני כמותך שלא השאלתני – זו היא נטירה, שנוטר האיכה בלבד, אף־על־פי שאינו נוקם. ואהבת לרעה כמותך • (ת"כ) אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק יז, עמוד 215 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מצות אהבת ישראל בדרך הפשט

ואהבת לרעה כמותך

זה כלל גדול בתורה (יט, יח, ובפירוש רש"י)

יש לעין, מה מוסיף בהבנת הכתוב, זה שמצות "ואהבת" היא "כלל גדול", שלכן מביאו רש"י בפרושיו? ויש לבאר, דהנה הקשה הרמב"ן האף שיהיו לצוות על כל אדם שיאהב את כל אחד מישראל "כמותך", הרי "לא יקבל לב האדם שיאהב את חברו כאהבתו את נפשו"?

ועוד יש להקשות, אם נצטוונו לאהב כל אחד מישראל "כמותך", מדוע צונו התורה גם על שאר ציוויים שבין אדם לחברו כמו צדקה, גמילות חסד, אסור גנבה, גזלה, נקמה, נטירה וכיוצא בזה, הרי מובן מאליו שפשטאדם יקים את הצווי לאהב כל אחד מישראל כגופו, ודאי יקים את כל המצוות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה", שבזה מתרץ ב' קשיות אלו בהפך מחתא. שבדרך הפשט אין מצות "ואהבת" מצוה בפני־עצמה, אלא הכלל של המצוות שבין אדם לחברו.

ואם כן: א. כבר מציינו בכמה מקומות שהתורה מפרשת הן את הכלל והן את הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורצת קשיא הב'.

ב. מפיון שמצוות "ואהבת" – "כמותך" היא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבין אדם לחברו, הרי קיים מצוה זו הוא על־ידי קיום "הפרטים" שהם המצוות שבין אדם לחברו.

ומפיון שהמצוות שבין אדם לחברו הם דברים שבמעשה, ללא כל התייחסות לרגש האדם, הרי הוא יכול לקיים או להמנע מעשייתו בכל עת, וממילא אין קשיא האף אפשר לצוות על אהבת כל אחד מישראל "כמותך", כי ציווי זה הוא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבמעשה שבין אדם לחברו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ז)

בנוגע לאהבת ישראל, מבאר רבינו הזקן בתניא, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפלה, אי־אפשר להיות אהבה ואהבה אמתית ביניהם כו", אלא צריך להיות נשמתם עיקר וגופם טפל.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

זו אינה עומדת בפני עצמה, שאין התורה דורשת שיאהב את הווילת בשם שהוא אוהב את עצמו, שהרי זהו דבר המנוגד לחלוטין לטבע האנושי (כמו שכתב הרמב"ן). אלא היא בבחינת "כלל גדול" לכל פרטי המצוות שבין אדם לחברו המפורטים כאן, שאין המצוה דורשת שאהבת חברו תתבטא ברגש ממשי של אהבה בלב האדם, אלא שהיא תבוא לידי ביטוי במעשה, באמצעות כל פרטי המצוות שבין אדם לחברו (הריב). וראה גם רש"י סנהדרין פד, ב: "לא הוזהרו ישראל מלעשות לחבריהם אלא דבר שאינו חפץ לעשות לעצמו". וראה רש"י דברים יג, ט: "לא תאבה לו" – "לא תאהבנו, לפי שנאמר ואהבת לרעה כמותך, את זה לא תאהב". תורה יט

המגל שדרש מחברו, והייתי אומר שבמקרה זה אינו עובר על לא תטר, קא־משמע־לך שגם אז עובר, משום "שנוטר האיכה בלבד". שנוטר האיכה בלבד – שהדבר שמור בלבד, ולא הסיחו מדעתו (רש"י יומא כג, ב). אף־על־פי שאינו נוקם – וראה רש"י משלי יז, ט: "מכסה פשע מבקש אהבה – אם יחטא איש לאיש, וזה מכסה עליו ואינו מזכיר לו חטאתו, ואינו מראה לו פנים וזעמות, גורם לו שיאהב אותו. ושונה בדבר – שנוטר איכה ומזכירו כף וכף עשית לי, מיד מפריד אלוף – אז מפריד ממנו אלוף של עולם, שהוא הקדוש ברוך הוא, שהזהירו לא תקם ולא תטר".

ואהבת לרעה כמותך – אמר רבי עקיבא – 'תורת כהנים'. זה כלל גדול בתורה – כלומר, מצוה

קרדום נועד לבקוע עצים והוא נפגם, ולכן כתב שאף שהחבר דרש ממך קרדום (ולא מגל כמו שאתה דרשת) ולכאורה יש לך סיבה טובה לא לתת לו מחשש קלקול, גם אז הנה עובר על "לא תקם".

ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאילני קרדום, אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאילני מגלך, אמר לו: הא לך, ואיני כמותך שלא השאלתני. זו היא נטירה – מה שבתחילה הזכיר קרדום ואחר־כך מגל, והפך מהסדר המופיע בנקימה, מבאר ה"משביל לדרך", שיש בזה חידוש, שאף שחברו לא מתבייש בזה על שאומר לו "איני כמותך שלא השאלתני", פיון שיש לו תשובה נצחת על שלא רצה להשאיל לו את קרדומו, מפני שהוא עלול להתקלקל, שלא כמו

ומזה מובן, שלצורך אמיתית הענין דאהבת ישראל, די בקר שהגוף הוא טפל, אבל אין צורך לבטל לגמרי את מציאות הגוף. ואדרבה, יש צורך במציאות הגוף, שהרי האהבה צריכה להיות נמשכת למטה מטה עד שתורגש בבשר הלב הגשמי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפסם שאהבת ה' צריכה להדור בבשר הלב, צריכה גם אהבת ישראל להדור בבשר הלב, באופן ד"שמועה טובה תדשן עצם", ואינה דומה השמחה שמצד הנשמה לשמחה שהיא גם מצד הגוף, כך שיש צורך במציאות הגוף, אלא שצריך להיות "גופם טפל".

וזהו גם הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת" – שזהו ענין של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיית, אלא מרוחניית שבגשמיית), ודוקא על-ידי-ה שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שעל-ידי בשר וזין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא בזין"), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו'. ולכן, בהתעודות חסידית – נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם פי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"משקה" הוא דבר המאוס וכו', אבל אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר"], כיון שעל-ידי-ה נעשה קירוב הדעת כו'.

(ס"ים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאל זיין לחיים ולברכה!"

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ז)

על-ידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך".

(יט) **את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים**
שרך לא-תזרע בלאים ובגר בלאים שעטנו לא יעלה עליך:

יט"א **את-חקתי תשמרו** • ואלו הן: בהמתך לא תרביע בלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגר בלאים • למה נאמר? לפי שנאמר: "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדו". יכול לא ילבש גדי צמר ואניצי פשתן? תלמוד לומר: "בגר". מניין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שעטנו". דבר שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: נזו לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו. מישט"ר בלע"ז, כמו: (מורק) 'חזן לנאי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון פמוש, פלישטר"א. ולשון "שעטנו", פרש מנחם: מחפרת צמר ופשתים.

אשל אברהם – הרב אלעזר שוילי

תלמוד לומר: "בגר" – והם אינם בגד עדין.
מנין לרבות הלכדים – שאינן טוויים (רש"י שבת נו, ג), ואין בהם משום בלאים.
תלמוד לומר: "שעטנו", דבר שהוא שוע – לשון חלק, כלומר שיהיו חלוקים יחד במסרק (רש"י נדה סא, ג).
טווי – יחד (רש"י שם).
ונוז – ראשי תיבות של "שעטנו". הובא גם ברש"י דברים כב, יא.
ואומר אני: "נוז", לשון דבר הנמלל – שחוטן נמתח על ידי מלילה שמוכלל באצבעותיו (רש"י גיטין טז, א).
ושוזר – נראה שמפרש ש"נוז" הוא ראשי תיבות של "נמלל ושוזר".
זה עם זה לחברו – וביבמות ה, ב פירש רש"י ש"נוז" פירושו "ארוג". וכן פירש בגדה שם.
מישט"ר – מישט"ר, לערבב.
בלעז, כמו "חזן לנאי דאית

חקתי תשמרו", משמע שכולם בכלל החקים, וכולן הן גזירות מלך שאין בהן טעם. וראה לעיל שם בפירוש.
שאינ טעם לדבר – וכן כתב רש"י בבבאשית כו, ה: "שאין טעם בדבר, אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו". וכן בשמות טו, כו: "דברים שאינן אלא גזירת מלך בלא שום טעם". וראה רש"י משלי כה, ב: "כשתדרוש .. בחקים הכתובים בתורה .. אין לך לחקור, רק להסתיר ולומר: גזרת מלך הוא".
ובגר בלאים – למה נאמר – הרי הוא אומר: "שעטנו".
לפי שנאמר – דברים כב, יא.
"לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדו", יכול לא ילבש גדי צמר לשונות של צמר (פיה"מ רמב"ם שבת ה, ג).
ואניצי פשתן? – פשתן סרוק (רש"י סוכה יב, ג).

(יט) **את חקתי תשמרו** – ואלו הן: – כלומר, "את חקותי תשמרו" זו הקדמה לאזהרות שמוזהר מיד לאחר מכן, ולא שזהו ציווי כללי לשמירת החקים, שכן כבר הזהיר לעיל (יט, ד) על שמירת החקים בכללות.
"בהמתך לא תרביע בלאים וגו'".
חקים, אלו גזרות מלך – כבר כתב רש"י בן לעיל יח, ד, ומה שחזר וכתבו כאן, יש לומר משום ששם הזכיר רק "אכילת חזיר ולבישת שעטנו וטהרת מי חסאת", וכאן בא להוסיף שבכלל אלו גם בלאי בהמה ובלאי ורעים, ודלא בהרמב"ן שמחלק ביניהם ואומר שבלאי בהמה וורעים יש בהם טעם הגיוני, שכן יש בהם משום התערבות במעשי הבריאה, מה שאין-כן שעטנו. אף לדעת רש"י אין הדבר כן, אלא כיון שהתורה כתבה את כל סוגי הכלאים יחד, וגם הקדים לפני כן ואמר "את

שָׂדֶה לֹא תִזְרַע פְּלִאִים (יט, יט) וְקִשָּׁה, לְמֹה הַקָּדִים פָּאָה וְלִקֵּט לְכֹלֵאִים, אָף שֶׁזִּירְעָה קוֹדֶמֶת לְקִצְרָה. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה הַצִּדְדֵּי הַשְּׂדֵה בֵּין פָּאָה וְלִקֵּט וְכֹלֵאִים הוּא - שְׁמִירָה עַל הַבְּדֵלָה שֶׁקֹּבַע ה'. **פָּאָה וְלִקֵּט** - ה' הַבְּדִיל אֶת יְבוֹל הַשְּׂדֵה לְשָׁנֵי חֲלָקִים; אֶחָד שֶׁיֵּךְ לְבַעַל הַשְּׂדֵה וְאֶחָד שֶׁיֵּךְ לַעֲנִיִּים. **כֹּלֵאִים** - ה' הַבְּדִיל אֶת הַצִּמְחִים לְמִינֵים שׁוֹנִים. וְהַבְּדִיל הָרוּחָנִית שֶׁל פָּאָה וְלִקֵּט הִיא הַמְקוֹר וְהַסִּבָּה לְהַבְּדֵלָה הַגִּשְׁמִית שֶׁל כֹּלֵאִים.

(ב) **וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהוֹ שְׁכֵבֶת־זָרָה וְהוּא שֹׁפֵחַ נַחֲרָפֶת לְאִישׁ וְהַפִּדָה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נִתְּנָה לָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוֹמָתוֹ כִּי־לֹא חֲפָשָׁה:**

כּוֹגֵבֶר אֲרִי יִשְׁכּוֹב עִם אֶתְמָא שְׁכֵבֶת זָרָא וְהִיא אֶתְמָא אַחֲרֵיהּ לִגְבֵּר וְאֶתְפָּרְקָא לֹא אֶתְפָּרִיקָת בְּכֶסֶף אוֹ חֲרֻמָּא לֹא אֶתְהִיבֶת לָהּ בְּשִׁטְר בְּקֶרֶת תְּהִי לֹא יוֹמָתוֹן אֲרִי לֹא אֶתְחַרְרֶת:

כִּי־נַחֲרָפֶת לְאִישׁ • מִיעֲדָת וּמִיחֲדָת לְאִישׁ, וְאִינִי יוֹדַע לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. וּבִשְׁפָחָה כְּנַעֲנִית (קִדּוּשִׁין ח) שֶׁחֲצִיָּה שֹׁפֵחַ וְחֲצִיָּה בֶּת חוֹרִין הַמְאֻרְסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי שֶׁמֶתֵר בְּשֹׁפֵחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. **וְהַפִּדָה לֹא נִפְדָּתָה** • פְּדוּיָה וְאִינָה פְּדוּיָה, וְסֵתֶם 'פְּדוּיוֹן' בְּכֶסֶף (ת"כ. גִּטִּין לט). אוֹ חֲפָשָׁה • בְּשִׁטְר. בְּקֶרֶת תְּהִיָּה • הִיא לֹוֶקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית־דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדָּבָר, שֶׁלֹּא לְחִיבּוֹ מִיתָה, כִּי לֹא חֲפָשָׁה וְאִין קְדוּשָׁיָה קִידוּשִׁין גְּמוּרִין. וְרַבּוּתֵינוּ

אשל אברהם – הרב אלאשילי

יֵשׁ - בְּכֹמָה כְּתִבִּי יָד גּוֹרָסִים כָּאן: דָּבָר אַחֵר יֵשׁ עַל בֵּית דִּין כּו'. וְלִכְאוּרָה בֵּן מִסְתַּבֵּר, שֶׁהָרִי זְהוּ פִירוּשׁ אַחֵר בְּ"בִקְרָת". אוֹ יֵשׁ לוֹמַר שֶׁזְהוּ הַמִּשְׁפָּה הַפִּירוּשׁ, אֲלֵא שְׁתַּחֲוִילָה פִירוּשׁ אֶת הָעֵנִין, וְכַעַת מִפְּרֵשׁ אֶת תִּיבֶת "בְּקֶרֶת". **עַל בֵּית דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדָּבָר** - כְּלוֹמַר, "בְּקֶרֶת" מְלָשׁוֹן בְּקוֹר וּבְדִיקָה, וּמוֹסָב עַל "הַדָּבָר".

שֹׁלֵא לְחִיבָה - בְּכֹמָה דְּפוּסִים וְכֵן בְּרַמְבַּ"ן: שֹׁלֵא לְחִיבּוֹ. **מִיתָה** - כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "לֹא יוֹמָתוֹ", וְגַם הָאִשָּׁה בְּכָלֵל. וְרָאָה פִירוּשׁ נוֹסֵף בְּכִרְיֻתוֹת יֵא, א: "בְּבִקְרָת תְּהִיָּה", וּבְרִשִׁי שֵׁם: "שֹׁאֵם אִינָה יְכוּלָה לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, אוֹמְדִין אוֹתָהּ בְּבִקּוֹר וּבְמִחְשָׁבָה".

"כִּי לֹא חֲפָשָׁה", וְאִין קְדוּשָׁיָה [קִדּוּשִׁין] - כֵּן הַגִּירְסָא בְּכֹמָה כְּתִבִּי־יָד וּדְפוּס שָׁנִי.

גְּמוּרִין - כְּלוֹמַר, יֵשׁ עַל בֵּית הַדִּין לְחַקֹּר וּלְעֵיֵן בְּדִין הָאִשָּׁה, שֶׁלֹּא יִחְשְׁבוּ שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁהִיא מְאֻרְסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי, אֲשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה הִיא, וְרָאוּי לְחִיבָה מִיתָה, כִּי אִין הַדָּבָר כֵּן, שֶׁהָרִי "לֹא חֲפָשָׁה" בּוֹלָה אֲלֵא חֲצִיָּה, וְעֵדִין שֵׁם שֹׁפֵחַ כְּנַעֲנִית עֲלֶיהָ, וְאִינָה מְקוּדָּשֶׁת לְגִמְרִי, וְלָכֵן אִין עֲלֶיהָ חִיּוּב מִיתָה (רא"ס).

וְרַבּוּתֵינוּ - כְּרִיתוּת שֵׁם. **לְמִדּוֹ מִכָּאן** - מִמָּה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב מִלְּקוֹת בְּלָשׁוֹן "בְּקֶרֶת".

וְאִילָךְ. **הַמְאֻרְסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי שֶׁמֶתֵר בְּשֹׁפֵחָה** - בְּדִכְתִּיב (שְׁמוֹת כא, ד) "אִם אֲדוֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה" (רש"י יבמות נה, א). **הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפִּדָה לֹא נִפְדָּתָה** - **פְּדוּיָה וְאִינָה פְּדוּיָה** - כִּי "וְהַפִּדָה" פִירוּשׁוֹ שֶׁהִיא פְּדוּיָה, וְ"לֹא נִפְדָּתָה" פִירוּשׁוֹ שֶׁאִינָה פְּדוּיָה, הֵינּוּ שֶׁחֲצִיָּה פְּדוּיָה וְחֲצִיָּה אִינָה פְּדוּיָה (נ"א).

וְסֵתֶם **פְּדוּיוֹן בְּכֶסֶף** - אוֹ בְּשֵׁנֵי כֶסֶף (רש"י גִּטִּין מא, ב). שֶׁכָּא אֶחָד וְנִתֵּן כֶּסֶף אוֹ שְׁנֵי כֶסֶף לְאֲדוֹן עַל־מִנַּת שִׁישְׁחֶרֶר חֲצִיָּה שֶׁל הַשֹּׁפֵחַ חֲפָשִׁי.

אוֹ חֲפָשָׁה - בְּשִׁטְר - שֶׁהָאֲדוֹן כְּתִב לָהּ שִׁטְר שֶׁחֲרוּר עַל חֲצִיָּה. וּמִשְׁמַע מְלָשׁוֹן רִשִׁי שֶׁלְמִד כֵּן מִיתוּר תִּיבֶת "אוֹ חֲפָשָׁה", לְאַחֵר שֶׁכָּבֵר כְּתִב "לֹא נִפְדָּתָה" הֵינּוּ בְּכֶסֶף. וּבְגִמְרָא גִיטִין מא, ב לְמִדּוֹ שִׁטְר מְגִזְרָה שְׁוֹה "לָהּ" "לָהּ" מְגִט אִשָּׁה.

בְּקֶרֶת תְּהִיָּה - הִיא לֹוֶקָה וְלֹא הוּא - רָאָה כְּרִיתוּת יֵא, א: "בְּקֶרֶת תְּהִיָּה" - מְלָמֵד שֶׁהִיא לֹוֶקָה ["בְּקֶרֶת" הֵינּוּ מִלְּקוֹת - רִשִׁי כְרִיתוּת ט, א], יְכוּל שְׁנִיָּה לֹוֶקָה? תְּלִמּוּד לוֹמַר: תְּהִיָּה, הִיא לֹוֶקָה וְהוּא אִינָה לֹוֶקָה. כְּלוֹמַר "תְּהִיָּה" מוֹסָב עַל הַשֹּׁפֵחַ, וּבָא לְמַעַט אֶת הָאִישׁ מִמִּלְּקוֹת, אֲלֵא מִבִּיא קֶרֶבֶן אִשֵּׁם (רא"ס). בְּדְפוּס רִאשׁוֹן לֹא מוֹבָא קִטְעָה זֶה כָּאן אֲלֵא בְּדְבוּר שֶׁלְאַחֲרֵי דְבוּר זֶה, וּבְגִירְסָא שׁוֹנָה: "בְּקֶרֶת" - לְשׁוֹן מִכּוֹת. תְּהִיָּה - הִיא לֹוֶקָה וְלֹא הוּא.

כְּהוֹן, שֹׁאֵנוּ מִפְּרִשִׁין לְשׁוֹן כְּמֹשׁ - בְּגִמְרָא שֵׁם מוֹבָא שְׂרַב יְהוּדָה הַתִּיר לְעִקּוֹר בְּחוֹל הַמוֹעֵד שׁוּמְשָׁמִין מִהַשְּׂדֵה, וְהַגִּמְרָא שׁוֹאֵלֶת "שׁוּמְשָׁמִי לְמֵאִי חֲזוּ?" וּמִתְרַצֵּת "חֲזוּיִן לְנֵאֻזִי דְּאִית בְּהוֹן", וּבְרִשִׁי עַל הָרִי"ף שֵׁם ו, א (מִהַשְּׂאִינ־כֵּן בְּפִירוּשׁ רִשִׁי בְּגִמְרָא שֵׁם): "שׁוּמְשָׁמִין אִין רִאשִׁין לְאֶכּוֹל עַד שִׁיכְמוּשׁוֹ", "לְנִזְיִיתָא - כְּמוֹשִׁין שְׁבָהֵן". וְאִם כֵּן "נֵאֻזִי" פִירוּשׁוֹ כְּמוֹשׁ. אֶךְ צָרִיךְ עֵינֵינוּ מִהַ שְׂכּוֹת בֵּין כְּמוֹשׁ לְבֵין שׁוֹר. וּבְ"מִשְׁכָּל לְדוֹד" כְּתִב שֶׁשׁוּמְשָׁמִין כְּמוֹשִׁין הֵם דְּבוֹקִים זֶה בְּזֶה. וּבְ"אוֹצֵר לְעֵזִי רִשִׁי" כְּתִב שֶׁכּוֹנֶנֶת רִשִׁי לוֹמַר, שֶׁהַחוּסִים אֵיבְדוּ אֶת מִהוּתָם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוֹרִים בְּלִי הֵיכֵר צֶמֶר וּפְשָׁתִים יַחְדוֹ.

פִּלִּישְׁטִירִי - fleistrir, לְכִמוֹשׁ, לְנִבּוֹל. **וְלִשׁוֹן "שִׁעֲמִינוֹ" פִּרְשׁ מִנַּחֵם** - בְּמִחְבֶּרֶת שִׁי"ן, עֶרֶךְ שִׁעֲטָנוּ.

"מִחְבֶּרֶת צֶמֶר וּפְשָׁתִים" - חִיבוּר. וְרָאָה רִשִׁי דְּבָרִים כב, יא בְּפִירוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּפְּרֵשׁ שִׁעֲטָנוּ מְלָשׁוֹן עִירּוּב. תוֹרָה כ

(ב) **נַחֲרָפֶת לְאִישׁ - מִיעֲדָת וּמִיחֲדָת לְאִישׁ, וְאִינִי יוֹדַע לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. וּבִשְׁפָחָה כְּנַעֲנִית שֶׁחֲצִיָּה שֹׁפֵחַ וְחֲצִיָּה בֶּת חוֹרִין** - כְּגוֹן שֶׁהָאֲדוֹן שֶׁחֲרַר חֲצִיָּה לְחֲפָשִׁי וְהַשְּׂאִיר חֲצִיָּה שֹׁפֵחַ, שְׂדִיָּה שֶׁעוֹבְדָת לְאֲדוֹן יוֹם אֶחָד וְאֶת עֲצָמָה יוֹם אֶחָד (רא"ס גִּטִּין מא, ב

(כריתות יא) לַמָּדוּ מִפָּאן, שְׁמִי שֶׁהוּא בְּמִלְקוֹת יִהְיֶה בְּקִרְיָאָה, שֶׁהַדִּינִים הַמְּלָקִין קוֹרִין עַל הַלֹּקָה (דברים כח נח"ט):
 "אם-לא תשמר לעשות וגו'... והפלא ה' את-מפתך וגו'". **פי-לא חפשה** • (מכות כג) לפיכך אין חֵיב עֲלֶיהָ מיתה, שאין קדושיה קדושין. הָא אִם חֲפֹשָׁה – קדושיה קדושין וְחֵיב מיתה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבתיקודש פרשת אחרי-קדושים תשמ"ח)

"פִּרְשָׁה זוֹ נֶאֱמָרָה בְּהַקְהֵל, מִפְּנֵי שְׂרֹב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ" (ויקרא-רבה)
 הָבֵא לְעוֹרֵר אֶת הַקְהֵל לְתִשְׁבּוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים - שְׁנֵי דְרָכִים לִפְנֵיו. דְּרָךְ אַחַת, לְהַדְגִּישׁ אֶת חוּמַרְת הָאִסּוּרִים וּלְתַאֵר אֶת הַעוֹשֵׁשׁ עֲלֵיהֶם. דְּרָךְ שֵׁנִי, לְהַבְלִיט אֶת הַיּוֹקֵר וְהַעֲלִיז שֶׁל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ וְאֶת גּוֹדֵל מַעֲלַת הַיְּהוּדִי.
 מִדְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ כָּאן, נִמְצְאוּ לְמַדִּים כִּי יֵשׁ לְהַעֲדִיף אֶת הַדְּרָךְ הַשֵּׁנִי. כְּאֲשֶׁר מְקַהִילִים יְהוּדִים כְּדֵי לְמַסּוֹר לָהֶם 'גּוֹפֵי תוֹרָה', יֵשׁ לְפַתּוֹחַ בְּהַדְגָּשָׁת גּוֹדֵל מַעֲלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל - "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (היינו, שְׁקִדּוּשְׁתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל קִשּׁוּרָה לְקִדּוּשְׁתּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְנוֹבַעַת מִמֶּנָּה).
 וְאִכּוֹן, שְׁתֵּי הַשִּׁטּוֹת נִבְחָנוּ בְּמִדּוּצַת הַדּוֹרוֹת, וְהַתְּבַרֵּר כִּי הַשִּׁטָּה הַשֵּׁנִיָּה הַשִּׁיגָה הַצְלָחָה רַבָּה יוֹתֵר.

(כא) וְהָבִיֵא אֶת-אַשְׁמֹ לַיהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 אֵיל אֲשָׁם:

(כב) וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה
 עַל-חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
 חָטָא: פ

כ"א - וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גיטין לט. כריתות ט) לְרַבּוֹת אֶת הַמְּזִיד כְּשׁוֹגֵג.

(כג) וְכִי-תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם בְּלִעְעֵן מֵאֲכָל
 וְעֵרְלָתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת-פְּרִוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם
 עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל:

כ"ג - וְעֵרְלָתֶם עֵרְלָתוֹ • וְאִטְמַתֶּם אִטְמַתּוֹ; יִהְיֶה אִטּוֹם וְנִסְתָּם מִלְּהֲנוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים • מֵאִימַתִּי מוֹנָה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (ת"ס). כּוֹל, אִם הִצְנִיעוּ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה מִתֵּר? תִּלְמוּד לומר: "יִהְיֶה", בְּהוֹנָתוֹ יִהְיֶה.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

מביא קרבן, לכן צריך ליתור הפסוק
 "מחטאתו אשר חטא", לרבות שגם
 אם הוא מזיד – מביא קרבן כשוגג

(גרא תורה כג)

(כג) וְעֵרְלָתֶם עֵרְלָתוֹ - וְאִטְמַתֶּם
 אִטְמַתּוֹ - רָאָה רַש"י שְׁמוֹת ו, יב: "כֹּל
 לְשׁוֹן עֲרֵלָה, אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהוּא אִטּוֹם",

ומביא דוגמאות לכך.

יִהְיֶה אִטּוֹם וְנִסְתָּם מִלְּהֲנוֹת מִמֶּנּוּ -
 תְּחִילָה פִּירֵשׁ אֶת הַתִּיבּוֹת, וְכַעַת
 מְפָרֵשׁ אֶת הָעֵנִין. וְרָאָה גַם רַש"י
 שְׁמוֹת שָׁם: "עֲשׂוּ לוֹ אוֹטָם וְכִיסוּ
 אִיסוֹר, שִׁבְדִּיל בְּפִנֵּי אֲכִילָתוֹ, שְׁלֹשׁ
 שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים, אִטּוֹם וּמִכּוּסָה

כָּרָא"ם: וְחִזְבִּין. וְכֵן נִרְאָה, שֶׁהָרִי
 בְּכַתּוּב נֶאֱמַר "לֹא יוֹמְתוּ". תוֹרָה כֹּא
 (כב) וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
 - לְרַבּוֹת אֶת הַמְּזִיד כְּשׁוֹגֵג - לְכַךְ
 כָּתַב שׁוּב "מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא", לְלַמֵּד
 שֶׁמִּבִּיא קָרְבָּן אֲשֶׁם עַל מְזִיד, כְּשֶׁם
 שֶׁמִּבִּיא עַל הַשּׁוֹגֵג (רא"ם). וְאִם שֶׁכָּבֵר
 אֲנִי יוֹדְעִים שֶׁמְדוּבָר כָּאן בְּמִזִּיד, מִנֵּה
 שֶׁנֶּאֱמַר "בְּקֶרֶת תִּהְיֶה" שֶׁפִּירוּשׁוֹ
 מִלְּקוֹת, וּמִלְּקוֹת כְּשׁוֹגֵג לִכְאֵל, הָרִי הִזִּה
 נִתֵּן לְהַעֲמִיד שֶׁהוּא מְזִידָה וְהוּא שׁוֹגֵג
 (שֶׁמִּסְתָּמָא לֹא יָדַע שֶׁהוּא שִׁפְחָה
 חֲרוּפָה), לָכֵן הָיָה לוֹקָה וְהוּא מִבִּיא
 קָרְבָּן אֲשָׁם, אֲבָל אִם גַּם הוּא מְזִיד אֵינוֹ

שְׁמִי שֶׁהוּא בְּמִלְקוֹת יִהְיֶה בְּקִרְיָאָה,
 שֶׁהַדִּינִים הַמְּלָקִין קוֹרִין עַל הַלֹּקָה:
 "אם לא תשמר לעשות וגו' והפלא ה' את-מפתך וגו'".

את מפתך וגו' - דְּבָרִים כח, נח"ט.
 בְּדָפוּס רֹאשׁוֹן נֹסֵף כָּאן: "וּפִירְשׁוּ

בְּקֶרֶת תִּהְיֶה, בְּקִרְיָאָה תִּהְיֶה".

כִּי לֹא חֲפֹשָׁה - לְפִיכָךְ אֵין חֵיב עֲלֶיהָ
 מִיתָה, שְׁאִין קְדוּשִׁיָּה קְדוּשִׁין, הָא אִם
 "חֲפֹשָׁה" - אִם הַשְׁתַּחֲרָרָה לְגַמְרִי.

קְדוּשִׁיָּה קְדוּשִׁין - אוֹלִי מִשְׁמִיעֵנוּ בָּהּ
 שֶׁהַקְדוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים הִיוּ קְדוּשִׁין

גְּמוּרִים, וְאֵין צָרִיךְ לְקַדְּשָׁה פַּעַם
 נֹסֶפֶת, וְכַדְּעָה הַמּוֹבָאָה בְּגִיטִין מג, ב.

וְחֵיב מִיתָה. - בְּדָפוּס רֹאשׁוֹן וְכֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו (רש"י יט, כג) וקשה, אולי מתחילה הספירה מעת שהעץ מתחיל להניב פרות. ויש לומר, דהנה "יהיה לכם ערלים" מיותר לכאורה, שהרי כבר נאמר "וערלתם" . את פריי". ומה למד רש"י שיש כאן שני דינים. **וערלתם . . את פריי** – אסור על הפרות. **יהיו לכם ערלים** – חובה על האדם לספור שלש שנים לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא מתחילה משעת פעלתו – הנטיעה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שלש שנים . . הרביעית . . החמישית (יט, כג-כד) **שלש שנים** – בהן הפרות אסורים באכילה, רומזות לעבודת התפלה, שעקרה תפלת העמידה, שבה עומד אדם כעבד קמי מריה ואין לו קשר למה שסביבו. **רביעית** – שבה אוכלים את הפרות בקדשה ובטהרה, רומזת לציאה מבית הכנסת לבית המדרש, שאז מותר לקשר עם סביבתו ועוסק בתורה ובמצוות. **חמישית** – שבה הפרות הם חלין, רומזת לעסוק במשך היום בענייני הרשות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 993 – מתוך 'לקראת שבת')

מחבר לא בטל

שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: (יט, כג)

שנינו (ערלה פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד ומאתים". כלומר, הדין הוא שערלה שנתערבה הרי זו עולה באחד ומאתים, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מבטלין אסור לכתחלה". אמנם בטול אסור הערלה הוא רק לאחר שלקט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה שאין כן כשמחבר לקרקע, אינה בטלה גם באחד ומאתים, כי "מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).
ויש לפרש זה בדרך הדרוש:

כלל הוא בכל התורה כלה שהמעוט בטל ברב. ואם כן יש לשאל: מפיון שעם ישראל הם "המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ז), האין יש פח בידם שלא להתערב ולהבטל בתוך מדבר העמים?
ועל-זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום" (ואתחנן ד, ז). שמכיון שעם ישראל קשורים ומאחדים תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת "מחבר", הנה אי-אפשר שיתבטלו חסוֹשֵׁלום ויתערבו באמות, אלא גם בתוך ה"שבעים זאבים" הם חיים וקיימים, ו"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

(כד) ובשנה הרביעית יהיה כל-פריי קדש הלולים כד ובשנת רביעית יהי כל אבה קדש תשבחון קדש יי:
ליהוה:

ש"י: יהיה כל-פריי קדש . כמעשר שני, שכתוב בו (ויקרא כד ז): **"וכל-מעשר הארץ וגו' קדש לה'".** מה מעשר שני, אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים (קידושין כד) אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה'" הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים.

אשל אברהם – הרב אלאשוילי

ומובדל מלאכלו".
שלש שנים יהיה לכם ערלים – מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו – ולא משעה שעושה פרי (רא"ם), שהרי כתוב "ונטעתם", לומר שמזנים משעת נטיעה (רא"ם). וב"תורת מנחם" מבאר שאיסור ערלה מורקב משני חלקים: א) איסור חפצא, שפירות הערלה אסורים באכילה לעולם. ב) איסור גברא, שמצד זה חלה חובה על האדם למנות שלש שנים בטרם יאכל את פירות האילן. ומכיון שכן מובן שאת שלש השנים יש למנות משעת נטיעת העץ על ידי האדם, ולא משעה שהעץ

עצמו מתחיל להוציא פירות.
יכול אם הצניעו, לאחר שלש שנים יהא מותר – שא"ל זהו היא בהמשך ישיר לדברי רש"י הקודמים, שבין שהכתוב הטיל על האדם למנות שלש שנים משעת נטיעה ולא משעת הוצאת הפרי, היה ניתן לומר שכל האיסור הוא על האדם בלבד ולא על הפירות, ולכן פירות אלו לאחר שעברו שלש שנים יהיו מותרים (חריב).
תלמוד לומר: "יהיה", בהיותו יהא – אותה ההויה של איסור שהיתה לו במשך שלש שנים, יהיה כן לעולם, שכל פרי הגדל בתוך שלש השנים,

הוא אסור לעולם (רא"ם). דהיינו שאיסור הערלה הוא גם מצד הפירות, ולכן נשאר האיסור בהם לצמיתות (חריב). תורה כד
(כד) יהיה כל פריי קדש – כמעשר שני שכתוב בו – לקמן כו, ל, וברש"י שם שמדובר כמעשר שני.
"וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה'", מה מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון – כמבואר בדברים יד, כג-כו.
אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה'" הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים. – שצריך להעלות הפירות

(כה) **וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי הַהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:**
 כה ובשנת חמשתא תאכלון את־פרי ה' וְאֵלֶיכֶם לְאוֹסְפָא לְכוֹן עַל־לֶחֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

י"א «לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמִּצְוָה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבִשְׁכָּרָה אֲנִי מְבַרֵּךְ לָכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעוֹת. הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּבִרָה תוֹרָה כְּגִיד יֵצֵר הָרַע, שְׁלֹא יֹאמַר אָדָם: הָרִי אֲרֻבֵּעַ שָׁנִים אֲנִי מִצְטָעֵר בּוֹ חֲנָם, לְפִיכָךְ נֹאמַר: "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' • אֲנִי ה', הַמְבַטֵּיחַ עַל כָּךְ וְנֹאמֵן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִי.

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ:**
 כו לא תאכלון על־הדם לֹא תנחשו וְלֹא תַעֲוֹנוּ:

י"א «לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם • לְהִרְבֶּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּ"סִנְהֶדְרִין" (ס) אֲזִיזָה שְׁלֹא יֹאכַל מִבֶּשֶׂר קִדְשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזִיזָה לְאוֹכַל מִבְּהֵמַת חֲלִין טָרֵם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה, וְעוֹד הִרְבֶּה. לֹא תִנְחָשׁוּ • (סנהדרין ס) כְּגוֹן אֱלוֹ הַמִּנְחָשִׁין בְּחִלְדָּה וּבַעֲוֹפוֹת; פֶּתוֹ נִפְלָה מִפּוֹ, צָבִי הַפְּסִיקוּ בַּדֶּרֶךְ. לֹא תַעֲוֹנוּ • לְשׁוֹן עוֹנוֹת וְשַׁעוֹת, שְׁאוּמֵר: יוֹם פְּלוֹנִי יָפָה לְהַתְחִיל מְלָאכָה. שָׁעָה פְּלוֹנִית קָשָׁה לְצֵאתָ.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

ברוך־הוא עֲצָמוֹ שֶׁנֶּאֱמַן לְקִימָה, שִׁזְרִיו זֶה כְּחוֹ יָפָה גַם לִיִּצֵּר הָרַע. תורה כו
 (כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל הֶדֶם – לְהִרְבֶּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּ"סִנְהֶדְרִין" – ס, א.**
אֲזִיזָה שְׁלֹא יֹאכַל מִבֶּשֶׂר קִדְשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזִיזָה לְאוֹכַל מִבְּהֵמַת חֲלִין טָרֵם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה –
 הִנֵּנוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה, שְׁאִין בָּהּ אִיסוּר מִשּׁוּם אֲבֵר מִן הַחַי, אֵךְ כִּיּוֹן שֶׁעֲדִין הִיא מִפְּרָכָסֵת וְלֹא יֵצֵאָה נִפְשָׁה לְגִמְרִי, אִסוּר לְאַכְלָה מִשּׁוּם "לֹא תֹאכְלוּ עַל הֶדֶם" (רא"ס).

וְעוֹד הִרְבֶּה – א שְׁאִין מְבַרֵּין עַל הָרוּגֵי בֵּית־דִּין (ב) סִנְהֶדְרִין שֶׁהוֹרְגִים אֶת הַנֶּפֶשׁ אִין טוֹעֲמִין כְּלוֹם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. (ג) אֲזִיזָה לְכוֹן סוֹרֵר וּמוֹרָה שְׁלֹא יֹאכַל אֲכִילָה שִׁיִּהְרֵג אוֹתוֹ עָלֶיהָ.
לֹא תִנְחָשׁוּ – כְּגוֹן אֱלוֹ הַמִּנְחָשִׁין –
 כְּשִׁיּוּצֵאִים לְדֶרֶךְ אוֹ כְּשִׁמְתִּחִילִים בְּשׁוּם דְּבַר (רש"י סנהדרין ס, א).

בְּחִלְדָּה וּבַעֲוֹפוֹת – בְּקָרִיאתוֹ אוֹ בְּפִגְיָתוֹ, לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה (רא"ס).
פֶּתוֹ נִפְלָה מִפּוֹ – צָרִיף לְדַאוּג הַיּוֹם מְהִיזֵק (רש"י סנהדרין ס, ב).

צָבִי הַפְּסִיקוּ בַּדֶּרֶךְ – שֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ מִמּוֹרָח לְמַעֲרָב, וְהִצָּבִי הוֹלֵךְ מִצָּפוֹן לְדָרוֹם וְהַפְּסִיק דְּרָכּוֹ (רש"י שם). וְרָאָה גַם רש"י דְּבָרִים יח, י, וְשֵׁם הוֹסִיף: "מִקְלוֹ נִפְלָה מִקְדוֹ".

וְלֹא תַעֲוֹנוּ – לְשׁוֹן עוֹנוֹת – בְּדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא בְּסִנְהֶדְרִין סה, ב. אֲבָל

בְּ"תוֹרַת מִנְחָם" שֶׁזֶהוּ מִשּׁוּם שֶׁדְּבַר זֶה שִׁקָּף אֶת הַמִּצְוָה שְׁבוּ רַבִּי עֲקִיבָא עֲצָמוֹ הִיָּה מִצּוֹי, שֶׁכֵּן רַבִּי עֲקִיבָא לֹא לְמַד תוֹרָה בְּצִעֲרֻתוֹ, וְרַק בְּהִיּוֹתוֹ בְּגִיל אֲרַבְעִים הוֹבְטַח לוֹ שֶׁכֵּר אִם יִתְחִיל לְלַמּוֹד תוֹרָה, וְאִזּוֹ הִלָּךְ לְלַמּוֹד וְנִעֲשֶׂה גְדוֹל בְּתוֹרָה, וְנִמְצָא שְׁאֲרַבְעִים שָׁנָה הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא בְּמִצְבָּ שֶׁל "אֲנִי מִצְטָעֵר בּוֹ חֲנָם", כְּלוֹמֵר לְשׁוֹא, וּבִסּוּף הִצְלִיחַ לְהִגִּיעַ לְכִתְרָה שֶׁל תוֹרָה.
דְּבִרָה תוֹרָה כְּגִיד יֵצֵר הָרַע – כִּי אִם לֹא כֵּן, מָה נִשְׁתַּנְּתָה מִצְוָה זוֹ מִשְׁאָר מִצְוֹת שְׁלֹא נֶאֱמַר בָּהֶן שֶׁכֵּר.

שְׁלֹא יֹאמַר אָדָם: הָרִי אֲרֻבֵּעַ שָׁנִים אֲנִי מִצְטָעֵר בּוֹ חֲנָם, לְפִיכָךְ נֹאמַר: "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' – "אֲנִי ה'" הַמְבַטֵּיחַ עַל כָּךְ – כְּלוֹמֵר, "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ" אִינוּ רַק בְּרָכָה שֶׁתֵּבֵא בְּזִכּוֹת שְׁמִירַת הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אֲלֹא זֶה הַבְּטָחָה מִהֲקִדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוא בְּעֲצָמוֹ שֶׁכֵּר יִהְיֶה.
וְנֹאמֵן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִי – רָאָה עַל־דֶּרֶךְ־זֶה רש"י שְׁמוֹת ו, ו "אֲנִי ה' – הַנֶּאֱמָן בְּהַבְטָחָתִי". וְרָאָה גַם רש"י יִשְׁעִיה מִדָּה, כֹּא: "הִלָּא אֲנִי ה' וְאִין עוֹד – שְׁאִין מוֹדִיעַ מָה אֲנִי עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לְעַמִּי וְאֶקְדֵּם דְּבָרִי". וְכַתֵּב בְּ"תוֹרַת מִנְחָם", שֶׁמָּה שְׁלֹא אָמַר דְּרָכּוֹ "אֲנִי ה' – נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׁכָר", מִשּׁוּם שֶׁכָּאן דְּבִרָה תוֹרָה כְּגִיד יֵצֵר הָרַע, וְלִיִּצֵּר הָרַע לֹא דִּי בְּזִירוֹ הִרְגִיל שֶׁל "נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׁכָר", לְכוֹן הוֹצִרָה לְהַבְטָחָה מִהֲקִדוּשׁ־

לִירוּשָׁלַיִם, אוֹ לְפָדוֹתוֹן וּלְהַעֲלוֹת הַדָּמִים לִירוּשָׁלַיִם (רש"י ביצה ה, א). וְלַעֲנֵן זֶה נִקְרָא "קִדְשׁ", שְׁלֹא יֹאכַל מִחוּץ לְחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם בְּלֹא פְדִיוֹן, דּוּגְמַת מִעֲשֶׂר שְׁנִי שָׁגַם בּוֹ נֹאמַר "קִדְשׁ" (רא"ס). תורה כה

(כה) **לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ – הַמִּצְוָה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ" –** לֹא שְׁאֲכִילַת הַפִּירוֹת בְּשָׁנָה הַחֲמִישִׁית תִּהְיֶה "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ", כִּי שֶׁמִּשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב, אֲלֹא שְׁמִירַת "הַמִּצְוָה הַזֹּאת" שֶׁל עֲרָלָה וְנִטְע רִבְעִי, תוֹסִיף לָכֶם בְּתִבּוּאָה שֶׁל הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית. וְכַתֵּב בְּ"מִשְׁכִּיל לְדוֹד" שְׁנִיתוֹ לְפָרֵשׁ כֵּן גַם אֶת לְשׁוֹן הַכְּתוּב "וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי־וֹ", שֶׁאִם תֹּאכְלוּ אֶת הַפִּירוֹת בְּשָׁנָה הַחֲמִישִׁית דּוּקָא וְלֹא בְּשָׁנִים שְׁלֹפְנֵי כֵן – תִּהְיֶה "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ".

שֶׁבִשְׁכָּרָה "אֲנִי" – כְּדִלְקֵמֵן בְּרִש"י שֶׁבְּדָבוֹר הַכֵּא.

מְבַרֵּךְ לָכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעָה – אֵךְ שֶׁבְּכַתוּב נֹאמַר "תְּבוּאָתוֹ", מִפְּרֵשׁ רש"י "פִּירוֹת הַנְּטִיעָה", מִשּׁוּם שֶׁ"לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ" בֹּא בְּהַמְשָׁךְ לְ"וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי־וֹ", שְׁמוֹנָה מוֹבֵן שֶׁהַבְּרָכָה "לְהוֹסִיף" הִיא בְּ"פְרִי־וֹ". וְיִתְרָה מִזֶּה, הַבְּרָכָה תִּמְשָׁךְ גַם לְאַחַר שִׁשְׁנֵן כְּכֹר "פִּירוֹת הַנְּטִיעָה" (תרבי).

הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר – מִלְשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע שֶׁתִּמִּיד הִיָּה אוֹמֵר כֵּן. וְכַתֵּב

שיעור יומי ליום חמישי י"א אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יט - פרשת אחרי-קדושים

(כו) **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רִאשֵׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זֶה** **כֹּה לֹא תִקְפוּ פֶּאתָ דְרִישׁוֹן וְלֹא תִשְׁחִית זֶה** **פֶּאתָ דְרִישׁוֹן:**

רש"י **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רִאשֵׁיכֶם** • (מכות כ) **זֶה הַמִּשְׁוֶה צִדְעֵי לְאַחֲרֵי אֲזָנוֹ וּלְפִדְחָתוֹ, וְנִמְצָא הֵקֵף רִאשׁוֹ עַל סָבִיב, שֶׁעַל אַחֲרֵי אֲזָנוֹ עָקְרִי שְׁעָרוֹ לְמַעַלָּה מִצִּדְעֵי הַרְבֵּה. פֶּאת זֶקֶנְךָ** • (מכות כא) **סוֹף הַזֶּקֶן וּגְבוּלָיו, וְהֵן חֲמֵשׁ: שְׁתֵּים בְּכָל לַחִי וְלַחִי לְמַעַלָּה אֶצֶל הָרֹאשׁ, שֶׁהוּא רֹחֵב וְיֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי פָאוֹת, וְאַחַת לְמִטָּה בְּסִנְטָרוֹ – מְקוֹם חֲבוּר שְׁתֵּי הַלְחָיִים יַחַד.**

(כח) **וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵיכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקֵעַ** **לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה:**

רש"י **וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ** • בֶּן דִּרְכָּן שֶׁל אֲמֹרִיִּים, לִהְיוֹת מְשֻׁרְטִין בְּשָׂרָם בְּשִׁמְתָה לָהֶם מֵת. **וּכְתַבְתָּ קַעֲקֵעַ** • (מכות כא) **כְּתַב הַמַּחֲקָה וְשָׁקוּעַ, שְׂאִינוֹ נִמְחָק לְעוֹלָם, שֶׁמִּקְעָקְעוֹ בְּמַחַט וְהוּא מְשַׁחֵר לְעוֹלָם. קַעֲקֵעַ** • לְשׁוֹן (במדבר

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(כח) **וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ** - עוֹשֶׂה חֲבוּרָה בְּעֶצְמוֹ מִשּׁוּם צַעַר מֵתוֹ (רש"י מכות כ, א). וְרָאָה רִש"י שִׁיר הַשִּׁירִים ה', טז: "חֲבוּ מִמִּתְקִים - דְּבָרֵי עֲרִבִים, וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵיכֶם, אֲנִי ה', הַנֶּאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר, יֵשׁ חֵיף מֵתוֹק מִזֶּה? אֵל תִּחְבְּלוּ בְּמַעֲשֵׂיכֶם וּתְקַבְּלוּ שְׂכָר". **בֶּן דִּרְכָּן שֶׁל אֲמֹרִיִּים לִהְיוֹת מְשֻׁרְטִין בְּשָׂרָם בְּשִׁמְתָה לָהֶם מֵת** - וְלִכְּן הָאִיסוּר דּוֹקָא "לְנֶפֶשׁ", שֶׁאִזּוּ הוּא מִדְּרָכֵי הָאֲמֹרִי, אֲבָל לֹא אִם עוֹשֶׂה בֶּן בְּשָׂרָא אֶסּוֹנוֹת (משכיל לדח). וְרָאָה רִש"י דְּבָרִים יד, א: "לֹא תִתְּנוּ דְּדו - לֹא תִתְּנוּ גְדִידָה וְיִשְׂרָט בְּבִשְׂרֵיכֶם עַל מֵת בְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֲמֹרִיִּים עוֹשִׂין, לְפִי שְׂאֵתָם בְּנֵי שֶׁל מְקוֹם, וְאַתֶּם רְאוּן לִהְיוֹת נְאִים וְלֹא גְדוּדִים וּמְקוֹדִים". וְרָאָה שֶׁם בְּבִיאֹר. וְרָאָה רִש"י לְקַמֵּן כֹּא, ה' שְׁעוֹבֵר עַל כָּל שְׂרִיטָה וְיִשְׂרִיטָה.

וּכְתַבְתָּ קַעֲקֵעַ - כְּתַב הַמַּחֲקָה - חֲקוֹק.

וְשָׁקוּעַ שְׂאִינוֹ נִמְחָק לְעוֹלָם, שֶׁמִּקְעָקְעוֹ - אֵת הַכֶּתֶב.

בְּמַחַט וְהוּא מְשַׁחֵר לְעוֹלָם - כּוֹתֵב תְּחִלָּה עַל בִּשְׂרוֹ בְּסֵם אוֹ בְּסִינְקָרָא, וְאַחֲרֵיכֵן מִקְעָקַע הַבִּשָּׂר בְּמַחַט אוֹ בְּסִפִּין, וְנִכְנֵס הַצֵּבַע בֵּין הָעוֹר לְבִשָּׂר וְנִרְאָה בּוֹ כָּל הַיָּמִים, וְאִסּוּר לְכַתּוֹב שׁוּם כְּתִיבָה בְּעוֹלָם עַל בִּשְׂרוֹ בְּעֶנְיָן זֶה, שֶׁכֵּף גְּזִירַת הַכְּתוֹב (רש"י מכות כא, א).

קַעֲקֵעַ - לְשׁוֹן "וְהוֹקַע אוֹתָם" -

כ, ב: "אַחֲרֵי אֲזָנוֹ אֵין שְׁעָר כְּלוּם, וְכֵן בְּמִצְחוֹ אֵין שְׁעָר כְּלוּם, אֲבָל בְּצִדְעֵי שְׂבָאֲמִצֵּעַ יֵשׁ שְׁעָר, וְאִם הוּא מִשְׁוֶה וְנוֹטֵל כָּל הַשְּׁעָר שֶׁבְּצִדְעֵי לְמִדַּת אַחֲרֵי אֲזָנוֹ וּפִדְחָתוֹ, זֶהוּ מְקִיף סוֹף הָרֹאשׁ". וְעַל-דִּרְךָ-זֶה בְּרִש"י קִידוּשִׁין לֵה, ב: "הַמִּשְׁוֶה צִדְעֵי לְאַחֲרֵי אֲזָנוֹ וּלְפִדְחָתוֹ, שֶׁאַחֲרֵי הָאֲזָנִים חֲלָקִים הֵם עַד סִמּוּף לְגוּבָה, וְהַצִּדְעִים מְקוֹם שְׁעָר הֵם כּוֹלָם, וְהַמִּשְׁחִית שְׁעָר הַצִּדְעִים, שֶׁהוּא רִאשׁוֹ מוֹקֵף בְּשִׁוֶּה לְפִדְחָתוֹ וּצִדְעֵי וְאַחֲרֵי אֲזָנוֹ עוֹלֵל סָבִיב, הוּא הֵקֵפָה".

פֶּאת זֶקֶנְךָ - סוֹף הַזֶּקֶן וּגְבוּלָיו. וְהֵן **חֲמֵשׁ: שְׁתֵּים בְּכָל לַחִי וְלַחִי לְמַעַלָּה אֶצֶל הָרֹאשׁ, שֶׁהוּא רֹחֵב וְיֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי פָאוֹת, וְאַחַת לְמִטָּה בְּסִנְטָרוֹ, מְקוֹם חֲבוּר שְׁתֵּי הַלְחָיִים יַחַד** - וְעַל-דִּרְךָ-זֶה כְּתַב רִש"י בְּשִׁבּוּעוֹת ג, א: "שְׁתֵּים מִכָּל צֶדֶד, לְפִי שֶׁהִלְחִי רֹחֵב בְּנֶגֶד הַצִּדְעִים, וְיֵשׁ לְכָל דְּבָר רֹחֵב קֶצֶה לְשִׁנֵּי צִדֵּי בְּרִאשׁוֹ. וְאַחַת מִלְּמִטָּה בְּסִנְטָר, שֶׁהִלְחִי מִחוּבְרִין שֶׁם וְהַעֲצֵם קֶצֶר מִלְּמִטָּה בְּסִנְטָר". וְרָאָה רִש"י מְכוֹת כ, א: "חֲמֵשׁ פָּאוֹת יֵשׁ לוֹ לְזֶקֶן, אֶחָד לְמִטָּה מִן הָאֲזָנוֹן מְקוֹם שֶׁלְחִי הַתְּחַתּוֹן יוֹצֵא וּמִתְּפָרֵד שָׁם, וְשֶׁם נִקְרָא פֶּאֶה בְּחֵדוֹ שֶׁל לַחִי שְׂבוּלֵט לַחוּץ, שֶׁשֶּׁם מִתְּחַלֵּת הַזֶּקֶן, וְכָל מֵה שֶׁלְּמַעַלָּה עַד הַצִּדְעָא בְּכָלל פֶּאת הָרֹאשׁ הִיא, וּשְׁתֵּי הַשְּׂבוּלוֹת כָּל אַחַת מֵהֶן לְסוֹף הַלְחִי וְנִקְרָא פֶּאֶה, וְאַחַת מִלְּמִטָּה שְׁעָר שְׁבִין הַשְּׂבוּלוֹת בְּאֲמִצֵּעַ הַסִּנְטָר". תוֹרָה כח

בְּדְבָרִים יח, י בְּפִירוּשׁ "מַעֲנוֹן" הִבִּיא רִש"י שְׁתֵּי דְעוֹת: "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵלּוּ נוֹתְנֵי עוֹנוֹת, שְׂאוֹמְרִים עוֹנָה פְּלוּנִית יָפָה לְהַתְחִיל. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵלּוּ אוֹחֲזֵי הַעֲיִנִּים". וְהַטַּעַם יֵשׁ לִזְמֶר, מִשּׁוּם שֶׁשֶּׁם נֶאֱמַר "מַעֲנוֹן" בְּהַמְשָׁךְ לְ"קוֹסֶם קְסָמִים", מֵהַשְׂאִינְךָ כָּאֵן נֶאֱמַר "וְלֹא תַעֲנוּנוּ" בְּהַמְשָׁךְ לְ"לֹא תִנְחָשׁוּ", דְּהֵינּוּ שֶׁהוּא מֵאוֹתוֹ סוּג שֶׁל אִיסוּר.

וְשִׁעוֹת - כְּלוּמֵר, עוֹנָה בְּמִשְׁמַעוֹת כְּלָלִית שֶׁל זְמַן וְעַת (הַכּוֹלֵלֶת יָמִים וְשָׁעוֹת), וְלֹא רַק בְּמִשְׁמַעוֹת הַמִּצְוֹת שֶׁל עוֹנָה (יוֹם אוֹ לֵילָה).

שְׂאוֹמֵר - מִשְׁמַע קֶצֶת שֶׁהָאִיסוּר הוּא עַל הָאוֹמֵר דּוֹקָא. וְעִדּוֹן צָרִיךְ עֵינָיו. וְרָאָה הַגְּהוֹת הָרַמ"א (יורד סי' קעט ס"ב) שֶׁאִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בְּתוֹר נְחוּשׁ אֶלָּא בְּתוֹר סִימָן טוֹב, מוֹתֵר.

יוֹם פְּלוּנִי יָפָה לְהַתְחִיל מְלָאכָה, שֶׁעָה פְּלוּנִית קָשָׁה לְצֵאתָ - בְּרִש"י סְנֵהֲדִין סה, ב "שֶׁמִּבְחִין אֵת הָעוֹנָה וְאוֹמֵר: הַיּוֹם יָפָה לְצֵאתָ לְדֶרֶךְ וּצְלִיתָ, לְמַחֵר יָפָה לִיקַח מְקָח וְיִשְׁתַּכֵּר בּוֹ הַלּוֹקָחוֹ". תוֹרָה כו

(כו) **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רִאשֵׁיכֶם - זֶה הַמִּשְׁוֶה צִדְעֵי - פֶּאֶה לְשׁוֹן סוֹף וְקֶצֶה הוּא. מְקוֹם חֲבוּר הַגְּלִגּוּלֶת עִם הַלְחִי, וְהֵן מְקוֹם הַצִּדְעִין (רש"י שְׁבוּעוֹת ב, ב).**

לְאַחֲרֵי אֲזָנוֹ וּלְפִדְחָתוֹ - מִצְּחוֹ. **וְנִמְצָא הֵקֵף רִאשׁוֹ עַל סָבִיב, שֶׁעַל אַחֲרֵי אֲזָנוֹ עָקְרִי שְׁעָרוֹ לְמַעַלָּה מִצִּדְעֵי הַרְבֵּה** - רָאָה גַם רִש"י מְכוֹת

כה ד: "והוקע אותם"; (שמואל ב כא ו) "והוקענום", תוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפוינ"ט בלע"ז.

(כט) אל-תחלל את-בתך להזנותה ולא-תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה:

כ"י: אל-תחלל את-בתך להזנותה • במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושין. ולא-תזנה הארץ • אם אתה עושה כן, הארץ מזנה את פרותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א): "וימנעו רבכים וגו'".

(ל) את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה:

כ"י: ומקדשי תיראו • (יבמות ה) לא יבנס לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו ובאבק שעל רגליו; ואף-על-פי שאני מזהירכם על המקדש – "את שבתתי תשמרו" – אין בגין בית המקדש דוחה שבת.

(לא) אל-תפנו אל-האבת ואל-הידענים אל-תבקשו לטמאה בהם אני יהוה אליהם:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

משמע שלומד בן מתיבת "אני ה". אף מדברי רש"י כאן, משמע שלומד בן מסמיכות שמירת שבת למוקד מקדש, ולא מזה שהקדים שמירת שבת למוקד מקדש, שהרי לעיל פסוק ג לענין יראת אב ואם ושמירת שבת, הוא להיפך, ולומד שם מסמיכות הכתובים. [ומה שבריש פרשת ויקהל לומד רש"י שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, מזה שהקדים שמירת שבת למלאכת המשכן, והו מפני ששם היה צריך להקדים מלאכת המשכן לשמירת שבת, עין שם בביאור]. ולפי זה פירוש הפסוק הוא כך: "את שבתותי תשמרו [אף בש] ומקדשי תיראו". ומה שאומר אחר-כך "אני ה" והו טעם למה אינו דוחה שבת, מפני שאתם והמקדש חייבים בכבודי. וכן הוא לעיל פסוק ג לענין מוקד אב ואם ושמירת שבת. ומה שצריכים ללימוד מיוחד לבגין בית המקדש, אף שכבר למדנו דבר זה לענין מלאכת המשכן בריש פרשת ויקהל, והו מפני שהמקדש קדושתו קדושת עולם ואינו דומה למשכן שקדושתו קדושה זמנית, והיה ניתן לומר שתדחה בגינו את השבת (משכיל לדוד). תורה לא

בשה). או יש לומר, שמסירת בתו לביאה שלא לשם קידושין, משמעה שהולדת הולדות תהיה על ידי זנות ולא על ידי קידושין לשם אישות, והעונש על כך מדה כנגד מדה, שהארץ לא תעשה פירותיה בארץ ישראל המקודשת לעם ישראל, אלא בארץ אחרת שאינה מקודשת לעם ישראל. **וכן הוא אומר** – ירמיה ג, ג. **"וימנעו רבכים וגו'"** – "וימלקוש לא היה", ולפני כן נאמר "ותחניפי ארץ בנותיך ובקעתך". תורה ל (ל) **ומקדשי תיראו** – **לא יבנס** – בכמה כתבי-יד ודפוסים: בדר הבית. **לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו** – חגור חלול ונותנים בו מעות (רש"י ברכות נד, א). **ובאבק שעל רגליו. ואף-על-פי שאני מזהירכם על המקדש** – **"את שבתתי תשמרו"**, **אין בגין בית המקדש דוחה שבת** – וראה רש"י שבועות טו, ב: "יכול יהא בגין בית המקדש דוחה שבת? תלמוד לומר, את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'". כלכם חייבין בכבודי, אתם והמקדש חייבין בכבודי שהזרתתי על השבת".

במדבר כה, ד. **"והוקענום"** – שמואל ב כא, ו. ו"קעקע" היא מהתיבות הכפולות (רש"י איוב מ, לא). **תוחבין עץ בארץ** – הינו ש"הוקע" הוא לשון תחיבה. וראה רש"י ירמיה ו, ח ש"הוקע" הוא "לשון חיבור". **ותולין אותם עליהם** – ראה רש"י שם ושם שמפרש ש"הוקע" "והוקענום" הינו תליה, אלא ששם פירש את הענין, וכאן מפרש את הלשון. **ונמצאו** – אלו שנתלים על העץ. **מחקין ותחובין בקרקע, פורפוינ"ט בלעז**. – porpoint, תקוע. תורה כט (כט) **אל תחלל את בתך להזנותה** – **במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושין** – אלא לבעילת זנות. והו "אל תחלל את בתך להזנותה", אל תחללה בזנות (רש"י סנהדרין ע, א). **ולא תזנה הארץ** – **אם אתה עושה כן, "הארץ" מזנה את פרותיה** – נדרש ממלת "הארץ", מדלא כתיב "ולא יזנה אנשי הארץ" (רמב"ן). **לעשותן במקום אחר ולא בארצכם** – בדוגמת אשה זונה שיוקדת ואין הולדות לבעל, אבל אם אינה עושה פירות כלל לא שיהי בזה לשון זנות (באר

שיעור יומי ליום חמישי י"א אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יט - פרשת אחרי-קדושים עז

כ"א אל-תפנו אל-האבת • אזהרה לבעל-אוב וידעוני (סנהדרין סה). בעל-אוב, זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני, מכניס עצם חיה ששמה 'ידוע' לתוך פיו, והעצם מדבר. אל-תבקשו • להיות עסוקים בם, שאם תעסקו בם, אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם • דעו את מי אתם מחליפין במי.

(לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה: ס

לב מן קדם דספר באורייתא תקום ותהדר אפי סבא ותדחל מאלהיך אנא יי:

כ"א מפני שיבה תקום • (ת"כ. קידושין לב) יכול זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", אין זקן אלא שקנה חכמה. והדרת פני זקן • איזהו הדור? לא יושב במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעצים עיניו כמו שלא ראהו? לכך נאמר: "ויראת מאלהיך", שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא. וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(ע"פ תורת מנחם).
והדרת פני זקן - איזהו הדור? לא יושב במקומו - בדפוס ראשון נוסף כאן: ולא ידבר במקומו.
ולא יסתור את דבריו - וראה לעיל פסוק ג שלענין אב זהו בכלל "מוכר". אך בזקן לא צנה על מוכר אלא הידור בלבד.
יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו - זה מוסב על "מפני שיבה תקום". וראה בקידושין לג, א שמדובר שמעצים עיניו לפני שמגיע לארבע אמותיו, וכך אינו רואהו בשעה שקבר הגיע לארבע אמות. אך רש"י לא נחית לזה כאן.
לכך נאמר: "ויראת מאלהיך" - כלומר, "ויראת מאלהיך" מוסב על "מפני שיבה תקום". ומה שכתוב "והדרת פני זקן" לפני "ויראת מאלהיך" זהו כדי ללמד ש"שיבה" הינו "זקן" שקנה חכמה, כדלעיל ברש"י.

שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא - הוא יודע אם ראהו או לאו, לפי שיכול להשטט מעיני הבריות שלא יחזיקוהו כרשע ושידינהו לכף זכות ויאמרו לא ראהו (רש"י קידושין סה).
וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך" - שכל המחשבות גלויות לו וידוע כך שלסתור ולבטל מצותו נתפונת (רש"י שם). תורה לג

שאם תעסקו בם - אתם מטמאין לפני, ואני מתעב אתכם - כלומר, מרחיק אתכם ממני, וזהו מה שאומר אחר-כך: "אני ה' אלהיכם" [וכפי שמפרש מיד] (בית אברהם). וראה רש"י לעיל יח, ל: "הא אם תטמאו, אני אלהיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחזקים בליה".
אני ה' אלהיכם - דעו את מי אתם מחליפין במי - למי אתם מתקדשים וממיי אתם מתרחקים (בית אברהם). ותמורת זה ש"אני ה' אלהיכם", אתם גורמים ש"אני מתעב אתכם". ומה שלא פירש בדרבו: "אני ה' אלהיכם" - "דין להפרע". משום שהרי לעיל שם אמר שאם אתם מתטמאים בהם "אני אלהיכם", ואם כן לא שיה לפרש "דין להפרע" (באר בשדה). תורה לב

(לב) מפני שיבה תקום - יכול זקן אשמאי? - כמשמעות לשון "שיבה", שכל שיבה במשמע, כולל "אשמאי". וזקן אשמאי פירש רש"י בקידושין לב, ב שהוא "אשם, רשע וגם הארץ", וברש"י עירובין יא, א: "חסר מתורה". תלמוד לומר: "זקן", אין "זקן" אלא שקנה חכמה - "זקן" הוא נוטריקון "זה קנה", והפונה למי שקנה חכמה (ראה קידושין שם וברש"י). כלומר, "שיבה" האמור כאן הפונה לשיבה חכם, ואין פונת רש"י לרבות בזה ניגן וחכים, שהרי לא בא למעט אלא שאר שיבה

(לא) אל תפנו אל האבת - אזהרה לבעל אוב וידעוני - כלומר, זו אזהרה לבעל אוב וידעוני עצמם, ולא אזהרה לשואל אוב וידעוני (גרא), שעל השואל ישנה אזהרה בדברים יח, י-א: "לא ימצא כך... ושואל אוב וידעוני". ולפי זה "אל תפנו" פירושו שלא תפנו לעסוק בכך. וראה גם רש"י כריתות ב, א: "ויבעל אוב נמי אית ביה אזהרה, דכתיב אל תפנו אל האובות וגו'". אבל ראה רש"י סנהדרין סה, א: "והנשאל בהם באזהרה דאל תפנו אל האובות, ואזהרה דמכשפות גופיה [=בעל אוב עצמו] מלא ימצא כך וגו' וחובר חכר ושואל אוב וידעוני".
בעל אוב, זה פיתום - שם המכשף

(רש"י סנהדרין סה).

המדבר משחיו - מעלה את המת מן הארץ ומושיב לו בשחיו תחת זרועותיו, ומדבר משחיו (רש"י שם). וראה לשון רש"י דברים יח, יא: "זה מכשפות ששמו פיתום ומדבר משחיו, ומעלה את המת בבית השחיו שלו".

וידעוני, המכניס עצם חיה ששמה "ידוע" לתוך פיו, והעצם מדבר - על-ידי כשפים (רש"י דברים שם. סנהדרין סה).
אל תבקשו - להיות עסוקים בם - פיון שאין לשון "אל תבקשו" מתחבר אל "לטמאה", שהרי הפונה אחר האובות אינו מבקש להטמא, לכן כתב "להיות עסוקים בם", ו"לטמאה" זו תוצאה של ההתעסקות (ע"פ ר"אם וגרא).

♦ יום שישי י"ב אייר ♦

(לג) וְכִי־יָגֹור אֶתְךָ גֵר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: לג וארי יתגיר עמך גיורא פארעכונ לא תוננו יתה:

ה"י לא תונו. אונאת דברים; לא תאמר לו: אמש היית עובד עבודת אלילים, ועכשו אתה בא ללמד תורה שנתנה מפי הגבורה.

(לד) בְּאַזְרוּחַ מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגֵּר אִתְּכֶם וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד פִּיגְרִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (לד) באזרוח מכם יהיה לכם הגר. הגר איתכם ואהבת לו כמוד פיגרים הייתם בארץ מצרים אני יהוה אלהיכם:

ה"י פיגרים הייתם. מום שפך אל תאמר לחברך. אני ה' אלהיכם. אלהיך ואלהיו אני.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשׁוּרָה: לה לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה:

ה"י לא תעשו עול במשפט. אם לדין, הרי כבר נאמר: "לא תעשו עול במשפט", ומהו "משפט" השנוי כאן? היא המדה והמשקל והמשורה; מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה, הרי הוא כמקלקל את הדין, וקריו עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, וגורם לחמשה דברים האמורים בדין: מטמא את הארץ

אשל אברהם - הרב אלאשול

שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה - הרי הוא כמקלקל את הדין, וקריו: עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה - בדלעיל ברש"י שם. וגורם לחמשה דברים האמורים בדין - 'תורת כהנים' על הפסוק. ויש לומר שחמשה דברים אלו הן כנגד החמשה דברים שהדין המקלקל את הדין נקרא בהם, וכדלקמן (משכיל לדח).

מטמא את הארץ - ומשום כך נקרא "עול", שמעגל והופך קדושת הארץ ומטמאה (שם).

ומחלל את השם - ומשום כך נקרא "שנאו", שמשניא את ה' על הבריות וגורם לחילול השם (שם).

ומסלק את השכינה - ומשום כך נקרא "משוקץ", שגורם שישאל יהיו נחשבים כמטמאים ומשוקצים שאינם ראויים שתשרה שכינה עליהם (שם).

ומפיל את ישראל בחרב - ומשום כך נקרא "חרם", כי חרם משמעו מיתה, והינו שגורם לישראל למות בחרב (שם).

ומגלה אותם מארצם - ומשום כך נקרא תועבה, כי תועבה ענינו תעוב

וגו", וגם שם פירש רש"י: "מום שפך כו", לכן נראה לומר שלדעת רש"י "פיגרים הייתם" האמור כאן (וכן בדברים שם) אינו טעם ל"לא תונו", (וגם לא טעם "ואהבת לו כמוך", שהטעם על זה הוא "אני ה' אלהיכם", כדלקמן ברש"י), אלא זהו פירוש ל"ואהבת לו כמוך", שאהבת הגר "כמוך", מתבטאת בכך שלא תפיר לו את היותו גר, כשם שאינה אוהב שמזכירים לך את היותה גר. וזהו על-דרך האמור באהבת ישראל (שבת לא, א): "דעלך סני לחברך לא תעביר". אני ה' אלהיכם - אלהיך ואלהיו - וזהו "אלהיכם" של כולכם.

"אני" - ולכן "באזרוח מכם יהיה לכם הגר.. ואהבת לו כמוך". תורה לה (לה) לא תעשו עול במשפט - אם לדין - משפט מלשון דין.

הרי כבר נאמר - לעיל פסוק טו. "לא תעשו עול במשפט", ומהו "משפט" השנוי כאן? היא המדה והמשקל והמשורה - האמורים בהמשך הפסוק.

מלמד - במה שאמר "במשפט".

(לג) לֹא תוֹנוּ - אונאת דברים - שלא לצערו בדבור. ולא אונאת ממון, שהרי אומר כאן הטעם "פיגרים הייתם בארץ מצרים", ואין זה טעם לאונאת ממון. וראה גם שמות כב, כ וברש"י שם. וראה רש"י שם כג, ט: "בכמה מקומות הוזהרה תורה על הגר מפני שסורו רע".

לא תאמר לו: אמש היית עובד עבודה-זרה ועכשו אתה בא ללמד תורה שנתנה מפי הגבורה - ניתן לפירוש זאת בשני פנים: א) שאומר לו בן בתמיה ובקנטור, כלומר איך אתה מעז כן. ב) שאומר לו בלשון חנופה, כלומר תראה במה זכית. ומשמע שבשני האפנים אסור, משום שמזכיר לו עונות ראשונים ומצעריו בכך. תורה לה

(לד) בִּי גֵרִים הֵייתֶם - מום שפך אל תאמר לחברך - לכאורה זהו טעם ל"לא תונו" האמור בפסוק הקודם (ואינו מוסב על "ואהבת לו כמוך" שלפניו). וכן הוא בשמות כב, כ וברש"י שם. אבל בדברים י, יט נזכר רק "ואהבת את הגר כי גרים הייתם

שיעור יומי ליום שישי י"ב אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – פרשת אחרי־קדושים עט
ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. במדה • זו מדת
הארץ (ב"מ סא. ב"ב כט). במשקל • כמשמעו. ובמשורה • היא מדת הלח.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 150)

לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה (יט, לה) מצות עשה לצדק המאזנים. . ולדקדק בחשבון
בשעת עשייתו (רמב"ם) במדה חסרה יש שתי תנועות מנגדות. מחד גיסא - עצם פעלת המדידה מורה על התחשבות
בזולת; אך המדה החסרה גורמת לו עול. לכן אסרה התורה לא רק את השמוש במדה זו, אלא אף את עשייתה והחזקתה
בבית, שכן יש בהן משום ערמוניות של האדם בינו לבין עצמו.

מאזני צדק אבני־צדק איפת צדק והין צדק (לו) מאזניו דקשויט מתקלן דקשויט מדיקלן
דקשויט והינין דקשויט יהון לכוין אנא וי
אלהכון די אפקית יתכוין מארעא דמצריים:
מארץ מצרים:

ה"י אבני־צדק • הם המשקולות ששוקלין כנגדן. איפת • היא מדת היבש. הין • זו היא מדת הלח.
אשר הוצאתי אתכם • על־מנת כן. דבר אחר: אני הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של
בכור, ואני הנאמן להפריע ממי שטומן משקלותיו במלח להונות את הבריות שאין מפירים בהם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לג עמ' 187)

איפת צדק. . יהיה לכם (יט, לו) וכן פתיב בפרשת תצא: "לא יהיה לך. . איפה ואיפה". ויש לפרש, שאסור שיהיו לאדם שתי 'מדות': בצרכי הגוף - אם
יש לו מנה רוצה מאתים, אף בצרכי הנפש - נתן להסתפק במועט. והנה, כל אסור יש דגמתו בהתר, כמואמר "כל דאסר
לן רחמנא שרא לן כנותיה". ואף כאן ישנו 'איפה ואיפה' גם בקדשה: יש להחשיב את צרכי הנופש יותר מצרכי הגוף.

אשל אברהם - הרב אלעזר

מציית אחת, ונתעברה מהן בעשר
עבורין, עשר בכורות שהן בכורות של
אביהן, כולן מתו.
ו"אני" הנאמן להפריע - זהו "אני ה'
אלהיכם", נאמן להפריע.
ממי שטומן משקלותיו במלח -
המנה או הפרס טומן במלח
להכבירו, וכשהוא לוקח במשקל -
לוקח באלו [דהינו שהאיסור הוא על
הקונה] (רש"י בבא מציעא שם.
וראה גם רש"י בבא בתרא שם.
אבל ראה תוספות בבא בתרא שם
שהמלח מפיחת המשקלות, והאיסור
הוא על המוכר. וכן דעת הרמב"ם
כאן).

להונות את הבריות שאין מבידין
בהם - ראה גם רש"י הושע יב, ט:
"ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים, שם
הבחנתי בין טיפה של בכור לטיפה
שאינה של בכור, אף אני היודע ונפרע
ממאזני מרמה העשויין מבלי הבין,
ומהטומן משקלותיו במלח כדי
לרמות". תורה לו

וגם יבש. ובגמרא שם אמרו שהיא
מדה קטנה, ושיעורה אחד משלשים
[וששה] בלוג. ומבואר שם שהאיסור
(במדת הלח) הוא "שלא ירתיח". דהינו
שלא ישפוף המוכר את היין בחוק
לתוף משורתו של לוקח, מפני שעולה
הקצף ונראה כמלא (רשב"ם ב"ב פט, ב),
ולאחר זמן נמצאת חסרה (רש"י ב"מ שם).
וראה רש"י שם שהחוסרון הוא פחות
מאחד ממאה בלוג [=פחות ממאית
הלוג], וגם על חסרון כזה הקפידה
תורה. תורה לו

(לו) אבני צדק - הם המשקלות
ששוקלין כנגדן - כנגד הדברים
הנקנים.

איפה - היא מדת היבש. הין - זו
היא מדת הלח. אשר הוצאתי
אתכם - על־מנת כן - ראה גם רש"י
לקמן כב, לג. במדבר טו, מא.

דבר אחר: "אני" הבחנתי במצרים
בין טפה של בכור לטפה שאינה של
בכור - ראה גם רש"י לקמן כה, לח.
במדבר מה, ב. וראה רש"י בבא מציעא
סא, ב: "הרי שבאו עשרה רוקים על

ורחוק, והינו שמרחיק ומגלה את
ישראל מארצם. וב"משכיל לדוד"
כתב באופן אחר.

במדה - זו מדת הארץ - ואחים
הבאין לחלוק את השדה, לא ימדוד
המודד לאחד בימות החמה ולאחד
בימות הגשמים באותו החבל, מפני
שהחבל לח בימות הגשמים ומתפשט
כל צרכו, ובימות החמה מתוך יבשו
הוא נקמך וכרין רש"י ב"מ סא, ב.

במשקל - כמשמעו - אולי פונתו
לומר ש"במשקל" אינו שם של מאזנים
(כמובא בתורת כהנים "טורטני"), אלא הוא שם
דבר של שקילה, דהינו שלא ירמה
בזמן פעולת השקילה. ובגמרא בבא
מציעא שם: "במשקל - שלא יטמין
משקלותיו במלח". הובא לקמן ברש"י
פסוק לו.

ובמשורה - היא מדת הלח - וכן
כתב רש"י בבבא מציעא שם. ולבאורה
כן משמעות הכתוב (יחזקאל ד, יא) "וימים
במשורה תשתה". אף בדפוס ראשון
גורס: "היא מדת הלח והיבש", דהינו
שהיא מדה של כלי שמודדים בו גם לח

(לו) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-פְּלִיחֲקֹתַי וְאֶת-פְּלִמְשַׁפְּטֵי וְעַשִּׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה: פ

לו ותשריון ית כל קנימי וית כל דיני ומעבדיו יתהיון אנא יי:

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֶּרְעוֹ לְמִלֵּךְ מוֹת יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָאֶבֶן:

ב וועם בני ישראל תימר גבר גבר מבני ישראל ומן גירא דיתגירון בישראל די יתן מזרעה למלך יתקטלא יתקטל עמא בית ישראל ירגמנה באבנא:

יט"ו וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר • עֲנֹשִׁין עַל הָאֲזָהָרוֹת. מוֹת יוֹמֶת • (ת"כ) בְּבֵית-דִין; וְאִם אֵין כַּח לְבֵית-דִין, עִם הָאָרֶץ מְסִיעִין אוֹתָן. עִם הָאָרֶץ • (ת"כ) עִם שְׂבָגֵינוּ נִבְרַאת הָאָרֶץ. דְּכָר אַחֵר: עִם שְׁעֵתֵינָן לִירֵשׁ אֶת הָאָרֶץ עַל-יְדֵי מַצּוֹת הַלֵּלוּ.

(ג) וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת-פָּנַי בְּאִישׁ הַחַיָּה וְהַכֶּרְתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מִזֶּרְעוֹ נָתַן לְמִלֵּךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת-מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת-שְׁם קָדְשִׁי:

ג ואנא אתן ית רוגזי בגברא החייה והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל את-שם קדשי:

יט"ו אֶתֵּן אֶת-פָּנַי • (ת"כ) פָּנַי שְׁלִי, פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ. בְּאִישׁ • וְלֹא בַּצְבוֹר, שְׁאִין כָּל הַצְבוֹר

אשל אברהם - הרב אלעזר שול

על התעסקות מיוחדת באיש החייה. (ב) משום שבהמשך נאמר (פסוק ד) "ושמתי אני את פני", בלשון שימה ולא בלשון נתינה, אם כן היה ניתן לומר שגם כאן פירושו מלשון שימה, ואז פירושו מלשון בעס ולא מלשון פנאי, וכפירוש רש"י בתהלים לד, יז: "פני - פנים של זעם.. כמו ושמתי פני באיש החייה". אבל לאחר שפירש ש"ואני אתן את פני", פירושו מלשון פנאי, ממילא צריך לומר שגם "ושמתי אני את פני" הוא מלשון פנאי, ולא כפירושו בתהלים. (ג) כיון שנאמר בפסוק ד "ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם וגו'", היה ניתן לפרש ש"פני" האמור ביחס לקדוש-ברוך-הוא מלשון עין והשגחה, שזהו בנגוד להעלמת העין על ידי העם, לכן פירש שגם כאן הכוונה ל"פנאי שלי". ועדין צריך עיון. וראה עוד ברש"י לקמן כו, יז.

באיש - ולא בצבור - אם כל הצבור נתנו מזרעם למולך (נחלת יעקב). הלימוד הוא מיתור הלשון "באיש", שהיה יכול לומר "בו".

שאין כל הצבור נכרתין - יש לומר שאין זו (רק) הבטחה אלא דין, שאין מטילים עונש כרת על הצבור בכללות

נבראת "הארץ" - שהעולם נברא בשביל ישראל שנקראו "ראשית", כמוכא ברש"י בראשית א, א. ודורש כן מיתור תיבת "הארץ", שהיה לו לכתוב "העם ירגמוהו באבן" (רא"ס). וכיון שהם חשובים, הם ראויים לסיע לבית-דין (קרבן אהרן).

דבר אחר: "עם" שעתידין לירש את "הארץ" - ארץ ישראל שאינה מקימת את החוטאים בה, לכן הם ראויים לסיע לרגום את החוטאים (קרבן אהרן).

עלידי מצות הללו - בדלעיל יח, כח וברש"י שם. תורה ג

(ג) **אתן את פני** - **פנאי שלי** - ולא מלשון פנים, שהרי אין דרכו לתת פניו אלא בצדיקים ולא ברשעים (רא"ס).

פונה אני מכל עסקי ועוסק בו - וכן פירש רש"י לעיל יז, י. וצריך עיון למה הוצרך שוב לפרשו כאן. ואולי יש לומר בכמה אפנים: (א) משום שכאן נאמר "את פני" (ולא "פני" סתם) בדלעיל שם, והיה ניתן לפרש שהכוונה ל"פני" ממש, ופירושו מלשון רוגז וכעס, לכן פירש שגם כאן הכוונה מלשון פנאי ופניה, משום שנאמר בלשון נתינה ("אתן את פני"), המורה

(ב) **ואל בני ישראל תאמר** - **ענשין על האזהרות** - שכן האזהרות כבר נאמרו לפני כן (בפרשת אחרי מות), וכאן בא לומר להם עונש העובר על אזהרות אלו (רא"ס). ובהו מבאר מה שנאמר "ואל בני ישראל" בנא"ו החיבור (ולא כרגיל "דבר אל בני ישראל"), משום שזהו המשך לפרשיות הקודמות, שעד עתה דבר באזהרות, ועכשיו מדבר בענשים על עוברי אזהרות אלו (ע"פ באר בשדה).

מות יומת - בבית-דין, ואם אין כח לבית-דין - להמיתו. וצריך לומר שהכוונה שאין לבית-דין כח לגזור עליו מיתה, כיון שמדובר באדם אלים מאד, אזי יש לעם לסיע לבית-דין להביאו לידי מיתה. שאם הכוונה בפשוטו, הרי נאמר (דברים יז ט): "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה" (באר בשדה).

"עם הארץ" מסייעין אותן - ולא ש"עם הארץ ירגמוהו באבן" הוא פירוש של "מות יומת", כי אז לא היה לו לכתוב "מות יומת", אלא "עם הארץ ירגמוהו באבן" בלבד (רא"ס).

עם הארץ - "עם" שבגינו - שבשבילו.

שיעור יומי ליום שישי י"ב אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת אחרי-קדושים פא

נְכַרְתִּין. **כִּי מוֹרְעוּ נָתַן לַמֶּלֶךְ •** (ת"כ, סנהדרין סד) **לְפִי שְׁנָאָמַר: "מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ", בֶּן-בָּנוּ וּבֶן-בִּתּוֹ מִנִּין? תִּלְמוּד לומר: "כִּי מוֹרְעוּ נָתַן לַמֶּלֶךְ". זָרַע פָּסוּל מִנִּין? תִּלְמוּד לומר: "בִּתְתּוֹ מוֹרְעוּ לַמֶּלֶךְ". לְמַעַן טָמֵא אֶת-מִקְדָּשִׁי • אֵת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא מִקְדָּשֶׁת לִי, כָּלשׁוֹן (לְקַמֵּן כֹּא כג): "וְלֹא יַחֲלֹל אֶת-מִקְדָּשִׁי".**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י כ, ג) כֵּן פִּרְשׁ גַּם בְּפִרְשֶׁת אַחֲרֵי עַל "וְנָתַתִּי אֶת פְּנֵי בְּנִפְשׁ הָאוֹכֵלֶת אֶת הַדָּם". וְהֶצֶר לְחֹזֵר עַל זֶה כָּאן, כִּי בְּפִרְשֶׁת אַחֲרֵי מִדְּבַר ב'עֶסְקוּ' שֶׁל ה', הֵינּוּ הִקְרַבְתָּ קִרְבָּנוֹת בְּמִקְדָּשׁ לְרִיחַ נִיחֹחַ לְפָנָיו ("אֲשֶׁר יִבְיֵאוּ . . אֶת זִבְחֵיהֶם . . אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד . . לְרִיחַ נִיחֹחַ"); וּמִכֵּן שֶׁנָּתַן לְפָרֶשׁ "פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי". וְרַשִּׁי מַחֲדֵשׁ שֶׁנָּתַן לְפָרֶשׁ כֵּן גַּם בְּפִרְשֶׁתוֹ, שֶׁאֵינָה מְדַבֵּרֶת עַל 'עֶסֶק' מִיַּחַד שֶׁל ה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 322)

וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא (כ, ג) **פָּנָאִי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ** (רש"י) מִשְׁמַע, שֶׁ"פָּנִי" הוּא רַק לְשׁוֹן 'פָּנָאִי' וְלֹא לְשׁוֹן 'פָּנִים'. וְלֹא פִרְשׁ "רוּגְזִי" (פְּתִירוּמִי), וּכְפִירוּשׁוֹ עַל הַפָּסוּק (וישלח לב, כא) "אֲכַפְּרָה בְּפָנָיו ("אֲבַטֵּל רִגְזוֹ") - כִּי שָׁם נֶאֱמַר "אֲכַפְּרָה". וְלִהְיוֹת מְפֹרָשׁוֹ עַל הַפָּסוּק (תהלים לד, יז) "פָּנֵי ה' בְּעוֹשֵׁי רָע" ("פָּנֵי, פָּנִים שֶׁל זַעַם"). אֲבָל פְּרוּשׁוֹ לִנְ"ךְ אֵינוֹ בְּדִיוֹק גָּמוּר עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא כְּמוֹ פְּרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה.

(ד) **וְאִם הָעֵלָם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת-עֵינֵיהֶם מִן-הָאִישׁ הַהוּא בִּתְתּוֹ מוֹרְעוֹ לַמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי הַמִּית אֹתוֹ:**

י"א **וְאִם הָעֵלָם יַעֲלִימוּ • אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קִטְנָה, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה.**

(ה) **וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת-פָּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל-הַיָּגִים אַחֲרָיו לְזִנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְרָב עַמָּם:**

י"ב **וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה מָה חֲטָאָה? אֲלָא לְלַמֶּדֶךְ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שֵׁשׁ בָּהּ**

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(עלה יונת).

כִּי מוֹרְעוּ נָתַן לַמֶּלֶךְ - לְפִי שְׁנָאָמַר - דְּבָרִים יח, י.

"מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ", בֶּן בָּנוּ וּבֶן בִּתּוֹ מִנִּין? תִּלְמוּד לומר: "כִּי מוֹרְעוּ נָתַן לַמֶּלֶךְ". זָרַע פָּסוּל - שְׁהִיָּה לוֹ

מִמִּזְרַח וְהֶעֱבִירוּ (רש"י סנהדרין סד, ב).

מִנִּין? תִּלְמוּד לומר: - פָּסוּק ד.

"בִּתְתּוֹ מוֹרְעוֹ לַמֶּלֶךְ" - כָּל זָרַע שֵׁשׁ בּוֹ (ת"כ), וְלֹא הִיָּה צָרִיף לְמַכְתָּב "בִּתְתּוֹ מוֹרְעוֹ", דְּהָא בְּמַעֲבִיר מוֹרְעוֹ מִשְׁתַּעֵּי, אֲלָא לְהָרִיץ דְּרִשָּׁה (רש"י סנהדרין שם).

לְמַעַן טָמֵא אֶת מִקְדָּשִׁי - אֵת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל - וְלֹא "מִקְדָּשִׁי" מִמִּשְׁל, כִּי מָה עֲנִין מִקְדָּשׁ לְכָאן (רא"ם). שֵׁשׁ בָּח בְּאִישׁ אֶחָד לְטָמֵא בְּחִטָּא אֶת כָּלְלוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁהוּא חֶלֶק מִכָּלְלוֹת

כָּפַל הַתִּיבּוֹת "הָעֵלָם יַעֲלִימוּ" מוֹסֵב הֵן עַל הַדָּבָר שֶׁהָעֵלִימוּ, וְהֵן עַל אֵלוֹ שֶׁהָעֵלִימוּ אֶת הַדָּבָר, וְלָכֵן דּוֹרֵשׁ הַכָּפַל הֵן לְעִנִּין הַדָּבָר וְהֵן לְעִנִּין בֵּית הַדִּין. אֲךָ צָרִיף עֵיוֹן מִדֵּה שְׁדוּרֵשׁ זֶה עַל בֵּית-דִּין, בְּעוֹד שֶׁבְּפָסוּק מְפֹרָשׁ "עִם הָאָרֶץ". וְאוּלַּי מִשּׁוּם שֶׁ"עִם הָאָרֶץ" הוּא מִהֶמְסִינֵים לְבֵית-דִּין כָּלשׁוֹן רַשִּׁי לְעִיל, הָרִי שֶׁהֶעֱיָקָר הוּא בֵּית הַדִּין. וְהַ"מִּשְׁפִּיל לְדוֹד" כָּתַב שֶׁהַכֹּנֶה שֶׁ"עִם הָאָרֶץ" לֹא סִיעוּ לְסִנְהֶדְרִי קִטְנָה וְהָעֵלִימוּ מִמֶּה, שְׁדוּה פִּירוּשׁ "אֵת עֵינֵיהֶם", שֶׁהַכֹּנֶה לְסִנְהֶדְרִין שֶׁהֵם "עֵינֵי הַעֲדָה", וְסוֹפֶם שֶׁיַּעֲלִימוּ גַם מִסִּנְהֶדְרִי גְדוֹלָה. תוֹרָה ה

(ה) **וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ - אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן** - שְׁבֻעוֹת לט, א.

יִשְׂרָאֵל (רא"ה רמב"ן).
שֶׁהִיא מִקְדָּשֶׁת לִי - וְהוּא פִּירוּשׁ "מִקְדָּשִׁי", לֹא מִקְדָּשׁ שְׁלִי, אֲלָא [עִם יִשְׂרָאֵל] הַמִּקְדָּשׁ לִי. רָאָה יְרֵמְיָה ב, ג:
"קִדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' וּגוֹר".
כָּלשׁוֹן "וְלֹא יַחֲלֹל אֶת מִקְדָּשִׁי" -
לְקַמֵּן כֹּא, כג. שְׁגַם שֶׁם אֵין הַכֹּנֶה לְמִקְדָּשׁ מִמֶּשׁ, אֲלָא לְ"עֲבוּדוֹתִי", כְּפִירוּשׁ רַשִּׁי שֶׁם. וְאִפְשָׁר שֶׁהַכֹּנֶה שְׁגַם שֶׁם פִּירוּשׁוֹ: הָעֲבוּדוֹת הַמִּקְדָּשׁוֹת לִי. וְעִדִּין צָרִיף עֵיוֹן. תוֹרָה ד

(ד) **וְאִם הָעֵלָם יַעֲלִימוּ - אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה** - שֶׁעֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה.

אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קִטְנָה, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה - כְּלוּמַר,

מוכס שאין כלם מוכסין, שכלם מחפין עליו. והכרתי אתו. למה נאמר? לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו כל המשפחה בהכרת? תלמוד לומר: "אתו" - אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת אלא ביסורין. לזנות אחרי המלך. (ת"כ) לרבות שאר עבודת אלילים שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה.

וואנש די יתפני בטר בדין ודכורו למטעי
בתריהון ואתן ית ריגזי באנשא התיא
ואשיצי יתה מגו עמה:

(י) והנפש אשר תפנה אל-האבת ואל-הידענים
לזנת אחריהם ונתתי את-פני בנפש ההוא והכרתי
אתו מקרב עמו:

והתקדשון ויהיו קדישין ארי אנא יי
אלהכון:

(י) והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה
אלהיכם:

כ"י - והתקדשתם. זו פרישות עבודת אלילים.

• שבת קודש י"ג אייר •

ח ותשרון ית קנמי ומעבדון יתהון אנא יי
מקדשכון:

(ח) ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה
מקדשכם:

ט ארי גבר גבר די ילוט ית אבוהי וית אמה
יתקטלא יתקטל אבוהי ואמה לט קטלא
חיב:

(ט) בראש איש אשר יקלל את-אביו ואת-אמו
מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו:

כ"י - אביו ואמו קלל. (ת"כ, סנהדרין פה) לרבות לאחר מיתה. דמיו בו. זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר: "דמיו בו", "דמיהם בם", ולמדנו מאוב וידעוני, שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם". ופשוטו של מקרא: כמו "דמו בראשו" אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בדפוסים ראשונים אינו.
"דמיהם בם" - לקמן פסוקים: יא"ג, טו. וראה גם רש"י שמות כב, יח.
ולמדנו מאוב וידעוני, שנאמר בהם:
"באבן ירגמו אתם דמיהם בם" -
לקמן פסוק כז. וראה גם רש"י שמות
כא, יז.
ופשוטו של מקרא: כמו "דמו
בראשו" - יהושע ב, יט (עון הריגתו על
ראשו תהא, כי הוא יגרום מיתתו -
רש"י שם). יחזקאל לג, ד (עון מיתתו
ידרש מיד עצמו, שפשע בנפשו - רש"י
שם). יומא כא, א (עון מותו על ראשו
מוטל, שהוא המית עצמו - רש"י שם).
נדה יז, א (נענש על עצמו, וחובת דמו
נדרשת ממנו לאחר מיתתו - רש"י שם).
אין נענש על מיתתו אלא הוא,
שהוא גרם לעצמו שיהרג - לא הביא
פירוש זה בתחילה, מפני שקשה, אם
כן מדוע לא נאמר בן בכל חייב מיתות,

בשאר עבודה-זרה ולא למלך, וזהו
פירוש "לזנות אחרי המלך", שעשה
בעבודת המלך בשאר עבודה-זרה
(רא"ס, תורה ו)
(י) והתקדשתם - זו פרישות
עבודה-זרה - כל קדושה ענינה
פרישות והבדלה, וכיון שבאן נאמר
"והתקדשתם" בהמשך לאיסור
עבודה-זרה, הרי זו פרישות עבודה-
זרה. תורה ו
(ט) אביו ואמו קלל - לרבות - קרא
יתירא הוא, דהא בתיב רישיה דקרא
"אשר יקלל את אביו ואת אמו" (רש"י
סנהדרין פה, ב).
לאחר מיתה - שהמקלל אביו ואמו
לאחר מיתה חיב מיתה.
דמיו בו - זו סקילה. וכן כל מקום
שנאמר - בדפוסים שלפנינו נוסף כאן:
"דמיו בו". אך לא מצאנו בתורה עוד
מקום שנאמר "דמיו בו". ואכן

וכי משפחה מה המאה? אלא
ללמד שאין לך משפחה שיש בה
מוכס - וסתם מוכס גזלן הוא, ראה
בבא קמא קיד, א.
שאיין כלם מוכסין, שכלם מחפין
עליו - שכולם מהפכים בזכותו, ולכן
גם הם נחשבים כמוכסין (שפ"ח), ואף
כאן המשפחה מחפה על האיש
שהעביר למולך.
והכרתי אתו - למה נאמר - שהרי
בכר נאמר לעיל פסוק ג: "והכרתי
אותו".
לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו
כל המשפחה בהכרת? תלמוד
לומר: "אתו", "אתו" בהכרת, ולא
כל המשפחה בהכרת, אלא ביסורין
- כיון שהם רק חפו עליו.
לזנות אחרי המלך - לרבות שאר
עבודה-זרה שעבדה בכך ואפילו אין
זו עבודתה. - שהעביר בנו או בתו

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ מוֹת־יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת:

י וגבר די יגוף זת אמת גבר די יגוף זת אמת חברה יתקטלא יתקטל גיפא וגיפא:

כ"י וְאִישׁ • פֶּרֶט לְקָטָן • אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ • (קידושין יט. סנהדרין נב) פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן • לְמַדְנֵי שְׁאִין לְקָטָן קְדוּשִׁין • וְעַל אִיזוֹ אִשְׁת־אִישׁ חִבָּתִי לָךְ? • אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁת־רַעְהוּ • פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ עוֹבֵד גְּלוּלִים • לְמַדְנֵי שְׁאִין קְדוּשִׁין לְעוֹבֵד גְּלוּלִים • מוֹת־יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת • כָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתוֹרָה סֶתֶם, אִינָה אֵלָא חֲנֻקָּה •

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עֲרוֹת אֲבִיו גִּלָּה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:

יא וגבר די ישכוב עם אמת אבוי עריות אבוי גלי יתקטלא יתקטלון תרויהון קטלא חזבין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבֵל עָשׂו דְּמִיהֶם בָּם:

יב וגבר די ישכוב זת כלתה יתקטלא יתקטלון תרויהון תכלא עבדו קטלא חזבין:

כ"י תָּבֵל עָשׂו • גִּנְאִי • לְשׁוֹן אַחֵר: מְבַלְבְּלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֶּן •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 188)

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלְתּוֹ • • תָּבֵל עָשׂו דְּמִיהֶם בָּם • (כ, יב) וְקָשָׁה, אִיךָ נִשָּׂא יְהוּדָה אֶת תַּמָּר כַּלְתּוֹ (רָאָה רַש"י וישב לח, כו: "וְלֹא יָסַף, לֹא פָסַק"). וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה טַעַם הָאֲסוּר הוּא "תָּבֵל עָשׂו", "מְבַלְבְּלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֶּן". הַסְבְּרָא נִתְּנָה, אֲפֹא, שְׁלֹאֲחֵר מִיתַת הַבֶּן, כְּאֲשֶׁר אֵין טַעַם זֶה, מִתְּרַת הָאִשָּׁה לְאָבִיו. יִתֵּר עַל כֵּן: עַר וְאוֹנֵן הָרִי הִשְׁחִיתוּ אֶת זָרְעָם, וְאֵם כֵּן לֹא שִׁיךְ כָּאֵן כָּל הָעִנּוּן שֶׁל "תָּבֵל".

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכֶר מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂו שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם:

יג וגבר די ישכוב זת דכורא משכבי אמה תועבתא עבדו תרויהון יתקטלא יתקטלון קטלא חזבין:

כ"י מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מְכַנִּים כְּמַכְחוּל בְּשׁוּפָרְתָּה •

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

"תְּבַלִּיתֶם", שִׁמְשָׁמְעוּ חִירוּפִים וְגִדּוּפִים. אָבֵל רָאָה לְשׁוֹן רַש"י לְעִיל יח, כג שְׁהוּא "לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרֻה וְנִיאֻף".

לְשׁוֹן אַחֵר: מְבַלְבְּלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֶּן • - תָּבֵל לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעִירְבּוּב (רש"י לְעִיל שֶׁם בְּפִירוּשׁ הַבֶּן). וְרָאָה רַש"י תְּהִלִּים נח, ט שְׁהָאוֹת תִּי"ו שֶׁל "תָּבֵל" הוּא יְסוּד נּוֹפֵל. וְלְכַאוּרָה נִרְאָה שִׁמְפָּרְשׁוּ כְּפִירוּשׁ זֶה שְׁהוּא מְלִשׁוֹן בְּלָבוּל. תוֹרָה יג

(יג) מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה - מְכַנִּים כְּמַכְחוּל בְּשׁוּפָרְתָּה - שְׁפּוּפֶרֶת קֶנֶה חֲלוּל שְׁנוֹתָנִין בּוֹ כְּחוּל לְכַחוּל עֵינִים, מְכַחוּל הוּא קִיסָם דִּק שְׁבוּ נִטְּלִין הַצֶּבַע מִתּוֹךְ הַקֶּנֶה (רש"י מִכּוֹת א, א). וְכִנְתּוֹ לֹאֲמַר, שְׁאֵף־עַל־פִּי שֶׁהַכְּנִים רַק מִקְצֵת הָאֶבֶר (כְּמוֹ הַמְּכַחוּל בְּשׁוּפָרְתָּה) - חִיָּב (באר בַּשְּׁדָּה). תוֹרָה יד

רַש"י שֶׁבִּקְטָן הַקְּדִים "קָטָן" לְ"קִידוּשִׁין" וּבְגוֹי הַקְּדִים "קִידוּשִׁין" לְ"גוֹי". וְיֵשׁ לוֹמַר, מִשּׁוֹם שֶׁהַקָּטָן לֹא מִשְׁלָל לְגִמְרֵי מִקִּידוּשִׁין, שְׁהָרִי כְּשִׁיגִדֵּל בּוֹדֵאֵי יְהוּדָה לוֹ קִידוּשִׁין, וְלָכֵן מְדַגֵּשׁ "אֵין לְקָטָן קִידוּשִׁין", וְאִילוּ בְּגוֹי אֵין קִידוּשִׁין כָּלֵל, וְלָכֵן מְדַגֵּשׁ "אֵין קִידוּשִׁין לְגוֹי".

מוֹת יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת - כָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתוֹרָה סֶתֶם אִינָה אֵלָא חֲנֻקָּה - רָאָה גַם רַש"י שְׁמוֹת כּא, טו. וּבִטְעַם הַדְּבָר מְבָאֵר רַש"י בְּסִנְהֶדְרִין נב, ב (לְדַעַת רַבִּי יֵאֻשִׁיָּה): "כִּיּוֹן דְּחֲנֻקָּה קֵלָה מְכּוּלָם, עַל כֵּן־חִידָה נִתְּנָה לְחִיבֵי מִיתוֹת הַסְּתוּמִין, שְׁהָרִי אֵין לָךְ בֶּחַ לְהַחְמִיר עֲלֵיהֶם, שְׁמַנּוּן לָךְ לְדוֹנָם בְּחֻמוּרָה, שְׁמָא לֹא נִתְּחַיֵּב בָּהּ". תוֹרָה יא

(יב) תָּבֵל עָשׂו - גִּנְאִי - וְכֵן מִשְׁמַע מִרַש"י יִשְׁעִיָּה י, כה שְׁהוּא מְלִשׁוֹן

שְׁהָרִי הֵם גִּרְמוֹ לְעַצְמָם לְמוֹת (מִשְׁכָּל לוח). תוֹרָה י

(י) וְאִישׁ - פֶּרֶט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ אִישׁ - פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן - לוֹמֵד כֵּן מִיתוֹר תִּיבַת "אִישׁ", שְׁהָרִי יָכֵל לוֹמַר "אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ" בְּלֶכֶד.

לְמַדְנֵי שְׁאִין לְקָטָן קְדוּשִׁין - רָאָה גַם רַש"י סִנְהֶדְרִין נב, ב: "אֲשִׁמּוּעִינָן דְּקָטָן אֵין לוֹ קִידוּשִׁין".

וְעַל אִיזוֹ "אִשְׁתּוֹ אִישׁ" חִיבָתִי לָךְ? אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ - כִּנְתָּה רַש"י לוֹמַר שְׁמָה שְׁנֶאֱמַר שׁוּב "אֲשֶׁר יִנָּאֵף" זֶהוּ פִירוּשׁ לְ"אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ אִישׁ", וְהַכְּתוּב בֹּא לוֹמַר שְׁ"אִשְׁתּוֹ אִישׁ" הֵינּוּ "אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ" דְּיֻקָּא, וְלֹא אִשְׁתּוֹ גּוֹי. וְלֹאֲלֹא זֶה הִיָּה נִיתָן לוֹמַר שְׁ"אִשְׁתּוֹ אִישׁ" בֹּא לְרִבּוּת גּוֹי, וְ"אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ" בֹּא לְרִבּוּת קָטָן (באר בַּשְּׁדָּה).

פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ גּוֹי, לְמַדְנֵי שְׁאִין קְדוּשִׁין לְגוֹי - יֵשׁ לְעִין בְּדִיּוּק לְשׁוֹן

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זָמָה הוּא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם:

ידיגבר די יסב ית אתמא וית אמה עצת חטאין היא בנורא יוקדו ויתא ויתקו ולא תהי עצת חטאין פיניכון:

רש"י: ישרפו אותו ואתהן • (סנהדרין עה) אי אמה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו, שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא אשה ואמה הכתובין כאן שתיקו לאסור, שנשא את חמותו ואמה. ויש מרבותינו שאומרים: אין כאן אלא חמותו, ומהו "אתהן"? את אחת מהן; ולשון יוני הוא: "הן", אחת.

(טו) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׂכָבְתּוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ:

טו ידיגבר די יתן שכתתה בבעיירא יתקטלא יתקטל וית בעיירא תקטלון:

רש"י: ואת־הבהמה תהרגו • אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב: תסקל. קל־וחמר לאדם, שיודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבר עברה. פיוצא בדבר אמה אומר (דברים יב ב): "אבד תאבדון את־כל־המקמות", הרי דברים קל־וחמר: ומה אילנות,

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שנה ממסית, שגם בו נאמר (דברים יג, י) לשון הריגה ("הרוג תהרגנו"), ושם מפורש "וסקלתו באבנים". ובסמ"ג (לאין עה) מביא לימוד נוסף מהפסוק הסמוך (פסוק טו), ששם נאמר "דמיהם בם", דהינו סקילה. וראה מהרש"א סנהדרין שם.

קל־וחמר לאדם שיודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבר עברה - שעגשו כבד. ואפשר שבנת רש"י לומר כזה, שהריגת הבהמה מפני שבאה תקלה על־ידה לאדם, היא בעיקר כדי ללמד לאדם מוסר השכל. ועל דרך זה מצינו ברש"י כמה פעמים שמביא מוסר השכל לאדם מצויי התורה - ראה לדוגמא רש"י שמות כ, כא־כב. במדבר כ, יב. ועוד.

פיוצא בדבר - מה שהוצרך להביא דוגמא נוספת מאילנות, יש לומר שנהו כדי לחזק שגם הריגת הבהמה היא לשם כך, שכן על הבהמה היה ניתן לומר, שאף שאין בה דעת להבחין בין טוב לרע, הרי יש בה יכולת ראיה ושמיעה, וממילא ניתן להטיל עליה אחריות מסוימת על מעשיה, ולא רק בגלל שבאה תקלה לאדם, ולשם כך הביא הוכחה מהצומח.

אתה אומר - דברים יב, ב. "אבד תאבדון את כל המקמות", הרי דברים קל־וחמר: ומה אילנות - של אשורה (רש"י סנהדרין נה, א).

שאינן רואין ואינן שומעין, על שבאות תקלה על ידם - לעשותן

ויש מרבותינו שאומרים - רבי ישמעאל שם. אין כאן אלא חמותו - ולכן לא נאמר "אותן". ומהו "אתהן" - ולא "אותה". את אחת מהן - ועל חמותו קאי רש"י שם.

ולשון יוני הוא: "הן" - בגמרא שם: הינא.

אחת - כלומר: "אתהן" משמע ליה לרבי ישמעאל את האחת מהן, שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא, והכי קאמר קרא: "ואיש אשר יקח את אשה", זו אשתו, והדר "את אמה", "באש ישרפו אותו" ואת חמותו רש"י שם. כלומר "אתהן" פירושו: את אחת והפונה לאחת מהנזכרות בכתוב, והינו חמותו. אבל אולי יש לומר גם שלשון "אחת מהן" נרמזת בתיבת "אתהן" עצמה, כאילו כתוב: אחת מהן. ובזה מבואר הטעם שכתוב "אתהן" ולא "אותה". תורה טו

(טו) ואת הבהמה תהרגו - אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תקלה - מכשול, עון (רש"י סנהדרין עה, א).

על ידה - וראה רש"י במדבר כב, לג שהביא טעם אחר (המובא בסנהדרין נה, א): "שלא יאמרו זו היא [שנסקל האדם על ידה], שחס המקום על כבוד הבריות". לפיכך אמר הכתוב תסקל - אף שלא נאמר בכתוב סקילה אלא "תהרגו" - בסנהדרין נה, ב למדים זאת בגזירה

(יד) ישרפו אותו ואתהן - אי אמה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו - שנהו פירוש "אתהן" - אותן, בולל אשתו הראשונה.

שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא אשה ואמה הכתובין כאן, שתיקו לאסור, שנשא את חמותו ואמה - כלומר, מדובר כאן באדם נשוי (ואשתו לא נזכרת בכתוב), ואחר־כך לקח עליה אשה .. ואת אמה, דהינו חמותו ואמא שלה. ואף שבכתוב נאמר "אשה" ולא "חמותו", בא הכתוב "וְאֶתְהֶן" לפרש שמדובר באשה ואמה, ששתיקו אסורות עליו, ואין זה אלא מצד שהיא חמותו. אבל ראה לשון רש"י סנהדרין עה, ב (בדעת רבי עקיבא, שהפירוש הנזכר בפנים הוא בדעתו): "ישרפו אותו ואתהן, הן שתי אמהות, כגון לקח את אשה ואת אמה ואם אמה", משמע שהאמור בכתוב "יקח את אשה", הכונה לאשתו, ומה שכתוב אחר־כך "וְאֶת־אִמָּהּ", בולל בזה "אמה ואם אמה" (ונראה שאם אמה נלמדת מריבוי תיבת "ואת"). וכן משמע מלשון רש"י לעיל יח, יז: "אשר יקח את אשה ואת אמה, לשון קידה", דהינו שהפסוק "אשר יקח את אשה" מדבר בנישואי אשתו הראשונה שנישאת לו בהיתר, ורק אז נאסרה עליו חמותו ואם אמה. אף אפשר שרש"י פירש לעיל בדעת "ויש מרבותינו" שמביא כאן בהמשך.

שיעור יומי לשבת קודש י"ג אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת אחריי'קדושים פה
שְׁאִינָן רואִין ואִינָן שומְעִין, על שְׂפָאת תַּקְלָה על יָדָם, אָמְרָה תוֹרָה: הַשְׁחַת, שְׂרָף וְכָלָה, הַמַּטָּה אֶת חֲבֵרוֹ
מִדֶּרֶךְ חַיִּים לְדֶרֶךְ מִיתָה, עַל־אֲחַת־בָּמָה־וּבָמָה.

(יז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרַבְעָה אֹתָהּ
וְהִרְגִתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ
דְּמִיָּהּ בָּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח ענף 168)

מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תַּקְלָה עַל יָדָהּ (רש"י כ, טו) וְהִינֵנּוּ, שְׁאִינָן זֶה בְּגֶדֶר עֲנֹשׁ, אֲלֵא הַבְּהֵמָה נִבְרָאָה לְשִׁמְשׁ אֶת הָאָדָם,
וְכַאֲשֶׁר אֵינָנָה מְשַׁמֶּשֶׁת אוֹתוֹ אֲלֵא גּוֹרֶמֶת לוֹ תַּקְלָה - אֵין מְקוֹם לְמַצִּיאוֹתָהּ בְּעוֹלָם. וְכֵן הוּא לְגַבֵּי הַשִּׁכָּר בְּ"תוֹעֵלֶת וְתִקּוֹן"
שֶׁמִּגִּיעַ לְסוּם מִמָּה שֶׁהוּא מוֹרְכָבָה לְאָדָם: "בְּרִיאת הַסּוּם . . אֵינוֹ בְּשִׁבִּיל הַתוֹעֵלֶת הַמּוֹגִיעַ לוֹ, כִּי־אֵם זֶהוּ דֶּרֶךְ טָפֵל, כְּדִי
שֶׁלֹא לְקַפֵּחַ שִׁכָּר כָּל בְּרִיָּה, אֲלֵא . . בְּשִׁבִּיל טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֲתוֹ בִּתְּאֻבּוֹ אוֹ־בִתְּאֻמּוֹ
וְרָאָה אֶת־עֲרוּתָהּ וְהָיָה־תְּרָאָה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד
הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמִּם עֲרוֹת אִחֲתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ
יִשָּׂא:

כִּי־אֵם חֶסֶד הוּא • לְשׁוֹן אֲרָמִי: חֲרָפָה, 'חֶסֶד'א'. וּמִדֶּרֶשׁוֹ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִיֵּן נִשָּׂא אֲחֻתּוֹ?! חֶסֶד
עָשָׂה הַמְּקוֹם לְכָנוּת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁנֵאָמַר (תהלים פט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה".

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־
עֲרוּתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת־מִקְוֹר
דְּמִיָּהּ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמִּם:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

עבֻדָּה־וְרָה. אָמְרָה תוֹרָה: הַשְׁחַת שְׂרָף וְכָלָה, הַמַּטָּה אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ חַיִּים -
בְּגִמְרָא שְׁלִפְנֵינוּ "מִדֶּרֶךְ חַיִּים", וְכֵן הוּא בְּדִפּוּסִים רַאשׁוֹנִים שֶׁל רִש"י. וְכֵן הוּא בְּרִש"י מִשְׁלִי כו, יט. אֵף לְכַאוּרָה יֵשׁ דִּיוק בְּגִירָסָא שְׁלִפְנֵינוּ, שֶׁהוּא כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב בְּמִשְׁלִי ו, כג, וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁ"דֶּרֶךְ חַיִּים" אֶחָת הִיא.
לְדֶרֶךְ מִיתָה עַל־אֲחַת־בָּמָה־וּבָמָה. - בְּלִשׁוֹן רַבִּים דּוֹקָא, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב בְּמִשְׁלִי יד, יב (דֶּרֶכִּי מוֹת). כִּי דֶּרֶכִּי מִיתָה הִמָּה רַבִּים. תורה טו
(יז) חֶסֶד הוּא - לְשׁוֹן אֲרָמִי - בְּרִאשִׁית לד, יד.
"חֲרָפָה" - "חֶסֶד"א' - וְאֵם בֵּן "חֶסֶד" הָאָמּוֹר כָּאֵן הוּא מִלְּשׁוֹן חֲרָפָה, כְּבִלְשׁוֹן אֲרָמִי. וְרָאָה גַּם רִש"י מִשְׁלִי כה, י. וְצִרִּיק לֹאמַר שְׁאִין הַכֹּנֶה שְׁמֵלֶת חֶסֶד הִיא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, אֲלֵא מִקְוֶה בְּלִשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ, שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁים בָּהּ גַּם בְּאַרְמִית. וְכֵן מוֹכֵן מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ן שְׁכַתב: "רְחוּק הוּא אֲצִלִּי לְהִיּוֹת מֵלֶת חֶסֶד בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מִשְׁמַשׁ בְּהַפּוּכִים הָאֵלֶּה". וּמִזֶּה מוֹכֵן גַּם שְׁלִרִש"י מֵלֶת חֶסֶד מִשְׁמַשׁ לְדָבָר וְהִיפּוּכּוֹ, כְּלוֹמַר "חֲרָפָה" הִיא הַהִיפּוּף שֶׁל "חֶסֶד" בַּמּוֹכֵן הַשְׁלִילִי (מַעֲיִינֵי אֵם). אֵף לְעֵנִיּוֹת דַּעֲתִי אֵין הַכְּרַח לְפָרֵשׁ כֵּן בְּרִש"י, וּבִפְשׁוּטוֹת כְּנֻת הָרַמְבַּ"ן הִיא שְׂדוּחַק לְפָרֵשׁ אֶת מֵלֶת "חֶסֶד" לְמִשְׁמַעֲוִיּוֹת הַפְּכִיּוֹת חַיּוּבִיּוֹת וְשִׁלְלִיּוֹת, וְלֹא בְּהַכְּרַח שְׁזָהוּ דָבָר וְהִיפּוּכּוֹ, כִּי הַהִיפּוּף שֶׁל חֶסֶד אֵינוֹ חֲרָפָה אֲלֵא צִמְצוּם וְקִמּוּץ. וּמִדֶּרֶשׁוֹ - 'תוֹרַת כְּהֻנִּים'.
אִם תֹּאמַר: קִיֵּן נִשָּׂא אֲחֻתּוֹ - הַתְּאֻמָּה (רֹאה רִש"י בְּרִאשִׁית ד, א). נִרְאָה שֶׁהַשְׂאֵלָה הִיא לֹא מִזֶּה שְׁקֵן נִשָּׂא אֶת אֲחֻתּוֹ בְּפֹעֵל (שְׁהֲרִי לֹא הִיְתָה אֲסוּרָה עָלָיו - רֹאה סְנֵהֲרִין נח, ב). אֲלֵא מִכָּד

שֶׁהַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּתַחֲלִילַת בְּרִיאתוֹ קָבַע שְׁקִין יִשָּׂא אֶת אֲחֻתּוֹ (שְׁהֲרִי לֹא הִיְתָה אִשָּׁה אַחֲרַת בְּעוֹלָם שִׁישָׁאָנָה). דָּבָר שֶׁהוּא עֲצָמוֹ עֲתִיד לְאָסוּר בְּתוֹרָתוֹ.
"חֶסֶד" עָשָׂה הַמְּקוֹם לְכָנוּת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ - וְאֵף שְׁנֵגֹזֵר עַל זֶרְעוֹ שֶׁל קִיֵּן כְּלִיָּה (רִש"י בְּרִאשִׁית ד, כד), הֲרִי נִשְׁאַרָה מִמֶּנּוּ נַעֲמָה אֶשֶׁת נָח (רִש"י שֵׁם פֶּסוּק כב), שֶׁמִּמֶּנָּה נִבְנָה הָעוֹלָם (רֹאה רִש"י שֵׁם ה, כח).
שְׁנֵאָמַר - תְּהִלִּים פט, ג.
"עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה" - וְרָאָה גַּם רִש"י סְנֵהֲרִין נח, ב: "תַּחֲלִילָתוֹ שֶׁל עוֹלָם נִבְנָה בְּחֶסֶד, שֶׁצִּנָּה אָדָם הָרִאשׁוֹן לְגִמּוּל חֶסֶד אֶת בְּנוֹ, וְאֲסָרָה לוֹ וְהִתִּירָה לְקַיֵּן, כְּדִי שִׁיבְנָה הָעוֹלָם, וְהִינֵנוּ דִּכְתִּיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֻתּוֹ בִּתְּאֻבּוֹ חֶסֶד הוּא, מִה שֶׁהִתְרַמֵּי לְקִיֵּן חֶסֶד גְּמֻלָּתִי עִמּוֹ". תורה יח

כש"י **הַעֲרָה** • גִּלְהָ, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרֹה", גִּלְהִי הוּא, וְהוּא יוֹרֶדֶת בַּתְּכָה לְשֵׁם דָּבָר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" מִגְזֵרֶת (אסתר ה ט): "וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע", וְכֵן "אֲחֻזָּה" מִגְזֵרֶת אַח. וְהַעֲרָאָה זֶה נִחְלָקוּ בָּהּ רַבּוּתֵינוּ (יבמות נה). יֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה נִשְׁיָקֶת שְׁמֶשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַכִּנְסֶת עֲטָרָה.

(יט) וְעֲרֹת אַחֲזוֹת אִמָּךְ וְאַחֲזוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי
אֶת-שְׂאֵרֵי הַעֲרָה עִוָּנָם יִשְׂאוּ:

כש"י וְעֲרֹת אַחֲזוֹת אִמָּךְ • שְׁנֵה הַכְּתוּב בְּאַחֲרֵיתָן. לֹמַר שֶׁהִזְהָר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אַחֲזוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאֵב, בֵּין עַל אַחֲזוֹתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרֹת אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו לֹא הִזְהָר אֲלָא עַל אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו מִן הָאֵב.

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרֹת דָּדוֹ גִּלְהָ
חֲטָאָם יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

כש"י אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ • (יבמות נד) הַמִּקְרָא הֵזָה בָּא לְלַמֵּד עַל 'פֶּרֶת' הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בַּעֲנֵשׁ הַלִּיכַת

אשל אברהם - הרב אלאשוי

שְׁכֻנַּת רַש"י לֹמַר, שְׁמָה שְׁכֻנָּתָהּ תוֹרָה דִּקְא ב"מִקְרָא הִזָּה" עֲרִירִים יָמָתוֹ" אִינוּ בָּא לְמַעַט בְּזָה שְׁאֵר כְּרִיתוֹת הָאִמּוֹרוֹת בְּפֶרֶשׁה זֶה, אֲלָא אֲדָרְבָּא לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם, שֶׁכֵּן אִיסוּר דּוֹדָתוֹ הוּא אִיסוּר הַפְּחוֹת חֲמוּר מִכָּל אִיסוּרֵי עֲרִיּוֹת, שֶׁהֵרִי לֹא הוֹזְהָר אֲלָא עַל אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו מִן הָאֵב בְּלָבָד, כְּפִי שְׁכָתָב רַש"י לְעֵיל, וְאִם בְּזָה נֶאֱמַר "עֲרִירִים יָמָתוֹ", כִּלְשָׁן בְּשָׂאֵר עֲרִיּוֹת הַחֲמוּרוֹת יוֹתֵר.

הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה - לְכַאוֹרָה הַכּוֹנֵה לְכֶרֶת הָאִמּוֹר בְּפֶרֶשׁה זֶה פְּסוּקִים יוֹיֵט. אֲף הִרָא"ם כְּתָב שְׁנֵה מוֹסֵב עַל כְּלָלוֹת עוֹנֵשׁ הַכֶּרֶת הָאִמּוֹר בְּעֲרִיּוֹת בְּסוֹף פֶּרֶשׁת אַחֲרֵי מוֹת (יה טז) "וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת מִקְרָב עִמָּם". וְרָאָה הָעֲרָה הַבָּאָה.

שְׁהוּא בַּעֲנֵשׁ הַלִּיכַת עֲרִירִי - צָרִיךְ עֵינֵינוּ שֶׁהֵרִי כָּל כְּרֶת הוּא בַּעֲנֵשׁ הַלִּיכַת עֲרִירִי - רָאָה רַש"י לְעֵיל יו, ט. בְּרֵאשִׁית יז, יד. רַש"י שִׁבֵּת כוה, ב. וְאִם הַכּוֹנֵה שְׁנֵה גּוֹפָא לְמַדְנוּ מִכָּאן, וְכַמְפּוֹרֵשׁ בְּרַש"י כְּתוּבוֹת ל, ב: "כְּרֶת הוּא וְזָרַעוֹ נֶעֱנָשִׁין, דְּכְתִיב עֲרִירִים יָהִיוּ", וְכֵן בְּרַש"י חוֹלִין לֹא, ב: "וְכְרֶת חֲמוּר מִמִּיתָה, דִּימִיו נִכְרְתִים וְזָרַעוֹ נִכְרֵת, כְּדִכְתִּיב עֲרִירִים יָהִיוּ" - הִזָּה לֹא לְרַש"י לֹמַר כָּאן: "הַמִּקְרָא הֵזָה בָּא לְלַמֵּד עַל כְּרֶת הָאִמּוֹר בַּתוֹרָה". וּבְדוּחַק יֵשׁ לֹמַר שְׁכֻנַּת רַש"י בְּאִמּוֹר "עַל כְּרֶת הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה", עַל כָּל כְּרֶת

תִּגְלָה], וְלֹא הָיָה לִיהָ לֹא-שְׁמוּעֵינוּ אֲלָא עוֹנֵשׁ, אִישׁ כִּי יִקַּח אַחֲזוֹת אָבִיו וְאַחֲזוֹת אִמּוֹ עִוָּנָם יִשְׂאוּ (רש"י יבמות נד, ב).

לֹמַר שֶׁהִזְהָר עֲלֵיהֶן בֵּין עַל אַחֲזוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאֵב, בֵּין עַל אַחֲזוֹתֵיהֶן מִן הָאֵם - כְּלֹמַר, כְּפִל הַכְּתוּב אֲזַהֲרָה עַל אַחֲזוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ, לְרַבּוֹת אַחֲזוֹת אָבִיו מִן הָאֵם וְאַחֲזוֹת אִמּוֹ מִן הָאֵם (ע"פ רש"י יבמות נד, ב), לֹמַר שֶׁאַחֲזוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ אֲסוּרָה לוֹ אִף אִם הִיא אַחֲזוֹתוֹ שֶׁל אָבִיו אוֹ שֶׁל אִמּוֹ רַק מֵאֵב אוֹ מֵאֵם בְּלָבָד, וְאִילוּ הָיָה מְזוּהָר רַק פַּעַם אַחַת הָיִינוּ מַעֲמִידִים בְּאַחֲזוֹת מִהָאֵב בְּלָבָד.

אֲבָל עֲרֹת אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו - שֶׁהוֹזְהָר עֲלֵיהֶם רַק פַּעַם אַחַת לְעֵיל יח, יד: "עֲרֹת אָחִי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב", וְלֹא כְּפִל אֲזַהֲרָהוּ כָּאן.

לֹא הוֹזְהָר אֲלָא עַל אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו מִן הָאֵב - אֲבָל אִם הָיָה דוֹדוֹ אָחִי אָבִיו מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאֵב, אִין אִשְׁתּוֹ עֲלִיו עֲרֹנָה (רש"י יבמות נד, ב). תוֹרָה כ

(כ) **אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדָתוֹ** - **הַמִּקְרָא הֵזָה בָּא לְלַמֵּד עַל כְּרֶת** - אִין הַכּוֹנֵה שְׁכָל הַפְּסוּק נִכְתָּב רַק לְשֵׁם כָּה, שֶׁהֵרִי הַכְּתוּב בָּא לֹמַר לָנוּ עֲנֵשׁוֹ שֶׁל הַשּׁוֹכֵב עִם דּוֹדָתוֹ אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו, אֲלָא הַכּוֹנֵה עַל מֵה שְׁנֶאֱמַר בְּסוֹף הַפְּסוּק "עֲרִירִים יָמָתוֹ" (אִמְרִינוּ). אֲף לְפִי זֶה, צָרִיךְ עֵינֵינוּ הַלְשׁוֹן "הַמִּקְרָא הֵזָה", וְכֵן מֵה שְׁמַעְתִּיק רַש"י אֶת תְּחִילַת הַפְּסוּק, שֶׁשְׁמַעְתִּיק מִזָּה שְׁכָל הַפְּסוּק מִיּוֹתֵר. וְאִילוּ יֵשׁ לֹמַר

(יח) **הַעֲרָה** - **גִּלְהָ** - וְכֵן תִּרְגֹּם אוֹנְקֶלוֹס.

וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרֹה" גִּלְהִי הוּא - רָאָה גַם רַש"י בְּרֵאשִׁית מב, ט.

וְהוּא יוֹרֶדֶת בַּתְּכָה לְשֵׁם דָּבָר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" - דְּבָרִים כח, ה: "לְזַעֲוָה". וּבְרַש"י שֵׁם: "לְאִימָה וְלִזְעִי".

מִגְזֵרֶת "וְלֹא קָם וְלֹא זָע" - אֲסִתֵּר ה, ט. רָאָה גַם רַש"י יִרְמְיָה טו, ד. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּרַש"י שְׁמוּאֵל א כ, ל וְנִמְשְׁלִי יב, ח: "וְזַעֲוָה מִן זָע".

וְכֵן "אֲחֻזָּה" - וְכִרְיָה יא, יד: "הָאֲחֻזָּה". **מִגְזֵרֶת אַח** - וְכַמּוֹהוּ "גִּזְאָה" מִגְזֵרֶת "גִּזָּא מֵאִדָּה" (רש"י ירמיה שם). וְכֵן "נִזְעֵוָה" מִגְזֵרֶת נַע וְנָד (רש"י שְׁמוּאֵל שם וְנִשְׁלִי שם).

וְהַעֲרָאָה זֶה - שְׁפִירוֹשׁוֹ גִּילְהִי בְּדִלְעִיל (רא"ם).

נִחְלָקוּ בָּהּ רַבּוּתֵינוּ - יְבָמוֹת נה, ב. **יֵשׁ אוֹמְרִים** - שְׁמוּאֵל.

זֶה נִשְׁיָקֶת שְׁמֶשׁ - נִשְׁיָקֶת אֲבָר עַל הַנֶּקֶב (רש"י סנהדרין נה, א).

וְיֵשׁ אוֹמְרִים - רַבִּי יוֹחָנָן.

זֶה הַכִּנְסֶת עֲטָרָה - עֲטָרָה רֹאשׁ הַגִּיד הִיא, וְאִינָה מִן הַגִּיד אֲלָא בֶּשֶׂר (רש"י יבמות שם). וְהוּא דָּבָר מוֹעֵט, אֲבָל יוֹתֵר הוּא מִנְשִׁיקָה (רש"י סנהדרין שם). תוֹרָה יט

(יט) **וְעֲרֹת אַחֲזוֹת אִמָּךְ וְגו'** - **שְׁנֵה** - כְּפִל.

הַכְּתוּב בְּאַחֲרֵיתָן - וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לְהוֹזְהִיר, לְאֲחֹר שְׁכָבֵר הוֹזְהִיר [בְּפֶרֶשׁת אַחֲרֵי מוֹת (לְעֵיל יח, יב-יג): "עֲרֹת אַחֲזוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה.. עֲרֹת אַחֲזוֹת אִמָּךְ לֹא

שיעור יומי לשבת קודש י"ג אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת אחריי'קדושים פז
עֲרִירִים • כְּתִרְגוּמוֹ: בְּלֹא וְלֹד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים - קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים - מֵת בְּלֹא בָּנִים. לִכְךָ שָׁנָה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ: "עֲרִירִים יָמְתוּ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמְתוּ", אִם יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁיָמוֹת, לְפִי שְׁקוּבָרָן בְּחַיָּיו; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שָׁאִם אֵין לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹכָשׁוּ.

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אַחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אַחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:
 כא וְגַבְרַת דִּי יִסַּב יַת אֶתְתּוֹ אַחוּהִי מִרְחָקָא הִיא עֲרִיתָא דְאַחוּהִי גִלִּי בְּלֹא וְלֹד יִהְיוּ:

כ"ט - נָדָה הוּא • הַשְׂכִּיבָה הַזֹּאת מְנַדָּה הִיא וּמְאוּסָה. וּרְבוּתֵינוּ דְרָשׁוּ לְאַסֹּר הַעֲרָאָה בַּהּ כְּנֻדָּה, שֶׁהַעֲרָאָה מִפְרָשֶׁת בַּהּ: "אֵת מִקְוֵהָ הָעֲרָה".

(כב) וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשֹׁבֶת בָּהּ:
 כב וְתִשְׁרֹן יַת כָּל קְנִימֵי וְיַת כָּל דִּינֵי וְתַעֲבְדוּן יִתְהוֹן וְלֹא תִרְוֹקֵן תִּכְבוֹן אֲרַעָא דִּי אֲנָא מְעַל יִתְכוֹן תִּמְקֵן לְמַתֵּב בַּהּ:

(כג) וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֵת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשִׁלְכֶם מִפְּנֵיהֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהִי עֲשׂוּ וְאֶקֶן בָּם:
 כג וְלֹא תִהְיוּ בְּחִקּוֹת גֵּוִי אֲשֶׁר־אֲנִי עֹמְמֵא דִּי אֲנָא מְגִלִּי מִן קְדַמִּיכוֹן אֲרִי יַת כָּל אֱלִין עֲבְדוּ וְרַחֲקִין מִימִירֵי יִתְהוֹן:

כ"ט - וְאֶקֶן • לְשׁוֹן מְאוּס, כְּמוֹ (בראשית כז): "קִצְתִּי בְּחַיִּי", כְּאֵדָם שֶׁהוּא קֵץ בְּמִזְוֹנוֹ.

(כד) וְאָמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמְתְּם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים:
 כד וְאָמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמְתְּם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שם שלמסקנת הגמרא לומדים מזה ענין אחר. ומה שהוצרך להביא דרש רבננו, כי לפי פשוטו לא מובן למה דוקא השכיבה הזאת מנוודה ומאוסה. לְאַסֹּר הַעֲרָאָה בַּהּ כְּנֻדָּה, שֶׁהַעֲרָאָה מִפְרָשֶׁת בַּהּ: "אֵת מִקְוֵהָ הָעֲרָה". - לְעִיל פְּסוּק יח. תורה כב
 (כג) וְאֶקֶן - לְשׁוֹן מְאוּס - רָאָה גַם רַשִׁי בְּכוֹרוֹת לוֹ, א דְּבוּר־הַמִּתְחִיל קִצָּה.
 כְּמוֹ "קִצְתִּי בְּחַיִּי" - בְּרִאשִׁית כז, מו. מִאֲסָתִי בְּחַיִּי (רש"י שם).
 כְּאֵדָם שֶׁהוּא קֵץ בְּמִזְוֹנוֹ - וּמִקְיֵא אוֹתוֹ (כ"ה בבבא בת"י של רש"י). כְּלוּמַר, כְּתוּבָא מִכָּר שֶׁהוּא מוֹאֵס בָּם, הָרִי הוּא מִקְיֵא אוֹתָם מֵאֲדָמְתָם. וְרָאָה רַשִׁי לְעִיל יח, כח. תורה כד

שְׁקוּבָרָן בְּחַיָּיו. "עֲרִירִים יִהְיוּ", שָׁאִם אֵין לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה - יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹכָשׁוּ - וְרָאָה רַשִׁי יְבִמּוֹת נה, א בְּאוֹפֶן אַחֵר. תורה כא
 (כא) נָדָה הוּא - הַשְׂכִּיבָה הַזֹּאת - שְׁאֵין לְפָרֵשׁ בְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ אַחִיו הִיא נָדָה, וְכִדְחִית הַגְּמָרָא (יבמות נה, א): "וְכִי אִשְׁתּוֹ אַחִיו לְעוֹלָם נָדָה הִיא [וְאִינָהּ פּוֹסְקָה - רש"י]" וְאֵף שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָתוּב לְשׁוֹן שְׂכִיבָה, אֵף כִּינן שֶׁאֲמַר לְשׁוֹן קִיחָה שֶׁהִיא לְצוּרָה שְׂכִיבָה, הָרִי זֶה בְּאֵילוֹ כְּתוּב שְׂכִיבָה (באר בשדה).
 מְנַדָּה "הִיא" וּמְאוּסָה - כְּלוּמַר, נָדָה הִיא מִלְשׁוֹן רַחוּק וְנִידוּי רֵאחַ רַשִׁי לְעִיל טו, טז, וְכֵאן מִבְּאֵר הַטַּעַם שֶׁהַשְׂכִּיבָה מְנַדָּה, מִפְּנֵי הַמִּיאֻס שֶׁבָּהּ.
 וּרְבוּתֵינוּ דְרָשׁוּ - יְבִמּוֹת נה, א (וְרָאָה

שְׁנֹכַר לְמַעַלָּה בְּתוֹרָה. וְלִהְיֵיר שְׁבוֹן גִּירָסַת דְּפּוּס שְׁנֵי: "עַל כִּרְתָּ הָאֲמֹר לְמַעַלָּה בְּתוֹרָה". וְעַדִּין צָרִיק עֵיוֹן, "לְמַעַלָּה" לְמָה לִּי.
 עֲרִירִים - כְּתִרְגוּמוֹ: "בְּלֹא וְלֹד". וְדוּמָה לוֹ: "וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי" - בְּרִאשִׁית טו, ב. וְרָאָה רַשִׁי שֶׁם שֶׁהוּא בְּלֹא יוֹרֵשׁ אוֹ מִלְשׁוֹן חוֹרְבָן.
 יֵשׁ לוֹ בָּנִים - קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים - מֵת בְּלֹא בָּנִים - רָאָה גַם רַשִׁי בְּרִיתוֹת ז, א: "כִּרְתָּ - הוֹלֵךְ עֲרִירִי בְּלֹא בָּנִים, וְאִם יֵשׁ לוֹ - מִתִּים".
 לִכְךָ שָׁנָה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ - פְּסוּקִים כ"בא.
 "עֲרִירִים יָמְתוּ", "עֲרִירִים יִהְיוּ". "עֲרִירִים יָמְתוּ", אִם יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה - לֹא יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁיָמוֹת, לְפִי

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין-הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא-תִשְׁקְצוּ אֶת-נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא:

כה וּמִפְּרִשּׁוֹן בֵּין בְּעִירָא דְכִנְיָא לְמִסְאָבָא וּבֵין עוֹפָא מִסְאָבָא לְדָבִי וְלֹא תִשְׁקְצוּן יֵת נַפְשֵׁיכֶון בְּבִעִירָא וּבְעוֹפָא וּבְכָל דִּי תִרְחַשׁ אֲרַעָא דִּי אֲפֻרְשִׁית לְכוֹן לְסָאָבָא:

ה"י! וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה. אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונכריין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שערה. אֲשֶׁר-הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא. לאסר.

(כו) וְהִיִּיתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי:

כו וְהִיִּתְהוֹן קְדָמִי קְדִישִׁין אֲרִי קְדִישׁ אֲנָא יְיָ וְאֲפֻרְשִׁית יִתְכוֹן מִן עַמְמֵיָא לְמַהְיִי פְלַחִין קְדָמִי:

ה"י! וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי. אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בכשר חזיר'! 'אי אפשי ללבש בלאים'! אבל יאמר: 'אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי'?' תלמוד לומר: 'וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי', שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה - אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונכריין הם - ברש"י לעיל יא, מז: 'וְהִלָּא כָּבֵר מְפֻרָּשִׁים הֵם'.

אָלָא בֵּין טְהוֹרָה לָךְ לַטְּמֵאָה לָךְ - כלומר, מצד הבהמה הרי היא טהורה, ורק ביחס לאדם היא נקראת טהורה וטמאה, והדבר תלוי בידי האדם, ולשם כך צריך הבדלה, וכדלקמן. וראה רש"י לעיל שם ובמובא בביאור שם בשם 'תורת מנחם'.

בֵּין שְׁנֵשַׁחְט רְבּוֹ שֶׁל סִימָן - רוב של שני סימנים, קנה ונשט (ובעוף רוב של סימן אחד). ואז היא טהורה לך ומוותרת באכילה.

לְנִשְׁחַט חֲצִיו - שאז היא טמאה לך ואסורה באכילה.

וְכִמָּה בֵּין רְבּוֹ לְחֲצִיו? מָלֵא שַׁעְרָה - ושיעור קטן כזה שאינו ניכר ונבדל אכן צריך הבדלה (הרי). ויש לומר שזהו ששנה הכתוב ואמר 'וְהִבְדַּלְתֶּם' אף שכבר אמר בן לעיל בפרשת שמייני שם, וגם רש"י חזר וכתב כאן הפירוש על כך, משום שפירשת שמייני מבואר רק שצריך רוב, אף עדין לא ידענו האם צריך רוב ניכר או לא, ובא הפסוק שלפנינו ואומר 'וְהִבְדַּלְתֶּם',

שְׂדֵי בְּרוֹב שֶׁל "מלא שערה", ומשום כך כתב רש"י דבר זה כאן ולא בפרשת שמייני, כי זהו החידוש של המקרא שלפנינו (טללי אורות).

אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא - לאסר - באכילה, ולא מלשון טומאה ממש. תורה כד

(כו) וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי - אם אתם מבדלים מהם - מן העמים.

הֲרִי אַתֶּם שְׂלִי - וזהו פירוש "להיות לִי". ואף שבפסוק נאמר "וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים", שהקדוש-ברוך הוא הוא שמבדיל את ישראל מן העמים, ולא שהדבר תלוי בישראל להבדל, יש לומר: (א) זה מוסב על תחילת הפסוק "וְהִיִּיתֶם לִי קְדוֹשִׁים", שפירושו תהיו פרושים ומובדלים, שהביטוי של זה הוא שתהיו מובדלים מן העמים בפועל, ביון שהבדלתי אתכם מן העמים "להיות לִי", בשביל שתהיו שלי, ומזה מובן שאם אין אתם מובדלים מהם הרי אינכם שלי. (ב) אין זה פירוש הפסוק, אלא הוא נלמד מקלל מה שאמר "וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי", שמשמענו בזה שאם אינכם בדלים מן העמים, הרי אינכם שלי. (ג) נעיקר: "וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם

מִן הָעַמִּים" פירושו צויתי אתכם להבדל מן העמים, ואז אתם יכולים "להיות לִי", ומזה מובן שאם אינכם בדלים אינכם שלי. וראה על-דרך-זה רש"י שמות כב, ל: 'וְאֲנִשִּׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי' - אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבלות וטרפות הרי אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי".

וְאִם לֹא, הֲרִי אַתֶּם שֶׁל נְבוּכַדְנֶאצַּר וְחֻבְרִי - בכמה דפוסים נוסף כאן: וְתִגְלוּ מֵאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה.

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אֹמֵר - 'תורת כהנים'.

מִנֵּין שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם: נַפְשִׁי קָצָה - מואסת.

בְּבִשּׁוֹר חֲזִיר, אִי אֲפָשִׁי - אין רצוני (רש"י חולץ לט, ב).

לְלַבֵּשׁ בְּלָאִים, אָבֵל יֹאמַר: אֲפָשִׁי, וְמָה אֶעֱשֶׂה וְאָבִי שֶׁבְּשָׂמַיִם גָּזַר עָלַי? תִּלְמוּד לֹמַר: "וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי", שֶׁתִּהְיֶה הַבְּדִלְתְּכֶם מֵהֶם לְשָׁמִי - לפירוש זה: "להיות לִי" הוא חלק מהצווי, ולא הבטחה בפירוש הראשון.

פֹּרֵשׁ מִן הָעֲבָרָה - "וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים".

וּמִקְבָּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם - "להיות לִי". תורה כו

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות 1 עמ' 18)

וּאֲבִדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי (כ, כו) **פֹּדֵשׁ מִן הָעֵבֶרָה וּמִקִּבְל עָלָיו עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם** (רש"י כ, כו) מִבְּאֵר בְּחִסְדֵּיזוֹת, שְׂגֵם מִשְׁפָּטִים יֵשׁ לָקִים בְּקִבְלָתוֹ, כְּמוֹ הַחֲקִים. לְפִי זֶה עָלֹל אָדָם לְחֶשֶׁב, שְׂאֵם פִּגְעַת בְּזוּלָתוֹ, דִּי לוֹ לְבַקֵּשׁ מִחִילָה מִתּוֹךְ קִבְלָתוֹ עַל גְּרִידָא . . אֲבָל מוֹכֵן מֵאֵלָיו, שְׂאֵסוֹר שִׁיְהִי לְאָדָם מִדּוֹת רַעוּת, וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת אֲכַפְתָּ לוֹ כָּל עֵינֵן שֶׁל יֵשׁר בֵּין אָדָם לְחֶבֶר, וְכִפִּי שֶׁכְּתֹב הַרְמָב"ם שֶׁעַל דְּבַר שֶׁהוּא רַע מִצַּד הַשֶּׁכֶּל יֵשׁ לוֹמַר "אִי אֶפְשִׁי". אֲלָא שֶׁכָּל זֶה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹךְ קִבְלָתוֹ עַל.

(כו) וְאִישׁ אִוִּיאֲשָׁה בִּיְהִיָּה בָּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעָנִי
מִוֹת יוֹמָתוֹ פֶּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אוֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם:
 רש"י: **בִּיְהִיָּה בָּהֶם אוֹב וגו'.** פֶּאֶן נֶאֱמַר בָּהֶם 'מִיָּה', וְלִמְעַלָּה 'כְּרַת': עֲדִים וְהַתְרָאָה – בִּסְקִילָה, מִזִּיד בְּלֹא הַתְרָאָה – בְּהַכְרַת, וְשִׁגְגָתָם – חֲטָאת. וְכֵן בְּכָל חֲבִי מִתּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'כְּרַת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

עטרת מרים

בְּיֹהִי דְבִרְיָהוּהָ אֵלַי לֵאמֹר: גְּבִיָּאִים דְּבַר אֶתְּזִקְנִי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים כֹּה אָמַר אֲדִנִי יְהוָה הַלְדִּרְשׁ הָאֵם לְדִרְשׁ אֹתִי בְּתַפְלָה אֶתְּם בָּאִים חִי־אֲנִי דְעוּ הַרְגִי נִשְׁבַּע אִם־אֲדִרְשׁ אֹתָהּ נִדְרֵשׁ לָכֶם אֲקַבֵּל תַּפְלָתְכֶם נָאִם אֲדִנִי יְהוָה: ד אֵם לֹא בָאֵת לְדִרְשׁ ה' רַק שֶׁנִּבְאִי יִשְׁפּוּט אֹתָם הַתְּשַׁפֵּט אֹתָם הָאֵם הַתְּנַפֵּחַ עֲפָתָם לְהוֹדִיעַם שֶׁחֵדִין עֲפָדִי הַתְּשַׁפּוּט בְּנִדְרָם אֵם תִּרְצֶה לְשַׁפּוּט אֹתָם בְּרִשְׁעָתָם, הוֹכַח אֹתָם עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְגַם אֶת־תּוֹעֵבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדִנִי יְהוָה בְּיוֹם בְּחָרִי בָאֵשׁ בְּחִרְתִּי בְּיִשְׂרָאֵל בְּחִיּוֹתָם מִצָּרִים, אוֹ וְאִשָּׁא יְדִי בְּשִׁבְעָה לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע לָהֶם נִדְעָמִי לָהֶם עַל דִּי נִבְאִי שֶׁשְׁלַחְתִּי לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֹתָהּ לִמְנוּחָהּ וּמִשְׁנֵה עֲלֵיכֶם: ו אוֹ בְּיוֹם הַהוּא שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָהֶם שֶׁאֲחִיחָה לָהֶם לִמְנוּחָהּ וּמִשְׁנֵה, אוֹ נִשְׁאֲתִי יְדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר תִּרְתִּי חֲפִשְׁתִּי אֹתָהּ לָהֶם שֶׁהָא זְכַת חֶלֶב וּדְבֶשׁ וְגַם צִבִּי הַמְּפֹאָרָה

שי למורא

ג הַלְדִּרְשׁ אֹתִי אֶתְּם בָּאִים, הָאֵם בָּאֵת לְדִרְשׁ אֹתִי בְּתַפְלָה. אֵם אֲדִרְשׁ לָכֶם, אֵם אֹתָהּ נִדְרֵשׁ לָכֶם לְקַבֵּל אֶת תַּפְלָתְכֶם. ד הַתְּשַׁפֵּט אֹתָם, הָאֵם תְּנַפֵּחַ עֲפָתָם לְהוֹדִיעַם שֶׁהִצָּדַק עִם ה' (וְכָפַל הַלְשׁוֹן לְחִזּוּק). בֵּין אֲדָם, בְּנוֹי לִיחֻקָּאֵל הִנְבִּיא. אֶת תּוֹעֵבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם גַּם אֶת תּוֹעֵבֹת אֲבוֹתֵיהֶם עִם מַה שֶׁהוֹסִיפוּ הֵם. ה וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם". ו אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר חֲפִשְׁתִּי אֹתָהּ לָהֶם. צִבִּי הִיא, תַּפְאֶרֶת וְהַמְדָּה הִיא. ז וְאִמֹר אֱלֹהִים, אֲחֵרִן נָא לָהֶם נִבְאָה וְ

כ בְּיֹהִי דְבִרְיָהוּהָ אֵלַי לֵאמֹר: גְּבִיָּאִים דְּבַר אֶתְּזִקְנִי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים כֹּה אָמַר אֲדִנִי יְהוָה הַלְדִּרְשׁ אֹתִי אֶתְּם בָּאִים חִי־אֲנִי אִם־אֲדִרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדִנִי יְהוָה: ד הַתְּשַׁפֵּט אֹתָם הַתְּנַפֵּחַ בְּנִדְרָם אֶת־תּוֹעֵבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים כֹּה־אָמַר אֲדִנִי יְהוָה בְּיוֹם בְּחָרִי בְּיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יְדִי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ו בְּיוֹם הַהוּא נִשְׁאֲתִי יְדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זְכַת חֶלֶב וּדְבֶשׁ צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: ז וְאִמֹר אֱלֹהִים אִישׁ שְׂקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוּלִי מִצָּרִים אֶל־תַּטְמָאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

אשל אברהם – הרב אלאשול

עֲדִים וְהַתְרָאָה בִּסְקִילָה, מִזִּיד בְּלֹא הַתְרָאָה בְּהַכְרַת, וְשִׁגְגָתָם חֲטָאת. וְכֵן בְּכָל חֲבִי מִתּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כְּרַת - שֶׁזֶהוּ בְּמִזִּיד בְּלֹא הַתְרָאָה, וּבִשְׁגָגָה מְבִיא חֲטָאת.

כְּתַב שְׂאִין זוֹ שְׂאֵלָה, אֲלָא זֶהוּ בִּיאֹר לְשִׂאֵלָה: א) מִדּוּעַ חִזַּר הַכְּתוּב לְכַתּוּב שׁוֹב הַעוֹנֵשׁ שֶׁל אוֹב וְיִדְעוֹנִי. ב) מִדּוּעַ כְּתַב כָּאן "כִּי יִהְיֶה בָּהֶם", וְלַעֲלִיל שֵׁם כְּתַב "וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְגֹּד".

(כו) כִּי יִהְיֶה בָּהֶם אוֹב וגו' – כָּאן נֶאֱמַר בָּהֶם מִיָּה, וְלִמְעַלָּה - פֶּסוּק ז. כְּרַת - בְּפִשְׁטוֹת מִשְׁמַע שְׂדִכְרִי רש"י הֵם בְּלִשׁוֹן שְׂאֵלָה. אִךְ בְּ"תוֹרַת מִנְחָם"

עטרת מרים

שי למורא

היא לכל־הארצות: וַאֲמַר אֱלֹהִים עַל יְדֵי אֶהֱרָן (שמו"א ב כו רש"י) אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו שְׁעֵנָיו מְרֹאוֹת לוֹ הַשְּׁלִיכוּ וּבְגָלוֹלִי מִצָּרִים אֶל־תַּטְמָאוּ לָלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, עַן אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִיתֶם קְרוֹשִׁים כִּי קְרוֹשׁ אֲנִי: ח וַיִּמְרוּ־בִי הָרַשְׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל שָׁמָּה בַשְּׁלֶשֶׁת יָמִי אַפְלָה וְלֹא

אָבוּ וְלֹא רָצוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוּ וְאֶת־גְּלוֹלִי מִצָּרִים לֹא עָנְבוּ וַאֲמַר בַּעֲבוּר זֶה חֲשַׁבְתִּי לִשְׁפֹּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֶפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעֵשׂ אֶבֶל עֲשִׂיתִי לָמַעַן שְׁמִי לְכָלוֹתִי הַחֹל יִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִמָּה בְּתוֹכָם בְּאֶמְרָם מִכֹּלִי יִכּוֹלֵת ה' לְהוֹצִיאָם, אֲשֶׁר נִודַעְתִּי אֲלֵיהֶם לִיִּשְׂרָאֵל לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶבְאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר שָׁשִׁם חוֹרָה לָהֶם חוֹפִי ה' וּמִצֻּחוֹ, וְשָׁם רָאוּ הַשְּׁכִינָה וְהַנִּפְסִים הַמְּתוּדִים: יא וְאַתָּן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדֹּעֲתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם בְּחַיִּים הַנִּשְׁמִיִּים וְהַרְחֵנִי: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם שֶׁהִנַּחְתִּי לָהֶם יוֹם מִנְּחֻתִי לְמִנְחָה הַיָּא לְאוֹת בֵּינֵנוּ עַל הַחֲשִׁנָּה וְהַשְׂרָאָה הָאֱלֹהִית עֲלֵיהֶם מִצִּדִּי, לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשָׁם שֶׁהֵם מִצְדֵּם צָרִיכִים לְהַתְקַדֵּשׁ מֵעַנְיִים הַבְּשָׁרִיִּים אֶל הַרוּחָנִיּוֹת וְהַקְדֻשָּׁה: יג וַיִּמְרוּ־בִי בִּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בַּחֻקֹּתַי לֹא־הָלְכוּ נִסּוּ אוֹתִי בַּעֲגָל וּבַרְפִּידִים מִלִּקְבֹּל אֶת הַתּוֹרָה וְהַחֲרִיּוּ מִן הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאַתִּי שִׁבְתֹּתִי חֲלָלוּ מֵאֹד שִׁנְאוּ אוֹתָם: כ וְאַתִּי שִׁבְתֹּתִי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַפְטָרָה לַפְרָשַׁת אַחֲרֵי לִשְׁמוֹ"ת וּלְקִרְיָאָה בְּצִיבּוֹר גִּדְפָסָה בַּעַמ' רִנָּה

קָדָם שֶׁנִּגְלָה הַקִּבְ"ה עַל מֹשֶׁה בַּסֵּנֶת, שְׁקוּצִי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ, הַשְּׁלִיכוּ אֶת הַשִּׁקָּן וְהַתְעוּב שְׁעֵינֵיכֶם מִרְאוֹת לָכֶם, כִּי הַעֲנִים הֵם כְּסוּדִיִּים לַעֲבָרָה, (יג) וְאַתִּי שִׁבְתֹּתִי חֲלָלוּ מֵאֹד, לִפִּי שֶׁשִּׁבְתָּ רִאשׁוֹנָה נֹאמַר "וְחִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצִאוּ מִן הָעָם לִלְקַט" (שְׁמוֹת טו כז), וְשִׁבְתָּ שְׁנִיָּה חָלַל מִקְשָׁשׁ

הַעֲצִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשִּׁבְעִי" (בְּמִדְבָר יג, טז). (יד) לְכָלוֹתִי הַחֹל, שֶׁלֹּא יִחַלֵּל. (טו) לְכָלוֹתִי הִבִּיאוּ אוֹתָם אֶל הָאֶרֶץ, זֶה הָיָה בַּעֲבוּר עוֹן הַמִּרְגְּלִים. (טז) אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם, אַחֲרֵי הַעֲבוּרוֹת הַזֹּרוֹת שֶׁעָבְדוּ בַּמִּצְרַיִם.

ח וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוּ וְאֶת־גְּלוֹלִי מִצָּרִים לֹא עָנְבוּ וַאֲמַר לִשְׁפֹּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֶפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעֵשׂ לָמַעַן שְׁמִי לְכָלוֹתִי הַחֹל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם

אֲשֶׁר־הִמָּה בְּתוֹכָם אֲשֶׁר נִודַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶבְאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: יא וְאַתָּן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדֹּעֲתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשָׁם: יג וַיִּמְרוּ־בִי בִּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בַּחֻקֹּתַי לֹא־הָלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאַתִּי שִׁבְתֹּתִי חֲלָלוּ מֵאֹד וַאֲמַר לִשְׁפֹּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאָעֵשֶׂה לָמַעַן שְׁמִי לְכָלוֹתִי הַחֹל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצִיאֵתִי לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׂאֵתִי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתִי הִבִּיאוּ אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתָּ חֶלֶב וְדִבְשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז וְעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי לֹא־הָלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתֹּתִי חֲלָלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם לָכֶם הַלֵּךְ: יז וְתַחֲסֹם עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם וְלֹא־עֲשִׂיתִי אוֹתָם כְּלָה בַּמִּדְבָּר: יח וַאֲמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־תֵּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבְגְלוּלֵיהֶם אֶל־תַּטְמָאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בַּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאַתִּי שִׁבְתֹּתִי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַפְטָרָה לַפְרָשַׁת אַחֲרֵי לִשְׁמוֹ"ת וּלְקִרְיָאָה בְּצִיבּוֹר גִּדְפָסָה בַּעַמ' רִנָּה

לְעֵינֵי הַגּוֹיִם הַפְּצִיִּים אֲשֶׁר הוֹצִיאֵתִי לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׂאֵתִי יְדֵי בְּשִׁבְעָה לָהֶם בַּמִּדְבָּר בְּדַבַּר הַמִּרְגְּלִים לְכָלוֹתִי הִבִּיאוּ אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתָּ חֶלֶב וְדִבְשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת וְהָיָה הַטֶּעַם כִּי...: טז וְעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי לֹא־הָלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתֹּתִי חֲלָלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם הַעֲבִי"ם שֶׁעָבְדוּ בַּמִּצְרַיִם לָכֶם הַלֵּךְ: יז וְתַחֲסֹם עֵינֵי חֲמִלִי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם מִהוּת מִשְׁחָתָם אוֹתָם וְלֹא־עֲשִׂיתִי אוֹתָם כְּלָה בַּמִּדְבָּר כִּי הִשְׁאֲרִיתִי בְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְהִבְאִים אֶל הָאֶרֶץ: יח וַאֲמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּנֵיִם שֶׁל הַדּוֹר שִׁנְאוּ מִמִּצְרַיִם, בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שִׁבְדוּ מִלִּבָּם אֲשֶׁר לֹא צִוָּה ה' אֶל־תֵּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבְגְלוּלֵיהֶם אֶל־תַּטְמָאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֵן שִׁמְעוּ אֶל בַּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאַתִּי שִׁבְתֹּתִי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ז' אייר מפרק לט עד סוף פרק מג	יום רביעי - י' אייר מפרק נה עד סוף פרק נט
יום שני - ח' אייר מפרק מד עד סוף פרק מח	יום חמישי - י"א אייר מפרק ס עד סוף פרק סה
יום שלישי - ט' אייר מפרק מט עד סוף פרק נד	יום שישי - י"ב אייר מפרק סו עד סוף פרק סח
שבת קודש - י"ג אייר פרק כ מפרק סט עד סוף פרק עא	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ז' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, פרק מה עוד... עד עמ' 128, טומאתם.

בהתלבשות ובאופן מותאם לנבראים, וסובב כל עלמין, –
מקיף את כל העולמות ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן
הנבראים, ופועלת בהם בחיותה למעלה מהם, וכלא קמיה
כלא חשיב, – הכל לגביו, לא נחשב למאומה. לעומת איך-סוף

ברוך-הוא, נחשב הכל

לכלום – הרי במדריגה

נעלה זו של איך-סוף

ברוך-הוא, שהוא חיי

החיים ומחיה את כל

העולמות והנבראים,

ולגביו כל העולמות

והנבראים נחשבים לכלום

– שם הוא מקור הניצוץ

האלקי של נשמת יהודי,

ומשם ירד הניצוץ,

ונתלבש ב"משכא

דחויא", – בגוף, הנקרא²

"משכא דחויא" – עור

הנחש, כי הגוף נקרא "משכא" עור, לבוש לנפש, כמו שכתוב:

"עור ובשר תלבישני" (ו"משכא") דחויא היינו, שזה לבוש

המורכב מ"חויא", מנחש, כי הגוף, בהעדר זיכוכו על ידי עבודה,

הוא משוקץ ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א – ובגוף

כזה התלבש הניצוץ האלקי, ה"רחוק מאור פני המלך בתכלית

ההרחק, כי העולם הזה הוא תכלית הקליפות הנפשות –

העולם הזה הוא הרבה יותר גס מאשר כל הקליפות הגסות של

העולמות הרוחניים, כו', – "אולי, הכוונה למש"כ בפל"ר" –

הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א – שבמלה "כו" מתכוון רבנו הזקן

למדובר בפרק ל"ו ב"תניא", שם נאמר שהעולם הזה הוא "תחתון

במדריגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך

וחושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן

נגד ה' ממש כו". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של

העולם הזה, הרי שהוא בתכלית הריחוק מהקב"ה, וירידה גדולה

בכך לניצוץ האלקי להתלבש בגוף כזה. הירידה עצמה יש בה

משום סיבה מספיקה לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של

הנשמה, וזאת גם בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ובדיבור,

ואפילו לא במחשבה. ובפרט, – יתמלא ברגש של רחמנות

גדולה על נשמתו, בשינוי על כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו

מיום היותו, אשר לא טובים המה, ו"מלך – העולם, אסור

ברחמים"⁴ – "ברחיטי מחא"⁵, – ברחף המחשבות שבמות, והם

המחשבות וההרהורים הלא-טובים העוברים במוח, הרי בהם

"קשור" כביכול מלכו של עולם, הקב"ה. כי "יעקב חבל

פרק מה בפרקים הקודמים הסביר רבינו הזקן, כיצד אפשר לו ליהודי

לקיים תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש מדות הלב – יראת ה' ואהבת

ה'; ובשישנה ליהודי אהבה להקב"ה ויש ברצונו להתדבק בהקב"ה וזה

מביא אותו ללמוד תורה ולקיים מצוות, מפני שעלידידה הוא אכן

מתדבק בהקב"ה – נעשה אז

קיום התורה והמצוות באופן

של "לשמה"; הדבר נעשה

מתוך הרגש נשמת-יפנימי,

הנותן חיות בלימודו תורה

ובקימו מצוות. או, כפי

שלמדנו בפרק הקודם, אפשר

שתהיה אהבה להקב"ה באופן

כזה, שכתוצאה ממנה, הוא

לומד תורה ומקיים מצוות,

כדי לגרום נחת רוח להקב"ה,

כמו בן המשתדל לעשות ככל

אשר ביכלתו לגרום לאביו

נחת רוח. אהבת ה' ויראת ה'

הן שתי המדות חסד וגבורה¹, מדת החסד והאהבה היא מדתו של

אברהם אבינו, שנקרא "אברהם אהבה", ומדת הגבורה והיראה היא

מדתו של יצחק אבינו – "פחד יצחק". בפרק מ"ה, אותו אנו עומדים

ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שיטתו אופן נוסף באפשרותו של יהודי לקיים

תורה ומצוות לשמן, – מתוך רגש נשמת-יפנימי – והוא, על ידי

התעוררות המדה השלישית הראשית של הנפש, מדת הרחמים (שהיא

מדת התפארת, מדתו של יעקב אבינו). כלומר, לפני קיומו תורה ומצוות,

עליו לעורר ברעיונו את מדת הרחמנות על הניצוץ האלקי של נשמתו,

שירד ממקורו במדריגה הגבוהה ביותר – לדרגה התחתונה ביותר,

להתלבש בגוף, המקבל את חיותו מ"קליפה" ורחוק תכלית ריחוק

מהקב"ה; ומה גם, אם הוא גרם לגלות השכינה על ידי מחשבותיו, דיבוריו

ומעשיו הלא-טובים, שאז הרחמנות על נשמתו – גדולה יותר. ומתוך רגש

רחמנות זה על נשמתו, ילמד תורה ויקיים מצוות. שכן, על ידי תורה

ומצוות, שבה הנשמה והניצוץ האלקי המחיה אותה, למקורה באור

איך-סוף ברוך-הוא.

עוד יש דרך ישר לפני איש, לעסוק בתורה ומצוות לשמן,

– מתוך רגש פנימי של לב ונשמה, עלידי מדתו של יעקב

אבינו עליוהשלום, שהיא מדת הרחמים, – והדרך היא:

לעורר במחשבתו תחלה – לפני שהוא מקיים תורה ומצוות,

רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלהות המחיה נפשו, –

האלקית, אשר – הניצוץ האלקי של נשמתו ירד במקורו –

שהוא, חיי החיים איך-סוף ברוך-הוא, הממלא כל עלמין,

– הממלא את כל העולמות ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה

1. "אהבה – הפנימיות, חסד – החיצוניות. וכן ביראה וגבורה – כמבואר באגה"ק טו. קכג, א –" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
2. כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: צ"ע בפל"א אם יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו – דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא", למעלייתא כבע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכי". 4. שיר השירים ז, ו. 5. "תקו"ז בהוספות ת"ו" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

22 יעורר בו רגש גדול ביותר של רחמנות על נשמותיו ועל מקור
23 נשמותיו, ומתוך רגש זה של רחמנות, ילמד תורה ויקיים מצוות,
24 כדי להעלות על-ידו את נשמותיו ולאחדה באינסוף ברוך-הוא.
25 ועל זה — מה שלמדנו, שגם מקור הנשמה נמצא בגלות, ואשר
26 לכן רחמנות גדולה עליו,
27 נאמר: "וישוב אל ה'
28 וירחמהו", — שמשמעותו
29 וירחם על ה' — לעורר
30 רחמים רבים על שם ה'
31 השוכן אִתָּנוּ, כְּדִכְתִּיב: **הַשׁוֹכֵן בְּדִכְתִּיב:**
32 — כמו שכתוב: "הַשׁוֹכֵן
33 אִתָּם בְּתוֹךְ מִטָּאֲתָם". — שאפילו כשבני ישראל נמצאים חסר
34 ושלום במצב של טומאה, גם אז ישנו שם הוי' השוכן אִתָּם, ולכן
35 עליו לעורר רחמנות גדולה על שם הוי'. זהו פירוש הפסוק:
36 "וישוב אל הוי' וירחמהו" — שיעשה תשובה וישוב אל הוי', על ידי
37 "וירחמהו", על ידי שיעורר רחמים על שם הוי' מקור נשמות
38 ישראל, שהרי "חלק הוי' עמו" — בני ישראל הם חלק משם הוי'.
39 להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב אבינו השיג בתפילה ובבכי,
40 רחמים רבים לכול ישראל, שכשבני ישראל יהיו בגלות בגלל
41 מעשיהם, דיבוריהם ומחשבותיהם, יוצאו מהגלות על ידי לימוד
42 תורה וקיום מצוות, ויתאחדו עם אינסוף ברוך-הוא:

ליקוטי אמרים

כחבל וכו' והוא סוד גלות השכינה. וע"ז נאמר וישוב
אל ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן
אתנו כדכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם.

1 נְחֻלָּתוֹ", — נשמות ישראל הן ה"חבל" של ה"נחלה" שלו. "חבל"
2 מלשון "חבלים", כמו החבל, שצדו האחד קשור למעלה וצדו
3 השני — למטה, וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל — נמשך
4 ממילא גם הקצה העליון — כך גם, כביכול, ביחס לנשמותיו של
5 יהודי, הנקראת "חבל", כי
6 הראש והחלק העליון
7 ביותר של הנשמה (כמו)
8 הקצה העליון של החבל)
9 קשור במקור, באינסוף
10 ברוך הוא, והחלק התחתון
11 של "חבל" הנשמה, לבוש
12 בגוף — הרי כשמושכים את הנשמה (שבגוף) בגלות של מעשים,
13 דיבורים ומחשבות רעים — יש לכך השפעה גם על ראש "חבל"
14 הנשמה, על מקור הנשמה הקשורה למעלה, וְכַמְשָׁל תְּמוֹשֶׁה
15 כְּחַבֵּל — שכשמושכים בקצה התחתון, נמשך, כאמור, גם החלק
16 העליון — כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה של יהודי, וְכוּ', — "אולי
17 כוונתו לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה" — הערת כ"ק
18 אדמו"ר שליט"א... וְהוּא סוֹד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה. — שעל ידי מעשיו,
19 דיבוריו ומחשבותיו הרעים של יהודי, המורידים את נשמתו
20 בגלות הקליפות — משפיע הדבר שגם השכינה (מקור הנשמה)
21 היא כביכול בגלות. — הרי, כשאדם יזכר על כך ויהרהר בזה, זה

יום שני ח' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 128, וזש"ה וישק יעקב... עד עמ' 128, במ"א.

63 הַרְחֵמִים" וּמְקוֹרָם, — מדת הרחמים של "עולם האצילות"
64 נקראת "אב הרחמן", האב שהוא רחמן. ומדת הרחמים של י"ג
65 מדות הרחמים נקראת "אב הרחמים" — האב ומקור הרחמים¹⁰
66 (שלכן בזמן של עת רצון מיוחד, אומרים "אב הרחמים", ולא
67 "אב הרחמן"). — זהו פירוש
68 הפסוק: "וישא יעקב וגו'" —
69 יעקב מעלה את מדתו,
70 הרחמים של "עולם
71 האצילות", לרחמים של
72 י"ג מדות הרחמים, "ויבך"
73 — יעקב בכה, כדי לְעוֹרֵר
74 וּלְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם —
75 מהרחמים העליונים
76 הבלתי מוגבלים, רַחֲמִים
77 רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת
78 וְעַל מְקוֹר כְּנֶסֶת
79 יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲלוֹתָן
80 מְגֻלּוֹתָן¹¹, וּלְיַחֲדָן בְּיַחֲד הָעֲלִיּוֹן אוֹר אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ-הוּא,
81 בְּכִינַת נְשִׁיכִין, שְׂחִיא — בְּחִינַת "נְשִׁיכִין", אֲתִדְבָּקוֹת רוּחָא
82 בְּרוּחָא, — דְּבִקוֹת רוּחַ בְּרוּחַ, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב¹²: "וְיִשְׁקֵנִי

43 וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב: "וְיִשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל, וְיִשָּׂא אֶת קִלּוֹ
44 וְיִבְכֶּה", כִּי רַחֵל הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל הַנְּשָׁמוֹת, —
45 מַלְכוּת דְּאִצִּילוֹת, מְקוֹר כָּל הַנְּשָׁמוֹת, נְקֵרָא בְּשֵׁם "רַחֵל",
46 וְיַעֲקֹב כְּמִדְתּוֹ הָעֲלִיּוֹנָה, שְׂחִיא מִדַּת הַרְחֵמִים שְׂבָאֲצִילוֹת,
47 הוּא הַמְעוֹרֵר רַחֲמִים
48 רַבִּים עָלֶיהָ, — יַעֲקֹב,
49 שְׂחִיא מִדַּת הַרְחֵמִים
50 ד"אצילות", מעורר
51 רחמים רבים על רחל —
52 מְקוֹר נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.
53 "וְיִשָּׂא אֶת קִלּוֹ" —
54 לְמַעַל לְמְקוֹר הַרְחֵמִים
55 הָעֲלִיּוֹנִים, — הַרְחֵמִים שֶׁל
56 י"ג מִדּוֹת הַרְחֵמִים, שֶׁהֵם
57 לְמַעַל בְּהִרְבֵּה מִמֶּדֶת
58 הַרְחֵמִים ד"אצילות", כי
59 מִדַּת הַרְחֵמִים ד"אצילות",
60 הִיא מִדַּת רַחֲמִים שֶׁל "עוֹלָם", וְהִיא מוֹגְבֵּלֶת. וְאִילוּ, י"ג
61 מִדּוֹת הַרְחֵמִים הֵן לְמַעַל מ"עוֹלָם" וְאִינֶן מוֹגְבֵּלוֹת: וְהֵם מְקוֹר
62 הַרְחֵמִים, גַּם שֶׁל הַרְחֵמִים שֶׁל "עוֹלָם הַאֲצִילוֹת", הַנְּקֵרָא "אֵב

6. דברים לב, ט. 7. ישע"י נה, ז. 8. ויקרא טז, טז. 9. בראשית כט, יא. 10. "לקו"ת דברים סב, ד" — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתיק ומפרש קטע מפ' זה — מעתיק 'להעלותן מירידתן'". 12. שיר השירים א, ב.

את היהודי שעושה צדקה וחסד, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב¹⁵: "וַיִּמְנֹה
תְּחַבְּקֵנִי", – "יד ימִינוֹ" של הקב"ה, שהיא בחינת ימין וחסד
שלמעלה, מחבקת אותי, וְעֵסֶק תְּתוֹרָה כְּדוּר וּמַחֲשָׁבֶת
הָעֵינַן – בשכל שבתורה, הֵן בְּחִינַת נְשִׁיקַן מְמַשׁ. – שכן,
כאן היחוד הוא בשני
האופנים: האופן שבו
דיבורו של האדם מתאחד
בדיבור שלמעלה, שזהו
תורה (שה"יחוד" בא על
ידי הדיבור בדברי תורה);
והיחוד של "רוחא ברוחא"
(רוח ברוח) – מחשבתו
ושכלו של האדם
מתאחדים במחשבה
ובשכל שלמעלה, על ידי
הבנת שכל התורה, שהיא

ליקוטי אמרים

דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה וכן
מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה
המצות. ובפרט מעשה הצדקה וחסד. דחסד דרועא
ימינא והוא בחי' חיבוק ממש כמ"ש וימינו תחבקני.
ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין
ממש. והנה ע"י זה יכול לבוא לבחי' אהבה רבה
בהתגלות לבו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם
כמ"ש במ"א:

חכמתו ושכלו של הקב"ה, זוהי בחינת "נשיקין" ממש¹⁶. וְהִנֵּה,
עַל־יְדֵי־זֶה – שיהודי יעורר רחמים על נשמתו, והתעוררות
רחמים זו תביא אותו ללימוד תורה ולקיום מצוות – הרי על ידי
התעוררות רחמים זו – יָכוֹל לָבֹא לְבְחִינַת "אַהֲבָה רַבָּה"
בְּהִתְגַּלּוּת לְפָנָיו, – שירגיש בלבו את האהבה הגדולה להקב"ה,
כְּדִכְתִּיב¹⁷ – כמו שכתוב: "לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבִרְהָם",
– משמעות פסוק זה ברוחניות נפשו של יהודי, היא: בשעה
שמדתו של אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים "לפדותה"
ולגלותה – הרי יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה
והתגלות זו, שעל ידי התעוררות רחמים – מגלים את האהבה
– מדתו של אברהם, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר:

1 מְנַשְׁקוֹת פִּיהוּ, – כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה, שה"יחוד"
2 של בני ישראל עם הקב"ה יהיה באופן של "נשיקין". ב"נשיקות
3 פיהו" (מפה לפה) ישנה לא רק הדביקות החיצונית שמפה לפה,
4 אלא גם דביקות של "רוחא" (רוח), של הכל הפה של אחד
5 בהבל הפה של זולתו. –
6 כך הדבר גם ביחוד של
7 "נשיקין" בין נשמה
8 להקב"ה, על ידי תורה
9 ומצוות – דְּהֵינָה,²
10 הַתְקַשְׁרוֹת דְּבוֹר הָאָדָם
11 בְּ"דִבְרֵי ה'" זו הִלָּכָה,⁴
12 – שזהו דיבורו של
13 הקב"ה, וזהו כמו
14 הדביקות של "נשיקין" מפה
15 לפה,⁸ וְכֵן – אותו דבר
16 גם בהתאחדות מַחֲשָׁבָה
17 – של האדם, בְּמַחֲשָׁבָה, – של הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה,
18 וכן גם וּמַעֲשֵׂה – של האדם בְּמַעֲשֵׂה, – של הקב"ה, שְׁהוּא
19 מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, – על ידי עשיית מצוות, מתאחדים המעשה
20 של יהודי בבחינת המעשה שלמעלה. וּבְפֶרֶט מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה
21 וְחֶסֶד, – שעל ידי שיהודי נותן צדקה ועושה חסד, נעשית
22 התאחדות מיוחדת בין המעשה שלו לבין בחינת המעשה של
23 הקב"ה. דְּחֶסֶד דְּרֹעָא יְמִינָא, – שכן, מדת החסד היא כביכול
24 למעלה "הזרוע הימנית", והחסד של האדם – הוא "כלי"
25 ל"דרועא ימינא" של הקב"ה¹³. וְהוּא בְּחִינַת חִבּוּק מְמַשׁ¹⁴, –
26 כמו שהדבר באדם, שאחד מביטויי האהבה שלו, הוא "חיבוק",
27 האוהב מחבק את הנאהב – כך כביכול מחבק החסד שלמעלה,

יום שלישי ט' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סה, פרק מז ויש דרך... עד עמ' סה, המלך.

מגלים את האהבה הוא אדם נחות ביותר, הרי בודאי יעורר הדבר בו
אהבה חזרת עמוקה לאדם הגדול – על דרך זה, ובמדה מרובה בהרבה,
צריך להיות ביחס לאהבה הגדולה והבלתי מוגבלת שהראה, ומראה,
הקב"ה לבני ישראל, החל ממה שהקב"ה בחר בהם מכל העליונים
ותחתונים, הרוצים ממצרים ונתן להם את התורה והמצוות. אהבה זו
מראה הקב"ה לבני ישראל בכל הזמנים – הרי שבודאי על אהבתו זו של
הקב"ה, לעורר בבני ישראל אהבה גדולה להקב"ה; וכשם שהקב"ה סילק
את כל המניעות לבריאת העולם, בגלל אהבתו לאדם התחתון, לבני
ישראל (כמבואר בארוכה בפרק מ"ט) – כך על בני ישראל לסלק את
הגורמים המפריעים לעבודת ה'. כשהחלו ללמוד (בשיעורי ה"תניא"
מעל גלי האתר, בארצות הברית) פרק מ"ז, הפנה מחבר הספר את
השאלות הבאות אל הרבי שליט"א: לא מובן לכאורה, מדוע מפסיק
בפרק מ"ה – בעבודה מצד מדת התפארת – בין אופני עבודה שמצד
אהבה? – כי הלא גם האהבה דכמים הפנים (דפרק מ"ז) הוא אופן

55 פֶּרֶק מ"ז. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, דרך נוספת, כיצד לקיים
56 תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש הלב – במדת הרחמים, מדתו של
57 יעקב אבינו: לעורר רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך
58 רגש זה, לקיים תורה ומצוות, כדי להשיב את הנשמה למקורה
59 ולהוציא את מקור הנשמה מגלות, שהוגלה לשם, עקב מחשבותיו,
60 דיבוריו ומעשיו הלא־טובים.
61 בפרק מ"ז, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שקיימת דרך
62 נוספת השווה לכל נפש (וקרובה מאוד מאד) – לעורר את אהבתו
63 המסותרת של יהודי, שתהיה בהתגלות בלבו תוך אהבת להב־שלהבת
64 להקב"ה. ואהבה זו תביא אותו לקיום תורה ומצוות, וכן לעמוד ולנצח
65 את כל הגורמים, הפנימיים והחיצוניים, המפריעים לעניני עבודת ה'.
66 זאת, על ידי התבוננותו – שכשם שבטבע האדם, כשמישהו מגלה לזולת
67 אהבה חזקה – הרי זה מזמין, ממילא, אהבה חזרת מהזולת אליו;
68 ובמיוחד אם זה שמגלה את האהבה הוא אדם גדול ביותר, וזה שכלפיו

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין – אגה"ק סל"ב – בי' למש"כ ובפרט". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיקון ממש – יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק (לעיל ספ"ד)". 15. שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיקון ממש – יל"פ כי בכללות גם ע"י המצות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישע"י כט, כב.

והוא, - הדרך לגלות אהבה זו, היא: **בְּאִשֶּׁר יֵשִׁים אֵל לְבֹ**
 - כאשר יתעמק אדם ברצינות, **מֵה שֶׁאִמֵּר הַכֶּתוּב: "כְּמִים**
הַפְּנִים לַפְּנִים, בֵּן לֵב הָאָדָם אֶל הָאָדָם; פְּרוּשׁ, כְּמוֹ
שֶׁכְּדָמוֹת וְצוּרֵת הַפְּנִים שֶׁהָאָדָם מֵרָאָה בְּמִים, בֵּן נִרְאָה
לֹ שֶׁם בְּמִים אוֹתָהּ
צוּרָה עֲצֻמָּה - כשֶׁאִדָם
 מסתכל במים, משתקפת
 במים אותה צורת־פנים
 של האדם המסתכל; ולא
 רק הצורה החיצונית של
 הפנים משתקפת במים,
 אלא גם תווי הפנים
 המבטאים רגשות ותנועות
 הנפש הפנימיות, כמו
 שמחה, עצב וכדומה;
כִּכָּה מִמֶּשׁ לֵב הָאָדָם
הַנֶּאֱמָן בְּאַהֲבָתוֹ לְאִישׁ
אַחֵר, הָרִי הָאֶהָבָה זֶה
מְעוֹרֶרֶת אֶהָבָה בְּלֵב
חֵבְרוֹ אֵלָיו גַּם בֵּן לְהוֹיֹת
אוֹהֲבִים נֶאֱמָנִים זֶה
לְזֶה, - עֵצֶם קִיּוֹם רִגֵּשׁ
 האהבה בלבו של אחד
 לשני, מעורר אהבה
 חוזרת בנאהב, שכלבו משתקפת חזרה אהבה לאוהב הראשון;
בְּפֶרֶט בְּשִׁרְיָא אֶהָבָת חֵבְרוֹ אֵלָיו. - כשֶׁאִהָבְתוֹ לִשְׁנֵי אֵינָה
 נשאת ברגשי הלב בלבד, אלא הוא מראה את אהבתו
 שתיראה גם לעיני השני - הרי זה בודאי מעורר אהבה בשני
 אליו. וְהֵנָּה, וְהוּ טָבַע הַנְּהוּג בְּמַדָּת כָּל אָדָם, אֵף אִם
 שְׁנֵיהֶם שְׂוִים בְּמַעֲלָה. - לא שהאחד הוא אדם גדול והשני
 אדם פשוט, אלא שניהם הם באותה מעלה ובאותו מעמד - גם
 אז טבעי הדבר שאהבתו של האחד מעוררת בשני אהבה
 חוזרת. וְעַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה, אִם מֶלֶךְ - איזה מלך? גְּדוֹל
 וְרֵב - מלך על מדינות רבות מֵרָאָה אֶהָבְתוֹ - ואיזו אהבה?
 הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה - ולמי הוא מראה אהבה גדולה ועצומה
 זו? - לְאִישׁ הַדְּיוּט וְנִבְזָה וְשֶׁפֶל אֲנָשִׁים וּמְנוּל הַמֶּטֶל
 בְּאַשְׁפָּה, - כיצד, ובאלו דרכים מראה המלך את אהבתו
 הגדולה? - וְיִוָּרֵד אֵלָיו - אל אותו איש הדיוט ונבזה וכו',

1 דהתעוררות אהבה. והאם יש מקום לומר אשר מפני שעד כאן דיבר
 2 באופנים שאמור עליהם שהם "קרוב מאוד", וכאן מדבר באופן שהוא קרוב
 3 "מאד מאוד" (אשר לכאורה זה גופא צריכים להבין, איך הוא קרוב "מאד
 4 מאד" - מאחר שגם בזה צריכים להתבונן בכמה ענינים של גדולתו
 5 יתברך ואיך שהיה נחוץ כל
 6 הצמצומים וכו')? על כך
 7 ענה הרבי שליט"א (הדברים)
 8 שולבו בהמשך הפרק גם בכל
 9 ענין שהדברים שייכים אליו; 3
 10 "כל משנת ע"ע - שאף
 11 שמדרי' האדם נמוכה
 12 יותר - בכ"ז גם הוא יכול
 13 לעורר אהו"ר וכו'. כאן
 14 מבאר להיפך: שא"צ
 15 להתבוננות מיוחדת
 16 (שה"ז טבע), שווה לכל -
 17 מצד כללות ההתבוננות,
 18 וקרוב (אפי' באם היו
 19 שווים במעלה) מאד (כיון
 20 שא"א בנידון דידן שווים)
 21 ומאד נוסף על המאד -
 22 כדלקמן. רק באהבה זו -
 23 כל שמדרי' והבנת האדם
 24 נמוכה יותר, קרוב יותר
 25 לעורר את האהבה - כמבואר בהמשל באריכות כו"כ דרגות:
 26 (1 שווים במעלה, מלך 2 גדול 3) ורב, ובקצה השני 2) הדיוט
 27 3) ונבזה 4) ושפל וכו' וכו'".
 28 וְיֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אִישׁ, שׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקָרוֹב - ואפשרי,
 29 הַדֶּבֶר מְאֹד מְאֹד, לְעוֹרֵר וּלְהָאִיר אוֹר הָאֶהָבָה הַתְּקוּעָה
 30 וּמְסֻתֶּרֶת בְּלֵב, - אהבה זו קיימת בלבו של כל יהודי, אלא
 31 היא מסותרת - וקרוב הדבר מאד מאד לגלותה, לְהוֹיֹת
 32 מְאִירָה בְּתִקְוָה אוֹרָה כְּאֵשׁ בּוֹעֵרָה בְּהַתְּגַלּוּת לְבֹ וּמִחוּ, -
 33 עד שהיא תפעל עליו לְמַסֵּר נִפְשׁוֹ לַה' וְנוֹפֵא וּמְאֹד - ודבר
 34 זה ייעשה כָּל לֵב וּכְבֹל נֶפֶשׁ וּמְאֹד, - במסירות בלתי
 35 מוגבלת של עצם הנפש, מְעַמְקָא דְלֵבָא - מעומק הלב, בְּאִמָּת
 36 לְאִמָּתוֹ, וּבְפֶרֶט - מסוגל האדם לעורר אהבה זו, בְּשִׁעֵת
 37 קְרִיאת שְׁמַע וּבְרִכּוּתֶיהָ, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. - לקמן, השייכות
 38 המיוחדת של קריאת שמע וברכותיה להתגלות אהבה זו.

1. משלי כז, יט. 2. מחבר ספר זה, שאל: מה הכוונה בתיבת "פירוש" אחר שמביא הפסוק "כמים הפנים וגו'": האם זה לשלול פי' התרגום וכו' רק לפרש כמו רש"י והמצודות? או שיש בזה הוספה גם על פירושם? (לכאורה בתיבות "דמות וצורה" מרומז כמו המצודות - "פנים שוחקות וכו'"). על כך ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיבת 'פירוש' (שאחר הפסוק כמים הפנים וגו') היא לשלול הפי' הפשוט. ועצ"ע איך ליישב הפי' שבתניא בכתוב. - כי ענינו דס' משלי הוא ככתוב בתחלתו: לדעת חכמה ומוסר וגו' - ללמד מוסר ואיך להתנהג וכו'. ובמילא גם כתוב זה פי' הוראה שכמים הפנים לפנים, כן (צ"ל) לב האדם אל האדם, ולא לשלם רעה תחת טובה וכו"ב. וכמו בשארי מוסרי ס' משלי - מהם כמה שבקל יוכל לקיימם, וכמה מהם שצ"ל דוקא עבודה קשה בהם. ואין כל ראוי כלל לנדוד"ד. ומפרש - אדה"ז הפי' שהדמיון "כמים" - הוא בכל הפרטים, שכמו שכמים הפנים לפנים - וא"א אחרת, כי זהו בטבע, כן "טבע הנהגה במדת כל אדם" (ואפי' לעבודה קלה אין זקוק - ורק שימת לב לזה, משא"כ כשחושב בענין אחר שא"א לחשוב ב' מחשבות). לפי' אדה"ז הפי' וההוראה י"ל בדא"פ: כיון שבטבע כמים גו' כן לב גו' - עליו להשתדל ביותר באהבתו (כיון שעי"ז יפעול גם בחבירו) ואפילו אם לע"ע חבירו שונאו - ג"כ ינסה כו' וראה אגה"ק סו"ס ב"ו".

לזולת - בכל זאת: המם ימם - לבו, והיה למים, ותשתפך
נפשו במים בכלות הנפש ממש לאהבת המלך: - האהבה
שתעורר בלבו למלך, תהיה באופן, שנפשו תשתפך בכלות
הנפש אל המלך. לחלן יסביר רבנו הזקן, שכל הפרטים
האמורים במשל, של מלך
בשר ודם, ישנם, ובמדה
נעלה ביותר, בנמשל, של
מלך מלכי המלכים,
הקב"ה, המלך הגדול של
כל העולם, שהראה
אהבה גדולה כזו לעם
ישראל, בשעה שהיו
במצב הנחות ביותר,
בהיותם במצרים,
והוציאם משם והעלה
אותם למדריגות הנעלות
ביותר בשעת מתן תורה,
שעל ידי תורה ומצוות מתאחדים בני ישראל במדה הנעלה
ביותר של התאחדות. ולא רק אז אלא בכל זמן ובכל שעה,
קיים מצב זה בין הקב"ה לבין בני ישראל - ולפיכך ההתעמקות
בכל האמור, באופן של "במים הפנים לפנים" - מעוררת בבני
ישראל, אהבה גדולה ביותר להקב"ה.

ממקום כבודו עם כל שריו יחדיו, ומקימו ומרימו
מאשפתו, ומכניסו להיכלו היכל המלך, - ובהיכל המלך
עצמו, הוא מכניס אותו חדר לפניו מחדר, - בחדרו הפרטי
והאישי, מקום שאין כל עבד ושר נכנס לשם, ומתייחד עמו
שם ביחוד וקרוב אמת
והיבוק ונישוק - המלך
מחבק אותו ומנשק, והוא
מחבק את המלך ומנשק,
ואתדבקות רוחא
ברוחא - והם מתדבקים
ומתאחדים רוח ברוח,
בכל לב ונפש -
ובשמלך גדול כזה מראה
אהבה גדולה כזו וקירוב
גדול כזה לאדם נחות
כזה, הרי - על-אחת
במהיזכמה שתעורר
ממילא האהבה בפילה ומכפלת כלב ההדיוט ושפל
אנשים הוה אל נפש המלך, בהתקשרות הנפש ממש
מלב ונפש מעמקא דלכא - מעומק הלב, לאין קץ. ואף אם
לבו - של אותו אדם פשוט, אליו מראה המלך אהבה כזו, הוא
כלב האבן - ולא בקלות כל כך מתעורר לבו ברגשי אהבה

יום רביעי י' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סה, והנה ככל הדברים... עד עמ' 130, וגופא וכו'.

באי-ערוך מאשר גדלותו של המלך בשר-ידם הגדול;
ובהשוואה למשל, שמדובר במלך שהוא לא רק "גדול" אלא גם
"רוב", שהוא מולך בהרבה מדינות - גם בנמשל כך, אלא שם זה
במדה גדולה ורבה יותר באי-ערוך, שכן - ואיהו ממלא כל
עלמין וסובב כל עלמין,
- הקב"ה ממלא ומקיף את
כל העולמות; ונודע מזה
תקדוש והארה וזל, -
אורות, רפוי תהיכלות -
"היכלות" הם מדריגות
כלליות בכל עולם
מהעולמות העליונים,
והעולמות עד אין
מספר, ובכל עולם והיכל רפוא וקבל רבבות מלאכים לאין קץ

ובלשון ה"תניא": והנה, בכל הדברים האלה - שפורטו במשל
המלך הגדול וההדיוט ושפל אנשים, ובכל החזיון הוה, - באופן
האהבה שהמלך מראה לאותו הדיוט, ונודע יתר מאד בכפלי
כפלים לאין קץ, - מכפי שהדברים מופיעים במשל המלך, עשה
לנו אלהינו. - הקב"ה
הראה לבני ישראל, אהבה
גדולה בהרבה, בלי גבול,
מאשר אופן האהבה
שבמשל. כי לגדלתו אין
חקר, - גדולתו של הקב"ה
היא למעלה מחקר והבנת
השכל, כך - שהדברים הם
כמו שהם במשל מלך גדול
ורב, אלא שבנמשל, גדלותו של המלך, הקב"ה, היא למעלה

ליקוטי אמרים

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון הוה
וגדול יתר מאד בכפלי כפליים לאין קץ עשה לנו
אלהינו כי לגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב
כל עלמין ונודע מזה "הק והארה" וזל ריבוי תהיכלות
והעולמות עד אין מספר ובכל עולם והיכל ריבוא
רבבות מלאכים לאין קץ ותכלית. וכמ"ש בנמ' כתיב

3. בהתאם לכך - לומד הרבי שליט"א (בהערה שהובאה בהתחלת הפרק) יובן, מדוע בדרך זו - "שוה לכל נפש" לאהוב את הקב"ה, ולא זו בלבד שזה "קרוב", אלא "קרוב מאד", ויתירה מזו: "קרוב הדבר מאד מאד" (כפי שרבנו הזקן מתבטא בסוג זה של האהבה). היא "שוה לכל נפש" מצד ההתבוננות הכללית של כמים הפנים. שכן, הרי זה טבע בכל אחד, שאהבה שמראים לו - מעוררת בו אהבה חוזרת; ו"קרוב הדבר" גם כששניהם שווים במעלה, והיא גם קרובה "מאד", מחמת שבענינו בנמשל של הקב"ה ובני ישראל, הרי לא שייך ששניהם יהיו שווים במעלה, אלא, זהו כמו במשל, כשמלך גדול רב מראה אהבה לאיש שפל, כך הרי ודאי הדבר שעל אהבתו של הקב"ה לישראל, לעורר בהם אהבה להקב"ה; ועוד פעם "מאד" בנוסף ל"מאד" הראשון - שכן, אהבה זו מיוחדת בכך, שככל שבמדריגתו והבנתו של האדם נחותה יותר - קרוב הדבר יותר לעורר את האהבה, שהרי ככל שהוא נחות יותר, מחייבת אותו האהבה שהקב"ה מראה לו - לעורר בו אהבה גדולה להקב"ה. דבר זה מודגש בדרגות השונות הנזכרות במשל: כששניהם שווים במעלה (שגם אז זה מעורר אהבה); "מלך" - כשמעורר האהבה

לעולם הזה, התחתון — הם ישׂראל עמו, — הקב"ה מלא את
כל הארץ ב"כבודו" — על ידי הימצאותם של בני ישראל שם. כי
הניח הקדוש ברוך הוא את — העולמות העליונים ואת —
העולמות התחתונים, — כלומר: אין העולמות העליונים
ותחתונים מהווים תכלית
הכוונה של הקב"ה
בבריאת העולם, ולא
פחד ככלם כי אם
פישׂראל עמו, והוציאם
ממצרים, ערות הארץ,
מקום ההקמה והשקמה,
— שם נמצאו בני ישראל;
וזאת בהשוואה למה
שנאמר במשל, שהמלך
מעלה ומוציא את
ה"הדיוט ושפל אנשים"
מאשפה — והקב"ה הוציא
אותם ממצרים לא על-
ידי מלאך ולא עלידי
כו', — לא על ידי מלאך,
שהוא נברא בעולמות
בריאה יצירה עשיה, ולא
על ידי שליח, שהוא מדריגת "עולם האצילות", אלא הקדוש
ברוך הוא כבודו ובעצמו ירד לשם, כמו שכתוב: "וארד
להצילו וגו'", — הקב"ה אומר: אני עצמי ירדתי למצרים
להצילו. וכמו במשל, שאחרי שהמלך הרים את ה"איש הדיוט"
מ"אשפה", הביאו והכניסו להיכלו ושם התייחד אתו ב"יחוד
גמור וקירוב אמיתי בחיבוק ונישוק" וכו' — כך הדבר גם בנמשל
— כדי לקרבם אליו בקירוב ויחוד אמיתי, בהתקשרות הנפש
מןשם — שנפשו של יהודי תהיה קשורה בהקב"ה, וכך גם לגבי
הקב"ה כביכול, אומרת התורה: "אנא נפשי תבית יחיית"
(ראשי תיבות: אנכי) שהקב"ה כביכול, הכניס את "נפשי", את
הנפש שלו, בתורה בשביל ישראל, בבחינת נשיקין פה לפה,
— שפיו של יהודי יתאחד עם ה"פה" וה"דיבור" שלמעלה, לדבר
דבר ה' זו הלכה, — בשעה שיהודי מדבר ולומד תורה,
מתאחד דיבורו בדיבור שלמעלה, בבחינת "נשיקין" פה לפה;
וכשם שב"נשיקין" ישנו, כאמור בפרק הקודם, יחוד נוסף, פנימי
יותר, שה"רוח" של האחד מתאחדת עם של השני — כך הדבר
גם ביחס לתורה: ואתדבקות רוחא ברוחא, — דבקות

ותכלית, וכמו שכתוב בנמרא: פתיב — כתוב: "חיש מספר
לגודליו", — היש מספר לגודלי המלאכים שלו? ופסוק
אחר אומר: "אלה אלפין ישמשוניה, ורבו רבבן קדמוהי כו",
— אלה אלפים משמשים אותו, וריבוא רבבות עומדים לפניו; הרי,
מובח מהפסוק השני,
שקיים מספר מוגבל, אלא
שהמספר הוא גדול ורב
ביותר, ואילו בפסוק
הראשון כתוב שאין להם
מספר כלל? ומשני —
והגמרא מתרצת: "אלף
אלפין וכו'" — מספר
גדול אחר, — מה שכתוב
בפסוק השני "אלף אלפין
וכו'" — המדובר במספר
הפרטים שבמחנה
מלאכים אחד, אבל
לגודליו — אין מספר,
בפסוק הראשון מדובר על
"גודליו" — מחנות, ולזה
אין מספר כלל. וכלם
קמיה בלא ממש חשיב,
— וכל אלה האמורים, נחשבים לכלום לגבי הקב"ה, ובטלים
במציאות ממש, כביכול דבור אחד ממש לגבי מהות הנפש
המדברת ועצמותה, — הנפש כוללת את כוח הדיבור, בעוד
שהיה דבורה — של הנפש, עדיין במחשבתה או ברצון והמדת
הלב, בנוכח לעיל באריכות: — כפי שנתבאר באריכות בפרקים
כ' וב"א, עד כמה אין לדיבור אחד ויחיד ערך כלל לגבי הנפש
המדברת, גם לאחר שהאדם כבר ביטא את המלה (שאו היא
נראית כמציאות לעצמה), וכל שכן כשהדיבור נמצא עדיין בתוך
הנפש המדברת, ויותר מכך, — כשהדיבור נמצא עדיין במחשבה,
ויותר מכך — כשהדיבור נמצא עדיין בחמדת הלב (שמכל אלה
נובע הדיבור. שכן, אדם מדבר מה שהוא חושב לפניו זה במחשבה
ומה שהוא רוצה וחומד לפניו כן בלבו לדבר) ושם — דיבור יחיד
ואחד זה בטל לגמרי ואינו נרגש כלל למציאות; כך גם למעלה,
הדיבור, ממנו נוצרים וחיים המלאכים, העולמות והנבראים —
כלול תמיד במקורו, וממילא הוא בטל במציאות לגמרי; וכלם —
כל המלאכים, שואלים: "איה מקום כבודו", — של הקב"ה,
ועונים: "מלא כל הארץ כבודו" — "כל הארץ" הכוונה

הוא מלך — בודאי שזה מעורר אהבה חוזרת; גדול — עוד יותר, ורב — עוד ועוד יותר. וכך גם בקצה השני, אל מי שמראים את האהבה, נזכרות
גם כן דרגות שונות: שלא זו בלבד שאין הוא שווה למלך, אלא, ראשית כל — הוא "הדיוט", יתר על כן — "נבזה", ויתירה מזו — "שפל אנשים",
וכך הלאה. על כל פנים, הרי ככל שהוא למטה במדריגתו ובהשגתו — עליה לעורר יותר ויותר את האהבה בו. ולכן זה "מאד מאד", שלא זו
בלבד שזה "מאד", שאין היא דומה במעלה, אלא האהבה היא מהקב"ה לאדם — אלא, יתירה מזו, אם הוא נחות יותר — בודאי שזה צריך
לעורר בו אהבה חוזרת. זהו החידוש ב"דרך" שבפרק זה, לגבי הדרכים איך לעורר אהבת ה' שלמדנו בפרקים הקודמים. שכן, בפרקים
הקודמים דובר שאפילו אם מדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר — בכוחו יותר לעורר את האהבה, שכן, כאמור, אין הוא זקוק ל"התבוננות" מיוחדת, כי אם
ל"שימת לב" לענין של "כמים הפנים", וזה — כאמור — הרי מחייב, שככל שהוא נחות יותר — יותר ויותר זה צריך לעורר את האהבה.
4. חגיגה יג, ב. 5. איוב כה, ג. 6. דניאל ז, י. 7. ישעי' ו, ג. 8. שמות ג, ח.

22 אַבְרִין דְּמַלְכָּא - 248 מצוות־העשה הן 248 אברי ה"מלך",
 23 שלמעלה בביכול, בְּנוֹכַח לְעִיל. - בפרק כ"ג, שכמו שאבר
 24 אדם הוא כלי לכוח בנפש שלו: העין - כלי לכוח הראיה, האוזן
 25 - לכוח השמיעה, וכך הלאה, כך גם, כל מצוה היא כלי מיוחד
 26 להמשכה מיוחדת של
 27 הרצון העליון, שרוצה
 28 שיהודי יקיים אותה מצוה.
 29 וְדָרַךְ כָּלֵל נַחֲלִיקִין - 248
 30 מצוות־העשה, לְשֵׁלֶשׁ
 31 בְּחִינּוֹת: יְמִין וּשְׂמָאל
 32 וְאַמְצַע, שְׁתֵּי חֲסָדֵי דִין
 33 רַחֲמִים, - ישנן מצוות
 34 שהן מבחינת "ימין", ויש
 35 מצוות שהן מבחינת "שמאל", וכך הלאה. בחינת "ימין" היא
 36 חסד, "שמאל" - גבורה ודין, ו"אמצע" - רחמים, הקו האמצעי,
 37 והם: תְּרִין דְּרוּעֵין וְגוֹפָא וְכוּ'. - שתי "זרועות" וגוף, חסד -
 38 זרוע ימנית, גבורה - זרוע שמאלית, ורחמים - גוף, הרי, כשם
 39 שחיבוקו של אדם מתבטא בכך שהוא מחבק את חברו בשתי
 40 זרועותיו ובגופו, כך גם למעלה, שה"תרין דרועין" - שתי
 41 הזרועות, ו"גופא" - והגוף, שלמעלה, שבמצוות, "מחבקים" את
 42 היהודי המקיים את המצוות.

ליקוטי אמרים

רצונו וחכמתו דכולא חד ממש. וגם בבחי' חיבוק הוא
 קיום המצוות מעשיות ברמ"ח אברים דרמ"ח פיקודין הן
 רמ"ח אברין דמלכא כנו"ל. ודרך כלל נחלקין לשלש
 בחי' ימין ושמאל ואמצע שהן חסד דין רחמים תרין
 דרועין וגופא וכו'.

1 והתאחדות "רוח" האדם עם בחינת "רוח" שלמעלה, היא
 2 השְׁנֵת הַתּוֹרָה וְיָדִיעַת רְצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ, - בשעה שלומדים
 3 תורה מתוך השגה, כדי להבין את שכל התורה, יודעים בכך
 4 את רצונו וחכמתו של הקב"ה - פסק ההלכה של תורה, שדבר
 5 זה כשר או פסול, זהו
 6 הרצון, שהקב"ה רוצה
 7 שכך יהיה הדבר;
 8 וה"שכל" שבאותה הלכה,
 9 הוא חכמתו של הקב"ה,
 10 דְּכָלֵּא חַד מְמַשׁ, - רצונו
 11 וחכמתו של הקב"ה הם
 12 דבר אחד עם הקב"ה
 13 עצמו - ועל ידי תורה,
 14 מתאחדים בני ישראל, רוח ברוח, עם הקב"ה בביכול עצמו. וְגַם
 15 בְּבְחִינַת חֲבֻק, - ה"יחוד" שיהודי מתייחד ומתאחד עם
 16 הקב"ה, על ידי תורה ומצוות, הוא גם בבחינת "חיבוק", כמו
 17 למשל אדם מחבק את חברו בגופו ובזרועותיו - הוא קיום
 18 הַמְצֻוֹת מַעֲשִׂיּוֹת בְּרַמְ"ח - 248 אַבְרִים, - שישנם באדם -
 19 שאז, בשעה שיהודי מקיים מצוות מעשיות, ברמ"ח אבריו, יש
 20 בכך משום ענין של "חיבוק", שרמ"ח האברים שלמעלה
 21 בביכול, מחבקים את רמ"ח אבריו דְּרַמְ"ח פִּקְוִדִין הֵן רַמְ"ח

יום חמישי י"א אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 130, וז"ש אשר קדשנו... עד עמ' סו, בחייהם.

65 תורה ומצוות, לְיַחֲוֹד חֶתֶן וְכֵלֶה, - שהוא: בְּדִבְיָקָה -
 66 דביקות שהיא חיצונית, חֲשִׁיקָה ב"חשק שהוא יותר פנימי,
 67 וְחִפְצָה - ב"חפץ" שהוא פנימי עוד יותר, בְּחֻבּוּק וְנִשְׁוּק. -
 68 כל הדברים האמורים, ישנם ביחודו של יהודי עם הקב"ה
 69 כשהוא מקיים תורה
 70 ומצוות. למדנו לעיל:
 71 שהמלה "קדשנו" הוא
 72 מלשון "קידושין", כמו
 73 שהדבר למטה, שה"יחוד"
 74 נעשה על ידי "קידושין".
 75 להלן יסביר רבנו הזקן,
 76 שבמלה "קדשנו" כאן,
 77 מתכוונים גם למדריגה
 78 בקדושה, בה מתקדש
 79 יהודי ומתעלה על ידי
 80 תורה ומצוות - מדריגת
 81 "קדש" שלמעלה מהעולמות ומובדלת מעולמות: וְזֶהוּ
 82 שְׁאוּמְרִים: - כשמברכים על מצוה: "אשר קדשנו
 83 בְּמִצְוֹתָיו", - שהמלה קדשנו משמעה, שְׁהַעֲלָנוּ לְמַעַלְתָּ
 84 קִדְשׁ הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ־הוא, שְׁהִיא קִדְשָׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ
 85 הוא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, וְקִדְשָׁהּ - המלה "קדושה", היא
 86 לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה, מֵהַ שְׁהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוא הוא מְבָדֵּל -

43 וְזֶהוּ שְׁאוּמְרִים: - בברכה שמברכים על קיום מצוה: "אשר
 44 קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו", - הקב"ה מקדש אותנו במצוותיו. "קדשנו"
 45 מלשון קידושין, כמו שאומרים בשעה שמקדשים אשה - "הרי
 46 את מקודשת", שהרי גם במצוות הדבר הוא: בְּאֵדָם הַמְקַדְּשׁ
 47 אִשָּׁה לְחֵיוֹת מִיַּחֲדָתָא
 48 עָמוֹ בְּיַחֲוֹד גְּמוּר, כְּמוֹ
 49 שְׁתַּנְבוּבִי: "וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ"
 50 וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד, -
 51 הרי, שיש כאן התאחדות
 52 מלאה, עד שהם נהיים
 53 "לבשר אחד". בְּכַה מְמַשׁ
 54 - כמו ה"יחוד" שעל ידי
 55 קידושין, וְיֵתֵר עַל כֵּן
 56 לְאִין קֵץ, הוא יחוד נֶפֶשׁ
 57 הָאֱלֹהִית הָעוֹסֶקֶת
 58 בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת וְנֶפֶשׁ
 59 הַחַיּוֹנִית וְלִבּוּשֶׁיהֶן הַנּוֹכְרִים לְעִיל, - שהם כולם מתאחדים
 60 בְּאוֹר אֵינֶסוֹף בְּרוּךְ־הוא. - יחוד זה הוא "יתר לאין קץ"
 61 מהיחוד של איש ואשה. רבנו הזקן מציין את היחוד של איש
 62 ואשה, מפני שבגשמיות זהו אופן היחוד החזק ביותר, וזה
 63 מתואר בלשון קידושין. וְלֵכֵן הַמְשִׁיל שְׁלֹמֹה עַל־יַד־הַשְּׁלֹם
 64 בְּ"שִׁיר הַשִּׁירִים", יַחֲוֹד זֶה - של ישראל והקב"ה על ידי

- 1 ולמעלה, מהעולמות, והיא בחינת "סובב כל עלמין", -
2 מקיף כל העולמות, מה שאינו יכול להתלבש בהן, - אין
3 ביכולתו להתלבש בפנימיות בעולמות, אלא פועל ומשפיע
4 בעולמות, בהיותו למעלה מהם - למדריגה זו של קדושה,
5 מתעלים בני ישראל על
6 ידי מצוות. כי על-ידי
7 יחוד הנפש
8 והתכללותה באור איך
9 סוף פרק-הוא, הרי
10 היא במעלת ומדרגת
11 קדושת אינסוף ברוך
12 הוא ממש, מאחר
13 שמתחדת - הנפש,
14 ומתכללת בו יתברך,
15 והיו לאחדים ממש.
16 וזהו שכתוב¹⁰: "והייתם
17 לי קדשים כי קדוש
18 אני ה', ואבדל אתכם
19 מן העמים להיות לי",
20 - הפסוק נותן טעם
21 לקדושתם של בני
22 ישראל, ומקשר אותה
23 לקדושתו של הקב"ה -
24 "קדוש העליון", אליה
25 מתעלים בני ישראל על ידי תורה ומצוות ובה הם מתקדשים.
26 הפסוק מוסיף ומשתמש בלשון הבדלה - "ואבדל", ש"קדושה"
27 משמעה - הבדלה; ואומר¹¹: "ועשיתם את כל מצותי
28 והייתם קדשים לאלהיכם אני ה' אלהיכם וגו'"; כמו
29 שאדם מקדש אשה, שתהיה מיוחדת רק לו¹². פרוש, כי
30 על-ידי קיום המצוות הריני אלוה ש לכם, - של בני
31 ישראל, כמו - שהקב"ה נקרא: "אלהי אברהם אלהי יצחק
32 וכו'", שנקרא בן מפני שהאבות היו בחינת מרובה לו
33 יתברך, - האבות היו מסורים כל כולם ובטלים להקב"ה כמו
34 "מרכבה" הבטלה לרוכב עליה, שאין למרכבה כל רצון אחר.
- מאשר רצונו של הרוכב, ובטלים ונכללים באורו, - של
הקב"ה. וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק
התורה והמצוות. - שבשעת מעשה הוא בטל ונכלל באורו
יתברך; באבות זה היה תמיד, ואילו בשאר בני ישראל, הם
עומדים במצב כזה רק
בשעה שהם עוסקים
בתורה ובמצוות. ולכן
חיבו רז"ל¹³ לקום
ולעמוד מפני כל עוסק
במצוות, אף אם -
מקיים המצוה, הוא בור
ועם הארץ, - בכל זאת,
בשעה שהוא מקיים
מצוה, כמו למשל בשעה
שהוא מביא ביכורים,
צריכים לקום מפניו,
והינו מפני ה' השוכן
ומתלבש בנפשו בשעה
זו. - שהוא מקיים את
המצוה, ולכן צריכים
לקום מפניו, רק שאין
נפשו מרגשת, -
בקדושה השורה בנפשו
בשעה שהוא מקיים
מצוה, וכל כך למה? - מפני מסך החסר הגופני - בו
לבושה נפשו, שלא נודף, ומחשיך עיני הנפש מראות
"מראות אלהים", כמו האבות וכיוצא בהן שראו עולמם
- העולם הבא, בתיקם. - שגם בהיותם בעולם-הזה, ראו
האבות התגלויות אלקיות, שהנשמה רואה בעולם-הבא -
וזאת, מפני שגופם היה מזוכך ולא הסתיר על אלקות; כך
באמת היה יכול כל יהודי לראות בשעת קיומו מצוה, לולא
החומר הגופני שלו, המסתיר ואינו מאפשר לעיני נפשו,
לראות את הקדושה הנמשכת בנפשו בשעה שהוא מקיים
מצוה.

יום שישי י"ב אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' טו, וז"ש אסף ברוח הקדש... עד עמ' 132, האצילות].

- 69 וזהו שאמר אסף¹⁴ ברוח
70 הקדש בעד כל בנות
71 ישראל שבגולה¹⁵: -
72 ההעלם וההסתרה על
73 אלקות וקדושה, הם²⁰ הייתי עמך ואני תמיד עמך, שאני
במדה חזקה יותר בזמן של
גלות - ועל זמן הגלות,
אמר אסף: "ואני בעד
ולא אדע, בהמות הייתי
עמך, ואני תמיד עמך",
- וזהו ש אסף ברוח הקדש בעד
כל כנסת ישראל שבגולה ואני בעד ולא אדע בהמות
הייתי עמך ואני תמיד עמך. כלומר שאע"פ שאני

ליקוטי אמרים

10. ויקרא כ, ו. 11. במדבר טו, מ. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ל ג' הפסוקים: והייתם גו' כי קדוש אני (ל' קדושה קדש העליון) ואבדל - ל' הבדלה, קדושים לאלהיכם - כאדם המקדש אשתו [ל' דפסוק הא' עיקר פ' בשבילי או לשמי, באופני - שלכן אינו זו לעולם - וכיו"ב וכדמסיים כי קדוש אני שג"ז קדושה בפ"ע משא"כ אלקיכם - ביחד עם ישראל]. 13. ראה קדושין לג, א. 14. תהלים עג, כב-כג. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אינו רגיל בתניא לציין מי אמר הכתוב ושברוה"ק וכו'. ויל"פ בדא"פ: פ' פ' "

34 ההתגלות של ה"יחוד" בנפש, שלא יהיה גלוי ומורגש בנפש איך
35 שהיא מתאחדת עם אור אינסוף בשעת קיום מצוה, ואילו, את
36 עצם ה"יחוד" אין בכוח ה"חומר" למנוע. וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁷: "גַּם
37 חֶשֶׁד לֹא יִחְשֹׁד מִמֶּנּוּ". וְכֵן – במה שלמדנו, שלכל יהודי
38 המקיים מצוה, נמשכת
39 בנשמתו, קדושה מ"קודש
40 העליון" ומתהווה יחוד
41 של אור אינסוף ברוך
42 הוא, וזאת, גם כשאין הוא
43 מרגיש את הקדושה ואת
44 היחוד בנפשו, כפי שהדבר
45 אצל צדיק, יוֹכֵן חֲמֵר
46 עֵנֶשׁ אִסּוּר מְלֹאכָה
47 בְּשִׁבְתוֹת וְחִמְצָה בְּפִסְחָה
48 חֲשׂוֹה לְכָל נֶפֶשׁ, – אותו
49 עונש חמור שהיה מגיע
50 לצדיק לו היה חסיד שלום
51 עושה מלאכה בשבת או
52 אוכל חמץ בפסח, אותו
53 עונש חמור מגיע ל"בור"

54 ול"עם הארץ", כשהוא עושה אותן עבירות, וכל כך למה? – לְפִי
55 שֶׁאֵם בְּנֶפֶשׁ בּוֹר וְעַם הָאָרֶץ גָּמוּר מֵאִיר אִיר קִדְשֵׁת שִׁבְתָּה
56 יוֹם־טוֹב, וְנִדּוֹן בְּנֶפֶשׁוֹ בְּכִרְתָּה – על אכילת חמץ בפסח,
57 וּמִקְלָה – על עשיית מלאכה בשבת, עַל חֲלוּל קִדְשָׁה¹⁸, –
58 המאירה בנפש; ומכיוון שכאמור, שלמרות שאין הוא מרגיש
59 בקדושה, בכל זאת היא מאירה בנפשו, לכן מובן מדוע ניתן אותו
60 עונש חמור גם למי שאינו מרגיש בקדושה, כי גם הוא פוגם, על
61 ידי כך, בקדושת השבת או החג המאירה בנפשו. וְגַם מִשְׁהוֹ
62 חֲמִין – בפסח, אִם מְלֹאכָה¹⁹ – בשבת, פֹּגֵם בְּקִדְשָׁה
63 שְׁעַל נֶפֶשׁוֹ – של עם הארץ, כִּמוֹ – שהדבר פוגם בְּקִדְשֵׁת
64 נֶפֶשׁ הַצַּדִּיק, כִּי תוֹרָה אַחַת לְכָלֵנוּ – כלפי כל בני ישראל,
65 במדה שווה, קיים אותו דין ואיסור לעשות מלאכה בשבת, או
66 לאכול חמץ בפסח, וכדומה. על כל פנים, למדנו, שלמרות

1 בְּלוֹמַר¹⁶ שֶׁאֵם־עַל־פִּי שֶׁאֵם בְּכַהֲמָה בְּהִיּוֹתִי עֵמָךְ, – שגם
2 בשעה שאני מקיים מצוה, המאחדת אותי אתך – אני דומה
3 לבהמה, וְלֹא אֲדַע וְלֹא אֲרִגִּישׁ בְּנֶפֶשִׁי יְחִיד זֶה, – של נפשי
4 עם הקב"ה, על ידי קיומה של מצוה, שהרי לו הרגשתי בכך,
5 היה הדבר צריך להשפיע
6 – שֶׁתִּפְּלַע עָלָיָה – על
7 הנפש, אִימָתָה וְפַחַד
8 תַּחֲלָה, וְאַחֵר כָּךְ – היתה
9 הנפש מקבלת אֶהְבָּה
10 רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים – אהבה
11 שבה יש לנפש תענוג
12 מאלקות, או – אהבה,
13 בְּרִשְׁפִּי אֵשׁ, – לאלקות,
14 בְּמִדַּת הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּדְּבָרָה
15 חֲמֵרָם, – בשעה
16 שהצדיקים מקיימים
17 מצוה, הם, אכן, מרגישים
18 את ה"יחוד", איך הנפש
19 מתאחדת עם הקב"ה על
20 ידי המצוה, ודבר זה

21 משפיע בנפש, בתחילה מורא ופחד, ולאחר מכן – אהבה גדולה
22 ביותר להקב"ה; ברם, אלה שהם בבחינת "ולא אדע", שאינם
23 מרגישים ב"יחוד" בשעת קיום המצוה – אין הדבר מעורר בהם
24 יראה ואהבה, וְכִידוּעַ – וכידוע, שְׁדַעַת הוּא לְשׁוֹן הַרְגָשָׁה
25 בְּנֶפֶשׁ, וְהוּא – בבחינת ה"דעת" והרגש שבנפש, בִּלְלֵ חֶסֶד
26 וְנִבְרָה – "חסד" – אהבה, ו"גבורה" – יראה – שבשעה שישנן
27 דעת והרגשה, זה מעורר, כאמור, אהבה רבה בתענוגים, או
28 אהבה כרשפי אש, ויראה – אימתה ופחד. אך, מכיוון ש"ואני
29 בער ולא אדע", כשאין בי הדעת וההרגשה – אין הדבר מעורר
30 בי מורא ואהבה הבאים מן ה"דעת" – אך, אֵם־עַל־פִּי בֵּן "אֵם
31 תְּמִיד עֵמָךְ", – עם הקב"ה, כִּי אֵין תַּחֲמָר מוֹנֵעַ יְחִיד הַנֶּפֶשׁ
32 בְּאִיר אִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא הַמְּלֹאכָה כָּל עֲלָמִין, – כל
33 העולמות, ונמצא בכל מקום. בכוחו של ה"חומר" למנוע רק את

הפשוט (וכן מוכרח פי' הפסוקים שלפ"ז) שאסף מדבר בשאלת רשע וטוב לו כו', בעד עצמו, עכ"פ בשם בנ"י שבדורו, וכדמפרש:
אבוא אל מקדשי א-ל, שביהמ"ק קיים. ואז הרי לא ה' החומר מסתיר כ"כ. ומפרש דלא כן הוא: וזה שאמר (גם) "בהמות הייתי עמך"
כדלקמן) אסף (אף שלא ה' נביא – רש"י מגילה יד, א. ומדמזכיר שם רש"י סדר עולם, מוכח דגם בסד"ע לא גריס ל' רש"י. אבל
אמר זה) ברוח הקודש (שיודעים עתידות ע"ז – גם אלה שאינם נביאים. וכדמוכח מהעתידות דדניאל אף שמפורש בגמרא, הובא ברש"י
שם, דלא הוי נביא) – (שע"ז ידע ודיבר) בעד כל כנס"י שבגולה (אף שה' זה כמה שנים לאח"ז)¹⁶. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"לא כפי' הפשוט וכהפסוקים שלפ"ז, שאסף מדבר בעד עצמו, דעמל היא בעיני עד אבוא אל מקדשי א-ל (שאז) אבינה (וכאן כופל)
"ואני בער ולא אדע" מה מוסיף ב"בהמות הייתי עמך"? וע"כ צ"ל דהפ' אינו כפשוטו, אלא בלומר, דאני בער וגו' ולא עוד אלא
דאפילו בהיותי עמך אני כבהמה כו'. – ועפ"ז מובן מה שהובאו בתניא גם התיבות "ואני בער ולא אדע" אף שאין להם שייכות להמדובר
כאן; והטעם – שהן המוכיחות דלא כפי' הפשוט".¹⁷ תהלים קלט, יב. ¹⁸. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ז יובן (מה) שלכאורה
אינו מובן כלל וכלל) (1) חומר עונש (סקילה וכתר) איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח (דמחלל את הקדושה ששורה בזמן זה,
ולכאורה ע"ה – אין שורה בו מקדושת שויו"ט) (ואת"ל שעכ"פ שמץ מנהו מהקדושה דשויו"ט שבצדיק – ישנו גם בע"ה, עדיין אינו
מובן, (2) זה שהחומר הוא) השווה לכל נפש (אף שבע"ה יש רק שמץ מנהו מהקדושה וכו'). יש להמתיק הדיוק דמביא ראי' מאיסור
שויו"ט דוקא דמלאכה בשבת "אין גופה עבירה אלא הוא (האדם) עבר עבירה" (ירוש' שבת פ"ג, ג) ובפרט לבאור כמה אחרונים
(בירושלמי שבת הנ"ל) שזהו איסור גברא (ולא חפצא) ובכ"ז גם בזה אין חילוק בין גברא לגברא".¹⁹ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"משווה שניהם – לשיטתו בשו"ע שלו דשניהם הם איסור חכמים (ולא מה"ת): ר"ס שח ר"ס תמו. ומביא – שגם רבנן אסרו בשווה
לע"ה וצדיק".

וכן מיד לאחר מכן: "ואני תמיד", לרמוז כי לפניו יתברך
גם בחינת דעת העליון, הכולל חסד וגבורה, נדמה
בבחינת ועשייה גופנית - לא כמו עולם העשיה הרוחני,
אלא כ"עשיה גופנית" לגבי אור אין-סוף, כמו שכתוב:
"כלם בחכמה עשית",
- הרי שמייחס את
הלשון עשיה לחכמה
("בחכמה עשית"), מפני
שגם חכמה היא כמו
עשיה לגבי הקב"ה,
ונקרא "חכמה רבה" -
לא בחינת בחמה שלמטה מ"דעת", אלא זו שלמעלה
מ"דעת", כמו שנתבאר במקום אחר. והוא - בשמות
העליונים, שם "בן" - אחד מצירופי שם הוי' עולה נ"ב (52)
הנקרא ב"ן, בגימטריא "חכמה" שלפני האצילות -
שלמעלה מ"עולם האצילות". הרי שגם בקיום מצוות
בבחינת "בער" ו"בהמה", מבלי לדעת ומבלי להרגיש בקדושה
הנמשכת בנפש בשעת מעשה - משמש אדם כלי לבחינת
"בהמה" שלמעלה מ"דעת", - ולאזיה סוג של דעת? -
ל"דעת" של "עולם האצילות".

1 ש"ואני בער ולא אדע" - למרות שאינני מרגיש בקדושה
2 הנמשכת בנפש על ידי מצוה, ו"בהמות הייתי עמך" - אני
3 בבחינת בהמה ואיני מרגיש - בכל זאת נמשכת הקדושה
4 בעם-הארץ בדיוק כפי שהיא נמשכת בתלמיד-חכם, כפי
5 שהפסוק אומר מיד
6 לאחר מכן (אחרי
7 "בהמות הייתי עמך") -
8 "ואני תמיד עמך". הדבר
9 מוסבר להלן כר, שלכן
10 אומר הפסוק "בהמות
11 הייתי עמך" בהמות -
12 לשון רבים (ולא "בהמה הייתי עמך"), כדי להדגיש שעלידי
13 קיום מצוות באופן של "בהמה", שלמטה מדעת והרגשה,
14 קשור הדבר בבחינה שלמעלה מדעת והרגשה, שגם בחינה
15 זו נקראת "בהמה", מפני שאין בה "דעת", אלא שאין משמעה
16 שהיא למטה מ"דעת", כי-אם שהיא למעלה מ"דעת", וזו
17 המשמעות בלשון "בהמות" (לשון רבים) - שתי בחינות
18 בבהמה - שבחינת "בהמה" שלמטה מ"דעת", קשורה בבחינת
19 "בהמה" שלמעלה מ"דעת". [ומה שכתוב "בהמות" לשון
20 רבים - כשהוא משתמש לפני זה בלשון יחיד "ואני בער",

ליקוטי אמרים

לשון רבים לרמוז כי לפניו ית' גם בחי' דעת העליון
הכולל חו"ג נדמה כבהמות ועשייה גופנית לגבי אור
א"ם כמו"ש כולם בחכמה עשית ונק' בהמה רבה כמו"ש
כמו"א. והוא שם ב"ן בגימ' בהמ"ה שלפני האצילות:]

יום שבת קודש י"ג אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 132, פרק מז והנה בכל... עד עמ' סז, כמו"ל.

גמור; כמו כן מוסבת המלה "קדשנו" על המדריגה העליונה של קדושה,
קודש העליון, בה מתקדש יהודי על ידי קיום מצוה. וכן מורה המלה
"קדשנו" (מלשון הבדלה). על ההבדלה שבני ישראל נעשים מובדלים
ומורמים על ידי קיום מצוות, כמו קדושתו של הקב"ה המובדלת והיא
למעלה מהעולמות.
בפרק מ"ז, אותו אנו
עומדים ללמוד, ממשיך
רבנו הזקן להסביר
(ובלשון הערת הרבי
שליט"א): ולתת: כיצד
דורשים כיום את האהבה של כמים הפנים לפנים, בשעה שאת
האהבה מלמעלה הראו לפני אלפי שנים, בשעת יציאת מצרים?
אלא, מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שיכולה וצריכה להיות
האהבה של כמים הפנים לפנים, על ידי שניזכר בעת שבשעת
יציאת מצרים ומתן תורה, ירד הקב"ה בעצמו כו' (כלומר:
הקב"ה הראה אהבה גדולה לישראל ב"יירדתו" אליהם בכבודו
ובעצמו), אלא גם מצד ההוה - שכן, דוגמת יציאת מצרים
ו"ירד ה'" - ישנה יציאת מצרים בכל יום ויום.
והנה, בכל דור ודור, וכל יום ויום, חייב אדם לראות עצמו
כאלו הוא יצא היום ממצרים. - "בכל דור ודור חייב אדם
וכו'", הוא לשון המשנה (פסחים פרק י' משנה ה'), ורבנו הזקן
מוסיף: "וכל יום ויום", שלא רק בכל דור ישנו הענין של יציאת
מצרים, אלא גם בכל יום, יש בעבודתו הרוחנית של יהודי, ענין

41 פרק מז. בפרק מ"ז החל רבנו הזקן להסביר, דרך נוספת השווה לכל
42 אדם מישראל, להגיע לאהבה גדולה להקב"ה, ואשר מתוך אהבה זו
43 יקיים תורה ומצוות - והיא האהבה של "כמים הפנים לפנים": כמו
44 שהמים בטבעם משקפים את הפנים שאדם מראה בהסתכלו אל תוך
45 המים, כך גם "לב האדם
46 לאדם" - בשעה שאחד אוהב
47 את השני, ובמיוחד כשהוא
48 מראה אהבתו זו, הדבר
49 משפיע על השני שתתעורר
50 בו אהבה אליו. הדבר הוא
51 בטבע, גם כששני האנשים שווים במעלה. וודאי שהדבר כך, כשמלך
52 גדול רוב מראה אהבה גדולה לאדם פשוט ושפל, יורד אליו למקומו
53 הנחות, מעלה אותו ומביאו לחדרו הפרטי שבהיכל המלך, ושם הוא
54 מתייחד אתו בהתאחדות חזקה - ברור הדבר, שזה יעורר באדם הנחות
55 והשפל, אהבה גדולה למלך, עד לידי כלות הנפש לאהבת המלך. ורבנו
56 הזקן הסביר, שככל הפרטים שפורטו באהבתו של המלך הגדול אל
57 האדם השפל - והרבה יותר מהם - עשה הקב"ה אתנו בני ישראל,
58 שבהיות בני ישראל במצב הנחות ביותר במצרים - הראה לנו הקב"ה
59 אהבה גדולה כזו, שהוא יתברך בכבודו ובעצמו ירד להצילנו ממצרים,
60 כדי להביאנו לחדריו הפנימיים, בשעת מתן תורה, שעל ידי תורה
61 ומצוות - מתאחד יהודי בהקב"ה, במדה הגדולה ביותר של התאחדות.
62 בכך פירש רבנו הזקן את המלה "קדשנו", שיהודי אומר בברכתו על
63 מצוה, שהיא מלשון "קידושין", כאדם המקדש אשה שתהיה אתו ביחוד

1 יציאת מצרים, והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף,
 2 משכא דחויא, - "עור הנחש" - שכן, חיותה של הנפש באה
 3 מהקליפה, ולכן לגבי הנפש האלקית, נחשב הגוף לגלות ולבית
 4 סוהר - והנפש האלקית יוצאת מן הגלות והמאסר, לבלל פִּיחוד
 5 אור אינסוף ברוך־הוא,
 6 על־ידי עסק התורה
 7 והמצות בכלל, - שעל־
 8 ידי שיהודי לומד תורה
 9 ומקיים מצוות, יוצאת
 10 נפשו האלקית מגלות
 11 הגוף, ומתאחדת עם אור
 12 אינסוף ברוך־הוא -
 13 ובמיוחד נעשה דבר זה על
 14 ידי שהוא מקבל על עצמו
 15 עול מלכות שמים בשעת
 16 קריאת שמע. ובלשון
 17 ה"תניא": ובפֿרט בקבלת
 18 מלכות שמים בקריאת
 19 שְׁמַע, שְׁפָה - בקריאת
 20 שמע הוא מקבל וממשיך
 21 עליו יחודו יתברך
 22 בפֿרוש, באמרו: "ה"
 23 אלהינו ה' אחד", וכמו
 24 שנתבאר לעיל, - בפרק
 25 הקודם, כי "אלהינו"
 26 הוא כמו "אלהי אברהם"
 27 וב", לפי שהיה -
 28 אברהם אבינו, בטל ונכלל פִּיחוד אור אינסוף ברוך־הוא;
 29 - שעקב ביטולו והתאחדותו עם הקב"ה, נקרא הקב"ה "אלקי
 30 אברהם", כך נקרא הקב"ה "אלקינן" - האלקה של כל יהודי, כי
 31 על־ידי קיום מצוה - יהודי בטל ומאוחד עם אור אינסוף
 32 ברוך־הוא. רק שאברהם זכה לזה - להיות מאוחד עם אור
 33 אינסוף ברוך־הוא, במעשיו והלבוש בקדש ממדרגה
 34 למדרגה, - עד שהתעלה למדריגה העליונה, להיות בטל
 35 ומאוחד עם אור אינסוף ברוך הוא, כמו שכתוב: "ויסע
 36 אברהם הלך ונסע וגו'", - הנגבה, אברהם הלך ממדריגה
 37 למדריגה עד שהגיע "הנגבה", המרמוז על המדריגה העליונה
 38 ביותר באהבה להקב"ה - הרי שבאברהם זה בא על ידי עבודתו
 39 העצמית. אבל אנחנו - בני אברהם, ירשנו ומתנהגים כמו
 40 שנתן לנו - הקב"ה, את תורתו, והלביש בה - בתורה, רצונו
 41 וחכמתו יתברך, המיוחדים במחיותו ועצמותו יתברך
 42 בתכלית היחוד, - כך, שחכמתו ורצונו הם דבר אחד אלו
 43 יתברך, והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול, - על ידי
 44 מה שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות "יקח" אותו יתברך
 45 ויתאחד אותו יתברך. כמו שכתוב בזהר הקדוש¹ על פסוק:
 46 "ויקחו לי תרומה" (ד"ל) בלומר "אותי", - כי ב"זהר"⁴

ליקוטי אמרים

הגוף משכא דחויא ליכלל ביחוד אור א"ס ב"ה ע"י עסק
 התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים
 בק"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחודו ית' בפירוש
 כאמרו ה' אלהינו ה' אחד. וכמש"ל כי אלהינו הוא
 כמו אלהי אברהם וכו' לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד
 אור א"ס ב"ה רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו
 בקודש ממדרגה למדרגה. כמ"ש ויסע אברהם הלך
 ונסע וגו'; אבל אנחנו ירושה ומתנהגים לנו שנתן
 לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים
 במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן
 לנו את עצמו כביכול. כמ"ש בזה"ק ע"פ ויקחו לי
 תרומה [דלי כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום
 דכולא חד ע"ש היטב]: וז"ש ותתן לנו ה' אלהינו
 באהבה כו' כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו כו' ולזה
 אין מונע לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו ית' אלא הרצון
 שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו כו'. אבל
 מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואומר ה'
 אלהינו ה' אחד הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו ית' דרוח
 אייתי רוח ואמשיך רוח והיא בחי' יציאת מצרים ולכן

מפרש את המלה "תרומה" - תורה, המלה תרומה, מורכבת
 מ"תורה מ" - התורה שניתנה לארבעים יום - ומבואר ב"זהר"
 שם, שעל ידי "תרומה", על ידי תורה, באים ל"ויקחו לי", תקחו
 אותי, את הקב"ה עצמו, וְהָיוּ לִי לְמִימָר - והיה עליו לומר:
 "ותרומה", - ב"וא"י" -
 מכיוון ש"לי" מכיוון
 להקב"ה, ו"תרומה" -
 לתורה, היה על הפסוק
 לומר "ויקחו לי ותרומה",
 שיקחו אותו יתברך ו (על
 ידי מה? - "תרומה" - על
 ידי) תורה - אלא משום
 דכלל חד, - הכל דבר
 אחד. הקב"ה ותורה הם
 דבר אחד - ולכן לא כתוב
 "ותרומה", כי אז היתה
 המשמעות ש"לי" הוא
 דבר אחד ותרומה (תורה)
 דבר נוסף, אלא "לי
 תרומה" - הם דבר אחד.
 ענין שם - ב"זהר", היטב.
 והיו שאומרים: "ותתן
 לנו ה' אלהינו באהבה
 כו", - כלומר: מצד
 אהבתו של הקב"ה
 לישראל, נתן לנו מתנה,
 שיהיה ה' אלקינו - אלקה
 שלנו, שנהיה מאוחדים אתו יתברך, "כי באור פניך נתת לנו
 ה' אלהינו כו". ולכן, מכיוון שאין זה ענין שיהודי
 משיג אותו על ידי עבודתו העצמית - שאז, יש מקום לומר,
 שלא כל אחד נמצא במדריגה הנחוצה להיות מאוחד עם
 הקב"ה, עד לידי כך שהקב"ה יקרא אלקה שלו - אלא זה ענין
 של ירושה ומתנה, וביחס לירושה לא משנה מצבו ודרגתו של
 היורש - אם הוא רק נכלל במושג של "יורש" - הריהו יורש;
 כמו כן מתנה איננה כמו שכר, שהוא תלוי בכמות ואיכות
 העבודה של מקבל השכר, אלא זה ניתן לו במתנה, מבלי
 שיתייגע על כך - לכן, זהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, וכפי
 שיוסבר להלן: אין מונע לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו
 יתברך, - שנפשו של יהודי תהיה דבוקה ומאוחדת עם אור
 אינסוף ברוך־הוא - אין מה שימנע מכך - אלא הרצון, -
 בלבד, שאם אין האדם רוצה כלל חס־ושלום לדבקה בו
 כו', - אז, אין בו יחוד זה. אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך
 עליו אלהותו יתברך ואומר "ה' אלהינו ה' אחד" - הרי
 ממילא נכללת נפשו ביחודו יתברך, דרוח אייתי רוח
 ואמשיך רוח, - רוח מביאה רוח וממשיכה רוח - שכן, ה"רוח"
 והתעוררות הרצון של אדם, מביאה "רוח" והתעוררות

18 יציאת מצרים, הם דבר אחד ממש. שכן, על ידי קבלת עול
19 מלכות שמים בקריאת שמע, נוצר ענין יציאת מצרים
20 ברוחניות, שהנפש האלקית יוצאת מהגבלות הגוף. וכן בסוף
21 פְּרִשְׁת יִצְיָאֵת מִצְרַיִם מִסִּים גַּם בֵּן "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם",
22 וְהִינוּ גַּם בֵּן כְּמוֹ
23 שְׁנֵתִיבָאָר לְעִיל: - שעל
24 ידי יציאת מצרים - נעשה
25 "אני ה' אלקיכם", אלקה
26 שלכם, שיהודי מתאחד
27 עם הקב"ה. הרי, שבכל
28 יום יש ביהודי ענין יציאת
29 מצרים - וכשם שכאמור,
30 האהבה שהראה הקב"ה לבני ישראל בשעת יציאת מצרים
31 צריכה לעורר בבני ישראל "כמים הפנים לפנים" אהבה גדולה
32 להקב"ה, כך צריכה לעורר יציאת מצרים שבכל יום, שגם
33 בכך, באה לידי ביטוי אהבתו הגדולה של הקב"ה לבני
34 ישראל.

ליקוטי אמרים

1 מלמעלה, וממשיכה, לאחר מכן, "רוח" באדם, שיימשך ויהיה
2 דבוק בהקב"ה. וְהִיא - ביחס לנפש, בְּחִינַת יִצְיָאֵת מִצְרַיִם.
3 - ענין קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע והתבטאות
4 הרצון להיות דבוק ביחודו של הקב"ה - זה ענין יציאת מצרים,
5 שהנפש יוצאת מגלות
6 הגוף ומתאחדת עם
7 הקב"ה. וְלִבְנֵי תִקְנוּ 1 - תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דווקא. אף שהיא
8 החכמים, לומר פְּרִשְׁת 2
9 יִצְיָאֵת מִצְרַיִם בְּשַׁעַת 3
10 קְרִיאַת שְׁמַע דְּוָקָא 4 - יציאת מצרים מסיים ג"כ אני ה' אלהיכם והיינו גם
11 יחד עם קריאת שמע, 5
12 אָף, שְׁהִיא - זכירת
13 ואמירת פרשת יציאת מצרים, מִצְוָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, וְלֹא
14 מִמִּצְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, בְּדִאִיתָא - כמו שמובא בַּנִּמְרָא
15 וּפּוֹסְקִים⁷, - שיציאת מצרים היא מצוה בפני עצמה, מדוע,
16 איפוא, הורו חכמינו לאומן יחד? - אֲלֵלָא מִפְּנֵי שֶׁהֵן דְּבָר
17 אֶחָד מְמַשׁ. - קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע, וענין

7. ברכות כא, א. שו"ע או"ח סי' סז סעי' א"ב.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שני עמ' א

22 בעיני הנשים ויסכימו להנשא להם, ולא יחששו שיפסידו את
23 כתובתן.
24 הגמרא מביאה שכבר נחלקו תנאים בדבר: בְּתַנָּא - במחלוקת זו
25 של האמוראים נחלקו אף התנאים, כמו שנינו בברייתא, רַבִּי
26 בְּנִימִין אָמַר, יִתְּנוּ לְבוּשָׁל שְׁבָרָאִיהּ, וְהוּא בָּשָׂר - וכן כשר הדבר
27 והגון לעשותו. רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר, יִתְּנוּ לְבִתּוֹתָא אִשָּׁה מְשֻׁם חֵינָא.
28 * * *
29 שנינו במשנה: הַנִּיחַ פִּירֹת תְּהַלּוּשִׁין מִן הַקֶּרֶק עַל כָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה
30 בָּהֶן וְכו' המותר רבי טרפון אומר יתנו לכושל שבהן, רבי עקיבא
31 אומר אין מרחמין בדין אלא יתנו ליורשין. שואלת הגמרא: וְרַבִּי
32 עֲקִיבָא, מָאי אִירָא מוֹתֵר - מדוע אמר את דינו רק לענין המותר
33 שינתן ליורשים, והרי לדעתו בולָהוּ נְמִי דְיוֹדְשִׁין הָווּ - גם כל
34 הפירות שהניח המת יתנו ליורשים ולא תועיל בהם תפיסה, שהרי
35 הטעם שאמר רבי עקיבא שכולם צריכים שבועה חוץ מהיורשים,
36 שייך אף לגבי הפירות שהניח המת, ולא רק לגבי המותר ממה
37 שתפסו.
38 מתרצת הגמרא: אֵין הָבִי נְמִי - אכן כך, שלדעת רבי עקיבא
39 היורשים זכו בכל הפירות, ומה שלא נחלק אלא על דין המותר,
40 לאו דווקא הוא, וְאִידִי דְאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן מוֹתֵר - מאחר שרבי
41 טרפון אמר את דינו לגבי המותר, תָּנָא אִיהוּ נְמִי - אף רבי עקיבא
42 שנה את דינו לגבי המותר.

1 אחרות, ונמצא שאין היורשים מוחזקים במעות אלו כל זמן שלא
2 באו לידיהם, אֲבָל פְּקִדוֹן דְאִיתִיה בְּעִינִיה - שהחפץ נשאר בעינו
3 ולכן מעולם לא יצא מרשותו, אִמָּא - היה מקום לומר שמוֹדִי לִיה
4 רבי טרפון לְרַבִּי עֲקִיבָא שינתנו ליורשים, שמיד כשמת אביהם
5 מחזיק הנפקד את הנכסים עבור היתומים. וְאִי תָנָא הָא - ואילו
6 התנא היה שונה רק את המקרה של פקדון, היה מקום לומר
7 שדווקא בָּהּא - בפקדון קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שינתנו ליורשים, לפי
8 שהחפץ עומד בעינו ונחשב כאילו הוא ברשות היורשים, אֲבָל בְּתֵד
9 - במלוה שניתנה להוצאה ואינה חוזרת בעין, אִמָּא שרבי עקיבא
10 מוֹדִי לְרַבִּי טַרְפוֹן שינתנו לכושל, לפי שלא זכו בהם היורשים כל
11 עוד שלא באו לרשותם, לִכְךָ צְרִיכָא המשנה לכתוב אף מלוה
12 להשמיע שאף בה נחלק רבי עקיבא.

* * *

13 שנינו במשנה, רבי טרפון אומר יתנו לכושל שבהן. מבררת
14 הגמרא: מָאי - מה כוונת רבי טרפון באמרו יתנו לְבוּשָׁל. הגמרא
15 מביאה בזה מחלוקת אמוראים: רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, הכוונה
16 לְבוּשָׁל שְׁבָרָאִיהּ - מי מהם שמחזיק בשטר שזמנו מאוחר ואינו יכול
17 להוציא מקרקעות המת שמכרם קודם זמן שטר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר,
18 הכוונה לְבִתּוֹתָא אִשָּׁה שהיא נחשבת כושלת לפי שאין דרכה לחזר
19 אחר נכסי המת ולבדוק היכן יש לו קרקע שתוכל לגבות ממנה
20 כתובתה. ותיקנו חכמים כן מְשֻׁם חֵינָא - כדי שימצאו האנשים חן

יום ראשון

יום רביעי

ז אייר, כב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, רביעי עם פירש"י.

תהלים: לט"מג.

תניא: וכולם . . . סו א"ס ב"ה.

בצטיפת טלית גדול אין צריך לבסות ראשו עד פיו, וכמו שכתוב בהלכות ציצית אשר בסדור. אבל נוהגין לבסות בחלקו העליון של הטלית גדול גם העינים. נוהגים ללמד בימי הספירה מסכת סוטה – נוסף על שעורים הקבועים – דף ליום דף ליום.

יום שני

יום חמישי

ח אייר, כג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, חמישי עם פירש"י.

תהלים: מד"מח.

תניא: ולכן המשיל . . . סו בחייהם.

א שליח איז דאך איין זאך מיט דעם משלח, – ע"ד המבואר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבואר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה. – והנה חסידים זיינען שלוחים פון רבי'ן, פון אלטען רבי'ן, איז אז מ'טוט, איז מען מקושר, איז דאמאלט איז ער אין אלץ מקושר: עס געהט א חסיד, עסט א חסיד, שלאפט א חסיד.

שליח הוא מאחד עם המשלח – על דרך המבאר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבאר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה. והנה חסידים הם שלוחי הרבי, של אדמו"ר הזקן, וכשפועלים הרי מקשרים; ואז מקשרים בכל: הולך חסיד, אוכל חסיד, ישן חסיד.

יום שלישי

יום ששי

ט אייר, כד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, ששי עם פירש"י.

תהלים: מט"נד.

תניא: וז"ש אסף . . . האצילות.

מורנו הבעל שם טוב אמר: כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע, הוא הוראת הנהגה בעבודת ה'. וזהו ענין העבודה, להבין ולהשפיל מכל, דרך בעבודת ה'.

יום רביעי

שבת

י אייר, כה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שביעי עם פירש"י.

תהלים: נה"נט.

תניא: פרק מז. והנה . . . כמש"ל.

נהגין [=אנו נוהגים] להטביל פרוסת המוציא שלש פעמים במלח, ולא לזרוק המלח על הפרוסה. יום ב' דחג השבועות תרכ"א בסעודה ספר ה"צמח צדק": יום ב' דחג השבועות תקנ"ה בסעודה אמר אדני אבי זקני מורי ורבי (רבינו הזקן) : ביום ב' דחג השבועות תקכ"ח בסעודה אמר כבוד קדשת מורי ורבי (המגיד ממעזריטש), "וספרתם לכם", וספרתם הוא מלשון ספירות ובהירות. "וספרתם לכם", צריכים לעשות שיהיה ה"לכם" בהיר. וישען כבוד קדשת אדני אבי זקני מורי ורבי [אדמו"ר הזקן] על זרועות קדשו, וישורר את הנגון של ד' בבות בדבקות גדולה. אחר כך הגביה את ראשו הקדוש, ויאמר – בנגון של שאלה: ובמה מספרים את ה"לכם"? ותוך

כדי דבור אָמר – בַּנְגּוֹן שֶׁל תְּשׁוּבָה: בְּשֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת, בְּבִרוֹר שְׁבַע הַמִּדּוֹת, שְׁכָל מִדָּה וּמִדָּה תִּהְיֶה כְּלוּלָה מִשְׁבַּע, וְשֶׁבַע הַמִּדּוֹת עֲצָמָם יִהְיוּ שְׁבַע שָׁבָתוֹת, דְּשָׁבָת אֵינָה צְרִיכָה בִּירוֹר.

יום חמישי יום ראשון יא אייר, כו לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: פרק מח. והנה . . . "134" למקורן.

אומרים בתפלה:

וְכֵן – בְּצִירִי וְלֹא בִּפְתָח – שְׁנֵי כְּתוּבִים.
חֵייתָנִי – בְּקֶמֶץ וְלֹא בִּפְתָח – מִיָּרֵדִי בּוֹר.
זָכָר – זֵין בְּסָגוּל וְלֹא בְּצִירִי – רַב טוֹבָךְ.
מְשַׁלֵּיךְ קָרָחוּ – בִּפְתָח וְלֹא בְּקֶמֶץ – כְּפֹתִים.
וּמַלְכוּתוֹ וְאַמוֹנָתוֹ לְעַד קֵינֶמֶת.

יום שישי יום שני יב אייר, כז לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שני עם פירש"י.
תהלים: ס"סח.
תניא: והנה פרטיות . . . "134" חשיבי.

אומרים בתפלה:

מִנּוּ מֵאֶמֶר – מ"ם שְׁלִישִׁית קְמוּצָה.
כִּיּוֹם כּו' נֶאֱמַר – מִם פְּתוּחָה.
זָכוֹר – בְּמִלָּאפּוֹם – כִּי עָפָר אֲנִי.
וְנִטְלָתָנִי – טִית פְּתוּחָה, לְמַד בְּשָׂבָא, תִּיּוֹ דְּגוּשָׁה פְּתוּחָה.
וְאַהֲבָתְךָ לֹא תִסּוֹר – וְלֹא אֶל תִּסִּיר.

שבת קודש יום שלישי יג אייר, כח לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שלישי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תניא: וככה ממש . . . "סח" ותכלית.
במנחה אומרים תחנון.

רַבְּנוּ הַזֵּקֵן – בְּאוֹתָם הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה אוֹמֵר מֵאֲמָרִים קְצָרִים – אָמַר: 'דַּע מָה לְמַעַלָּה מִמֶּךָ', דַּע כִּי כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לְמַעַלָּה בְּפִרְצוּפִים וּסְפִירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת, הַכֹּל הוּא מִמֶּךָ, שֶׁתְּלוּי בַּעֲבוּדַת הָאָדָם.

מתי 'עשו חכמים את שאינו זוכה כזוכה? יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ה

פאה פ"ה ה"ב):

בדיני בכור בהמה טהורה (הל' בכורים פ"ט ה"ג) כתב הרמב"ם שבהמה שילדה שני זכרים וספק מי נולד ראשון, אחד ניתן לכהן ואחד לבעלים והבהמה שביד הבעלים פטורה ממתנות כהונה (זרוע לחיים וקבה), כי 'עשו חכמים את שאינו זוכה כזוכה' ואף שלא באו המתנות ליד הכהן נחשב כאילו הגיעו לידי וחזר ומכרן לישראל תמורת הבהמה השניה שניתן לו, ובכור בעל מום (שהרי שוחטו כשיפול בו מום) שהכהן מוכר לישראל פטור מן המתנות. והרי זה בסתירה לדבריו כאן שהלכה שלא כרבי יוסי!

ומיישב ה'מראה הפנים':

בספק בכור, תיקנו חכמים שגם ללא קנין יחשב כאילו זכה בו הכהן כיון ש'חליפין ביד כהן' (בכורות יח, א), היינו תמורת הבכור שביד הבעלים נמצאת ביד הכהן (בהמה אחת מהשתיים), וכאשר התמורה בידו 'עשו חכמים את שאינו זוכה כזוכה', אבל המלוה מעות לכהן או לוי כדי שיוכל ליטול את התרומה והמעשר תמורת ההלוואה, הרי בעת נתינת התמורה התבואה עדיין לא נורעה, וכיון שלא באה לעולם אין הכהן יכול לזכות בה, ולכן צריכים הבעלים לזכות לכהן על-ידי אחר בעת ההפרשה.

הלכות מעשר פרק ז', הלכות ה': המלוה מעות את חביו ואת הלוי ואת העני להיות מפריש על אותו המעות מחלקו... מפריש תרומה או מעשר... ומזכה כהן על ידי אחר לאותו כהן או הלוי או העני שהלום... ומנכה מן המלוה, עד שיפטר כל חובו...

לדעת רב ושמואל (גיטין ל, ב) יכולים הכהן והלוי לזכות בפירות, אף שלא הגיעו לידיהם, ולהחזירם לבעל הבית תמורת הלוואה שלו מבעל הבית, וזאת כאשר בעל הבית זיכם על ידי אחר (שמסר את הפירות לאדם שלישי ואמר לו שיזכה בהם עבור הכהן או הלוי) שנחשב כאילו בא לידם ואז מחזירים לבעל הבית תמורת החוב. ואם הכהן או הלוי הם ממכריו שרגיל לתת רק להם, "אינו צריך לזכות על ידי אחר".

אבל לשיטת רבי יוסי (שם) 'עשו את שאינו זוכה כזוכה'. כלומר, אף שהכהן או הלוי לא עשו קנין, חכמים עשאו כאילו זכו בתרומה ובמעשר, ובעל הבית יצא ידי חובת נתינה בעת ההפרשה ויכול לגבותם בחובו.

ופסק הרמב"ם כרב ושמואל, שרק במזכה לכהן או ללוי על ידי אחר או במכר כהונה נחשב כאילו בא לידם (ירב"ד, כסף משנה).

והקשו אחרונים (לחם משנה בכורות פ"ה ה"ג. מראה הפנים ירושלמי

יום שני ח' אייר ה'תשע"ה

נאמנות לשבת בלבד

האיסור הוא מדרבנן ולכן ההיתר מוגבל לשבת עצמה ולאחר מכן צריך לעשר, אך בשאר הדינים שהתירו בהם לצורך שבת הטעם הוא משום שמעיקר הדין נוקטים כדעת המקלים אלא שבחול מחמירים. ואילו בשבת אין מחמירים וממילא הדבר נחשב כהיתר, ולכן אין צריך להחמיר בו גם לאחר שבת.

נפקא מינה' נוספת מחילוק זה:

לעיל (פ"א ה"א) פסק הרמב"ם שמותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי, אך צריך להודיעם שהוא דמאי. ומה הדין לגבי שאר הדינים שהקילו בהם לצורך אורחים, האם חובה ליידע את האורחים על כך או לא? לפי האמור יש לומר שרק בדמאי צריך להודיעם כי בעצם הוא איסור גמור מדרבנן אלא שהקילו בו להאכילו לאורחים, אך בשאר המקומות הרי בכל הנוגע לצורך אורחים מחשיבים את הדבר כהיתר גמור, ולכן אין חיוב להודיעם שהרי למעשה הוא מגיש בפניהם דבר היתר גמור.

(שו"ת דבר משה י"ד מו)

הלכות מעשר פרק יב, הלכה ב: אף על פי שהוא אוכל על פיו גשבת – הרי זה לא יאכל מאותן הפירות למוצאי שבת עד שיפטר דמאי על הכל.

בכמה מקומות ב'שולחן ערוך' נפסקה הלכה לחומרא בענין מסוים, ומכל-מקום הקילו במקרים מיוחדים, כגון לצורך אורחים או לצורך שבת. וכתב ה'פרי מגדים' (יר"ד סי' צד משב"ז ס"ט), שכאשר הקילו לצורך שבת ונשאר מהמאכל לאחר השבת מותר לאוכלו, כי אף שעיקר ההיתר היה לצורך השבת, כיון שהותר שוב אינו חוזר לאיסורו. והנה, בהלכה זו מבואר שלצורך שבת הקילו חכמים להאמין על המעשרות אף לאדם שבימות החול אינו נאמן, אך במוצאי שבת צריך לעשר, והרי לפי דברי ה'פרי מגדים' כאשר הדבר הותר לצורך שבת, שוב אינו חוזר לאיסורו! ויש לחלק:

לגבי דמאי, גם בשבת הוא נחשב כאיסור, אלא שחכמים הקילו והתירוהו לצורך שבת (מאחר שעיקר

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ה

פירות ארץ ישראל בחו"ל

מתעשרים רק בארץ ישראל ובסוריא, אבל אם יצאו חוצה לארץ אינם מתעשרים, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תרומות (פ"א הכ"א): "פירות ארץ ישראל שיצאו חוצה לארץ פטורין מן החלה ומן התרומה ומן המעשרות". וזאת בתנאי

הלכות מעשר פרק יג, הלכה ד: פירות שידוע שהן מפירות הארץ... התמרים הגדולים, והחרובין השונים... מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריא.

ופירש הכסף משנה: פירות שידוע שהם מהארץ

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קז

חייבים במעשרות של דמאי אינה ל'חזק' לארץ' ממש אלא למקומות שעולי בבל לא החזיקו בהם, היינו מזויב ולחזק, ונחשבים חז"ל אף שעולי מצרים החזיקו בהם. ואף שהפירות הנמצאים שם פטורים מן הדמאי (כאמור בהלכה ג) הרי זה רק כאשר הפירות הם מהמקומות האלו, אבל פירות שידוע שבאו מארץ ישראל - ובזה מדובר במשנה - חייבים במעשרות של דמאי.

אבל בהלכה שלפנינו הרמב"ם מחייב לעשרן דמאי ב'ארץ ישראל ובסוריא', ואילו ב'חוצה לארץ' ממש (מקומות שגם עולי מצרים לא החזיקו בהם) פוטר, כי המירוח נעשה בחז"ל, כמו שביאר בהלכות תרומות שפירות היוצאים לחז"ל ומתמרחים שם - פטורים.

שגמר המלאכה (בהלכה - גלגול העיסה, ובתרו"מ - מירוח הכרי) נעשה בחוצה לארץ, אבל אם נגמרה מלאכתן בארץ ישראל וכבר חל עליהם החיוב, שוב אינו נפקע (ראב"ד, משנה למלך הל' תרומות שם).

והקשה על כך ה'תוספות יו"ט' (דמאי פ"ב מ"א): במקור ההלכה במשנה (שם) נאמר שפירות שידוע שהם מארץ ישראל "מתעשרין דמאי בכל מקום", ופירש הרמב"ם (במשנה שם) שהכוונה "בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ". ולכאורה, הרי זו סתירה לדבריו כאן ובהלכות תרומות, שפירות ארץ ישראל שיצאו לחז"ל פטורים מן המעשרות! וביארו המפרשים (תוס' אנשי שם, חרדשי מהר"ח דמאי שם): כוונת הרמב"ם בפירוש המשנה שגם בחוצה לארץ

פדיית מעשר שני במטבע שאינו מקומי יום רביעי י' אייר ה'תשע"ח

דבר, ואף בזמן הזה לא יפדה אלא על מטבע היוצא'. ונראה, שהטעם להקל בזמן הזה הוא על פי המבואר מדברי הרמב"ם שהחיסרון במטבע שאינו יוצא הוא משום שלא יוכל לקיים בו 'ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך', ולכן בזמן הזה מאחר ובלאו-הכי אין קונים במעות פירות מעשר אלא מבערים אותן, אין להקפיד שיהא המטבע ראוי להוצאה, אך אם נאמר שמטבע שאינו יוצא כאן אינו נחשבת כלל כמטבע במקום זה והרי הוא כמטבע שאין בו צורה, אין להקל בכך אף בזמן הזה כי גם בזמן הזה צריך לפדות דוקא על כסף ואי אפשר לפדות על מטבע ללא צורה

(ראה גבורת יצחק מע"ש פ"א מ"ב).

'נפקא מינה' נוספת בין שני ההסברים, לגבי מטבע שאינו מטבע המדינה אך למעשה ניתן לקנות בו, וכגון דולר אמריקאי בארץ ישראל: לפי הביאור הראשון, מאחר ומבחינה חוקית אינו נחשב מטבע המדינה לא מועילה האפשרות לרכוש בו דברים, שהרי גם בחתיכת כסף ללא צורה ניתן לרכוש דברים, ומכל-מקום אין פודים אלא במטבע. אך לפי הביאור השני אין בזה חיסרון בעצם שם המטבע אלא רק משום שקשה להוציאו, וכאשר למעשה הוא עובר לסוחר בו חיסרון.

(שו"ת אבן פינה א. קז)

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד, הלכה י: אין פודין במטבע שאינו יוצא באותו זמן ובאותו מקום; שְׁנָאֵמְרִי: וְנָתַתְּ הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֹּאמֶר נִפְשֶׁךָ – עַד שִׁתְּיָהּ רְאוּי לְהוֹצְאָה.

בטעם הדין שאין פודים על מטבע שאינו יוצא באותו מקום, פירש רש"י (ב"ק צז, ב ד"ה על מעות): "דלאו כסף צורה קרינא ביה". כלומר, כשם שאין פודים על חתיכת כסף ללא צורה אלא דוקא על מטבע (כמבואר בהלכה הקודמת), כך אין פודים על מטבע שאינה יוצאת במקום זה, כי כאן היא נחשבת כסתם חתיכת כסף ולא כמטבע.

אך הרמב"ם חילק זאת לשתי הלכות: בהלכה הקודמת הביא את דין מטבע שאין בה צורה, ובהלכה זו הביא את דין מטבע שאינו יוצא ואף נתן טעם אחר לדין זה: משום שנאמר 'ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך', המטבע צריך להיות ראוי להוצאה, אך לא משום שאינה חשובה כלל כמטבע.

לפי זה יש לבאר את דברי ה'שולחן ערוך' (יו"ד סי' שלא סי' קלה) לגבי ההלכה שאין לפדות במטבע שאינה יוצאת באותו מקום: 'אפשר שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שבית המקדש קיים, אבל עכשיו שאין מעשר שני נאכל אין להקפיד בכך', אך למעשה כתב: 'מכל-מקום יש לחוש

כאשר הספק אינו שקול יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ח

מטבעות מעשר (בהל' י"ב) ונפלו מאחת הקופות, יש ספק שקול, ואין הסתברות לומר שדווקא מן החולין נשמט ולא מן המעשר, ולכן מחמירים ככל ספק של תורה. אבל במעות שהונחו בתיבה ואינו זוכר אם הם חולין או מעשר (בהל' י"א), כיון שמעות מעשר קודש הם, והטיפול בהן נעשה ביתר תשומת לב, מסתבר שהאדם יזכור מה עשה במעות אלו. ואם מתעורר ספק, כנראה מעות חולין הן.

והצל"ח (פסחים ז, א ד"ה עוד) תירץ:

סתם מעות הן בחזקת חולין עד שיפול בהן ספק שמא נתחללו בהן פירות מעשר, ולכן, כאשר יש ספק שקול איזה

הלכות מעשר שני פרק ו, הלכה יא: תָּבֵהּ שְׁנֵשֶׁתֶּשֶׁשׁ בָּה חָלִין וּמַעֲשֵׁר שְׁנִי, וְנִמְצָא בְּתוֹכָהּ מְעוֹת . . מִחֲצָה לְמִחֲצָה – חָלִין.

וצריך להבין: אם מחצית המשתמשים מניחים מעות חולין ומחציתם מעות מעשר, מדוע מקילים ואומרים שהמעות הן חולין, והרי ספיקא דאורייתא לחומרא, ובפרט שב"מעות הנמצאות בין חולין למעשר" (שבהל' י"ב) נקט הרמב"ם לחומרא?

ומבאר הר"י קורקוס:

במעות שנמצאו בין קופת מטבעות של חולין לקופת

בו אלו מעות הנית, אלא באנשים רבים המניחים כאן מעותיהם, וכאשר הספק הוא 'מחצה למחצה' יש כאן רוב להיתר, כי המשתמשים בתיבה למעות מעשר ודאי משתמשים בה גם למעות חולין (לא כמו המשתמשים למעות חולין שיתכן שהשימוש הוא לחולין בלבד), וכיון שיש רוב להיתר, הרי אלו חולין. אך בהלכה י"ב מדובר באדם שמצא את המעות בין קופותיו, אחת מעשר ואחת חולין, ובספק השקול יש להחמיר.

מעות הונחו בתיבה (בהל' י"א), מעמידים אותן על חזקתן וחולין הן, משא"כ מעות שנמצאו בין קופת חולין לקופת מעשר (בה"ב), הספק אינו במעות אלא בקופות – מאיזה קופה נפלו – ואין חזקה לקופה אחת יותר מאחרת, והולכים לחומרא ככל ספק של תורה.

וב'ערוך השולחן' (מע"ש סי' קכט, ח) מבאר:

מלשון הרמב"ם "אם רוב מניחין מעשר . . ואם רוב מניחין חולין" משמע שאין מדובר באדם אחד שמסתפקים

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ה

נטיעת לולב חייבת בערלה?

השימוש בעץ (כמו גדר לגינה או קורות לבנין), פטור מן הערלה (לעיל הל' ב), בשונה מאתרוג שחייב בערלה כיון שמשמש גם למאכל?

ומבאר: בנטיעת אילן שלא למאכל אלא לשימוש אחר, כוונת הנוטע לצורך אותו שימוש אך לא לפירות, אבל הנוטע לולב מתכוין לצורך כל מה שיגדל בעץ, הן הלולב והן הפירות, וכיון שהנטיעה היא גם לצורך הפרי – חייבת בערלה. ויש שביאר את שיטת הרא"ש על פי חידושו של הגאון הרוגצ'ובי (צפת פנח הל' לולב פ"ח), שלולב הבא מעץ דקל שאינו מגדל תמרים אינו כשר למצווה, כי התורה אמרה 'כפות תמרים' ואם העץ אינו נושא פירות אין אלו 'כפות תמרים'. ומאחר שאי אפשר ליטול לולב מעץ שאינו נושא תמרים, ודאי כוונת הנוטע גם לתמרים וחייב בערלה, ואינו דומה לנוטע אילן לשימוש אחר (גדר או קורות) שאכן אין כוונתו לפירות (מילי דמרדכי מע"ש פ"י ה"ז).

הלכות מעשר שני פרק י, הלכה ז: הנוטע לְמַצוֹה, כְּגוֹן שְׁנֵטַע אֶתְרוֹג לְלֹלֵב... חַיֵּב בְּעֵרְלָהּ.

מלשון הרמב"ם "שנטע אתרוג ללולב" משמע שאינו מדבר בנטיעת הלולב אלא בנטיעת האתרוג לנטילת לולב, וכלשונו בהלכות לולב (פ"ז ה"ה) "ארבעה מינין אלו מצוה אחת הן... וכולן נקראים מצות לולב". וגם במקור ההלכה בירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) מובא רק "אתרוג שנטעו למצווה חייב בערלה" (דברי חמדות הל' ערלה ס"ק מ).

אבל הרא"ש (בפירושו למס' ערלה, פ"א מ"א אות ג) כתב: "אם נטעו למצוה, ללולב או לאתרוג חייב". וכך הביאו גם הטור וה'שולחן ערוך' (יו"ד סי' רצד): "הנוטע לצורך מצוה, כגון לצורך לולב או אתרוג, חייב".

והקשה על זה ה'דרישה' (יו"ד שם ס"ק ז): מדוע הנוטע לולב למצוה חייב בערלה, והרי נטיעתו אינה לצורך אכילת הפרי, והנוטע אילן שלא לצורך הפירות אלא לצורך

שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ה

טובת הנאה - ממון?

מגרנו אינה מקודשת" (הל' אישות פ"ה ה"ח), הרי שלדעתו 'טובת הנאה אינה ממון' ומדוע פסק כאן שהבעלים יכולים להקנות לכהן וללוי את התרומה והמעשר ב'קנין אגב' ('ומזכה בהן לבעליהן על גב קרקע')?

ומבאר ה'מחנה אפרים' (הל' טובת הנאה סי' א):

אף שלדעת הרמב"ם טובת הנאה אינה ממון, הזכות של הבעלים לתת את המתנות לכל כהן שירצה נחשבת כדבר 'שיש בו ממש' ויש להם בזה 'קנין כלשהו', ולכן יכולים להקנותם לכהן וללוי ב'קנין אגב'.

ומכל-מקום אין ישראל יכול לקדש את האשה בהנאה זו שיש לו שיכול ליתנם לכל כהן שירצה, כי בתרומה ובמעשר יש לבעלים קנין כל שהוא במתנות עצמן שנותן לכהן וללוי, ולכן ביכולתו להקנותן בקנין אגב, אבל אינו יכול להקנות לישראל אחר כדי שיתן את המתנות לכל כהן או לוי שירצה, כי טובת ההנאה עצמה אין בה ממש ולכן, אינו יכול לקדש אשה בטובת הנאה זו.

הלכות מעשר שני פרק יא, הלכה יא: מִי שֶׁהָיוּ פְּרוּתָיו רְחוּקִין מִמֶּנּוּ וְהִנֵּי יוֹם תְּבַעֵר – הָרִי זֶה קוּרָא שֵׁם לְמַתָּנוֹת, וּמִזְבֵּחַ לָהֶן לְבַעֲלֵיהֶן עַל גַּב קֶרֶקַע.

השל"ה (מס' מגילה, עניני צדקה ומעשר) פירש את מחלוקת האמוראים (בבא מציעא יא, ב) בענין 'טובת הנאה - ממון', היינו תרומות ומעשרות שהן ממון של שבט לוי, אך בעל הבית יכול לתת לאיזה כהן או ללוי שירצה וזוהי 'טובת הנאה' שלו: להאומר שטובת הנאה אינה נחשבת כממונו אינו יכול להקנות פירות תרומה לכהן או מעשר ללוי ב'קנין אגב' (הקנאה של מטלטלים אגב הקרקע אף שלא נעשה קנין 'משיכה' למטלטלין), כי ב'קנין אגב' הקנין בא מכוח המקנה וצריך שתהא למקנה בעלות ממונית על המטלטלין ולא די בטובת הנאה. ואילו להאומר ש'טובת הנאה - ממון' נחשבים פירות התרומה והמעשר כממונו ויכול להקנותם ב'קנין אגב'.

ויש לתמוה:

הרמב"ם פוסק ש"ישראל שקידש בתרומה שהפריש

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – ז' י"ג אייר ה'תשע"ה

ג. וַיֵּשׁ לְאָדָם לְקַבֵּעַ¹⁶ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וּפְדֻהוּ¹⁷ וְעוֹשֶׂהוּ¹⁶
מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן עַל אוֹתָן הַפְּרוֹת¹⁸ אוֹ תְרוּמַת מַעֲשֵׂר¹⁹
לְמָקוֹם אַחֵר¹⁸.
ד. הַמְנִיחַ פְּרוֹת לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן²¹ מַעֲשֵׂרוֹת²² -
מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן בְּחֻזְקַת שֶׁהֵן קְיָמִין וְאוֹכֵל וְשׁוֹתָה, עַד
שֶׁיַּעֲשֶׂהוּ כָּל אוֹתָן הַפְּרוֹת שֶׁהֵנִיחַ מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְלוֹי.
מִצָּאָן שֶׁאֲבָדוּ - הָרִי זֶה חֹשֶׁשׁ לְכָל שֶׁהִפְרִישׁ²³, וְאִינוֹ
מַעֲשֵׂר וְדַאי²⁴.
ה. הַמְלִיחַ מַעוֹת אֶת הַכֶּהֵן וְאֶת הַלְוִי וְאֶת הָעֲנִי לְהִיּוֹת
מִפְּרִישׁ עַל אוֹתָן הַמַּעוֹת²⁵ מִחֻלְקִין²⁶ - מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן
בְּחֻזְקַת שֶׁהֵן קְיָמִין, וְאִינוֹ חֹשֶׁשׁ²⁷ שֶׁמָּא מֵתוּ הַכֶּהֵן אוֹ
הַלְוִי²⁸ אוֹ הָעֲשִׂיר הָעֲנִי²⁹.
ו. כִּיצַד מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן³⁰? מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה אוֹ מַעֲשֵׂר
רִאשׁוֹן אוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנִי³¹ מִפְּרוֹתָיו, וּמִזֶּכֶה בָּהֶן עַל יְדֵי
אַחֵר לְאוֹתוֹ בָּהֶן אוֹ הַלְוִי אוֹ הָעֲנִי שֶׁהִלָּם³². וְאִם הָיוּ
רְגִילִין לְטַל מִמֶּנּוּ וְהוּא רְגִיל שֶׁלֹּא יִתֵּן אֶלָּא לָהֶן - אֵינוֹ
צָרִיךְ לְזַכּוֹת עַל יְדֵי אַחֵר³³. וְאַחֵר שֶׁמִּפְּרִישׁ מִחֻשָּׁב כְּמָה

יום א' ז' אייר ה'תשע"ה

הלכות מעשר

פרק שביעי

א. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מֵאָה לֶגַשׁ שָׁל יֵין² טְבוּל מִן הַתּוֹרָה³,
וְאָמַר: שְׁנֵי לִגִין שֶׁאֲנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ מִהֶן הָרִי הֵן
תְּרוּמָה⁴, וְעֲשֶׂרָה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וְתַשְׁעָה מַעֲשֵׂר שְׁנִי⁵ -
לֹא יִתְחִיל וְיִשְׁתֶּה עַד שֶׁיִּנָּיִחַ בְּסוֹף שְׁעוֹר תְּרוּמָה
וּמַעֲשֵׂרוֹת, אֶלָּא יִפְרִישׁ וְאַחֵר כֶּף יִשְׁתֶּה. וְאִין אוֹמְרִין:
זֶה שֶׁהֵנִיחַ בְּסוֹף כָּאֵלוֹ נִבְרַר תְּחִלָּה⁶, מִפְּנֵי שֶׁחִיּוֹב
תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת מִן הַתּוֹרָה⁷, וְאִין אוֹמְרִין בְּשָׁל תּוֹרָה:
נִחְשָׁב כָּאֵלוֹ נִבְרַר⁸, עַד שֶׁיִּבְרַר⁹.
ב. הַקּוֹבֵעַ מַעֲשֵׂרוֹתָיו כְּפִי הַחֲבִית¹⁰ - לֹא יִשְׁתֶּה
מִשְׁוֹלֵיָה¹¹, בְּשׁוֹלֵיָה - לֹא יִשְׁתֶּה מִפִּיָּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּשְׁקִין
מִעֲרָבִין¹². אָבֵל הַקּוֹבֵעַ¹³ כְּפִי הַמַּגוֹרָה¹⁴ - אוֹכֵל
מִשְׁוֹלֵיָה, קֹבֵעַ בְּשׁוֹלֵיָה - אוֹכֵל מִפִּיָּה¹⁵.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר אם אומרים בשל תורה הובר הדבר למפרע. הקובע מעשרותיו בפי החבית או בשוליה. המניח פירות להיות מפרש עליהן מעשרות. המלוה מעות לכהן או ללוי להיות מפרש עליהם מחלקו. ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי אם קנה בלי משיכה. מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שנטל תרומתן. (2) ברייתא בגיטין כה. ושם: "הלוקח יין מבין הכותים וכו'", ולא כתב זאת רבינו, לפי שברייטא זו נשנתה לפני שגזרו חכמים על הכותים לעשותם כגויים, אבל לאחר שגזרו עליהם הרי יינם אסור. (3) כלומר, בזמן שהיו תרומות ומעשרות נוהגות מן התורה. (4) כלומר, אחד מחמישים, שהיא עין בינונית. (5) עשרה ותשעה לאו דווקא, שהרי לאחר שהופרשה התרומה, לא נשארו אלא תשעים ושמונה. (6) כלומר, ונאמר הובר הדבר למפרע שמה שנשתייר בסוף, כאילו הופרש מתחילה. (7) מיתור לשון רבינו נראה, שכוונתו שאף על פי שאין תרומות ומעשרות נוהגות בזמן הזה אלא מדבריהם - כיוון שיש להם עיקר מן התורה, אין אומרים בהם ברירה. (8) כלומר, הובר הדבר למפרע. (9) כלומר, משיכור חלה הפרשתו, אבל לא למפרע. (10) של יין, שקבע שביין שלמעלה, יהיו התרומות והמעשרות. (11) כלומר, אפילו מתחתית החבית. (12) ונמצא שבכל טיפת יין מעורבין תרומות ומעשרות. (13) תרומות ומעשרות. (14) אוצר של תבואה. (15) שהרי תבואה דבר יבש היא ואינה מתערבת. (16) להפריש. (17) מחללו על כסף. (18) המדובר כשהקדים מעשר שני למעשר ראשון. אבל תרומה גדולה כבר הופרשה ממנו. (19) הוא הדין שיכול לעשותו תרומה גדולה אם עוד לא הפרישה, שהרי כתב רבינו למעלה פרק ה מהלכות תרומות הלכה יג: "המפריש תרומה וכו' ממעשר שני וכו' שלא נפדו וכו' אין תרומתן תרומה", הרי שאם הפריש ממעשר שני שנפדה - תרומתו תרומה. (20) אבל על אותם הפירות, אינו יכול להפריש, "שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קודם המעשר לכתחילה". (21) כלומר, שאותן פירות יהיו מעשרות על פירות שלפניו. (22) במשנה שם: "תרומה ומעשרות", ורבינו השמיט כאן תרומה, לפי שכאן מדובר בהפרשה לכתחילה, ואילו תרומה אינה ניטלת לכתחילה אלא מן המוקף. אבל לעשר אפשר אף שלא מן המוקף. (23) כלומר, מעת שהתחיל להפריש, ואף שבמשנה אמר ר' אלעזר: "הרי זה חושש מעת לעת", הרי אמרו בבבא "חלוקין עליו חבריו על ר' אלעזר וכו'" ופסק רבינו כרבים. (24) כלומר, אינו חוזר ומעשר פעם שנייה אלא מספק, ולא מוודא, שאפשר שהיו הפירות קיימים בשעה שהפריש עליהן. (25) כלומר, המלווה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפירעון חוב זה שיש לו על הכהן, וכן יעכב לעצמו מעשר ראשון ומעשר עני בפירעון חוב שיש לו על הלוי והעני. (26) צריך להיות "מחלקן". (27) כלומר, שאם מתו אינו יכול להפריש עד שיטול רשות מן הירושין. (28) שם כח: "רבא אמר שמא מת לא חיישינן". (29) שם ל: "עשירות לא שכיחא". (30) כלומר, איך יוצא ידי חובת נתינה? (31) בכתב־יד אברבנאל: "מעשר עני". (32) ואותו אחר מחזירם לו. (33) שכיוון שאינו נותן אלא להם, כבר הסיחו כל הכהנים דעתם מן המתנות הללו, וכאילו באו לידיהם. ומעשר שני הנזכר כאן, הוא מעשר עני המתחלק בבית, שיש בו טובת הנאה לבעלים.

- 1 שְׁוֹה זֶה שֶׁהַפְּרִישׁ וּמִנְכָּה מִן הַמְּלֻוָּה³⁴, עַד שֶׁיִּפְרַע כָּל
2 חוּבוֹ. וּמוֹכֵר הַתְּרוּמָה לְכָל כֶּהֱן שֶׁיִּרְצֶה³⁵, וְאוֹכֵל
3 הַמַּעֲשֹׂרוֹת³⁶.
4 ז. כִּשְׁהוּא מַחֲשֵׁב כְּמֵה שָׁוִים הַפְּרוֹת שֶׁהַפְּרִישׁ³⁷ - יֵשׁ
5 לוֹ לְחֻשָּׁב כְּשֶׁעַר הַזֹּול³⁸, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רִבִּית. וְאֵין
6 הַשְּׂבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת חוּב זֶה³⁹. וְאִם כָּא בַּעַל הַבֵּית לְחֹזֶר
7 - אֵינוֹ חוֹזֵר⁴⁰; אָבֵל אִם רָצוּ אֵלָיו שְׁלָקְחוּ הַמַּעֲוֹת לְחֹזֶר
8 - חוֹזְרִין⁴¹. נִתְּיָאֲשׁוּ מִהֶן הַבְּעָלִים⁴² - אֵין מִפְּרִישִׁין
9 עֲלֵיהֶן⁴³; שָׁאֵין מִפְּרִישִׁין עַל הָאֲבוֹד⁴⁴. מֵת הַכֹּהֵן אוֹ
10 הַלֵּוִי אוֹ הָעֲנִי שֶׁהָלָם - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן
11 מִחֻלְקֵן בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עַד שֶׁיִּטַּל רְשׁוֹת מִן הַיּוֹרְשִׁין⁴⁵. וְהוּא
12 שְׂנִינִת לָהֶן קֶרֶקַע אֲפִלּוּ מִלֹּא מַחֲטָה⁴⁶; אָבֵל אִם הָיִיתָ
13 כְּסָפִים - אֵין רְשׁוֹת הַיּוֹרֵשׁ מוֹעֲלָת⁴⁷. וְאִם הָלָם בְּבֵית
14 דִּין עַל מִנַּת שֶׁיִּפְרִישׁ עַל מַעֲוֹת אֵלּוּ מִחֻלְקֵם - אֵינוֹ צָרִיךְ
- 15 לְטַל רְשׁוֹת מִן הַיּוֹרְשִׁין⁴⁸. הָעֲשִׂיר הָעֲנִי - אֵין מִפְּרִישִׁין
16 עֲלָיו, אָף עַל פִּי שֶׁהָלָהוּ בְּבֵית דִּין, וְזָכָה הָלָה בְּמֵה
17 שְׂבִיעִי⁴⁹.
18 ח. יִשְׂרָאֵל⁵⁰ שָׁאֲמַר לְכֵן לֵוִי⁵¹: כֹּר מַעֲשֶׂר⁵² יֵשׁ לָךְ
19 בְּיָדֶיךָ⁵³ - יִשְׂאִי⁵⁴ בֶּן לֵוִי לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר עַל
20 מְקוֹם אַחֲרָי⁵⁵ אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא מִשְׁךָ⁵⁶. וְאִם נִתְּנוּ הַיִּשְׂרָאֵל
21 לְלֵוִי אַחֲרָי⁵⁷ - אֵין לוֹ עֲלָיו אֲלֹא תְּרֻמַּת⁵⁸.
22 ט. מִי שֶׁהָיָה לוֹ פְּרוֹת בְּמַגִּירָה⁵⁹, וְנָתַן סָאָה לְלֵוִי וְסָאָה
23 לְעֲנִי⁶⁰ - לֹא יִפְרִישׁ שְׂמוֹנָה סָאִין⁶¹ מִן הַמַּגִּירָה וְיֵאָכֵל, וְאִם
24 אֲלֹא אִם כֵּן יוֹדַע שֶׁשְּׁתֵּי סָאִין שֶׁל מַעֲשֶׂרוֹת קִיָּמִין; אָבֵל
25 אִם אָכְלוּ מִהֶן הַלֵּוִי וְהָעֲנִי - אֵינוֹ מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן אֲלֹא
26 לְפִי חֻשְׁבוֹן הַנִּשְׁאָר מִשְּׁתֵּי הַסָּאִין⁶².
27 י. עֲנִיִּים שֶׁהִחֲלִיפוּ מִתְּנוּתֵיהֶן עִם בַּעַל הַבֵּית, כְּגוֹן
28 שְׁנִתְּנוּ לוֹ סָאָה שֶׁל לָקָט אוֹ שִׁכְחָה וּפָאָה וּמַעֲשֶׂר עֲנִיִּים⁶³

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(34) שאם אינו מנכה מן המלוה הרי הוא גזול, וגם נוטל מהם ריבית. (35) שתרומה אסורה לזרים. (36) שמותרים לזרים. (37) כדי לנכות מן המלוה. (38) אף על פי שבכל הלוואה פסק רבינו בפרק ט מהלכות מלוה ולוה הלכה א "אין פוסקין על הפירות (אין מלווים מעות כדי לקבל פירות תמורתם), עד שיצא השער (שייקבע מחיר קבוע בשוק) וכו'", הרי שצריכים שני תנאים: א) שיפסוק בפירוש עם הלוה על שער הזול. וב) שייצא השער - בנידון שלנו כיוון שהלוה שלא על מנת להיפרע, הרי זה דומה למכר, ולכן התירו אף על פי שלא פסק בפירוש, ואף על פי שלא יצא השער. ואף על פי שבשעת ההלוואה היו ארבעה סאים בסלע ועתה בשעת ההפרשה נמכרים עשרה סאין בסלע, אינו חושש משום רבית. (39) שאין שביעית משמטת אלא חוב שיכול לתבעו, שאם יתבענו יעבור ב"לא יגוש", אבל כאן אינו יכול לתבעו, שהרי לא התנה איתו שיפרע חובו, אלא ינכה מתרומות או מעשרות, ואם נשתדפו שדותיו של מלווה ולא היו פירות לתרום ולעשר, אין לו עליו כלום. ועוד שהחוב כבר נגוש ועומד, שהרי הפרעון ברשות המלוה. (40) תקנת חכמים היא כדי שיישארו המעות בידם. (41) שהרי שנינו "נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו". (42) כגון שנשתדפו שדותיו ושמעו שאמר "ווי ליה לחסרון כיס", והוא התנה עמם שיפריש עליהם מתרומות ומעשרות של שנה זו, ומכיוון שתבואות שנה זו, נשתדפו, אין לו עליו כלום. (43) אם לאחר מיכן הצמיחה התבואה. (44) כלומר, על החוב שנתייאש ממנו. (45) ואף על פי שאביהם הסכים שייקח הלה תרומותיו במעות שהלווה לו, שמא הם [=היורשים] אינם מסכימים לכך. (46) כיוון שקרקעות היורשים משועבדים לבעל חוב, מועטה רשותם. (47) כי מטלטלים של יתומים אינם משועבדים לבעל חוב, והם אינם חייבים לפרוע חוב אביהם, הרי נפקע החוב. (48) ואפילו אין להם קרקע מפריש על מעות הלוואתו, שיש כוח ביד בית דין להטיל חוב זה על כל הכהנים הלויים והעניים ותקנת חכמים היא, כדי שימצאו מלווים כשיצטרכו להלוואה. (49) כלומר, הלווה הזה זכה במעות שבידו שהרי אין כאן הלוואה על מנת לשלם אלא על מנת לנכות ממעשר עני ומכיוון שהעשיר העני, אין לו עליו כלום. ואף על פי שבמיתה תקנו חכמים לטובת הכהן והלוי והעני - עשירות אינה שכיחה כלל ולא תקנו בזה. (50) ודווקא ישראל, אבל כהן או לוי אינם חייבים לתת מעשרותיהם. (51) כל לוי קרוי בן לוי. וייתכן שהכוונה לסתם לוי, שאינו תלמיד חכם, שאם לא כן הרי אינו תורם אלא מן המוקף. (52) דווקא כשאמר לו כמות המעשר שבידו, אבל אמר לו סתם "מעשר יש לך בידי", לא יוכל הלוי לעשותו מעשר מן המעשר, כי אינו יודע מה כמות המעשר. (53) שעשירתי מפירותי ואתננו לך. (54) מן הדין. אבל תלמידי חכמים מחמירים על עצמם לתרום מן המוקף אפילו תרומת מעשר. (55) כי אינו גרוע מנותן רשות לחבירו שיתרום מכרי שלו על תבואתו (שיטה מקובצת שם בשם הרא"ש). ואין לחשוש שמא נתנו הישראל ללוי אחר, שהרי נאמר "שארית ישראל לא יעשו עוולה ולא ידברו כזב", ומכיוון שאין לישראל במעשר זה אלא טובת הנאה, שבידו לתיתו לכל לוי שרוצה, הרי הוא כנותן ללוי מתנה מועטת, שסמכה דעתו של המקבל כשהבטיחו, ולכן אם יחזור בו הרי הוא ממחוסרי אמנה, כלומר, מחוסרי אמון. (56) כך העמידו הברייתא בבבא מציעא שם, כי אם משך וחזר והפקיד אצלו, מדוע אמרו להלן: "אין לו עליו אלא תרעומת" - "כיוון דמשכיה ממונא אית ליה גביה". (57) שעבר על דברי חכמים הנ"ל. (58) ואף על פי שלא עשה בו שום קניין, יש לו עליו תרעומת כיוון "שהבטיחו בתחלת נכזה" ועוד, שכיוון שנתן המעשר לאחר, אין תרומת הלוי תרומה, ונמצא שהכשילו באכילת טבלים. (59) אוצר שמכניסים שם הפירות. (60) ואמר להם: לכשאפריש מן המגורה שמונה סאים לאכילה, יהיו אלה עליהם מעשר ראשון ומעשר עני. (61) אין זה בדיוק שהרי לאחר שנתן סאה ללוי אינו חייב להפריש אלא עשירית מן הנשאר, ואם כן נותרו שמונה סאין ועשירית הסאה. (62) ואין לפרש דבריו שיחולו המעשרות לכשיפריש ולמפרע מעכשיו, כי הלא בדבר שהוא מן התורה אין אנו אומרים "ברירה". (63) שהם פטורים ממעשרות.

פרק שמיני

א. הפרות² שהורם מהן תרומה גדולה ותרומת מעשר³ -
הן הנקראין חליץ⁴. ואם הפריש מהן שאר מעשרותיהן
הן הנקראין חליץ מתקנין בכל מקום.
ב. טבל⁵ שנתערב בחליץ מתקנין מין במינו⁶, שאי
אפשר להלך אחר הטעם⁷: אם יש לו פרות אחרות -
מוציא על אותו טבל תרומה⁸ ומעשרות לפי חשבון⁹;
ואם אין לו פרות אחרות להוציא על אותו טבל - הרי
הכל אסור¹⁰ עד שיפריש¹¹. וכשהוא מפריש, מפסיד מן
החליץ המתקנין כדי תרומת מעשר שבטבל¹².
ג. כיצד? מאה¹³ סאה של טבל שנתערב במאה סאה
של חליץ מתקנין¹⁴ - מפריש מן הכל אחד ומאה, וכל
שהפריש - טבל, וישאר תשעים ותשע חליץ מתקנין¹⁵,
נמצא מפסיד סאה אחת¹⁶. וכן אם היה אותו טבל טבול
לתרומה - מפסיד מן החליץ המתקנין כדי תרומה
ותרומת מעשר¹⁷. ולמה מפסיד סאה זו¹⁸? כדי שלא

1 ונטלו סאה מן הגרן⁶⁴ - זה שנטל מהם⁶⁵ פטור מן המעשר,
2 אף על פי שנעשה ברשות בעל הבית⁶⁶; וזה שנטלו
3 ממנו⁶⁷ חייב⁶⁸, אף על פי שהוא חלף מתנותיהן הפטורין⁶⁹.
4 יא. מי שהיה לפניו שתי כלכלות של טבל שנטלה
5 תרומתן⁷⁰, ואמר: מעשרות זו⁷¹ בזו⁷² - הראשונה
6 מעשרת⁷³. אמר: מעשרות זו בזו וזו בזו - הראשונה
7 מעשרת, שהרי קבע מעשרותיה בפניה; ואין השניה
8 מעשרת, שאין מפרישין מעשר מן הראשונה שפך
9 נפטרה על השניה שצדין היא חבת במעשר⁷⁴ שתיקה.
10 יב. אמר: מעשרות שתי כלכלות אלו מעשר כל אחת
11 מהן קבוע בחברתה - קרא שם⁷⁵, וכבר קבע
12 מעשרותיהן בהן, ומוציא המעשרות שלהן, ואינו יכול
13 להוציא עליהן מעשרות ממקום אחר.
14 יג. וכיצד מעשרין? מוציא מעשר שתיקה מאחת מהן⁷⁶
15 או מעשר כל אחת מהן ממנה, אם היו שוות⁷⁷. ואם
16 היתה אחת גדולה מחברתה - מפריש מן הקטנה מעשר
17 הגדולה⁷⁸, ומן הגדולה⁷⁹ מעשר הקטנה⁸⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(64) שהוא חייב במעשרות. (65) בעל הבית מהעניים. (66) [כלומר: אם החליפין היו שלא מדעת בעל הבית, אלא שנתחלפו להם לעניים שלו בשלהם, וודאי שחלקם של העניים פטור מן המעשרות, אלא אפילו אם היו החליפין מדעתו של בעל הבית, שהרי זה כמקח, ומקום קובע למעשרות כשמצרף שניים ואוכל - בכל זאת פטור מן המעשרות. ואף על פי שאם עשאו גורן בשדה, הוקבעו למעשרות, שאין הכל יודעים שהם של לקט שכחה ופאה - כאן בחליפין אין לחשוש למראית העין, שמי ששמע מהחליפין ישמע גם שהחליפין היו עם מתנות העניים הפטורות ממעשר. ויש אומרים שבנידון זה אפילו אם עשאו גורן בשדה, לא נתחייבו, כי קול יוצא לחליפין]. (67) העניים מבעל הבית. (68) במעשר. ואם נגמרה מלאכתם ביד העניים, חייבים הם במעשר מן התורה, כדין לוקח. (69) אם כוונת רבינו לומר, שכיוון שהוא חלף מתנותיהם הפטורות היה מקום לפטרם ממעשרות, דבריו צריכים עיון רב, כי איך אפשר לפטרם מטעם זה. (70) כן הוא בתוספתא שם. שאם לא ניטלה תרומתן, אינו יכול לומר תרומת זו בזו, כי צריך לקבוע לה מקום בצפון או בדרום, מה שאין כן במעשרות. [וצריך לומר, שגם תרומת מעשר כבר ניטלה, שאם לא כן לא תוקנה הכלכלה, שהרי אי אפשר להפריש ממנה תרומת מעשר]. (71) כלכלה אחת. (72) בכלכלה שנייה. (73) כי מעשרותיה בכלכלה שנייה. (74) כי אין תורמין ומעשרין מן הפטור על החיוב. (75) כלומר, חלה הפרשתו, לעניין זה שאינו יכול להוציא עליהן מעשרות ממקום אחר. (76) אם היו שוות. (77) ומזו על זו ומזו על זו אינו יכול להפריש, שאם הפריש מן הראשונה על השנייה, שוב אינו יכול להפריש מן השנייה על הראשונה, מפני שהוא מן הפטור על החיוב. (78) כלומר, מפריש מן הקטנה מעשר על חלק מן הגדולה, השווה לגודל הקטנה, ומשאיר בגדולה חלק טבל שממנו יפריש על הקטנה. (79) כלומר, מן היתר שנשאר טבל. (80) ומעשר עצמו. (1) יבאר הפירות שנקראו חולין מתוקנין אם נתערבו בטבל מה דינם. מי שהיה לו עשר שורות של כדי יין וקבע כד אחד משורה החיצונה למעשר ואינו יודע לאי זו שורה חיצונה התכוון. (2) כן כתב רבינו בפירוש המשנה בדמאי פ"ז משנה ז. (3) ועדיין לא הפריש מעשרות. ואף-על-פי שלכתחילה אין להפריש תרומת מעשר לפני מעשר ראשון - בדיעבד תרומתו תרומה, ראה להלן פ"ט הלכה ה. (4) "מפני שהקדושה (= התרומות המעורבות בהם) ניטלה מהם" (פירוש המשנה שם). (5) כלומר, פירות שלא ניטלה מהם תרומת מעשר, אבל ניטלה מהם תרומה גדולה. כן הוא בירושלמי שם, וכן משמע להלן בדברי רבינו. (6) שהטבל אוסרו במשהו, מפני שהוא דבר שיש לו מתיירן, שהרי אפשר לתקנו (פ"ט) מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו. (7) ולפיכך אינו בטל. אבל אם נתערב בשאינו מינו - הוא בטל בששים. (8) כלומר, תרומת מעשר, כנ"ל. (שם). (9) כלומר, לפי כמות הטבל שנתערב. ומקור הדברים בחלה פ"ג משנה ט (כסף-משנה) ובתוספתא פ"ה (הוצאת ר"ש ליברמן עמ' 98 25). (10) שטבל שנתערב מין במינו - במשהו (הלכות מאכלות אסורות שם). (11) כדרך שמבואר בהלכה הסמוכה. (12) כלומר, אחד ממאה מן הטבל. (13) משנה בדמאי שם, ותוספתא שם פ"ה. ונראה שדעת רבינו שאיסור טבל אינו אלא מחמת תרומה המעורבת בו (וכדעת רש"י ביבמות פו. ועיין שם בתוספות ד"ה מה תרומה, וכדעת הר"ן נדרים פג. :). וכשנתערב הטבל בחולין, בטלה התרומה בחולין, ופקע הטבל. שכשם שתרומה לאחר שהופרשה ונתערבה בחולין בטלה היא במאה ואחת, כן הוא קודם שהופרשה. [ובתוך הטבל שלה אינה בטלה (ואע"פ שאין שם אלא מאה בלבד, הרי מן התורה תרומה בטלה ברוב, ואין צורך במאה ואחד), לפי שאיסור המעורב מתחילתו אינו בטל, ראה מה שכתב הגרי"מ חרל"פ בקונטרס אחרון לציון הקודש סימן כ.]. עיין 'תוספות יום-טוב' וחזון-איש. (14) במשנה דמאי שם 'חולין'. ועיין 'תוספות יום-טוב' שם. (15) לאחר שיפריש מהם מעשר ראשון ומעשר שני מספק (חזון-איש). (16) שמן הדין לא היה צריך להפריש אלא מאה ולתלות שבהם נמצאת הסאה של תרומת מעשר, כשם שבכל תערובת תרומה בחולין במאה, אין צריך להרים אלא כשיעור שנפל ולא יותר, וראה להלן. (17) כלומר, שלש

- 1 יאמר: מאה שהפריש הן מאה של חלין, והמאה
2 שנשארו הוא הטבל¹⁹. וכן אם היה הטבל פחות מן
3 החלין או מרבה על החלין – מגביה הטבל וכדי תרומת
4 מעשר שבטבל מן החלין; או כדי תרומה ותרומת
5 מעשר, אם היה הטבל טבול לתרומה.
6 ד. וכן אם נתערב מעשר טבול²⁰ בחלין מתקנין²¹ –
7 אוסר בכל שהוא. אם יש לו מעשר אחר²² – מוציא
8 אותו על מעשר הטבול תרומת מעשר²³ לפי חשבון²⁴;
9 ואם אין לו מעשר – מגביה המעשר שנתערב, ומפסיד
10 מן החלין המתקנין כדי תרומת מעשר שבמעשר
11 הטבול²⁵.
12 ה. כיצד²⁶? מאה מעשר שנתערב במאה חלין²⁷ מתקנין
13 – מפריש מן הכל מאה ועשר, וכל שהפריש – מעשר,
14 והתשעים הנשארות הן חלין כשהיו. וכן אם היו החלין
15 מרביין על המעשר הטבול או פחותים ממנו – מפריש
16 המעשר וכדי תרומת מעשר שבמעשר הטבול מן
17 החלין.
18 ו. טבל²⁸ שנתערב במעשר טבול²⁹, אם היה הטבל
19 פמערס³⁰ – מפסיד מן הטבל כדי תרומת מעשר שבו³¹.
- פ"ד³²? מאה סאה טבל שנתערב במאה סאה מעשר³³
– מפריש אחד ומאה, וזה שהפריש – מעשר³⁴, ותשעים
ותשע הנשארות – טבל. היה³⁵ הטבל מרבה על
המעשר³⁶ – מפריש המעשר בלבד, ולא יפסיד מן
הטבל כלום; שאם יקרא שם לתרומת מעשר שנטבל³⁷,
נמצא המעשר מדמע³⁸ בתרומת מעשר של טבל
שעלתה עמו³⁹. היה⁴⁰ המעשר מרבה על הטבל – קורא
שם לתרומת מעשר שבטבל⁴¹, ומפריש הטבל וכדי
תרומת מעשר של טבל⁴², אחד ממאה, מן⁴³ המעשר;
ויהיה הטבל כלו מדמע⁴⁴, וימכרו⁴⁵ לכהן חוץ מקמי
שתי תרומות שבו⁴⁶. ונמצא מפסיד מן המעשר אחד
ממאה שבו, שהוא כמו תרומת מעשר שבטבל⁴⁷.
פ"ד? מאה טבל עם מאתים מעשר – מפריש מאה
ושלש, והשלוש הן תרומת מעשר של מאה טבל ושעור
תרומת מעשר מאתים, כדי שלא יבוא לטעות אם
נתערבו בכמותו⁴⁸, וישאר קצ"ז, והם מעשר כשהיו⁴⁹.
ז. מ⁵⁰ שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כפי יין⁵¹,
וקבע פד אחת משורה החיצונה⁵² מעשר על מקום
אחר⁵³, ואין ידוע⁵⁴ אי זו שורה החיצונה היא – נוטל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

סאים. שתיים לתרומה גדולה שהיא אחת מחמשים (כשיעור מדה בינונית – למעלה פ"ג מהלכות תרומות הלכה ב) ואחת לתרומת מעשר שהיא אחת ממאה. אבל יש להבין: הרי יש כאן שלש סאים של תרומה ותרומת מעשר, והיאך הן בטלות במאה של חולין? הרי לכל סאה צריך מאה, וא"כ צריך לכולן שלש מאות סאה! וראה להלן הלכה ה. (18) כלומר, הרי בכל תערובת תרומה במאה חולין, אין צריך להרים אלא כמות התרומה שנפלה. (19) כן כתב בפירוש המשנה שם, וזו לשונו: "כשאנו חוששים שמה יחשוב כשנטל המאה בלבד, שזה שנטלנו הם מאה של חולין והנשארים הם מאה של טבל, ואין הדין כן, לפי שהטבל הוא הניטל (כשם שבתרומה שנפלה שצריך להרים, אנו מחזיקים את המורם לתרומה, ועיין בפ"ג מהלכות תרומות הלכה ג) וזה ענין מה שנאמר בגמרא (ירושלמי בבא מציעא פרק י הלכה א), ונוטל מאה ואחת, ואמר ר' יוסי אם אתה אומר אני נוטל מאה, אני אומר כל החולין עלו בידו ונמצאו אלו (הנשארים) טבל". (20) מעשר ראשון שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר. (21) שהוצאו מהם כל התרומות והמעשרות. (22) שלא הופרשה ממנו תרומת מעשר. (23) שבתערובת. (24) כלומר, לפי כמות המעשר הטבול שבתערובת. (25) כדלהלן. (26) משנה שם. (27) לא מובן היאך בטלות עשר סאין של תרומת מעשר במאה חולין, והלא צריך אלף כנגדם. וראה למעלה הלכה ב. (28) משנה שם. והיינו שניטלה ממנו תרומה גדולה, ועדיין לא ניטלה ממנו תרומת מעשר. (29) שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר. (30) כלומר, מאה טבל ומאה מעשר. (31) כלומר, אחד ממאה. (32) משנה שם. (33) טבול לתרומת מעשר, כנ"ל. (34) והאחד היתר על המאה – תרומת מעשר של הטבל. (35) משנה שם. (36) כגון מאה טבל ותשעים מעשר. (37) צ"ל: "שבטבל", כלומר, יפסיד מן הטבל כשיעור תרומת שבו, ויקרא לה שם. (38) מעורב. (39) ואף שדעת רבינו שהתרומות בטלות בתערובת, כנ"ל, מ"מ כיון שאמרו חכמים שצריך להרימן, הרי הרמת המעשר, שישנה בה תרומה של הטבל מקדשתן, וחוזרות ומדמעות תערובתיהן. (40) ירושלמי שם: "מאה מעשר רצ' טבל, נוטל צ"ב פחות עשור אחד", ופירש רבינו, צ' של טבל, אחד, תרומה של ק' מעשר, ואחד פחות עשור, תרומה של הטבל, הרי תרומת מעשר של כל התערובת. (41) כלומר, לאחד שקבע מקום מעשר ראשון בטבל המעורב. (42) שהיא אחד ממאה של הטבל. (43) כלומר, ואחד ממאה של המעשר הטבול. (44) שמעורבות בו שתי תרומות מעשר. (45) את הטבל הנ"ל. (46) שחייב לתת ואסור לו למכור, שדמיהן יהיו גזל בידו. (47) אף שאינו תרומת מעשר ממש, שהרי מעשר מן המעשר לפי החשבון יהא עשרים סאין, גזור חכמים, כדלהלן. (48) כלומר, ק' סאין טבל בק' סאין מעשר, שהדין הוא שמפריש מעשר ומשייר טבל לפניו, ואם נפריש טבל ממעשר כשמעשר רבה עליו, ולא נעשה היכר כלשהו, יבא להפריש טבל ממעשר אף כששניהם שווים, ואסור לעשות כן, שגדולה מראית העין שהוא מפריש טבל ונותנו לכהן, משמשייר טבל לפניו ונראה כאוכלו, וראה למעלה הלכה ג. (49) והראב"ד חולק, וראה ביאורו וביאור דעת רבינו כנ"ל, ובאריכות בחזון איש. (50) שם משנה ח. (51) כלומר, רבוע של כדי יין שבכל אחת מצלעותיו עשרה כדים, וסכומם – מאה, וכולן חייבות במעשר. (52) כלומר, שכשיפריש כד אחד משורה חיצונה שלא קבע אותה עתה, יחול המעשר, ואין זו קריאת שם עכשיו, אלא קובע שיצטרך להפריש מכאן ולא יוכל להפריש ממקום אחר, וכן משמע להלן בסוף הלכה ט. וראה למעלה פ"ז הלכה יב. (53) על תשעה כדי יין. (54) כלומר, מעולם לא היה ידוע, שאף בעל היין לא נתכוון לשורה מסוימת, וראה ביבמות כג: וברש"י שם.

- 1 שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת⁵⁵ בְּאַלְכֶסוֹן⁵⁶ וּמַעֲרַב שְׁתֵּיהֶן⁵⁷ וּמִפְּרִישׁ
- 2 מֵהֶן⁵⁸.
- 3 ח. קִבְעָה⁵⁹ בְּחֻצֵי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה, וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה חֻצֵי
- 4 שׁוּרָה הִיא⁶⁰ – נוֹטֵל אֶרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זַיִתוֹת⁶¹. קִבְעָה
- 5 בְּשׁוּרָה אַחַת מֵהֶן⁶², וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה שׁוּרָה הִיא – נוֹטֵל
- 6 שׁוּרָה אַחַת בְּאַלְכֶסוֹן⁶³. קִבְעָה בְּחֻצֵי שׁוּרָה⁶⁴, וְאֵין יָדוּעַ
- 7 אִי זֶה חֻצֵי שׁוּרָה הִיא – נוֹטֵל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת בְּאַלְכֶסוֹן⁶⁵,
- 8 שְׁהָרִי נוֹטֵל חֲבִית מִכָּל חֻצֵי שׁוּרָה, וּמַעֲרַב וּמִפְּרִישׁ.
- 9 ט. קִבְעָה⁶⁶ הַמַּעֲשֹׂר בְּכָרֶךְ⁶⁷ אַחַת מֵהֶן⁶⁸, וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה
- 10 הִיא – נוֹטֵל מִכָּל כָּד וְכָד מִן הַמָּאָה וּמַעֲרַב וּמִפְּרִישׁ כָּרִי
- 11 כָּד אַחַת וּמַעֲשֹׂר.
- 12 פָּרָק תְּשִׁיעִי
- 13 א. בִּימֵי יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל, שְׁהִיָּה אַחֵר שֶׁמֶעוֹן הַצַּדִּיק,
- 14 שָׁלַח בֵּית דִּין הַגָּדוֹל וּבִדְקוֹ כָּל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל, וּמֵצָאוּ
- 15 שֶׁהָלָה זְהִירִים בְּתְרוּמָה גְּדוֹלָה וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתָהּ, אָבַל
- 16 מַעֲשֹׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי וּמַעֲשֹׂר עֲשִׂי וְעַמִּי הָאֶרֶץ
- 17 מִיִּשְׂרָאֵל מְקַלִּין עַל עֲצָמָן וְלֹא הָיוּ מִפְּרִישֵׁין אוֹתָן. לְפִיכָף
- 18 גָּזְרוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֹׂרוֹת אֲלָא אֲנָשִׁים נְאֻמִּים;
- 19 אָבַל עַמִּי הָאֶרֶץ – פְּרוּתֵיהֶן סֶפֶק, וְאֵין נְאֻמִּין לוֹמַר
- 20 מַעֲשִׂרִין הֵן. וְזֶה הַנִּקְרָא דְּמַאי.
- 21 ב. וְהַתְקִינוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָדָם מִפְּרִישׁ מִן הַדְּמַאי אֲלָא
- 22 תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹן מִיתָה, וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי,
- 23 שְׁאֵין בָּזָה הַפֶּסֶד, שְׁהָרִי בְּעָלָיו אוֹכְלִין אוֹתוֹ; אָבַל
- 24 מַעֲשֹׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֹׂר עֲשִׂי – אֵין מִפְּרִישׁ מִן הַדְּמַאי,
- 25 מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק, וְהַמּוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאָהָ. לְפִיכָף
- 26 אוֹמַר לְלֹי אוֹ לְעִנִּי: הִבָּא רָאִיָּה שְׁאֵינוֹ מַעֲשֹׂר וְטַל
- 27 מַעֲשֹׂרוֹת.
- 28 ג. אֵף עַל פִּי שְׁאֵין מִפְּרִישֵׁין מַעֲשֹׂר עֲשִׂי מִן הַדְּמַאי –

- 29 צָרִיף לְקָרוֹת לוֹ שֵׁם, וְאֵינוֹ מִפְּרִישׁ. וְאוֹמַר: עֲשׂוֹר מַה
- 30 שֵׁשׁ כָּאֵן מַעֲשֹׂר עֲשִׂי. כָּרִי לְקַבֵּעַ מַעֲשֹׂר שְׁנִי; שֶׁמַּעֲשֹׂר
- 31 עֲשִׂי בְּשָׁלִישִׁית וְשִׁשִּׁית – בְּמִקּוֹם מַעֲשֹׂר שְׁנִי שֶׁל שְׁאָר
- 32 שְׁנֵי הַשָּׁבוּעַ.
- 33 ד. כְּשֶׁמִּפְּרִישֵׁין מִן הַדְּמַאי תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי
- 34 – אֵין מְבַרְכִין עָלֵיהֶן, לְפִי שֶׁהוּא סֶפֶק. לְפִיכָף מִתָּר
- 35 לְהַפְרִישׁ כְּשֶׁהוּא עָרֵם.
- 36 ה. בִּיצֵד מַעֲשִׂרִין אֵת הַדְּמַאי? מִפְּרִישׁ כָּרִי תְּרוּמַת
- 37 מַעֲשֹׂר, שֶׁהוּא אֶחָד מִמָּאָה מִן הַכֹּל, וּמִנִּיחָה בְּצֵד
- 38 הַפְּרוֹת, וְאוֹמַר: זֶה מַעֲשֹׂר, וְשְׁאָר מַעֲשֹׂר סְמוּךְ לוֹ. וְאַחֵר
- 39 כָּף אוֹמַר: זֶה שְׁאֻמְרֵי עָלָיו שֶׁהוּא מַעֲשֹׂר הָרִי הוּא
- 40 תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר עַל שְׁאָר הַמַּעֲשֹׂר הַסְּמוּךְ לוֹ. וְנוֹטֵל אוֹתָהּ
- 41 וְנוֹתְנָה לַכֹּהֵן. שְׁאֵינוֹ רִשְׁאִי לְהַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר קֶדֶם
- 42 הַמַּעֲשֹׂר לְכַתְחֵלָה. וְאַחֵר כָּף מִפְּרִישׁ מַעֲשֹׂר שְׁנִי.
- 43 ו. וּמִתָּר לְהַפְרִישׁ מַעֲשֹׂר שְׁנִי קֶדֶם הָרֵאשׁוֹן בְּדְמַאי. וְאֵם
- 44 רָצָה, אוֹמַר: מַעֲשֹׂר שְׁנִי שֶׁל פְּרוֹת אֵלוֹ בְּצִפּוֹנָם אוֹ
- 45 בְּדְרוֹמָם, וְהָרִי הוּא מְחַלֵּל עַל הַמַּעֲשֹׂר. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ כָּפָר
- 46 מִן הַנִּחְתּוּם – מִפְּרִישׁ מִמֶּנָּה כָּרִי תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר וְחֵלָה,
- 47 וְאוֹמַר: אֶחָד מִמָּאָה מִמָּה שֵׁשׁ כָּאֵן הָרִי הוּא מַעֲשֹׂר,
- 48 וְשְׁאָר מַעֲשֹׂר סְמוּךְ לוֹ; וְזֶה שְׁעִשִּׁיתִי מַעֲשֹׂר עֲשׂוֹי
- 49 תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר עַל שְׁאָר הַסְּמוּךְ לוֹ; וְהִתֵּר עַל אֶחָד
- 50 מִמָּאָה שֵׁשׁ בָּזָה שֶׁהַפְּרָשָׁתִי הָרִי הוּא חֵלָה; וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי
- 51 בְּצִפּוֹנָה אוֹ בְּדְרוֹמָה, וְהָרִי הוּא מְחַלֵּל עַל הַמַּעֲשֹׂר.
- 52 וְאוֹכֵל.
- 53 ז. וְכֵן הַמְזַמֵּן אֵת חֲבֵרוֹ שִׁיאֲכַל אֲצִלוֹ, וְהוּא אֵינוֹ
- 54 מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשֹׂרוֹת – אוֹמַר מַעֲרַב שְׁבֵת: מַה שְׁאֵנִי
- 55 עֲתִיד לְהַפְרִישׁ לְמַחֵר הָרִי הוּא מַעֲשֹׂר, וְשְׁאָר מַעֲשֹׂר
- 56 סְמוּךְ לוֹ; וְזֶה שְׁעִשִּׁיתִי מַעֲשֹׂר עֲשׂוֹי תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר עַל
- 57 שְׁאָר הַסְּמוּךְ לוֹ; וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ, וְהָרִי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(55 פתח בכד וסיים בחבית, וכן הוא במשנה שם. ועיין בבא קמא כז. ובשיטה מקובצת שם. 56) כלומר, אחת שבמקצוע מזרחית-צפונית, ואחת באלכסון שכנגדה: מערבית-דרומית, או אחת שבמקצוע צפונית-מערבית, ואחת באלכסון שכנגדה: דרומית-מזרחית. (57) ונמצא שהמעשר מעורב מיין כל ארבעת השורות החיצוניות. (58) כמות יין השווה לעשירית היין שהוא רוצה לעשר. ואף שדעת רבינו שבדבר שהוא מן התורה אין אומרים "ברירה" (ראה למעלה פ"ז הלכה א) – כאן שלא הקפיד לקבוע בדיוק את מעשרו, לא איכפת לו איזה יין יהא מעשר ובלבד שיהא משורה חיצונית, באופן זה אנו אומרים "ברירה", וראה להלן בפ"ד מהלכות מע"ש הלכה טו, ובכסף-משנה שם, ובאנציקלופדיה תלמודית ערך ברירה, כרך ד עמוד רלא ותוספתא כפשוטה מעשר שני פ"ד עמוד 77 3. (59) משנה שם. כלומר, קבע את החבית שתהא מעשר. (60) כלומר, לא קבע לכתחילה איזו חצי שורה משמנה חצאי השורות החיצונות. (61) ומערבן, ונמצא שיין כל שמונת חצאי השורות מעורב. (62) מעשר השורות. (63) כלומר, עשר חביות של אחד האלכסונים. ונמצא שיש בידו מכל שורה חבית, ונתקיימה קביעותו ממה-נפשך. (64) מעשרים חצאי השורות שברבוע. (65) כלומר, עשר חביות אלכסון ממזרחית-צפונית למערבית-דרומית, ועוד עשר חביות אלכסון שמצפונית-מערבית לדרומית-מזרחית. (66) משנה שם. (67) במשנה שם: "חבית". וראה למעלה הלכה ז. (68) ממאה הכדים. 1) יבאר שפירות ע"ה הם ספק ואין לומר מעושרין הם. כמה מעשרות מפרישין מן הדמאי, ואם מברכין עליו. וכיצד מעשרין אותו. הלוקח ככר מן הנחתום. והמזמין את חבירו שיאכל אצלו. אם אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו על הודאי. הנחתומין אם חייבים להפריש מעשר שני משל דמאי. שנים שבצרו כרמיהן בתוך גת אחת והאחד אינו נאמן.

מן הדמאי, אלא תרומת מעשר בלבד, כדי שיפרישנה
בטהרה עם החלה. והלוקח מפרש מעשר שני. במה
דברים אמורים? במוכר בתנותו או על פתח חנותו;
אבל המוכר לפלטר או בתנות הסמוכה לפלטר - חייב
להפריש אף מעשר שני.
יג. שנים שפצרו ברימיהן בתוך גת אחת, והאחד מהם
אינו נאמן על המעשרות, אף על פי שעשר זה הנאמן
על חלקו - כשהוא נוטל חלקו מן היין חייב להפריש
ממנו מעשר דמאי על חלק עם הארץ. כיצד? היו
מחצה למחצה, ונוטל בחציו מאתים לג יין - הרי זה
מפריש ממנו לג אחד תרומת מעשר, ועשר מעשר שני,
כנגד המאה לג; שהרי הפריש המעשר של ודאי תחלה
על חצי כל שדרכו בגת. וכן אם היה שליש או רביע
- מפריש לפי חשבון.

יום ב' ח' אייר ה'תשע"ה

פרק עשירי

א. המקבל עליו להיות נאמן על המעשרות² ולא יהיו
פרותיו דמאי³ - צריך להיות מעשר את שהוא אוכל⁴,
ואת שהוא מוכר⁵, ואת שהוא לוקח⁶, ואינו מתארח
אצל עם הארץ⁷. וצריך שיקבל עליו דברים אלו ברבים.
וכשיבואו עדים⁸ נאמני⁹ שקבל דברים אלו ברבים
ושהוא רגיל בהם תמיד¹⁰ - הרי זה נאמן על פרותיו
לומר מעשרין הן.
ב. כל תלמיד חכם לעולם נאמן¹¹, ואינו צריך בדיקה
אחריו. ובני ובני ביתו ועבדיו [ואשתו] - הרי הם
כמוהו. תלמיד חכם שמת והניח פרות, אפלו כנסם
באותו היום - הרי הן בחזקת מתקנין¹².
ג. בת עם הארץ או אשתו¹³ שנסת לחבר, ועבדו¹⁴

1 הוא מחלל על המעות. מפני שמתר לאדם להתנות
2 תנאים אלו על הדמאי אף על פי שאינו ברשותו. אבל
3 בודאי - אינו מתנה אלא על דבר שבברשותו.
4 ח. כיצד? היו לו מאה תאנים של טבל בביתו והוא
5 בבית המדרש או בשדה, ומתירא שמא תחשף ואינו
6 יכול לעשר בשבת - אומר: שני תאנים שאני עתיד
7 להפריש הרי הן תרומה; ועשר שאני מפריש אחריהן -
8 מעשר ראשון; ותשע שאני מפריש אחריהן - מעשר
9 שני. ולמחר מפריש ואוכל.
10 ט. וצריך לרחש בשפתי בשעה שמפריש זו אחר זו;
11 ואינו כמתקן בשבת, שהרי הקדים תנאו. וטבל שיש
12 עליו תנאי זה - מתר לטלטלו בשבת קדם שיפריש.
13 ונותן עינו בצד זה ואוכל את השאר.
14 י. נתן לו עם הארץ כוס לשתותו - אומר: מה שאני
15 עתיד לשיר בשולי הכוס הרי הוא מעשר, ושאר מעשר
16 סמוך לו; וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על
17 השאר הסמוך לו; ומעשר שני כפי הכוס, והרי הוא
18 מחלל על המעות. ושותה ומניח כדי תרומת מעשר
19 בשולי הכוס.
20 יא. וכן אם זמנו חבירו לשתות בשבת - מתנה כתנאי
21 זה מערב שבת על כל מה שירצה שישעור אצלו. וכן
22 פועל שאינו מאמין לבעל הבית - נוטל גרוגרת אחת
23 ואומר: זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על
24 המאה שאני עתיד לאכל; וזו האחת - תרומת מעשר
25 על העשר הבאות אחריה; ומעשר שני הוא העשר
26 האחרונות, והרי הוא מחלל על המעות. ונותן הגרוגרת
27 שהפריש לכהן, והפועל מפריש לעצמו דמי מעשר
28 שני; שתנאי בית דין הוא, שתהיה תרומת מעשר משל
29 בעל הבית, ומעשר שני משל פועל.
30 יב. הנחתומים - לא חייבים חכמים להפריש מעשר שני

1 יבאר מה צריך לקבל עליו כדי שיהיה נאמן על המעשרות. ודין תלמיד חכם שמת והניח פירות. או בת חבר או אשתו
שנישאת לעם הארץ. אם ישמש חבר במשחה עם הארץ ובסעודתו. בן חבר שמיסב עם ע"ה. ודין ע"ה שנתן מנה לחבר
לקנות לו אגודת ירק. אם מותר להאכיל את העניים דמאי. וגבאי צדקה אם גובין מהם. רופא חבר שמאכיל לחולה ע"ה
אם נותן לתוך פיו. 2 לומר שפירותיו מעושרים. 3 כלומר, שעל ידי קבלה זו לא יהיו פירותיו דמאי. 4 בין פירות
שלו בין אלה שלקח ממי שחשוד על המעשרות, שאם אינו נאמן על מה שיאכל בעצמו, היאך יהיה נאמן על מה שאנו
אוכלין ונסמוך על דבריו כשיאמר זה מעושר. 5 מפירות שגדלו אצלו. 6 על מנת למכור. 7 משנה שם, כתנא קמא
ולא כר' יהודה. ואף על פי שיכול לסמוך על תנאי - לא התירו כן אלא כשהזמינו אצלו. 8 לדעת הריטב"א (עבודה
זרה לט' כל שהוא בחזקת חשוד, צריך שני עדים להכשירו, או עד אחד שיעיד על החתיכה (= על הפירות שמעושרים
הם). שלא אמרו עד אחד נאמן באיסורין אלא במעיד על החתיכה". וכן נראה מדברי רבינו. ונטעמו של דבר: עד אחד
אינו נאמן בדבר שיש לו חזקת איסור, אלא אם בידו לתקנו ולפיכך נאמן הוא על הפירות, שהרי בידו לתקנם, להפריש
עליהם תרומות ומעשרות משלו. אבל להעיד על זה, שהיה בחזקת עם הארץ ואינו נאמן על המעשרות, שקיבל עליו נאמנות
למעשרות - אינו יכול, שהרי אין זה בידו לתקנו. 9 כלומר, נאמנים על המעשרות. [שאם לא כן, הם פסולים לעדות,
שכן אמרו "עמי הארץ אין מוסרים להם עדות", ולפי דעת חכמים בברכות מז: כל שאינו מעשר פירותיו כראוי הרי הוא
עם הארץ. 10 ואז הוא מקבל חזקת נאמנות. 11 כאבא שאל בבכורות ל: שאמר (גבי טהרות) "תלמיד חכם אינו
צריך לקבל בפני שלושה" ואף שבטהרות החמירו הכהנים על עצמם, במעשרות לא מצינו שום חומרא. 12 ש"חזקה
על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן". 13 שנתאלמנה או שנתגרשה. 14 הכנעני, שאין עבד עברי נמכר

מסב במשתה עם הארץ - אין הסעדה בחזקת מעשרת, 25
שמה אביו התנה עליו. 26
ח. עם הארץ שנתן מזה לחבר ואמר לו: קח לי אגדת 27
ירק אחת או גלוסקא³¹ אחת - לוקח לו³² סתם³³ ופטור 28
מלעשר³⁴. ואם החליף את המעשה³⁵ - חייב לעשר³⁶ ואחר 29
כך יביא לו. ואם פרש החבר ולא לקח סתם, אלא אמר 30
לחנני: אגדה זו שאני לוקח ממך - לחברי אני קונה 31
אותה, וזו - לעצמי אני קונה אותה, זו שלקח לעצמו 32
- חייב לעשרה, וזו שלקח לחברו - אינו צריך לעשרה. 33
ואם נתערבו³⁷, אפלו נתערבה אחת שלו במאה של 34
חברו - מתקן הכל דמאי, ואחר כך יתן לחברו ששלו 35
לקח לו³⁸. 36
ט. חמשה שאמרו לאחד: צא והבא לנו חמש אגדות 37
של ירק, והביא³⁹ לכל אחד ואחד בפני עצמו - חברים 38
שבהן אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד⁴⁰. הביא 39
להן בערוב⁴¹ - חברים שבהם צריכין לעשר הכל⁴². 40
י. עם הארץ שאמר לחבר: צא ולקט לי תאנים מתאנתי 41
- אוכל מהן החבר עראי⁴³, ומעשרן⁴⁴ [דמאי⁴⁵]. ואם 42
אמר החבר לעם הארץ ללקט לו⁴⁶, ושמע חבר אחר - 43
זה האחר אוכל⁴⁷ ואינו צריך לעשר; שאין החבר מוציא 44
דבר שאינו מתקן מתחת ידו, וחזקתו שהפריש עליה 45
ממקום אחר. אף על פי שלא נחשדו חברים לתרם שלא 46
מן המקף⁴⁸, כדי לסלק המכשול מלפני עם הארץ 47
תורמין. 48

שנמפר לחבר - צריכין לקבל עליהם בתחלה¹⁵. ובת 1
חבר או אשתו שנסת לעם הארץ, ועבדו שנמפר לעם 2
הארץ - הרי הן בחזקתן¹⁶ עד שיחשדו. בנו או עבדו 3
של חבר שהיו למודין¹⁷ אצל עם הארץ - צריכין לקבל. 4
בנו או עבדו של עם הארץ שהיו למודים אצל חבר: 5
כל זמן שהן אצל¹⁸ - הרי הן פתור; יצאו - הרי הן 6
כעם הארץ¹⁹. 7
ד. מי שאינו נאמן, והיה אחד מבניו או מעבדיו 8
נאמן²⁰, או אחד ממשפחתו - לוקחין ממנו ואוכלין על 9
פיהן²¹, ואין חוששין לדבר. 10
ה. היה הוא נאמן ואשתו אינה נאמנת - לוקחים 11
ממנו²², ואין מתארחין אצלו²³. [היתה אשתו נאמנת 12
והוא אינו נאמן - מתארחין אצלו, ואין לוקחין ממנו²⁴. 13
ותבוא מארה למי שאשתו נאמנת והוא אינו נאמן]. 14
ו. לא ישמש חבר²⁵ לא במשתה עם הארץ ולא 15
בסעדתו, אלא אם כן היה הכל מעשר ומתקן מתחת 16
ידו²⁶. לפיכך, הרוצה חבר משמש במשתה עם הארץ 17
או בסעדתו - הרי הכל בחזקת מתקן ומעשר. ואיהו 18
מסב עם עמי הארץ - אין הסעדה בחזקת מעשרת, 19
שמה החבר על התנאים שבלבו²⁷ הוא סומך²⁸. 20
ז. כשם שאדם סועד אצל עם הארץ וסומך על תנאו, 21
כך הוא צריך להיות מתנה על בנו²⁹, ואפלו היה בנו 22
במקום אחר. אבל אינו צריך להיות מתנה על אחר חוץ 23
מבנו, ואפלו היה עמו במשתה³⁰. לפיכך, כן חבר שהיה 24

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לאחר. (15) [והכוונה שצריכים לקבל נאמנות לפני הנישואין והמכירה, שהרי אמרו בתוספתא דמאי פרק ג' "היה הוא נאמן ואשתו אין נאמנת, לוקחין ממנו ואין מתארחין אצלו, וכו'", שוודאי יבוא לידי מכשול]. (16) אפילו כשהם אצל עם הארץ, שמנהגם הראשון בידם. (17) רגילין לבקר. (18) [=אצל החבר]. (19) שפסקה השפעתו, ומכאן שגדולה השפעת עם-הארץ על הלימודים אצלו, מהשפעת החבר על הלימודים אצלו. (20) כלומר, שקבל על עצמו להיות נאמן תחת אדונו. (21) והיינו שמעידים על הפירות שמתוקנים הם. (22) שוודאי מתקן מה שהוא מוכר. (23) כי אשתו חשודה להאכיל דבר שאינו מתוקן. (24) [אם אשתו אינה מעידה על זה]. (25) הנאמן על המעשרות. (26) כשהזמינו אצלו. (27) [ראה למעלה פרק ט הלכה י' שבדמאי אינו צריך לרחוש בשפתין]. (28) ולא תיקן אלא מה שהוא אוכל. (29) אפילו בגדול, כיוון שהוא סמוך על שולחנו. (30) שאינו אחראי לו. (31) לחם בתבלין מתוקן היטב. (32) מעם הארץ. (33) היינו שלוקח שניים: אחד עבור משלחו ואחד עבורו, שלוקח בסתם ואינו מפרש זה בשבילו וזה בשבילי כמו בסיפא. (34) שאומרים הוברר הדבר, שזאת היא הגלוסקא שלקח עבורו בשליחותו, שהרי בדברבן אומרים יש ברירה, והרי זה כאילו עם הארץ בעצמו קנה הגלוסקא. (35) שנתן לו עם הארץ. (36) שכיוון שקונה במעה שלו הרי הוא כקונה לעצמו, ואחר כך כשנותן לעם הארץ, הרי הוא נותן לו דמאי ואסור. (37) ראה למעלה פרק ט הלכה יג. שבתערבו אין אומרים "ברירה". (38) ואינו בטל במאה, מאחר שאפשר לתקן. (39) מעם הארץ. (40) שאין הם אחראים על חלקו של עם הארץ. (41) כלומר, לקח לכל אחד בפני עצמו ולאחר מכן נתערבו אצלו, שאין אומרים ברירה באופן זה. (42) שלא יהיו כנותנים דמאי לעם הארץ. (43) שהרי אין המתנה קובעת למעשר כמכר. (44) אם הוא רוצה לאכול קבע. (45) כגירסת הר"ח בעירובין שם: "האומר לחבירו צא ולקט לך תאנים (מתאנתי) אוכל מהן עראי ומעשרין דמאי. מלא לך כלכלה זו אוכל מהן עראי ומעשרין וודאי". אלא שצריך עיון, למה השמיט רבינו הבבא של "מלא כלכלה". [וטעמם של דברים נראה, שכשם שאמרו שהמוצא כלכלה במקום שהרוב מכניסים לבתים, מתקנה וודאי, שוודאי לא עישרו לפני ראיית פני הבית, כמו כן אם לא נגמרה מלאכתם, בוודאי לא עישרם, ולפיכך אם אמר לו: לקט תאנים, היינו כמה שילקט ילקט, הרי זה נגמרה מלאכתו, כמפורש למעלה פרק ג הלכה י': "אם אינו ממלא [את הכלי] עד שילקט כל צרכו", ואפשר שבעל הפירות עישר מיד, בכדי שיעשה, היינו בכדי שיעור זמן שילקט כמה תאנים בודדות, ולכן אינו מעשרן אלא דמאי, והמדובר כשמוליכם לשוק, שאם לא כן אינו מעשר עד שיראה פני הבית, אבל אם אמר לו: מלא כלכלה זו, שאין זה גמר מלאכה עד שימלאנה, אינו מעשר עד שיידע שמילא את הכלכלה, ולפיכך מעשרין וודאין. (46) כלומר, לעם הארץ. (47) אם נתן לו עם הארץ רשות. (48) כלומר, תרומת מעשר, אבל בתרומה גדולה הלכה היא לכל ש"אין תורמין תרומה גדולה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יא. מתר להאכיל את העניים⁴⁹ ואת האורחים⁵⁰
 2 דמאי⁵¹. וצריך להודיען. והעני עצמו והאורח, אם רצו
 3 לתן - מתננין.
 4 יב. גבאי צדקה גובין סתם⁵² מכל אדם⁵³ ומחלקים
 5 סתם⁵⁴, והרוצה לתן - יתן.
 6 יג. רופא חבר שהיה מאכיל לחולה עם הארץ⁵⁵ מפרות
 7 עם הארץ⁵⁶ - נותן לתוך ידו, אבל לא לתוך פיו⁵⁷. ואם
 8 היה הדמאי של רופא - אפלו לתוך ידו לא יתן. וכן
 9 אם ידע שהוא טבל ודאי - אפלו לתוך ידו אסור.
 10 **פרק אחד עשר**
 11 א. אסור למכור את הדמאי לעם הארץ² או לשלח לו
 12 דמאי, מפני שהוא מסייע לזה לאכל דבר האסור. אבל
 13 מוכרין ומשלחין אותו לתלמידי חכמים⁵; שאין תלמיד
 14 חכם אוכל עד שיעשר או עד שיודיעו אדם נאמן שזה
 15 מעשר.
 16 ב. פל⁶ המשפיעין⁷ במדה גסה⁸, כגון הסיטונות⁹
 17 ומוכרי תבואה - מתרין למכור את הדמאי ולשלח¹⁰;
 18 מפני שהן מוסיפין על המדה¹¹, התקינו חכמים שיהיה

- 19 הלוקח או זה שנשתלחו לו הוא המפריש מעשר
 20 דמאי¹². אבל המודדן במדה דקה¹³, הואיל והמוכר
 21 משתפר - הוא מפריש, ולא ימכר ולא ישלח¹⁴ אלא
 22 מתנן.
 23 ג. וכמה¹⁵ היא מדה גסה? כביש - חצי סאה, ובכל -
 24 מדה שמחזקת שנה דינר מאותו דבר הלח.
 25 ד. סלי¹⁶ זיתים¹⁷ וענבים וקפות של ירק, אף על פי
 26 שהוא מוכרן אכסרה¹⁸ - אסור למכרן דמאי¹⁹.
 27 ה. אמר²⁰ אחד מהן²¹: בוא ונתנן הפרות האלו, בין
 28 שהיה מוכר בדקה²² או בגסה²³ - המוכר מפריש תרומת
 29 מעשר, והלוקח מפריש מעשר שני. ודבר זה תנאי בית
 30 דין הוא²⁴.
 31 ו. חבר²⁵ ועם הארץ שירשו את אביהן עם הארץ²⁶ -
 32 יכול הוא²⁷ לומר²⁸: טל אתה חטים שבמקום פלוני ואני
 33 חטים שבמקום פלוני²⁹, אתה יין שבמקום פלוני ואני
 34 יין שבמקום פלוני; אבל לא יאמר: טל אתה חטים ואני
 35 שעורים³⁰, טל אתה הלח ואני היבש³¹, מפני שזה מוכר
 36 דמאי³².
 37 ז. מי³³ שהיה נושא ירק³⁴ וכבד עליו משאו, ורצה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אלא מן המוקף" ולא לתלמידי חכמים בלבד. (49) אפילו עמי הארץ, שאם אתה אומר שמאכילין רק לחבירים, אתה נועל דלת בפני עניים עמי-הארץ. (50) ואף שבביתם עשירים הם, כאן הם עניים. (51) שרוב עמי הארץ מעשרים הם, והקלו בזה כדי להקל עלינו מצוות הצדקה והכנסת האורחים. (52) מאכלים עבור העניים. (53) אף מעמי-הארץ, ואינם מבדילים בין מאכלים שקבלו מחבר לבין מה שקבלו מעם-הארץ, ש"אם מדקדק אתה אחריי [אחרי הנותן צדקה אם הוא עם-הארץ, להבדיל את מה שנתן, משאר מאכלים] אתה ממעט מן הצדקה [שהעם הארץ ייעלב ולא ייתן יותר]. (54) אף לעם-הארץ. (55) שאין בו סכנה. שאם לא כן - הרי הכל מותר. (56) שאינם של הרופא. (57) אף שאסור דרבנן אסור באכילה לחולה שאין בו סכנה, בדמאי הקלו ולא גזרו אלא בנותן לתוך פיו. (1) יבאר שאסור למכור דמאי לע"ה ולשלוח לו דמאי. המשפיעין במדה גסה אם מותרין למכור דמאי. חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ. מי שהיה נושא ירק וככר עליו ורוצה להשליך ממנו לארץ. המוצא פירות בדרך. והנותן לפונדקית לבשל ולאפות לו. המפקיד פירותיו אצל עם הארץ או אצל הגוי. (2) דמאי פ"ג משנה ג. ואפילו המשפיעין במדה גסה, אסורים, ראה להלן. (3) משנה שם. (4) היינו המשפיעין במדה גסה, ראה בהלכה הסמוכה. (5) ודוקא בדמאי, שאינו אסור אלא מדבריהם, אבל בטבל ודאי, שאסור מן התורה, לא התירו לשלח לחבר, אלא לצורך (למעלה פ"ו הלכה ו). (6) שם פ"ב משניות ד"ה. (7) המוסיפים על המדה וימכרו במדה גסה (פירוש המשנה שם). (8) ראה בהלכה הסמוכה. (9) המוכרים מאכלים רבים במדה גסה (פירוש המשנה שם). (10) לתלמיד חכם. ראה הלכה הקודמת ולהלן בסמוך. (11) וימלאו המדה ביותר ויוסיפו בה ויקח הקונה יותר מן הראוי לו (שם). (12) ודוקא לתלמיד חכם. אבל לעם הארץ, אסור למכור, שמא לא יעשר, ראה למעלה. ועיין תוספות אנשי-שם ומשנה ראשונה וחזון-איש. (13) חנונים. (14) אף שבמתנה אינו משתכר - לא חלקו חכמים בזה. (15) שם משנה ה. (16) שם, ולא כרבי יוסי, וכן כתב בפירוש המשנה שם. (17) כנוסחת ספרים אחרים במשנה שם (מלאכת שלמה). (18) כלומר, בלי שיעור ומדה, אלא כפי שידומן לו (פירוש המשנה). וראה בפ"ג מהלכות מכירה הלכה ב ובהגהות מיימוניות שם. (19) עד שיתקנם, כיון שאינו מוכר כשיעור מדה גסה האמורה למעלה (משנה ראשונה שם). (20) מימרא של רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוצדק, בירושלמי שם. (21) המוכר או הלוקח, ראה להלן. (22) שעל המוכר לתקן, והלוקח הסכים להשתתף בתיקון, ואמר לו: בא ונתקן הפירות. (23) שעל הלוקח לתקן והמוכר הסכים להשתתף ואמר לו: בוא ונתקן הפירות. (24) כלומר, אף-על-פי שבאה הסכמת שניהם על ההפרשה, אין אומרים: יתן זה חצי וזה חצי, אלא תרומת מעשר למוכר ומעשר שני ללוקח [וראה למעלה פ"ט הלכה יא]. (25) שם פ"ו משנה ט, ותוספתא פ"ו. (26) ופירות שהורישם - דמאי. (27) החבר. (28) לאחיו עם-הארץ. (29) מפני שבדמאי שהוא מדרבנן, אנו אומרים "ברירה" (וראה למעלה פ"ו הלכה יד, ופ"ט הלכה יג). כלומר, הוברר הדבר למפרע שזה חלקו וזה חלקו של אחי, ואין כאן מכירת דמאי לעם-הארץ. (30) שבשני מינים לא אמרו "ברירה", וראה למעלה פ"ו שם. (31) שלח ויבש ממש הם כשני מינין וצריך שומא בחלוקתם, שהיבש משתמר ביותר (מאירי לחגיגה הוצאת "מוריה" עמוד נג, ועיין בירושלמי פאה פ"ג הלכה ב). (32) כיון שיש לכל אחד מהם החצי בכל מין ומין, וכשאומר החבר לעם-הארץ טול אתה חטים ואני שעורים או טול אתה הלח ואני היבש, נמצא מוכר לו חצי חטים או חצי לח תמורת זה שמקבל ממנו. (33) שם פ"ג משנה ב. וכן בתוספתא שם פ"ד, וכחכמים ולא כרבי יוסי. (34) של דמאי שנגמרה מלאכתו למעשר (רע"ב שם),

- 1 להשליך ממנו על הדרך כדי להקל ממנו או - לא ישליך
- 2 עד שיעשרו³⁵, כדי שלא תהא תקלה לעמי הארץ
- 3 שאוכלין אותו בדמאי.
- 4 ח. הלוקח³⁶ ירק מן השוק³⁷ ומשק³⁸, אף על פי שלא
- 5 שקל ולא מדר ולא נתן דמים³⁹, ונמלך להחזיר לבעל
- 6 החנות⁴⁰ - לא יחזיר עד שיעשרו⁴¹.
- 7 ט. המוצא⁴² פרות⁴³ בדרך⁴⁴: אם רב מכניסין לביתן⁴⁵
- 8 - פטור מלעשר⁴⁶, שצדין לא נקבעו למעשר; ואם רב
- 9 מכניסין למכר בשוק⁴⁷ - הרי אלו דמאי⁴⁸; ומחצה
- 10 למחצה⁴⁹ - דמאי⁵⁰.
- 11 י. נטלן⁵¹ לאכלן⁵² ונמלך להצניע⁵³ - לא ישא אותן
- 12 עד שיעשרו⁵⁴, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים⁵⁵. ואם
- 13 נטלם מתחלה שלא יאבדו⁵⁶ - הרי זה מתר לשהותן

- 14 אצל⁵⁷ עד שירצה לאכלן או לשלחן או למכרן⁵⁸,
- 15 ויעשר אותן דמאי⁵⁹.
- 16 יא. קניבת⁶⁰ ירק⁶¹ הנמצאת בגנה⁶² - הרי זו פטורה מן
- 17 הדמאי⁶³. ושל בעל הבית הנמצאת בבית - חצית⁶⁴.
- 18 שעל גבי האשפה⁶⁵ - בכל מקום⁶⁶ מתרת⁶⁷.
- 19 יב. הנותן⁶⁸ לפנדיקית⁶⁹ לבשל לו ולאפות לו - מעשר
- 20 את שהוא נותן לה⁷⁰, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים⁷¹,
- 21 ומעשר את שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה
- 22 להחליף של זה [בזה]⁷². אבל⁷³ הנותן לחמותו, בין
- 23 שנשא בתה בין שארסה⁷⁴, או לשכנתו פת לאפות
- 24 ותבשיל לבשל - אינו חושש לא משום מעשר⁷⁵ ולא
- 25 משום שביעית⁷⁶, מפני שאינה חשודה להחליף⁷⁷. במה
- 26 דברים אמורים⁷⁸? בזמן שנתן לה שאור לעסה ותבלין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

וראה להלן. (35) שהפקר אינו פטור ממעשר, אלא קודם גמר מלאכה, אבל אחר גמר מלאכה אינו פטור (למעלה פ"ג הלכה כ.). וראה בשער המלך פ"ח מהלכות לולב ה"ב, ד"ה של דמאי. (36) משנה ותוספתא שם. (37) כלומר, מעם-הארץ. (38) כן הוא בסוף המשנה שם, שאם לא משך מותר להחזיר, וראה למעלה פ"ה הלכה א. (39) שכיון שמשך - קנה. (40) מדעת בעל החנות, אבל בלי דעתו אינו יכול להחזיר, שהרי חל המקח, כנ"ל (תוס' אנשי-שם). (41) בירושלמי שם אליבא דר' יוחנן: "כיצד הוא עושה? נותן דמי אחת מהן ומתקן". וכן כתב רבינו בפירושו המשנה שם. וראה למעלה שם. (42) מכשירין פ"ב משנה י. וראה למעלה פ"ג הלכה כב. (43) שנגמרה מלאכתם, וראה להלן. (44) שהם הפקר, וזכה בהם. (45) שהם מותרים באכילת עראי עד שיכנסו לבית (שם הלכה ב.). (46) אם אוכלם עראי (משנה-למלך). (47) שהם נקבעים מיד עם גמר מלאכתם (למעלה שם). (48) במשנה שם: "חייב", ופירשה רבינו: "דמאי", כדין פירות של עם-הארץ. ומה שהפקר פטור ממעשרות, אינו אלא אם הפקיר קודם גמר מלאכה, אבל לאחר גמר מלאכה אינו פטור, ראה למעלה שם הלכה כ. וראה בתוספתא כפשוטה עמ' 658. (49) כלומר, חצים מכניסים לשוק, וחצים לבית. (50) אף-על-פי שספק ספיקא הוא, ספק מכניסים לבית ופטור, ואף אם מכניסים לשוק, שמא עשרום - מכלי-מקום בדמאי החמירו גם בספק ספיקא, כדלהלן בהלכה יג, עיין שם בכסף-משנה. (51) דמאי פ"ג משנה ג. (52) כלומר, המוצא פירות בדרך, כבהלכה הקודמת, ונטלן לאכלן, ואם כן, זכה בהם. (53) להשהותם אצלו. (54) מדברי רבינו להלן בסוף ההלכה נראה, שהמדובר כשמצאם במקום שרוב מכניסים לשוק. אולם אם מצאם במקום שרוב מכניסים לבת, שוודאי לא נתעשרו (למעלה פ"ג הלכה כב, ופ"ה הלכה ו), מעשרם ודאי, אף-על-פי שלא הכניסום לבית - שמא יאכלום קבע. (55) כלומר, לבני הבית. (56) ולא נתכוין לזכות בהם כלל. (57) ואינו חייב לעשר, לפי שאינו נוטל אותם לעצמו, ולמדו כן בירושלמי שם ממה שנאמר (דברים יד, כב): "עשר תעשר (את כל תבואת זרעך)" - "משלך אתה מעשר, ואי אתה מעשר משל אחרים". (58) לעם הארץ אפילו במדה גסה, ולחבר במדה דקה, למעלה הלכות א"ב. (59) אם רוב מכניסים למכור בשוק, ראה למעלה. (60) תוספתא שם פ"ד. וראה בירושלמי תרומות פ"א הלכה ד, לפי גירסת הר"ש סיריסליאו שם. (61) עלי ירק מקולקלים שנתלשו. (62) שתלשום הגננים. (63) שהגננים אינם מקנבים אלא את המעופשים ביותר, המותרים לזרים, ראה למעלה בפ"א מהלכות תרומות הלכה י. (64) שבעלי בתים מקנבים אפילו המעופשים קצת. (65) כלומר, אפילו על גבה, שאפשר ליטלה בנקל. (66) כלומר, אפילו של בעלי בתים. ואפילו אשפה [וכל-שכן] אשפה שבשוק. עיין חולין יב. (67) שמעתה אין עליה שם אוכל. (68) דמאי פ"ג משנה ה. (69) בעלת הפונדק. ומנהג הסוחרים לתת לה הקמת והבשר והתבשיל כל אחד מאכלו ולחמו (פירוש המשנה שם). (70) שהיא מחליפה של זה בזה, כדלהלן. (71) ואין אומרים "אין אנו אחראים לרמאין", ודלא כר' יוסי שם. ואף בפ"ט מהלכות מע"ש הלכה ז נראה מדברי רבינו, שאין אנו אחראין לגולנין - כאן שנותן לה בידים החמירו (פאת השלחן סימן טז ס"ק כא ע"פ הירושלמי). (72) משנה שם, שכיון שהיא טורחת בשבילו, היא מורה היתר לעצמה לקחת בשבילה את היפה ולתת לאורח את הגרוע (חולין ו: ותוספות שם ד"ה התם). (73) כן הוא בירושלמי שם הלכה ו אליבא דחכמים החולקים על ר' יהודה, ודלא כמשנתנו שם שהיא אליבא דר' יהודה. (74) בעיא שנפשטה, בירושלמי שם. (75) שמא החליפה בדברים שאינם מעושרים. (76) שמא החליפה בספיחי שביעית האסורים באכילה, כדלהלן בפ"ד מהלכות שמיטה הלכה ב. [ועמי הארץ נחשדו על השביעית (שם פ"ח הלכה י) וראה להלן פ"ב הלכה ט]. (77) שחמותו לא תמצא היתר לעצמה, שכן דרכן לטרוח עבור חתן ובתן וכן דרך השכנים לטרוח אלו בשביל אלו, ראה בתוספות שם. (78) תוספתא שם וחולין שם.

- 1 לקדירה⁷⁹; אבל אם לא נתן - חושש משום מעשרות⁸⁰
 2 וחושש משום שביעית⁸¹. ולפיכך, אם היתה שנת
 3 שמטה - אסור, שמא השאור מספיקי שביעית הוא⁸².
 4 יג. המוליך⁸³ חטיו⁸⁴ לטוחן עם הארץ⁸⁵ - הרי הן
 5 בתוקפתן⁸⁶, שאינו חשוד להחליף. הוליקן לטוחן עובד
 6 כוכבים - הרי הם דמאי, שמא החליפן בחטים של עם
 7 הארץ⁸⁷. וכן המפקיד אצל עם הארץ - הרי הן בתוקפתן,
 8 שאינו חשוד להחליף הפקדון.
 9 יד. עם הארץ⁸⁸ שהיה משתמש⁸⁹ בחנותו של חברו⁹⁰,
 10 אף על פי שהחבר יוצא ונכנס⁹¹ - הרי זה מותר, ואינו
 11 חושש שמא החליף⁹².
 12 טו. המפקיד⁹³ פרותיו אצל העובד כוכבים - הרי הן
 13 כפרותיו של עובד כוכבים; שחזקתו להחליף הפקדון.
 14 והיאך דינם? אם היו פרות שעדיין לא נגמרה
 15 מלאכתן⁹⁴, ונגמרו ביד ישראל אחר שלקח הפקדון -
 16 מפריש מעשרותיו, כמו שבארנו⁹⁵; ואם היו פרות
 17 שהפקיד טבלים ונגמרה מלאכתן - חייב להפריש, שמא
 18 לא החליף העובד כוכבים⁹⁶. ולפיכך יראה לי,
 19 שהמעשרות שפריש - ספק⁹⁷. אבל אם הפקיד חלין
 20 מתקנין - אינו צריך להפריש כלום; שאפלו החליף
- העובד כוכבים - פטורין⁹⁸, כמו שבארנו בהלכות
 תרומות⁹⁹: דגנך - ולא דגן עובד כוכבים.
- פרק שניים עשר**
- א. הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח
 לעשרן, ונכנסה שבת או יום טוב שאינו יכול לעשר -
 הרי זה שואל, ואם אמר לו: מעשרין הן - אוכל על
 פיו בשבת. וכן אם אמר לו אחד שאינו נאמן: מעשרין
 הן - אוכל על פיו באותה שבת, ואפלו היו לו פרות
 אחרות מתקנין מאותו המין. מפני שאימת שבת על
 עמי הארץ, ואינו עובר בה עברה.
 ב. אף על פי שהוא אוכל על פיו בשבת - הרי זה לא
 יאכל מאותן הפרות למוצאי שבת עד שיעשר דמאי על
 הכל, על שאכל בשבת ועל הנשאר; שלא הקלו
 והאמינוהו אלא לצרף אותה שבת. היתה שבת ויום
 טוב סמוך לה, ושאלו באחד מהן - אוכל אף בשני,
 מפני שלא נראה לעשר ביניהם. וכן בשני ימים טובים
 של גלויות.
 ג. הנשבע על חברו שאיכל עמו בשבת, והוא אינו
 מאמינו על המעשרות - שואל ואוכל על פיו בשבת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(79) לתבשיל. (80) שמא נתנה בעיסה ובקדירה שאור ותבלין של דמאי, ויש תבלין שחייבין במעשר. וראה בפאת השולחן סימן יב ס"ק י, שהארץ להוכיח זאת. ועיין תוספות חולין שם ד"ה אינו חושש. (81) בדפוס רומי ליתא תיבות אלו, והן בכלל מה שכתב: ולפיכך וכו'. (82) וראה להלן (פי"ג הלכה יח), שבשארור ותבלין גזרו גם על תערובת דמאי. (83) שם פ"ג משנה ד, ותוספתא שם פ"ד. (84) שהופרשו מהם תרומות ומעשרות. (85) במשנה שם: "או לטוחן כותי". והשמיטו רבינו, לפי שבזמן הזה עשאו כגויים לכל דבריהם, וראה בפירוש המשנה שם. (86) שם: "למעשרות ולשביעית". (87) שכשם שהוא הוליק חטיו לטוחן אצלו, כן הוליקו גם עמי הארץ, שפירותיהם דמאי. ואף-על-פי שספק ספיקא הוא, שמא לא החליפן, ואף אם החליפן בשל עמ-הארץ, שמא עמ-הארץ זה מן המעשרים הוא? - כיון שלא סמכו על "רוב עמי הארץ מעשרין הן", לא סמכו גם על ספק ספיקא (כסף-משנה), וגם בדיקת חמץ שנתקנה על הספק, לא סמכו בה על ספק ספיקא (רדב"ז). וראה בפ"ב מהלכות חמץ ומצה הלכה י והערה סד (ובפירוש המשנה לדמאי פ"א משנה א, כתב רבינו שסומכים בקלים שבדמאי על ספק ספיקא. ועיין שם בתוספות הגרע"א שכתב שבקלים שבדמאי יש ספק אחד שהוא הפקר, ואינו כלל בחיוב תרומות ומעשרות, ולכן סמכו בזה על ספק ספיקא. ועיין אור-שמח). (88) תוספות שם פ"ג. (89) כלומר, משמש. וראה בברכות נב: (90) שהיו אוכלים ושותים בה והוא משמש. וראה בפסחים קי: (91) כלומר, מתעסק באומנתו ואין ענינו על החנות. (92) אבל אם אינו נכנס כלל - חושש. ואף-על-פי שעמ-הארץ אינו חשוד להחליף (בהלכה הקודמת) - זה אינו אלא בפקדון שהמחליפו הרי הוא כשולח יד בפקדון, אבל בחנות שהכל ניתן למכירה, חוששים שמא יתן ללקוחות את שלו ויקח מן החנות את חלקו. וראה בפאת השולחן סימן טז ס"ק לט. ותוספתא כפשוטה שם וחזון-איש. (93) משנה שם, כחכמים ולא כר' שמעון. (94) ולא הפריש מהם תרומות ומעשרות. (95) למעלה בפ"א מהלכות תרומות הלכה יא, שאם לקח הישראל מן הגוי פירות שלא נגמרה מלאכתם וגמרם ברשותו, חייב בתרומות ומעשרות מן התורה, אבל אינו נותן מעשר ראשון לגוי. (96) שאם החליף - פטור, שדיגון הגוי פטור (שם). (97) ואינו נותנם לכהן וללוי - שמא החליף. (98) ואין לחשוש שמא החליף בשל עמ-הארץ שפירותיו דמאי (ראה למעלה), שרק בטוחן חששו לכך, "לפי שהטוחן יתקבצו אליו קופות של חיטה ואפשר שיחליפן בפירות ישראל אחר" (פירוש המשניות שם), ועיין ירושלמי שם. (99) שם. (1) יבאר הלוקח פירות ממי שאינו נאמן לעשרן ונכנס שבת שאינו יכול לעשר. המשביע חברו שאיכל עמו בשבת, והוא אינו נאמן עליו. מי שאינו נאמן שראינוהו שהפריש תרומת מעשר מפירותיו. האומר למי שאינו נאמן קח לי ממי שהוא מעשר. הנכנס לעיר ושאל מי כאן מעשר ואמר אחד אני. המוכר פירות בסוריא ואמר משל ארץ ישראל הם. עניים שאמרו פירות אלו לקט שכחה ופאה הם, אם הם נאמנים. החשוד שהעיד על אחרים, והמוכר פירות ואחר כך אמר פירות שמכרתי לך טבל הם.

46 - נֶאֱמַן; שֶׁהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר. וְאִם יָדוּעַ
47 שִׁישׁ לוֹ קֶרֶקַע בְּסוּרֵיָא וְהִיָּה רַב מִמֶּכְרוֹ מִשְׁדֵּהוּ - חֵיב
48 הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹ; שֶׁחֲזַקְתּוֹ שֶׁמִּשְׁדֵּהוּ הִבִּיאָם.
49 יב. עֲנִיִּים שְׁאָמְרוּ: פְּרוֹת אֵלוֹ שֶׁל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפָאָה -
50 הָרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנִין כֹּל זְמַן הַגִּרְנּוֹת, שֶׁהִלָּקֵט וְהִשְׁכִּחָה
51 וְהִפָּאָה מִצְוִיִּים. וְהוּא שִׁיְהִיָּה קְרוֹב מִן הַגֶּרֶן כְּדִי שִׁיַּצֵּא
52 וְיָבוֹא בּוֹ בְּיוֹם. וְאִם אָמְרוּ: שֶׁל מַעֲשֵׂר עֲנִי הֵם - הָרִי
53 אֵלוֹ נֶאֱמָנִין כֹּל הַשָּׁנָה כְּלָה. וְאִינוּ נֶאֱמָנִין אֲלָא עַל דְּבָר
54 שֶׁדָּרָךְ בְּנִי אָדָם לִתְנוֹ.
55 יג. בִּיצֵד? חֲטִים אֵלוֹ לֶקֶט שִׁכְחָה וּפָאָה הֵם - הָרִי אֵלוֹ
56 נֶאֱמָנִים. קָמַח זֶה שֶׁל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפָאָה הוּא - אֵינָם
57 נֶאֱמָנִין. וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר, שְׁאִין נֶאֱמָנִין עַל הַפֶּת לוֹמַר
58 מִמִּתְנֹת עֲנִיִּים הוּא. אֲלָא מִתַּעֲשָׂרִין דְּמֵאִי.
59 יד. נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוּרָה שֶׁל אֲרֹז, וְאִין נֶאֱמָנִין עֲלִיו, בֵּין
60 חֵי בֵּין מִבְּשָׁל. נֶאֱמָנִין עַל הַפּוֹל, וְאִין נֶאֱמָנִין עַל
61 הַגִּרְסִין, בֵּין חֲזִין בֵּין מִבְּשָׁלִין. נֶאֱמָנִין עַל הַשָּׁמֶן לוֹמַר
62 שֶׁל מַעֲשֵׂר עֲנִי הוּא, וְאִין נֶאֱמָנִין לוֹמַר שֶׁל זִיתֵי נְקוּף
63 הֵם. נֶאֱמָנִין עַל הַיֶּרֶק חֵי וְלֹא מִבְּשָׁל, אֲלָא אִם כֵּן הִיָּה
64 דְּבָר מוּעָט. שֶׁכֵּן דָּרָךְ בְּעָלֵי בָתִּים לִתֵּן מִעַט יֶרֶק מִבְּשָׁל
65 מִקְדַּרְתּוֹ לְעֲנִי; וּמִתּוֹךְ שִׁיְכוּל לוֹמַר: הַבַּעַל הַבֵּית נִתְנוֹ
66 לִי, יְכוּל לוֹמַר: אֲנִי בִשְׁלָתִי מִמִּתְנֹתִי.
67 טו. וְכֵן כֵּן לֹוי שְׁאָמְרוּ: פְּרוֹת אֵלוֹ מִמַּעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן
68 שֶׁנִּשְׁטְלָה תְּרוּמָתוֹ הֵם - הָרִי זֶה נֶאֱמָן לְעוֹלָם עַל תְּרוּמַת
69 מַעֲשֵׂר, כְּשֶׁם שִׁישְׁרָאֵל נֶאֱמָן עַל תְּרוּמָה גְּדוּלָּה; אֲבָל
70 אֵינוֹ נֶאֱמָן עֲלִיו לְפָטְרוֹ מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי.
71 טז. אִין כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אֲמוּרִין אֲלָא בְּעַם הָאֶרֶץ
72 שְׁאֵינוֹ לֹא חֲשׂוֹד וְלֹא נֶאֱמָן; אֲבָל מִי שֶׁהוּא חֲשׂוֹד לְמַכּוֹר
73 תְּרוּמָה לְשֵׁם חֲלִין - אֲסוּר לִקְחָ מִמֶּנּוּ כָּל דְּבָר שִׁישׁ בּוֹ
74 זָקַת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר, אֲפֹלוּ קֶרֶבֶת דָּגִים, מִפְּנֵי שְׁנוֹתֵינִין
75 בָּהֶם שָׁמֶן. וְאִין אֲסוּר אֲלָא כֹּל שֶׁלְּפָנָיו, אֲבָל אֲצֵרוֹ -
76 מִתֵּר לִקְחָ מִמֶּנּוּ; מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּנִירָא לְעֶרֶב תְּרוּמָה
77 בְּאֲצֵרוֹ, שְׁמָא יִדְעַע הַדְּבָר וְיִפְסִיד הַכֹּל. וְכֵן הַחֲשׂוֹד
78 לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לְמַכְרֵן לְשֵׁם חֲלִין - אִין לֹקְחִין מִמֶּנּוּ דְּבָר
79 שִׁישׁ עֲלִיו זָקַת מַעֲשֵׂר. וְכֹל זֶה קִנְס מִדְּבָרֵיהֶם.
80 יז. חֲשׂוֹד שֶׁהֶעִיד עַל שָׁל אַחֲרֵים - נֶאֱמָן; חֲזָקָה אִין
81 אָדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ. וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר עִם הָאֶרֶץ. לְפִיכָךְ,
82 עִם הָאֶרֶץ שְׁאָמְרוּ: זֶה טָבֵל זֶה תְּרוּמָה, זֶה וּדְאִי זֶה
83 דְּמֵאִי, אֲפֹלוּ בְּשָׁלוֹ - נֶאֱמָן. אָמַר: אֵלוֹ פְּרוֹת מִתְקַנֵּין,
84 בְּשָׁל אַחֲרֵים - נֶאֱמָן. וְהוּא שְׁלֹא יֵרָאוּ כְּעוֹשֶׂה קִנְיָנָא,
85 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
86 יח. הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחִבְרוֹ, וְאַחֵר שִׁיַּצָּאוּ מִתַּחַת יָדוֹ אָמַר
87 לְלוֹקֵחַ: פְּרוֹת שֶׁמִּכַּרְתִּי לָךְ טָבִלִים הֵן, הַבֶּשֶׂר בֶּשֶׂר בְּכוֹר
88 הִיָּה, הֵינִי יֵין נֶסֶךְ - שׁוֹרֵת הַדִּין שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָן, אֲפֹלוּ הִיָּה
89 הַמוֹכֵר חִבְרָא, וְהַזְרִיז מִחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ. וְאִם הֶאֱמִינוּ -
90 הָרִי זֶה מִשְׁבַּח, אֲפֹלוּ הִיָּה הַמוֹכֵר עִם הָאֶרֶץ.

1 הָרֹאשׁוֹנָה בְּלִבְדּוֹ; אֲבָל בְּשִׁבְתָּ שְׁנִיָּה, אָף עַל פִּי שְׁנִיד
2 מִמֶּנּוּ הִנָּאָה אִם לֹא יֹאכַל אֲצֵלוֹ - לֹא יֹאכַל עַד שִׁיעֲשֹׂר
3 דְּמֵאִי.
4 ד. מִי שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָן, שְׁרָאִינוּהוּ שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר
5 מִפְּרוֹתָיו שֶׁהֵן דְּמֵאִי, וְרָאִינוּהוּ שֶׁחֲזַר וְנִפְלָה בְּפָנָיו, בֵּין
6 לְמָקוֹם אַחֵר בֵּין לְמָקוֹמָהּ, וְחֲזַר וְאָמַר: הִפְרַשְׁתִּיהָ - נֶאֱמָן
7 אֲפֹלוּ בְּחָל, וְאוֹכַל עַל פִּיו. כְּשֶׁם שְׁאֵימַת שִׁבְתָּ עַל עַמִּי
8 הָאֶרֶץ, כִּף אֵימַת דְּמוּעַ עֲלֵיהֶם, וְאִינוּ חֲשׂוֹדִין לְהַאֲכִיל אֶת
9 הַמִּדְּמַע.
10 ה. מִי שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָן, שְׁרָאִינוּהוּ שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן
11 מִפְּרוֹת אֵלוֹ, וְאָמַר שֶׁהִפְרִישׁ מִהֵן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - נֶאֱמָן.
12 הִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּפָנָיו, וְאָמַר שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר
13 רֹאשׁוֹן - אֵינוֹ נֶאֱמָן; שֶׁהִשְׁנִי שָׁלוֹ. וְהִנָּאֵמָן עַל הַשֵּׁנִי -
14 אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הָרֹאשׁוֹן, וְהִנָּאֵמָן עַל הָרֹאשׁוֹן - נֶאֱמָן עַל
15 הַשֵּׁנִי. לְפִיכָךְ, מִי שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָן שֶׁהוֹצִיא פְּרוֹת מִבֵּיתוֹ
16 וְאָמַר: אֵלוֹ מַעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן - נֶאֱמָן, וְאִין מִפְּרִישִׁין מִהֵן
17 תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת; וְאִם אָמַר: אֵלוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵינוֹ
18 נֶאֱמָן, וְהָרִי הֵן דְּמֵאִי, וּמִפְּרִישִׁין מִהֵן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.
19 וְיִרְאֶה לִי, שֶׁהוּא פוֹדֶה אֶת כָּלָם.
20 ו. הָאוֹמֵר לְמִי שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֵׂרוֹת: קַח לִי מִמִּי
21 שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר, וְהִלָּךְ וְלִקְחָ וְהִבִּיא לוֹ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְאִם
22 אָמַר לוֹ: קַח לִי מֵאִישׁ פְּלוֹנִי - הָרִי זֶה נֶאֱמָן לוֹמַר: מִמֶּנּוּ
23 לְקַחְתִּי, שֶׁהָרִי מִתְּנִירָא שְׁמָא יִשְׁאָלְנוּ. הִלָּךְ לִקְחָ לוֹ מֵאוֹתוֹ
24 פְּלוֹנִי, וְאָמַר: לֹא מִצָּאִיתִי וְלִקְחָתִי לָךְ מֵאַחֵר שֶׁהוּא נֶאֱמָן
25 - אֵינוֹ נֶאֱמָן.
26 ז. הַנִּכְנָס לְעִיר וְאֵינוֹ מְכִיר אָדָם שָׁם, וְאָמַר: מִי כָּאֵן
27 נֶאֱמָן? מִי כָּאֵן מַעֲשֵׂר? וְאָמַר לוֹ אֶחָד: אֲנִי - אֵינוֹ נֶאֱמָן.
28 אָמַר לוֹ: אִישׁ פְּלוֹנִי - הָרִי זֶה נֶאֱמָן; וְלוֹקֵחַ מֵאוֹתוֹ
29 פְּלוֹנִי אָף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ מְכִירוֹ, וְהוֹלֵךְ וְאוֹכַל עַל פִּיו.
30 הִלָּךְ וְלִקְחָ מִמֶּנּוּ, וְשָׁאֵל לוֹ: מִי כָּאֵן מוֹכֵר יֵין יֵשֶׁן? אָמַר
31 לוֹ: זֶה שֶׁשְׁלַחְךָ אֲצֵלִי, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּגוּמְלִין זֶה אֶת
32 זֶה - הָרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנִין.
33 ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמַּן שְׁאֵינוֹ מְכִיר אָדָם שָׁם;
34 אֲבָל אִם מְכִיר אָדָם שָׁם - לֹא יִקַּח אֲלָא מִן הַמִּמְחָה.
35 וְאִם שֶׁהָאָה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם, אָף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ מְכִיר אָדָם
36 שָׁם - לֹא יִקַּח אֲלָא מִן הַמִּמְחָה.
37 ט. וְלֹא הִתִּירוּ דְּבָרִים אֵלוֹ אֲלָא בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת;
38 אֲבָל לְעִנְיַן פְּרוֹת שִׁבְעִיעִית אוֹ לְעִנְיַן טְהוֹרוֹת - לֹא יִקַּח
39 אֲלָא מִן הַמִּמְחָה.
40 י. הַחֲמִירִין שֶׁנִּכְנְסוּ לְעִיר, וְאָמַר אֶחָד מֵהֵן: פְּרוֹת אֵלוֹ
41 אֵינָם מִתְקַנֵּים, וּפְרוֹת חִבְרֵי מִתְקַנֵּין - אֵינוֹ נֶאֱמָן, שְׁמָא
42 קִנְיָנָא עָשׂוּ בִּינֵיהֶן.
43 יא. הַמוֹכֵר פְּרוֹת בְּסוּרֵיָא וְאָמַר: מִשָּׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵם
44 - חֵיב הַלּוֹקֵחַ לַעֲשׂוֹר. מַעֲשָׂרִין הֵן - נֶאֱמָן; שֶׁהִפָּה שְׁאָסֵר
45 הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר. מִשְׁלֵי הֵן - חֵיב לַעֲשׂוֹר. מַעֲשָׂרִין הֵן

יום ג' ט' אייר ה'תשע"ה

פרק שלשה עשר

- 1 א. פירות שחזקתן מן ההפקר², כגון השיתין³ והרימין⁴
- 2 והעזרדין⁵ ובנות שוח⁶ ובנות שקמה⁷ והגפנין⁸ ונובלות⁹
- 3 תמרה¹⁰, והן שעדין לא הטילו שאור⁹, הנצפה¹⁰
- 4 והפסבר¹¹ וכיוצא בהן – פטורין מן הדמאי¹², והלוקחן
- 5 מעם הארץ – אינו צריך להפריש מהן תרומת מעשר
- 6 ולא מעשר שני¹³, מפני שחזקתן מן ההפקר. אפלו אמר
- 7 לו עם הארץ: אינם מעשרין – הרי אלו פטורין מן
- 8 המעשרות, עד שיודע לו שהן מן השמור¹⁴.
- 9 ב. הפכורות¹⁵ והספפות¹⁶: שבבקעה – פטורין מן
- 10 הדמאי¹⁷, ושבגנה – חביזין¹⁸, מפני שהן נשמרין. ואלו
- 11 הן הפכורות: כל הפירות שבפכו עד שלא הושיבו שומר
- 12 על הבקעה לשמר פרותיה¹⁹. והספפות הן הפירות
- 13 שישארו אחר שקפלו המקצועות²⁰ שבשדות וגינותם
- 14 בלא שומר²¹. וכן החמץ העשוי מן התמידים²² – פטור
- 15 מן הדמאי²³.
- 16 ג. כשגזרו על הדמאי – לא גזרו אלא על פירות הארץ

- 19 שהחזיקו בה עולי בבל²⁴, שהוא מקזיב ולפנים.
- 20 וקזיב עצמה – כלחויץ. וכל הפירות הנמצאות מקזיב
- 21 ולחויץ – פטורין מן הדמאי²⁵, שחזקתן מפרות מקום
- 22 שנמצאו בו²⁶.
- 23 ד. פרות שידוע²⁷ שהן מפרות הארץ שהחזיקו בה עולי
- 24 בבל, אף על פי שהן נמצאות בסוריא, ואין צריך לומר
- 25 בארץ שהחזיקו בה עולי מצרים²⁸ בלבד²⁹ – הרי אלו
- 26 חביזין בדמאי³⁰, ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעשר
- 27 שני. לפיכך³¹, הדבילה השמנה שאין כמותה אלא בארץ
- 28 שהחזיקו עולי בבל, וכן התמרים הגדולים, והתורבין
- 29 השונים³², והארז הלכן ביותר, והפמון הגדול³³ –
- 30 מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל³⁴ ובסוריא³⁵. וכן כל
- 31 כיוצא בפרות אלו³⁶.
- 32 ה. החמרים שהביאו פירות לצור³⁷ – חביזין בדמאי;
- 33 שחזקתן מהארץ שהחזיקו עולי בבל, שהיא קרובה
- 34 לה³⁸. והארז³⁹ – אין חוששין לו⁴⁰, אלא כל הארז
- 35 הנמצא חוצה לארץ שהיא קרובה לארץ⁴¹ שהחזיקו
- 36 עולי בבל – פטור מן הדמאי, אלא אם כן היה נכר⁴²,
- 37 כמו שבארנו.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר שפירות שחזקתן מן ההפקר פטורין מן הדמאי. כשגזרו על הדמאי לא גזרו אלא על פירות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל. ודין החמרים שהביאו פירות לצור. והלוקח מתגר נכרי, ואיזהו תגר. אם גזרו על פירות חוצה לארץ שנכנסו בה. דברים שלא גזרו עליהם כשגזרו על הדמאי. כל העיר מוכרין ודאי ואחד מוכר דמאי כיצד יתקן. (2) במשנה שם: "הקלים שבדמאי". ופסק רבינו כר' יוחנן בירושלמי שם, שהקילו בהם מפני שרובם מן ההפקר. ואם כן אף וודאי שלהם פטור. (3) "מין ממיני התאנים המדבריות". (4) סנה המגדל פרי גרוע. (5) "מין ממיני התאנים הלבנות הנותנת פרייה מג' שנים לג' שנים". (6) תאנים מדבריות. (7) מין מהירקות ודומה לשבת. ובברכות שם: "שלהי גופני", כלומר, ענבים סתוניות. (8) "הם התמרים הנופלים מן הדקל כשהרוח מנשבת והוא גם כן רובו הפקר" (9) כלומר, עדיין לא נגמר בישולם, כי זהו מנהג התמרים בעת הבישול להיות רפים ונפוחים כלחם החמץ. (10) הוא הצלף. וגם ה"פחה" שהוא עיקר פריו (שם) בכלל הקלים שבדמאי. (11) הוא זרע גד. ונראה מדבריו שהוא פטור בכל מקום, ולא רק בארץ יהודה. ואף שלמעלה פרק ד הלכה יח, משמע שכסבר חייב במעשר, זהו רק בכסבר המשומר בחצר. (12) "דמאי" לאו דווקא, שהרי פטורים גם מן הוודאי. (13) ראה למעלה פרק ט הלכה ב, שהלוקח מעם הארץ צריך להפרישם. (14) היינו ממקום שרוב ישראל משמרים שם, שאז חייב לעשר אפילו בדמאי. (15) הפירות שנתבשלו תחילה. (16) שמתבשלות בסוף. (17) הוא הדין מן הוודאי. (18) לעשר, אפילו דמאי. (19) כלומר, שהתאנים שנתבכרו הן כל-כך מועטות, שעדיין אינן שוות שכר שמירה. (20) "המחצלות שמייבשין עליהן תאנים וענבים". (21) ונראה שנתייאשו הבעלים מהן. (22) "שם זה נופל על הזגים והחרצנים הנשארים מן הענבים אחר סחיתן ועל השמרים היורדים לשולי הכלי". ולכן נקט כאן "תמידים" בלשון רבים. (23) ואף מן הוודאי. (24) כלומר, רק על אלה גזרו, אבל על פירות הארץ שלא החזיקו בה אלא עולי מצרים – לא גזרו. (25) שם אמרו, שפטורים גם מן הוודאי מפני שרובם של גויים. והם פטורים מן המעשרות. (26) "ולא נאמר שמא פירות ארץ ישראל הם והוציאם חוצה לארץ". (27) אבל אם ספק הדבר, אנו אומרים: במקום שהם נמצאים מאותו מקום מקורם. (28) נקט בלשון "אין צריך לומר", משום שארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים חמורה יותר מסוריא. (29) כלומר, ולא החזיקו בה עולי בבל. (30) שכיוון שבאו ממקום שגזרו הדמאי, שוב לא פקע חיובם. (31) משנה שם פרק ב: "ואלו דברים מתעשרים דמאי בכל מקום, הדבילה והתמרים והחרובים האורז והכמון". (32) כלומר: מיושרים. (33) שם: "והא כמון בקיפרוס? עקום הוא". כלומר, וכמון של ארץ ישראל, ישר הוא. ואם כן יש להגיה כאן "הישר". (34) כלומר, אף במקום שהחזיקו בו עולי מצרים בלבד. (35) אבל לא בחוץ לארץ, שפירות של ארץ ישראל שיצאו לחוצה לארץ, פטורים מן המעשרות. [ומה שכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "אחד שיהיו בארץ ישראל או בחו"ל היינו אם נגמרה מלאכתם בארץ, ואחר כך יצאו לחוצה לארץ, שאז חייבים במעשרות]. (36) שאין כמותם בחוצה לארץ. (37) שהיא חוץ לארץ. (38) שכיוון שבאו בשיירה, לא מסתבר שמשדה העיר הביאו, אלא ממקום אחר. והיינו כשהביאו לאחר שנגמרה מלאכתם בארץ ישראל, שאם לא כן פטורים הם ממעשרות, ככל פירות ארץ ישראל שיצאו לחוצה לארץ. (39) של חוצה לארץ. (40) "שמא נתערב באורז של ארץ ישראל". (41) כלומר, אף על פי שהיא קרובה לארץ שהחזיקו בה עולי בבל. (42) שהיה לבן ביותר.

- 1 ו. הלוקח מבצלי אוצרות בצור - פטור מן הדמאי⁴³,
- 2 ואין אומרים שמה מפרות הארץ אצורו⁴⁴. וכן חמור
- 3 יחידי שנכנס לצור והוא טעון פרות - פטור מן הדמאי,
- 4 שחזקתן משדה העיר⁴⁵.
- 5 ז. הלוקח מבצלי אוצר בצידון - חב בדמאי, מפני
- 6 שקרובה היא⁴⁶ יותר מצור⁴⁷, שחזקתה שאוצרין מפרות
- 7 הארץ שהחזיקו עולי ככל. אבל הלוקח מן החמרים
- 8 בצידון - פטור מן הדמאי, מפני שחזקתן שמביאין
- 9 מחוצה לארץ⁴⁸.
- 10 ח. הלוקח מן העובד כוכבים בארץ שהחזיקו עולי
- 11 ככל⁴⁹, אם היה תגר עובד כוכבים שלוקח מישראל⁵⁰ -
- 12 הרי פרוטיו דמאי. לפיכך, בראשונה, בזמן שהיה רב
- 13 ארץ ישראל ביד ישראל, הלוקח מכל תגר עובד
- 14 כוכבים - מעשר דמאי, כלוקח מעם הארץ.
- 15 ט. אי זהו תגר? זה שהביא שתיים ושלש פעמים⁵¹.
- 16 אבל אם הביא פעם אחת, אפילו הביא שלש משואות
- 17 בבת אחת, או שהביא הוא ובנו ופועל⁵² - עדין לא
- 18 החזק תגר⁵³.
- 19 י. פשגורו על הדמאי - לא גזרו על פרות חוצה לארץ
- 20 שנכנסו לארץ⁵⁴.

- 21 יא. פרות הארץ שרבו על של חוצה לארץ - הרי
- 22 אלו⁵⁵ חביבין בדמאי⁵⁶. ושל חוצה לארץ שרבו על
- 23 פרות הארץ, וכן דברים שחזקתן תדיר מחוצה לארץ,
- 24 כגון אגוזים ודמסקעות⁵⁷ - הרי אלו פטורין מן
- 25 הדמאי.
- 26 יב. לא הלכו חכמים בפרות חוצה לארץ⁵⁸ לא אחר
- 27 המראה⁵⁹ ולא אחר הטעם והריח, אלא אחר הרב:
- 28 כל שרבו⁶⁰ - מתר, ושלל רבו לו - אסור. ביצר?
- 29 רבו בעיר אבל לא במדינה⁶¹, או שרבו במדינה ולא
- 30 רבו בעיר; בהר ולא רבו בבקעה, בבקעה ולא בהר;
- 31 רבו לחנני ולא לבעל הבית, לבעל הבית ולא לחנני;
- 32 זה שרבו בו - מתר, ומקום שלא רבו בו - חב
- 33 בדמאי.
- 34 יג. רבו פרות חוצה לארץ בשוק⁶² ונתמעטו - חזר
- 35 השוק לישובו, והלוקח ממנו - חב בדמאי.
- 36 יד. ואלו דברים שלא גזרו עליהן בשעה שגזרו על
- 37 הדמאי: הלוקח פרות⁶³ לזריעה⁶⁴ או להאכיל לבהמה⁶⁵,
- 38 קמח לעורות⁶⁶ או למלוגמא⁶⁷ או לרטיה⁶⁸, שמן
- 39 להדלקת הנר או לסוף בו את הפלים, יין לקילור⁶⁹,
- 40 וחלת עם הארץ⁷⁰, והמדמע⁷¹, והלקוח בכסף מעשר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(43) שאנו אומרים מאותה העיר באו. (44) אף שארץ ישראל קרובה לה. (45) ואף שבשיירה תולים שממקום אחר באו - בחמור יחידי אין לתלות כן, אלא מכאן הוא. (46) ודרך האוצרים פירות להביא ממקום קרוב. (47) דברי רבינו תמוהים: הרי ידוע שצידון רחוקה יותר מצור? וכבר העיר על זה מהרי"ט, ולפיכך הגיה בדברי רבינו: [לא] מפני שקרובה היא יותר מצור [אלא] מפני שחזקתה וכו'. [אולם גם בפסוקים ישנה הוכחה כי צידון הייתה קרובה יותר מצור, שהרי נאמר: "אשר לא הוריש את יושבי עכו ואת יושבי צידון ואת אחלב וגו'", ואם צידון רחוקה יותר מצור, למה לא נזכרה כאן גם צור, שאף היא לא נכבשה, שהרי היה בה מלך גוי, הרי שהייתה קרובה יותר מצור. ועל כרחנו אנו צריכים לדברי רד"ק שכתב, שהיו שתי ערים בשם "צידון" האחת "צידון רבה", והייתה צידון אחרת קטנה ממנה]. (48) שדרך החמרים להביא ממקום רחוק. (49) שגזרו בה על הדמאי. (50) אבל אם לוקח מגויים, פטור מן המעשרות, לדעת רבינו, שהרי המדובר בקונה פירות שנגמרה מלאכתן, שאם לא נגמרה מלאכתם - מעשר וודאי כקונה מישאל, ובתוספתא שם: "אבל מביאין לו מן הגוי ומן הכותי חזקתו וודאי". וזהו כר' מאיר ור' יהודה הסוברים שמירוח הגוי אינו פוטר]. (51) [אם בפעמיים מתחזק לתגר - בשלוש לא כל שכן? אבל נראה שגם בפעמיים מתחזק לתגר, אם בפעם אחת מאותן שתי הפעמים הביא שתי משאיות, שביחד הן שלוש משאיות, ורק בפעם אחת אינו מתחזק, אף אם הביא שלוש משאיות]. (52) בעיא שלא נפשטה שם. (53) גם בהביא הוא ובנו ופועל, שכיוון שלא נפשט בירושלמי, אי אפשר להחזיקו כתגר מספק ולפטרו מתרומה גדולה כמפריש דמאי, אלא מפריש כדין וודאי. (54) מכיוון שכל דיני דמאי מדוברים כשלוקח הפירות לאחר שנגמרה מלאכתם, גם כאן וודאי מדובר באופן שנכנסו לארץ לאחר שנגמרה מלאכתם בארץ, שאז חייבים הם במעשרות מן התורה - גזרו עליהם דמאי. (55) כל הפירות שבארץ. (56) שהולכין אחר הרוב. (57) מין שזיף שמקורו מסביבות דמשק. ואף על פי שדמשק אינה חוץ לארץ, אלא סוריא - הרי לא גזרו בה על הדמאי, וכמו כן לא גזרו על פירותיה שנכנסו לארץ. (58) כלומר, בפירות שהם בספק אם הם מן הארץ או מחוץ לארץ. (59) כלומר, המראה הניכר בטביעת עין. אבל אחר הצבע, הולכים. (60) פירות חוצה לארץ על פירות הארץ. (61) בכל המקומות מחוץ לעיר. (62) והתירו את השוק. (63) כלומר, חיטים או שעורים, מעם הארץ. (64) שאילו היה זה טבל וודאי, היה חייב לעשר לפני שזורע. (65) אף כאן, אילו היה טבל וודאי היה חייב במעשר. (66) "לעבד בהם העורות". (67) והקמח נמאס בתוך המלוגמא. (68) היא מלוגמא היא רטיה, אלא שהראשונה יוונית והשנייה לשון הקודש. (69) שנותן היין לתוך משחת העיניים והיין בטל לגמרי, והרי הוא כאילו קונה שמן לסוך בו את הכלים, ולכן סמך רבינו יין לשמן. (70) בין שהפרישה עם הארץ, שאימת חלה על עם הארץ ואינו משקר, ובין לקח עיסה מעם הארץ והפריש הוא ממנה חלה, שלא גזרו על אכילת מצה. (71) "הוא דבר המעורב מחולין ותרומה וכו' כי התרומה שמה דמע והוא מה שאמר הכתוב: מלאכתך ודמעך". ובין שלקח פירות שנדמעו אצל עם הארץ, כגון שנפלה תרומה גדולה לפחות ממאה ונתנה לכהן. שאימת דימוע על עם הארץ ואינו משקר, ובין אם לקח

- 1 שני⁷², ושירי המנחות⁷³, ותוספת הבפורים⁷⁴. כל אלו
 2 פטורים מן הדמאי, וכיון שאמר לו עם הארץ: מתקנין
 3 הם - אינו צריך לעשר⁷⁵.
 4 טו. הלוקח פרות לאכילה ונמלך עליהם לבהמה⁷⁶ -
 5 הרי זה לא ימכרם לעובד כוכבים⁷⁷, ולא יאכילם
 6 לבהמה⁷⁸, אפלו לבהמת אחרים⁷⁹, עד שיתקנם דמאי.
 7 טז. שמן ערב⁸⁰ - פטור מן הדמאי, שאין חזקתו
 8 לאכילה⁸¹. שמן⁸² שלקח הסורק לתתו בצמר - פטור מן
 9 הדמאי, מפני שהוא נבלע בצמר⁸³. אבל שמן שלוקח
 10 האורג לסנד בין אצבעותיו - חייב בדמאי, מפני שהוא
 11 נבלע בגופו, וסיכה היא כשתיה בכל מקום.
 12 יז. עובד כוכבים ששאל מישאל⁸⁴ לתן⁸⁵ שמן⁸⁶ על
 13 מפתו - אסור בודאי⁸⁷, ומתיר בדמאי⁸⁸. נתן העובד
 14 כוכבים שמן⁸⁹ על גבי טבלא להתעגל⁹⁰ עליה -
 15 משעמד⁹¹ מתיר לישראל לישב אחריו⁹².
 16 יח. מי שנפל שמן דמאי על פשוט⁹³ - משפשפו ואינו
 17 חושש⁹⁴. הלוקח יין למורקס⁹⁵ או לאלונתית⁹⁶, או
 18 קטניות לעשות טחינין⁹⁷ - חייב בדמאי⁹⁸. אבל הלוקח⁹⁹
- מורקס שיש בו יין, או אלונתית, או שלקח טחינין -
 הרי אלו פטורין מן הדמאי; שלא גזרו על תערובת
 דמאי. ואם היה הדבר שחייב בדמאי שנתערב כגון
 תבלין ושאר, הואיל וטעמו נפר - אינן בטלים,
 ונמצאת כל התערובת חייבת בדמאי¹⁰⁰.
 יט. כל אלו הפטורין מן הדמאי שלא גזרו עליהם, אם
 התקנין דמאי¹⁰¹ והפריש מהם תרומת מעשר ומעשר
 שני¹⁰² - מה שעשה עשוי. אבל אם תקן את הדמאי
 בודאי¹⁰³ והפריש ממנו תרומה גדולה ומעשרות¹⁰⁴, או
 שתקן את הודאי בדמאי¹⁰⁵ - לא עשה כלום¹⁰⁶.
 כ. כל העיר מוכרין ודאי¹⁰⁷ ואחד מוכר דמאי, ולקח
 ואין ידוע ממי לקח¹⁰⁸ - כיצד מתקן? מפריש תרומה¹⁰⁹
 ותרומת מעשר ונותן לפניה¹¹⁰, ומפריש מעשר שני
 בלבד¹¹¹, והרי הוא כמעשר שני של דמאי¹¹².
 כא. וכן אם היו לפניו שתי קפות, אחת טבל ואחת
 מתקן, ואבדה אחת מהם¹¹³ - הרי זה מפריש מן השניה
 תרומה גדולה ותרומת מעשר ונותן לכל הן שניה,
 ומפריש מעשר שני בלבד בדמאי¹¹⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

פירות מעם הארץ ונדמעו אצלו שכיון שאוכלם בתורת תרומה - אכילת מצוה היא ולא גזרו עליה. (72) "הם הפירות שלקחו בירושלים בכסף מעשר שני". ובין אם הכסף של מעשר שני דמאי, ובין אם הוא וודאי. (73) "הוא הנותר מן המנחה אחר שיקריב ממנה מלא קמצו, והנותר ההוא אוכלים אותו הכהנים כמו שחייב עליהם הכתוב". (74) ובתוספתא שם פרק ב וירושלמי שם פרק ג הלכה ה אמרו שפטורה אף מן הודאי. (75) שלא הקלו חכמים אלא כשיש במה לתלות, כמו שאמרו בירושלמי לעניין שבת ששואלו ואוכל על פיו: אם מפני כבוד השבת למה לי שואלו? - על ידי עילה. (76) בירושלמי אמרו כן גם על לקחם לאכילה וחשב עליהם לזרע. (77) שכשקנה לעצמו נתחייב בדמאי, ואסור למכור טבל. (78) שלו, שאסור לאכילה עד שיעשר. שהרי נהנה ממנו הנאה של כילוי. (79) בשכר, שהרי הוא מוכר טבל. (80) הנותן ריח טוב. (81) אלא לסיכה. ואף על פי שסיכה כשתייה, - לא החמירו בסיכה לעניין דמאי, אלא בשמן העומד לאכילה. (82) והמדובר בשמן העומד לאכילה ולפיכך החמירו גם בסיכה. (83) והרי הוא כשמן שסכים בו את הכלים. (84) חבר. (85) כלומר, שהישראל עצמו יתן השמן על גבי המכה. (86) של ישראל. (87) כלומר, בשמן של טבל וודאי, לפי שהוא כנהנה מן הטבל הנאה של כילוי ואסור. (88) שכיון שהוא חולה הקלו חכמים, כמו שהתירו להאכיל דמאי לעניים ולאורחים. (89) בין של דמאי ובין של וודאי. (90) להתגלגל. (91) הגוי, ונשתיר מעט מן השמן על הטבלא. (92) שאין איסור טבל אלא מחמת תרומה המעורבת בו. וכיון שהתעגל, כבר נתחללה התרומה, שגם תרומה מתחללת על גבי גופו של הכהן. (93) כלומר, ישראל שנפל שמן על בשרו. (94) ואף על פי שאין סכין בשמן של דמאי - כיוון שנפל על בשרו, נתחללה קדושת התרומה שבו. (95) הוא ציר של דגים, שהיו מטילים לתוכו יין. (96) הוא יין שנותנים בו שמן. (97) קטניות טחונות ששמים בהם דבש. (98) אף על פי שעכשיו הוא "תערובת דמאי" - כיוון שבא לידו הדמאי בעין. (99) מעם הארץ. (100) לפי שטעמם ניכר בכולה. (101) כלומר, תקנם כדרך שמתקנים דמאי. (102) ירושלמי שם. ובתוספתא לא נזכר אלא מעשר שני. (103) צריך להיות: "כוודאי" (כסף משנה), כלומר, כדין וודאי. (104) כלומר, מעשר ראשון, תרומת מעשר, מעשר שני או מעשר עני. (105) צריך להיות: "כדמאי", כלומר, כדין דמאי, ולא הפריש ממנו אלא תרומת מעשר ומעשר שני. (106) כלומר: אם תיקן את הדמאי כדין וודאי, שהפריש תרומה גדולה, וכמו כן הפריש מעשר ראשון ומעשר עני על מנת ליתנם ללוי ולעני - לא עשה כלום, שתרומה גדולה אינה תרומה, שהרי הפרישה כבר עם הארץ, ומעשר ראשון ומעשר עני אינו חייב לתת ללוי ולעני, אלא מעכבם לעצמו, כדין דמאי. ואם תיקן את הוודאי כדין דמאי ולא הפריש ממנו תרומה גדולה, הרי זו הפרשה בטעות, שאילו ידע שזהו וודאי, לא היה מקדים מעשר לתרומה גדולה, ואינה הפרשה. (107) טבל. (108) וכיון שלקח ממקום קביעותם, אין הולכים אחר הרוב, לפי ש"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי". (109) שאף על פי שהדמאי פטור מתרומה גדולה - כאן מפרישה, מפני שהוא ספק טבל. (110) שאף על פי שספק הוא החמירו חכמים ליתן אותם לכהן, כיוון שהן במיתה. וכן הוא בדמאי. (111) אבל מעשר ראשון ומעשר עני אינו צריך להפריש, אלא לקרוא להם שם בלבד, כמו בדמאי. (112) אם הכוונה שמקילים במעשר שני זה, כמו שמקילים במעשר שני של דמאי, שאין לו חומש ואין לו ביעור ונאכל לאונן וכו' - קשה להבין איך למד דיני מעשר שני זה, שהוא ספק טבל, מדמאי, שרוב עמי הארץ מעשרים הם. (113) ואינו יודע איזו מהם. (114) צריך להיות:

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

- 1 א. הלוקח² מן הסיטון³ וְחָזַר וְלָקַח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנִיָּה -
- 2 לא יַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִין אֶחָד,⁴
- 3 אָפְלוּ מִקֶּפֶה אֶחָד,⁶ אֵף עַל פִּי שֶׁמִּכִּיר אֶת הַחֲבִית⁷
- 4 שֶׁהִיא הִיא. מִפְּנֵי שֶׁהִסְטוֹן לֹקַח מֵאֲנָשִׁים הֶרְבֵּה
- 5 וּמוֹכְרֵי,⁸ וְשָׂמָּה לָקַח זֶה שֶׁמִּכִּיר תַּחֲלָה מֵעַם הָאָרֶץ
- 6 שֶׁפְּרוֹתָיו דְּמָאִי, וְזֶה שֶׁלָּקַח בְּסוֹף מִחִבֵּר שֶׁפְּרוֹתָיו
- 7 מִתְקַנֵּין, וְכִכָּר בְּאַרְנוֹ⁹ שָׁאִין מַעֲשִׂיין מִן הַחֵיב עַל
- 8 הַפֶּטוּר וְלֹא מִן הַפֶּטוּר עַל הַחֵיב. וְאִם אָמַר הִסְטוֹן:
- 9 מִשָּׁל אֶחָד הֵן - נֶאֱמָר¹⁰.
- 10 ב. הִנֵּה¹¹ מוֹכֵר¹² כְּשׁוֹת¹³ אוֹ יֶרֶק, וְהֵן¹⁴ מִבִּיאִין וְצוֹבְרִין
- 11 לְפָנָיו - הַלּוֹקַח מִמֶּנּוּ מַעֲשֶׂר מִכָּל כְּשׁוֹת וְכִשּׁוֹת, וּמִכָּל
- 12 אֲגֻדָּה וְאֲגֻדָּה¹⁵, וּמִכָּל תְּמָרָה וְתַמְרָה¹⁶.
- 13 ג. הַלּוֹקַח¹⁷ מִבְּעַל הַבֵּית¹⁸ וְחָזַר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּה -
- 14 מַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה, אָפְלוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת, אָפְלוּ מִשְׁתֵּי
- 15 עֵצִיּוֹת¹⁹; שֶׁחֲזָקָתוֹ שָׂאִינוּ מוֹכֵר אֶלָּא מִשָּׁלוֹ.
- 16

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- כדמאי. (1) יבאר הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו פעם שנייה. הלוקח מן הפלטר או מן המנפול. תשעה מנפולין שלקחו מעשרה נחתומין. ודין הלוקח מן העני. ופועלים שהיו אוכלין והותירו פרוטות. (2) דמאי פ"ה משנה ו, ותוספתא פ"ה. (3) "הוא המוכר פירות וכל דבר לח כגון דבש ושמן" (פירוש המשנה). וכיון שהוא מוכר במדה גסה, מותר לו למכור דמאי והלוקח יתקנם, כנ"ל פ"א הלכה ב. וממה שאמרו שהסיטון נאמן לומר משל אחד הם (ראה להלן), נראה שהמדובר בסיטון עם הארץ (חידושי מהרי"ח במשנה שם). (4) אבל מהם עליהם יכול לעשר, אף שהסיטון לוקח מהרבה אנשים, יש להניח שמוכר פירות של כל אחד ואחד לחוד. וראה בהלכה הסמוכה וסוף הלכה ד. (5) כלומר, שניהם חיטה שחורה או לבנה, וכל-שכן אם אחת שחורה ואחת לבנה. (6) שכיון שהם מין אחד ובקופה אחת, היה מקום לומר שהם משל אדם אחד. (7) כלומר, הקופה הנ"ל. (8) תוספתא שם: הלוקח מן החנוני וחזר ולקח ממנו שניה, אף-על-פי שמכיר את החבית שהיא היא, לא יעשר מזה על זה. ובירושלמי שם הלכה ה: "אם מכיר הוא את החבית שהיא היא, מעשר ממנו עליו כו' הדא דתימר באילין אינוקרימא (כן צריך להיות, והן כדי יין - תוספתא כפשוטה), ברם באילין שפייטא (כן צריך להיות, והם כלי מדה, ועשויים גם לשאיבת היין מן הגת - שם), אורחא מפנתין אילין לגוא אילין (= דרכם לפנות ולהריק מכלי אחד אל השני)". (9) למעלה פ"א הלכה ו, ופ"ה מהלכות תרומות הלכה יב. (10) ומעשר מזה על זה (משנה שם). (11) תוספתא שם, בשינוי לשון. (12) הסיטון הנ"ל. (13) בכתב-יד: "קישות", וכן הוא בתוספתא שם, והם קישואים. וראה בעוקצין פ"ב משנה א (תוספתא כפשוטה). (14) כלומר, אלה שהסיטון קונה מהם על-מנת למכור. (15) של ירק. (16) שכיון שהרבה מביאים לפניו, יש לחשוש שנתערבו הפירות. וראה להלן הלכה ד, גבי בעל הבית המוכר. (17) שם פ"ה משנה ז. (18) כלומר, מביטיו. וראה בהלכה הסמוכה. (19) כלומר, בכל פעם קנה ממנו בעיירה אחרת, והיה מקום לחשוש שמה במקום אחר לקח מפירות אחרים למכרם. (20) משנה שם. (21) אבל על הפעם הראשונה מעשר ממנו עליו, שאף-על-פי שסיטון מפריש מכל קישות וקישות (למעלה הלכה ב) - סתמו של בעל הבית שאינו מערב ירק של גינה זו עם ירק של גינה אחרת (רדב"ז). (22) שם משנה ג, כר' יהודה ולא כר' מאיר. (23) "מי שילוש הקמח ועושה אותו ככרות ואופהו, נקרא נחתום" (פירוש המשנה שם). (24) הלחם החם שאפיהו היום. (25) הלחם הקר שאפיהו אתמול, אף ששניהם מדפוס אחד, כלומר, בצורה אחת (שם, וראה בהלכה הסמוכה). (26) ושמה אחד מהם מעשר והשני אינו מעשר, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור, אבל מן החמה על החמה או מן הצוננת על הצוננת מעשר, אפילו הם שני דפוסים, ראה בהלכה הסמוכה, גבי פלטר. (27) שם משנה ד, כר' יהודה ולא כר' מאיר. (28) "הלוקח מן הנחתום למכור לבני אדם, נקרא פלטר" (פירוש המשנה שם). (29) הככרות. (30) מדפוס אחד. (31) נוסח אחר: "לפלטר" (הגהה בגליון הרמב"ם), וכן נכון, שהרי למנפול דין אחר, ראה להלן, ועיין מעשה רוקח. (32) והפלטר אינו לוקח אלא מנחתום אחד. והמדובר כשכל הככרות נאפו ביום אחד, שאם נאפו בשני ימים, הרי אין מפרישים מזה על זה (בהלכה הקודמת). (33) משנה שם. (34) אף הוא מוכר לחם, כפלטר, אלא שהוא קונה מהרבה נחתומין (פירוש המשנה). (35) ולא מכל ככר וככר מאותו דפוס, שבדפוס אחד אין חוששין שמה לקח המנפול משנים. (36) ירושלמי שם. (37) היה יכול לשנות הלכה זו גם בפלטרין, שהרי מוכח שאחד מהם לקח משנים, אלא שאין זה מצוי שפלטר יקח משנים. (38) כלומר, לכל הפחות אחד מהם, וכל-שכן אם כמה מהם קנו משנים, שבוודאי מעשר מכל דפוס. (39) כלומר, אפילו מאחד, וכל-שכן אם קנה מכמה מהם, שהחשש גדול יותר. (40) כלומר, אף-על-פי שרובם קנו מנחתום אחד, אין אנו הולכים אחר הרוב, שכיון שקנה מהם, הרי זה "קבוע" ו"כל קבוע כמחצה על מחצה" (למעלה פ"א הלכה ב). (41) שם משנה ה, ותוספתא שם פ"ה. (42) שהוא חבר. ולקח ממנו פרוטות פת או פלחי דבילה, כדלהלן. (43) חבר.

- 1 פת או פלחי דבלה⁴⁴ - מעשר מכל אחת ואחת⁴⁵.
- 2 ובתמרים ובגרוגרות - בולל⁴⁶ הכל⁴⁷ ומעשר⁴⁸.
- 3 אימת⁴⁹? בזמן שהמתנה מרבה⁵⁰; אבל במועטת -
- 4 מעשר מכל מתנה ומתנה⁵¹.
- 5 ט. שחק⁵² את הפת⁵³ ועשאה פרוין, ואת הגרוגרות⁵⁴
- 6 ועשאה דבלה⁵⁵ - מעשר מאחד על הכל⁵⁶.
- 7 י. פועלים⁵⁷ או אורחים⁵⁸ שהיו מסבין ואוכלין⁵⁹,
- 8 והותירו פרוסות⁶⁰ - מעשר מכל אחת ואחת⁶¹.
- 9 סלקו להו הלכות מעשר בסיפתא דשמיא
- 10 **הלכות מעשר שני**
- 11 **ונטע רבעי**
- 12 יש בכללן תשע מצות. שלש מצות עשה, ושש מצות
- 13 לא תעשה, וזהו פרטן: (א) להפריש מעשר שני. (ב)
- 14 שלא להוציא דמיו בשאר צרכי בני אדם חוץ מאכילה
- 15 ושתיה וסיכה. (ג) שלא לאכלו בטמאה. (ד) שלא
- 16 לאכלו באנינות. (ה) שלא לאכל מעשר שני של דגן
- 17 חוץ לירושלים. (ו) שלא לאכל מעשר תירוש חוץ
- 18 לירושלים. (ז) שלא לאכל מעשר יצהר חוץ לירושלים.
- 19 (ח) להיות נטע רבעי פלו קדש, ודינו להאכל בירושלים
- 20 לבצעו למעשר שני לכל דבר. (ט) להתודות ודוי
- 21 המעשר.
- 22 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
- 23 **פרק ראשון**
- 24 א. אחר שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין
- 25 מעשר שני, שנאמר: עשר תעשר את כל תבואת זרעך.
- 26 ובשנה שלישית וששית מפרישין מעשר עני חלף
- 27 מעשר שני, כמו שבארנו.
- 28 ב. באחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר תבואות
- 29 וקטניות וירקות. וכל מקום שנאמר ראש השנה, הוא
- 30 אחד בתשרי. ובחמשה עשר בשבט הוא ראש השנה
- 31 למעשר האילנות. כיצד? תבואה וקטניות שהגיעו
- 32 לעונת המעשרות לפני ראש השנה של שלישית, אף על
- 33 פי שנגמרו ונאספו בשלישית - מפרישין מהן מעשר
- 34 שני. ואם לא באו לעונת המעשרות אלא לאחר ראש
- 35 השנה של שלישית - מפרישין מהן מעשר עני. וכן

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(44) פשוט הוא, שהמדובר בצדקה ולא במתנות עניים, שהללו פטורים ממעשר. (45) כלומר, העני שיועד מה שקבל מכל אחד ואחד, מעשר ממתנת כל נותן ונותן, שאנו חוששים שמא אחד עישר והשני לא עישר. אבל הלוקח מן העני, צריך לעשר מכל פרוסה ופלח (תוספתא כפשוטה). (46) כלומר, עני שנותן לו. וראה להלן. וכן הוא במשנה שם, בכתבייד קמברידז' ומינכן. (47) כלומר, מערב הכל. (48) מן התערובת על כולה. (49) דברי רבי יהודה במשנה שם, שבא לפרש דברי התנא הראשון (רדב"ז). (50) "לפי שנאמר: מאחר שנתן זה הנותן מתנה גדולה, איש נדיב הוא ולא יקשה בעיניו המעשר, ונאמר שעל-כל-פנים הוציא המעשרות, ויתעשר הכל דמאי" (פירוש המשנה), ולכן בולל המתנות הגדולות ומעשרן. ואף-על-פי שפסק למעלה (פי"ג מהלכות תרומות הלכה ד), שאין בילה אלא בשמן ויין (וראה שם פ"ב הלכה יג) - זה אינו אלא בטבל ודאי, אבל בדמאי הקילו (ראה משנה-למלך ופאת-השולחן). (51) ביין ש"נחשב עליו שהוא עכ"פ כלי ולא עישר, ולפיכך לא יתערב הכל שמא יפריש מדמאי על הודאי" (פירוש המשנה). ולא כתב רבינו "מכל אחת ואחת", כמו שכתב בתחילת ההלכה, שכאן מדובר בעני שנתנו לו (וכן נראה בתוספתא שם), ולא בלוקח מן העני, וראה למעלה. (52) העני, תוספתא שם. (53) כלומר, קיבל ככרות שלימות, שהן מתנה מרוב. (54) בכמות מרובה. (55) שעל-ידי השחיקה היו מתדבקות הגרוגרות בדבש היוצא מהן (תוספתא כפשוטה). (56) כלומר, מפלח אחד או מככר מפורר אחד על הכל, שהקלו בדמאי במתנה מרובה, כמבואר למעלה. ולא בא רבינו להשמיענו בהלכה זו, אלא שככר שלם הוא מתנה מרובה (פאת השולחן שם, וראה ברדב"ז). (57) תוספתא שם. ומדובר אף בפועלים של בעל-בית אחד, ואף-על-פי-כן אינו מעשר מאחד על הכל - שמא פועל זה או אורח זה, עישר, והשני לא עישר (תוספתא כפשוטה). והמדובר באופן שחייב לעשר, כגון שאכל אכילת קבע, שחייב במעשרות. שאילו אכילת עראי של פועל פטורה מן המעשרות, כמבואר למעלה (פ"ה הלכה ט) או שנגמר מלאכתם למעשר, שאינו אוכל מן התורה וחייב במעשרות (שם), אבל אם לא נגמרה מלאכתו למעשר ואוכל אכילת עראי שפטור מן המעשרות, בוודאי לא עישר, והרי זה כקונה דמאי מבעל-בית אחד שמעשר מאחד על הכל. (58) אף-על-פי שמאכילים את האורחים דמאי ואינם צריכים לעשר (למעלה פ"י הלכה יא) - יתכן כי עישרו מצד חומרא, כי הרי אמרו שם "והרוצה לתקן יתקן" (דמאי פ"ג משנה א ולמעלה שם). (59) בתוספתא שם: "פועלין שהיו יושבין ואוכלין וכו' וכן אורחים שהיו מסובין וכו'". ורבינו כתב בשניהם "מסובין" להראות כי הפועלים מותרים להסב ולאכול, ואין חשש לביטול ממלאכתו של פועל, וכן נראה בברכות טז. "בעל הבית מיסב עמהם", הרי שגם הם מסובין. (60) שדינן כדין מתנה מועטת, כנ"ל (רדב"ז). (61) כלומר, כל פרוסה ופרוסה. (1) יבאר שבכל שנה מעשר שני ובשלישית וששית מעשר עני. מתי הוא ר"ה לתבואה וקטניות, ור"ה למעשר אילנות. החרובין שחנטו פירותיהן והדבר שבשעת לקיטתו עישורו. האבינות של צלף והאורז והדוחן שהשרישו קודם ר"ה. הבצלים הסריסים שמנע מהם מים שלשים יום. ופול המצרי שהביא שליש לפני ר"ה. ודין זרעו לזרע וחישוב עליו לירק או איפכא. ודין פירות שנה שנייה שנתערבו בפירות שנה שלישית. הדברים ששויים בהם מעשר ראשון ומעשר שני. ופירות שהוציא מהן מעשר קודם שיקבעו.

מכאן, אף על פי שהתחילו ליבש קדם ראש השנה -
מתעשרין להבא.
י. פול המצרי שהביא שלישי לפני ראש השנה: אם
זרעו לזרע - מתעשר לשעבר, זרעו לזרק - מתעשר
להבא. זרעו לזרע ולזרק, או שזרעו לזרע וחשב עליו
לזרק - מעשר מזרעו על זרקו ומזרקו על זרעו. לא הביא
שלישי לפני ראש השנה: אם זרעו לזרע - זרעו מתעשר
לשעבר, וזרקו בשעת לקיטתו עשורו. והוא שלקט ממנו
לפני ראש השנה; אבל אם לקט ממנו אחר ראש השנה
- בין זרקו בין זרעו מתעשר להבא. זרעו לזרע וחשב
עליו לזרק - הולכין אחר מחשבתו. זרעו לזרק וחשב
עליו לזרע - אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן
מנע ממנו שלש אריות. והוא שהביא שלישי לפני ראש
השנה; אבל אם לא הביא שלישי אלא לאחריו - אף על
פי שלא נמנע מלאגרות ממנו שלש אריות. זרעו לזרע
ועשה בלו קצצין גמורים לפני ראש השנה - זרעו
מתעשר לשעבר, וזרקו בשעת לקיטתו. מקצתו עשה
קצצין גמורין ומקצתו לא עשה - זה שאמרו: צובר גרנו
לתוכו, ונמצא מעשר מזרעו על זרקו ומזרקו על זרעו.
יא. פרות שנה שניה שנתעברו בפרות שלישית, או של
שלישית ברביעית - הולכין אחר הרב. מחצה למחצה
- מפריש מעשר שני מן הכל, אבל לא מעשר עני;
שמעשר שני חמור, שהרי הוא קדש, ומעשר עני חל.
וכן פרות שהן ספק אם פרות שניה הם או פרות
שלישית - מפריש מהן מעשר שני.
יב. כל הפטור ממעשר ראשון - פטור מן השני ומן
העני; וכל שחייב בראשון - חייב בשניהם. וכל התורם
- מוציא מעשר; וכל שאינו תורם - אינו מוציא מעשר
זה. כל מי שאם תרם - תרומתו תרומה, כף אם עשר
מעשר זה - הרי הוא מעשר; וכל מי שאין תרומתו
תרומה, כף אם הוציא מעשר זה - אינו מעשר.
יג. פרות שהוציא מהן מעשר ראשון קדם שיקבעו
למעשר - הרי זה אוכל מהן עראי קדם שיוציא מעשר
שני; שאין הראשון קובע לשני. אבל משנקבעו
למעשר, אף על פי שהוציא את הראשון - אסור לאכל
מהן עראי עד שיוציא את השני או את מעשר עני.
יד. מעשר שני, הואיל וטענו הבאת מקום - אין
מביאין אותו מחוצה לארץ, בככור בהמה. לפיכך לא
חייבו להפריש מעשר שני בסוויא. ויראה לי, שמעשר
שני שמפרישים בארץ שנער ובמצרים - פודין אותו
ומביאין דמיו לירושלים. וכן יראה לי, שלא חייבו
מקומות אלו במעשר שני אלא כדי לקבוע מעשר עני,
כדי שיהיו עניי ישראל סומכים עליהם.

1 פרות האילן שבאו לעונת המעשרות קדם חמשה עשר
2 בשבט של שלישית, אף על פי שנגמרו ונאספו אחר
3 כן בסוף שנה שלישית - מתעשרין לשעבר, ומפרישין
4 מהן מעשר שני. וכן אם באו לעונת המעשרות קדם
5 חמשה עשר בשבט של רביעית, אף על פי שנגמרו
6 ונאספו ברביעית - מפרישין מהן מעשר עני. ואם באו
7 לעונת המעשרות אחר חמשה עשר בשבט - מתעשרין
8 להבא.
9 ג. והחרובין, אף על פי שחנטו פרותיהן קדם חמשה
10 עשר בשבט - מתעשרין להבא, הואיל ומתעשרות
11 מדברי סופרים. יראה לי, שאין הדברים אמורין אלא
12 בחרובי צלמונה וכיוצא בהן, שאין ראויין למאכל רב
13 האדם, והן הן שמתעשרות מדברי סופרים; אבל שאר
14 החרובין - יראה לי, שהן בשאר פרות האילן.
15 ד. הירק - בשעת לקיטתו עשורו. ביצד? אם נלקט
16 ביום ראש השנה של שלישית, אף על פי שבא לעונת
17 המעשרות ונגמר בשניה - מפרישין ממנו מעשר עני.
18 ואם נלקט ברביעית - מעשר שני.
19 ה. וכן האתרוג בלבד משאר פרות האילן - הרי הוא
20 כירק והולכין אחר לקיטתו, בין למעשר בין לשביעית.
21 ביצד? אם נלקט בשלישית אחר חמשה עשר בשבט -
22 מפרישין ממנו מעשר עני, אף על פי שנגמר בשניה.
23 וכן אם נלקט ברביעית קדם חמשה עשר בשבט -
24 מפרישין ממנו מעשר עני. נלקט ברביעית אחר חמשה
25 עשר בשבט - מפרישין ממנו מעשר שני.
26 ו. ואף על פי שהולכין אחר לקיטתו, אתרוג בת ששית
27 שנכנסה לשביעית, אפלו היתה כזית ונעשת ככפר -
28 חייבת במעשרות.
29 ז. האבינות של צלף - נותנין עליהן חמרי אילן וחמרי
30 זרעים: שאם היו משנה שניה שנכנסה לשלישית,
31 ונלקטו קדם חמשה עשר בשבט - מפרישין מעשר
32 ראשון, ואחר כך מפריש מעשר אחר ופודהו, ואחר
33 שפודהו נותנו לעניים ואוכל פדיונו בתורת מעשר שני,
34 ונמצא כמי שהפריש מעשר שני ומעשר עני.
35 ח. הארז והדחן והפרגין והשמשמן, אף על פי
36 שהשרישו קדם ראש השנה - אין הולכין בהן אלא
37 אחר גמר הפרי, ומתעשרין להבא. וכן פול המצרי, אף
38 על פי שמקצתו השריש לפני ראש השנה ומקצתו
39 לאחריו - צובר גרנו לתוכו ותורם ומעשר מן הכל
40 כאחד, שהכל הולך אחר גמר הפרי.
41 ט. הבצלים הסריסים שמנע מהם מים שלשים יום
42 לפני ראש השנה, ושל בעל שמנע מהם שלש עונות
43 לפני ראש השנה - מתעשרין לשעבר. מנע מהם פחות

17 שחלל עליהם, כדי שלא יהיו תקלה לאחרים¹⁵. כפדיון
18 נטע רבעי בזמן הזה, כמו שבארנו בהלכות אסורי
19 מאכלות.
20 ד. כשם שאין אוכלין מעשר שני בזמן הזה
21 בירושלים¹⁶, כך אין פודין¹⁷ אותו שם¹⁸, ואין מחללין
22 אותו¹⁹ ואין מוכרין אותו²⁰. ואם נכנס בירושלים אף
23 בזמן הזה - אין מוציאין אותו משם²¹, ומניחים אותו
24 שם עד שיירקב²². וכן אם עבר והוציאו משם - מניחין
25 אותו עד שיירקב²³. לפיכך²⁴ אין מפרשים מעשר שני
26 בירושלים בזמן הזה, אלא מוציאין את הפרות בטבול
27 חוץ לעיר, ומפרישין אותו שם ופודה²⁵. ואם הפרישו
28 שם²⁶ בזמן הזה - ירקב.
29 ה. כל האוכל כזית מעשר שני או ששתה²⁷ ממנו
30 רביעית יין²⁸ חוץ לחומת ירושלים²⁹ - לוקה; שגאמר:
31 לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך תירשך ויצהרך
32 וגומר. ולוקה על כל אחד ואחד בפני עצמו. לפיכך,
33 אם אכל שלשתן³⁰ חוץ לחומה³¹ - לוקה שלש מלקיות.

1 א. מעשר שני נאכל² לבעלי³ לפני מחומת ירושלים;
2 שגאמר: ואכלת לפני יי אלהיך במקום אשר יבחר
3 לשכן שמו שם וגומר. ונוהג בפני הבית ושלא בפני
4 הבית⁴, אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית⁵.
5 שגאמר מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכורת בקרך
6 וצאנך; מפי השמועה למדו: מה בכור אינו נאכל אלא
7 בפני הבית, אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית.
8 ב. מדת חסידות, שפודין מעשר שני בזמן הזה בשוין⁶,
9 כדרך שפודין אותו בפני הבית. והורי הגאונים, שאם
10 רצה לפדות שנה מנה בפרוטה⁷ לכתחלה בזמן הזה -
11 פודה. לא יהיה זה חמור מן הקדש⁸. ומשליך הפרוטה
12 לים הגדול⁹.
13 ג. וכן¹⁰ אם חלל¹¹ מעשר שנה מנה על שנה פרוטה
14 מפרות אחרות¹² - הרי זה מחלל¹³. ושורף¹⁴ את הפרות

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר מעשר שני שנאכל לבעלים. ואם נוהג בכל זמן. ואין פודין אותו בזמן הזה, ודין אין פודין אותו בירושלים בזמן הזה. והאוכל כזית ממנו חוץ לירושלים. מעשר שני שנכנס לירושלים אם מותר להוציאו. פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים ויצאו. פירות מעשר שני שנטמאו בירושלים ופדאן. אילן שעומד לפניו מן החומה ונפו נוטה חוץ לחומה. (2) הוא הדין ששותים אותו וסכים בו, ובלבד שלא יוציאוהו לשאר צרכים. (3) כלומר, אף על פי שהוא קדוש, אין צריך ליתנו לכהן או ללוי אלא נאכל לבעלים. אבל הוא הדין שנאכל לאחר. (4) ובספרי פרשת קרח למדו במעשר ראשון ממה שנאמר "נחלה" - "מה נחלה נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית, אף מעשר ראשון נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית". (5) [לפי שצריך מזבח. ומה שכתב רבינו בפרק ו מהלכות בית הבחירה הלכה ט"ו ש"מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי", היינו מזבח בלי בית, וכמו שכתב שם בפרק ב הלכה ד "ושלושה נביאים עלו עמהם מן הגולה: אחד העיד להן על מקום המזבח ואחד העיד להן על מדותיו ואחד העיד להן שמקריבין על המזבח הזה כל הקרבנות אף על פי שאין שם בית". (6) שכן נהגו האמוראים לפדות בשווי ואי אפשר לומר שהוא מן הדין, שהרי בהקדש אמרו שבזמן שאין בית המקדש קיים - פודה לכתחילה בפחות משווי, ולדעת רבינו להלן, למדים דין מעשר שני מדין הקדש, ומתוך כך הוכיח רבינו שהאמוראים עשו כן מדרך החסידות. (7) אבל לא בפחות מפרוטה. (8) שמותר לפדותם בזמן הזה לכתחילה ואפילו בפרוטה. (9) בפרק י מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז כתב "ומשליך אותה פרוטה (= של פדיון נטע רבעי) לים המלח". וראה בפרק ב מהלכות ציצית הלכה ב שרבינו קורא לים הגדול - ים המלח. ונראה מכאן שאינה טעונה שחיקה, כיוון שמשליכה לים הגדול, אבל אם זורק לנהר - טעון שחיקה. (10) מלשון רבינו נראה שאף הלכה זו מהוראת הגאונים היא, וכן הבין הראב"ד בהשגות. אבל ה"כסף משנה" אינו מפרש כן. (11) ומה שכתב להלן מחללין מעשר שני על פירות לכתחילה אף בזמן הבית אינו אלא במין על מינו, אבל לא במין על שאינו מינו, ולא מן היפה על הרע. (12) כלומר, ממין אחר, או פירות רעות אף מאותו המין. (13) אף על פי שנצטרפו כאן שני חסרונות, שפדה על פחות משוויין, ועל פירות ממין אחר, ובכל זאת חילולו חילול בדיעבד. (14) המדובר כשנטמא המעשר, ודינו כתרומה טמאה שהיא נשרפת. (15) שהאוכל בטרומה בירושלים - לוקה. (16) כיוון שאין שם מזבח. (17) על מעות. (18) מפני שבירושלים אין פדייה אלא לשם אכילה. וכיוון שאין אוכלים אותו בזמן הזה, אין פודים ואין מחללים אותו. ורבינו לשיטתו שקדושת עזרא קדשה לשעתה ולעתיד לבוא, ולכן רואין את מחיצות ירושלים שנחרבו, כאילו הן עולות ובנויות. אבל מחוץ לחומה, שמותר בפדיה, אף שאסור לאכלו שם, אף בזמן הזה פודין ומחללים. וכל זה במעשר שני טהור, אבל מעשר שני שנטמא, פודין אותו אפילו בירושלים. (19) על פירות. (20) אף שיש לו דמים, שהרי אם יטמא, אפשר לפדותו, אין מוכרין אותו ואף על פי שאינו נפדה או מתחלל, אלא נשאר בקדושתו. (21) שלחומרא אנו אומרים שתפסוהו מחיצות ירושלים, שרואין כאילו הן עולות. (22) שכיוון שקלטוהו מחיצות, ואינו יכול לפדותו בזמן הזה, יניחו עד שירקב. (23) שכיוון שקלטוהו מחיצות, אף אם יצא, יחזור לירושלים, וכיוון שאינו יכול לפדותו, ירקב. (24) כלומר, לפי שאין פודין אותו בירושלים. (25) ואוכלו. (26) בירושלים. (27) לא כתב רבינו שהסך לוקה. (28) בפרק י מהלכות תרומות הלכה ב כתב רבינו: "כשם שאכילת תרומה בכזית כך שתייה בכזית". (29) כלומר, יצא אחר שנכנס לתוכה. (30) דגן, תירוש ויצהר. (31) לאחר שנכנסו לפניו מן החומה.

- 1 שְׁנָאֹמֶר: וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ תִּירֹשְׁךָ
2 וְיִצְהָרְךָ, וְנֹאמַר: לֹא תוּכַל לֵאכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ
3 וְנֹאמַר. לָמָּה פָּרַטְנָה, וְלֹא אָמַר לֹא תֹאכְלֶם בְּשַׁעְרֶיךָ?
4 לְחֵיב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָי עֲצֻמוֹ³².
5 ו. אֵינִי לֹקֵה מִן הַתּוֹרָה עַד שִׁיאֲכַלְנֹה אַחֵר שְׁנִכְנַס
6 לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם. שְׁנָאֹמֶר: לֹא תוּכַל לֵאכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ
7 וְנֹאמַר, וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ; בֵּינוֹ שְׁנִכְנַס לְמָקוֹם
8 אֲכִילָתוֹ וְאָכַל בַּחוּץ - לֹקֵה. אָכַל אִם אָכַל קֹדֶם
9 שִׁיכְנַס לְיְרוּשָׁלַיִם - מִפֵּינ אוֹתוֹ מִפֶּת מִדְּרוֹת
10 מִדְּבָרֵיהֶם³³.
11 ז. מִקְצַת³⁴ מֵעֵשֶׂר בְּפָנָי וּמִקְצַתוֹ מִבַּחוּץ: הָאוֹכֵל מִזֶּה
12 שְׁעָרֵינִי לֹא נִכְנַס - מִפֵּינ אוֹתוֹ מִפֶּת מִדְּרוֹת³⁵; וְהָאוֹכֵל
13 בַּחוּץ מִזֶּה שְׁנִכְנַס³⁶ - לֹקֵה³⁷.
14 ח. אֵין פּוֹדִין מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא אִם בֵּין
15 נְטֵמָא³⁸; שְׁנָאֹמֶר³⁹: כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם - בְּרֹחוֹק
16 מָקוֹם הוּא נִפְדָּה, וְאֵינוֹ נִפְדָּה בְּקִרְבּוֹ מָקוֹם. הִיָּה הוּא
17 בְּפָנָי וּמִשָּׁאוֹ בַּחוּץ⁴⁰, אֶפְלוּ הִיָּה אוֹחִז אוֹתוֹ בְּקִנְיָה⁴¹,
18 הוֹאִיל וְלֹא נִכְנַס הַמֵּעֵשֶׂר - הָרִי זֶה מִתֵּר לְפָדוֹתוֹ שֶׁם
19 בְּצַד הַחוּמָה.
20 ט. מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שְׁנִכְנַס לְיְרוּשָׁלַיִם, אֶפְלוּ שֶׁל דְּמָא⁴²,
- אסור⁴³ להוציא משם; שְׁכָבֶר קְלָטוּהוּ מַחֲצוֹת⁴⁴. וְכֵן
פְּרוֹת הַנִּלְקָחִין בְּכֶסֶף מֵעֵשֶׂר⁴⁵; שְׁנָאֹמֶר: וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ
אֱלֹהֶיךָ⁴⁶. עֶבֶר וְהוֹצִיאָן אוֹ שִׁיבָאוּ בְּשִׁנְיָה - יִחְזְרוּ
וְיִאָּכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם⁴⁷. וְקָלִיטָה מַחֲצוֹת - מִדְּבָרֵיהֶם.
אֶפְלוּ מֵעֵשֶׂר שָׂאִין בְּחִמְשׁוֹ שְׁנֵי פְּרוֹת⁴⁸, שֶׁהוּא
מִדְּבָרֵיהֶם - מַחֲצוֹת קוֹלָטוֹת אוֹתוֹ וְאִסוּר לְהוֹצִיאָו.
אָכַל מַעוֹת מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי - נִכְנַסִּין לְיְרוּשָׁלַיִם וְיִוָּצְאִין⁴⁹.
י. פְּרוֹת⁵⁰ שְׁנִיכְנַס מִלֹּאכְתָּן וְעָבְרוּ בַתּוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם
וְיִצְאוּ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי מִפְּרוֹת
אַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנַסוּ לְיְרוּשָׁלַיִם⁵¹, אֶלָּא יִחְזְרוּ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי
שֶׁלֹּהֶן וְיִאָּכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם⁵², וְאֵינוֹ נִפְדָּה בַּחוּץ⁵³. אֶפְלוּ
עֲשֵׂה כָּל הַפְּרוֹת הָאֵלּוּ⁵⁴ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי אַחֵר שִׁיבָאוּ עַל
פְּרוֹת אַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנַסוּ - יִחְזְרוּ⁵⁵ וְיִאָּכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם.
חֲמֵר הוּא בְּמַחֲצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, הוֹאִיל וְקָלָטוֹ - קְלָטוֹ.
יא. פְּרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנַסוּ מִלֹּאכְתָּן שֶׁעָבְרוּ בִירוּשָׁלַיִם
וְיִצְאוּ, כְּגוֹן סְלִי עֲנָבִים לְגַת⁵⁶ וְסְלִי תְּאֵנִים בְּמִקְצָה⁵⁷ -
מִתֵּר לְפָדוֹת מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שֶׁלֹּהֶן בַּחוּץ⁵⁸. וְכֵן פְּרוֹת
דְּמָא⁵⁹, אִף עַל פִּי שְׁנִיכְנַס מִלֹּאכְתָּן וְעָבְרוּ בִירוּשָׁלַיִם
וְיִצְאוּ - פּוֹדִין מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שֶׁלֹּהֶן בַּחוּץ.
יב. פְּרוֹת מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שְׁנִיכְנַסוּ בִירוּשָׁלַיִם וּפְדָאָן⁶⁰: אִם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(32) "ולא שבכללות לא הווי, כיוון דאכולה קאי, הווי לא אכל חד וחד, והיכי דמי לאו שבכללות? - כגון "לא תאכל כי אם צלי אש" (שהלאו כולל את כל צורות הבישול חוץ מצלי) וכגון מכל אשר יעשה מגפן היין. (33) לדעת התוספות (שם דיבור המתחיל אמר) אף על פי שאינו לוקה, עובר הוא על איסור עשה "וצרת הכסף", שבלי פדיון אסור. (34) ברייתא שם, לעניין ביכורים. והוא הדין למעשר שני. (35) ואינו לוקה מן התורה, אף על פי שמקצת נכנס בפנים. (36) ואחר שנכנס - יצא. (37) אף על פי שמקצת לא נכנס עדיין. (38) ולמדו כן ממה שנאמר: "כי לא תוכל שאתו וגו', ונתת בכסף", ואין שאת אלא אכילה, שנאמר: "וישא משאות מאת פניו". (39) זה מוסב על ראש ההלכה, שאין פודין מעשר שני טהור בירושלים. (40) שם: אמרו "הוא מחוץ ומשאו בפנים (= משא פירות מעשר שני על כתיפו), קלטוהו מחיצות (= כיוון שנכנס לתוך חומת ירושלים, שוב אינו נפדה), הוא בפנים ומשאו בחוץ מהו? תנא להו ההוא סבא בדבי רבי שמעון בן יוחי כי ירחק ממך המקום - ממילואך (= ממשאך)". ומפרשה רבינו לקולא, שכיוון שהמשא בחוץ, הרי זה רחוק ממילואך, ופודהו בחוץ. עוד שם: "בעי רב פפא נקיט ליה בקניא (= היה הוא בפנים ואוחז המשא שבחוץ על ידי קנה) מאי, תיקו". ולהלן שם כ. אמרו: "רבינא אומר כגון דנקיט ליה בקניא, ותפשוט בעיא דרב פפא", ומפרש רבינו שזה מוסב על דברי בית הלל שם שאמרו "יפדה ויאכל בכל מקום", ולפי זה נפשטה הבעיא לקולא. (41) [כלומר, לא רק כשהוא בפנים ומשאו בחוץ, שכשרוצה להכניס המשא לפנים מן החומה, צריך הוא ללכת ברגליו, והוא בכלל "וכי ירבה ממך הדרך גו' כי ירחק ממך המקום", אלא אפילו אם אחז אותו בקנה, שאפשר לו להכניסו לפנים מן החומה בלי הליכה ברגל, אלא במשיכת הקנה, ואין כאן "ריבוי דרך", אף על פי כן הואיל ולא נכנס המעשר - מותר לפדותו]. (42) ומה שאמרו במשנה שהדמאי נכנס לירושלים ויוצא ונפדה - אינו אלא בפירות שהם טבולין לדמאי, אבל ממעשר שני של דמאי, תפסוהו מחיצות. (43) מדרבנן. (44) כלומר, חומות ירושלים. (45) שנכנסו לירושלים, אסור להוציאם משם. [וכן נראה במשנה שם שאמרו: "מעוֹת נכנסוֹת לירושלים ויוצאות, פירות נכנסין ואינן יוצאין", הרי שלא חילקו אלא בין פירות למעוֹת, ואם כן פירות אינם יוצאים, אפילו אלה הלקוחים מכסף מעשר. ומכאן שעצם ההוצאה הוא איסור, ולא משום פדיון, שהרי לקוח בכסף מעשר שני טהור, אינו נפדה אפילו בריחוק מקום]. (46) כלומר, מצוה לאכול לפני ה', ולא להוציאם משם. ואין זו אלא אסמכתא, שהרי קליטת מחיצות דרבנן. (47) שם: "דכתיב, לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וכו', בשעריך הוא דלא תיכול, אבל יצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין", ולא חילקו בין שוגג למזיד. (48) כלומר, שאין המעשר שווה ד' פרוטות, שחומשן מלגיו, פרוטה. (49) שלא החמירו חכמים אלא בפירות. (50) שלא הופרש מהם מעשר שני. (51) ולפדותם בחוץ. (52) כדין מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא. (53) ש"מתנות שלא הורמו (= שלא הופרשו מהן תרומות ומעשרות) הרי הן כמו שהורמו. (54) שנכנסו לירושלים ויצאו, ואף זו בעיא בירושלמי שם ולא נפשטה, ופסקה רבינו לחומרא, אף על פי שמחיצה לקלוט דרבנן. (55) כל הפירות, וגם המעשר שני. (56) שעומדים לדריכה וסחיטה. (57) כלומר, למוקצה, וכן הוא במשנה, והכוונה לייבוש. (58) שכיוון שלא נגמרה מלאכתן, ועדיין לא נתחייבו במעשר, לא שייך לומר שמתנות שלהם הם כמו שהורמו. (59) שעדיין לא הופרש מהם מעשר שני, שאילו לאחר שהופרש, יחזור ויאכלוהו בירושלים. (60) שכיוון שנטמאו, מותר לפדותן, אפילו בירושלים.

- 1 נטמאו בולד הטמאה⁶¹ - אסור להוציאן⁶², אלא יאכלו
 - 2 בפנים⁶³; מפני שולד הטמאה מדבריהם⁶⁴. ואם
 - 3 נטמאו⁶⁵ באב הטמאה⁶⁶, או שנטמאו בחוץ ואפלו בולד
 - 4 הטמאה⁶⁷, אף על פי שנקנסו לירושלים - הרי אלו
 - 5 נפדין ונאכלין בכל מקום⁶⁸.
 - 6 יג. במה דברים אמורים⁶⁹? פשהכניסן על מנת שלא
 - 7 תתפשם המחיצות⁷⁰; אבל אם לא התנה, הואיל ונקנס
 - 8 הרי הוא טהור מן התורה, [שאין ולד⁷¹ מטמא שני⁷²
 - 9 מן התורה], וכבר קלטהו מחיצות ואינו יוצא⁷³.
 - 10 יד. תלתן של מעשר שני - מתר לאכלה צמחונין⁷⁴,
 - 11 שפך היא ראיה לאכלה⁷⁵. וכן פרשינו מעשר שני⁷⁶ -
 - 12 יאכלו צמחונין⁷⁷. ואם⁷⁸ עשה מהם⁷⁹ עשה - הרי זו
 - 13 מתרת להקנס לירושלים ולהוציא⁸⁰, שאין⁸¹ בכלל
- 14 הפרות⁸². ואם נטמאו⁸³ בירושלים - יפדו ויאכלו בחוץ.
 - 15 טו. אין לעמוד לפניו מן החומה ונפול נוטה חוץ
 - 16 לחומה - אין אוכלין תחת נופו מעשר שני⁸⁴. ומעשר שני
 - 17 שנקנס תחת נופו - אין פודין אותו, שהרי הוא כמי שנקנס
 - 18 לירושלים.
 - 19 טז. בתים שבצד החומה⁸⁵, שפתחיהם לפניו מן
 - 20 החומה⁸⁶ וחללן⁸⁷ לחוץ: מכנגד החומה ולפנים -
 - 21 כלפנים לכל דבר⁸⁸; ומכנגד החומה ולחוץ⁸⁹ - אין
 - 22 אוכלין⁹⁰ שם ואין פודין שם להחמיר⁹¹. הנה חללן
 - 23 לפניו ופתחיהם לחוץ: מכנגד החומה ולחוץ - כלחוץ,
 - 24 פודין בו ואין אוכלין⁹²; ומכנגד החומה ולפנים - אין
 - 25 אוכלין שם ואין פודין להחמיר. והחלונות ועיבי
 - 26 החומה⁹³ - כלפנים⁹⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(61 בדפוס רומי: "בוולד הטומאה מדבריהם", כדלהלן, וכגון שנגעו הפירות בכלים שנגעו במשקין שנטמאו באב הטומאה, שאז אין הכלים נעשים ראשון לטומאה אלא מדבריהם. (62 מירושלים, אף על פי שכבר פדאן ויצאו לחולין, שלא יאמרו: ראינו מעשר שני שנקנס לירושלים ויצא. (63 לאחר פדייתם למי שאינו אוכל חולין בטהרה. (64 וישנם כאן שני חסרונות: א. בכניסתם היו הפירות טהורים. ב. מן התורה הם טהורים גם עכשיו, ורק מדברבנן הם טמאים. ולפיכך קלטום המחיצות, לפי שעדיין נשתייר בהם קצת מקדושת מעשר, ואפילו אם התנה שלא יתפשם מחיצות, אין תנאו מועיל, שלא מועיל תנאו אלא אם נטמא בחוץ ואחר כך נכנס. (65 הפירות. (66 כלומר, בטומאה דאורייתא, אפילו בתוך ירושלים, שפקעה מהפירות קדושת מעשר, אף שעדיין טעונים פדייה, ואפילו בלא תנאי יכול לפדותם ולאכלם בחוץ. (67 מדברבנן. (68 שכיוון שכניסתם לעיר הייתה בטומאה, אף שאינה אלא מדבריהם מועיל תנאו, ולא תפסום מחיצות, והם נפדים בחוץ ונאכלים שם. (69 שפירות שנטמאו בחוץ, אפילו בוולד הטומאה ונקנסו, נפדים ונאכלים בחוץ. (70 וכל זה בוולד הטומאה, אבל בטומאה דאורייתא, אף בלא תנאי יכול להוציאם. (71 כלומר, וולד הטומאה, שנגע בכלים שנגעו במשקין. (72 כלומר, אחר. (73 אלא נפדה ונאכל בירושלים. (74 כלומר, כשהוא בתחילתו. (75 לאכילת אדם, אבל כשנתקשה אינו ראוי לאכילת אדם. (76 שאינם מאכל אדם כלל, אלא בשני רעבון. (77 שאז נאכלים הם על ידי הדחק, אבל הפת שלהם אינה נאכלת כלל. (78 ירושלמי שם: "כדי לעשות עיסה ולחזור כדי לעשות עיסה ולחזור [כלומר, לא התירו להוציא כרשינים אלא כדי לעשותם עיסה בחוץ, ותו לא, כפירוש הראב"ד בהשגות]. מתניתא דרבן שמעון בן גמליאל, דרבן שמעון בן גמליאל אמר אף הפירות נכנסין ויוצאין, דברי הכל הוא, הכא, קל הוא שהקלו בכרשינין [שאף חכמים מודים כאן, ולמסקנא הותרה הוצאתם אפילו כמה פעמים, והוא שיהיו עיסה קודם שייכנסו, שהרי כשנקנסו כרשינים כבר קלטום מחיצות"]]. (79 כלומר, מהכרשינים. אבל בתלתן אף אם עשה ממנו עיסה לא הקלו בו, שתלתן בתחילתו, רוב בני אדם אוכלים אותו, אבל כרשינים אפילו בתחילתם אינם נאכלים כלל לאדם אלא בשני רעבון, ולכן הקלו בעיסתם, כדלהלן. (80 והוא שנקנסו הכרשינין כשהן עשויות עיסה, אבל אם הכניסן כרשינים, קלטום מחיצות ושוב אינם יוצאים אף אם עשאו עיסה בפנים. (81 כלומר, הכרשינים, שנעשתה העיסה מהם. (82 שקלטום מחיצות, כיוון שהכרשינים עצמם אינם נאכלים אלא בשני רעבון - לא החמירו בעיסתם. (83 כלומר, הכרשינים, ואפילו בטומאה מדבריהם. (84 ואין אומרים, כשם שלגבי איסור פדייה, הרי הוא כירושלים, הוא הדין לגבי אכילה. (85 שאין חלל הבית ופתחו בעובי החומה, אלא רק אחד מהם. (86 חומת ירושלים. כלומר, בתוך עובי החומה. (87 הבית עצמו, שתוכו חלול. (88 ומותר לאכול מעשר שני תחת פתח הבית שהוא בעובי החומה, ואסור לפדותו שם. שאנו נותנים על מקום הפתח קולי וחומרי מקום שהוא שם. (89 כלומר, בחלל הבית. (90 מעשר שני, כדין חוץ לעיר. (91 כדין תוך העיר, שאנו הולכים אחרי הפתח להחמיר, ואם הפתח והחלל לצד אחד של החומה דינו כאותו צד לכל דבר, אף לקולא. (92 כלומר, בין לקולא בין לחומרא. (93 ואף שבפסחים שם העמידו משנה זו ב"שורא ובר שורא", כלומר, בחומה קטנה ונמוכה השווה לקרקע העזרה, אבל גג החומה לא נתקדשה, - פסק רבינו כפשטות הסוגיא בזבחים נו. שאמרו שם "תנינא, החלונות ועובי החומה כלפנים", ולא העמידו ב"שורא ובר שורא" כבפסחים שם, משמע שלעניין מעשר שני וקדשים קלים, נתקדשו גגים ועליות בירושלים, ורק לעניין קדשי קדשים ושחיטת קדשים קלים לא נתקדשו, וכפשטות לשון הברייתא בפסחים שם. (94 ואף שלהלן בפרק י"ב מהלכות שמיטה ויובל הלכה יב, פסק רבינו שבית הבנוי בחומה, אין דינו כבתי ערי חומה, כר' יהודה בערכין לב. ולא כר' שמעון, צריך לומר, שדין קדושת חומת ירושלים לחוד, ודין בתי ערי חומה לחוד. וראה בירושלמי מעשרות סוף פרק ג, שלמדו דין זה, שבית הבנוי בחומה אינו כלפנים לגבי דין בתי ערי חומה, מפסוק מיוחד שבפרשת בתי ערי חומה, ואין לדבר זה עניין עם קדושת החומה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' י' אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קכט

מתוך מהדורת וגשל

פרק שלישי

- 11 - פודין וְאֶכְלִין אֶת דְּמֵי בְּטָהָהּ בְּתוֹרַת פְּרוֹת
- 12 מַעֲשֶׂר¹⁸, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר¹⁹. אֶפְלוּ²⁰ נִטְמְאוּ הַפְּרוֹת כֵּלָן
- 13 כְּשֶׁהָן טָבַל - מִפְּרִישׁ מַעֲשֶׂר שְׁנִי²¹ בְּטִמְאָה וּפְדֻהוּ²².
- 14 ד. הָעֵרָל - בְּטִמְאָה²³, וְאִם אָכַל מַעֲשֶׂר שְׁנִי - לֹקָה מִן
- 15 הַתּוֹרָה, כְּדָרָן שְׁלֹקָה עַל אֲכִילַת תְּרוּמָה²⁴; שֶׁהַתְּרוּמָה
- 16 קְרוּיָה קֹדֶשׁ, וּמַעֲשֶׂר שְׁנִי קְרוּי קֹדֶשׁ, שֶׁהָרִי נֶאֱמָר בּוֹ:
- 17 קֹדֶשׁ לַיהוָה²⁵. וְטִמְאָה²⁶ שֶׁטָּבַל - אוֹכַל מַעֲשֶׂר שְׁנִי אֵף עַל
- 18 פִּי שֶׁלֹא הָעֵרִיב שְׁמִשּׁוֹ²⁷.
- 19 ה. הָאוֹכֵל²⁸ מַעֲשֶׂר שְׁנִי בְּאִנּוּת שֶׁל תּוֹרָה²⁹ - לֹקָה;
- 20 שְׁנֵאמַר: לֹא אֲכַלְתִּי בְּאִנּוּ מִמֶּנּוּ³⁰. וְהוּא שִׁיאֲכַלְנוּ בְּמִקּוֹם

- 2 א. הָאוֹכֵל² מַעֲשֶׂר שְׁנִי בְּטִמְאָה - לֹקָה³; שְׁנֵאמַר: וְלֹא
- 3 בְּעֶרְתִּי⁴ מִמֶּנּוּ בְּטִמְאָה. בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֶׂר טָמֵא וְהָאוֹכֵל טָהוֹר,
- 4 בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֶׂר טָהוֹר וְהָאוֹכֵל טָמֵא. וְהוּא שִׁיאֲכַלְנוּ
- 5 בִּירוּשָׁלַיִם⁵ קֹדֶם שִׁפְדָּה⁶, שְׁאִינוּ לֹקָה עַל אֲכִילָתוֹ
- 6 בְּטִמְאָה אֲלֵא בְּמִקּוֹם אֲכִילָתוֹ⁷; אָכַל אִם אָכְלוּ בְּטִמְאָה⁸
- 7 חוּץ לִירוּשָׁלַיִם⁹ - מִפֶּיַן אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת¹⁰.
- 8 ב. וְאֶפְלוּ¹¹ לְהַדְלִיק [בּוֹ]¹² אֶת הַנֵּר אַחֵר שֶׁנִּטְמָא¹³ -
- 9 אֲסוּר¹⁴ עַד שִׁפְדָּה; שְׁנֵאמַר: לֹא בְּעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטִמְאָה.
- 10 ג. כָּכָר בְּאִנּוּ¹⁵, שֶׁהַמַּעֲשֶׂר שְׁנֵאמַר, אֶפְלוּ בִּירוּשָׁלַיִם¹⁶

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר שהאוכל מעשר שני בטומאה לוקה. והאוכל מעשר שני באינינו, ואי זהו אונו. אם נותנין פירות מעשר שני לעם הארץ. אם מותר לאכול מעשר שני דמאי. מעשר שני אסור לאבד אפילו מיעוטו. וכמה הוא מיעוטו. שאוכל דבר שדרכו לאכול ושותה דבר שדרכו לשותה. שמרים של מעשר שני שנתן עליהם מים, ויין של מעשר שני שנפל לתוכו דבש. ודין מעשר שני אם ניתן לרפואה, ואם מקדשין בו האשה וכיוצא בזה. המקדיש מעשר שני שלו לבדק הבית. (2) ברייתא ביבמות עג: ובמכות יט: (3) משנה במכות יג. לפי המבואר שם יט: (4) פסחים כד. וביבמות ובמכות שם, למדו כן מן הפסוק "לא תוכל לאכול בשעריך וגו'", וראה להלן שלרבינו היתה גירסא אחרת בגמרא שם. (5) מכות שם: "אמר רבי יוסי בר חנינא וכו' רישא (ששנינו שהאוכל מעשר שני שלא נפדה - לוקה) במעשר שני טמא וגברא טמא (או זה או זה - תוספות), וקא אכיל ליה בירושלים". (6) שלאחר שפדהו - הרי הוא חולין. (7) כלומר, במקום שמצוה לאכול, כשהוא טהור. ובפירוש המשנה (מכות שם משנה ג) למד זאת רבינו מה שנאמר (דברים יב, יז): "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך". ונאמר בבכור (שם טו, כז) "בשעריך תאכלנו", ללמדך "שלא תוכל לאכול מעשר בטומאה בירושלים, כמו שתאכל בכור בטומאה בשעריך". ולפי דעת הרש"ש במכות שם, גרס כן רבינו בגמרא שם. ולפי זה, נשאר המקור ללא מן הפסוק "ולא בערתי ממנו בטמא", ראה למעלה. (8) אבל בטהרה - לוקה, למעלה פ"ב ה"ו. (9) אפילו אחר שנכנס לירושלים ויצא. (10) בין אם נכנס לירושלים ויצא (אינו לוקה משום אוכל מעשר שני חוץ לחומה (ראה למעלה שם) - כיון שאינו ראוי לאכילה. חזון-איש), ובין אם לא נכנס עדיין, ראה למעלה שם. (11) יבמות שם. (12) בשמן של מעשר שני. (13) כלומר, אפילו אחר שנטמא - אסור, וכל-שכן קודם שנטמא, שהרי אסור להוציאו בשאר צרכיו, כדלהלן בהלכה י. וכן כתב רש"י ד"ה ואילו, ועוד שם: ד"ה והיכן. וראה בר"ש לשביעית פ"ח משנה ב, וברע"ב ובתוספת הגרע"א שם. (14) אם הכוונה לומר: אסור ואינו לוקה, צריך עיון מה בין זה לאוכל בטומאה, שאף הוא נלמד מהפסוק הנ"ל, ולוקה (בהלכה הקודמת), וראה בר"י קורקוס, ובגליון הרמב"ם להגרע"א. (15) למעלה פ"ב הלכה ח. (16) שאין פודין בה מעשר טהור (שם). (17) המעשר הטמא לאחר פדיו, לאדם טמא או לטהור שאינו אוכל חולין בטהרה. (18) שהרי כן נאמר (דברים יד, כג-כח) "ואכלת וגו' מעשר דגנך וגו' לא תוכל שאתו (כלומר, לא תוכל לאכול, מחמת שהוא טמא - מכות שם) וגו' ונתתה בכסף וגו' ונתת הכסף וגו' בבקר ובצאן וגו' ואכלת שם לפני ה' אלקיך". הרי שמעשר שני שנטמא פודין אותו בירושלים על כסף, וקונים בו בקר וצאן וכו' ואוכלים אותם בקדושה לפני ה', כפירות מעשר שני. (19) [להלן הלכות י"א דיני אכילת מעשר שני. ועיי' כסף-משנה]. (20) ירושלמי מעשר שני פ"ג הלכה ג: "ר' פנחס מסאב לה (היה מטמא את המעשר-שני) ופדה לה". ולא ייתכן שטמאו לאחר שהופרש, שהרי הוא קרוי קודש, כבהלכה הסמוכה ואסור לטמאו, ראה להלן הלכה ח ובפ"ח מהלכות לולב ה"ב, אלא טימאו בעודו טבל. (21) ואין אומרים, שכיון שאף קודם הפרשתו, כבר היה המעשר טמא, לא תחול על המעשר קדושת מע"ש, ואין צורך להפרישו ולפדותו. וראה במעשר שני פרק ה משנה יב ובמפרשים שם. וצ"ע. (22) ואוכל דמיו בטהרה. [יתכן שחייב לפדותו, בכדי לאכול את דמיו בטהרה בתורת פירות מעשר שני. (ראה למעלה), שאם לא כן גורם הוא שייפסד. וזהו מה שאמרו במעשר שני שם (להלן פ"א הלכה טו): "אם הפרישו בטומאה אינו יכול להתוודות", היינו שהפרישו בטומאה ולא פדהו, כנ"ל, ועיי' שם בתוספות חדשים]. (23) כרבי עקיבא ביבמות עד. וראה בפ"ז מהלכות תרומות הלכה י, ובפ"ב מהלכות חגיגה סוף הלכה א ובלחם-משנה שם (משנה-למלך). (24) הלכות תרומות שם. (25) ביבמות שם למד רבי עקיבא, שערל אינו אוכל בתרומה, מן הפסוק "איש איש מזרע אהרן וגו' בקדשים לא יאכל" לרבות ערל. ושם אמרו בגמרא, שלרבי עקיבא ערל אסור באכילת מעשר, ולא אמרו מהיכן למדו זאת. (26) נגעים פ"ד משנה ג, והובאה ביבמות שם: (27) ואף שלמדו מעשר שני מתרומה לענין ערל, כנ"ל, לענין היתר אכילה לטמא שטבל לא למדו, ודינים מיוחדים לכל אחד מהם, ראה בהלכות תרומות שם הלכה ב. (28) ביכורים פ"ב משנה ב. (29) ראה בהלכה הסמוכה. (30) רבינו לשיטתו בספר המצוות סוף כלל ח, שכל מקום בתורה שהוטל עלינו שנכריז, שלא עשינו דבר מסוים, כלומר, שנשלל מעצמנו מעשה פלוני ופלוני, הרי הוא כמצוות לא-תעשה. והרמב"ן שם השיג עליו (כסף-משנה), ומקור לדברי רבינו בירושלמי סוטה פ"ה הלכה ב, עיי' בשירי קרבן (אור שמח).

- 1 אכילתו, בירושלים³¹; אכל אם אכלו בחוץ³² באנינות³³,
- 2 או שאכלו בפנים באנינות של דבריהם³⁴ - מפין אותו
- 3 מפת מרדות³⁵.
- 4 ו. איזהו אונן? זה המתאכל על אחד מן הקרובים
- 5 שהוא חיב להתאכל עליהם³⁶. וביום המיתה - הוא אונן
- 6 מן התורה, ובלילה - אונן מדבריהם³⁷. שנאמר: ואכלתי
- 7 חטאת היום הייטב בעיני יי³⁸; היום - אסור, ולילה -
- 8 מתיר³⁹. נשתקה המת ימים רבים ואחר כך נקבר - כל
- 9 אותן הימים שאחר יום המיתה עד יום הקבורה הוא
- 10 אונן מדבריהם. ואין יום הקבורה תופש לילה⁴⁰.
- 11 ז. ולא מעשר שני בלבד, אלא כל הקדשים פלן⁴¹ אם
- 12 אכלן באנינות של תורה - לוקה⁴²; ובאנינות של
- 13 דבריהם - מפין אותו מפת מרדות⁴³.
- 14 ח. אין⁴⁴ נותנין פרות מעשר שני⁴⁵ לעם הארץ, ולא

- 15 פרות הנלקחות במעות מעשר, ולא מעות מעשר⁴⁶,
- 16 מפני שהוא בחזקת טמאה⁴⁷. ומתיר⁴⁸ לאכל מעשר שני
- 17 של דמאי באנינות⁴⁹, ולתנו לעם הארץ⁵⁰; והוא שאכל
- 18 כנגדו⁵¹. אין⁵² מקדיין מעשר שני⁵³ אפילו אצל חבר⁵⁴,
- 19 שמא ימות ונמצא המעשר תחת יד בנו עם הארץ⁵⁵;
- 20 אבל⁵⁶ מקדיים מעשר שני של דמאי אצל עם הארץ⁵⁷.
- 21 ט. מעשר שני⁵⁸ אסור לאבד אפילו מעוט⁵⁹ בדרכים,
- 22 אלא מוליכו כל שהוא או מוליך דמיו לירושלים⁶⁰.
- 23 ומתיר⁶¹ לאבד מעוט מעשר שני של דמאי בדרכים⁶².
- 24 וכמה הוא מעוט? פחות מכגורגרת, בין באכל שלם בין
- 25 בפרוס⁶³. אבל כגורגרת - אין מאבדין אותו. והמפריש
- 26 מעשר שני של דמאי פחות מכגורגרת⁶⁴ - הרי זה נותנו
- 27 לעם הארץ ואוכל כנגדו⁶⁵; אבל⁶⁶ לא יפרישו⁶⁷
- 28 לבתחלה לאבדו⁶⁸, שאין מפרישין לאבדו⁶⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(31) דבר זה נלמד מאיסור אכילתו בטומאה, למעלה הלכה א. שכיון שהאיסורים סמוכים בתורה, מסתבר שדיניהם שווים (כסף-משנה). (32) אפילו לאחר שהיה בירושלים ויצא. (33) אבל שלא באנינות - לוקה, כנ"ל בפ"ב הלכה ו. (34) ראה בהלכה הסמוכה. (35) האוכל בחוץ, על שלא קיים "וצרת הכסף בידך" (ראה למעלה הלכה א), והאוכל בפנים על שעבר על דברי חכמים. (36) מן התורה. וראה בפ"ב מהלכות אבל הלכה א. (37) זבחים צט: וק: כרבי ורבי שמעון ולא כר' יהודה, וכן הוא בפסחים צב. ובברכות טז: ובר"ף שם. (38) כן הוא בסיפרא פ' שמיני פרק ב הלכה יא. וראה בזבחים ק: ובר"ף ורבינו יונה בברכות סוף פרק ב. (39) מן התורה. אבל מדרבנן, הרי הוא אונן עד הקבורה. (40) ברייתא בזבחים שם: "אלא תריץ הכי, עד מתי הוא מתאונן עליו כל אותו היום (כלומר, יום הקבורה ואפילו לאחר עשרה ימים מן המיתה - רש"י שם) בלא לילה. רבי אומר, כל זמן שלא נקבר (הרי הוא אונן מדבריהם אפילו אחר עשרה ימים, כנ"ל) ואם נקבר תפס לילו (שלחוריו)". והלכה כחכמים, שאין הלכה כרבי אלא מחבורו, אבל לא מחבירו. וצריך לומר שחכמים אלו חולקים על חכמים הנזכרים בברייתא שם למעלה בסמוך, הסוברים ש"אין מתאונן אלא אותו היום בלבד", כלומר, יום המיתה. וראה להלן בפ"ב מהלכות ביאת מקדש הלכות ט"י, וכסף-משנה שם. (41) במקומות הנזכרים מדובר בקדשים. (42) שאף איסור אכילת קדשים באנינות הוא בכלל הכתוב "לא אכלתי באוני", וראה בזבחים קא. ובספר המצוות לא-תעשה קנא. (43) ראה למעלה הלכה ה. (44) מע"ש פ"ג משנה ג, וירושלמי שם. ובדמאי פ"א סוף הלכה ב ובפ"ב שם הלכה ד. (45) של פירות ודאי, ראה להלן. (46) שדינם כדין מעשר שני, כדלהלן בראש פרק ד. (47) ואסור לגרום טומאה למעשר שני, שהוא קרוי קודש, כתומאה, ראה למעלה הלכה ג. (48) דמאי פ"א משנה ב. (49) אפילו באנינות של תורה. ובירושלמי שם: "תני נאכל (מעשר שני של דמאי) באנינה ואינו נאכל בטומאה (כן נראה גם ממה שאמרו להלן, שנותנו לעם-הארץ, הרי שלאכלו בטומאה אסור - מראה הפנים שם). מה בין אנינה מה בין טומאה. אמר רב נחמן טומאה מצויה, אנינה אינה מצויה, וגזרו על דבר שהוא מצוי ולא גזרו על דבר שאינו מצוי". (50) אף-על-פי שהוא בחזקת טומאה. משנה שם. אבל לאכלו בטומאה לא התירו, ראה למעלה. (51) ש"צטרך להוציא מנכסיו כפי מה שהם (הפירות שנתן) שוים, ואוכלם בירושלים כמעות מעשר שני (בטהרה וכו') - פירוש המשנה שם), שהחמירו חכמים בנותן לעם-הארץ, שלא יהא רגיל בכך (ועיין בר"ש שם שאין דעתו כן). ונראה שבמחלל מעשר שני של דמאי שבידו על מה שביד עם-הארץ, לא החמירו חכמים, ראה להלן פ"ח הלכה יג, וראה ב"משנה ראשונה" ובחזון-איש. (52) תוספתא מע"ש פ"ד. (53) של ודאי. (54) כאבא חלפי בן קריא, שם. (55) הראב"ד כתב שאין לחשוש אלא לזמן מרובה אבל לא לזמן מועט, וכתב הכסף-משנה שייתכן כי כן גם כוונת רבינו. ועיין בתוספתא כפשוטה. (56) בדפוס רומי חסרה פיסקא זו, אבל מלשון הראב"ד נראה שגרס כן בדברי רבינו. (57) כן הוא בתוספתא שם. והראב"ד היתה לו נוסחא אחרת שם. (58) של ודאי. (59) אפי' פחות מכגורגרת, ראה להלן. (60) דין זה נלמד, ממה שלא התירו במשנה (דמאי פ"א משנה ב) אלא לאבד מיעוט מעשר שני של דמאי. ראה להלן. (61) משנה שם. (62) המובילות לירושלים, שהקלו בדמאי, מחמת קושי הדרך. (63) ירושלמי שם: "ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק, בין בפרוס בין בשלם עד גרורגרת". (64) כלומר, אפילו פחות מכגורגרת, שבדרכים התירו לאבדו, כנ"ל - לא הקלו בו ליתנו לעם-הארץ, אלא אם אוכל כנגדו. (65) כשם שעושה במעשר שני של דמאי שהוא יותר מכגורגרת, כבהלכה הקודמת. ודעת רבינו, שמה שאמרו במשנה "ונותנו לעם-הארץ ויאכל כנגדו", זה מוסב גם על הנאמר שם בסמוך "ומאבדין את מיעוטו". וראה בתוספות אנשי-שם. בכסף-משנה, ובחזון-איש. (66) בעיא של ר' הושעיא, בירושלמי שם. (67) כלומר, מעשר שני של דמאי, פחות מכגורגרת. (68) בדרכים. (69) אף-על-פי שלא נפשטה הבעיא, פסקה רבינו לחומרא. וצריך עיון: הרי כל איסור איבוד מעשר שני של דמאי אינו אלא מדרבנן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' י' אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קלא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 י. מעשר שני⁷⁰ נתן לאכילה ושתייה; שְׁנָאֹמֶר: וְאֶכְלָתָּ
2 לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ⁷¹. וְסִיכָה - כְּשִׁתְּיָהּ⁷². וְאֶסְוִר⁷³ לְהוֹצִיא
3 בְּשָׂאֵר צִרְכִּיו, כְּגוֹן לֶקַח בּוֹ פְּלִים וּבְגָדִים וְעֲבָדִים⁷⁴;
4 שְׁנָאֹמֶר: לֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵת⁷⁵. כְּלוּמֹר, לֹא הוֹצֵאתִי
5 אוֹתוֹ בְּדָבָר שְׂאִינוּ מְקִיִּים אֶת הַגּוֹף⁷⁶. וְאִם הוֹצֵיא מִמֶּנּוּ
6 בְּשָׂאֵר דְּבָרִים, אֶפְלוּ בְּדָבָר מִצּוּהוֹ, כְּגוֹן שְׁלֵקַח מִמֶּנּוּ
7 אֶרֶץ וְתַכְרִיכִין לְמֵת⁷⁷ מִצּוּהוֹ⁷⁸ - הֲרִי זֶה⁷⁹ אוֹכֵל כְּנֶגְדּוֹ
8 בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂוֹ⁸⁰.
9 יא. מַעֲשֵׂוֹ⁸¹ - אוֹכֵל דָּבָר שְׁדָּרְכּוֹ לְהֵאָכֵל, וְשׁוֹתָהּ דָּבָר
10 שְׁדָּרְכּוֹ לְשִׁתּוֹת⁸², וְסָף דָּבָר שְׁדָּרְכּוֹ לְסוֹף. וְלֹא יִסּוֹף יֵין
11 וְחֹמֶץ, אֲכָל סָף הוּא אֶת הַשְּׂמֶן⁸³. וְלֹא⁸⁴ יִסְחַט אֶת
12 הַפְּרוֹת לְהוֹצִיא מִהֶן מִשְׁקִין, חוּץ מִזֵּיתִים וְעִנְבִּים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(70 מע"ש פ"ב משנה א. 71) ושתיה בכלל אכילה היא (ירושלמי שם, ובבלי יומא עו:). (72 שנאמר (תהלים קט, יח): "ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו" (משנה בשבת פו:). ולפי דברי הירושלמי (שם) כל מקום שאמרה תורה לאכול בקום ועשה, אף סיכה בכלל. אבל במקום שאמרה תורה לאכול, אין סיכה בכלל, אלא אם כן נתרבה מכתוב מיוחד (אור שמח). וראה בפ"א מהלכות שביית עשור הלכות ד"ה, ולמעלה פ"י מהלכות תרומות הלכה ב. 73) מן התורה, כדלהלן. ולא כתב רבינו כאן שלוקח, כמו שכתב למעלה (הלכות א"ה) לענין טומאה ואנינות, ועיין רדב"ז. 74) שם פ"א משנה ז. ולא נזכרו במשנה אלא עבדים. וכלים ובגדים נלמדו מארון ותכריכים, להלן. וכן מפורש משנה שם: "כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני, יאכל כנגדו". 75) רבינו למד זאת מדעתו. וראה בלשון רבינו בספר המצוות. 76) לכן הרי זה כמת. אבל באכילה, שתיה וסיכה, כיון שהמזון נאכל ונבלע באיברים, הרי זה קרוי "חי" ולא "מת" (כסף-משנה). 77) שם פ"ה משנה יב, וספרי לפרשת כי-תבא. ועיין יבמות עד. וזו לשון רבינו בספר המצוות (לא-תעשה קנב): "והזכיר (הכתוב) את המת לחיזוק, כאילו יאמר אע"פ שהיא מצוה, לא יוציא עליו מעות מעשר שני, ונראה לי שכיון שצוה יתעלה להוציא דמי מעשר שני במזון בלבד, כמו שאמר "ונתת הכסף וכו'" הרי המוציא אותו בזולת המזון כאילו נתנו למת, שאין תועלת למת בכך". רוצה לומר: דוקא לענין סיכה, דרשו חכמים (יבמות שם) להיפך "ולא נתתי ממנו למת" - "הא לחי - נתתי", וסיכה מותרת בשמן של מעשר שני טמא, מפני שסיכה היא כשתיה, ומותרת אף במעשר שני טהור (שם). וצריך עיון שרבינו השמיט זאת), מה-שאינ-כן לענין כלים ובגדים, אי אפשר לדרוש "הא חי מותר", אלא למדו חי ממת לאסור, שאם במת שהוא מצוה אסור, כל-שכן שלחי אסור. ועיין ביבמות שם ובחידושי הרמב"ן שם. וראה בכסף-משנה ובהערת הגר"ח העליר לספר המצוות שם. 78) במשנה לא נאמר "מת מצוה", אבל סבור רבינו ש"מת" כולל גם מת מצוה (ר"י קורקוס). [ואף-על-פי שהעוסק בקבורת מת מצוה פטור ממצוה אחרת (מגילה ג:). - לא הותר לו לעשות איסור עבורין]. 79) שם פ"א משנה ז. 80) כל זה, כשהמוכר שמכר לו את הכלים והבגדים והתכריכים, ברח או מת, אבל אם הוא קיים לפנינו יחזיר הדמים לבעליהם ויחזרו הבגדים למוכר, כדלהלן פ"ז הלכה טז. 81) שם פ"ב משנה א. והכוונה, מה עושה במעשר שני, ומפרש, אוכל וכו'. והר"י קורקוס העתיק: "במעשר. והכסף-משנה העתיק: "מעשר שני". 82) במשנה שם לא נאמרה בבא זו, אבל כן הוא בתוספתא לענין תרומה (תרומות פ"ט) בשביעית (פ"ו שם), והרי במשנה שם (פ"ח משנה ב) השוו תרומה ומעשר שני לשביעית. 83) בירושלמי שם: "זה דרכו לכן (שמן לסוך) וזה אין דרכו לכן (יין וחומץ לסוך)". 84) תרומות פ"א משנה ג: "כל הפירות אין משנים אותם מבריייתן בתרומה ובמעשר שני, אלא זיתים וענבים בלבד". 85) שאין לשנות הפירות מבריייתן, וראה להלן פ"ט הלכה ג, ופ"ה מהלכות שמיטה ויובל הלכה ג, ולמעלה פ"א מהלכות תרומות הלכה ב. 86) משנה במעשר שני שם. ובדפוס רומי חסירה פיסקא זו. וראה ב'תוספות יום-טוב'. 87) במיני מרקחת, כיון שהוא מפסיד טעמו על ידי כך, וממעט באכילתו (פירוש המשנה. וראה בהלכות תרומות שם הלכה ג). ומטעם זה אסור לקנות שמן מפוטם בדמי מעשר שני (משנה שם). 88) משנה שם. 89) שאין טעם היין נפסד משום כך, אלא אדרבא משתבח. 90) ירושלמי מעשר שני שם הלכה א [וכן היא בתוספתא שביעית פ"ז הלכה ב]. 91) ירושלמי שם. 92) תוספתא תרומות פ"י. וירושלמי מעשר שני שם. 93) כמבואר בהלכות תרומות שם הלכות י"ג (אור שמח). 94) כלומר, מחוץ לירושלים או טמא בירושלים. 95) תוספתא תרומות שם. והובאה בבבלי בבא בתרא צז. כתנא-קמא ולא כרבי מאיר. 96) כלומר, המים הראשונים שהוציא מן השמרים. 97) כלומר, המים שהוציא לאחר שנתנם על השמרים בשניה. 98) אבל בתרומה החמירו, ראה למעלה בהלכות תרומות שם הלכה יג. 99) בבא בתרא שם. שבדמאי הקלו. 100) מעשר שני שם. 101) שני. ובכתב-יד נוסף כן בדברי רבינו (מעשה רוקח). וכן הוא בר"י קורקוס. 102) צ"ל: "ותבלין". וכן הוא בכסף-משנה. אבל בדפוס רומי הוא כלפנינו. ומדובר בדבש ותבלין של חולין של אדם אחר. 103) כלומר, הוסיפו במדותו ובטעמו, כדלהלן. 104) נתבאר להלן בהלכה טו. 105) משנה שם. 106) בעל 'מלאכת שלמה' מצא במשנה מנוקדת: "קפלוטות". והם: החציר הנעשה בארץ הצבי" (פירוש המשנה). והם כרישי שדה, כמפורש בירושלמי כלאים פ"א הלכה ב. 107) כמבואר למעלה.

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' י' אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יד. עסה¹⁰⁸ של מעשר שני שאפאה והשביחה - השבח
- 2 לשני. זה הפלל¹⁰⁹: כל ששכחו נפר¹¹⁰: אם הותר
- 3 במדה¹¹¹ - השבח לפי חשבון, ואם לא הותר המדה¹¹²
- 4 - השבח לשני בלבד; וכל שאין שבו נפר, אפלו
- 5 הותר המדה - השבח לשני בלבד¹¹³.
- 6 טו. ביצד השבח לפי חשבון¹¹⁴? זין של מעשר ששנה
- 7 שלשה¹¹⁵, שנפל לתוכו רבש ותכלין שנה זו אחר,
- 8 והוספה¹¹⁶ במדתו והשביחהו¹¹⁷, והרי הכל שנה
- 9 חמשה - חושבין הכל בארבעה ורביע¹¹⁸. וכן על דרך
- 10 זה בשאר הדברים.
- 11 טז. מעשר שני¹¹⁹, אף על פי שנתן לסיכה¹²⁰ - אין
- 12 נותנין אותו לא על גבי צנית¹²¹ ולא על גבי חזית¹²²,
- 13 ואין עושין ממנו קמיע¹²³ וכיוצא בו, שהרי לא נתן
- 14 לרפואה¹²⁴.
- 15 יז. מעשר שני - ממון גבוה הוא¹²⁵, שנאמר: ליי

- 16 הוא¹²⁶. לפיכך אינו נקנה במתנה¹²⁷, אלא אם כן¹²⁸ נתן
- 17 לו הטבל¹²⁹ והמקבל מפרש המעשר. ואין מקדשין בו
- 18 את האשה¹³⁰, ואין¹³¹ מוכרין אותו, ואין ממשכנין¹³²
- 19 אותו, ואין מחליפין¹³³ אותו, ואין¹³⁴ מרהינין¹³⁵ אותו.
- 20 יח. ביצד¹³⁶ אין ממשכנין אותו? לא יכנס לביתו
- 21 ומשכנו מעשר שני שלו¹³⁷. עבר ומשכנו - מוציאין
- 22 אותו מידו¹³⁸. ביצד אין מרהינין אותו? לא יאמר לו:
- 23 הא לך מעשר זה ויהיה בידך¹³⁹, ותן לי עליו מעות¹⁴⁰.
- 24 ביצד¹⁴¹ אין מחליפין אותו? לא יאמר לו: הא לך זין
- 25 מעשר ותן לי שמן מעשר¹⁴². אבל אומר לו: הא לך
- 26 זין¹⁴³ שאין לי שמן, ואם רצה חבירו לתן לו שמן -
- 27 מתר; שהרי לא החליף עמו, אלא הודיעו שאין לו¹⁴⁴,
- 28 ואם רצה הלה לתן - יתן.
- 29 יט. מעשר שני¹⁴⁵ - אין שוקלין כנגדו אפלו¹⁴⁶ דיגרי
- 30 זהב¹⁴⁷, ואפלו לחלל עליהם מעשר שני אחר¹⁴⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

108 משנה שם. ובדפוס רומי ליתא פיסקא זו "עיסא וכו' לשני". 109 משנה שם. 110 בטעם. 111 במשנה שם: "זה הכלל כל ששכחו ניכר, השבח לפי חשבון". ובירושלמי אמר ר' יוחנן: "כל שיש בו הותר מידה השבח לשני". וכן הוא בתוספתא שם סוף פ"ו: "כל המותר במדה שבחו ניכר, השבח לפי חשבון", הרי שצריך שניהם: גם הוסיף במדה וגם ניכר בטעם. ראה בר"י קורקוס. 112 אף שהשביח בטעם. 113 כמפורש במשנה שם, שכל שאין שבחו ניכר - השבח לשני", אף-על-פי שהמשנה מדברת כשהותר במדה, כדעת ר' יוחנן בירושלמי שם. ועיין ראב"ד. 114 הנזכר בהלכות הקדמות. 115 זוזים. 116 בדפוס רומי "והוסיפו", כלומר, הדבש והתבלין. 117 בטעמו. 118 בדפוס וויניציאה: "בארבעה פחות רביעי". וכן הוא בר"י קורקוס וברדב"ז. וראה בפירוש המשנה. 119 תוספתא מעשר שני פרק א. והיינו שמן של מעשר שני. ולולא דברי רבינו, היה אפשר לפרש דברי התוספתא בסלע של מעשר שני, ראה בתוספתא כפשוטה שם. 120 למעלה הלכה י. 121 "מכה שיוצאת ברגל מלמטה" (אוצר הגאונים למסכת שבת, חלק התשובות עמוד 36). 122 ילפת (חסדי דוד לתוספתא שם). וראה בתרגום אונקלוס לויקרא כא, כ. 123 כי היו עושים גם קמיעים של עיקרין (= עשבים), וראה בשבת סא. 124 אלא לאכילה ושתיה וסיכה שהיא כשתיה, ולא לרפואה. וראה בפ"ה מהלכות שמיטה ויובל הלכה יא, שדרשו: "לאכלה ולא לרפואה". 125 קידושין נב: כרבי מאיר ולא כרבי יהודה. וגם מעות מעשר שני הן ממון גבוה, להלן פ"ז הלכה יט. וראה להלן הלכה כ. 126 שם נג. נג: 127 לא כתב "אינו ניתן במתנה" אלא "אינו נקנה במתנה", וכן הוא להלן פ"ט הלכה ב, שאין איסור לתת במתנה (ראה בסוף ההלכה הסמוכה במעשר שני פ"א משנה א), אלא אינו נקנה למקבל, והרי הוא כאוכל משל הנותן, ברשותו (אור שמח). וראה במאירי קידושין נד: עמ' 862 ד"ה מעשר שני. 128 שם נד: 129 ואף-על-פי ש"מתנות שלא הורמו כמי שהורמו" (למעלה פ"ה מהלכות אישות הלכה ו, ופ"ז מהלכות מעשר הלכה כא, ולמעלה פ"ב הלכה י) - אין המעשר שני קודש וממון גבוה אלא לאחר ההפרשה. וזוהי כוונת הגמרא שם, שלענין זה הכל מודים שמתנות שלא הורמו אינן כמורמות (ר"י קורקוס ומאירי בקידושין שם עמ' 762 ושיטה לא נודע למי, שם). 130 ואם קדשה אינה מקודשת, כרבי מאיר שם. וכן הוא בהלכות אישות שם הלכה ד. 131 תוספתא מעשר שני תחילת פרק א. וראה להלן הלכה כ. 132 ראה בהלכה הסמוכה. 133 שחליפין כמכר. 134 תוספתא שם. 135 ראה בהלכה הסמוכה. 136 תוספתא שם. 137 היינו באופן שמותר ליכנס לביתו למשכנו משכון אחר, כגון שיש לו אצל חבירו שכר מלאכה ולא זקפו עליו במלוה, ש"נכנס לביתו ונוטל המשכון בשכרו" (פ"ג מהלכות מלוה ולוה הלכה ז). ו"מרהינין" שבסמוך, היינו שנותן לו בתורת משכון, שלבו יהיה סמוך ובטוח שישלם לו, ואינו נוטל בחובו. והשמיענו, ששני מיני המשכון הללו אסורים במעשר שני. 138 ירושלמי שם פ"א הלכה א (רדב"ז). 139 למשכון ולבטחות. 140 בדפוס רומי: "חולין", וכן הוא בתוספתא שם. 141 תוספתא שם. 142 כלומר, אפילו באופן ששניהם מעשר שני, אסור להחליף זה בזה, שהרי זה כמכר. 143 מעשר שני. 144 ירושלמי שם: "ואין אסור משום חליפין, מכיון שאינו יכול (כלומר נותן היין) להוציאו (כלומר את השמן) ממנו בדין, אין אלו חליפין. וליידא מילה (כלומר: ולמה) אמר, הא לך יין שאין לי שמן, דאילו הות לי משח (= שמן) הוינא מיתן לך (כלומר: הייתי נותן לך שמן, אבל אין לי)". שמכיון שאפשר לפרש דבריו כך - אינו יכול לפרש דבריו שחבירו יתן לו שמן עבור היין, ולהוציאו כדין. 145 תוספתא מעשר שני פ"א. וראה בשבת כב: ובמאירי שם. ומדובר כאן בפירות מעשר שני שמשקלם ידוע, כדלהלן. ולא במעות, וראה בהלכה הסמוכה. 146 כן גורס המאירי שם ד"ה גורר. 147 של חולין. ואף-על-פי שאין כאן צורך למשקל גדול" (שהם יקרים ואין משקלם גדול - מאירי שם) - אין שוקלין כנגדו, "לפי שהוא בזיון בקדשים (ראה למעלה הלכה ד) כשהוא עושה ממנו אבני משקל" (פירוש המשנה שם פ"א משנה א, וראה בהלכה הסמוכה). 148 אבל אם הוא שוקל כדי לחלל מעשר שני זה, שהוא שוקל כנגדו -

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' י' אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קלג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 גִּזְרָה¹⁴⁹ שְׁמָא¹⁵⁰ יָכוֹן מִמֶּנּוּ מִשְׁקָלוֹ¹⁵¹, וְנִמְצָא
 - 2 הַפְּרוֹת חֲסָרִים, וְהוּא שׁוֹקֵל בֶּהֱן מַעוֹת לַחֲלָל עֲלֵיהֶם
 - 3 מִעֲשָׂר¹⁵² אַחֲרָי¹⁵³, נִמְצָא מוֹצִיא מִעֲשָׂר לַחֲלִין בְּפִחוֹת
 - 4 מִדְּמִי.
 - 5 כ. הָאֲחִים¹⁵⁴ שֶׁחֲלָקוּ מִעֲשָׂר שְׁנֵי¹⁵⁵ - אֵין¹⁵⁶ שׁוֹקֵלִין זֶה
 - 6 כְּגֹדֶר זֶה¹⁵⁷. וְכֵן מַעוֹת¹⁵⁸ מִעֲשָׂר שְׁנֵי - אֵין שׁוֹקֵלִים
- 7 כְּגֹדֶר¹⁵⁹, וְאֵין¹⁶⁰ מוֹכְרִין אוֹתָם¹⁶¹, וְאֵין מַחְלִיפִין, וְלֹא
- 8 מְרַהֲיִין¹⁶². וְלֹא¹⁶³ יִתְּנֶם לְשִׁלְחָנִי לְהַתְּנָאוֹת¹⁶⁴ בֶּהֱן, וְלֹא
- 9 יִלְוֶה אוֹתָן לְהַתְּגַדֵּל בֶּהֱן¹⁶⁵. וְאִם הִלְוִן שְׁלֹא יַעֲלֶה
- 10 חֶלְבֹדָה¹⁶⁶ - מִתְּרִי¹⁶⁷.
- 11 כ.א. וְאֵין¹⁶⁸ פּוֹרְעִין מֵהֶם¹⁶⁹ אֶת הַמִּלְוֶה¹⁷⁰, וְאֵין עוֹשִׂין
- 12 מִהֶן¹⁷¹ שׁוֹשְׁבֵינֹת¹⁷², וְאֵין מְשַׁלְּמִין מִהֶן הַגְּמוּלִין¹⁷³,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מותר, ראה להלן. (149) [בגמרא שם פירשו כן משנה זו, למי שסובר מותר להדליק נר חנוכה מנר חנוכה גם על ידי קיסם, אבל למי שסובר אין מדליקין אלא נר חנוכה מנר חנוכה - אין הכרח לפרש כן הלכה זו, שהרי הוא שוקל דינרים של חולין כנגד המעשר, ואף-על-פי שאחר-כך הוא מחלל הפירות עליהם - הרי הוא כמדליק נר חנוכה מנר חנוכה על ידי קיסם. שכן אמרו שם, שלמי שסובר הנחה עושה מצוה ולא הדלקה, אסור להדליק אפילו נר חנוכה מנר חנוכה, ואף-על-פי שזו עצמו יהיה אחר-כך נר של מצוה. ונראה שרבינו הביא דברי הגמרא הנ"ל בכדי להשמיענו, שאפילו אם החילול חל בעת שהוא שוקל ויודע משקלו, שאין כאן בזיון קדשים כלל, שהרי עצם פעולת המשקל, לפני שידוע המשקל - אינו בזיון, שכל הבזיון הוא ההשתמשות במעשר שני, וכל זמן שאינו יודע המשקל, אין עדיין השתמשות, וברגע שהוא יודע המשקל, הרי הוא מעשר שני, והרי הוא כמדליק נר חנוכה מנר חנוכה, ואף-על-פי-כן אסור, כדלהלן. בלחם-משנה פ"ד מהלכות חנוכה הלכה ט.]. (150) בדפוס רומי ובכל הדפוסים העתיקים (חוץ מוויניציא של"ד) ובכתב-יד (תוספתא כפשוטה): "שמא יכוין". וכן הוא במאירי ובלחם-משנה שם. וכן כתב רבינו בפירושו למסכת שבת שם ("סיני" כרך ו עמוד קכג). (151) בדפוסים חדשים "משקלו", אבל בכל המקורות הנ"ל: "משקולות". (152) מבלי שיידע שחסרו הפירות (ראה בר"י קורקוס). [ואף-על-פי שחששא זו קיימת גם אם הפירות הללו, ששוקל כנגדם, הם של חולין (וראה בלחם-משנה שם) - לא גזרו אלא בפירות של מעשר שני, שאסורים באכילה חוץ לירושלים, ומחזיקים בביתו על מנת להביאם לירושלים, ובינתיים יכוין מהם משקלות, אבל פירות של חולין עומדים לאכילה, ולא למשקלות]. (153) [שם מחלל עליהם אותו מעשר שני, שהוא שוקל כנגדו, אין חששא שמא יכוין ממנו משקלות, שהרי לאחר החילול הוא חולין, ועומד לאכילה, ראה למעלה]. (154) בעיא בירושלמי שם פ"א הלכה א ונפשטה (רדב"ז ור"י קורקוס). (155) פירות של מעשר שני, וראה להלן. (156) בדפוס רומי נשמטה בבא זו בטעות. וראה בר"י קורקוס ובכסף-משנה. (157) כלומר, מעשר שני נגד מעשר שני. [ואין זה משום בזיון מעשר שני, שהרי שניהם קודש, והרי זה כמדליק נר חנוכה מנר חנוכה, שמותר (ראה בהלכה הקודמת), אלא משום גזירה "שמא יכוין ממנו משקלות", ראה שם]. (158) [בפ"א משנה א: "מעשר שני - ולא שוקלין כנגדו". ומכיון שלא אמרו: "ואפילו לחלל עליו מעשר שני" (כמו שאמרו בשבת כב: בהלכה הקודמת), נראה שהמדובר בשוקל כנגדו פירות או מעות של חולין, ונאסר מחמת בזיון קדשים (וכן פירש רבינו שם). ומתוך זה יש להוכיח כי המדובר במעות של מעשר שני, ולא בפירות, שהרי בפירות אסור לשקול אפילו על דעת לחלל עליו מעשר שני, משום גזירה (למעלה שם). ואם כן, גם מה שאמרו שם: "אין מוכרין אותו, ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו" - מדובר במעות של מעשר שני. ודין פירות של מעשר שני (למעלה הלכות יז"ט), הוא בתוספתא שם תחילת פרק א.]. (159) [היינו פירות או מעות של חולין, כנ"ל. אבל פירות או מעות של מעשר שני, שאין כאן בזיון של מעשר שני, שהרי זה כמדליק נר חנוכה מנר חנוכה (ראה בהלכה הקודמת) - מותר. וגזירה "שמא יכוין ממנו משקלות" (למעלה שם) גם כן לא שייך במעות אלא בפירות, שדרכם לחסור]. (160) בדפוס רומי, חסירה בבא זו. (161) לא כתב רבינו שאין מקדשין בהן את האשה, כמו שכתב למעלה הלכה יז לגבי פירות, אבל ברור שאין חילוק בין פירות למעות, ראה להלן פ"ז הלכה יט. ועיין צ"ח לפסחים ז. (162) ראה למעלה שם. [והלכה זו אינה במשנה שם, אלא בתוספתא שם, לגבי פירות של מעשר שני]. (163) תוספתא שם. [ואף-על-פי שבתחילת ההלכה שם מדובר בפירות של מעשר שני, ראה למעלה - בדין זה של "ולא יתנם לשולחני", מדובר במעות]. (164) כלומר, שהשולחני מתנאה בהן, שנראה שיש לו ממון הרבה, ומתוך כך רבים באים אצלו. וראה בתוספתא בבא מציעא ראש פ"ד. (165) כלומר, להראות עשיר בעיני הבריות. ואסור לעשות כן משום בזיון מעשר שני, ואף אם אין הלוח מוציא את המטבעות, אלא מחזירן כמות שהן. (166) שמתוך שהלה מראן לכולם, אינם מעלים חלודה. (167) תוספתא שם. ונראה שהמדובר אפילו אם מכין גם להתגדל בהן. (168) תוספתא שביעית פ"ז. וראה למעלה סוף פ"ו מהלכות מתנות עניים, ולהלן פ"ו מהלכות שמיטה ויובל הלכה י. (169) ממעות מעשר שני או מפירות מעשר שני, וראה להלן. (170) שהרי ממון גבוה הן, ואינם שלו. (171) ממעות מעשר שני, ראה להלן. (172) כלומר, מתנת נישואין לחתן או לכלה, שהיא נגבית בבית-דין (בבא בתרא קמה: ולהלן פ"ז מהלכות זכיה ומתנה הלכה ב) והרי הוא כמלוה להם את המעות. ואין דין שושבינות לגבות בבית-דין אלא במעות, אבל בפירות אין דין שושבינות ואינם נגבים בבית-דין, שאינם אלא גמילות חסדים (שם הלכה טו). ואם כן, אין איסור בנתינת פירות של מעשר שני לחתן או לכלה. וראה שם בהערה נוספת נז. (173) כלומר, אם שלח לו חבריו פירות בתורת שושבינות, שאינו חייב לשלם לו, כנ"ל, אסור לו למקבל לשלם לו מעשר שני אחר, תמורתם, שהרי הוא מראה בזה שהוא מקפיד ורוצה לשלם לו, והרי הוא כפורע חוב.

- 1 ואין פוסקין מהם צדקה בבית הפנסת¹⁷⁴; אבל
 - 2 משלמין¹⁷⁵ מהן דברים שהן גמילות חסדים¹⁷⁶. וצריך
 - 3 להודיע¹⁷⁷.
 - 4 כב. לא¹⁷⁸ יאמר אדם לחברו: העל את הפרות¹⁷⁹ האלו
 - 5 לירושלים וטל מהן חלקך¹⁸⁰; שגמץא זה כנוטל שךר
 - 6 ממעשר שני על הכאתו לירושלים¹⁸¹. אבל אומר לו:
 - 7 העלם שנאכלם¹⁸² ונששתם בירושלים¹⁸³.
 - 8 כג. אומר¹⁸⁴ אדם לחברו בירושלים¹⁸⁵ לסוף אותו
 - 9 בשמן מעשר שני, אף על פי שנסוכה יד¹⁸⁶, ואין זה
 - 10 בשכר סיכתו¹⁸⁷.
 - 11 כד. כבר בארנו¹⁸⁸, שהמעשר ממון גבוה הוא. לפיכך
 - 12 אנו אומרים¹⁸⁹, שהגונב¹⁹⁰ מעשר שני – אינו משלם
 - 13 תשלומי כפל¹⁹¹, והגוזל¹⁹² – אינו משלם חמש¹⁹³.
- 14 כה. המקדיש¹⁹⁴ מעשר שני שלו¹⁹⁵ לבדק הפית¹⁹⁶ -
- 15 הרי זה פודה אותו מי שפודה¹⁹⁷ על מנת לתן להקדש
- 16 את שלו ולמעשר שני את שלו¹⁹⁸.
- 17 **פרק רביעי**
- 18 א. הרוצה לפדות פרות מעשר שני - פודה אותן
- 19 בדמיהן ואומר: הרי המעות האלו תחת הפרות האלו,
- 20 או הפרות האלו מחללות על המעות האלו. ואם לא
- 21 פרש אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפרות - דיו, ואינו
- 22 צריך לפרש. ויצאו הפרות לחלין, ויעלו המעות
- 23 לירושלים ויצאם שם. שנאמר: וכי ירבה ממך הדרך
- 24 כי לא תוכל שאתו.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(174) שאינו יכול לשלם צדקה שפסקו עליו בבית הכנסת, ממון גבוה. (175) [בתוספתא שם: "משלחין", וכן נכון. וכן הוא בדברי רבינו בהלכות שמיטה ויובל שם. וראה למעלה בהלכות מתנות עניים שם הלכה י. (176) כגון שושבינות של פירות, שאינה נגיבה בבית-דין, כנ"ל. (177) למי שהוא שולח לו, שמעשר שני הוא, שלא יחזיק לו טובה יותר מדי, ועוד שינהוג בו קדושה. ולא כתב רבינו כאן ולהלן בהלכות שמיטה שם, שאין פודין בהן שבויין, כשם שכתב למעלה בהלכות מתנות עניים שם, שפשוט הוא שאין מוסרין מעשר שני ושביעית לגוי, שהרי אין מאכילים פירות שביעית לגוי (פ"ה מהלכות שמיטה ויובל הלכה יג), והוא-הדין לפירות מעשר שני (תוספתא כפשוטה בשביעית שם). (178) מעשר שני פ"ג משנה א. (179) של מעשר שני. (180) כשיעור המגיע עבור הבאתם לירושלים. (181) שהרי הוא כפורע חובו במעשר שני. וראה בעבודה זרה סב: ובמאירי שם. (182) כלומר, כדי שנאכלם (אבל לא בשכר שנאכלם). (183) "שזה אינו אלא כעין מתנת חנם, וכבר אמרו (פ"א משנה א) וכו' ונותנין זה לזה מתנות חנם" (מאירי שם, וראה בתוי"ט). ובירושלמי שם אמרו: "מה בין האומר שנאכלם ונשתם לאומר לחלק (כלומר, טול מהן חלקך), רבי זעירא בשם רבי יונתן מהלכות של עמנום היא" (כלומר אין להם טעם, שאף באומר "שנאכלם", צריך היה לאסור (רדב"ז), ואן זה דומה למה שכתב רבינו למעלה סוף הלכה יח, שאין הוא מפרש שם שהוא רוצה תמורתו, אבל כאן קרוב הוא לפרש ש"נאכלם" בשכר (ההעלאה). (184) שם פ"ב משנה ב, כחכמים ולא כרבי שמעון, וכפירוש רבינו שם. (185) שהרי חוץ לירושלים אסור לסוך כלל, שסיכה כשתיה, כנ"ל, וראה למעלה הלכה י, ובפ"ב הלכה ה. (186) של הסך, אגב משיחתו את השמן. (187) "שאינ דמים למשיחת ידו (כלומר, מעט השמן שנשפך על יד הסך, אינו תשלום עבור הסיכה, ונמצא מעט השמן, כמתנת חנם המותרת) ואין מקפידים בזה (כלומר, כיון שמעשר שני מותר לזרים, לא איכפת לנו במה שניסוכה ידו. אבל בשמן של תרומה, שאסור לזרים, לא התיר רבינו (פ"א ה"ח) לסוך אותו ע"ג כהן אלא-אם-כן סך אותו הכהן על עצמו קודם שהגעילו הישראל על גביו, שכבר נתחללה התרומה)" - פירוש המשנה. וראה בירושלמי שם ובגליון הש"ס, ובמשנה-למלך למעלה שם. (188) למעלה בהלכה יז. (189) בדפוס רומי: "אני אומר". כוונתו לומר, שמה שאמרו בתוספתא (בבא קמא פ"ז) שהגונב מעשר שני חייב לשלם כפל, הוא לפי דעת האומר מעשר שני ממון הדיוט הוא (אור שמח). (190) הוא "הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים" (פ"א מהלכות גניבה הלכה ג). (191) אבל קרן - משלם. שהרי הוא כגונב הקדש (שם פ"ב הלכה א). (192) כלומר: "לקח בגלוי ובפרהסיא בחזק יד" (פ"א שם). וכבר נושבע עליו והודה, שבגזלן אחר חייב בחומש (פ"ז מהלכות גזילה הלכה א). (193) שכיון שהוא ממון גבוה הרי כהקדש, שהגוזלו נושבע עליו אינו משלם חומש, ראה בפ"ח שם (הלכה יד), לגבי עבדים ושטרות וקרקעות, שאין נשבעין עליהם, ופשוט שהוא-הדין להקדשות, שאף עליהן אין נשבעין (פ"ה מהלכות טוען ונטען הלכה א). (194) תוספתא מעשר שני פרק ה. (195) אבל לא של חברו, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו (פ"ז מהלכות ערכין הלכה כא). (196) שההקדש חל, כמו שמפורש בתוספתא שם פ"ב (וראה בתוספתא כפשוטה שם). וצ"ע מדוע דוקא בדק הבית, הרי הוא-הדין למזבח. (להלן פ"ז הלכה יט, כתב רבינו שהמתפס מעשר לשלמים לא קנו שלמים, שקדושת שלמים אינה חלה על קדושת מעשר, שהמעשר ממון גבוה הוא וצ"ע. ועיין מנחת-חינוך סוף מצוה תעג, ובמאסף "אמנה" (ירושלים תרצ"ט) עמוד קא ואילך, מה שכתב בזה הר"ש סטריליץ ז"ל. (197) שכל אחד יכול לפדות הקדש, ולא רק המקדיש. וראה בפ"ז מהלכות ערכין הלכות ב"ד. (198) ואם פדו אותו בעליו צריך ליתן שני חומשין: חומש להקדש וחומש למעשר שני, כמפורש במנחות פב. ודברי הרדב"ז צ"ע (תוספתא כפשוטה). 1) יבאר הרוצה לפדות מעשר שני איך פודה אותו, או המחלל פירות על פירות. הפודה מאי מברך. ואם מחללין מעות מעשר על מעות אחרות. באי זה כסף פודין מעשר שני. המניח מעות להיות מחלל עליהם מעשר שני. מי שעומד בטבריא ויש לו מעות בבבל. האומר מעשר שני יהיה מחולל על סלע שתעלה בידו מכיס זה. הפודה מעשר שני קודם שיפרישנו, ושפודים אותו בשוויו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' י' אייר - ספר זרעים - הלכות מע"ש ונטע רבעי קלה

מתוך מהדורת וגשל

45 ואם לאו, ואמר: פרות שיש לי בתוך ביתי מחללין על
46 המעוה הללו - לא אמר כלום.
47 יג. המניח מעוה להיות מחלל עליהן מעשר שני - הרי
48 זה פודה בהן בחזקת שהן קמים. מצאן שאכדו -
49 חושש לכל מה שפדה בהן למפרע.
50 יד. מי שהיה עומד בטבריא ויש לו מעוה (בבבל) בבבל
51 - אינו מחלל עליהם. היו לו מעוה ממטבע טבריא
52 בבבל - מחלל עליהם. וכן כל פיוצא בזה.
53 טו. האומר: מעשר שני מחלל על סלע שתעלה בידי
54 מכיס זה, על סלע שאפרט מדינר זהב זה, על פונדיון
55 שאפרט מסלע זה - הרי זה חלל, וסלע שתעלה בידו
56 או שיפרט תהי מעשר.
57 טז. אומר: הרי מעשר מחלל על סלע שהיתה ביד בני
58 - לא חלל, שמא לא היתה בידו באותה שעה.
59 יז. הפודה מעשר שני קדם שיפרישנו, כגון שאמר:
60 מעשר שני של פרות אלו פדוי במעוה אלו - לא אמר
61 כלום, ולא קבע מעשר. אבל אם קבע ואמר: מעשר שני
62 שלהן בצפון או בדרום מחלל על המעוה אלו - הרי
63 זה פדוי.
64 יח. כשפודין מעשר שני - פודין אותו בשויו. ויש לו
65 לפדות בשער הזול: כמות שהחנני לוקח, ולא כמות
66 שהוא מוכר. ונותן המעוה כמות שהשלחני פורט, לא
67 כמות שהוא מצרף. ואם עבר ופדה שוה מנה בפרוטה,
68 או חלל שוה מנה על שוה פרוטה - הרי זה מחלל.
69 יט. היתה הסלע חסרה שתות או פחות משתות, אם
70 היתה יוצאת על ידי הדחק - מחלל עליה לכתחלה
71 בשוה סלע ואינו חושש. פדה בסלע ונמצאת רעה -
72 יחליפנה.
73 כ. אין פודין מעשר שני אכסרה, אלא מרקדק במדתו
74 או במשקלו ונותן דמיו. אם היו דמיו ידועים - יפדה
75 על פי אחר; ואם דבר שאין דמיו ידועים, כגון זין
76 שהתחיל להחמיץ, ופרות שהקריבו, או מעוה שהחלידו
77 - יפדה על פי שלשה תנאים, ואפלו היה אחד מהן
78 עובד כוכבים או בעל המעשר. אפלו איש ושתי נשוי
79 - פודין על פיהם. וכופין את הבעלים לפתח ראשון.
80 וזה חמר במעשר מן ההקדש.
81 כא. אין מוליכין פרות מעשר ממקום למקום לפדותם
82 שם. והמוליך ממקום היקר למקום הזול או ממקום
83 הזול למקום היקר - פודה כשער מקום הפדיה. ואם
84 היו דמאי - פודין אותו בשער הזול, הואיל ונראו
85 להמכר בזול.
86 כב. היו לו פרות מעשר שני בגרן, והוציא עליהם
87 יציאות מביתו עד שהביאן לעיר והשביחו - פודה
88 כשער העיר והפסיד יציאותיו.

1 ב. וכן אם רצה לחלל פרות המעשר על פרות
2 אחרות - יעלו הפרות השניות ויאכלו בירושלים. ולא
3 יחלל ממין על שאינו מינו, ולא מן היפה על הרע
4 ואפלו באותו המין. ואם חלל - הרי הן מחללות.
5 ג. הפודה מעשר שני - מכרף: אשר קדשנו במצותיו
6 וצננו על פדיון מעשר שני. ואם חלל על פרות אחרות
7 או שחלל מעוה על הפרות - מכרף: על חלול מעשר
8 שני. והפודה או המחלל מעשר שני של דמאי - אינו
9 צריך ברכה.
10 ד. כשפודין את המעשר - אין פודין אותו לשם מעשר,
11 אלא לשם חלין. ואומרים: כמה שוין פרות חלין אלו?
12 ואף על פי שהכל יודעין שהן מעשר, כדי שלא יתבזה.
13 ה. אין מחללין מעוה מעשר שני על מעוה אחרות. בין
14 שהיו אלו ואלו כסף, או אלו ואלו נחשת, או
15 הראשונות כסף והשניות נחשת, או הראשונות נחשת
16 והשניות כסף. ואם עבר וחלל - הרי אלו מחללין.
17 ו. אין מחללין מעוה מעשר על הפרות; ואם חלל -
18 יעלו הפרות ויאכלו בירושלים. ולא יחללם על בהמה
19 חיה ועוף חיי; ואם חלל - לא קנה מעשר, שמא יגדל
20 מהם עדרים עדרים. אבל אם חלל על שחוטים - הרי
21 הן כשאר הפרות, ויעלו ויאכלו בירושלים, ויצאו
22 המעוה לחלין.
23 ז. בשעת הדחק מתר לחלל מעוה הכסף על של נחשת.
24 לא שיקים בן, אלא עד שימצא רוח ויחזר ויחלל מעוה
25 הנחשת על מעוה הכסף.
26 ח. מעשר שני של דמאי - מחללים אותו לכתחלה כסף
27 על כסף, וכסף על נחשת, ונחשת על נחשת, ונחשת על
28 הפרות. ויעלו אותן הפרות ויאכלו בירושלים.
29 ט. אין פודין פרות מעשר אלא בכסף, שגאמר: וצרף
30 הכסף. וכן אם פדה לעצמו והוסיף חמש - לא יהיה
31 החמש אלא כסף, כגרן. ואין פודין בכסף שאינו
32 מטבע, אלא בכסף מפתח שיש עליו צורה או כתב;
33 [שגאמר: וצרף הכסף]. ואם פדה בלשון של כסף
34 וכיוצא בו, והוא הנקרא אסימון - לא עשה כלום. ואין
35 פודין בפחות מפרוטה, מפני שהוא כפודה באסימון.
36 י. אין פודין במטבע שאינו יוצא באותו זמן ובאותו
37 מקום; שגאמר: ונתת הכסף בכל אשר תאנה נפשך -
38 עד שיהיה ראוי להוצאה. ומטבע מלכים הראשונים,
39 אם יוצא משקם - פודין בו.
40 יא. אינו פודה במעוה שאינן ברשותו; שגאמר: וצרף
41 הכסף בידך. נפל כיסו לבור והוא יכול להוציאו - פודה
42 בו, מפני שהוא ברשותו.
43 יב. היה בא בדרך ומעוה בידו, ואנס בא כנגדו: אם
44 יכול להציל על ידי הדחק - פודה בהן פרות שבביתו;

1	יום ה' י"א אייר ה'תשע"ה	לעצמו פעם שניה ¹⁴ - מוסיף חמש שני על הקרן בלבד, ¹³
2	פרק חמישי	ואינו מוסיף חמש על החמש ¹⁵ .
3	א. הפודה מעשרו לעצמו ² - בין שהוא שלו ³ , בין	ד. מעשר שני ¹⁶ שאין בחמשו שוה פרוטה ¹⁷ - אינו
4	שנפל לו בירשה ⁴ , בין שנתן לו בטבלו מתנה ⁵ כמו	מוסיף עליו חמש ¹⁸ . וכן מעשר שאין דמיו ידועין ¹⁹ - דיו
5	שבאנו - הרי זה מוסיף עליו חמש. אם היה שוה	שיאמר ²⁰ : הוא וחמשו מחלל על הסלע הזה ²¹ . וכל ²²
6	ארבעה - נותן חמשה ⁶ . שגאמר: ואם גאל יגאל איש	מעשר שהוא אינו פודהו משלו ²³ - אינו מוסיף חמש ²⁴ .
7	ממעשרו, חמשתו יסף עליו.	ומעשר שני של דמאי - אינו מוסיף עליו חמש ²⁵ .
8	ב. ואשה ⁷ שפדת מעשר שני שלה לעצמה ⁸ - אינה	ה. הפודה מעשר שני, והיה לו מעשר שני אחר שלא
9	מוסיפה חמש. מפי השמועה למדו: איש ממעשרו -	נפדה, אם אין בחמשו ²⁶ שוה פרוטה - דיו שיאמר ²⁷ :
10	ולא אשה ⁹ . וכן ¹⁰ אם ¹¹ פדה פדיון פרות המעשר ¹²	הוא וחמשו מחלל על מעות הראשונות; לפי שאי
11	לעצמו - מוסיף חמש ¹³ .	אפשר לאדם לצמצם את מעותיו.
12	ג. פדה פרות מעשרו והוסיף חמש, וחרז ופדה הפדיון	ו. הפודה מעשר ביותר על דמיו ²⁸ - לא נתפסה
		התוספת למעשר.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שהפודה מעשרו לעצמו מוסיף חומש, ואם האשה חייבת בו. מעשר שאין בחומשו שוה פרוטה. והפודה מעשר ביותר על דמיו. סלע בסלע בעה"ב קודם. ואם מותר להערים בפדיון מעשרו. אשה שהכניסה לבעלה מעשר שני. והפודה מעשר שני לעצמו ולא נתן את החומש. מעות מעשר שני אם צורפים בדינרי זהב. ואם יחלל כסף מעשר עם פירות מעשר על הכסף. (2) רוצה לומר שגם המעות, שהוא מחלל עליהן, הן שלו, ומחלל לעצמו, שלעולם אינו מוסיף חומש אלא אם גם הפירות וגם הפדיון (= המעות) הם שלו. (3) שהפרישו מפירות שדהו. ואף על פי שאין המעשר קנוי לו, שהרי ממון גבוה הוא, אלא, חידוש הוא שחידשה התורה שעשאתו כשלו, לעניין פדיון והוספת חומש. (4) כלומר, המעשר עצמו (לא בטבלו). ואף על פי שממון גבוה הוא - חידשה התורה שלעניין פדיון היורש קונה את המעשר, והרי הוא כשלו, כשם שחידשה בבעל השדה. (5) במשנה שם: "שנותן לו במתנה". ואמרו בקידושין נד: שלרבי מאיר הסובר שמעשר שני ממון גבוה הוא, המדובר "כגון דיהיב ניהליה בטבליה". (6) היינו "חומש מלבר" וכן אמרו בבבא מציעא נג: "אבעיא להו, חומשא מלגיו (=מבפנים, כלומר על חמישה מוסיף אחד), או חומשא מלבר (=מבחוץ, כלומר על ארבעה מוסיף אחד)", ובמסקנא החליטו: "חומשא מלבר". (7) קדושין כד. "בזווי דידה ומעשר דידה, איש אמר רחמנא ולא אשה". (8) כלומר: גם הפירות וגם המעות שלה, שהאיש מוסיף חומש באופן זה. (9) ואם הפירות של הבעל, והיא פודה בשבילו - מוסיפה חומש, ששלוחו של אדם כמותו. (10) כלומר, כשם שהפודה פירות מעשר שני מוסיף חומש, כמו כן הפודה פדיון המעשר, מוסיף חומש. (11) ברייתא במנחות פב. "המתפס מעות מעשר שני לשלמים, כשהוא פורן מוסיף עליהן שני חומשין, אחת לקודש, ואחד למעשר". (12) כלומר, מעות מעשר שני, שפדה פירות המעשר, עליהן. (13) על הקרן, ולא על החומש הראשון. (14) שהוא מוסיף חומש. (15) בניגוד לאוכל תרומה בשוגג, שמוסיף חומש על חומש. (16) שם נג: "תנו רבנן אם גאל יגאל איש ממעשרו, ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שווה פרוטה. איתמר רב אמי אמר אין בו (= אין שווה פרוטה במעשר שני עצמו), רב אסי אמר אין בחומשו". ופסק רבינו כרב אסי. ופירש רש"י שם, שאם אין בחומש שווה פרוטה, אינו בר פדיון. אבל בירושלמי מפורש: "מעשר שני שאין בחומשו שווה פרוטה, אינו מוסיף חומש". וכן פסק רבינו. (17) כשהמעשר עצמו אינו שווה ארבע פרוטות. והחומש הוא מלבר (= מבחוץ). (18) אבל הוא עצמו קדוש מדבריהם. ועיין בהלכה הסמוכה, שאם יש לו מעות שחילל עליהן מעשר שני אחר - אומר: "הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות". (19) ואפשר שאין בו ארבע פרוטות, שאז אין בחומשו שווה פרוטה, ואינו אלא מדבריהם. (20) כלומר, ואין צריך לפדותו על פי שלושה תגרים, כמו למעלה בפרק ד הלכה יט, ששם מדובר כשהמעשר מן התורה, כגון שיש בו ודאי ארבע פרוטות, שאז אינו אלא מדבריהם - הקלו בפדינו. וכן אין צריך להמתין עד שיהא לו עוד מעשר שני, שיצטרף עם זה, ויהא בחומשם שווה פרוטה. (21) כלומר, על סלע שכבר חיללו עליו, מעשר שני אחר. (22) ירושלמי שם ראש הלכה ג: "אמר ר' יוחנן, כל מעשר שאינו הוא ופדינו משלו אינו מוסיף חומש. ר' יוסי בי ר' בון בשם ר' חנינא, טעמא דר' יוחנן, ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו (כלומר, חמישית משלו) יוסיף עליו, כדי שיהא הוא ופדינו משלו". (23) בכתב-יד מעשה רוקח: "שאינו הוא ופדינו משלו", וכלשון הירושלמי. (24) אבל עיקר הפדיון חל מן התורה. (25) כיוון שהחומש אינו מעכב. ובירושלמי דמאי שם: "בדין היה מעשר שני של דמאי, שיפריש עליו חומש (כשהוא פודה אותו כדרך שמפריש כשאוכל תרומת מעשר של דמאי), ולמה אמרו שלא יפריש, מפני גדירו (כלומר, גזרה) שאם את אומר לו שיפריש, אף הוא אינו מפריש [פודה] כל עיקר "ויאכלנו חוץ לירושלים בלא פדיון". (26) של המעשר שלא נפדה. (27) כלומר, "ולא אמרינן ימתין עד שיעלה לירושלים, או ימתין עד שיצרפנו עם אחר". (28) כלומר, הדמים, שעליהם הוא פודה, שווים יותר מהפירות. ירושלמי מעשר שני פרק ד הלכה ב: "אמר ר' יוחנן הקדש שפדאו יותר על דמיו תפס את הכל, מעשר שני שפדאו יותר על דמיו לא תפס את הכל. מה בין הקדש מה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' י"א אייר - ספר זרעים - הלכות מע"ש ונטע רבעי קלז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ז. בעל הבית אומר²⁹ בסלע³⁰, ואחר³¹ אומר בסלע -
- 2 בעל הבית קודם, מפני שהוא מוסיף חמש. בעל הבית
- 3 אומר בסלע, ואחר אומר בסלע ופרוטה³² - האחר
- 4 קודם, מפני שמוסיף על הקרן³³.
- 5 ח. מתר להערים³⁴ על פדיון מעשרו. כיצד? אומר אדם
- 6 לבנו ולבתו הגדולים ולעבדו העברי³⁵: הן לך³⁶ את
- 7 המעות האלו ופדה לך בהן המעשר, כדי שלא יוסיף
- 8 חמש. אבל לא יאמר לו: פדה לי בהן³⁷. וכן אם אמר
- 9 לו: פדה לי משלך - אינו מוסיף חמש³⁸.
- 10 ט. אבל לא יתן המעות לפדות³⁹ לבנו ולבתו הקטנים⁴⁰
- 11 ולעבדו ושפחתו הפנענים, מפני שיצדק כידו⁴¹. נתן
- 12 לשפחתו העבריה, אם מעשר שני זה מדבריהם, כגון
- 13 שהיה מעצין שאינו נקוב - דבריו קימין; שאמה
- 14 העבריה קטנה היא, ואין הקטן זוכה לאחרים⁴² אלא
- 15 בדבר שהוא מדבריהם⁴³.
- 16 י. וכן מערים ונותן המעשר מתנה כשהוא בטבול⁴⁴,
- 17 ואומר הנותן: הרי הפרות האלו מחללין על מעות
- 18 שבבית⁴⁵.
- 19 יא. שני אחין או שני שתפין, [אב ובנו⁴⁶] - פודין זה
- 20 לזה מעשר שני, כדי שלא יוסיף חמש. אשה שהכניסה
- 21 לבעלה מעשר שני, הואיל והוא ממון גבוה כמו
- 22 שבאננו - לא קנה בעל. לפיכך, אם פדה⁴⁷ - אינו
- 23 מוסיף חמש⁴⁸.
- 24 יב. הפודה מעשר שני⁴⁹ לעצמו, ונתן את הקרן ולא
- 25 נתן את החמש, אף על פי שאין החמש מעכב והרי
- 26 נתחלל - לא יאכל עד שימתן החמש, ואפלו בשבת.
- 27 גזרה שמה יפשע ולא יתן.
- 28 יג. מעות מעשר שני, אם רצה לצרפם⁵⁰ בדינרי זהב
- 29 כדי להקל משאן - מצרפן. ואם צרפן לעצמו - אינו
- 30 מוסיף חמש, שאין זה דרך פדיה.
- 31 יד. הפורט סלע ממעות מעשר שני⁵¹, בין בירושלים
- 32 בין חוץ לירושלים - לא יצרפנה⁵² בלה במעות נחשת⁵³,
- 33 אלא בשקל מעות כסף ובשקל מעות נחשת⁵⁴.
- 34 טו. מתר לחלל כסף מעשר עם פרות מעשר על
- 35 הכסף⁵⁵. והוא⁵⁶ שיהיו בפרות פחות משנה דינר⁵⁷; אבל
- 36 אם היה בהן שנה דינר⁵⁸ - לא יחללם עם הכסף⁵⁹, אלא

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

בין מעשר שני? אמר רבי אימי, שכן אדם מצוי להיות מרבה בהקדשו (כיוון שהוא נותנו לגובר, אבל מעשר שני שנאכל לבעליו, אף שהוא ממון גבוה אינו פודהו אלא על שויו). (29) שהרי כופין אותו לפתוח ראשון. (30) לפדיון המעשר. (31) ראה להלן פרק ט הלכה ז ובכסף משנה שם, שאחר יכול לחלל שלא מדעת בעל הפירות. (32) במשנה שם: "בסלע ואיסר". (33) ובירושלמי שם: "ואין חומשו של זה (בעל-הבית) מרובה על תוספתו של זה? אמר רבי אבין שנייא היא שהוא יכול להערים עליו (על המעשר) ולפוטרו מן החומש". (34) "תחבולת ההיתר תיקרא הערמה, ושאינו להיתר, תיקרא מרמה". (35) "עבד עברי אין גופו קנוי, אלא מעשה ידיו בלבד. והוא כמו שכיר, כמו שאמר הערם יתברך כי משנה שכו שכיר וכו'". [ולא הזכירו כאן "אשתו", שכיוון שאין זו מתנה גמורה אלא על מנת להחזיר - קנתה והבעל אוכל פירות. ומה שאמרו "במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות", אין זה אלא במתנה גמורה שהנותן בעין יפה הוא נותן, ובמתנה על מנת להחזיר לא אמרו כן. ובפרק א מהלכות עירובין הלכה כ, הזכירו "אשתו", לפי ששם מדובר במתנה גמורה]. (36) [נראה מדברי רש"י בגיטין סה. שזו היא מתנה על מנת להחזיר]. (37) שאין זו לשון מתנה אלא לשון שליחות וחייב בחומש. (38) כלומר: הא לך מעות ופדה פירות מעשר שני שלי על המעות שלך. שכיוון שאמר לו: "על המעות שלך" - הרי זו מתנה. (39) עליהן. (40) לדעת התוספות, המדובר בשהגיעו לעונת נדרים, שתורמתם תרומה והוא הדין שפדיונו פדיון. (41) ונמצא שהמעות ברשותו, וחייב בחומש. (42) כלומר, אף על פי שהוא זוכה לעצמו מן התורה, כיוון שדעת אחרת מקנה להן - אינו יכול להקנות לאחרים. וכמו כן לפדות מעשר שני של אחרים. (43) אבל לא בדבר שהוא מן התורה. (44) קודם שהפריש מן הכרי, ולא לאחר מכן, שכיוון שמעשר שני ממון גבוה הוא, אינו נקנה במתנה. (45) "בראשונה היו עושין כן במעות (כלומר, היה מקנה המעות לחבירו, והלה פודה הפירות על מעותיו) היו נוטלין אותן (את המעות) ובורחין, התקינו שיהיו עושין כן בפירות [שאינם נוחים כל כך לתפיסה וברייחה]". (46) ואף שכבר כתב רבינו (למעלה הלכה ח), שבן פודה לאביו, הוסיף וכתב כאן, שאף האב פודה לבנו, אף על פי שהבן קרוב ללב אביו, יותר משהאב קרוב לבנו. (47) על מעות שלו. (48) וכמו כן אם פדתה האשה, אינה מוסיפה חומש. (49) שהוא מוסיף חומש. (50) לפרטם. (51) כלומר: יש לו סלע של מעשר שני ורוצה לפרטו על מעות של נחושת. (52) יפרטנה. (53) שכיוון שאינו מוציא כל הכסף בבת אחת, לא התירו לפרוט כולו במעות נחושת, שכבוד הוא למעשר כשהוא מחולל על כסף. (54) וצריך לומר, שמדובר כאן בשעת הדחק, שהרי אין מחללין כסף על נחושת אלא בשעת הדחק. וכשמחלל כסף על נחושת התירו גם לחלל כסף על כסף, אף שאין מחללין כסף על כסף אפילו בשעת הדחק. ולכן לא נמנתה משנה זו בעדיות פרק א, בין הדברים שבית הלל לחומרא ובית שמאי לקולא, כיוון שיש בדברי בית הלל קולא, שהתירו לחלל כסף על כסף בשעת הדחק, אגב חילול כסף על נחושת. (55) אף שכסף מעשר לבדו אין מחללין על כסף - ביחד עם הפירות, מותר. (56) ירושלמי שם: "רבי שמעון בן לקיש אוקמה פליגין רבי מאיר ורבנן, בפירות שאין בהן כדי כסף (כלומר, שאינם שווים כדי חילולם על מטבע כסף חשובה), אבל בפירות שיש בהם כדי כסף אף רבנן מודו (שאינן מחללין כסף עמהם). חצי דינר כסף וחצי דינר פירות, מותר, דינר כסף ודינר פירות, אסור, כל שכן שני דינרי כסף ושני דינרי פירות שאסור". (57) שקשה לחללם בפני עצמם. (58) שאפשר לחללם בפני עצמם. (59) שאין מחללים כסף על כסף.

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' י"א אייר - ספר זרעים - הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

שְׁבִידֵי הַן הַמַּעֲשֶׂר - הַשָּׂאָר חֲלִין¹⁴; וְאִם הֵן חֲלִין¹⁵ -
 הָרִי מַעוֹת הַמַּעֲשֶׂר בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵן מְחַלְלִין עֲלֵיהֶם¹⁶.
 ב. סֵלַע¹⁷ שֶׁל מַעֲשֶׂר שְׁנִי וְשֶׁל חֲלִין שֶׁנִּתְעַרְבוּ - מְבִיא
 בְּסֵלַע מַעוֹת¹⁸, וְאִפְלוּ מַעוֹת נְחֻשֶׁת¹⁹, וְאוֹמֵר: סֵלַע שֶׁל
 מַעֲשֶׂר שְׁנִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִיא מְחַלְלֶת עַל הַמַּעוֹת הָאֵלּוּ;
 וְאַחֵר כֶּף בּוֹרֵר אֶת הַיָּפֶה שֶׁבִּשְׂתִּיהֶן²⁰ וּמְחַלֵּל הַמַּעוֹת
 שֶׁל נְחֻשֶׁת עֲלֵיהָ, וְתִחְזוֹר הַסֵּלַע הַיָּפֶה לְמַעֲשֶׂר.
 ג. הָאוֹמֵר²¹ לִכְנוֹ: מַעֲשֶׂר שְׁנִי בְּזוּיֹת זֶה, וְנִמְצָא בְּזוּיֹת
 אַחֶרֶת - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין²². אָמַר לוֹ: הָרִי שֵׁם מְנָה, וְנִמְצָא
 מְאֲתִים - הַשָּׂאָר חֲלִין²³. הָרִי שֵׁם מְאֲתִים, וְנִמְצָא מְנָה
 - הָרִי הוּא חֲלִין²⁴. הַנִּיחַ²⁵ מְנָה מַעֲשֶׂר וְנִמְצָא מְאֲתִים,
 מְאֲתִים וְנִמְצָא מְנָה, אִפְלוּ²⁶ הֵן²⁷ בְּשְׁנֵי כִּסְיִן - הַכֹּל
 חֲלִין²⁸.

1 בפני עצמן. ביצד? היו לו פרות שנה דינר ושלשה
 2 דינרין של מעשר שני - אינו מחלל הכל על סלע אחת;
 3 אבל אם היה לו חצי דינר פרות וחצי דינר מעות -
 4 מחלל שניהם על דינר אחד.

פרק ששי

א. מעות² חלין ומעות מעשר שנתפזרו, ולקט מכן
 7 ומפזר³ - מה שלקט לקט למעשר⁴, עד שישלים⁵, והשאר
 8 חלין⁶. ואם כלל וחספ⁷ או⁸ שלקט מצד אחד⁹ ומצא
 9 חסר - הרי זה לפי חשבון. ביצד? היו מאתים מעשר
 10 שני ומאה חלין, נתפזרו וכללן וחספן הכל, נמצאו
 11 מאתים ושבעים¹⁰ - הרי מאה ושמונים מהן מעשר,
 12 ותשעים חלין. זה הכלל: המתלקטין¹¹ - למעשר שני,
 13 והנכללין¹² - לפי חשבון. מתנה¹³ ואומר: אם אלו

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1 יבאר מעות חולין ומעות מעשר שנתפזרו ולקט מכאן ומכאן. סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו. האומר לבנו
 מעשר בזוית זו ונמצא בזוית אחרת. מי שנשתתק או מי שאמר לו בחלום מעשר שני של אביך במקום פלוני. האומר לבניו
 אל תגעו בזוית פלונית או טמן מעות בפניהם ואמר של פלוני הם. המוציא כלי וכתוב עליו מ' או ד' או ט' או ת' או ק'.
 ומעות הנמצאות בירושלים. ודין תיבה שנשתמש בה חולין ומעשר שני, ומעשר של ודאי ושל דמאי שנתערבו. הזורע
 מעשר שני אחר שנכנס לירושלים. 2 מעשר שני פ"ב משנה ה. 3 ירושלמי שם: "אמר רבי יונה, והוא (זה שאמר
 במשנה: "מה שלקט לקט למעשר") שליקט מכאן ומכאן (שכיון שאינו מלקט ממקום אחד, ייתכן שעלו בידו מעות המעשר.
 ומכל-מקום צריך להתנות, כדלהלן, שהרי אין הדבר ברור, ואולי מעות חולין בידו, ומעשר על גבי הקרקע), אבל אם לקט
 על אומן (כלומר, בשורה, מצד אחד) כבולל וחספן הוא". 4 ירושלמי שם: "אמר רבי זעירא כדי לשכר שני (כלומר, מה
 שאמר "לקט למעשר", הוא כדי שמעשר שני ישתכר), שמה יאבדו השאר (שלא לקט עדיין) ויהיו אלו שבידו תפוסין על
 השני (כלומר, וינהוג בהן כבמעשר שני, וראה להלן). 5 "מנין - של מעשר שני" (פירוש המשנה). 6 "ואם נאבד מהן
 דבר, של חולין נאבד" (שם). 7 כלומר, עירבן יחד ולקטן מלא חפניו. 8 ראה בירושלמי שהוא למעלה. 9 שוודאי
 שחפן מחולין וממעשר שני ביחד. 10 שאבדו שלשים. 11 מכאן ומכאן, כנ"ל. 12 או שנלקטו מצד אחד, כנ"ל.
 13 ירושלמי שם. ונראה מדברי רבינו, שזה מוסב גם על המתלקטים וגם על הנכללים (מעשה רוקח ומראה הפנים, ועיין
 רע"ב). 14 כלומר, ממילא הן חולין. 15 כולן או חלקן. 16 צריך עיון: הרי אין מחללים כסף על כסף או נחושת
 על נחושת, אף בשעת הדחק, כמפורש למעלה פ"ד הלכות ה"ז (תוספות יום-טוב). [ושמה התירו כאן מפני שהדבר ספק,
 שמה אלו שבידו הן המעשר, כשם שהתירו בדמאי, כמפורש שם הלכה ה]. ומעשה רוקח כתב שלא אסרו אלא לכתחילה.
 וכאן הרי זה בדיעבד. ועיין תוספות בביצה י: ד"ה חולין. 17 שם משנה ו. 18 של כסף. וראה בהלכה הקודמת משום
 מה התירו כאן לחלל כסף על כסף. ואינו יכול לקחת סלע אחד משני הסלעים הנ"ל ולחלל בתנאי - גזירה שמה ישכח
 ויקח בלי תנאי (רע"ב). ובהלכה הקודמת, שנתערבו הרבה מעות, לא חששו שמה ישכח, מכיון שיש לו שם טירחא רבה
 ללקט הרבה מעות - ייזכר (תוספות יום-טוב). 19 נראה שעל מעות של כסף יותר קל, וזה צריך עיון, שהרי אדרבה
 כסף על כסף אין מחללים אפילו בשעת הדחק, ואילו כסף על נחושת מחללין בשעת הדחק (למעלה פ"ד הלכות ו-ז).
 וראה בר"י קורקוס. 20 שמה היא היתה של מעשר שני. 21 שם פ"ד משנה יב. 22 שאני אומר פירות מעשר נלקחו,
 ואלו אחרים הם. 23 שאנו אומרים: יודע היה האב שיש שם עוד מנה חולין, אבל לא הוצרך להזכיר לו אלא המנה של
 מעשר שני, בכדי להזהירו שיאכלו בקדושה, מה-שאי-כן בהנחת מנה ונמצא מאתים, דלהלן, שוודאי אחרים הן, והכל
 חולין. 24 במשנה שלפנינו שם: "הכל מעשר", ועל-פי-זה השיגו הראב"ד. אבל בכתב-יד מינכן שם: "הכל חולין,
 (תוספתא כפשוטה), וכחכמים בתוספתא שם, ודלא כרבי שאמר: "מנה מונח ומנה מוטל", וראה למעלה. 25 תוספתא
 שם וביצה שם. 26 בביצה שם: "דברי יוחנן ור' אלעזר, חד אמר בשני כיסין מחלוקת (רבי וחכמים), אבל בכיס אחד
 דברי הכל חולין (שכיון שנטל הכיס, נטלו שניהם, ואלו אחרים הם). וחד אמר בכיס אחד מחלוקת, אבל בשני כיסין דברי
 הכל מנה מונח ומנה מוטל". ופסק רבינו כמאן-דאמר הראשון, שהמחלוקת בשני כיסין, וכחכמים, שאפילו באופן זה הכל
 חולין. ואף שרב אשי שם העמיד התוספתא בכיסים מקושרים, דעת רבינו שלא אמר רב אשי זאת אלא לתרץ מה שהקשו
 שם על האומר בכיס אחד מחלוקת. וכן הוא ברש"י ובמאירי, ולא כהר"ח. וראה בפ"ב מהלכות יו"ט הלכה ו, שאף שם
 לא הזכיר רבינו "מקושרים", ובבית-יוסף אורח-חיים סי' יג. 27 שני המנים. 28 שלא כרבי שם, שאמר במנה ומצא
 מאתים - "חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה" (וראה למעלה, וצריך עיון), ובמאתים ומצא מנה - "מנה מונח ומנה מוטל",
 אלא כחכמים שאמרו בשני האופנים הנ"ל: "הכל חולין", שאני אומר: של מעשר נטלו, ואלו אחרים הם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' י"א אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קלט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ד. אמר²⁹ לו אביו: כִּס מַעֲשֶׂר שְׁנִי³⁰ לִי בְּבֵית, הֲלֹךְ
- 2 וּמַצָּא שָׁם שְׁלֹשָׁה כִּסִּים - הַגְדוֹל שֶׁבְּכֹל מַעֲשָׂר³¹,
- 3 וְהַשָּׂאָר חֲלִין. וְאִם עַל פִּי כֶן, לֹא יֵאָכֵל מִן הַקֶּטְנִים עַד
- 4 שִׁיחֲלָלֵם עַל הַגְדוֹל³².
- 5 ה. מִי³³ שֶׁשָּׁנְשֵׁתֶתֶק³⁴, וְאָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂר שְׁנִי שֶׁלָּךְ בַּמָּקוֹם
- 6 פְּלוֹנִי³⁵, וְהִרְפִּין בְּרֹאשׁוֹ - בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים³⁶,
- 7 בְּדֶרֶךְ שְׂבֻדָּקִין לְגִטִּין³⁷, וְהָרִי דְּכָרִי קָמִין³⁸.
- 8 ו. אָמְרוּ³⁹ לוֹ בְּחִלוֹם⁴⁰: מַעֲשֶׂר שְׁנִי שֶׁל אָבִיךָ שְׂאֵתָה
- 9 מִבִּקֵּשׁ הָרִי הוּא בַּמָּקוֹם פְּלוֹנִי, אִם עַל פִּי שְׂמַצָּא שָׁם
- 10 מָה שֶׁנֶּאֱמָר לוֹ - אֵינוֹ מַעֲשֶׂר⁴¹. דְּכָרִי חֲלוּמוֹת לֹא מַעֲלִין
- 11 וְלֹא מוֹרִידִין⁴².
- 12 ז. הָאוֹמְרִים⁴³ לְכַנּוֹ: אֶפְלוֹ אֵתֶם מֵתִים⁴⁴ אֵל תִּגְעוּ בְּזוּיֹת
- 13 זו, וְנִמְצְאוּ שָׁם מְעוֹת - הָרִי אֵלּוֹ חֲלִין⁴⁵. טָמֵן⁴⁶ מְעוֹת
- 14 מִפְּנֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם: שֶׁל פְּלוֹנִי הֵן, אוֹ שֶׁל מַעֲשֶׂר שְׁנִי

- 15 הֵן, אִם כְּמַעֲרִים⁴⁷ - אֵין חוֹשְׁשִׁין לְדְּכָרִי, וְאִם כְּמַתְּכִין⁴⁸
- 16 - דְּכָרִי קָמִין⁴⁹.
- 17 ח. הַמּוֹצֵא⁵⁰ כְּלִי⁵¹ וְכָתוּב עָלָיו מ' - הָרִי מָה שֶׁבָּתוּכוֹ
- 18 מַעֲשֶׂר שְׁנִי⁵². ד' - דְּמֵאִי ט' - טָבֵל ת' - תְּרוּמָה ק' -
- 19 קָרְבָּן⁵³. וְאִם⁵⁴ הָיָה שֶׁל מַתְּכָת ? הוּא וּמָה שֶׁבָּתוּכוֹ
- 20 קָרְבָּן⁵⁵. שְׂכָן⁵⁶ הָיָה כּוֹתֵבִין אוֹת אַחַת מִן הַשָּׁם בְּשַׁעַת
- 21 הַסִּכְנָה⁵⁷.
- 22 ט. מְעוֹת⁵⁸ הַנִּמְצְאוֹת בִּירוּשָׁלַיִם⁵⁹, אֶפְלוֹ דִּינָרִי זָהָב עִם
- 23 הַפֶּסֶף וְעִם הַמְּעוֹת - הָרִי אֵלּוֹ חֲלִין⁶⁰, הוֹאִיל⁶¹ וְשׁוּקִי
- 24 יְרוּשָׁלַיִם מִתְּכַבְּדִין בְּכָל יוֹם⁶². מַצָּא⁶³ בְּתוֹכָן חֶרֶס וְכָתוּב
- 25 בּוֹ מַעֲשֶׂר - הָרִי אֵלּוֹ מַעֲשֶׂר שְׁנִי⁶⁴. בְּמָה דְּכָרִים
- 26 אָמְרוּ⁶⁵: בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה⁶⁶; אָכַל בְּרָגֶל⁶⁷ - הַפֵּל
- 27 מַעֲשֶׂר⁶⁸.
- 28 י. מְעוֹת⁶⁹ הַנִּמְצְאוֹת לְפָנֵי סוֹחְרֵי בִּהְמָה בִּירוּשָׁלַיִם -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(29) תוספתא שם פ"ה הלכה ה. (30) פירות מעשר שני, וראה להלן. (31) שהרי באב המצווה לבנו, אין אומרים, שמא מה שהיה ניטל, ואלו אחרים הם (בהלכה הקודמת), אלא אומרים, ודאי הוסיף על המעשר שהניח מתחילה. ואם כן, כשאומר סתם "כיס מעשר לי בבית", ודאי לגדול הוא מתכוין. (32) מלשון זה נראה, שמחלל בלא תנאי, ואינו אומר "ואם כ"ס זה אינו מעשר, יהיו הללו מחוללים עליו" כיון שקרוב לוודאי שהגדול הוא המעשר, וראה בתוספתא כפשוטה. (33) שם הלכה ח. (34) כלומר, ניטל ממנו כח הדיבור, אבל הוא שומע. (35) כלומר, בלשון שאלה. (36) "שירמוז בראשו וכו' תשובה נכונה לשאלה" (פירוש המשנה לגיטין פ"ז משנה א). (37) פ"ב מהלכות גירושין הלכה טז. וראה גם בפכ"ט מהלכות מכירה הלכה ג. (38) כלומר, אם עמד בבדיקת. (39) תוספתא שם, הלכה ט (הובאה בסנהדרין ל.). (40) ראה בתוספתא כפשוטה. (41) ואוכלו לכתחילה בלי חילול. (42) "שפועלת המדמה אף-על-פי שצודקת במקצת, הרבה פסולת מתערב עמו, ואין חוששין לו עד שיתברר" (מאירי לסנהדרין עמוד 821). וראה בפ"י מהלכות זכיה ומתנת הלכה ז, ובי"ד סי' רנט סעיף ו בהגהות הרמ"א, ובפתחי תשובה שם. (43) תוספתא שם, הלכה י. (44) כלומר, ברעב (תוספתא כפשוטה). (45) שהוא כמערים (ראה להלן), אף-על-פי שאינו נראה כן, שאם היו המעות מעשר, היה לו לפרש זאת, וראה להלן. (46) שם, הלכה יא. (47) "שעושה שלא יחזיקוהו כעשיר, או כדי שלא יקחו בניו" (הגהות מרדכי לבבא בתרא פ"א סוף סי' תרנח). (48) למסור להם עדות. (49) וראה בתוספתא כפשוטה, ובהלכה זכיה ומתנת שם, הלכה ה. וצ"ע, מדוע לא כתב רבינו כאן, מה שכתב שם בהלכה ו. (50) מעשר שני פ"ד משנה יא, ותוספתא שם פ"ה, כחכמים ולא כרבי יוסי. (51) של חרס. וראה להלן. (52) ואין לומר שהכוונה למעשר ראשון או למעשר שני, שהרי הם מותרים לזרים ומדוע יכתוב עליו כלל. ואם משום תרומת מעשר שבו, היה כותב ת"מ. אלא ודאי הכוונה למעשר שני, ומפני החשש שמא יכשל בו באכילה מחוץ לירושלים כתבו כן (תוס' אנשי שם). (53) אבל הכלי עצמו, חולין. ש"דמי מה שבתוכו יותר מדמי הכלי, והוא אצל בני אדם גרוע כל כך, שאין מקדיש אותם שום אדם לבדק הבית. ומה שחלקו (חכמים) על רבי יהודה (שם משנה י), הוא בכלי של מתכת (אבל לא בכלי חרס שמודים בו שהוא חולין) - פירוש המשנה. (54) שם, כחכמים ולא כרבי יהודה. (55) שכלי של מתכת דרך בני אדם להקדיש. (56) שם משנה יא. וזה מוסב על כל ההלכה. (57) שגזרו על המצוות ופחדו לכתוב במפורש, ולכן כתבו רק ברמז. "ומשום שעת הסכנה הורגלו בכך לעולם, לכתוב אות אחת מן השם" (משנה ראשונה). (58) שם משנה ט, ופירשה רבינו בירושלים, על פי שקלים פ"ז משנה ב, ובקצת נוסחאות כתוב כן במשנתנו (מלאכת שלמה). (59) "בכל השווקים" (פירוש המשנה לשקלים שם), ולא לפני סוחרים בהמה, דלהלן. (60) ירושלמי מעשר שני שם: "שלא תאמר הואיל ואין דרך בני אדם לעשות כן (לעבר מינים שונים של מטבעות) יהא (מעשר) שני, לפום כן (לפיכך) צריך מימר, חולין" (יולא נחוש ונאמר שמא אלו המעות חזר וחיללן על הכסף הזה או על הזהב) - ומעות מעשר הן שנשתיירו כאן משעת הרגל - פירוש המשנה למעשר שני שם), וראה להלן. (61) פסחים ז. ובבא מציעא כו. בשם רבי שמעיא בר זירא. (62) ולכן אומרים: "קמאי קמאי (מעות המעשר שנפלו ברגל) אזלי (כבר נתכבדו) והני אחריני ניהו" (שם ושם). ודעת רבינו היא, שלא הוצרך רב שמעיא לטעם "הואיל ושווקי ירושלים מתכבדים בכל יום", אלא כדי לומר, אם מצא דינרי זהב עם כסף ועם מעות, שהם חולין, אף שיש מקום לומר שהם מעשר (ראה למעלה), אבל אם מצא סתם מעות, פשוט שהולכין אחר הרוב, ואין צורך לטעם הנ"ל. ולא כדעת רש"י והמאירי בפסחים שם. וראה להלן בהלכה יא. (63) מעשר שני שם. (64) יולא נאמר שמא הן חולין, וזה החרס הוא מכלי שהיה בו מעשר נתון בתוכו וכתבו עליו מעשר" - כבהלכה הקודמת (פירוש המשנה שם). (65) שקלים שם. וקאי על הרישא. (66) שרוב המעות שבעיר חולין הן. (67) "שכל ישראל עולין לרגל, וכל מי שיש אצלו מעות מעשר שני, מעלה אותן עמו" (פירוש המשנה). (68) כלומר, אף כשלא היה חרס שכתוב עליו: "מעשר", בין המעות, ואף המעות שבתערובת. וראה למעלה הערה נב בשם פירוש המשנה על הירושלמי. (69) שקלים שם.

קמ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' י"א אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 לעולם⁷⁰ מעשר; שחזקת רב העם מביאין מעות מעשר וקניין בו בהמות⁷¹. והנמצאות בהר הפית - לעולם⁷²
- 2 חלין⁷³; שחזקתן⁷⁴ מתרומת הלשפה שחללום הגזברין על בהמה⁷⁵.
- 3 יא. תבה⁷⁶ שנשתמש בה חלין ומעשר שני, ונמצא בתוכה מעות: אם רב מניחין מעשר⁷⁷ - הרי המעות מעשר⁷⁸; ואם רב מניחין חלין - חלין; מחצה⁷⁹
- 4 למחצה⁸⁰ - חלין⁸¹.
- 5 יב. מצא⁸² פרות בין פרות מעשר לפרות תרומה - יפלו
- 6 לקרוב⁸³. מחצה למחצה - יאכלו פחמרי שניהן: אסורין לזרים וטעונין רחיצת ידים⁸⁴ והערב שמש - פתומה⁸⁵; ואסורין לאונן וטעונים הבאת מקום - פמעשר⁸⁶. וכן⁸⁷
- 7 המעות הנמצאות בין חלין למעשר⁸⁸.
- 8 יג. מעשר שני⁸⁹ של דמאי ושל ודאי שנתערבו⁹⁰ - יאכלו פחמור שבהן⁹¹.
- 9 יד. פרות מעשר שנתערבו בפרות חלין⁹² - יאכל הכל בטירה⁹³ במקום⁹⁴ או יפדה את המעשר. לפיכך⁹⁵, אם⁹⁶ נתערבו⁹⁷ בירושלים - אסורין בכל שהן כמנן⁹⁸;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(70) אף בשאר ימות השנה. (71) שנאמר (דברים יד, כו): "ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן וגו'". וראה ברש"י ובר"ח לפסחים ז. ובמנחות פב. וברבינו גרשום שם. "וכל מה שימצא לפני סוחרי הבהמות בקר וצאן, נאמר שמא (לשון ספק, וכאן משמע שהן מעשר ודאי) ממעות מעשר שני נפלו מיד הקונה (קודם שקנו הבהמות ונתחללה קדושת המעות על הבהמות)" - פירוש המשנה. וראה בבבא מציעא כו. בתוס' ד"ה לעולם. (72) אף ברגל. (73) ואין אומרים: יהא הקדש קונה המעות מדין חצר, שאין חצר להקדש (רשב"ם ותוספות בבבא בתרא עט. וראה בקצות החושן סימן ר סעיף א). (74) ירושלמי שם: "רבי בא רבי חייא בשם רבי יוחנן, שאין הכהן מוציא מן הלשכה מעות עד שהוא מחללן על הבהמה". (75) ומזה שלא כתב רבינו, שהמעות באו מבני אדם שהכניסום בצינעא להר הבית (פסחים ובבא מציעא שם ברש"י ותוספות ד"ה בהר הבית), נראה שמה שכתב בפ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה ב, "לא יכנס אדם להר הבית וכו' במעות הצורוין לו בסדינו", כוונתו בין בפרהסיא ובין בצינעא. וראה בירושלמי סוף מסכת ברכות, ובמשנת מכוון הערי פישל שם עמ' 67 הערה נוספת 1 של הגרמ"ל זק"ש. (76) תוספתא מעשר שני פ"ב, והובאה בפסחים שם. (77) כלומר, רוב בני אדם המניחין בתיבה זו, מניחין בה מעות מעשר. וראה ברש"י שם ד"ה אם רוב חולין. (78) אף-על-פי שהמניח חולין, מניח יותר מהמניח מעשר, מכל-מקום כיון שרוב מכניסין מעשר, מן הסתם רוב המעות מעשר. (79) פיסקא זו אינה בברייתא. (80) כלומר, מחצית המשתמשים, מניחין חולין, ומחציתם מעשר. (81) כיון שרוב המעות חולין. וראה ברדב"ז כאן, ובסוף ההלכה הסמוכה. וכן הגירסא בכל כתבי-היד בדברי רבינו, וכן גרס בדברי רבינו, המאירי לפסחים שם. ברם המהרי"ק כתב: "מצאתי השגות ישנות כתוב בהן מחצה על מחצה חולין. אמר אברהם (הראב"ד) ספרים אחרים, מעשר (כלומר, כך הגירסא בדברי רבינו - תוספתא כפשוטה שם), ובוודאי שהיא הנוסחא האמיתית וכו'". ובפסחים שם, הקשו מברייתא זו לנאמר שם, שהולכים אחר אחרון, ולא אחר הרוב, והעמידו הברייתא באוקימתות שונות, ורבינו השמיטן, וצריך עיון למה (כסף-משנה). (82) תוספתא שם. (83) אין המדובר כשנפלו הפירות מאחת הערימות ואין אנו יודעים מאיזה מהן, שאם לא כן לא היה רבינו פוסק שהולכים אחר הקרוב, שהרי רוב וקרוב הולכים אחר הרוב (פ"ט מהלכות רוצח הלכות רז, ופ"ט מהלכות גזילה הלכה יח), אלא המדובר באופן שרצו להוסיף פירות על הערימות הללו ונפלו מידו של זה, ואין אנו יודעים מה היו בידו אם מעשר שני, ואם-כן רצה לתת אותם על ערימת מעשר שני, או תרומה, ורצה להוסיפם על ערימת התרומה, ולכן פסקו בזה ללכת אחר הקרוב ולא אחר הרוב. וכן נראה מפירוש המשנה לשקלים פ"ז מ"א (שכתב רבינו בסוף הלכה זו) שכתב שם: "לפי שזכר (התנא) הספק הנולד בין השופרות (כלומר, מעות שנמצאו בין שופרות השקלים לנדבה), וזכר גם כן כשנפל כיוצא בו לאדם בין מעות חולין ובין מעות מעשר שני באיזה מקום שיהיה". וראה ברדב"ז ובתוספתא כפשוטה שם. (84) פ"א מהלכות תרומות הלכה ז. (85) שם פ"ז הלכה ב. (86) למעלה פ"ב הלכה א, ופ"ג הלכה ה. (87) שקלים פ"ז סוף משנה א. (88) ראה למעלה בהערה פב. (89) תוספתא שם. (90) באופן שאין באחד מהם לבטל את חברו. (91) (לא כתב רבינו כאן: "כחומרי שניהן" כמו שכתב בהלכה הקודמת, אלא "כחמור שבהן", לפי שכאן אין חומר בשניהם אלא אך ורק במעשר שני של ודאי, וחומרתו בזה שאינו נאכל באנינות (למעלה פ"ג שם), בניגוד למעשר שני של דמאי שהוא קל ונאכל באנינות (שם הלכה ח, וראה בתוספתא כפשוטה). וכעין זה גם בפ"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כב, בחתיכות של קדשי קדשים שנתערבו בחתיכות קדשם קלים, או הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים, שיאכלו כחמור שבהן - שגם שם הכוונה לאכלו קדשי קדשים או כנאכלין ליום אחד, ולא כחמור שבשניהם, שהרי בקדשים קלים אין שום חומר שאינו בקדשי קדשים, ובנאכלים לשני ימים אין שום חומר שאינו בנאכלין ליום אחד). (92) חוץ לירושלים. ובאופן שאין באחד לבטל את חברו, כנ"ל. אבל אם יש בחולין כדי לבטל את המעשר, הרי הוא מבטלו, שכיון שהמעשר אסור באכילה מחוץ לירושלים, הרי הוא כדבר שאין לו מתיירין, שהוא מתבטל. ואף שהוא עומד להעלותו לירושלים, ושם הוא מותר באכילה, כיון שיש טורח בהעלאתו, אין זה קרוי "יש לו מתיירין" (רע"ב לביכורים פ"ב משנה ב, על-פי דברי רבינו בפירוש המשנה שם). ומשום שאפשר לפדותו, אינו כדבר שיש לו מתיירין, כיון שאין מצוה בפדייתו (תוספות אנשי שם, שם). וראה להלן. (93) ראה למעלה פ"ג הלכה א. (94) כלומר, בירושלים (למעלה פ"ב הלכה א). (95) כלומר לפי שהמעשר נאכל בירושלים. (96) ביכורים שם. (97) פירות מעשר בפירות חולין כנ"ל. (98) בדפוס רומי: "במנין". וצ"ל: "במנין", וכן כתב להלן בפ"ד מהלכות ביכורים הלכה טו. וכן פסק בפט"ו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' י"א אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קמא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הוֹאִיל וְהוּא בִירוּשָׁלַיִם⁹⁹, הָרִי הוּא כְּדָבָר שֵׁשׁ לוֹ
- 2 מִתִּירִין¹⁰⁰; וַיֹּאכֶל הַכֹּל בְּתֵהָרָה.
- 3 טו. הַזֹּרֵעַ¹⁰¹ מַעֲשֶׂה שְׁנֵי אַחֵר שֶׁנִּכְנָס לִירוּשָׁלַיִם -
- 4 הַגְּדוּלִים מַעֲשֶׂה שְׁנֵי¹⁰². זָרְעוּ קֹדֶם שֶׁיִּכְנָס - הַגְּדוּלִין
- 5 חֲלִין¹⁰³, וְאֶפְלוּ¹⁰⁴ בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כֵּלָה. וּפְדִין¹⁰⁵
- 6 אוֹתוֹ¹⁰⁶ בְּשַׁעַת זְרִיעָתוֹ¹⁰⁷.
- 7 טז. מַעֲשֶׂה שְׁנֵי¹⁰⁸ בְּטֹל בֶּרֶב. בְּאֵיזָה מַעֲשֶׂה אֲמָרוּ?
- 8 בְּמַעֲשֶׂה שֶׁנִּכְנָס לִירוּשָׁלַיִם וַיֵּצֵא, וְנָפְלוּ מַחֲצוֹת¹⁰⁹.
- 9 שֶׁהָרִי אֵין שָׁם מַחֲצוֹת לְהַחֲזִירוֹ לְשָׁם¹¹⁰, וְאִי אֶפְשָׁר
- 10 לְפָדוֹתוֹ מֵאַחֵר שֶׁנִּכְנָס¹¹¹ וְאֵף עַל פִּי¹¹² שֶׁאֵין בּוֹ¹¹³ שְׁוֶה
- 11 פְּרוּטָה; וְנִמְצָא דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מִתִּירִין, וּבְטֹל בֶּרֶב, כְּמוֹ
- 12 שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֶסְרוּי מַאֲכָלוֹת¹¹⁴.
- 13 פֶּרֶק שְׁבִיעִי
- 14 א. פְּרוֹת הַנִּלְקָחוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂה שְׁנֵי - אֵין נִפְדִין
- 15 בְּרֹחוֹק מְקוֹם, אֲלָא אִם כֵּן נִטְמָאוּ בְּאֵב הַטְּמֵאָה; אֲלָא
- 16 יַעֲלוּ הֵן עֲצָמָן וַיֹּאכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם.
- 17 ב. זֶה חֲמֹר חֲלָקוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂה מִפְּרוֹת מַעֲשֶׂה עֲצָמָן.
- 18 וְאִם נִטְמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה מִדְּבָרֵיהֶם - יִפְדּוּ וַיֹּאכְלוּ
- 19 בִירוּשָׁלַיִם.
- 20 ג. אֵין נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂה אֲלָא מֵאֲכָל אֶדָם שֶׁגְּדוּלִי
- 21 מִן הָאֶרֶץ, אוֹ גְּדוּלִי גְּדוּלִי מִן הָאֶרֶץ, כְּגוֹן הַפֶּרֶט
- 22 הַמִּפְרָשׁ בְּתוֹרָה: בְּכָקָר וּבִצְאָן וּבִיָּין וּבִשְׂכָר.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מהלכות מאכלות אסורות הלכה יב, שמה שאמרו: דבר שיש לו מתירין אינו בטל, אין זה אלא במין במינו (תוספות יום-טוב שם, ומשנה-למלך כאן). (99) שהוא מקום אכילתו. אבל אם נתערבו חוץ לירושלים אינו כדבר שיש לו מתירין, ראה למעלה. ועיין להלן. (100) שאוסר תערובתו במין במינו (הלכות מאכלות אסורות שם). (101) ביכורים שם. (102) אפילו בדבר שזרעו כלה, ראה בירושלמי שם. (103) בירושלמי שם הלכה ב: "אתא חד סב שאל וכו' תמן (תרומוות פ"ט משנה ד) את אמר גידוליהן (של מעשר שני) מותרין, והכא (בכורים שם) את אמר גידוליהן אסורין וכו' רבי ירמיה רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש, הן דתימר גידוליהן אסורין איסור מחיצה (כשנכנס לירושלים), והן דתימר גידוליהן מותרין, היתר זרות (קודם שיכנס לירושלים)" - כסף-משנה. וטעמם של דברים הוא, כמבואר למעלה, שבירושלים דינו של מעשר שני כדבר שיש לו מתירין, אבל חוץ לירושלים אינו כדבר שיש לו מתירין, ומתבטל הזרע בגידולין. (104) בירושלמי ביכורים שם, ובתרומוות שם הלכה ב. (105) תרומוות שם. (106) את המעשר. (107) כלומר, לכתחילה צריך לפדותו בשעת הזריעה, שאם לא כן, הרי הוא בכלל "מבטל איסור לכתחילה" שאסור (פס"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה יב). אולם אם בדיעבד לא פדה - הגידולין חולין, כמו שכתב רבינו בפ"ה מהלכות מעילה הלכה יא, לענין הקדש, שהרי דין מעשר שני ודין הקדש, נשנו יחד בענין זה במסכת תרומות שם. (108) ברייתא בבבא מציעא נג. (109) שם: במסקנת הגמרא, שלא חילקו חכמים בין אם ישנן מחיצות לבין אם אינן, אלא לעולם נקלט הוא במחיצות ואינו נפדה שוב. (110) המדובר כשיצא רק פסיעה אחת מירושלים, שאין טורח להחזירו, ואף-על-פי-כן אינו דבר שיש לו מתירין, כיון שנפלו מחיצות, ואי אפשר להחזירו. אבל אם לא נפלו מחיצות, הרי הוא דבר שיש לו מתירין. ואם הוציאוהו למקום רחוק, אפילו אם לא נפלו מחיצות, אינו דבר שיש לו מתירין, כיון שיש טורח רב בהעלאתו, כמו שכתבנו למעלה בהלכה יד, וראה בפרייחדש ל"ד סימן קב ס"ק ח. (111) משמע שאם יכול לפדותו, דינו כדבר שיש לו מתירין. וזה צריך עיון, שהרי למעלה שם, נראה מדברי רבינו שחוץ לירושלים אינו כדבר שיש לו מתירין, לא מצד אפשרות של העלאה ולא מצד אפשרות של פדייה, לפי שאין מצוה בפדייתו, וראה בספר היובל לר"ב מ' לוי' מעמוד מו ואילך. (112) שם: "לא מיבעיא יש בו (בחומשו שוה פרוטה) דאורייתא, דקלטן ליה מחיצות, אבל אין בו (בחומשו) דרבנן (שאינן המעשר אלא מדבריהם), אימא לא קלטו מחיצות, קא-משמע-לן". וראה למעלה פ"ב הלכה ט. ובהערות שם. (113) כלומר, בחומשו, כנ"ל. (114) פט"ו. (1) יבאר חומר הלכות מכסף מעשר מפירות עצמם, ושאינן לוקחים בכסף מעשר אלא מאכל אדם. אין לוקחין תרומות בכסף מעשר וכיוצא בזה. הלוקח פירות או בהמה חוץ לירושלים בכסף מעשר. ואם לקח בהמה לשלמים ונפל בה מום. האוכל מעשר שני בתורת חולין.

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' י"ב אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מעשר; ואם לקמך וכיוצא בו, שהוא אוכל גופה -
- 2 נלקחת בכסף מעשר. ערב מים ומלח, אם נתן לתוכו
- 3 שמן - הרי הן כמורס, ולוקח מהן בכסף מעשר.
- 4 ומבליע דמי המים והמלח בדמי השמן.
- 5 יא. אין לוקחין תרומות בכסף מעשר, מפני שהוא
- 6 ממעט אכילתו ואכילתה. שאין אוכלין אותה אלא
- 7 כהנים מערביי שמש, ומתרת לאונן, ונאכלת בכל מקום;
- 8 והמעשר מתר לזרים ולטבול יום, ואסור לאונן, ואינו
- 9 נאכל אלא בירושלים; נמצא ממעט אכילת מעשר
- 10 ונאכילת התרומה.
- 11 יב. לוקחין בהמה לזבחי השלמים מכסף המעשר,
- 12 שהשלמים נאכלים לזרים. בראשונה היו לוקחין
- 13 בהמות לאכלן חלין מכסף מעשר שני, כדי להבדילם
- 14 מעל המזבח; גזרו בית דין, שאין לוקחין בהמה ממעות
- 15 מעשר אלא לשלמים. אבל חיה ועוף - לוקחין, שאינן
- 16 ראויין לשלמים.
- 17 יג. אין לוקחין פרות שביעית בכסף מעשר, לפי שהוא
- 18 חייב לבצר, כמו שיתבאר.
- 19 יד. הלוקח מים ומלח, או פרות מחברין, או פרות
- 20 שאינן יכולין להגיע לירושלים - לא קנה המעשר, אף
- 21 על פי שיצאו המעות לחלין.
- 22 טו. הלוקח פרות חוץ לירושלים בכסף מעשר; בשוגג
- 23 - כופין את המוכר להחזיר הדמים לבצלים, והן מעשר
- 24 כמות שהיו; במזיד - יעלו הפרות ויאכלו בירושלים.
- 25 ואם אין מקדש - יניחם עד שירקבו.
- 26 טז. וכן אין לוקחין בהמה בכסף מעשר חוץ
- 27 לירושלים. ואם לקח - בשוגג - יחזרו הדמים למקומן;
- 28 במזיד תעלה ותאכל בירושלים. ואם אין מקדש - תקבר
- 29 היא ועורה.
- 30 יז. לקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, בין במזיד בין
- 31 בשוגג, אם ברח המוכר - הרי זה יאכל כנגד אותן

יום ו' י"ב אייר ה'תשע"ה

פרק שמיני

- א. הלוקח בהמה לזבחי שלמים וחייה לבשר תאנה²
- ממין³ שאינו תגר ואינו מדרקד⁴ - יצא העור לחלין⁵,
- אפלו היו דמי העור מרבין על דמי הבשר⁶. אבל הלוקח
- מן התגר - לא יצא העור לחלין⁷.
- ב. וכן הלוקח כדי יין סתומות⁸ ממקום שדרפם להמכר
- סתומות⁹ ממין שאינו תגר - יצא הקנקן לחלין¹⁰.
- לפרכך¹¹ צריך¹² המוכר לפתח ראשי הפכים¹³, כדי שלא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- (1) יבאר הלוקח בהמה לשלמים ממי שאינו תגר. והלוקח כדי יין סתומות במקום שדרכן להמכר כך. מי שהיה לו יין של מעשר שני והשאל קנקניו לאותו מעשר. צבי שלקחו בכסף מעשר ומת. והמניח דינר מעשר להיות אוכל כנגדו עד שיצא לחולין. הלוקח פירות של מעשר ומשך הפירות ולא נתן הסלע עד שהוקרו. מי שהיו לו פירות חולין בירושלים ומעות מעשר חוץ ממנה. אם מותר לחלל מעשר שני על פירות ע"ה או על מעותיו. טמאים וטהורים שהיו אוכלים או שותים כאחד בירושלים. (2) וכדין וכתורה עשה. (3) ירושלמי שם הלכה א: "אמר רבי זעירא, הדא דתימא (שיצאו העור והקנקן לחולין) כשהיה המוכר הדיט (שאינו יודע בסחורה, כי אינו חושב שמכר, אלא הבשר והיין בלבד, ואינו מקפיד על העור והקנקן. ולפיכך יצאו לחולין, לפי שלא קנאם במעות מעשר שני). אבל אם היה המוכר אומן (סוחר, שיודע דמי הבשר והעור), נעשה כמוכר זה בפני עצמו וזה בפני עצמו (ולא יצאו לחולין)". (4) כלומר, אינו מקפיד על העור. (5) כלומר, אין צריך לאכול דמיו בקדושה, בירושלים, לפי שלא נתקדש כלל בקדושת מעשר שני, שהרי הוא כמתנה בידי הלוקח, שאין המוכר מקפיד על כך, ודין העור המחובר לגוף הבהמה, כדין חביות סתומות. (6) שנבלעים דמי העור בדמי הבשר. (7) ודינו כלוקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה. (8) אבל פתוחות, לא יצא הקנקן לחולין. (9) אבל הלוקח במקום שדרכם להימכר פתוחות, לא יצא הקנקן לחולין. (10) שאז אינו מקפיד עליו, ונותנו בחינם אגב היין שבתוכו. (11) כלומר, לפי שאמרנו שאם המוכר אינו תגר, ומכר סתומות ובמקום שדרכם להימכר סתומות, יצאו הקנקנים לחולין. (12) שם פרק ג משנה יג. כבית הלל שאמרו: "מפתח (=פותח), ואינו צריך לערות", ולא כבית שמאי שהצריכו גם לערות את היין. (13) ומדובר במקום שדרכה להימכר סתומות כנ"ל, ובזה שהוא מוכרם פתוחות, הוא מגלה דעתו שהוא מקפיד עליהם,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' י"ב אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קמג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יצא הקנקן לחלין¹⁴. ואם רצה¹⁵ להחמיר על עצמו
- 2 ולמכר במדה¹⁶ – יצא הקנקן לחלין¹⁷.
- 3 ג. לקחן פתוחות¹⁸ או סתומות¹⁹ במקום שדרךן להמכר
- 4 פתוחות²⁰, או שלקח מן התגר שמדקדק במכירתו – לא
- 5 יצא הקנקן לחלין²¹. לקח סלי תאנים וענבים עם הכל²²
- 6 – לא יצאו דמי הפלי לחלין²³.
- 7 ד. לקח אגוזים ושקדים וכיוצא בהן – יצאו קלפתן
- 8 לחלין²⁴. לקח חותלת²⁵ של תמרים – יצא החותלת
- 9 לחלין²⁶. קפה של תמרים, אם דרוסות²⁷ – יצאו
- 10 הקפות²⁸ לחלין²⁹, ואם לאו – לא יצאו לחלין³⁰.
- 11 ה. מי שהיה לו גין³¹ של מעשר שני³², והשאל קנקניו
- 12 לאותו מעשר³³, אף על פי שסתם את פיהם³⁴ – לא קנה
- 13 מעשר את הקנקנים³⁵. פנס היין³⁶ לתוכן סתם³⁷, אם

- 14 קרא שם ועשהו מעשר³⁸ עד שלא סתם את פיהם – לא
- 15 קנה מעשר את הקנקנים³⁹; ואם משסתם פיהן קרא שם
- 16 ועשהו מעשר – קנה מעשר את הקנקן⁴⁰. הפקיד לתוך
- 17 הקנקן רביעית חלין⁴¹, או שפנס⁴² לתוכן שמן⁴³ או חמץ
- 18 או ציר⁴⁴ או דבש של מעשר שני סתם⁴⁵, ביין⁴⁶
- 19 משסתם⁴⁷ בין עד שלא סתם – לא קנה מעשר את
- 20 הקנקנים⁴⁸.
- 21 ו. צבי שלקחו⁴⁹ בכסף מעשר ומת – יקבר בעורו⁵⁰.
- 22 לקחו חי ושחטו⁵¹ ונטמא – הרי זה יפדה בשאר
- 23 פרות שנטמאו⁵². המניח דינר מעשר שני להיות
- 24 אוכל כנגדו⁵³ עד שייצא לחלין⁵⁴, והיה הדינר יוצא
- 25 בעשרים מעה⁵⁵, אכל עליו בעשר מעה⁵⁶ והולו⁵⁷
- 26 המעות לאחר זמן והרי הדינר יוצא בארבעים מעה⁵⁸

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

והלוקח משלם בכסף המעשר גם עבור הכדים. (14) וכל זה כדי שיתרבה המעשר, שהרי יאכל בקדושה כנגד הקנקן, ונראה שהוא הדין במוכר בהמה, שיאמר בפירוש שהוא מוכר העור בפני עצמו, כדי שלא יצא לחולין. (15) המוכר שאינו תגר. (16) כלומר, למדוד את היין בדיוק, כדי שלא יבוא להונות את חבריו (כשהוא מוכר לו בבת אחת), ולמכור לו פחות יין ממה שהוא משלם עבורו. (17) אף על פי שהוא פותח את ראשי הכדים כדי למדוד את היין, שבנידון זה אין פתיחת ראשי הכדים הוכחה לכך שהוא מקפיד על הקנקנים. (18) שאז נמכר הקנקן לחדר. (19) והמוכר אינו תגר. (20) שמכירתן פתוחות, היא הוכחה שמוכרין כל אחד בפני עצמו. (21) ונמצא ששילם הלוקח בכסף המעשר גם עבור הקנקן, וצריך לאכול כנגדו בירושלים. (22) שמניחים הסלים בתוכו. (23) שוודאי מוכר הוא הכלי בפני עצמו אף אם אינו תגר, והרי הוא כמוכר חביות פתוחות. אבל הסלים יצאו לחולין, שאינו מקפיד עליהם, אף אם הוא תגר. (24) שוודאי אין המוכר מקפיד עליהם, אף אם הוא תגר. (25) סל. (26) שאין המוכר מקפיד עליו, והרי הוא כסלי תאנים וענבים. (27) שאז הן מחוברות לקופה מחמת דריכתן, וצריכות לו. (28) פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים. (29) שטפלות הקופות לתמרים, ואין המוכר מקפיד עליהן. (30) ודינן כדין הכלי של סלי התאנים הנזכר בסוף ההלכה הקודמת. (31) דווקא יין. (32) שעשאו מעשר שני על יין אחר. (33) אמר במפורש שהם מושאלים להולין בהם מעשר שני. (34) של הקנקנים, ונמצא שהם בטלים ליין שיתקלקל אם ייפתחו הקנקנים. (35) כיוון שפירש שהוא רק משאילם, ועוד שהרי הוא כמפריש מעשר פירות בלי קליפתם, ואחר כך הכניסם לקליפתם, שבוודאי אינו פודה אלא כנגד הפרי גרידא והרי כאן תרתי לגריעותא. (36) שהוא עתה יין מעשר שני. (37) שלא פירש שהוא משאיל הקנקנים, ולא קרא לו שם עדיין, אלא כנסו כשהוא טבול למעשר שני. (38) על יין אחר. (39) אף שלאחר הסתימה צריך היין לקנקן, ואף שלא פירש שאינו אלא משאיל הקנקנים, בכל זאת לא קנה מעשר את הקנקן שהרי הוא כמפריש מעשר פירות בלי קליפתם, ואחר כך מכניסם לקליפתם. (40) שכיוון שצריך היין לקנקן, הרי הוא כמפריש רמון בקליפתו, שפודה את כל הפרי עם הקליפה. אבל פשוט הוא שאין הקנקן נתפס בקדושת מעשר ואין אומרים שלאחר שתיית היין יישאר בקדושתו, שלא עדיף הוא מקליפות שנקלפו מן הפירות. (41) כלומר, טבל (שלבסוף יפריש עליה תרומות ומעשרות ממקום אחר), ועל רביעית זו הוסיף יין, ואפילו קרא שם ועשאו מעשר לאחר שסתם פי הקנקן, לא קנה המעשר את הקנקן, שכיוון שיש לו רביעית יין טבל חוץ מן המעשר, לא בטל הקנקן לגבי המעשר. (42) בתוספתא שם: "במי דברים אמורים (שקנה המעשר את הקנקן), בשל יין (שהיין צריך לקנקן, כנ"ל) אבל של ציר, של חומץ, של מוריס, של שמן, של דבש, בין גפם בין שלא גפם קנה מעשר". (43) בכתובות קח: אמרו: "רימון בלי קליפתו לא מינטר (אינו נשמר), שמן מינטר בלא קנקנים". (44) הוא שמן דגים. ואינו חייב כלל במעשר, ולא נזכר בתוספתא שם אלא באשגרה מפרק א שם (תוספתא כפשוטה). או שעירבו בו שמן זית. (45) שלא פירש שהוא משאיל הקנקנים ולא קרא שם עדיין. (46) שקרא שם. (47) את פי הקנקנים. (48) שכל אלו אינם כיין הצריך לקנקן, אלא נשמרים בלעדו, ואינם כמפריש פרי בקליפתו. (49) לבשר תאוה. (50) "שאיין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים", ומעשר שני קרוי "קדש". ואף על פי שכתב רבינו בהלכה א, שהלוקח חיה לבשר תאוה ממי שאינו תגר, יצא העור לחולין, זה אינו אלא כשהיא כשרה לאכילה, שאז אינו נותן דעתו אלא לבשר, אבל כשמת, שאינו ראוי לאכילה, הרי זה כאילו נתן עינו בעור, ולכן החמירו לקברו עם עורו. (51) שראוי לאכילה, ואינו פודה להאכיל לכלבים. וקל וחומר כשלקחו שחוט. (52) שהם נפדים. (53) כלומר, שכשקונה פירות בירושלים מחלל מעות המעשר שבדינר על הפירות. (54) כלומר, כשיאכל פירות בשווי של כל הדינר. (55) כלומר, היו עשרים מעות בדינר. (56) ונמצא חצי הדינר מעשר וחציו חולין. ודווקא כשלא אכל אלא כנגד חציו של הדינר, אבל אם אכל כנגד כולו, הרי נתחלל, ושוב אינו יכול לאכול כנגדו. (57) במשנה שם: "והלך למקום אחר וכו'". ולפי ששם מדובר באיסור של חולין וחוץ לירושלים, ואילו דברי רבינו בדינר של מעשר שני בירושלים, ולפיכך השמיט בבא זו שהרי אסור להוציאו חוץ לחומת ירושלים. (58) והשאלה היא אם יאכל רק כנגד עשר מעות שנותרו בדינר, וכפי שהיה שווה לפני שחלל עליו

קמד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' י"ב אייר - ספר זרעים - הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 - צריך לאכל⁵⁹ עליו בעשרים מזה ואחר כך יצא
 - 2 לחלין⁶⁰. הוקרו המעות והרי הדינר יוצא בעשר
 - 3 מעין - אוכל עליו בחמש מעין⁶¹ ואחר כך יצא
 - 4 לחלין.
 - 5 ז. הלוקח⁶² פרות⁶³ בסלע של כסף מעשר, ומשך
 - 6 הפרות⁶⁴ ולא הספיק לתן הסלע⁶⁵ עד שהוקרו הפרות
 - 7 ועמדו בשתים - הרי זה מפרש עליהן סלע בלבד⁶⁶;
 - 8 שנאמר: ונתן את הכסף וקם לו - בנתינת הכסף קונה⁶⁷,
 - 9 והשכר למעשר⁶⁸.
 - 10 ח. משך פרות בשתי סלעים, ולא הספיק לתן המעות
 - 11 עד שהוקרו הפרות ועמדו בסלע - אינו מפרש עליהן⁶⁹
 - 12 ממעות מעשר שני אלא סלע אחת⁷⁰, ומוסיף עליה סלע
 - 13 שניה מן החלין⁷¹ ונותן למוכר⁷². ואם היה המוכר עם
 - 14 הארץ⁷³ - הרי זה מתן לתן סלע שניה ממעות מעשר
 - 15 שני של⁷⁴ דמאי⁷⁵. נתן לו⁷⁶ סלע של מעשר, ולא הספיק
- למשך הפרות עד שעמדו בשתים - מה שפדה פדה⁷⁷,
והדין ביניהן⁷⁸.
- ט. נתן לו סלעים שתים של מעשר, ולא הספיק למשך
הפרות עד שחזרו להיות בסלע - מה שפדה פדה⁷⁹,
ומדת הדין ביניהם. שהמעשר שני - פדיתו היא
משיכת⁸⁰.
- י. מי שהיו לו פרות חלין בירושלים, והיו לו מעות
מעשר שני חוץ לירושלים⁸¹ - אומר: הרי המעות הן
מחלין על הפרות האלו; ויאכלם שם⁸² בטרה, ויצאו
אותן המעות לחלין במקומן⁸³.
- יא. היו לו מעות מעשר שני בירושלים, וגש לו פרות⁸⁴
חוץ לירושלים - אומר⁸⁵: הרי המעות האלו מחלין על
פרות הן; ויצאו המעות לחלין, ויעלו הפרות ויאכלו
בירושלים⁸⁶. שאינו צריך להיות המעות והפרות במקום
אחד בשעת החלול.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

את פירות המעשר, או שיאכל כנגד כ' מעות, וכפי שהוא שווה עתה, ונמצא המעשר נפסד. (59) שאם לא כן יהא מוציא מעשר בתורת חולין. (60) שכשם שהולכין אחר מקום הפדייה, כן הולכין אחר זמן הפדייה. (61) ולא יותר, וכאן לא כתב רבינו "צריך", כיוון שאין בכך כלום אם יאכל עליו ביותר מחמש מעות, שאז יימצא שאכל חולין בתורת מעשר. (62) והמדובר בלוקח בירושלים. (63) של חולין על דעת לחלל עליהם סלע של מעשר שני שבידו. (64) ואילו לא משך על דעת לחלל, היה קונה אותם במשיכה כדן מטלטלין הנקנים במשיכה, אבל כיוון שמשך על דעת לפדות, אין הקניין נגמר לגבי החלול, אלא בנתינת הכסף. (65) ואילו נתן הסלע מייד, ונתפסו אז הפירות בקדושת המעשר, אין כל ספק שאם נתייקרו, נתייקרו למעשר שני. (66) כלומר, נותן למוכר סלע בלבד, לפי שגבי דין מקח וממכר, קנה הפירות במשיכה כדן כל המטלטלין, ובזה נתפסה קדושת הסלע על כל הפירות, אף על פי שהם שווים עתה שני סלעים, לפי שלגבי קדושת המעשר אין המקח (שהוא המחלל) נגמר, אלא בכסף. (67) קידושין נד: לרבי מאיר שמעשר שני ממון גבוה, והלכה כמותו. (68) כלומר, כל הפירות, ששוים עתה שני סלעים, נתפסים בקדושת המעשר. (69) כלומר, אינו מחלל עליהם. (70) שהרי עתה, בשעת החלול אין הפירות שווים אלא סלע אחד. (71) אבל לא מן המעשר, שהרי אינו מתחלל על הפירות אלא סלע אחד בלבד, והרי המוכר צריך לקבל חולין ולא מעשר ששווי פחות משווי של חולין. (72) שהרי לעניין מקח וממכר קנה במשיכה, ואז היו שווים שני סלעים. (73) אבל לחבר הנזהר בקדושת מעשר שני של דמאי, אינו יכול לפטור עצמו בדמאי אלא בחולין, כפי שנתחייב. (74) "לפי שעם הארץ נופל ברוב בזה המכשול, וחזקתו שהוא משמש בדמאי, ואינו מוציא ממנו מעשר נכלומר, אינו מחלל מעות מעשר של דמאי מספק, וכיוון שהוא בין כה וכה מזלזל בדמאי, אין בכך כלום אם נמצא לו מעות דמאי". ולא אסרו למכור דמאי לעם הארץ, אלא בפירות עצמן, אבל לא במעות. (75) אבל של וודאי לא, לפי שאין מוסרין מעות מעשר שני של וודאי לעם הארץ. (76) הלוקח למוכר. (77) כלומר, השכר למעשר, כי הפירות שהיו שווים אז סלע, ועכשיו שנים - נעשו מעשר. שפדיית מעשר היא משיכתו, אף שיכול המוכר לחזור בו. (78) כלומר, לעניין קניין הפירות, הרי ההלכה היא כמו בקניין שאר מטלטלין שאינם נקנים אלא במשיכה, ואם המוכר רוצה לקבל "מי שפרע", מחזיר לו ללוקח את הסלע שנתחלל, ונשארים בידו פירות מעשר בשווי של שני סלעים, שאין פדיון המעשר קשור בקנייני הממון הרגילים. (79) כלומר, הסלעים יצאו לחולין, והפירות שעתה שווים סלע אחד, הם פירות מעשר, והפסיד המעשר. (80) כלומר: נתינת הכסף במעשר שני קונה, כמו המשיכה בחולין. (81) במשנה: "פירות בירושלים ומעות במדינה". ופירש רבינו שם: "מדינה נקראת, כל מדינה ומדינה ממדינת ארץ ישראל לבד מירושלים". (82) בירושלים. (83) שאין אנו צריכים שהמעות והפירות יהיו במקום אחד בשעת החלול. (84) חולין. (85) ומה שכתב רבינו למעלה בפרק ד הלכה ו, שאין מחללין מעות מעשר שני על פירות של חולין חוץ לירושלים, אין זה אלא באופן שגם המעות של מעשר שני וגם הפירות של חולין מחוץ לירושלים, ולמדו כן בירושלמי ממה שנאמר "והלכת אל המקום וגו' ונתת את הכסף וגו' בבקר ובצאן", שאינו אלא בקירוב מקום (=בירושלים) ולא בריחוק מקום. אבל אם מעות מעשר שני בירושלים, אף על פי שפירות חולין מחוצה לה - מחללים, כשם שמחללים אם המעות מעשר שני מחוץ לירושלים ופירות חולין בירושלים. (86) ודווקא כשפירות חולין או מעות מעשר שני בירושלים, אבל אם פירות מעשר שני בירושלים, אין מחללים אותם לא על מעות חולין שבירושלים ולא שמחוצה לה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' י"ב אייר - ספר זרעים - הלכות מע"ש ונטע רבעי קמה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 **יב.** מי שהיה לו מעות מעשר בירושלים וצריך להם⁸⁷,
2 ויש לחברו פרות חליץ⁸⁸ שרוצה לאכלן⁸⁹ - ואמר
3 לחברו: הרי המעות האלו מחליץ על פרותי.
4 ונמצאו אותם הפרות לקוחות בכסף מעשר, ויאכל
5 אותם חברו בטורה⁹⁰ ולא הפסיד כלום⁹¹, ויצאו
6 המעות לחליץ.
7 **יג.** במה דברים אמורים?⁹² בשניה חברו בעל הפרות
8 חבר⁹³; שאין מוסרין פרות של מעשר שני של ודאי
9 אלא לחבר⁹⁴. לפיכך⁹⁵, אם היו המעות של דמאי -
10 אומר פן אף לעם הארץ⁹⁶. ומתיר לחלל מעשר שני⁹⁷ על
11 פרות⁹⁸ עם הארץ ועל מעותיו⁹⁹, ואין חוששין להם
12 שמה של מעשר שני הם¹⁰⁰.
13 **יד.** המניח דינר של מעשר להיות אוכל כנגדו¹⁰¹ והולך
14 - פיון שאכל עליו עד שלא נשאר ממנו אלא פחות
15 מפרוטה יצא לחליץ. במה דברים אמורים? בשל
16 דמאי¹⁰²; אבל בשל ודאי - לא יצא לחליץ עד שישאר
17 ממנו פחות משנה פרוטה אחר שמוסיפין את החמש,
18 כגון שנשאר ממנו פחות מארבעה חמשי שנה
19 פרוטה¹⁰³.
- 20 **טו.** טמאין וטהורין שהיו אוכלין או שותין¹⁰⁴ באחד
21 בירושלים, ורצו הטהורין להיות אוכלין מעשר שני
22 שלהם - מניחין סלע של מעשר שני ואומרין: כל
23 שהטהורים אוכלים ושותין - סלע זו מחלל עליו. ויצא
24 הסלע לחליץ, שהרי אכלו ושתו בשויה בטורה¹⁰⁵.
25 ובלבד שלא יגעו הטמאים במאכל, שלא יטמאוהו.
26 **פרק תשיעי**
27 **א.** נטע רבעי² - הרי הוא קדש; שנאמר: ובשנה
28 הרביעת יהיה כל פרי קדש הלולים לך. ודינו להאכל
29 בירושלים³ לבד⁴, כמעשר שני⁵. וכשם שאין מעשר
30 שני בסוריא⁶, כך אין נטע רבעי בסוריא⁷. ובנטע רבעי
31 הוא אומר: ואיש את קדשיו לו יהי; שאין לך קדש
32 שלא נתפרש דינו בתורה למי שהוא⁸ חוץ מנטע
33 רבעי.
34 **ב.** הרוצה לפדות נטע רבעי - פודהו, כמעשר שני¹⁰.
35 ואם פדהו לעצמו - מוסיף חמש¹¹. ואין פודין¹² אותו
36 עד שיגיע לעונת המעשר; שנאמר: להוסיף לכם
37 תבואתו - עד שיעשה תבואה. ואין פודין אותו

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(87) לדברים שאינם בכלל אכילה, שתייה וסיכה, שאסור להוציא עבורם מעות מעשר שני. (88) בין בירושלים ובין מחוצה לה. (89) ולא למכרם ולקנות בהם דברים אחרים, ואם כן לא איכפת לו להתפסס בקדושת מעשר שני שאינו עומד אלא לאכילה. (90) כדין פירות שנקנו בכסף מעשר שני. (91) בעל הפירות, אלא טבילה לשם מעשר שני, שאף על פי שטבל לחולין, אינו אוכל במעשר שני, אלא אם טבל לשם מעשר שני. (92) שהתירו לחלל מעות מעשר שני, על פירות חולין של חבריו. (93) אבל לעם הארץ אסור ליתן במעשר שני של ודאי. (94) אבל לא לעם הארץ, שהוא בחזקת טומאה. (95) לפי שלא אסרו לומר לחבירו, אלא כשהמעות של מעשר ודאי. (96) כלומר, מחלל על פירותיו. (97) פירות ומעות מעשר שני של דמאי. (98) ראה למעלה פרק ד הלכה ב שלדעת רבינו מחללים פירות על פירות. (99) במשנה שם: "בראשונה היו אומרים, מחללין (מעות של מעשר דמאי) על פירות עם הארץ. חזרו לומר, אף על מעותיו". (100) "ואין קודש פודה קודש". (101) כלומר, מחללו על הפירות בירושלים, ואוכלם שם. (102) שאינו מוסיף עליו חומש. (103) אבל אם יש בו ארבעה חומשי שווה פרוטה, יכול לאכול כנגדו עוד פירות בשווי פרוטה, שהרי הוא מוסיף עליו חומש מלבר, שהוא רובע מלגיו, והרי הכל ביחד, פרוטה שלמה. (104) המדובר כשהמעשר בכד של חרס, שאינו מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו, והטמאים לא היו זבים שטמאים גם כלי חרס בהיסט אלא טמאי מת. וכל אחד מהם מערה מהכד אל הכלי שלו, והחילול תופש כשמערה מן הכד אל הכלי שלו. ונצריך לומר שאינם מסובים על שולחן אחד, או אינם מכירים זה את זה, שאם לא כן אסורים לאכול ביחד זה מעשר שני טהור, וזה חולין טמאים. (105) [מכאן שאם חילל מעות של מעשר שני על פירות טמאים, שאם יתפשו בקדושת מעשר יהיו אסורים באכילה, כדין מעשר שני טמא - הרי זה כקונה עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, שאם המוכר כאן יחזרו הדמים למקומן]. (1) יבאר שנטע רבעי הוא קדש, והיכן דינו להאכל, ואם פודים אותו במחור. אם משנים אותו מבריותיו ואם מפרישין ממנו תרומה ומעשרות. שמהלך יום מעלים כרם רבעי לירושלים. וכיצד פודין אותו. מי שהיה לו נטע רבעי בשנת השמיטה או בשני הערלה. אימתי הוא ר"ה לערלה ולרבעי, ואימתי מניין להם. העלין והלולבין והגפנים אם מותרין בערלה וברבעי. (2) נטיעה בת ארבע שנים (פרה פ"א משנה א). ובברכות לה. אמרו: "רבי חייא ורבי שמעון רבי: חד תני כרם רבעי, וחד תני נטע רבעי (כל פירות האילן בתורת רבעי - רש"י) ופסק רבינו כמאן דאמר "נטע רבעי". וראה במראה הפנים לברכות, ראש פ"ו ד"ה רבי חייא. (3) כן הוא בספרי פרשת נשא (לכמדבר ה, י), וראה במעשר שני פ"ה משנה ב. (4) כן הוא בספרי שם, ובספרא פרשת קדושים פרשה ג הלכה ט. וראה בספר המצוות, עשה קט. (5) למעלה פ"ב הלכה א. כן הוא בספרי שם. (6) ראה למעלה פ"א הלכה יד. (7) שהרי הוקש למעשר שני (ירושלמי פאה פ"ז הלכה ה, ומעשר שני פ"ה הלכה ב). (8) כלומר, למי שהוא צריך להנתן. (9) בספר המצוות שם, כתב רבינו: "ולשון ספרי, ואיש את קדשיו לו יהיו, משך הכתוב כל הקדשים ונתנם לכהן, ולא שייר מהם אלא תודה ושלמים ופסח ומעשר בהמה ומעשר שני ונטע רבעי, שיהיו לבעלים". (10) ספרי שם. (11) מעשר שני פ"ה משנה ג, כבית הלל ולא כבית שמאי. וראה למעלה בפ"ה הלכה א. (12) ספרא שם הלכה י: "תבואתו, מלמד שאין נפדין אלא תבואה. מכאן אמרו אין פודין את הרבעי עד שיבוא לעונת המעשרות". וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשר הלכות ג"ה. ובירושלמי ערלה סוף פרק א: "תני, פרי אתה פודה, ואין אתה פודה לא בוסר

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' י"ב אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 במחבר¹³, כמעשר שני¹⁴. והרי הוא ממון גבוה¹⁵,
- 2 כמעשר¹⁶. לפיכך¹⁷ אינו נקנה במתנה¹⁸, אלא אם נתנו
- 3 בסר¹⁹. ודינו בשאר הדברים – לענין אכילה ושתיה
- 4 ופדיה – כמעשר²⁰.
- 5 ג. והפודה²¹ כרם רבעי – רצה פודה ענבים²², רצה
- 6 פודה יין. וכן הזיתים²³. אבל²⁴ שאר הפרות – אין
- 7 משני אותן מבריתן²⁵.
- 8 ד. כרם רבעי²⁶ – אין לו לא שכחה²⁷ ולא פאה²⁸ ולא
- 9 פרט²⁹ ולא עוללות³⁰. ואין מפרישין ממנו תרומה

- 10 ומעשרות³¹, כשם שאין מפרישין ממעשר שני³²; אלא
- 11 פלו עולה לירושלים, או נפדה ויצלו הדמים ויאכלו
- 12 בירושלים, כמעשר.
- 13 ה. ענבים³³ של כרם רבעי³⁴ – התקינו בית דין³⁵, שיהיו
- 14 עולין³⁶ לירושלים מהלך יום לכל צד, כדי לעשר³⁷ שוקי
- 15 ירושלים בפרות³⁸. ומשחרב בית המקדש³⁹ – נפדה
- 16 אפלו סמוך לחומה. ושאר כל הפרות⁴⁰ – אפלו בזמן
- 17 בית המקדש נפדין סמוך לחומה.
- 18 ו. כיצד⁴¹ פודין נטע רבעי? מניח את הסל⁴² על פי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ולא פגים". ובוסר הם ענבים שאין החרצן שלהם נראה מבחוץ (למעלה שם - 'תוספות יום טוב' מעשר שני שם, משנה ה בסוף דבריו). או כל זמן שלא הגיעו לכפול הלבן (שם בתחילת דבריו, וראה בפ"ה מהלכות כלאים הלכה יד). (13) תוספתא מעשר שני פ"ה סוף הלכה יט: "הכל מודים (בית-שמאי ובית-הלל), שאין פודין (נטע רבעי) במחובר לקרקע". וכן משמע בירושלמי שם הלכה ב. (14) שאינו במחובר, כמפורש בתרומות פ"א משנה ה, ובביכורים פ"ב משנה ד. ואם כן, אפילו בדיעבד אינו פדוי, ולא כדעת הר"ש במעשר שני שם משנה ה. (15) מע"ש שם, כבית-הלל. (16) ראה למעלה פ"ג הלכה יז. (17) כלומר, לפי שהוא ממון גבוה. (18) ראה למעלה שם. (19) בקידושין נד: "תא שמע, הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חמישיתו, בין משלו בין שניתן לו במתנה. מני, אילימא רבי מאיר (הסובר, מעשר שני ממון גבוה הוא), מי מצי יהיה ליה (במתנה), והא גמרי קודש קודש ממעשר, וכו'. לעולם רבי מאיר, והכא במאי עסקינן, כגון דיהיב כשהוא סמדר (כשהענבים ניכרים, לאחר שנפל הפרח - רש"י). הרי שרק סמדר אינו פרי, אבל בוסר שהוא גדול מסמדר הרי הוא פרי. ורבינו סמך על הירושלמי והספרא שהובאו למעלה. וראה להלן הלכה יג וצ"ע. ועיין מאירי לקידושין שם (עמ' 862) ובכסף-משנה וחזון-איש. (20) שהרי הוקשו זה לזה, כנ"ל. (21) תוספתא מעשר שני שם. (22) כבית-הלל, ולא כבית-שמאי, שאין פודים אותו ענבים אלא יין, שגם שומת הענבים ידועה, ולא יבואו לזלזל בשומא שלהם. וראה בתוספתא כפשוטה. (23) שהרי מותר לעשות מזיתים, שמן, כמפורש בתרומות פ"א משנה ג. (24) תרומות שם. (25) "שאסור לו להחזיר האוכל משקה, כשהאוכל אוכל של תרומה (פ"א מהלכות תרומות הלכה ב) או של מעשר שני, אלא הזיתים והענבים בלבד, למאמר השם יתברך, כל חלב דגן תירוש ויצהר. ותירוש הוא היין, ויצהר הוא השמן, וקראו הכתוב ראשית, כמו שקרא הביכורים ראשית וחייב אותה בתרומה, ולפיכך מותר להוציא מהם משקה בין שיהיו תרומה או מעשר שני" (פירוש המשנה שם). ולמדו נטע רבעי ממעשר שני בגזירה-שוה, כנ"ל. (26) מעשר שני שם, ופאה פ"ז משנה ו, כבית-הלל ולא כבית-שמאי. (27) ראה בפ"ה מהלכות מתנות עניים. (28) ראה שם פ"א. (29) שם פ"ד הלכה טו. (30) שם הלכה יז. ונקט רבינו "כרם רבעי", מפני שבכרם ישנן ארבע מתנות אלו לעניים, ראה שם פ"א הלכה ז. (31) "לפי שהוא ממון גבוה" (פירוש המשנה). וראה בירושלמי שם סוף הלכה ב, ובמשנה: "בית-שמאי אומרים יש לו (לכרם רבעי) פרט ויש לו עוללות, והעניים פודין לעצמן. ובית הלל אומרים, כולו לגת". ואף-על-פי שלא נזכר במשנה אלא שכרם רבעי פטור מפרט ועוללות, כיון שאמרו בית-הלל: "כולו לגת", משמע שפטור מכל המתנות כמעשר שני (תוספות אנשי שם, לפאה שם). (32) שהקדימו בשבילים שפטור מן התרומות ומן המעשרות, ראה בר"ש לתרומות פ"א משנה ה. (33) שם משנה ב, ותוספתא שם הלכה יד, והדגיש רבינו "ענבים", מפני שביתר הפירות לא תקנו, ראה להלן בסוף ההלכה. (34) לא התקינו אלא ברבעי ולא במעשר שני, ראה להלן בסוף ההלכה. (35) בביצה ה: "והא כרם רבעי דרבנן (זה שהוצרך להעלות הפירות עצמן - רש"י)". (36) הפירות עצמם, ולא יפדם במעות. (37) שם. ותוספתא מעשר שני שם. (38) כלומר, ימכרו אותם לבעלי החנויות והם ימכרו אותם בשוק. ואף-על-פי שמעשר שני אסור במכירה (למעלה פ"ג הלכה יז) והוא-הדין לרבעי (וכן מפורש בקידושין נד: שאפילו במתנה אסור, וראה במשנה ראשונה שם) - כל זה אינו אלא למכרם בקדושתם, אבל לפדותם ולעשותם חולין אינו אלא איסור מדרבנן. ראה בבבא מציעא נג: ש"מחיצה לקלוט - דרבנן". ומשום עיטור שוקי ירושלים בפירות, התירו חכמים (תוספתא כפשוטה). ועיין רע"ב שם. (39) והעיר ניתנה ביד האויבים - לא חששו לעטרה בפירות (פירוש המשנה). והנה במשנה: "ומשרבו הפירות (בירושלים) התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה (כלומר, החזירו את הדין לקדמותו, שאין צורך להעלות הפירות עצמם לירושלים) וכו'. רבי יוסי אומר, משחרב בית המקדש היה התנאי הזה וכו'". והביא רבינו כרבי יוסי והשמיט דברי תנא-קמא, ועיין תוספות יום-טוב שם, ומראה הפנים לירושלמי שם הלכה ב ד"ה כרם. (40) בתוספתא (שם פ"ה הלכות יד-טו): "ושאר כל האילן, הרי זה נפדה סמוך לחומה - ושאר כל האילן נטע רבעי כמעשר שני". וטעם החילוק בין שאר הפירות לענבים, מצאנו בירושלמי שם: "אמר רב הילא, בראשונה היו עושין יין בטהרה לנסכים, ולא היו ענבים מצויות, התקינו שיהו עולין (הענבים) לירושלים מהלך יום לכל צד וכו'". הרי שמיעוט הפירות בירושלים, היה מחמת הנסכים. ואם כן, אין זה אלא בענבים ולא בשאר הפירות. ומה שלא התקינו כן גם במעשר שני, הוא, מפני שענבים סתמם עומדים ליין, אין מפרישים מהם תרומות ומעשרות, לכתחילה, אלא לאחר שייעשו יין ותיגמר מלאכתם (ראה למעלה פ"ה מהלכות תרומות, הלכות ד, ו, יח). ואין עיטור שוקי ירושלים אלא בפירות, ולא ביין, ראה צ"ח לביצה שם. (41) שם משנה ד. (42) עם פירות רבעי,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' י"ב אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קמז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שלשה⁴³, ואומדין⁴⁴ בפה⁴⁵ אדם רוצה לפדות לו
- 2 בסלע⁴⁶ על מנת שיוציא יציאות השומרים והחמרים
- 3 והפועלים מביתו. ואחר שקוצבין את השער⁴⁷, מניח
- 4 את המעות ואומר: כל הנלקט מזה⁴⁸ מחלל על המעות
- 5 אלו⁴⁹ משער כך וכך סלים בסלע⁵⁰. ובשביעית⁵¹
- 6 פודה⁵² בשוין⁵³, שאין שם לא שומרים ולא
- 7 פועלים⁵⁴. ואם⁵⁵ היה הפקר⁵⁶ – אין לו אלא שכר
- 8 לקיטה בלבד.

- 9 ז. מי שהיה לו⁵⁷ נטע רבעי⁵⁸ בשנת השמיטה⁵⁹, שיד
- 10 הפל שנה⁶⁰ – צריך לצינו⁶¹ בקוזות אדמה⁶², כדי
- 11 שיכירו בו ולא יאכלו ממנו עד שיפדו⁶³. ואם היה⁶⁴
- 12 בתוך שני ערלה⁶⁵ – מצינין אותו בקרסיה⁶⁶, כדי
- 13 שיפשו ממנו⁶⁷. שאם צינו בקוזות אדמה, שמה
- 14 יתפררו⁶⁸; שאסור ערלה חמור הוא, שהיא⁶⁹ אסורה
- 15 בהנהגה⁷⁰. והצנועין⁷¹ היו מניחין את המעות⁷² בשנת
- 16 השמיטה⁷³ ואומדין: כל הנלקט⁷⁴ מפרות רבעי אלו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לשער בו, כדלהלן. ויש מפרשים סל ריק, ומשערים על פי כמה הוא שוה, אם הוא מלא (תפארת ישראל). (43) אנשים, הבקאים בשומא. ויש אומרים שבענין זה אין סומכים על שלשה תגרים ואחד גוי וכו', כמו שאמרו במעשר שני, ראה למעלה פ"ד הלכה כ (ר"י קורקוס). ולא חלק רבינו בין אם דמי הפירות ידועים או אינם ידועים, כמו שחילק למעלה שם לענין מעשר שני. וטעם הדבר הוא, שמעשר שני כיון שאין מפרישין אותו במחבור, ואף בתלוש אין חיובו חל אלא-אם-כן ראה פני הבית, ולכן כל ההוצאות על השומרים, החמרים והפועלים, אינם על חשבון המעשר, שם הלכה כב, אבל פירות נטע רבעי, שקדושים בעודם מחוברים באילן אין ההוצאות על חשבון המלקט, אלא על חשבון הפירות, כדלהלן (ראה בר"י קורקוס, תוספות יום-טוב ומשנה ראשונה). ומה שאמרו במשנה (סנהדרין ב.): "נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועים" – אין התנאי הזה (= "אין דמיו ידועים") אלא במעשר שני, ולא בנטע רבעי (ועיין תוספות שם יד: ד"ה נטע). וכן מוכיח לשון המשנה שאמרו: "שאיין דמיו" (בלשון יחיד), ולא: "שאיין דמיהם". ורש"י שם ב. גרס "שאיין דמיהן". (44) בדפוס רומי: "ואומדין", ובמשנה שם "ואומר". ראה ב"משנה ראשונה" שם. (45) כלומר, כמה סלים עם פירות. (46) כלומר, אלו היה אדם פודה את הפירות כשהם מחוברים, לפני שהוציאו עליהם את ההוצאות דלהלן, כמה פירות היה פודה, בהתחשב עם ההוצאות שעליו להוציא (שם). (47) כלומר, כמות הפירות עבור סלע אחד. (48) משדה זו. (49) במשנה שם: "האלו". (50) כפי שאמדו מתחילה לסלע אחד, כן לכל סלע וסלע, כמספר הסלים שישנם. (51) שם משנה ה, שהארץ אינה נעבדת ואינה נשמרת (פירוש המשנה שם). (52) את נטע הרבעי, אם חלה השנה הרביעית של הפירות, בשביעית. (53) כלומר, בלי ניכוי ההוצאות הנ"ל. (54) שהרי אין קוצרין בשביעית כדרך שקוצרין כל השנים, אלא קוצר מעט מעט וחובט ואוכל (פ"ד מהלכות שמיטה הלכה א). וגם שכר לקיטה אין כאן, לפי שכל אחד מלקט לעצמו (פירוש המשנה שם). וראה במשנה ראשונה שם. [ומכאן ששביעית נוהגת בפירות של הקדש, שהרי נטע רבעי הוא ממון גבוה (למעלה הלכה ב) וכן הוא בתוספתא פאה פ"ג, ובירושלמי שם פ"ז הלכה ז שהנוטע להקדש חייב בשביעית. וראה בתוספות מנחות פד. ד"ה שומרי]. (55) שם. (56) כלומר: פירות רבעי שבשאר השנים (לא בשנת השמיטה) שהיו הפקר. (57) שם, משנה א. (58) במשנה: "כרם רבעי", ורבינו פסק (למעלה הלכה א) כמאן-דאמר "נטע רבעי". (59) שם, כרבן שמעון בן גמליאל. (60) שכל הפירות הפקר. אבל בשאר השנים, שהנוטל מן הפירות הוא גזול, אין צורך לציין, אלא "הלעיטוהו לרשע וימות" (בבא קמא טז.), כלומר: "אין לנו לעשות תקנה לגזול שלא יבוא לידי מכשול, לפי שעוון הגזלות יותר גדול" (פירוש המשנה). (61) לסמנו. (62) "תלותיות [גושים של עפר] מן האדמה" (פירוש המשנה). (63) שעד אז אסור הוא באכילה, אף-על-פי שעוד לא נכנס לירושלים, ראה למעלה פ"ה הלכה ו, שלוקה על זה מכת מדרות, ושיש אומרים שעבר גם בעשה. (64) שם. (65) בשלש השנים הראשונות לנטיעות. (66) "הוא הטיט השרוף" (פירוש המשנה). (67) כלומר, מן נטע הערלה. (68) [מקורו בירושלמי (מעשר שני פ"ה הלכה א) "כרם רבע מצינינים אותו בקוזות אדמה שהוא לשעה (ומפרש רבינו שהציון אינו אלא לשעה, שהוא עשוי להתפרר), ושל ערלה בחרסית בחיורא שהוא יותר מיכן" (כלומר, הציון הזה מחזיק יותר), וראה במפרשים]. ובבבלי בבא קמא טז. אמרו בזה: "כרם רבעי היו מצינינין אותו בקוזות אדמה. סימנא כי אדמה, מה אדמה איכא הנאה מינה, אף האי נמי כי מפרקא שרי לאיתנוי מינה". אבל יש אומרים כי אין זה מגוף הגמרא, אלא הוספה היא מבעל הלכות גדולות (העמק שאלה לשאלות פרשת קדושים שאלתא ק אות טז). (69) כלומר, הערלה. (70) למעלה פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה י, ולהלן פ"י הלכה כ. ורוצה למעט איסור נטע רבעי שהוא קל ממנו, שאינו אסור אלא באכילה ולא בהנאה (כמפורש בפירוש המשנה לערלה פ"א משנה ח – שער המלך להלכות מאכלות אסורות שם הלכה טז). [וימה שכתבו התוספות (קידושין לח. ד"ה והוא-הדין) שרבעי אסור בהנאה – אינו אלא ביחס לאיסור חדש, שאינו אסור אלא באכילה אבל מותר הוא בכל ההנאות שבעולם. ואילו רבעי, שדינו כמעשר שני (למעלה הלכה א), אסור להוציאו בשאר צרכיו, כגון ליקח בו כלים ובגדים ועבדים, כשם שאסור במעשר שני (למעלה פ"ג הלכה י), ואין הבדל בזה בין אם נמצא בירושלים ובין אם הוא חוצה לה. וראה בשער המלך שם, ובהעמק שאלה שם]. (71) משנה שם. והם "בני אדם שהם מדקדקים על עצמם בדת" (פירוש המשנה). (72) כלומר, מעות חולין. ולא היו מסתפקין בקוזות אדמה – שמה יתפררו. (73) שיד הכל שוה, אבל בשאר שני שבוע – "הלעיטוהו לרשע וימות", כנ"ל, וראה בבבא קמא שם בתוס' ד"ה והצנועין. (74) בינוני נפעל, שהוא מתפרש גם הווה גם עתיד וגם עבר. וכאן הפירוש, עתיד. כלומר, כל מה שיילקט. וראה במבוא לנוסח המשנה להרי"ג אפשטיין עמוד 145.

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' י"ב אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מְחַלְלֵם⁷⁵ עַל הַמַּעוֹת הָאֵלֶּי; שֶׁהָרִי אֵי אֶפְשָׁר לְפָדוֹתוֹ יוֹם. וְכַמָּה הוּא סֶתֶם⁸⁵ הַקְּלִיטָה לְכָל הָאֵילָנוֹת? שְׁתִּי
- 2 בְּמַחְבֵּר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷⁶. שְׁבָתוֹת⁸⁶.
- 3 ח. בְּאַחַד⁷⁷ בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְעֶרְלָה⁷⁸ וְלִרְבֵּעִי⁷⁹. ט. נִמְצְאָתָה לְמַד⁸⁷, שֶׁהֵנוּטָע אֶרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים יוֹם⁸⁸
- 4 וּמֵאֵימָתִי מוֹנִין לָהֶם⁸⁰? מְשַׁעֲת נְטִיעָה⁸¹. וְאִינוּ מוֹנִה קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה - עֲלָתָהּ לוֹ שָׁנָה. וְאֵף עַל פִּי כֵן, אֵין⁸⁹
- 5 מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה⁸², אֲלֵא⁸³ שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּשָׁנָה פְּרוֹת הַנְּטִיעָה הַזֹּאת⁹⁰ מִתְּרוֹת בְּעֶרְלָה⁹¹ אֲלֵא בְּרִבְעִית⁹²
- 6 חֲשׁוֹבִין שָׁנָה. וְהוּא שֶׁתְּקַלֵּט הַנְּטִיעָה קֹדֶם⁸⁴ שְׁלֹשִׁים עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט⁹³, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָנוֹת⁹⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(75) כשיתלקט. ולפיכך אין לזה שום ענין לדין "ברירה", שאינו אלא לברר הדבר למפרע (רדב"ז). (76) בהלכה ב. ובבבא קמא שם אמרו: "אמר רבי יוחנן, גזל ולא נתייאשו הבעלים, שניהם אינם יכולים להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו. ומי אמר רבי יוחנן הכי, והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן, כרם רבעי וכו' (כלומר, משנתנו. והרי הצנועין מחללים את הפירות לכשילקטו, אז אינם ברשותם), ורבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח וכו' (וסמך עליה, נגד משנתנו)". ונראה שסמך רבינו על מה שאמרו שם: "אמר רבא, אי לאו דאמר רבי יוחנן וכו' הוא אמינא, מאן תנא צנועין רבי מאיר היא, לאו אמר רבי מאיר מעשר ממון גבוה הוא, ואפילו הכי לעניין פדייה אוקמיה רחמנא ברשותיה (שיכול אדם לפדות מעשר שני שלו) וכו', כרם רבעי נמי גמר קדש קדש ממעשר וכו', אע"ג דלאו ממון ידידיה הוא לענין אחולי (לחלל דבר שאינו ברשותו, כמו בצנועין הנ"ל) אוקמיה רחמנא ברשותיה, דהא כי איתיה ברשותיה, נמי הא לא ידידיה הוא (שהרי ממון גבוה הוא, כמעשר) והא מצי אחיל, משום הכי מצי אחיל (אף כשאנו ברשותו)". ואף שלא אמר כן רבא אלא אלמלא דברי רבי יוחנן, יתכן כי לא אמר כן אלא לכבודו של ר' יוחנן, אבל לאמיתו של דבר חולק הוא על ר' יוחנן. וראיה לכך מירושלמי מעשר שני שם, שגם שם אמרו כסברא של רבא, שיש לחלק בין גזל שלא נתייאשו הבעלים, לחילול כרם רבעי. וזה לשון הירושלמי שם סוף הלכה א: "אמר רבי ירמיה, עד דאת מקשי לי, למאן דאמר בשחרית (כלומר, שחילולם של הצנועין חל מיד בשחרית, אף שהפירות מחוברים) קשייתה למאן דאמר לעיתותי ערב (לכשילקטו, הרי אין הפירות ברשותם). אמר ליה, מאן דאית ליה לעיתותי ערב, לית ליה לאילין קשייתה" שהרי אין הפירות מחוברים, ויש לחלק בין חילול לגזל, כנ"ל. אבל להאומר, שהחילול חל מיד בשחרית, יש להקשות הרי אין פודין במחובר - פני משה). וראה בכסף-משנה, ובחזון-איש. (77) משנה בראש השנה ב. "באחד בתשרי ראש השנה וכו' לנטיעה" - "למנין שני ערלה" (רש"י). והוא-הדין לרבעי, שבא מיד לאחר שנות הערלה. ומה שאמרו: "טו בשבט הוא ראש השנה לאילנות" (למעלה פ"א הלכה ב) - אין זה אלא באילנות, ואלו אינן אלא נטיעות (רש"י שם י.). (78) לשלש שנות הערלה, שמונים אותן מראש השנה במקרים מסוימים, כדלהלן בהלכות י"א. (79) לשנה רביעית הבאה לאחריה. (80) לשנות הערלה, כשנוהגים שלש שנים שלמות, כדלהלן בהלכה יב. (81) תוספתא בתחילת מסכת ערלה (לפי כ"י ווין, ראה בתוספתא כפשוטה) וספרא פ' קדושים פרשה ג הלכה ג. ובא ללמד שמונין משעת נטיעה ולא משעה שמוציא פירות (רבינו בתשובה, הוצאת פריימן סימן קלז, וכן כתב רב נתן אב הישיבה בשביעית עמ' כב). (82) כלומר, אין אומרים שהנוטע מאמצע השנה, ימנה שלש שנים שלמות מראש השנה הבא. (83) ראש השנה ט: "תנו רבנן, אחד הנוטע וכו' שלשים יום לפני ראש השנה, עלתה לו שנה (למנין שני ערלה - רש"י)". (84) "וימי הקליטה אין עולין לה, דכמאן דמנח בבייתא דמיא (כאילו מונחת הנטיעה בבית), כל זמן שלא קלטה" (רש"י שם י: ד"ה שלשים). (85) בכ"י: "זמן" (מעשה רוקח). (86) כלומר, שני שבועות = ארבעה עשר יום. שם י: "ר"י אומר, כל הרכבה שאינה קולטת בג' ימים, שוב אינה קולטת. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים, שתי שבתות. ואמר רב נחמן בר אבבה וכו', לדברי האומר שתי שבתות, צריך (כדי שתעלה לנטיעה שנה, כנ"ל), שתי שבתות (לקליטה) ושלשים יום". וביבמות פג. "אמרי בי רב משמיה דרב, הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס (פ"ב מהלכות אישות הלכה כד) ובהרכבה". ובהרכבה היינו לענין הרכבה שלפנינו (תוספות שם ד"ה לדברי, ובראש השנה שם ד"ה שלשים). ואף-על-פי שלכאורה דברי ר' יוסי, כדברי ר' יהודה שם, בהרכבה - סובר רבינו, שאין לחלק בין הרכבה לנטיעה, וראה בספר "זמנים" להגרמ"ל זק"ש מע' קט ואילך. (87) מההלכה הנ"ל, ששלשים יום בשנה חשובים כשנה. (88) מעת לעת. היינו: שתי שבתות של קליטה ושלשים של שנה ראשונה. והוא-הדין כשנטע מטו בשבט עד מד יום קודם ראש השנה. וראה בשו"ע יו"ד סימן רצד, בבאור הגר"א אות יג. (89) ראש השנה שם. "ופירות נטיעה זו אסורין עד טו בשבט, אם לערלה (בתוך שני ערלה) ערלה, אם לרבעי - רבעי. מנא הני מילי, אמר ר' חייא בא אבא אמר ר' יוחנן, וכו', אמר קרא, ובשנה הרביעית (וי"ו מוסיף על ענין ראשון, יהיה לכם ערלים, אף בתוך שנה רביעית - רש"י) ובשנה החמישית (אף כאן וי"ו מוסיף על ענין ראשון, ראה שם), פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה, ופעמים בחמישית ועדיין אסורה משום רבעי". (90) דווקא זאת, לפי שיטת נטיעה אחרת המותרת מיד, בראש השנה, כדלהלן הלכה יא. (91) מאיסור ערלה. (92) בשנה ברביעית. ובדפוס רומי: "אלא ברבעי". וטעות היא, וצ"ל: "או (תיבה זו נשתבשה לאלא) ברבעי" (ראה בגליון הרמב"ם בשם ספרים אחרים). ובכתב-יד: "וברבעי" (מעשה רוקח). וכן הוא בברייתא שם, וכן נראה מדברי רבינו להלן. (93) כלומר, אם נחנטו (ראה בהלכה הסמוכה) מטו בשבט (וטו בשבט בכלל) ואילך. (94) למעלה פ"א הלכה ב. ואף-על-פי שבתחילת נטיעתו הלכו בו אחר אחד בתשרי, כיון שגדל הרי הוא כאילו (רש"י בראש השנה שם). ובירושלמי ראש השנה פ"א הלכה ב "מאי כדון (כלומר, למה אסרו עד טו בשבט). אמר רב מנא, מכיון שהוא עומד בתוך שנתו של אילן (שהיא מטו בשבט לטו בשבט), משלים שנתו".

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' י"ב אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קמט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 י. כיצד⁹⁵? הנוטע אילן מאכל⁹⁶ בחמשה עשר באב⁹⁷
- 2 משנה עשירית ביוכל - הרי הוא⁹⁸ בתוך שני ערלה עד
- 3 חמשה עשר בשבט משנת שלש עשרה, וכל מה
- 4 שיוציא⁹⁹ האילן בתוך זמן זה - הרי הוא ערלה¹⁰⁰, אף
- 5 על פי שנגמרו¹⁰¹ לאחר כמה ימים¹⁰². ומחמשה עשר
- 6 בשבט¹⁰³ משנת שלש עשרה ביוכל עד חמשה עשר
- 7 בשבט משנת ארבע עשרה - הוא נטע רבעי¹⁰⁴, וכל מה
- 8 שיוציא¹⁰⁵ בתוך זמן זה - הרי הוא רבעי וצריך פדיון.
- 9 ואם¹⁰⁶ נתעברה השנה - נתעברה לערלה¹⁰⁷ או לרבעי.
- 10 יא. נטעו¹⁰⁸ בששה עשר באב משנת עשר¹⁰⁹ - לא
- 11 עלתה לו שנת עשר¹¹⁰, אלא הרי הוא ערלה שנת אחת

- 12 עשרה ושתים עשרה ושלש עשרה כלה¹¹¹; והרי הוא
- 13 נטע רבעי מראש השנה של שנת ארבע עשרה עד
- 14 סופה.
- 15 יב. נטע הנטיעה מראש חדש תשרי עד חמשה עשר
- 16 בשבט - מונה לה שלש שנים מיום ליום¹¹² לערלה,
- 17 ומיום ליום לרבעי. וראיתי לגאונים¹¹³ דברים בחשבון
- 18 ערלה ורבעי, אין ראוי להאריך ולהשיב עליהן, ובודאי
- 19 טעות סופרים הם, והאמת כבר בארנו דרכה.
- 20 יג. העלין¹¹⁴ והלובין¹¹⁵ ומי גפנים¹¹⁶ והסמדר¹¹⁷ -
- 21 מתרין בערלה וברבעי¹¹⁸. והענבים¹¹⁹ ששרפם
- 22 הקדים¹²⁰ והפסידן¹²¹, והחרצנים¹²² והגנין¹²³ והתמך

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(95) כלומר, באיזה אופן אסורות הן עד טו בשבט, כנ"ל. (96) כמו שנאמר (ויקרא יט, כג): "ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו, שלש שנים וגו' ובשנה הרביעית וגו' קודש". וצריך גם שייטע למאכל (להלן פ"י הלכה ב). וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט. (97) כלומר, אפילו בסוף היום, שישנם ארבעים וארבעה ימים מעת לעת (= ארבעה עשר יום לקליטה, ושלשים יום שיחשבו שנה, כנ"ל) לפני האחד בתשרי, היינו מסוף טו באב עד סוף טז בו, יום אחד, עד סוף יז - שני ימים, וכן הלאה: יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, עד סוף כט, הרי ארבעה עשר לקליטה. עד סוף ל באב (שחודש אב לעולם מלא = שלשים יום) הרי אחד, א באלול, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, יא, יב, יג, יד, טו, טז, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, עד סוף כט (שהרי חודש אלול לעולם חסר, ואין בו אלא עשרים ותשעה ימים), הרי שלושים יום לפני ראש השנה (ועיין ש"ך ליורה דעה סימן רצד, סעיף קטן ח). (98) האילן. (99) שהגיעו הפירות לעונת המעשרות. וכן למעלה בפ"א הלכה ב (לענין מעשר שני), ולהלן בפ"ד בהלכות שמיטה הלכה ט (לענין שביעית), פירש רבינו שחנטה היא, כשהגיעו הפירות לעונת המעשרות, וראה להלן. ודברי החזון-איש כאן צ"ע. (100) ואסור בהנאה לעולם (הלכות מאכלות אסורות שם). (101) שהגיעו לעונת המעשרות. (102) כלומר, לאחר טו בשבט. (103) כלומר, מה שיוציא האילן מוטו בשבט. (104) ראה למעלה הערה צא. (105) כלומר, שגיעו לעונת המעשרות, שהרי נטע רבעי הוקש למעשר שני, ובמעשר שני, חנטה פירושה, עונת המעשרות כנ"ל. (106) ירושלמי ראש השנה שם: "אמר ליה ואין כיני, ואפילו נטעו שלשים יום לפני ראש השנה, יהא אסור עד שלשים יום לפני ראש השנה (כלומר, לאחר שלש שנים שלמות, והרי אין שלש שנים שאין שנה מעוברת ביניהן)". ובירושלמי ביכורים פ"ב ה"ד: "רבי יוחנן שאל לרבי יונתן, כסדרן של שנים (כפי שאנו מונים) או כסדרן של תקופות. אמר ליה כסדרן של שנים, ואפילו שנה מעוברת". וראה בפני-משה. (107) כלומר, אין נגרע משלש שנים שלמות, כולל חדש העיבור. (108) את אילן המאכל. (109) ביוכל, כנ"ל. (110) שהרי לאחר יד יום של קליטה, לא ישארו שלשים יום של גידול בשנה זו. (111) למד זאת רבינו מירושלמי ראש השנה שם: "אמר רבי בא בר ממל קומי (= לפני) רבי זעירא, נראים דברים (שהפירות אסורים עד טו בשבט), בשנטע שלשים יום לפני ראש השנה, אבל אם נטע פחות משלשים יום לפני ראש השנה, שנה שלימה מונין לו" (כגירסת הראב"ד. ונמצא לפי זה, שכשמונה שלש שנים שלמות, אין מוסיפין לו יותר - שם. וראה בבאור הגר"א ביו"ד סימן רצד אות יג). וראה בראב"ד ראיות נוספות לדברי רבינו. (112) משעת הנטיעה ממש, אף קודם הקליטה. וראה למעלה בהלכה ח ובהערות. וכן הוא בתורת כהנים: "מאימתי הוא מונה לו, משעת נטיעתו", וכן הוא בירושלמי ערלה פ"א (ביאור הגר"א שם אות א, יג). ואין מחסרין ימי קליטה אלא כשחושבין ל יום לשנה, כנ"ל בהלכה י. וצ"ע, שבהלכה הקודמת, כשאין חושבין יום לשנה, אבל מונים ג' שנים שלמות, מדוע אין מונים מיום ליום. וראה בחזון-איש. (113) ראה בתוס' ראש השנה י. ד"ה ופירות, בשם בה"ג (כסף-משנה). וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכות טו, יח. (114) ערלה פ"א משנה ז. (115) "הם הענפים הרכים היוצאים בראשי הבדים הקשים, והם רכים מאד" (פירוש המשנה שם). (116) "המים היוצאים מן הגפנים כשפוצעין וחותרין הגפן או הזמורות בימי ניסן" (שם). (117) "הוא הפרח שממנו יהיה הפרי (ופסק רבינו כתנא-קמא ולא כרבי יוסי), אבל בבוסר אין חולק שהוא אסור, והשם יתברך אמר (ויקרא יט, כג) וערלתם ערלתו את פריו, ואמר בספרא: פרי, פרט לעלים ולולבים ומי גפנים וסמדר" (שאננס פרי" - פירוש המשנה שם). ונראה שחזר בו רבינו מפירושו למשנה, ודעתו שאף בוסר אינו פרי (כנ"ל בהלכה ב), וכתב כאן: "סמדר", ולא "בוסר", משום שנקט לשון המשנה. ובמשנה רצו לחדש שלרבי יוסי אף סמדר קרוי פרי, אבל אין הכי נמי שלתנא-קמא, אף בוסר אינו פרי, כנ"ל. (118) "שמותר לאכול כל אלו הדברים מנטע רבעי בלא פדיון, לפי שהשם אמר בו (שם): יהיה כל פרי קודש הולולים לה", ואלו אינם פרי" (שם). (119) שם משנה א: "ענוקלות". ובירושלמי: "רבי זעירא וכו' בשם רב, ענבים שלקו, עד שלא הביאו שליש (וכן פירש רבינו שם) אמר רבי יוסי בי רבי בון, אפילו לקו משהביאו שליש". (120) רוח מזרחית המפסדת את האילנות. (121) בין קודם שהביאו שליש ובין לאחר מכן, כרבי יוסי בירושלמי (רדב"ז). (122) "הם הגרעינים" (של הענבים, וראה להלן - פירוש המשנה). (123) "הקליפות שהם על גרגירי הענבים" (שם). ופסק

- 1 שְׁלֵהֶן¹²⁴, וְקִלְפֵי רִמּוֹן¹²⁵ וְהַנֶּחֱץ¹²⁶ שְׁלוֹ, וְקִלְפֵי אֲגֻזִּים¹²⁷
- 2 וְהַנֶּחֱעִינִים¹²⁸ - אֲסוּרִין בְּעֶרְלָה¹²⁹, וּמִתְרִין בְּרִבְעִי¹³⁰.
- 3 וְהַנּוֹבְלוֹת¹³¹ - כֵּלֶן אֲסוּרוֹת¹³².
- 4 **פֶּרֶק עֶשְׂרִי**
- 5 א. כל שהוא חֵיב בְּעֶרְלָה - יֵשׁ לוֹ רִבְעִי, וְכָל שִׁפְטוֹר
- 6 מִן הָעֶרְלָה - אִינוֹ חֵיב בְּרִבְעִי; שְׁנֹאמֵר: שְׁלֹשׁ שָׁנִים
- 7 יִהְיֶה לָּכֶם עֲרָלִים וְגוֹמֵר, וּבִשְׁנֵה הָרִבְעִית.
- 8 ב. הַנּוֹטֵעַ אֵילָן מֵאֵכָל וְדַעְתּוֹ עָלָיו שִׁיְהִי סִיג לְגִינְה,
- 9 אוֹ שְׁנִטְעוֹ לְקוֹרוֹת לֹא לְפִרוֹת - הָרִי זֶה פְטוֹר מִן
- 10 הָעֶרְלָה. נִטְעוֹ לְסִיג וְחֹזֵר וְחָשֵׁב עָלָיו לְמֵאֵכָל, אוֹ שְׁנִטְעוֹ
- 11 לְמֵאֵכָל וְחֹזֵר וְחָשֵׁב עָלָיו לְסִיג - כִּינּוֹן שֶׁעָרַב בּוֹ מִחֲשֶׁכֶת
- 12 חֵיב חֵיב. נִטְעוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים לְסִיג, וּמִכָּאֵן וְאֵילָף לְמֵאֵכָל
- 13 - אֵין לוֹ רִבְעִי; שְׁכָל שְׁאֵין לוֹ עֶרְלָה - אֵין לוֹ רִבְעִי.
- 14 ג. נִטְעַ אֵילָן וְחָשֵׁב שִׁיְהִי הַצֵּד הַפְּנִימִי שְׁלוֹ לְמֵאֵכָל
- 15 וְהַחִיצוֹן לְסִיג, אוֹ שִׁיְהִי הַצֵּד הַתַּחְתּוֹן לְמֵאֵכָל וְהָעֲלִיּוֹן
- 16 לְסִיג - זֶה שֶׁחָשֵׁב עָלָיו לְמֵאֵכָל חֵיב בְּעֶרְלָה, וְזֶה שֶׁחָשֵׁב
- 17 עָלָיו לְסִיג אוֹ לְעֵצִים פְטוֹר; שֶׁהַדָּבָר תְּלוּי בְּדַעְתּוֹ שֶׁל
- 18 נֹטֵעַ. וְהַצֵּלֶף - חֵיב בְּעֶרְלָה הָאֲבִינוּת בְּלִבְדּוֹ, אֲבָל
- 19 הַקִּפְרִיסִין - מִתְּרוֹת.
- 20 ד. הַנּוֹטֵעַ לְרִבִּים בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ - חֵיב בְּעֶרְלָה; שְׁנֹאמֵר:
- 21 וְנִטְעָתָם - אֲפֹלוֹ לְרִבִּים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֶרֶץ
- 22 יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - פְטוֹר.
- 23 ה. הַנּוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים אוֹ בְּסִפְיָנָה, וְהָעוֹלָה מֵאֵלָיו
- 24 בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד, וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁנִטְעַ, כִּין לְיִשְׂרָאֵל כִּין
- 25 לְעֵצָמוֹ, וְהַגְזֵלֶן שְׁנִטְעַ - חֵיבִין בְּעֶרְלָה וּבְרִבְעִי.
- 26 ו. הָעוֹלָה מֵאֵלָיו בְּמִקּוֹם טְרָשִׁים - פְטוֹר. אֲפֹלוֹ הַנּוֹטֵעַ
- 27 בְּמִקּוֹם שְׁאִינוֹ יוֹשֵׁב - פְטוֹר. וְהוּא שְׁלֹא יִהְיֶה עוֹשֶׂה כְּדִי
- 28 טְפוֹל שֶׁמִּטְפֵּל בְּפִרוֹתָיו עַד שֶׁמִּבְּאֵן לְיִשּׁוּב; אֲבָל אִם
- 29 יִהְיֶה עוֹשֶׂה כְּדִי טְפוֹלוֹ - חֵיב בְּעֶרְלָה.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

כרבי יוסי בנזיר פ"ו משנה א. וראה בפ"ה מהלכות נזירות הלכה ב, ובהערות שם. (124) "השריית החרצנים והזגים במים" (שם. 125) כלומר, אפילו "קליפתו החיצונה" (שם. 126) "הפרח" (שם. 127) ולא כתב: "והנץ שלהם", לפי שאין להם פרח. וראה בשו"ע יו"ד שם סעיף א, ובביאור הגר"א אות ד, וש"ך אות ג. (128) "שבתוך הפרי, מכל דבר שיש לו גרעינים, כגון התמרים והזיתים והאפרסקים ודומיהן" (פירוש המשנה שם). ולמעלה הזכיר רבינו את גרעיני הענבים בפני עצמם. ולא כללם בכלל כל הגרעינים, כיון שבענבים אף הזגים והתמד בכלל. (129) "וטעם איסור כל אלו הדברים וכו', בערלה וכו', לא מפני שהם פרי, אלא לפי שהם ראויים לצבוע (ואלו שאינם ראויים לצביעה, ראויים להנאה אחרת), ואסור לצבוע בערלה, ואמר בספרי: "לא יאכל, אין לי אלא שלא יאכל, מנין שלא יצבע ולא ינהה, תלמוד לומר, וערלתם ערלתו ערלים, לרבות את כולם" (שם). וטעם איסורם של כל הקליפות הנ"ל, שנאמר: "וערלתם ערלתו את פרוי", ודרשו: "את, לרבות הטפל לפרוי", כלומר, הקליפות. (130) "לפי שנטע רבעי אינו אסור בהנאה, אבל הוא כמעשר שני ונאכל לבעליו, וכו', ולא יתקדש בו אלא פרי הראוי לאכילה" (שם. 131) כלומר, הנפלות "מן האילנות מן הפרי, קודם שיגמר בישולו" (שם). וראה שם סוף משנה ז, בביאור המלה "פגין", ובפ"ח מהלכות ברכות הלכה ח. (132) "אסורות בכל, רצונו לומר, בערלה וברבעי וכו'" (פירוש המשנה שם). וטעם הדבר, לפי שהם נקראים פרי, אף שעדיין לא נגמר בישולם. וראה בביאור הגר"א שם אות ט, ובש"ך אות ה. (1) יבאר שכל שהוא חייב בערלה יש לו רבעי. הנוטע אילן מאכל לסייג או נטעו לסייג וחשב עליו למאכל. הנוטע לרבים בתוך שדהו, והנוטע ברה"ה. ונכרי או גזלן שנטעו. הנוטע למצוה, או הקדישו ואח"כ נטעו, או איפכא. גוי שהרכיב אילן מאכל על גבי אילן סרק. הנוטע גרעינה או ייחור מן האילן ממקומו לעניין ערלה. ילדה פחותה מטפת. ודין נוטעין ייחור של ערלה ולא אגוז ערלה. ודין עבר ונטע אגוז של ערלה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ג אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי קנא

מתוך מהדורת וגשל

27 - הרי זה יש לו קול, ומונין בדרך שמונין לשאר
28 האילנות.
29 כ. נוטעין יחור של ערלה, ואין נוטעין אגוז של ערלה,
30 מפני שהוא פרי, ופרות ערלה אסורין בהנאה, כמו
31 שבארנו בהלכות אסורי מאכלות. ואם עבר ונטע אגוז
32 של ערלה - הרי הצומח מתר בשאר האילנות.
33 כא. וכן אין מרפיכין פניות של ערלה בקללים, מפני
34 שהן כפרי. עבר והרפיב - מתר. שכל דבר שיש לו שני
35 גורמין, אחד אסור ואחד מתר - הרי זה הנוגס משניהם
36 מתר. לפיכך, הצומח מפרות ערלה - מתר, שהרי גרם
37 לצומח הפרי האסור והאריך המתרת.

יום ש"ק י"ג אייר ה'תשע"ה

פרק אחד עשר

40 א. מצות עשה להתודות² לפני יי' אחר שמוציאין³ כל
41 המתנות⁴ שבזרע הארץ⁵. וזהו הנקרא⁶ ודוי מעשר.
42 ב. ואין מתודין ודוי זה אלא אחר השנה שפרישין
43 בה מעשר עני⁸; שגאמר: כי תכלה לעשר⁹ ואמרת¹⁰
44 לפני יי' אלהיך בערתי הקדש מן הבית.
45 ג. אימתי מתודין? במנחה¹¹ ביום טוב האחרון של
46 פסח¹² של רביעית ושל שביעית. שגאמר: כי תכלה
47 לעשר - ברגל שכל המעשרות כלים בו¹³; ואין הפסח¹⁴
48 מגיע משנה רביעית אלא כל¹⁵ פרות שלישית נתעשרו,
49 בין פרות האילן¹⁶ בין פרות הארץ.
50 ד. אין מתודין אלא ביום¹⁷, וכל היום¹⁸ כשר לודוי

1 והבריכו בארץ או הרפיכו באילן אחר; אבל אם מתח
2 בד אחד מן האילן הזקן והבריך בארץ או הרפיכו
3 באילן אחר, ועקר הבד מערה באילן הזקן - הרי זה
4 פטור.
5 טו. גדל זה הילד שהבריך ועשה פרות, ואחר כך פסק
6 עקרו שהוא מערה באילן הזקן - מונה משעה שנפסק.
7 ואותן הפרות - מתרין, מפני שגדלו בהתר. ואם הניחן
8 אחר שנפסק העקר עד שהוסיפו במאמים - הרי אלו
9 אסורין.
10 טז. ילדה שסבכה בהנאה, והיו פרות בילדה, אפלו
11 הוסיפו מאמים - הרי אלו הפרות של ילדה אסורין,
12 שאין גדולי התר מעלין את העקר האסור.
13 יז. אילן שהבריך ממנו בד בארץ, ואחר כך נעקר
14 האילן כלו והרי הוא חי מן הבד שהבריך בארץ -
15 נעשה אותו אילן כאלו עתה נטע, וחייב בערלה. ומונה
16 לאילן ולמה שצמח מן ההכרחה משעה שנעקר.
17 יח. הרי שהבריך בד בארץ וצמח, והבריך בד אחד
18 ממה שצמח בארץ וצמח, ותור והבריך מן השלישי,
19 אפלו הן [מאה] מערין זה בזה, הואיל ולא נפסקו מן
20 העקר הראשון - הכל מתר. ואם נפסק עקר הראשון -
21 מונה לכל משעה שנפסק.
22 יט. אילן היוצא מן הגזע - פטור מן הערלה; מן
23 השרשים - חייב. ילדה פחותה מטפח - חייבת בערלה
24 כל שנותקה, מפני שגאית כנטיעה בת שנתה. במה
25 דברים אמורים? בנטיעה אחת, או שתיים כנגד שתיים
26 ואחת יוצאה זנב; אבל אם היה הפרס פלו פחות מטפח

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר מהו וידוי מעשר, ובאיזו שנה הוא הוידוי. ואם מתודה ביום או בלילה. ודין שאינו מתודה עד שלא ישאר אצלו אחת מהמתנות. וכיצד הוא עושה אם נשאר. שצריך להפריש כל המתנות על הסדר, ואח"כ יתודה. נשרף טבלו או אם נתן מעשר ראשון לכהן אם מתודה. מי שאין לו אלא בכורים או שאין לו אלא תרומה, אם הוא מתודה. פסוקי הוידוי. (2) כל הוידויים הם על החטא כמו "והתוודה אשר חטא עליה", "והתוודה עליו את כל עוונות בני ישראל", ואף כאן הוא מתוודה על כי בחטאינו ובעוונות אבותינו הוסרה העבודה מהבכורות אשר להם היו ראויות תרומות ומעשרות כאמרו "ואטמא אותם במתנותם, בהעביר כל פטר רחם" וזהו וידוי מעשר שהזכירו רבותינו ז"ל. והוידוי הוא: לקרוא את פסוקי התורה בדברים: "בערתי הקודש מן הבית וגו' כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש". ואינו אומר הדרשות שבמעשר שני. (3) כלומר, מוציאין מרשותו: תרומות ומעשרות, ולקט שכחה ופאה - לכהנים, ללוויים, ולעניים, ומעשר שני ונטע רבעי הוא מבער על ידי זריקה לים או שריפה באש. (4) היינו מתנות כהונה ולויה ועניים. ואף מעשר שני בכלל זה, שהוא מתנה לה' שנאמר "וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קודש לה'", והוא ממון גבוה. (5) היינו תרומות ומעשרות ומתנות עניים, לאפוקי מתנות אחרות שבבהמה ושבאדם, שאין להן כל קשר עם הוידוי. (6) בלשון חכמים. (7) אף על פי שהוידוי הוא על ביעור כל המתנות שבזרע הארץ, קראוהו "וידוי מעשר", מפני שעיקר הוידוי הוא במעשר שני. (8) כלומר, ברביעית ובשביעית שהן לאחר השנה השלישית והשישית, שהן שנות מעשר עני. (9) וגומר: "את כל מעשר תבואתך" וכו', היינו אף מעשר עני. (10) וזו היא מצוות וידוי מעשר. (11) ואף על פי ש"כל היום כשר לוידוי" - איחרוהו לוידוי כל עוד שיכולים לאחרו. ואין לך זמן מאוחר ביום טוב אלא מנחה. (12) "ויתוודה ביום טוב ראשון של פסח - כדי שיהיה לו מה לוכל (=לאכול) ברגל (כגון מעשר שני ונטע רבעי שהם נאכלים לבעלים, שאף על פי שכבר ביער מערב יום טוב, מותר להשאיר לעצמו לצורך סעודת יום טוב, ואינו יכול לומר "ביערתי הקודש מן הבית") ויתוודה בשחרית - עד כאן מצוה לאכול (כלומר, סעודת שחרית של יום טוב שהיא מצוה. אבל סעודה שלישית אינה ביום טוב, ולכן מתוודה במנחה)". (13) כלומר, כשהרגל בא כבר הספיק לעשר את כל הפירות של השנה הקודמת. (14) ירושלמי שם הלכה ג: "אימתי הוא מכלה לעשר את כל הפירות, בפסח של רביעית", והוא הדין של שישית בשביעית. (15) כלומר, כשכל. (16) לדעת רבינו גם פירות האילן מתעשרים מן התורה. (17) ולא בלילה. (18) משנה שם: "זה

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ג אייר – ספר זרעים – הלכות מע"ש ונטע רבעי

מתוך מהדורת וגשל

- 1 המעשר. ובין בפני הבית ובין שלא בפני הבית - חיב
- 2 לבער ולהתודות¹⁹.
- 3 ה. ודוי זה²⁰ נאמר בכל לשון²¹; שנאמר: ואמרת לפני
- 4 יי אלהיך - בכל לשון שאתה אומר. וכל אחד ואחד
- 5 אומר בפני עצמו²², ואם רצו רבים להתודות כאחד²³
- 6 - מתודין.
- 7 ו. ומצות²⁴ במקדש, שנאמר: לפני יי; ואם התודה
- 8 בכל מקום²⁵ - יצא²⁶.
- 9 ז. אינו מתודה עד שלא ישאר אצלו אחת מן המתנות,
- 10 שכן הוא אומר בודוי: בערתי הקדש מן הבית²⁷. וערב
- 11 יום טוב האחרון²⁸ היה הבעור²⁹, ולמחר מתודין.
- 12 ח. כיצד הוא עושה? אם ישאר אצלו תרומה ותרומת
- 13 מעשר - נותנה לכהן; מעשר ראשון - נותנו ללווי³⁰;
- 14 מעשר עני - נותנו לעניים. נשאר אצלו פרות מעשר שני
- 15 של ודאי או נטע רבעי או מעות פדיתן³¹ - הרי זה מבערין
- 16 ומשליף לים או שורף. נשאר אצלו מעשר שני של דמאי
- 17 - אינו חיב לבעור³². נשאר אצלו בכורים - הרי הן
- 18 מתבערין בכל מקום³³.
- 19 ט. במה דברים אמורים ששורף ומבער³⁴? כשנשאר

- 20 אצלו פרות³⁵ שאינו יכול לאכל כלן קדם שיכנס יום
- 21 טוב; אבל אם נשאר תבשיל של מעשר שני ונטע רבעי
- 22 - אינו צריך לבעור, שהתבשיל מבעור³⁶. וכן³⁷ יין
- 23 ותבלין - הרי הן מבערין³⁸.
- 24 י. פרות שלא הגיעו לעונת המעשרות בשעת הבעור³⁹
- 25 - אין מעבדין אותו להתודות, ואינו חיב לבערין.
- 26 יא. מי שהיו פרותיו⁴⁰ רחוקין ממנו והגיע יום הבעור
- 27 - הרי זה קורא שם⁴¹ למתנות, ומזכה להן לבעליהן על
- 28 גב קרקע⁴² או למי שזוכה להן⁴³ לבעליהן, ומתודה
- 29 למחר. שנתנית המטלטלין על גבי קרקע אינה אלא
- 30 מתנה שיש בה חזוק⁴⁴. אבל אינו יכול להקנות להם
- 31 המעשר בתליפין, מפני שנראה כמכירה, והמעשרות⁴⁵
- 32 והתרומות והמתנות⁴⁶ - נאמר בהן נתינה⁴⁷, לא מכירה.
- 33 יב. ומניין שאינו יכול להתודות עד שיציא כל
- 34 המתנות? שנאמר: בערתי הקדש מן הבית. הקדש - זה
- 35 מעשר שני ונטע רבעי, הקרוי קדש. מן הבית - זו חלה,
- 36 שהיא המתנה של כהנים בבית. נתתיו ללוי - זה מעשר
- 37 ראשון. וגם נתתיו - מקלל שקדמתו מתנה אחרת⁴⁸,
- 38 והיא תרומה גדולה ותרומת מעשר⁴⁹. לגר ליתום

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הכלל, דבר שמצוותו ביום, כשר כל היום". (19) אלא שבפני הבית מצוה להתודות במקדש, שנאמר: לפני ה', וכיוון שאף בפני הבית, אם התודת בכל מקום יצא, בדיעבד, לכן מתודה אף שלא בפני הבית, שכיוון שאין לנו מקדש, הרי זה כדיעבד. ובירושלמי תענית פרק א הלכה ד: "חד בר נש הווה מפיק מעשרותיו כתיקנן (=שהוציא מעשרותיו כתיקונן), אמר ליה רבי מנא, קום אמור: ביערתי הקודש מן הבית". הרי שמתודין אף שלא בפני הבית. והראב"ד חולק וסובר שאין וידוי מעשר אלא במקדש. (20) אבל וידוי בכורים אינו אלא בלשון הקודש. (21) במשנה סוטה לב. "אלו נאמרין בכל לשון וכו', וידוי מעשר". ובגמרא שם: "מנלן, דכתיב, 'ואמרת לפני ד' אלוך ביערתי הקודש מן הבית', ויליף (=לומד) אמירה מסוטה, בכל לשון שהוא אומר". (22) ולא שיתודו שניים בבת אחת, ולמד כן ממה שנאמרה כל הפרשה בלשון יחיד, ואולי מצא כן רבינו בדברי חכמינו ז"ל. (23) כלומר, אחד אומר וכולם שומעים. (24) של הוידוי, לכתחילה. (25) אפילו בזמן הבית. (26) למד כן רבינו, ממה שאמרו בירושלמי, שוידוי מעשר נוגה אף שלא בפני הבית, משמע שאף בזמן הבית יצא בדיעבד אם התודה חוץ למקדש. (27) ואם נשתיירו בידו מתנות, הרי הוא משקר. (28) של פסח. (29) ואינו מבער ביום טוב עצמו, שאם עדיין לא הפריש אסור להפריש בחג. (30) שלא קנס עזרא, שלא יתנו ללוויים מעשר ראשון, אלא בזמנו. (31) כלומר, מעת שחילל עליהן מעשר שני או נטע רבעי. (32) דמאי פרק א משנה ב: "הדמאי וכו' ואין לו ביעור. והמדובר שם במעשר שני, ותרומת מעשר של דמאי שנותנו לכהן - גם בשעת הביעור נותנו לכהן, ומעשר ראשון ומעשר עני של דמאי, שאף בתחילה אינו נותנם לכהן, גם בשעת הביעור אינו נותנם. (33) כלומר, אף שמצוות עשה להביא ביכורים למקדש, יכול לבערם בכל מקום כשמגיע זמן הביעור. (34) כלומר, שחייב לבער. (35) כשהם חיים ולא מבושלים. (36) "לפי שאם יישאר וישהה (את התבשיל), יפסיד". (37) ירושלמי שם: "הכל מודים בפת ושמן שהוא צריך לבער [צריך לומר, שפת שהתקשתה אפשר לרככה במים ולא נפסדה] ביין ותבלין שהוא כמבוער. מה פליגי [במה נחלקין] בתבשיל". (38) שהיין אם ישהה יחמיץ ותבלין, יפוג טעמו. (39) כלומר, בערב יום טוב אחרון של פסח. (40) שהם טבל. (41) וצריך לציין מקום המתנות בכרי: "בצפוני או בדרומי". אבל בלי ציון מקום לא אמר כלום. (42) בבבא מציעא יא: "אמר ליה ההוא מדרבנן, רבן גמליאל, מטלטלי אגב קרקע הקנה להם". (43) כמו שזיכה רבן גמליאל לעניים, ביד עקיבא בן יוסף. (44) כלומר, אף שהקרקע עצמה נקנית בכסף, והרי זה כמכר המתנות, אינן אלא מתנה אגב הקרקע, ולא נקנו יחד עם הקרקע תמורת הכסף. (45) מעשר ראשון, תרומה גדולה ותרומת מעשר. (46) מתנות עניים. (47) במעשרות: "נתתיו ללוי" "זה מעשר לוי". ובתרומות: "וגם נתתיו" "זו תרומה ותרומת מעשר". ובמתנות עניים: "ולגר ליתום ולא למנה" "זה מעשר עני, הלקט והשכחה והפאה". (48) "ואמרו: וגם נתתיו ללוי, יורה על מעלה שניה קדמה לו [למעשר ראשון], לפי שמלת 'וגם' אצלם, תוספת, כמו הנוסף עליו". (49) אין הכוונה לומר ש"וגם נתתיו" מדבר על תרומת מעשר, שהרי אף על פי שבדיעבד חלה הפרשת תרומת מעשר לפני הפרשת מעשר ראשון, אבל הרי לכתחילה אין לעשות כן, אלא הכוונה שלמדים תרומת מעשר מתרומה גדולה.

לְבֵית הַבְּחִירָה⁶⁸. עֲשִׂיתִי כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי - שְׁשֻׁמְח⁶⁹ 24
וְשֻׁמַּח בָּוִי⁷⁰; שְׁנֹאֲמַר: וְשֻׁמַּחַת כָּכָל הַטּוֹב. 25
טז. הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשָׁךְ מִן הַשָּׁמַיִם, עַד כָּאֲשֶׁר 26
נִשְׁפָּעַתָּ לְאַבְחִינוּ אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ - זֶה בְּקִשָּׁה 27
שִׁיתִן⁷¹ טַעַם בְּפִרְוֹתָ⁷². 28
יז. יִשְׂרָאֵל וּמִמְּזֹרִים⁷³ - מִתּוֹדִים, אָכַל לֹא גָרִים וְעֲבָדִים 29
מִשְׁתַּרְרִים; מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם חֶלֶק בְּאֶרֶץ, וְהָרִי הוּא 30
אוֹמֵר: וְאַתָּה הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ. כֹּהֲנִים וְלוֹיִים - 31
מִתּוֹדִים; שָׂאֵף עַל פִּי שָׁלֹא נִטְלוּ חֶלֶק בְּאֶרֶץ, יֵשׁ לָהֶם 32
עָרֵי מִגְרָשׁ. 33

סִלְקוּ לָהּ הַלְכוֹת מִעֲשֶׂר שְׁנֵי וְנִטַּע רְבָעִי 34

הַלְכוֹת בְּפוֹרִים עִם שְׂאֵר

מִתְּנוֹת כֹּהֵנָה שְׁבַגְבוּלִין

יח. בְּכֻלָּן תִּשַׁע מִצְוֹת. שְׁמוֹנֶה מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְאַחַת 37
מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶהוּ פֶרֶטֶן: (א) לְהַפְרִישׁ בְּפוֹרִים 38
וּלְהַעֲלוֹתָם בַּמִּקְדָּשׁ. (ב) שְׁלֹא יֵאָכַל הַכֹּהֵן בְּפוֹרִים חוּץ 39
לְיִירוּשָׁלַיִם. (ג) לִקְרוֹת עֲלֵיהֶן. (ד) לְהַפְרִישׁ חֲלָה לִפְנֵהוּ. 40
(ה) לִתֵּת לִפְנֵהוּ זֵרֹעַ וְלִחְיִים וְקִבְּהָ. (ו) לִתֵּן לוֹ רֹאשִׁית 41
הַגֶּזֶז. (ז) לִפְדוֹת בְּכוֹר הַבֵּן וְלִתֵּן פְּדִיּוֹנוֹ לִפְנֵהוּ. (ח) לִפְדוֹת 42
פֶּטֶר חֲמור וְלִתֵּן פְּדִיּוֹנוֹ לִפְנֵהוּ. (ט) לַעֲרֹךְ פֶּטֶר חֲמור אִם 43
לֹא רָצָה לִפְדוֹתוֹ. 44

1 וְלֹאֲלִמְנָה - זֶה מִעֲשֶׂר עֲנִי⁵⁰ וְלָקַט שְׂכָחָה וּפְאָה⁵¹. אֵף 1
2 עַל פִּי שֶׁאֵין לָקַט שְׂכָחָה וּפְאָה מִעַפְכִּין אֶת הַיִּדּוּדִים⁵².
3 יג. וְצִרִיף לְהַפְרִישׁ הַמִּתְּנוֹת עַל הַסֶּדֶר וְאַחֵר כִּף יִתְּנֶה.
4 שְׁנֹאֲמַר: כָּכָל מִצְוַתָּךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי; הֵא אִם הַקִּדִּים
5 מִעֲשֶׂר שְׁנֵי לְרֹאשׁוֹן⁵³ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַתְּנוֹת⁵⁴. נִשְׁרַף
6 טָבְלוֹ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַתְּנוֹת, שֶׁהָרִי לֹא הַפְרִישׁ מִתְּנוֹת
7 וְלֹא נִתָּן לְבַעֲלֶיהָ. וּבִזְמַן שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין מִעֲשֶׂר רֹאשׁוֹן
8 לְכֹהֲנִים⁵⁵ - לֹא הָיוּ מִתְּנוֹדִין; שְׁנֹאֲמַר: וְגַם נִתְּנוּ לָלוֹי⁵⁶.
9 יד. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא מִעֲשֶׂר שְׁנֵי בְּלֶבֶד - מִתְּנוֹדָה;
10 שֶׁעָקַר הַיִּדּוּדִי בְּמִעֲשֶׂר הוּא⁵⁷. וְכֵן אִם לֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא
11 בְּפוֹרִים בְּלֶבֶד - מִתְּנוֹדָה⁵⁸; שְׁנֹאֲמַר: בְּעֶרְתִּי הַקִּדָּשׁ -
12 הַקִּדָּשׁ הָרֹאשׁוֹן⁵⁹, שֶׁהוּא הַבְּפוֹרִים. אָכַל מִי שֶׁאֵין לוֹ
13 אֶלָּא תְּרוּמָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה - אֵינוֹ מִתְּנוֹדָה; שֶׁאֵין תְּרוּמָה
14 טְעוּנָה וְדוּדִי אֶלָּא בְּכֻלָּל שְׂאֵר הַמִּתְּנוֹת⁶⁰.
15 טו. לֹא עֲבָרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ - שְׁלֹא הַפְרִישׁ מִמֵּין עַל
16 שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמִּחְבֵּר, וְלֹא מִן
17 הַמִּחְבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, וְלֹא מִן הַחֲדָשׁ עַל הַיֵּשֶׁן, וְלֹא מִן
18 הַיֵּשֶׁן עַל הַחֲדָשׁ. וְלֹא שְׂכָחָתִי - שְׁלֹא שְׂכַח⁶¹ מִלְּבָרְכוֹ⁶²
19 וּמִלְּהַזְכִּיר שְׁמוֹ⁶³ עֲלָיו⁶⁴. לֹא אָכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ. הֵא אִם
20 אָכְלוּ בְּאֵנִינָה - אֵינוֹ מִתְּנוֹדָה⁶⁵. וְלֹא בְּעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמָא.
21 הֵא אִם הַפְרִישׁוֹ בְּטָמָא⁶⁶ - אֵינוֹ מִתְּנוֹדָה. וְלֹא נִתְּנִי
22 מִמֶּנּוּ לְמֵת - שְׁלֹא לָקַח מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתַכְרִיכִין, וְלֹא נִתְּנוֹ
23 לְאוֹנָנִים אַחֲרָיִם⁶⁷. שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֵי - שֶׁהִבִּיאוּ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(50) [המתחלק בתוך הבית. אבל מעשר עני המתחלק בגורן אינו בכלל פסוק זה. (51) [אף על פי שאין בהם מצוות נתינה, שהרי "עזיבה" נאמר בהם - נראה שחכמים תקנו כן למצוה לכתחילה, שלא יתוודה עד שיקיים גם מצוות אלו. ואם כן גם מעשר עני המתחלק בגורן, שגם בו לא נאמרה נתינה אלא עזיבה אף הוא בכלל זה, מדרבנן. (52) כיוון שלא נאמרה "נתינה", אלא "עזיבה" ולכן אינם בכלל "וגם נתתיו", האמור בפרשת הוידוי. (53) שעבר על לא תעשה. (54) שאינו יכול לומר: "עשיתי ככל אשר צויתני". (55) היינו בזמנו של עזרא. (56) שהרי הוא נותנו לכהן. (57) ששורפין אותו, ולשון "ביערתיו", שייך בו יותר מכולן. (58) שאף ביכורים מתבערים. (59) שהביכורים מפרשים אותם תחילה לכל. (60) ונראה שאף אם היה לו מעשר ראשון לבד אינו מתוודה. וטעם הדבר, שכל המתנות נותנן לבעליהם ואינו מבערם, ואינו יכול לומר עליהן "ביערתיו הקודש מן הבית". (61) ולא היה לו לשכות, ולפיכך קרוב הוא להיות פושע. (62) יש אומרים כי הכוונה לברכת המזון שלאחר המזון, שהיא מן התורה. (63) וכן מלכותו של הקב"ה, שכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות, אינה ברכה. (64) על הפירות שאכל, כגון מעשר שני ונטע רבעי שהם לבעלים. ומכיוון שלא נאמר כאן שאם עבר עליהם אינו מתוודה, נראה שאינם מעכבים את הוידוי, לפי שבכל אלה אין תרומתו תרומה ואין מעשרותיו מעשר, ואם כן לא קלקל במתנות עצמם כלום. (65) כיוון שקלקל במתנה עצמה, שאכלה שלא כדין. (66) [בתוספתא, שם, הלכה כד: "דבר אחר [ביערתיו הקודש מן הבית], כיוון שהפרשתו מן הבית אין אתה זקוק לו", וכוונת התוספתא, שהפרשתו מן הבית זו ביעורו. וזו כוונת המשנה כאן, שכיוון שהפרישן מן הבית ונתן המתנות למי שחייב לתיתן, או שנתן מעשר שני לחבירו קודם זמן הביעור, והמתנות היו טמאות, או שהיו טהורות וימצאם הטמא, ונמצא שיאכלו המתנות בטומאה והמפרישן מן הבית הוא שגרם לזה. (67) שאם נתן להם, הרי הכשילם באכילה באיננות. ולא נאמר כאן אם עבר מה דינו: אם מתוודה או לא. (68) כלומר, הביכורים. אבל מעשר שני, דיו אם הביאו לפנים מן החומה. (69) בין במעשר שני שנאמר בו "ושמחת אתה וביתך" ובין בביכורים שנאמר בהם "ושמחת בכל הטוב וגו' אתה והלוי והגר אשר בקרבך". (71) הקב"ה. (72) "עניינו, שיהיו שמנות וטובות הטעם. וזה הדרש שהוא דורש בכאן [במשנה] זו הפרשה מלה במלה אין רצונו שיאמר אדם זה בשעת הוידוי, אבל יודיענו בכאן על דרך הפירוש ענייני זאת הפרשה, אבל בשעת הקריאה אינו קורא אלא הפרשה בלשונה כמו שניתנה על ידי הנביא [משה רבינו]". וצריך עיון למה השמיט רבינו יתר הבקשות שנזכרו במשנה שם "וברך את עמך ישראל בבנים ובבנות וכו' בטל ומטר ובוולדות בהמה?" (רדב"ז). (73) נראה שהחידוש כאן, שלא נאמר כיוון שאין הוא זרע כשר, אין הוא בכלל הכתוב: "ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו", שדרשו בו: "זרע המיוחס אחריו", אלא הרי הוא כבנו לכל דבר.

- 1 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
- 2 **פרק ראשון**
- 3 א. עשרים² וארבע מתנות נתנו לכהנים, וכלן מפרשין
- 4 בתורה³, ועל כלן נכרתה ברית לאהרן⁴. וכל כהן⁵ שאינו
- 5 מודה בהן - אין לו חלק בכהנים⁶, ואין נותנין לו מתנה
- 6 מהן⁷.
- 7 ב. וכל האוכל מתנה שיש בה קדשה⁸ - מכרף: אשר
- 8 קדשנו בקדשתו של אהרן וצונו לאכל פה וכהן.
- 9 ג. שמה⁹ מתנות מהם¹⁰ - אין אוכלים אותן הכהנים
- 10 אלא במקדש¹¹ לפנים מחומת העזרה¹². וחמש¹³ מתנות
- 11 - אין אוכלין אותן אלא בירושלים לפנים מחומת
- 12 העיר¹⁴. וחמש¹⁵ מתנות - אין זוכין בהן¹⁶ מן התורה¹⁷
- 13 אלא בארץ ישראל בלבד. וחמש¹⁸ מתנות - זוכין בהן
- 14 בין בארץ בין בחוצה לארץ. ומתנה אחת¹⁹ - זוכין בה
- 15 מן המקדש.
- 16 ד. מה הן השמה שאין נאכלין אלא במקדש?
- 17 בשר החטאת, אחד חטאת העוף ואחד חטאת
- 18 הבהמה²⁰; ובשר האשם, בין תלוי בין ודאי²¹;
- 19 וזבחי שלמי צבור²²; ומותר העמר²³; ושירי
- 20 מנחות²⁴ ישראל²⁵; ושתי הלחם²⁶; ולחם הפנים²⁷;
- 21 ולג שמן²⁸ של מצרע. אלו אינן נאכלין אלא
- 22 במקדש.
- 23 ה. ומה הן החמש שאין נאכלין אלא בירושלים? חזה
- 24 ושוק של שלמים²⁹; והמנחם מן התודה; והמנחם מאיל
- 25 נזיר³⁰; ובכור בהמה טהורה³¹; והבפורים³². אלו אינן
- 26 נאכלין אלא בירושלים.
- 27 ו. ומה הן החמש שבארץ ישראל? התרומה,
- 28 ותרומת מעשר, והחלה³³. ושלשתן קדש³⁴. וראשית
- 29 הגז³⁵, וישדה אחזה³⁶. ושיניהן חלין³⁷. אלו אינן זוכין
- 30 בהן מן התורה אלא בארץ ישראל³⁸. ואין אוכלין
- 31 תרומות וחלות של ארץ ישראל אלא בארץ
- 32 ישראל³⁹.
- 33 ז. ומה הן החמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום⁴⁰?

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר שכ"ד מתנות ניתנו לכהנים. והכהן שאינו מודה בהן. והאוכל מהן מאי מברך. (2) תוספתא חלה פ"ב הלכה ח, הובאה בחולין קלג: ובבבא קמא קי: והקדים רבינו פרק זה, כדי ליתן טעם מדוע כתב הלכות ביכורים וחלה ומתנות וראשית הגז ופדיון הבן ופטר חמור, כאחד (רדב"ז). (3) בתוספתא שם: "עשרים וארבע מתנות כהונה לאהרן ובניו בכלל ובפרט ובברית מלח". "בכלל" היינו שנחפרשו בתורה בכלל, שנאמר (במדבר יח, ח) "לכל קדשי בני ישראל, לך נתתיים". "ובפרט", היינו שכל מתנה ומתנה נחפרשה בתורה (תוספתא כפשוטה שם, בשם רב חנינאי גאון). (4) כמו שנאמר (שם, יט) "כל תרומות הקדשים וגו' ברית מלח עולם היא". (5) בחולין קלב: "ואמר רב חסדא, כ"ד מתנות כהונה, כל כהן שאינו בקי בהן, אין נותנין לו מתנה. ולא מילתא היא. דתניא, וכו' וכל כהן שאינו מודה בה (בעבודה), אין לו חלק בכהונה. טעמא, דאינו מודה בה, הא מודה בה אף-על-גב דאינו בקי בהן (וקשה לרב חסדא שתלה הדבר בבקיות במתנות)". ומדברי הגמרא נראה, שלא היה קשה לרב חסדא אלא משום שתלה הדבר בבקיות, כנ"ל, אבל אם היה רב חסדא אומר, כ"ד מתנות כל שאינו מודה בהן אין נותנין לו מתנה, לא היה קשה כלום. הרי שלא רק מי שאינו מודה בעבודה, אין לו חלק בכהונה, אלא אף מי שאינו מודה במתנות. וראה בכסף-משנה ובמעשה-רוקח. (6) כלומר, אין נותנים לו לעבוד עבודה. ומקור הדבר, מהבבא קמא, "ל"ל, שהקשו ממנה על רב חסדא. (7) כרב חסדא הנ"ל. (8) כמו תרומה וחלה שהן קודש (פ"ז מהלכות תרומות הלכה א, ולהלן הלכה ו). אבל לא ראשית הגז וכיוצא בה, שאינם קרויים קודש (להלן הלכות וז), שאכילתן מצוה, ראה בפט"ו מהלכות תרומות הלכה כב, ובפ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א ואילך. (9) בתוספתא שם, חלקו את המתנות באופן אחר, וכתבו רבינו להלן בהלכה יב. (10) מכ"ד המתנות הנ"ל. (11) ולא בכל העיר. (12) עזרת ישראל ולא עזרת נשים. וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, שלכתחילה אין לאכול בהיכל. (13) ראה להלן בהלכה ה. (14) והחלונות ועובי החומה - כלפנים (הלכות מעשה הקרבנות שם סוף הלכה ה). (15) ראה להלן הלכה ו. (16) הכהנים. (17) דקדק לכתוב "מן התורה", משום תרומה ותרומת מעשר וחלה, שהן מחמש המתנות הנ"ל (להלן שם), ונוהגות מדרבנן אף בחוצה לארץ, ראה למעלה פ"א מהלכות תרומות הלכות ד"ו. (18) ראה להלן הלכה ז. (19) ראה להלן הלכה ח. (20) כן הוא בתוספתא שם, ובספרי לפרשת קרח (לבמדבר יח, כ). אבל להלן בהלכה יג מנאן בשמים. (21) כנ"ל. (22) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד, ובפ"י שם סוף הלכה ג. (23) כלומר, הנשאר לאחר הקמיצה וההקטרה, וראה בפ"ז מהלכות תמידין ומוספין הלכה יב. (24) הנשאר אחר הקמיצה וההקטרה, כנ"ל. (25) אבל מנחת כהנים אינה נקמצת, אלא נשרפת כולה (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט). (26) ראה בפ"ח מהלכות תמידין ומוספין הי"א. (27) שם פ"ד הלכה ט. (28) ראה בפ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (29) ראה בפ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכות ד"ה. (30) הלכות מעשה הקרבנות שם. (31) ראה בפ"א מהלכות בכורות הלכה ב. (32) להלן פ"ג הלכה ג. (33) שנקראת תרומה, כדלהלן בפ"ה הלכה יג. (34) ראה בפ"ז מהלכות תרומות הלכה א, ופט"ו שם הלכה כ. (35) להלן פ"י הלכה א. (36) ראה בפ"ד מהלכות ערכין, הלכות א"ב, יט. (37) שדה אחוזה חולין הוא, שהרי הכהנים פודין אותו (שם הלכה יט). ולענין ראשית הגז, ראה להלן פ"י הלכה יז. (38) ראה למעלה בהלכה ג. (39) ולא בחוצה-לארץ, שכשיצאו לשם - נטמאו מיד (פ"ב מהלכות תרומות הלכה יז). (40) בין בארץ בין בחוץ-לארץ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ג אייר – ספר זרעים – הלכות ביכורים קנה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 המתנות⁴¹, ופדיון הבן⁴², ופטר חמור⁴³, וגזל הגר⁴⁴,
- 2 והתרומה⁴⁵. ותמשתן חלין לכל דבר⁴⁶.
- 3 ח. והמתנה שזוכין בה מן המקדש⁴⁷ הוא עורות
- 4 העולות⁴⁸. והוא הדין לשאר עורות קדשי הקדשים -
- 5 פלן לפהנים⁴⁹.
- 6 ט. השמנה מתנות⁵⁰ שאינן נאכלין אלא במקדש - פלן
- 7 קדשי קדשים הן, ואינן נאכלים אלא לזכרי כהנה, כמו
- 8 שיתבאר במקומו⁵¹. ובהן נאמר: כל זכר פהנים יאכל
- 9 אתו⁵² וגומר.
- 10 י. התקם שביירושלים⁵³ - הן קדשים קלים, ונאכלין
- 11 לזכרים ולנקבות⁵⁴. ובהן נאמר: לך נתתם ולבניך
- 12 ולבנותיך אתה לחק עולם⁵⁵. ואף על פי כן, אין נתנין
- 13 אלא לזכרי כהנה, שהרי לאנשי משמר הן⁵⁶. והבכור⁵⁷
- 14 - מקריבין חלבו ודמו, ואין מקריבו אלא איש⁵⁸. וכן
- 15 עורות קדשי הקדשים⁵⁹, ושרה אחזה⁶⁰, והתרומה⁶¹,
- 16 וגזל הגר⁶² - אין זוכין בהן אלא אנשי משמר, כמו
- 17 שיתבאר⁶³. וכן פדיון הבן - לזכרי כהנה; שכן נאמר
- 18 בו: ונתת הכסף לאהרן ולבניו⁶⁴. ופטר חמור - לזכרי
- 19 כהנה; שדין הבכורות פלן שנה⁶⁵: לזכרים ולא לנקבות.
- 20 יא. הנה למדת, שהמתנות שנתנין לנקבות פזכרים -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(41) זרוע לחיים וקיבה שנותן כל זוכה בהמה טהורה. והן הנקראות בכל מקום מתנות (להלן פ"ט הלכה א). (42) להלן פ"א. ומצות פדיון הבן נהגת אף בחוץ-לארץ (להלן פ"ב הלכה א). (43) להלן שם. (44) ראה בפ"ח מהלכות גזילה, מההלכה ה ואילך. (45) כלומר, חרמי כהנים. וראה בפ"ו מהלכות ערכין, מהלכה ד ואילך. (46) ראה להלן פ"ט הלכה כ, ובהלכות גזילה שם ראש הלכה ח, ובהלכות ערכין שם הלכה ה. (47) כלומר, שאין הישראל נותן לכהן, אלא נוטלין חלקם מן המקדש. (48) שהן קדשי קדשים. (49) ראה בפ"ה מהלכות ערכין שם הלכה ג. פ"ט ה"א, פ"י ה"ג, ופ"יב ה"ג. (50) צ"ל: אותה. (51) ראה להלן פ"ג הלכה א, וכן הוא במשנה סוף ביכורים: "נותנין אותם לאנשי משמר, והם מחלקין ביניהם קדשי המקדש", והם נותנים אותם גם לנשים. וראה בחזון-איש. (52) שאינו ניתן לאנשי משמר (פ"א מהלכות בכורות הלכה טו). וראה בפירוש המשנה לחלה פ"ד משנה ט. (53) ולכן נותנים את הבכור לזכרי כהונה בלבד, והללו אם ירצו יתנוהו לכהנות לאכלו (רדב"ז). (54) ראה בפ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכות יט-כ. (55) ירושלמי חלה פ"ד הלכה ד. וראה בפ"ד מהלכות ערכין הלכה כד. (56) ירושלמי שם, והלכות ערכין שם. (57) ראה בפ"ב מהלכות גזילה הלכה ה. (58) במקומות הנ"ל. (59) ובחולין קלב. "אמר ליה רבי: מטונך, אהרן ובניו כתובין בפרשה (ולכן רק מנחת כהן קרבה כולה, אבל מנחת כהנת נאכלת)". וכדעת רבינו כן דעת הרא"ש והרשב"א (משנה-למלך), אבל התוספות בפסחים מט: ד"ה אמר ובעוד מקומות, חולקים וסוברים שפדיון הבן ניתן אף לכהנות. (60) כן הוא בבכורות ד. שבכור בהמה טמאה הוקשה לבכור אדם. (61) ראה בפ"ו מהלכות תרומות הלכה א. (62) היא כתומה, כדלהלן בפ"ה הלכה יג. (63) להלן פ"ט הלכה כ. (64) להלן פ"י הלכה יז. (65) כנ"ל בהלכות תרומות שם. (66) ראה להלן פ"י שם, שראשית הגז שהיא כחולין, ניתנת לכהנת אף-על-פי שהיא נשואה לישראל, ואילו תרומה שיש בה קדושה, אסורה לכהנת הנשואה לישראל באכילה (הלכות תרומות שם הלכה ז). וראה משנה-למלך. (67) בתוספתא חלה פ"ב הלכה ז. (68) כלומר, שאין נאכלים אלא במקדש, כנ"ל בהלכה ד. (69) מחוץ לירושלים. מהן בתוך ארץ ישראל, ומהן אף מחוצה לה. (70) כן הוא בתוספתא. ולמעלה שם, מנה רבינו שתי החטאות כאחת. (71) כן הוא בתוספתא, ולמעלה שם מנאן רבינו כאחת. (72) ראה להלן הלכה טו. (73) אף שכהנים זוכין בעורות מן המקדש (כנ"ל בהלכה ח), ואוכלים את דמיהן בכל מקום שירצו, מנאן רבינו בין המתנות שביירושלים, כיון שדרך הכהנים היתה למכור העורות ולאכול דמיהם בירושלים (רדב"ז למעלה בהלכה ג). וראה בתוספות חולין קלג: ד"ה ועורות, וברש"י לבבא קמא קי: (74) כלומר, עם החזה והשוק. (80) זבח השלמים. ופיסקא זו איננה בדפוס רומי, אבל ישנה בדפוסים ראשונים.

- 1 נזיר עם הלחם המורם עמה⁸¹ עם חזה ושוק⁸². הואיל⁸³
- 2 ושלששת⁸⁴ שלמים הן, חשוב המורם מהם⁸⁵ מתנה
- 3 אחת.
- 4 טז. כל המתנות שהן תלויות בקרבנות - תתבאר כל
- 5 אחת ואחת במקומה בהלכות קרבנות⁸⁶. וכן גזל הגר
- 6 יתבאר בהלכות גזלה⁸⁷. וכבר בארנו דין שדה אחזה
- 7 ודין התרמים בהלכות ערכין, ודין תרומה ותרומת
- 8 מעשר - בהלכות תרומות. ובהלכות אלו אבאר משפטי
- 9 המתנות שאין תלוין בקרבנות, והן: הבכורים,
- 10 והחלה⁸⁸, והמתנות⁸⁹, וראשית הגז⁹⁰, ופדיון הבן⁹¹,
- 11 ופטר חמור⁹².
- 12 **פרק שני**
- 13 א. מצות עשה להביא בכורים למקדש, ואינם נוהגין
- 14 אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד; שגאמר: ראשית
- 15 בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך. ומביאין בכורים
- 16 של דבריהם מערי סחון ועוג ומסורגא; שהקונה
- 17 בסורגא - בקונה בירושלים. [אבל עמון ומואב ובבל],
- 18 אף על פי שהן חביין בתרומה ובמעשרות מדבריהם -
- 19 אין מביאין מהן בכורים. ואם הביא בכורים מחוץ
- 20 לארץ - אינן בכורים.
- 21 ב. אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין האמורים
- 22 בשבח הארץ, והם: החטים, והשעורים, והענבים,
- 23 והתאנים, והרמונים, והזיתים, והתמרים. ואם הביא
- 24 חוץ משבעת המינין - לא נתקדשו.
- 25 ג. אין מביאין לא מתמרים שבהרים, ולא מפרות
- 26 שבצמקים, ולא מזיתי שמן שאינן מן המבחר; אלא
- 27 מתמרים שבצמקים ומפרות שבהרים, לפי שהן מן
- 28 המבחר. [ואם הביא שלא מן המבחר], כגון תמרים
- 29 שבהרים, ותאנים סורות ומרקבות, וענבים מאבקות
- 30 ומעשנות - לא נתקדשו.
- 31 ד. אין מביאין בכורים משקין, חוץ מזיתים וענבים
- 32 בלבד; שגאמר: פרי האדמה - [ולא משקה]. ואם הביא
- 33 משקין - אין מקבלין ממנו.
- 34 ה. הקרובים לירושלים מביאין תאנים וענבים לחים,
- 35 והרחוקין מביאין אותן גרוגרות וצמוקין.
- ו. אין מביאין בכורים קדם לעצרת; שגאמר: וחסג
- הקציר בכורי מעשיך. ואם הביא - אין מקבלין ממנו,
- אלא יניחם שם עד שתבוא עצרת ויקרא עליהן. וכן אין
- מביאין בכורים אחר חנכה, שהבכורים שבכרו אחר
- חנכה הן חשובין משנה הבאה, ויניחם עד אחר עצרת.
- ז. אין מביאין בכורים לא מן התדש על הישן ולא מן
- הישן על התדש. כיצד? לא יביא מפרות שחנטו קדם
- חמשה עשר בשבט על פרות שחנטו אחר חמשה עשר
- בו. אחד הנטוע ואחד העולה מאליה; שגאמר: בכורי
- כל אשר בארצם.
- ח. ופרות של שתפין - חביין בבכורים; שגאמר: בכורי
- כל אשר בארצם [אשר יביאו].
- ט. הגדל בעצין, אף על פי שהוא נקוב, והגדל בספינה
- אינו מביא ממנו כל עקר; שגאמר: בארצם. אבל
- מביא מן הגדל בגג או בתרבה.
- י. הנוטע אילן בתוך שדהו והכריכו לתוך שדה חברו
- או לרשות הרבים, או שהיה נוטע בשדה חברו או
- ברשות הרבים והכריכו בתוך שדהו, או שהיה עקרו
- בתוך שדהו והכריכו קצתו בתוך שדהו ודרך הרבים או
- דרך היחיד מפסקת באמצע בין העקר והעד המבדק -
- אינו מביא בכורים לא ממה שהוציא ברשות זו ולא מן
- העד שבברשות האחרון; שגאמר: בכורי אדמתך - עד
- שיהיו כל הגדולין מאדמתך.
- יא. נתן לו חברו רשות להכריף בתוך שלו, אפלו
- לשעה - הרי זה מביא בכורים. ואם היה האילן סמוך
- למצר חברו או נוטה לשדה חברו, אף על פי שחבי
- להרחיק - הרי זה מביא ממנו וקורא; שעל מנת כן
- הנחיל יהושע את הארץ.
- יב. האריסין והחקירין, ובעלי זרוע שאונסין את
- הבעלים ולוקחין מהן ארצותם בפחות, והגזלנין - אינן
- מביאין בכורים, ואפלו נתאשו הבעלים; שגאמר:
- בכורי אדמתך.
- יג. הקונה אילן בתוך שדה חברו - אינו מביא, לפי
- שאין לו קרקע. שלשה - יש לו קרקע. ואף על פי שאין
- לו אלא אילנות בלבד, הרי הוא כמי שקנה קרקע. קנה
- אילן אחד וקרקעו - הרי זה מביא.

(81 עם הזרוע. (82 המורמים עם הזרוע, מאיל הנזיר. (83 כן הוא בחולין שם: "כיון דרמיין להדדי, חשיב להו כחדא". (84 שלמים, תודה ואיל נזיר. (85 משלמים, ותודה, ואיל נזיר. (86 פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכות ג"ה. (87 פרק ח הלכה ה ואילך. (88 להלן פרק ה ואילך. (89 להלן פרק ט. (90 להלן פרק י. (91 להלן פרק יא. (92 להלן פרק יב. (1) יבאר שמצות עשה להביא ביכורים למקדש, והיכן נוהגין. אין מביאין ביכורים אלא משבעת המינין. ואם מביאין אותה משקין. אימתי מביאין הביכורים. ואם מביאין מן הישן על החדש או להיפך. הגדל בעצין נקוב והנוטע אילן לתוך שדהו והכריכו לתוך שדה חברו. האריסין ובעלי זרוע שאונסין ולוקחין הארצות בפחות. הקונה אילן בתוך שדה חברו או הלוקח פירות תלושין ולקח הקרקע. המוכר שדהו לגוי וחזר ולקחה ממנו. ואשרה שביטלה. הביכורים אם יש להן שיעור מן התורה. הפריש ביכוריו והוסיף עליהן. וכיצד מפרישין הביכורים אם נטמאו הפירות כולם. ואם הפריש ביכוריו ונמוחו או נבזו. המפריש ביכוריו להעלותן בידו לירושלים.

יט. כיצד מפרישין הבכורים? יורד אדם לתוך שדהו
ורואה תאנה שבפירה, אשכול ענבים שבפירו, רמון
שבפר - קושטן בגמי ואומר: הרי אלו בכורים. והם
נעשים בכורים במחבר משקרא להן שם, ואף על פי
שעדין לא בשלו כל צרכן. ומשיגמרו ויתלשם מן
הקרקע - אינו צריך לחזר ולקרות להם שם. לא
הפרישין במחבר ולא קרא להם שם ויתלשם - הרי זה
מפרישם אחר שנתלשו. ואם נטמאו הפרות בלן - אינו
מפריש בכורים בטמאה, אלא מפריש מן הטהור על
הטמא לכתחלה. ואם אין לו פרות אחרות להפריש מהן
- יראה לי, שאינו מפריש בטמאה; שאין מפרישין
לאבוד. וכן יראה לי, שהבכורים שנטמאו - אינו מסיק
בהן התנור כתרומה טמאה, מפני שהן כקדשי מקדש.
כ. המפריש בכוריו ונמקו או נבזו או אבדו או שנגנבו
או שנטמאו - חייב להפריש אחרים תחתיהם; שנאמר:
תביא בית יי אלהיך - מלמד, שהוא חייב באחריותן עד
שיביאם להר הבית.
כא. המפריש בכוריו להעלותן בידו לירושלים - לא
ישלחם ביד שליח. ואם לקטן מתחלה על מנת לשלחם
ביד שליח - הרי זה מתר לשלחם.

יד. הלוקח פרות תלושין ולקח הקרקע - הרי זה מביא
בכורים, שהרי יש לו קרקע ופרותיה. מכל לו פרות חוץ
מן הקרקע, אפלו מחברים - מוכר אינו מביא, שהרי
אין לו פרות; ולוקח אינו מביא, שהרי אין לו קרקע.
חזר המוכר ולקח הפרות מן הלוקח - הרי זה מביא,
שהרי יש לו קרקע ופרותיה.
טו. המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקחה ממנו -
הרי זה מביא ממנה בכורים מן התורה; שאינה נפקעת
מן המצוה בקנין העובד כוכבים, כמו שבארנו.
טז. אשרה שבטלה - אין מביאין ממנה בכורים;
שהבכורים כקדשי מקדש הן.
יז. הבכורים אין להם שעור מן התורה, אבל מדבריהם
צריך להפריש אחד מששים. והרופה לעשות כל שדהו
בכורים - עושהו.
יח. הפריש בכוריו וחזר והוסיף עליהן או עטרן - הרי
התוספת כבכורים. במה דברים אמורים? כשהביא
מארץ ישראל; אבל אם הביא מעבר הירדן או מסוריא
- אינה כבכורים. ואף על פי שאינה כבכורים, אינה
נאכלת אלא בטהרה. ואין מעטירין את הבכורים בכל
מקום אלא משבעת המינים.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ז' ו"ג אייר ה'תשע"ה

או לישיב במקומה; או כדי שלא תגנב, וזה הוא בשביל
עצמו. וכן אם טלטל אותה מן החמה, כדי שלא תיבש
ותשבר, או מן הגשמים, כדי שלא תתפח ותפסד - הרי
זה טלטול בשביל עצמה; ומתה, מפני שמלאכתה
להתר.
ה. וכן מטלטל הוא הרחים או המכתשת לשבר עליה
אגוזים, או לעלות עליה למטה - וזה הוא לצורך גופו
- או לישיב במקומה. אבל אינו מטלטלה כדי שלא
תשבר, ולא כדי שלא תגנב. וכן כל פיוצא בזה.
ו. וכל שאינו כלי - כגון אבנים, ומעות, וקנים, וקורות,
וכיוצא בהן - אסור לטלטלן. אכן גדולה או קורה
גדולה - אף על פי שהיא נטלת בצורה בני אדם - אם
יש תורת כלי עליה, מטלטלין אותה. דלתות הבית -
אף על פי שהן כלים, לא הוכנו לטלטול; לפיכך, אם
נתפרקו, אפלו בשבת - אין מטלטלין אותן. וכן העפר
והחול והמת, אין מזיזין אותן ממקומן; וכן שמונה
[ירחי לידה] חי - הרי הוא כאבן, ואסור לטלטלו.
ז. מתר לטלטל הכלי, אפלו שלא לצורך תשמישו, אלא
לעשות בו מלאכה שלא נעשה לשמש. כיצד? נוטל
אדם קורנס [פטיש של מקצוענים] לפצע בו אגוזים,

יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ה

הלכות שבת

פרק כה

א. יש כלי שמלאכתו להתר, והוא הפלי שמתר לעשות
בו בשבת דבר שנעשה לו - כגון כוס לשתות בו,
וקערה לאכל בה, וספין לחתך בו בשר ופת, וקורנס
[פטיש המידע] לפצע בו אגוזים, וכיוצא בהן.
ב. יש כלי שמלאכתו לאסור, והוא הפלי שאסור
לעשות בו בשבת דבר שנעשה לו - כגון מכתשת
ורחים וכיוצא בהן, שאסור לכתש ולטחן בשבת.
ג. כל כלי שמלאכתו להתר - בין הנה של עץ, או של
חרש, או של אבן, או של מתכת - מתר לטלטלו
בשבת, בין בשביל עצמו של כלי, בין לצורך גופו, בין
לצורך מקומו. וכל כלי שמלאכתו לאסור - בין הנה של
עץ, או של חרש, או של אבנים, או של מתכת - מתר
לטלטלו בשבת, בין לצורך גופו, בין לצורך מקומו; אבל
בשביל עצמו של כלי, אסור.
ד. כיצד? מטלטל הוא את הקערה של עץ לאכל בה,

47 ובזמן שמשלטל אחד מהם ישלטל השני - אם היה
 48 צריך לדבר שמתר לטלטלו, מטלטלו ואף על פי שדבר
 49 האסור מטלטל עמו; ואם היה צריך לטלטל דבר
 50 האסור, לא יטלטלו באותו דבר המתר.
 51 טו. ביצד? פגה [נתאנה לא מבושלת] שהיתה טמונה
 52 בתבן, והררה [עוגה] שהיתה על גבי הגחלים - תוחבן
 53 בכוש או בכדד ונוטלן, ואף על פי שהתבן והגחלים
 54 ננערים בשעת נטילה; וכן לפת או צנונות שהיו טמונים
 55 בעפר, ומקצת העלין מגלין - שומטן [שולפס] בשבת
 56 בעלה שלהן, ואף על פי שהעפר ננער. אבל אם היה
 57 כפר או תינוק על גבי האבן, או על גבי הקורה - לא
 58 יטלטל האבן או הקורה בכפר או בתינוק שיש עליה.
 59 וכן כל פיוצא בזה.
 60 טז. נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו [משתוקק
 61 שירימו], והאבן בידו; אבל לא דינר - שאם פל הדינר,
 62 ישלנו האב בידו. כלפלה [סלסלה] שהיתה נקובה, וסתם
 63 נקב שלה באבן - מתר לטלטלה, שהרי האבן נעשת
 64 כדפן. היתה הכלפלה מלאה פרות, והאבן בתוך הפרות
 65 - אם היו הפרות רטבים, כגון ענבים ותותים, נוטל
 66 אותה כמות שהיא; שאם ינער [ישפור] הפרות, ישנפו
 67 בעפר; ובמקום הפסד לא גזרו.
 68 יז. חבית ששכח אבן על פיה - מטה על צדה, והיא
 69 נופלת; היתה בין החביות, מגביהה למקום אחר והאבן
 70 עליה, ומטה על צדה שם, והאבן נופלת. וכן השוכח
 71 מעות על הכר, וצדד לפר - נוער את הכר, והן נופלות;
 72 ואם צדד למקום הכר, נוטל את הכר והמעות עליו.
 73 אבל אם הניח המעות מערב שבת על הכר, או הניח
 74 האבן על פי החבית - הרי אלו אסורין לטלטלן, ואפלו
 75 נפלו המעות והאבן; שהרי נעשו בסיס לדבר האסור.
 76 יח. האבן [שמונחת לצורך הכבדה] שפקרויה [ידלעת
 77 שבאמצעותה שואבים מים] - אם ממלאין בה ואינה
 78 נופלת [האבן מחוברת היטב], הרי היא כמקצת הקרויה
 79 [וחלק ממנה], ומתר למלאה בה; ואם לאו [שהיא רפויה
 80 ופרודה], אין ממלאין בה. כגד שעל הקנה, שומטו מעל
 81 הקנה.
 82 יט. פרות שאסור לאכלן - כגון פרות שאינן מעשרין
 83 - אפלו הן חביבין במעשר מדבריהם [מדברבן], או מעשר
 84 ראשון שלא נטלה תרומתו, או תרומה טמאה, או
 85 מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן - אסור לטלטלן;
 86 אבל הדמאי [פירות ע"ה שספק אם הופרשן], הואיל
 87 וראוי לעניים [הדמאי מותר להם], וכן מעשר שני
 88 והקדש שפדן, אף על פי שלא נתן החמש - מתר
 89 לטלטלן.
 90 כ. מטלטל ישאל התרומה, אף על פי שאינה ראויה
 91 לו [לאוכלה]; ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה או
 92 עם החלין, אם היו שניהם בכלי אחד. בזה דברים

1 קרדם [גרזן] לחתוך בו דבלה [גוש תאנים], מגרה [משור]
 2 לגור [לחתוך] בה את הגבינה, מגרפה לגרף בה את
 3 הגורגרות, את הרחת [בה זורים התבואה להפריד
 4 הקליפה] ואת המזלג לתת עליו אכל לקטן, את הכוש
 5 [שיפוד קטן] ואת הכדד [כלי מכלי האריגה] לךחף בו,
 6 מחט של סקאין [יוצרי שקים] לפתח בו את הדלת, את
 7 המכתשת לישב עליה, וכן כל פיוצא בזה.
 8 ח. ומטלטל אדם מחט של יד השלמה [העשויה
 9 לחפירה], לטל בה את הקוץ; אבל אם נטל הקצה
 10 הנקוב שלה, או הקצה החד - אין מטלטלין אותה. ואם
 11 היתה גלם ועדין לא נקבה, מתר לטלטלה.
 12 ט. כל כלי שמקפיד עליו שמה ופחתו דמיו - כגון
 13 פלים המקצין [מיועדים] לסחורה, וכלים היקרים ביותר
 14 שמקפיד עליהם שמה ופסדו - אסור לטלטלן בשבת;
 15 וזה הוא הנקרא 'מקצה מחמת חסרון כס'; כגון המסר
 16 הגדול, ויתד של מחרשה, וספין של שחיטה, וספין של
 17 טבחים, וחרב של אשכפים [רצענים], וחרצין [גרזן]
 18 החרשים [נגרים], וקורנס [פטיש] הבשמים, וכיוצא בהן.
 19 י. כל כלי שהקצה מחמת האסור - אסור לטלטלו; כגון
 20 גר שהדליקו בו בשבת, והמנורה שהיה הנר עליה,
 21 ושלחן שהיו עליו מעות, אף על פי שזכה הנר או
 22 שנפלו המעות - אסור לטלטלן; שכל כלי שהיה אסור
 23 לטלטלו בין השמשות - נאסר לטלטלו כל השבת בזה,
 24 אף על פי שהלך הדבר שגורם לו האסור.
 25 יא. אבל כלי המקצה מחמת מאוס - כגון גר ישן של
 26 גפס, וכלי הצואה, וכיוצא בהן - מתר לטלטלן בשבת,
 27 אם הצדד להן.
 28 יב. כל הפלים הנטלין בשבת שנתפרקו ודלותיהן,
 29 כגון דלות תבה ומגדל [סוגי ארונות] - בין שנתפרקו
 30 בשבת, בין שנתפרקו קדם השבת - מתר לטלטל אותן
 31 דלותות. וכן כל הפלים הנטלין בשבת שנשברו - בין
 32 קדם שבת, בין בשבת - שבריהן נטלין; והוא, שהיה
 33 עושין מעין מלאכה; ביצד? שברי ערבה [קערה]
 34 לכסות בהן את פי החבית, שברי זכוכית לכסות בהן
 35 את פי הפך, וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אין השברים
 36 ראויין למלאכה כלל, אסור לטלטלן.
 37 יג. כל פסווי הפלים - נטלין בשבת; והוא, שיש תורת
 38 כלי עליהן. היה כלי מחבר בקרקע, כגון חבית הטמונה
 39 בארץ - אם יש לפסוי שלה בית אחיזה, מטלטלין
 40 אותו; ואם לאו, אין מטלטלין אותו. וכן פסווי
 41 הקרקעות, כגון בורות וחרצין [חפירות ארוכות וצרות
 42 שבקרקע] - אין מטלטלין פסוי שלהן, אלא אם כן יש
 43 לו בית אחיזה. פסוי התנור - אף על פי שאין לו בית
 44 אחיזה, מתר לטלטלו.
 45 יד. שני דברים, אחד אסור לטלטלו ואחד מתר
 46 לטלטלו, והם סמוכין זה לזה או זה על זה או זה בזה,

47 כו. בהמה שנופלה לבור או לאמת [תעלות] המים - אם
48 יכול לתן לה פרנסה [מזונה] במקומה, מפרנסין אותה
49 עד מוצאי שבת. ואם לאו, מביא כרים וכסתות ומניח
50 תחתיה; ואם עלתה, עלתה. ואף על פי שבטל כלי
51 מהכנו, שהרי משליכו לבור לתוך המים - מפני צער
52 בעלי חיים, לא גזרו. ואסור להעלותה בידו. וכן אין
53 עוקרין [מגביהים] בהמה וחייה ועוף בחצר, אבל דוחין
54 [דוחפים] אותן עד שיפנסו; ומדדין עגלים וסוסיים
55 [אוחזים בצווארם ומוליכים]. תרנגולת שבחנה, אין מדדין
56 אותה, מפני שהיא נשמטת מן היד, ונמצאו אגפיה
57 [גפיים שלה] נתלשין; אבל דוחין אותה עד שתפנס.

יום שני ח' אייר ה'תשע"ה

פרק כו

58 א. כל כלי האורג, וחבילים וקנים שלו - מותר לטלטלן
59 בכלי שמלאכתו לאסור; חוץ מכבד העליון וכבד
60 התחתון [אבזרי מכונת האריגה] - לפי שאינו נטלן,
61 מפני שהן תקועין. וכן העמודים של אורג - אסור
62 לטלטלן, שמא יתכן הגמות שלהן. ושאר כלי האורג,
63 מתירין.
64 ב. מכבדות [מטאטא] של תמרה וכיוצא בהן שמכבדין
65 בהן הקרקע - הרי הן בכלי שמלאכתו להתר, שהרי
66 מותר לכבד בשבת. לבנים שנושאים מן הבנין - הרי הן
67 בכלי שמלאכתו להתר, מפני שראויין להסב עליהן,
68 שהרי שפין [משייפים] אותן ומתקנין אותן; ואם צבר
69 אותן [סדרן זה על זה] - הרי הקצץ, ואסור לטלטלם.
70 ג. חרש קטנה - מותר לטלטלה אפלו ברשות הרבים,
71 הואיל וראויה היא בחצר לכסות בה פי כלי קטן.
72 מגופת חבית שנתפתתה [שנשברה החבית] - היא
73 ושבירה, מותר לטלטלה; ואם זרקתה לאשפה מבעוד יום,
74 אסור לטלטלה. כלי שנתרצע [נשבר] - לא יתלש ממנו
75 חרש לכסות בו או לסמך בו.
76 ד. מותר להכניס לבית הכסא שלש אבנים מקרנולות
77 [חדות הראויות לקינוח] לקנח בהן; וכמה שעורן? כמלא
78 היד. אבל אדמה שהיא קרובה להתפרך, אסור לטלטלה
79 לקנח בה. ומותר להעלות האבנים לגג לקנח בהן. ירדו
80 עליהן גשמים ונשתקעו בטיט [שבגג] - אם רשומן נכר,
81 מותר לטלטלן. אכן שיש עליה טנוף, שודאי לקנח היא
82 - מותר לטלטלה, ואפלו היא גדולה.
83 ה. היה לפניו צרור [אבן קטנה] וחרש, מקנח בצרור;
84 ואם היה החרש מאגני [אחזין] בלים, מקנח בחרש. היה
85 לפניו צרור ועשבים - אם היו עשבים רבים, מקנח
86 בהן; ואם לאו, מקנח בצרור.
87 ו. שהרי מחצלת שבלו [נרקבו] - הרי הם בכלי
88 שמלאכתו להתר, מפני שראויין לכסות בהן הסנוף;
89
90

1 אמורים? בשהיתה הטהורה למטה, והיו פרות המטנפין
2 בקרקע - שאם ינער [ישרור] אותן, יפסדו. אבל אם היו
3 אגוזים ושיקדים וכיוצא בהן - נוער הכלי, ונוטל
4 הטהורה או החלין, ומניח השמאה. ואם היה צריך
5 למקום הכלי - בין שהטהורה למעלה בין שהיתה
6 למטה, מטלטל הכל כאחד.
7 כא. מדבק [שורה] של אבנים שחשב [לישיבה] עליו
8 מבעוד יום - אם למדום [סידורם לישיבה], מותר לישב
9 עליהן למחר; ואם לאו, אסור. חריות [ענפים] של דקל
10 שגרדן לעצים [להסיקן באש], ונמלך עליהן מערב שבת
11 לישיבה - מותר לטלטלן; וכן אם ישב עליהן מבעוד
12 יום, מותר לטלטלן.
13 כב. הקש שעל המטה - לא ינענעו בידו, אבל מנענעו
14 בגופו; ואם היה מאכל בהמה, מותר לטלטלו. וכן אם
15 היה עליו [על הקש] פר או סדין וכיוצא בהן - מנענעו
16 בידו, שהרי נעשה כמי שישב עליו מבעוד יום. המכניס
17 קפה של עפר לביתו - אם יחד לה קרן זוית מערב שבת
18 - מטלטלו בשבת, ועושה בו כל צרכיו.
19 כג. אסור לבטל כלי מהכנו [ממה שהיה מוכן להיעשות
20 בו מבעוד יום], מפני שהוא פסותר. ביצר? לא יתן כלי
21 תחת הגר בשבת לקבל את השמן הנוטף - שהשמן
22 שבגר אסור לטלטלו, וכשיפל לכלי, יאסר טלטול הכלי
23 שהיה מתר; וכן כל פיוצא בזה. לפיכך, אין נותנין כלי
24 תחת התרנגולת לקבל ביצתה, אבל כופה הוא הכלי
25 עליה. וכן כופה הכלי על כל דבר שאסור לטלטלו,
26 שהרי לא בטלו; שאם יחפץ, יטלנו.
27 כד. נותנין כלי תחת הדלף [נזילת מים], ואם נתמלא
28 הכלי - שופך ושונה, ואינו נמנע; והוא, שהיה הדלף
29 ראוי לרחיצה. אבל אם אינו ראוי, אין נותנין; ואם נתן,
30 מותר לטלטלו במים המאוסין שבו; שאין עושין גרף
31 [כלי] של רעי [צואה] לכתחלה [במכוון] אך בדיעבד
32 מותר.
33 כה. חבית של טבל [יין שלא הופרש תרומות ומעשרות]
34 שנושבה, מביא כלי ומניח תחתיה; הואיל ואם עבר
35 [על האיסור] ותקנו [תרם והפריש], מתקן [מותר באכילה]
36 - הרי הוא פתוק. ונותנין כלי תחת הגר לקבל ניצוצות
37 [של השמן, שלא תגרם שריפה], מפני שאין בהן ממש,
38 ומותר לטלטל הכלי. קורה שנושבה - אין סומכין אותה
39 בספסל או בארכות [קדשין] המטה, אלא אם כן היו
40 רווחים [רפויים]; וכל זמן שישפץ יטלם, כדי שלא
41 יבטל כלי מהכנו. ופורשין מחצלת על גבי אבנים
42 בשבת, או על גבי פורת דבורים, בחמה מפני החמה,
43 ובגשמים מפני הגשמים - ובכלבד שלא יתפון לצוד;
44 שהרי נוטלה בכל עת שירצה. וכופין את הסל בשבת
45 לפני האפרוחין, בשביל שיעלו עליו ויגרדו - שהרי מותר
46 לטלטלו כשיגרדו מעליו. וכן כל פיוצא בזה.

לפיכך אם יחדן לתשמיש, מתרין. והשלחין [עורות]
 שאינן מעובדים] - מתר לטלטלן, בין שהיו של בעל
 הבית או של אמן; מפני שאינו מקפיד עליהן.
 יג. כל דבר מטנף, כגון ראי וקיא וצואה וכיוצא בהן
 - אם היו בחצר שיושבין [דריס] בה, מתר להוציאן
 לאשפה או לבית הפסא; וזה הוא הנקרא גרף של
 רעי. ואם היו בחצר אחרת - כופין עליהן כלי, כדי
 שלא יצא הקטן ויתלכלך בהן. רק שעל הקרקע - דורסו
 לפי תמו, והולך. ומטלטלין כנונא [כלי לגחלים
 מנחושת] מפני אפרו, אף על פי שיש עליו שברי עצים,
 מפני שהוא כגרף של רעי. ואין עושין [יוצרים] גרף של
 רעי לכתחלה בשבת; אבל אם נעשה מאליו, או שעבר
 ועשהו - מוציאין אותו.
 יד. שמן שיוצא מתחת הקורה של בית הבר בשבת,
 וכן תמרים ושקדים המוכנין לסחורה - מתר לאכלן
 בשבת; ואפלו אוצר [מחטן] של תבואה, או תבואה
 צבורה - מתחיל להסתפק ממנה בשבת; שאין שם אכל
 שהוא מקצה בשבת כלל, אלא הכל מוכן הוא. חוץ
 מגורגרות [תאנים] וצמוקין שבמקצה [חצר שמאחורי
 הבית], בזמן שמבישין אותן; הואיל ומסריחות ביניהם,
 ואין ראויין לאכילה - הרי הן אסורין בשבת משום
 מקצה. חבית שנתגלתה [הוסר כיסויה], ואבטיח
 שנשברה - אף על פי שאינן ראויין לאכילה [שמא נחש
 שם בהם ארס], נוטלין ומניחין במקום המצנע. כיוצא בו,
 קמיע [קלף עם שמות הקודש לסגולה] שאינו ממחה
 [שכתבו מי שאינו מומחה] - אף על פי שאין יוצאין בו,
 מטלטלין אותו. מותר השמן שבנר ושבקערה שהדליקו
 בהן באותה שבת - אסור להסתפק ממנו באותה שבת,
 מפני שהוא מקצה מחמת אסור.
 טו. אוצר [מחטן] של תבואה או של פדי זין - אף על
 פי שמותר להסתפק ממנו, אסור להתחיל בו לפנותו
 אלא לדבר מצוה, כגון שפנהו להכנסת אורחין, או
 לקבץ בו בית המדרש. וכיצד מפנין אותו? כל אחד
 ואחד ממלא ארבע או חמש קפות, עד שגומרים; ולא
 יכבדו [ינקו] קרקעיתו של אוצר, כמו שבארנו, אלא
 נכנס ויוצא בו, ועושה שביב ברגלו בכניסתו וביציאתו.
 טז. כל שהוא ראוי למאכל בהמה וחייה ועוף המצויין,
 מטלטלין אותו בשבת. כיצד? מטלטלין את התורמוס
 [מין קטנית] היבש, מפני שהוא מאכל לעזים - אבל לא
 את הלח; את החצב [מין ירק], מפני שהוא מאכל
 לצבאים; את [גרעיני צמח] - החרדל, מפני שהוא מאכל
 ליונים; את העצמות, מפני שהן מאכל לכלבים. וכן כל
 הקלפין והגרעינין הראויין למאכל בהמה, מטלטלין
 אותן. ושאין ראויין - אוכל את האכל, וזורקן
 לאחוריו; ואסור לטלטלן. ומטלטלין בשר תפוח
 [סרוח], מפני שהוא מאכל לחיה. ומטלטלין בשר חי

1 אכל שגרי בגדים שאין בהן שלש על שלש - אסור
 2 לטלטלן, שאינן ראויין לא לעניים ולא לעשירים. שברי
 3 תנור - מתר לטלטלן, והרי הן ככל הכלים שמלאכתן
 4 להתר. כירה שנשמטה אחת מרכותיה [רגליה] - אסור
 5 לטלטלה, שמא יתקע [בחזק את אותה רגל].
 6 ז. סלם של עליה - אסור לטלטלו, שאין עליו תורת
 7 כלי. ושל שוכף - מתר להטותו, אבל לא יוליכו משוכף
 8 לשוכף, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא
 9 לצור. קנה שמוסקין בו הציתים [מהפכין בו הציתים בבית
 10 הבר] - אם יש עליו תורת כלי, הרי הוא ככלי
 11 שמלאכתו לאסור; קנה שהתקינו בעל הבית להיות
 12 פותח ונועל בו - אם יש תורת כלי עליו, הרי הוא ככלי
 13 שמלאכתו להתר.
 14 ח. דלת שהיה לה ציר [יחד שהדלת טובבת עליה], אף
 15 על פי שאין לה עתה ציר, שהכנינה לסתם בה מקום
 16 מקצה, והיא נגנרת [על הארץ] שנוטלין אותה וסותמין
 17 בה, וכן חדקים [קוצים] שסותמין בהן הפרצה, וכן
 18 מחצלת הנגנרת - בזמן שקשורין ותלוין בכחל,
 19 סותמין בהן; ואם לאו, אין נועלין בהן. ואם היו גבוהין
 20 מעל הארץ, נועלין בהן.
 21 ט. דלת שהיא לוח אחד, ששומטין אותה ונועלין בה
 22 - אם לא היה לה למטה כן [יסוד] כמו אסקפה [מפתח],
 23 שמוכיח עליה שהיא כלי מוכן לנעילה - אין נועלין
 24 בה; וכן נגר [יחד נעילה] שיש בראשו קלוסטרטא [כמין
 25 רימון], שמוכחת עליו שהוא כלי מוכן לנעילה, ואינו
 26 קורה כשאר הקורות - נועלין בו בשבת.
 27 י. נגר שאין בראשו קלוסטרטא - אם היה קשור ותלוי
 28 בדלת, נועלין בו; וכן אם היה נשל, ואגדו עמו [היה
 29 קשור לדלת בחבל]. אבל אם היה אגדו קבוע בדלת,
 30 והיה הנגר נשמש כמו קורה, ומניחין אותו בזוית
 31 [במקום אחר], וחוזרין ונועלין בו בעת שרוצין - הרי זה
 32 אסור לנעל בו; שאין עליו תורת כלי, ואינו אגוד, ואין
 33 בו אגד להוכיח עליו.
 34 יא. מנורה של חליות [המורכבת מכמה חלקים], בין
 35 גדולה בין קטנה - אין מטלטלין אותה, שמא יחזירה
 36 [ירכיבה] בשבת. הרי בה חדקים [חריצים הדומים
 37 לפרקים], והיא נראית כבעלת חליות - אם היתה גדולה
 38 הנשלת בשתי ידיים, אסור לטלטלה; היתה קטנה מזו,
 39 מתר לטלטלה.
 40 יב. מנעל שעל גבי האמנוס [דפוס עץ], שומטין אותו
 41 בשבת. מכבש של בעלי בתים [שתי לוחות עץ שביניהם
 42 מיישרים את הבגדים] - מתירין [ליטול בגד מביניהם],
 43 אבל לא כובשין [לא מכניסין ביניהם בגד לגחצו]; ושל
 44 כובסין - לא יגע בו, מפני שהוא מקצה מחמת חסרון
 45 כים [נמנע מלגעת בו שמא יתקלקל]. וכן גזי צמר - אין
 46 מטלטלין אותן, מפני שהוא מקפיד עליהן [לשמרם];

וְזֶה מְבִיא מַחְצֶלֶת וּפּוֹרֵשׁ עַל גְּבִי; זֶה זֹקֵף מִטָּהוּ [כדי]
 לעגן עליה המחצלת] וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְזֶה זֹקֵף מִטָּהוּ וְנִשְׁמָט
 וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְנִמְצָאֵת מַחְצֶה עֲשׂוּיָה מֵאֵלֶיהָ - שְׁהָרִי
 מַחְצֶלֶת זֶה וּמַחְצֶלֶת זֶה, גִּיּוֹהֵן סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ; וְשֵׁנִי
 קְצוֹתֶיהָ עַל הַקֶּרֶקַע מִשְׁנֵי צַדֵּי הַמֵּת.
 כג. מֵת שֶׁהִסְרִיחַ בְּבֵיתוֹ, וְנִמְצָא מְתַבָּזָה בֵּין הַחַיִּים, וְהֵם
 מְתַבָּזִים מִמֶּנּוּ - מִתּוֹר הוֹצִיאוּ לְכַרְמְלִית; גְּדוֹל כְּבוֹד
 הַבְּרִיּוֹת, שְׂדוּחָהּ אֵת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבִתוֹרָה, שֶׁהוּא "לֹא
 תְסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ", וְאִם הָיָה לָהּ מְקוֹם
 אַחֵר לְצֵאת לוֹ, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ - אֲלֹא מְנִיחִין אוֹתוֹ
 בְּמִקְוָמוֹ, וְיוֹצֵאִין הֵן.

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ה

פרק כז

א. הַיּוֹצֵא חוּץ לְתַחוּם הַמִּדְינָה בְּשַׁבָּת - לוֹקֵה, שְׁנָאֵמַר:
 "אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"; מְקוֹם זֶה, הוּא
 תַּחוּם הָעִיר. וְלֹא נִתְּנָה תוֹרָה שְׁעוֹר לְתַחוּם זֶה; אֲבָל
 תְּכַמִּים הֶעֱתִיקוּ [קִיבְלוּ בַּמִּסּוּרֹת], שֶׁתַּחוּם זֶה הוּא חוּץ
 לְשָׁנִים עֶשֶׂר מִל מִל כָּנֹגֵד מִחֲנָה יִשְׂרָאֵל, וְכָף אָמַר לָהֶם
 מִשָּׁה רַבְּנֵי: "לֹא תֵצֵאוּ חוּץ לְמַחֲנֶה". וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים,
 שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם חוּץ לָעִיר, אֲלֹא עַד אֶלְפִים אָמָּה; אֲבָל
 חוּץ לְאֶלְפִים - אֲסוּר; שְׁאֵלְפִים, הוּא מִגֶּרֶשׁ [מִתַּחוּם]
 הָעִיר.
 ב. נִמְצָאֵת לְמַד, שֶׁמִּתּוֹר לְאָדָם בְּשַׁבָּת לְהֵלֵךְ אֵת כָּל
 הָעִיר כְּלָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה [גְּדוּלָה] כְּנִינָה, בֵּין שְׁהִיָּתָהּ
 מִקְּפַת חוּמָה, בֵּין שֶׁלֹּא הָיְתָה מִקְּפַת חוּמָה. וְכֵן מִתּוֹר לוֹ
 לְהֵלֵךְ חוּץ לָעִיר אֶלְפִים אָמָּה לְכָל רוּחַ מְרִבְעוֹת כְּטַבֵּלָה
 מְרִבְעַת, כְּדִי שִׁיְהִי נִשְׁכָּר [מְרוּיָח] אֵת הַזְּיוֹת. וְאִם יֵצֵא
 חוּץ לְאֶלְפִים - מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרִדּוֹת [מַלְקוֹת מְדוּבָּנִן],
 עַד שָׁנִים עֶשֶׂר מִל; אֲבָל אִם יֵצֵא וְהִרְחִיק מִן הָעִיר יִתֵּר
 עַל שָׁנִים עֶשֶׂר מִל, אֲפִלּוּ אָמָּה אַחַת - לוֹקֵה מִן הַתּוֹרָה.
 ג. הַמְהֵלֵךְ חוּץ לְתַחוּם לְמַעַל מַעֲשֶׂה טַפְחִים, כְּגוֹן
 שֶׁקָּפַץ עַל גְּבִי עַמּוּדִים שֶׁגְּבוּהֵין עֲשָׂרָה וְאֵין בְּכָל אֶחָד
 מֵהֶן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה - הָרִי זֶה סֶפֶק [בַּגְּמָרָא] אִם יֵשׁ
 תַּחוּמִּין לְמַעַל מַעֲשֶׂה; אֲבָל אִם הֵלֵךְ עַל מְקוֹם שֵׁשׁ
 בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה - הָרִי זֶה כְּמַהֲלֵךְ עַל הָאֶרֶץ, וְיֵשׁ
 אֲסוּר תַּחוּמִּין שָׁם.
 ד. מִי שֶׁשָּׁבַת בְּדִיר [שֶׁטַח מְגוּדָר לְצֵאתוֹ] שְׁבִמְדָּבָר, אוֹ
 בְּסֶהַר [מִגֶּרֶשׁ מְגוּדָר], אוֹ בְּמַעֲרָה, וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן מְרִשּׁוֹת
 הַיַּחֲדִיד - מִהֵלֵךְ אֵת כְּלָה, וְחוּצָה לָהּ אֶלְפִים אָמָּה לְכָל
 רוּחַ בְּרִבּוּעַ. וְכֵן הַשּׁוֹבֵת בְּבִקְעָה, אֲפִלּוּ הָיָה יֵשׁ בְּשַׁעַה
 שְׁנֹכְנִים הַשְּׁבֵת, שֶׁלֹּא קָנָה [לֹא הִתְכוּוֹן לְקוֹנוֹ] - שְׁבִיתָהּ
 - יֵשׁ לוֹ לְהֵלֵךְ מִמְּקוֹמוֹ אֶלְפִים אָמָּה לְכָל רוּחַ בְּרִבּוּעַ.
 הָיָה מִהֵלֵךְ בְּבִקְעָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ [הִיכֹן] תַּחוּם שַׁבָּת -
 מִהֵלֵךְ אֶלְפִים פְּסִיעוֹת בִּינּוּיּוֹת, וְזֶה הוּא תַּחוּם שַׁבָּת.

1 [שְׁאִינוֹ מְבוּשָׁל], בֵּין תָּפַל [לֹא מְלוּחַ] בֵּין מְלוּחַ, מִפְּנֵי
 2 שְׁרָאוֹי לְאָדָם. וְכֵן דָּג מְלִיחַ; אֲבָל הַתָּפַל, אֲסוּר
 3 לְטַלְטֵלוֹ.
 4 יז. אֵין מְטַלְטֵלִין שְׁבָרִי וְכוּכִית, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מֵאֲכָל
 5 לְנַעֲמִיּוֹת [בֵּת יַעֲנָה], וְלֹא חֲבִילִי זְמוּרוֹת [עַנְפֵי הַגֶּפֶן], אִף
 6 עַל פִּי שֶׁהֵן מֵאֲכָל לְפִילִים, וְלֹא אֵת הַלוּף [מִין עֵשֶׂב],
 7 אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מֵאֲכָל לְעוֹרָבִים - מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֵלוֹ
 8 וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן מְצוּיִין אֲצֵל רֹב בְּנֵי אָדָם.
 9 יח. חֲבִילִי קֶשׁ וְחֲבִילִי עֲצִים וְחֲבִילִי זָרָדִין - אִם הִתְקִינָן
 10 לְמֵאֲכָל בְּהֶמָּה, מְטַלְטֵלִין אוֹתָן; וְאִם לֹא, אֵין מְטַלְטֵלִין
 11 אוֹתָן. חֲבִילִי סִיָּאָה וְאֲזוּב וְקוֹרְנִית [מִינֵי צִמְחִים הַרְאוּם
 12 לְהַסְקָה וּלְבַהֲמָה] - הַכְּנִיסָן לְעֵצִים, אֵין מִסְתַּפֵּק מֵהֶן
 13 בְּשַׁבָּת; לְמֵאֲכָל בְּהֶמָּה, מִסְתַּפֵּק מֵהֶן. וְכֵן בְּאִמִּיתָא, וְכֵן
 14 בְּפִיגָם [מִינֵי צִמְחִים], וְכֵן בְּשָׂר מִינֵי תַבְלִין.
 15 יט. אֵין גּוֹרְפִין מֵאֲכָל מִלְּפָנֵי הַפֶּטֶם [שׁוֹר שֶׁמִּפְטָמִים
 16 אוֹתוֹ], בֵּין בְּאָבוּס [כְּלִי הַאֲכִלָּה לְבַהֲמָה] שֶׁל כְּלִי בֵּין
 17 בְּאָבוּס שֶׁל קֶרֶקַע [שֶׁבִּנּוּי עַל הַקֶּרֶקַע]; וְאֵין מְסַלְקִין
 18 [הַמֵּאֲכָל] לְצִדְדֵין מִפְּנֵי הָרָאִי [שֶׁלֹּא יִתְלַכְּדוּ], גְּזֵרָה שְׁמָא
 19 יִשְׁגָּה גְּמֻת. וְנוֹטֵלִין מִלְּפָנֵי הַחֲמוֹר, וְנוֹתְנִין לְפָנֵי הַשּׁוֹר;
 20 אֲבָל אֵין נוֹטֵלִין מִלְּפָנֵי הַשּׁוֹר, וְנוֹתְנִין לְפָנֵי הַחֲמוֹר -
 21 מִפְּנֵי שֶׁהַמֵּאֲכָל שֶׁלְּפָנֵי הַשּׁוֹר מְטַנֵּף בְּרִירוֹ, וְאֵין רָאוּי
 22 לְמֵאֲכָל בְּהֶמָּה אַחֲרָיו. וְכֵן עֲלִין שְׂרִיחָם רַע וּמָאוּס, וְאֵין
 23 הַבְּהֶמָּה אוֹכְלָתָן - אֲסוּר לְטַלְטֵלָן. לְפִיכָךְ, תְּלִי שֶׁל דָּגִים
 24 [עַץ שְׁתוּלִים בּוֹ דָּגִים], אֲסוּר לְטַלְטֵלוֹ; וְשֶׁל בָּשָׂר, מִתּוֹר.
 25 וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.
 26 כ. אִף עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְטַלְטֵל אֵת הַמֵּת בְּשַׁבָּת, סָכִין
 27 אוֹתוֹ וּמִדִּיחִין אוֹתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִזְיוּ בּוֹ אָבִיר.
 28 וְשׁוֹמְטִין אֵת הַכֹּר מִתַּחֲתָיו, כְּדִי שִׁיְהִי מִטָּל עַל הַחוּל,
 29 בְּשִׁבִּיל שִׁימְתִּין [וְלֹא יִסְרִיחַ]. וּמִבִּיאִין כְּלִי מִקָּר [הַגּוֹרֵם
 30 קְרִירוֹת] וְכִלִּי מִתְּכוֹת, וּמְנִיחִין לוֹ עַל כֶּרֶסוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא
 31 תִּפּוּחַ; וּפּוֹקְקִין אֵת נִקְבָיו, שֶׁלֹּא יִכְנס בֵּהֶן הָרוּחַ.
 32 וְקוֹשְׂרִין אֵת הַלֶּחֶי - לֹא שִׁיעֲלָה [לְסִגּוֹר מִה שֶׁנִּפְתַּח],
 33 אֲלֹא שֶׁלֹּא יוֹסִיף; וְאֵין מְאֻמָּצִין [עוֹצְמִים] אֵת עֵינָיו
 34 בְּשַׁבָּת.
 35 כא. מֵת הַמִּטָּל בַּחֲמָה - מְנִיחַ עָלָיו כֶּכָר אוֹ תִינוֹק,
 36 וּמְטַלְטֵלוֹ. וְכֵן אִם נָפְלָה דִלְקָה בְּתֶצֶר שֵׁשׁ בָּהּ מֵת,
 37 מְנִיחַ עָלָיו כֶּכָר אוֹ תִינוֹק וּמְטַלְטֵלוֹ; וְאִם אֵין שָׁם כֶּכָר
 38 וְלֹא תִינוֹק, מְצִילִין אוֹתוֹ מִן הַדִּלְקָה מִכָּל מְקוֹם - שְׁמָא
 39 יָבוֹא לְכַבּוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּהוּל עַל מֵתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁרָף.
 40 וְלֹא הַתִּירוֹ לְטַלְטֵל בְּכֶכָר אוֹ בְּתִינוֹק, אֲלֹא לְמַת בְּלִבָּד,
 41 מִפְּנֵי שֶׁאֲדָם בְּהוּל עַל מֵתוֹ.
 42 כב. הָיָה מִטָּל בַּחֲמָה, וְאֵין לָהֶם מְקוֹם לְטַלְטֵלוֹ, אוֹ
 43 שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִזְיוֹ מִמְּקוֹמוֹ - בְּאֵין שְׁנֵי בְנֵי אָדָם, וְיוֹשְׁבִין
 44 מִשְׁנֵי צִדְדָיו; חֵם לָהֶם מִלְּמַטָּה [מִחוּס הַקֶּרֶקַע] - זֶה
 45 מְבִיא מִטָּהוּ וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ, וְזֶה מְבִיא מִטָּהוּ וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ;
 46 חֵם לָהֶם מִלְּמַעַלָּה - זֶה מְבִיא מַחְצֶלֶת וּפּוֹרֵשׁ עַל גְּבִי,

47 ברשות היחיד - כגון שנתנוהו גוים בדיר וסהר ומערה,
48 או בעיר אחרת - יש לו להלך את פלה; וכן אם יצא
49 לאחד מאלו בשנגה, ונזכר והוא בתוכן - מהלך את
50 פלה.

51 יג. יצא חוץ לתחום לדעת - אף על פי שחזר שלא
52 לדעת, כגון שהחזירוהו גוים או רוח רעה - אין לו אלא
53 ארבע אמות; וכן אם יצא חוץ לתחום לדעת - אף על
54 פי שהוא בתוך רשות היחיד, כגון דיר וסהר - אין לו
55 אלא ארבע אמות. המפרש [בספינה] בים הגדול - אף
56 על פי שהוא חוץ לתחום ששבת בו, מהלך את כל
57 הספינה פלה, ומטלטל בכלה.

58 יד. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, והקפיד במחיצה
59 בשבת - יש לו להלך כל אותה המחיצה; והוא, שלא
60 תהיה יתר על אלפים אמה. ואם היה תחום שיצא
61 ממנו מכלע מקצתו בתוך המחיצה שנעשת שלא
62 לדעתו - הואיל ויש לו להלך את כל המחיצה, הרי
63 זה נכנס לתחומו; וכיון שיכנס, הרי הוא כאלו לא
64 יצא.

65 טו. כל מי שאין [שאסור] לו לזוז ממקומו, אלא בתוך
66 ארבע אמות - אם נצרך לנקבי, הרי זה יוצא ומרחיק
67 ונפנה וחוזר למקומו. ואם נכנס למקצת תחום שיצא
68 ממנו, בעת שרחיק להפנות - הואיל ונכנס ונכנס,
69 וכאלו לא יצא; והוא, שלא יצא בתחלה לדעת
70 [בכוונה]; אבל אם יצא לדעת - אף על פי ששכנס,
71 אין לו אלא ארבע אמות.

72 טז. כל מי שיצא ברשות בית דין - כגון העדים
73 שבאו להעיד על ראית הלכנה, וכיוצא בהן ממי
74 שמתר לו לצאת לדבר מצוה - יש לו אלפים אמה
75 לכל רוח, באותו מקום שהגיע לו; ואם הגיע למדינה
76 - הרי הוא כאנשי העיר, ויש לו אלפים אמה לכל
77 רוח חוץ למדינה.

78 יז. היה יוצא ברשות, ואמרו לו והוא הולך בדרך:
79 'כבר נעשת המצוה שיצאת לעשותה' - יש לו
80 ממקומו אלפים אמה לכל רוח; ואם היה מקצת תחום
81 שיצא ממנו ברשות, מכלע בתוך אלפים שיש לו
82 ממקומו - הרי זה חוזר למקומו, וכאלו לא יצא. וכל
83 היוצאין להציל נפשות ישראל מיד גוים, או מן הנזק,
84 או מן המפלת - יש להם אלפים אמה לכל רוח
85 ממקום שהצילו בו; ואם היתה יד הגוים תקיפה, והיו
86 מפחדין לשבות במקום שהצילו - הרי אלו חוזרין
87 בשבת למקומן, ובכלי זינן.

יום רביעי י' אייר ה'תשע"ה

פרק כח

88 א. כל בית דירה שהוא יוצא מן המדינה [העיר] - אם
89
90

1 ה. המהלך אלפים אמה שיש לו להלך, ושלמה מדתו
2 בתוך דיר או סהר או מערה או בתוך המדינה - אינו
3 מהלך אלא עד סוף מדתו; ואין אומרים: 'הואיל וכלתה
4 מדתו בתוך רשות היחיד, מהלך את פלה'. במה דברים
5 אמורים? בשפלתה מדתו במקצת העיר, או במקצת
6 המערה; אבל אם היתה אותה רשות היחיד מכלעת
7 בתוך אלפים אמה שלו - תחשב לו כל אותה הרשות
8 כארבע אמות, ומשלימין לו את השאר.
9 ו. כיצד? הרי שהיה אלה ממקום שביתתו, או
10 מחוץ לעיר, עד מדינה או מערה שיש בארבה אלה
11 אמה, או פחות מאלה - מהלך את כל המדינה או
12 המערה שפגע בה, ומהלך חוצה לה אלה אמה פחות
13 ארבע אמות.

14 ז. אבל אם היה במדינה או במערה שפגע בה בתוך
15 מדתו, אלה אמה ואמה - אינו מהלך בה אלא אלה
16 אמה בלבד, שהוא תשלום אלפים שיש לו.

17 ח. מי שפלתה מדתו בחצי העיר - אף על פי שאינו
18 מהלך אלא עד סוף מדתו, מתר לטלטל בכל העיר על
19 ידי זריקה. וכן מי ששבת בבקעה, והקיפוהו גוים
20 מחיצה בשבת - אינו מהלך בה אלא אלפים אמה לכל
21 רוח, אף על פי שהוא בתוך המחיצה; ומתר לו לטלטל
22 בכל המחיצה על ידי זריקה, אם הקיפוהו לשם דירה.
23 ט. מי שהיה בא בדרך לפנס למדינה, בין שהיה בא
24 בים, בין שהיה בא בחרבה [ביבשה] - אם נכנס בתוך
25 אלפים אמה קרוב לעיר, קדם שיכנס השבת - אף על
26 פי שלא הגיע למדינה [לעיר] אלא בשבת, הרי זה יכנס
27 ויהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח.

28 י. היה בא למדינה וישן בדרך, ולא געור בשבת,
29 וכשגעור, מצא עצמו בתוך התחום - הרי זה יכנס לה,
30 ויהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח; מפני
31 שדעתו היתה להלך למדינה זו, ולפיכך קנה שביתה עם
32 בני המדינה כמותן - שהרי נכנס עמהן בתחום.

33 יא. מי שיצא חוץ לתחום, אפלו אמה אחת - לא יכנס;
34 שהארבע אמות שיש לו לאדם, תחלתן ממקום שהוא
35 עומד בו; לפיכך, כיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יתר,
36 ישוב ממקומו, ואין לו להלך אלא בתוך ארבע אמות
37 מעמידת רגליו ולחוץ. וכן מי שהחשיך חוץ לתחום
38 המדינה, אפלו אמה אחת - הרי זה לא יכנס לה, אלא
39 יהלך ממקום ששכנס עליו השבת והוא עומד בו, אלפים
40 אמה בלבד. ואם פלתה מדתו במקצת העיר, מהלך עד
41 סוף מדתו [בלבד], כמו שאמרנו. היתה רגלו אחת בתוך
42 התחום, ורגלו אחת חוץ לתחום - הרי זה יכנס.

43 יב. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעתו - כגון
44 שהוציאוהו גוים או רוח רעה, או ששגג ויצא - אין לו
45 אלא ארבע אמות. חזר לדעת [בכוונה], אין לו אלא
46 ארבע אמות; החזירוהו, כאלו לא יצא. ואם נתנוהו

עוֹשִׂין לָהּ זְוִיּוֹת [מחשיבים אותה כמורבעת], וְרוֹאִין
אוֹתָהּ כְּאֵלוּ הִיא בְּתוֹךְ מִרְבָּע, וּמוֹדְדִין חוּץ מִצְלָעוֹת
אוֹתוֹ מִרְבָּע אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ - שְׁנֵמָצָא מִשְׁתַּכֵּר
[מרווח] הַזְּוִיּוֹת.

ז. וְכֵן אִם הָיְתָה מְשֻׁלָּשֶׁת, אוֹ שֵׁשׁ לָהּ צְלָעוֹת רַבּוֹת -
מִרְבָּעִין אוֹתָהּ, וְאַחֵר כִּף מוֹדְדִין חוּץ לְמִרְבָּע אֲלֵפִים
אֲמָה לְכָל רוּחַ; וְכִשְׁהוּא מִרְבָּעָה, מִרְבָּעָה כְּרֹבֵעַ הָעוֹלָם
[צפונה כנגד צפון העולם דרומה כנגד דרומו וכו'], כְּדִי
שֶׁתֵּהָא כָּל רוּחַ מִמָּנָה מְשׁוּכָה כְּנֶגֶד רוּחַ מְרוּחוֹת הָעוֹלָם,
וּמִכֹּנֶת כְּנֶגְדָּהּ.

ח. הָיְתָה רְחֵבָה מִצַּד אֶחָד וּקְצֵרָה מִצַּד אֶחָד - רוֹאִין
אוֹתָהּ כְּאֵלוּ הִיא כְּלָה רְחֵבָה. הָיְתָה עֲשׂוּיָה כְּמִין גַּם [ג']
יוֹנִית כְּעִין כ"ף טופית שלנו], אוֹ שֶׁהָיְתָה עֲשׂוּיָה כְּקֶשֶׁת
- אִם יֵשׁ בֵּין שְׁנֵי רִאשֵׁיהָ פָחוֹת מֵאַרְבַּעַת אֲלֵפִים אֲמָה
- מוֹדְדִין לָהּ מִן הַיָּתֵר [יותר] - בַּחֲבַל הַנִּמְתַּח בְּשֵׁנֵי קִצּוֹת
הַקֶּשֶׁת, וְרוֹאִין אֶת כָּל הָרֵחֵב שֶׁבֵּין הַיָּתֵר וְהַקֶּשֶׁת כְּאֵלוּ
הוּא מְלֵא בְּתִים; וְאִם הָיְתָה בֵּין שְׁנֵי רִאשֵׁיהָ אַרְבַּעַת
אֲלֵפִים - אֵין מוֹדְדִין לָהּ אֵלָּא מִן הַקֶּשֶׁת [מהישוב עצמו].
ט. עִיר שִׁישׁוּבָתָה עַל שְׁפַת הַנַּחַל - אִם יֵשׁ לְפָנֶיהָ רֶקֶה
[יציקת קרקע גבוהה בשפת הנחל] רֵחֵב אַרְבַּע אֲמוֹת עַל
שְׁפַת הַנַּחַל, כְּדִי שֶׁיַּעֲמִדוּ עָלֶיהָ וְיִשְׁתַּמְשׁוּ בַּנַּחַל - נִמְצָא
הַנַּחַל בְּכָלֵל הָעִיר, וּמוֹדְדִין לָהּ אֲלֵפִים אֲמָה מִשְׁפַּת
הַנַּחַל הַשְּׁנִיָּה, וְיַעֲשֶׂה הַנַּחַל כְּלוּ בְּכָלֵל הַמְּדִינָה, מִפְּנֵי
הַרְקָה הַבְּנוּיָה מִצִּדּוֹ. וְאִם אֵין שֵׁם רֶקֶה, אֵין מוֹדְדִין לָהּ
אֵלָּא מִפְּתַח בְּתִיָּהּ; וְנִמְצָא הַנַּחַל נִמְדָּד מִן הָאֲלֵפִים
שְׁלֵהֶם.

י. יוֹשְׁבֵי צְרִיפִין [רועי צאן הדרים בבתי קנים], אֵין
מוֹדְדִין לָהּ אֵלָּא מִפְּתַח בְּתִיָּהּ; וְאִם יֵשׁ שֵׁם שְׁלֹשׁ
חֲצוֹת שֶׁל שְׁנֵי בְּתִים [בתי עץ או אבן], הַקָּבֵעוּ כְּלָם
[גם הצריפים נחשבים לבית קבוע], וּמִרְבָּעִין אוֹתָהּ וְנוֹתְנִין
לָהֶם אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ, כְּשֶׁאֵר הָעִירוֹת.
יא. אֵין מוֹדְדִין אֵלָּא בְּחֻבֵּל שֶׁל חֲמִשִּׁים אֲמָה, לֹא פָחוֹת
וְלֹא יָתֵר; וּבְחֻבֵּל שֶׁל פֶּשֶׁתִּין, כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּשֵׁךְ יוֹתֵר. הַגִּיעַ
לְגִיָּא [עמק] - אִם הָיְתָה רְחֵבָה חֲמִשִּׁים אֲמָה, שִׁכּוֹל
לְהַבְלִיעוֹ בְּחֻבֵּל הַמַּדָּה - מִבְּלִיעוֹ; וְהוּא שִׁיְהִיָּה בְּעֶמְקוֹ
פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַת אֲלֵפִים.

יב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהִיָּה חוּט הַמְּשַׁקְלֵת [חוט
שבראשו אבן לצורך מדידה] יוֹרֵד כְּנֶגְדּוֹ [כשמוניח החוט
בשפת העמק ונופלת האבן ללא עיכוב], שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ; אֲבָל אִם אֵין חוּט הַמְּשַׁקְלֵת יוֹרֵד כְּנֶגְדּוֹ,
אֵינוֹ מִבְּלִיעוֹ, אֵלָּא אִם כֵּן הָיְתָה עֶמֶק אֲלֵפִים, אוֹ פָּחוֹת
מִכֵּן.

יג. הָיְתָה גִּיא מְעַקֵּם [מדרונו משופע] - מְקַדֵּד וְעוֹלֵה,
מְקַדֵּד וְיוֹרֵד [שיטת מדידה בדילוגים לשיפוע המפורטת
להלן]; הָיְתָה גִּיא רְחֵב מִחֲמִשִּׁים, שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְהַבְלִיעוֹ

1 הָיְתָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמְּדִינָה שְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אֲמָה,
2 שֶׁהוּא צָלַע [צד אחד מהמורבע של] בֵּית סַאֲתִים
3 הַמִּרְבַּעֵת, אוֹ פָּחוֹת מִזֶּה - הָרִי זֶה מִצְטָרֵף לְמְדִינָה,
4 וְנִחְשָׁב מִמָּנָה; וְכִשְׁמוֹדְדִין לָהּ אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ,
5 מוֹדְדִין חוּץ מִבֵּית דִּירָה זֶה.

ב. הָיְתָה בֵּית זֶה קְרוֹב לְמְדִינָה בְּשִׁבְעִים אֲמָה, וּבֵית שְׁנֵי
7 קְרוֹב לְבֵית רֵאשׁוֹן בְּשִׁבְעִים אֲמָה, וּבֵית שְׁלִישֵׁי קְרוֹב
8 לְשְׁנֵי בְּשִׁבְעִים אֲמָה, וְכֵן עַד מִחֻלָּף כְּמָה יָמִים - הָרִי
9 הַכֹּל כְּמְדִינָה אַחַת; וְכִשְׁמוֹדְדִין, מוֹדְדִין מִחוּץ לְבֵית
10 הָאֲחֵרוֹן; וְהוּא שִׁיְהִיָּה בֵּית דִּירָה זֶה, אַרְבַּע אֲמוֹת עַל
11 אַרְבַּע אֲמוֹת אוֹ יָתֵר.

ג. וְכֵן בֵּית הַכֶּנֶסֶת שֵׁשׁ בוֹ דִּירָה לַחֲזָנִין [שמשים], וּבֵית
12 עֲבוּדָה זֶרָה שֵׁשׁ בוֹ דִּירָה לְכִמְרִין, וְהָאֲצִרוֹת [מחסני
14 תבואה] שֵׁשׁ בָּהֶן בֵּית דִּירָה, וְהַגֶּשֶׁר וְהַקָּבֵר שֵׁשׁ בָּהֶן
15 בֵּית דִּירָה, וְשִׁלֵּשׁ מַחֲצוֹת שְׂאִין עָלֶיהֶן תְּקֵרָה וְיֵשׁ בָּהֶן
16 אַרְבַּע אֲמוֹת עַל אַרְבַּע אֲמוֹת, וְהַבְּרָגָנִין [סוכות שומרים],
17 וְהַבֵּית הַבְּנוּי בָּיִם, וּשְׁתֵּי מַחֲצוֹת שֵׁשׁ עָלֶיהֶן תְּקֵרָה,
18 וְהַמַּעֲרָה שֵׁשׁ בָּנִין עַל פִּיהָ וְיֵשׁ בָּהּ בֵּית דִּירָה - כָּל אֵלוּ
19 מִצְטָרְפִין עִמָּה, אִם הָיוּ בְּתוֹךְ שְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁיָרִים [שני
20 שלישי אמה]; וּמֵאֲחוֹת הַבֵּית הַיּוֹצֵא, רוֹאִין כְּאֵלוּ חוּט
21 מִתּוֹחַ עַל פְּנֵי כָּל הַמְּדִינָה [שבצד בית הדירה], וּמוֹדְדִין
22 חוּץ לְאוֹתוֹ חוּט אֲלֵפִים אֲמָה.

ד. וְאֵלוּ שְׂאִין מִצְטָרְפִין עִמָּה: שְׁתֵּי מַחֲצוֹת שְׂאִין
23 עָלֶיהֶן תְּקֵרָה, אֵף עַל פִּי שְׁדֵרִין בִּינִיָּה; וְהַגֶּשֶׁר וְהַקָּבֵר
24 וּבֵית הַכֶּנֶסֶת וּבֵית עֲבוּדָה זֶרָה וְהָאֲצִרוֹת, שְׂאִין בָּהֶן
25 בֵּית דִּירָה; וְהַבּוֹר [עמוק] וְהַשִּׁיט [ארוך וצר] וְהַמַּעֲרָה
26 [חצובה בסלע] וְהַשּׁוּבָף, וּבֵית שְׁבִסְפִינָה - כָּל אֵלוּ
27 וְכִיוֹצֵא בָּהֶן, אֵין מִצְטָרְפִין עִמָּה.

ה. הָיוּ שְׁתֵּי עִירוֹת זוֹ סְמוּכָה לְזוֹ - אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶן מָאָה
29 וְאַרְבַּעִים וְאַחַת וּשְׁלִישׁ, כְּדִי שִׁיְהִיָּה שְׁבַעִים אֲמָה
30 וּשְׁיָרִים לְזוֹ וּשְׁבַעִים אֲמָה וּשְׁיָרִים לְזוֹ - חוֹשְׁבִין שְׁתֵּיהֶן
31 כְּעִיר אַחַת; וְנִמְצָאָת כָּל עִיר מִתֵּן, מִהִלָּכֶת אֶת כָּל הָעִיר
32 הַשְּׁנִיָּה וְחוּצָה לָהּ אֲלֵפִים אֲמָה. הָיוּ שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים
33 מְשֻׁלָּשִׁין - אִם יֵשׁ בֵּין הָאֲמָצִיעִי וּבֵין כָּל אֶחָד מִן
34 הַחֲצִיצוֹנִים אֲלֵפִים אֲמָה אוֹ פָּחוֹת מִכָּאן, וּבֵין הַשְּׁנִיִּים
35 הַחֲצִיצוֹנִים מֵאֲתִים שְׁלֹשׁ וּשְׁמוֹנִים פָּחוֹת שְׁלִישׁ, כְּדִי
36 שִׁיְהִיָּה בֵּין כָּל אֶחָד מֵהֶן וּבֵין הָאֲמָצִיעִי כְּשֶׁתִּרְאֶה אוֹתוֹ
37 כְּאֵלוּ הוּא בִּינֵיהֶן, מָאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַת אֲמָה וּשְׁלִישׁ -
38 הָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן כְּמְדִינָה אַחַת, וּמוֹדְדִין לָהֶם אֲלֵפִים אֲמָה
39 לְכָל רוּחַ מִחוּץ לְשִׁלְשֶׁתִּין. עִיר שֶׁהִקְפָּה [חומה] וּלְבִסּוֹף
40 יָשְׁבָה [באוכלוסין], מוֹדְדִין לָהּ מִיִּשְׁבֵּתָהּ; יָשְׁבָה
41 וּלְבִסּוֹף הִקְפָּה, מוֹדְדִין לָהּ מִחוּמוֹתֶיהָ.

ו. עִיר שֶׁהָיְתָה אַרְבָּה אוֹ מִרְבַּעֵת, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ אַרְבַּע
43 זְוִיּוֹת שְׁוֹת, מְנִיחִין אוֹתָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא, וּמוֹדְדִין לָהּ
44 אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ; הָיְתָה עֲגֻלָּה,

יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ה

פרק כט

45 א. מצות עשה מן התורה, לקדש יום השבת בדברים
46 - שנאמר: "זכור את יום השבת לקדשו", כלומר זכרוהו
47 זכירת שבת וקדוש; וצריך לזכרוהו בכניסתו וביציאתו
48 - בכניסתו בקדוש היום, וביציאתו בהבדלה.
49 ב. וזה הוא נוסח קדוש היום: 'ברוך אתה ה' אלהינו
50 מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצוה בנו, ושבת
51 קדשו באהבה וברצון הנחילנו - וצונו למעשה
52 בראשית, תחלה למקראי קדש, וזכר ליציאת מצרים; כי
53 בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ושבת קדשך
54 באהבה וברצון הנחלתנו. ברוך אתה ה', מקדש השבת'.
55 ג. וזה הוא נוסח ההבדלה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
56 העולם, המבדיל בין קדש לחל, ובין אור לחשך, ובין
57 ישראל לגוים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה.
58 ברוך אתה ה', המבדיל בין קדש לחל'.
59 ד. עקר הקדוש, בליזה; אם לא קדש בליזה, בין
60 בשוגג בין במזיד - מקדש והולך כל היום כלו. ואם
61 לא הבדיל בליזה - מבדיל למחר, ומבדיל והולך עד
62 סוף יום רביעי; אבל אינו מברך על האור, אלא בליל
63 מוצאי שבת בלבד.
64 ה. אסור לאדם לאכל או לשותות יין, משיקדש היום -
65 עד שיקדש. וכן משיצא היום, אסור לו להתחיל לאכל
66 ולשתות, ולעשות מלאכה, או לטעם כלום - עד
67 שיקדיל; ולשתות המים, מתר. שבת או עבר, ואכל
68 ושתה קדם שיקדש או קדם שיקדיל - הרי זה מקדש
69 ומבדיל אחר שאכל.
70 ו. מדברי סופרים, לקדש על היין ולהבדיל על היין.
71 ואף על פי שהבדיל בתפלה, צריך להבדיל על הכוס; ולא
72 ומאחר שיקדיל ויאמר 'בין קדש לחל', מתר לו לעשות
73 מלאכה, אף על פי שלא הבדיל על הכוס. ומברך על
74 היין תחלה, ואחר כך מקדש; ואינו נוטל את ידיו עד
75 שיקדש.
76 ז. כיצד הוא עושה? לוקח כוס שהוא מחזיק רביעית
77 או יתר, ומדיחו מבפנים ושוטפו מבחוץ, וממלאהו יין,
78 ואוחזו בימינו, ומגביהו מן הקרקע טפח או יתר, ולא
79 יסייע בשמאל. ומברך על הגפן, ואחר כך מקדש;
80 ומנהג פשוט בכל ישראל, לקרות בתחלה פרושת
81 "ויכלי", ואחר כך מברך על היין, ואחר כך מקדש.
82 ושותה מלא לגמיו, ומשקה לכל בני הבית; ואחר כך
83 נוטל ידיו, ומברך 'המוציא ואוכל'.
84 ח. אין [נחשב] קדוש, אלא במקום סעודה. כיצד? לא
85 יקדש בבית זה ויאכל בבית אחר; אבל אם קדש בבית

1 [כיון שהחבל נ' אמה] - הולך למקום שהוא יכול
2 להכליעו [מקום בגיא שיכול למדוד], ומכליעו, וצופה
3 כנגד מדתו [מעריך את התחום לפי עיונו], וחוזר.
4 יד. הגיע לכתל, אין אומרים 'קב את הכתל'; אלא
5 אומר [מעריך] רחבו, והולך לו. ואם אפשר להשתמש
6 בו, מודדו מדידה יפה; ואם היה חוט המשקלת יורד
7 כנגדו, מודד רחבו מדידה יפה.
8 טו. הגיע להר - אם היה הר מתלקט [מיתמר] ממנו גבה
9 עשרה טפחים בארץ חמש אמות, מכליעו [לא מחשיב
10 השיפוע] וחוזר למדתו; ואם היה גבוה הרבה, עד
11 שיתלקט ממנו עשרה טפחים מתוך משך ארבע אמות,
12 אומדו, והולך לו. אם אינו יכול להכליעו, כגון שהיה
13 רחבו יתר מחמשים - מקדדו מעט מעט [שיטת מדידה
14 מיוחדת לשיפועים]; וזה הוא שאמרו: 'מקדדין בהרים'
15 [ומפורט בסמוך].
16 טז. כיצד מקדדין בהרים או בגיאיות שאינם יכול
17 להכליען? [כי השטח אינו ישר] אוהזין שנים חבל של
18 ארבע אמות, העליון אוהז קצתו כנגד מרגלותיו [רגליו],
19 והתחתון אוהז בקצה השני כנגד לבו, וחוזר העליון
20 לעמד במקום התחתון, והתחתון יורד ומרחיק ממנו
21 מדת החבל; וכן מתגלגלים והולכין, עד שמודדין את
22 כלו. וכשילך המודד להכליע את ההר או הגיא [שחול
23 העיר], לא יצא חוץ לתחום - שלא יראו אותו העובדים,
24 ויאמרו: 'מדת תחומין באה לכאן' [ועלולים להיכשל].
25 יז. אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה, שהוא יודע
26 מדת הקרקע. היו לנו תחומי שבת מחזקין, ובה ממחה
27 ומדר, רבה בתחום מהן, ומעט בתחום - שומעין לו
28 [רק] בתחום שרבה; וכן אם באו שנים ממחין ומדרו
29 התחום, אחד רבה ואחד מעט - שומעין למרבה; ובלבד
30 שלא ירבה יתר ממדת אלכסונה של עיר [כמבואר מיד].
31 יח. כיצד [מהי צורת חישוב מידת הסתיה המקובלת]?
32 בעת שירבה זה - נאמר: 'שמה הראשון [הממעט] מקרן
33 אלכסון של עיר מדר האלפים, ולפיכך מעט מדתו,
34 ונמצא צלע התחום בינו ובין המדינה פחות מאלפים;
35 וזה האחרון, מדר אלפים מצלע המדינה' [נאמצע העיר
36 בקו ישר]; ואין מחזיקין על הראשון שטעה ביתר על
37 זה. לפיכך, אם רבה זה האחרון יתר על הראשון, אפלו
38 בחמש מאות ושמונים בקרוב - שומעין לו; ביתר על
39 זה, אין שומעין לו.
40 יט. אפלו עבר, אפלו שפחה - נאמנין לומר: 'עד כאן
41 תחום השבת'; ונאמן הגדול לומר: 'זכור אני שעד כאן
42 היינו באים בשבת כשהייתי קטן', וסומכין על עדותו
43 בדבר זה; שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא
44 להקל, מפני ששעור אלפים מדבריהם.

טז. כלי שהיה מלא יין, אפלו מחזיק במה רביעיות
 - אם שתה ממנו מעט, הרי זה פגמו, ונפסל, ואין
 מקדשין על השאר; מפני שהוא כשירי כוסות.
 יז. יין שריחו ריח חמץ וטעמו טעם יין - מקדשין
 עליו; וכן יין מזוג. יין צמוקים - מקדשין עליו; והוא
 שיהיו צמוקים שיש בהם לחלוחית, שאם ירף אותן
 יצא מהן דבש [מיץ]. וכן יין חדש מגתו, מקדשין
 עליו; וסוחט אדם אשכול של ענבים, ומקדש עליו
 בשעתו. מדינה שרב יינה שר - אף על פי שהוא
 פסול לקדוש - מתיר להבדיל עליו, הואיל והוא חמר
 המדינה.
 יח. כשם שמקדשין בלילי שבת, ומבדילין במוצאי
 שבת - כך מקדשין בלילי ימים טובים, ומבדילין
 במוצאייהו ובמוצאי יום הכפורים - שכלם שבתות ה'
 הן. ומבדילין במוצאי ימים טובים לחלו של מועד,
 ובמוצאי שבת ליום טוב; אבל אין מבדילין במוצאי
 יום טוב לשבת.
 יט. נוסח קדוש יום טוב: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
 העולם, אשר קדשנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון,
 בחר בנו ויגדלנו, רצה בנו ויפארגנו; ונתן לנו ה'
 אלהינו באהבה, מועדים לשמחה, חגים וזמנים
 לששון, את יום טוב מקרא קדש הזה, את יום חג
 המצות הזה - או חג השבועות הזה, או חג הסוכות
 הזה - זמן חרותנו - או זמן מתן תורתנו, או זמן
 שמחתנו - באהבה, זכר ליציאת מצרים; כי בנו בחרת
 ואותנו קדשת מכל העמים, ומועדי קדשך בשמחה
 ובששון הנחלתנו. ברוך אתה ה', מקדש ישראל
 והזמנים'. ואם חל להיות בשבת - מזכיר השבת וחזרתם
 בדרך שחזרתם בתפלה, 'מקדש השבת וישראל
 והזמנים'.
 כ. בראש השנה אומר: 'נתן לנו ה' אלהינו באהבה,
 את יום טוב מקרא קדש הזה, את יום הזכרון הזה,
 זכרון תרועה באהבה, זכר ליציאת מצרים; כי בנו
 בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ויברך אמת וקיים
 לעד. ברוך אתה ה', מלך על כל הארץ, מקדש ישראל
 ויום הזכרון'. ואם חל להיות בשבת - חזרתם 'מקדש
 השבת וישראל ויום הזכרון', בדרך שחזרתם בתפלה.
 כא. בלילי יום טוב, מקדש על היין כבשבת; ואם אין
 לו יין, או שהיה מתאנה לפת - מקדש על הפת. וכן
 ביום טוב מקדש קדושא רבא, בדרך שמקדש בשבת.
 כב. ביצר מברכין בלילי יום טוב שחל להיות באחד
 בשבת [ולילו הוא מוצאי שבת]? בתחלה מברך על
 הגפן, ואחר כך מקדש קדוש יום טוב, ואחר כך מברך
 על הגר, ואחר כך מבדיל - וחזרתם בהבדלה 'המבדיל
 בין קדש לקדש', ואחר כך מברך 'שהחיינו'.
 כג. כל לילי יום טוב ובלילי יום הכפורים - אומרים

1 [פינה] זו, אוכל בזוית שניה. ולמה מקדשין בבית
 2 הפנסת? מפני האורחין שאוכלין ושותין שם.
 3 ט. היה מתאנה לפת יותר מן היין, או שלא היה לו
 4 יין - הרי זה נוטל ידיו תחלה, ומברך 'המוציא',
 5 ומקדש, ואחר כך בוצע ואוכל. ואין מבדילין על הפת,
 6 אלא על הכוס.
 7 י. מי שנתפנן לקדש על היין בלילי שבת, ושכח ונטל
 8 ידיו קדם שיקדש - הרי זה מקדש על הפת, ואינו
 9 מקדש על היין אחר שנטל ידיו לסעודה. ומצוה לברך
 10 על היין ביום השבת, קדם שישער סעודה שניה; וזה
 11 הוא הנקרא 'קדושא רבא'. מברך 'בורא פרי הגפן'
 12 בלבד, ושותה, ואחר כך יטל ידיו, וישער; ואסור לו
 13 לאדם שיטעם כלום קדם שיקדש. וגם קדוש זה, לא
 14 יהיה אלא במקום סעודה.
 15 יא. יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד
 16 יום, אף על פי שלא נכנסה השבת; וכן מבדיל על
 17 הכוס מבעוד יום, אף על פי שעדין היא שבת; שמצות
 18 זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו, בין קדם
 19 לשעה זו במעט.
 20 יב. מי שהיה אוכל בערב שבת, וקדש עליו היום והוא
 21 בתוך הסעודה - פורס מפה על השלחן [לכסות הפת
 22 עד אחר הקידוש], ומקדש; וגומר סעודתו, ואחר כך
 23 מברך ברפת המזון. היה אוכל בשבת, ויצא השבת
 24 והוא בתוך סעודתו - גומר סעודתו, ונוטל ידיו [מים
 25 אחרונים], ומברך ברפת המזון על הכוס, ואחר כך
 26 מבדיל עליו; ואם היה בתוך השתיה [יין] - פוסק
 27 ומבדיל, ואחר כך חוזר לשתייתו.
 28 יג. היה אוכל וגמר אכילתו עם הכנסת שבת, מברך
 29 ברפת המזון תחלה, ואחר כך מקדש על כוס שני,
 30 ולא יברך ויקדש על כוס אחד - שאין עושין שתי
 31 מצוות בכוס אחד; שמצות קדוש היום ומצות ברפת
 32 המזון, שתי מצוות של תורה הן.
 33 יד. אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסף על גבי
 34 המזבח; לפיכך, אם נתערב בו דבש או שאור, אפלו
 35 כספת חרדל בחבית גדולה - אין מקדשין עליו; כך
 36 אנו מורים בכל המערב. ויש מי שמתיר לקדש עליו,
 37 ואומר: לא נאמר היין הראוי לנסף על גבי המזבח,
 38 אלא להוציא יין שריחו רע, או מגלה [פתוח ללא
 39 מכסה], או מבשל - שאין מקדשין על אחד מהן.
 40 טו. יין שטעמו טעם חמץ - אף על פי שריחו ריח
 41 יין, אין מקדשין עליו. וכן שמרים שנתן עליהן מים
 42 - אף על פי שיש בהן טעם יין, אין מקדשין עליהן.
 43 במה דברים אמורים? בשנתן על השמרים שלשה
 44 [מידות מסיימות] מים, והוציא פחות מארבעה; אבל
 45 אם הוציא ארבעה - הרי זה יין מזוג [מעורב במים],
 46 ומקדשין עליו.

מתוך מהדורת חזק

מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, וְהֵן מְפָרְשִׁין עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים. שְׁבִתוֹרָה
- "זְכוֹר", וְ"שְׁמוֹר"; וְשִׁנְתוּפָּרְשׁוּ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים -
כְּבוֹד וְעֶנְג, שְׁנֶאֱמַר: "וְקִרְאֵת לְשִׁבְתָּ עֲנֵג, לְקֹדֶשׁ ה'
מְכַבֵּד".

ב. אֵיזָה הוּא כְּבוֹד? זֶה שְׁאֵמְרוּ חֻכְמִים שְׁמִצּוֹה עַל
אָדָם לְרַחֵץ פָּנָיו יְדָיו וְרִגְלָיו בְּחֻמֵּין בְּעֶרֶב שְׁבֵת, מִפְּנֵי
כְּבוֹד הַשְּׁבֵת. וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, וְיוֹשֵׁב בְּכֶבֶד רֹאשׁ,
מִיֵּחַל לְהַקְבִּילַת פָּנָיו הַשְּׁבֵת, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹצֵא לְקִרְאֵת
הַמֶּלֶךְ. וְחֻכְמִים הֶרְאִשׁוּנִים הָיוּ מְקַבְּצִין תַּלְמִידֵיהֶן בְּעֶרֶב
שְׁבֵת, וּמִתְעַטְפִּין וְאוֹמְרִין: 'בּוֹאוּ וְנִצָּא לְקִרְאֵת שְׁבֵת
הַמֶּלֶךְ'.

ג. וּמְכַבֵּד הַשְּׁבֵת, שְׂיִלְבֹּשׁ כְּסוּת נְקִיָּה. וְלֹא יִהְיֶה
מְלָבוֹשׁ הַשְּׁבֵת כְּמִלְבוּשׁ הַחֹל; וְאִם אֵין לוֹ לְהַחֲלִיחַ,
מְשַׁלְּשׁ [מִפְּשִׁיל קַפְלִי] טְלִיתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְלָבוֹשׁוֹ
כְּמִלְבוּשׁ הַחֹל. וְעֶזְרָא תִּקֵּן, שֶׁיְהִי הָעֵם מְכַבְּסִין בְּחִמְשֵׁי,
מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשְּׁבֵת.

ד. אֶסוּר לְקַבֵּעַ סֵּעֻדָה וּמִשְׁתָּה [כַּגּוֹן לֵאדִירוֹטִין] בְּעֶרֶב
שְׁבֵת, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשְּׁבֵת. וּמִתֵּר לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת עַד
שִׁתְּחָשׁ; וְאֵף עַל פִּי כֵן, מְכַבֵּד הַשְּׁבֵת שֶׁיִּמְנַע אָדָם מִן
הַמִּנְחָה וּמִעֲלָה מְלַקְבֵּעַ סֵּעֻדָה, כְּדֵי שֶׁיִּכְנַס לְשִׁבְתָּ
כְּשֶׁהוּא מִתְאַוָּה לְאָכַל.

ה. מְסֻדֵּר אָדָם שֶׁלִּחְנוּ בְּעֶרֶב הַשְּׁבֵת, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ
צָרִיף אֵלֹא לְכַזִּית; וְכֵן מְסֻדֵּר שֶׁלִּחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת, וְאֵף
עַל פִּי שְׂאִינוּ צָרִיף אֵלֹא לְכַזִּית - כְּדֵי לְכַבֵּד בְּכַנְיָסְתּוֹ
וּבִצִּיצָתּוֹ. וְצָרִיף לְתֵקֵן בֵּיתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם לְכַבֵּד הַשְּׁבֵת;
וְיִהְיֶה גַר דְּלוֹק, וְשִׁלְחָן עֲרוּף, וּמִטָּה מִצְעַת - שֶׁכָּל אֶלוֹ
לְכַבֵּד שְׁבֵת הֵן.

ו. אֵף עַל פִּי שֶׁיְהִי אָדָם חָשׁוּב בְּיוֹמֵר, וְאֵין דְּרָכּוֹ לִקַּח
דְּבָרִים מִן הַשּׁוּק, וְלֹא לְהִתְעַסֵּק בְּמִלְאכּוֹת שְׁבִכִּית -
חֵיב לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵם לְצָרֵף הַשְּׁבֵת בְּגוּפוֹ, שֶׁזֶה הוּא
כְּבוֹדוֹ. חֻכְמִים הֶרְאִשׁוּנִים - מֵהֵם מִי שֶׁיְהִי מִפְּצֵל
הַעֲצִים לְבָשֵׁל בֶּהֶן, וּמֵהֵם מִי שֶׁיְהִי מְבָשֵׁל, אוֹ מוֹלֵחַ
בָּשָׂר, אוֹ גוֹדֵל [שׁוֹחֵר] פְּתִילוֹת, אוֹ מְדַלֵּק גְּרוֹת, וּמֵהֵם
מִי שֶׁיְהִי יוֹצֵא וְקוֹנֶה דְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיף לְשִׁבְתָּ מִמָּאֲכָל
וּמִשְׁקָה, אֵף עַל פִּי שְׂאִין דְּרָכּוֹ בְּכֵן. וְכָל הַמְּרַבֵּה בְּדָבָר
זֶה, הֵרִי זֶה מִשְׁבֵּת.

ז. אֵיזָה הוּא עֲנוּג? זֶה שְׁאֵמְרוּ חֻכְמִים שְׁצָרִיף לְתֵקֵן
תְּכִשִׁיל שְׁמֵן בְּיוֹמֵר, וּמִשְׁקָה מְבָשֵׁם, הַכֹּל לְשִׁבְתָּ - הַכֹּל
לְפִי מְמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם. וְכָל הַמְּרַבֵּה בְּהוֹצָאֵת שְׁבֵת וּבִתְקוֹן
מֵאֲכָלִים רַבִּים וְטוֹבִים, הֵרִי זֶה מִשְׁבֵּת. וְאִם אֵין יָדוֹ
מִשְׁנָה, אֲפִלּוּ עֲשֵׂה שֶׁלֵּק [תְּבַשִׁיל כָּל שְׁוֹא] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ
מִשּׁוּם כְּבוֹד הַשְּׁבֵת - הֵרִי זֶה עֲנֵג שְׁבֵת; וְאֵינוּ חֵיב
לְהִצָּר לְעֲצָמוֹ וּלְשֹׂאֵל מֵאַחֲרֵים כְּדֵי לְהַרְבוֹת בְּמֵאֲכָל
שְׁבֵת; אֵמְרוּ חֻכְמִים הֶרְאִשׁוּנִים: 'עֲשֵׂה שְׁבִתְךָ כְּחֹל, וְאֵל
תִּצְטָרֵף לְבִרְיוֹת'.

ח. מִי שֶׁיְהִי עֲנֵג וְעֲשִׂיר, וְהֵרִי כָּל יָמָיו בְּשִׁבְתָּ - צָרִיף

שֶׁהִתְנַגֵּו; וּבְשִׁבְעֵי שָׁל פֶּסַח אֵין מְכַרְכִּין 'שֶׁהִתְנַגֵּו',
מִפְּנֵי שְׂאִינוּ רָגַל בְּפָנָיו עֲצָמוֹ, וּכְבֹּר בְּרַף עַל הַזְּמַן
בְּתַחֲלַת הַפֶּסַח.

כד. סֵדֶר הַבְּדִלָּה בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת - מְכַרְכֵּן עַל הַיֵּין, וְאַחֵר
כֶּף עַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחֵר כֶּף עַל הַנֶּהֱר. וְכִיצַד מְכַרְכֵּן עַל
הַנֶּהֱר? 'בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ'. וְאַחֵר כֶּף מְבָדִיל.

כה. אֵין מְכַרְכִּין עַל הַנֶּהֱר, עַד שֶׁיֵּאָתְרוּ [יֵהֱנוּ] לְאוּרוֹ,
כְּדֵי שֶׁיִּכְבִּיר בֵּין מְטַבֵּעַ מְדִינָה זֹו לְמְטַבֵּעַ מְדִינָה אַחֶרֶת;
וְאֵין מְכַרְכִּין עַל הַנֶּהֱר שֶׁל גוֹיִם, שֶׁשְׂתֵּם מְסַבֵּתָם לַעֲבוּדָה
זָרָה; וְאֵין מְכַרְכִּין לֹא עַל הַנֶּהֱר שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, וְלֹא עַל
הַנֶּהֱר שֶׁל מֵתִים.

כו. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִדְלִיק מְגוּי, אוֹ גוּי מִיִּשְׂרָאֵל - מְכַרְכִּין
עָלָיו; גוּי מְגוּי, אֵין מְכַרְכִּין עָלָיו. הִיָּה מְהַלֵּף חוּץ
לְכֶרֶךְ, וְרָאָה אוֹר - אִם רַב אֲנָשֵׁי הַכֶּרֶךְ גוֹיִם, אֵינוּ
מְכַרְכֵּן; וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל, מְכַרְכֵּן. אוֹר שֶׁל כֶּכֶשׁ, שֶׁל
תְּנוּרָה, וְשֶׁל כִּירִים - לְכַתְּחֵלָה לֹא יִכְרֹף עָלָיו; הַגִּחְלִים
- אִם כְּשִׁיכְנִים קִיסֵם בִּינֵיהֶן דּוֹלֵק מֵאֲלִיוֹ, מְכַרְכִּין
עָלֵיהֶן. אוֹר שֶׁל בֵּית הַמְּדֻרָשׁ - אִם יֵשׁ שָׁם אָדָם חָשׁוּב
שֶׁמְדַלֵּיקִים בְּשִׁבְלֵוֹ, מְכַרְכִּין עָלָיו; שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת -
אִם יֵשׁ שָׁם חֲזָן [שַׁמַּשׁ] שֶׁהוּא דָר שָׁם, מְכַרְכִּין עָלָיו.
וְאַבּוּקָה לְהַבְדִּילָה, מִצּוּה מִן הַמִּבְחָר. וְאֵין מְחַזְרִין עַל
הָאוֹר כְּדֶרֶךְ שְׁמִחְזוּרִין עַל כָּל הַמִּצְוֹת; אֵלֹא אִם בָּא,
מְכַרְכִּין עָלָיו.

כז. אוֹר שֶׁהִדְלֵק בְּשִׁבְתָּ לְחוּלָה וּלְחִיָּה [וְיִלְדֵת], מְכַרְכִּין
עָלָיו בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת. אוֹר שֶׁהִקְדַּח [שְׁהוּצָא] מִן הַעֲצִים
וּמִן הָאֲבָנִים, מְכַרְכִּין עָלָיו בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת - שֶׁהִיא הִתָּה
תַּחֲלַת בְּרִיתוֹ בְּיַד אָדָם. אֲבָל אֵין מְכַרְכִּין עָלָיו בְּמוֹצָאֵי
יוֹם הַכְּפּוּרִים, שְׂאִין מְכַרְכִּין בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכְּפּוּרִים אֵלֹא
עַל אוֹר שֶׁשְׁבֵּת [שֶׁהִיא דְלוֹק מִעֵרֵב יוֹם הַכְּפּוּרִים וּשְׁבֵת];
אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְלֵק לְחוּלָה אוֹ לְחִיָּה בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים,
מְכַרְכִּין עָלָיו - שֶׁהִרִי שְׁבֵת מִעֲבָרָה.

כח. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּאֻמְצֵעַ שְׁבֵת [- שְׁבוּעָה], אוֹמֵר
בְּהַבְדִּילָה: 'הַמְבָדִיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל, וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ,
וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְגוֹיִם, וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יָמֵי
הַמַּעֲשֵׂה', כְּדֶרֶךְ שְׂאוֹמֵר בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת - שֶׁסֵּדֶר
הַהַבְדִּילוֹת הוּא מוֹנֶה. וְאֵין צָרִיף לְכַרְכֵּן לֹא עַל הַבְּשָׂמִים,
וְלֹא עַל הַנֶּהֱר; וְכֵן אֵינוּ צָרִיף לְכַרְכֵּן עַל הַבְּשָׂמִים בְּמוֹצָאֵי
יוֹם הַכְּפּוּרִים.

כט. וְלָמָּה מְכַרְכִּין עַל הַבְּשָׂמִים בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת? מִפְּנֵי
שֶׁהִנָּפֵשׁ דּוֹאֲבָת לִיצִיאַת הַשְּׁבֵת, מִשְׁמַחִין אוֹתָהּ
וּמִנְשִׁיבִין אוֹתָהּ בְּרִיחַ טוֹב.

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ה

פרק ל

א. אֲרַבְעָה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּשִׁבְתָּ - שְׁנֵים בְּתוֹרָה, וּשְׁנֵים

ומתר לבעל בתולה לכתחלה בשבת, ואין בזה משום
חובל ולא משום צער לה.
טו. השבת ועבודה זרה - כל אחת מהן, שקולה כנגד
שאר כל מצוות התורה; והשבת היא האות שבין
הקדוש ברוך הוא ובינינו, לעולם. לפיכך, כל העובר
על שאר המצוות, הרי הוא בכלל רשעי ישראל; אבל
המחלל שבת בפרהסיא, הרי הוא כעובד עבודה זרה -
ושניהם כגוים לכל דבריהם.
טז. לפיכך משבח הנביא ואמר: "אשרי אנוש יעשה
זאת, וכן אדם יחזיק בה - שמר שבת מחללו" וגו'. וכל
המשמר את השבת כהלכתה, ומכבדה ומענגה כפי כחו
- ככר מפרש בקבלה שכתב בעולם הזה, יתר על השכר
הצפון לעולם הבא, שנאמר: "אז תתענג על ה',
והרפכתך על במתי ארץ; והאכלתך נחלת יעקב אביך
- כי פי ה' דבר".
ברוך רחמנא דסייענ

יום שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ה

הלכות עירובין

מצות עשה אחת מדברי סופרים, ואינה מן המניין.
ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

פרק א

א. חצר שיש בה שכנים הרבה, כל אחד מהן בבית
לעצמו - דין תורה הוא, שיהיו כלן מתרין לטלטל בכל
החצר, ומבתיים לחצר, ומתחצר לבתיים; מפני שכל
החצר רשות היחיד אחת, שמתר לטלטל בכלה. וכן
הדין במבוי - [רחוב שממנו נכנסים לחצרות שבהם כמה
בתים] שיש לו - [בצד הפתוח] לחי - [עמוד ניצב מחובר
לדופן] או קורה - [מעליו] - שיהא [שיהיו] כל בני
המבוי מתרין לטלטל בכלו - [שהוא כרשות היחיד],
ומחצרות למבוי, וממבוי לחצרות; שכל המבוי, רשות
היחיד הוא. וכן הדין במדינה שהיא מקפת חומה
גבוהה עשרה טפחים, שיש לה דלתות ננעלות בכלילה
- שפלה רשות היחיד היא. זה הוא דין תורה.
ב. אבל מדברי סופרים - [מדברי חכמים], אסור לשכנים
לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדירורין
[בדירות], עד שיערבו - [יתאגדו בעירוב חצרות] כל
השכנים כלן מערב שבת - אחד חצר, ואחד המבוי,
ואחד המדינה [העיר]; ודבר זה, תקנת שלמה ובית דינו
הוא.
ג. וכן יושבי אהלים, או סכות, או מחנה שהקיפוהו
מחיצה - אין מטלטלין מאהל לאהל, עד שיערבו כלן.
אבל שירה שהקיפה מחיצה - אין צריכין לערב, אלא

לשנות מאכל שבת ממאכל החל. ואם אי אפשר לשנות,
משנה זמן האכילה: אם היה רגיל להקדים, מאחר;
ואם היה רגיל לאחר, מקדים.
ט. חיב אדם לאכל שלש סעודות בשבת - אחת ערבית,
ואחת שחרית, ואחת במנחה. וצריך להזהר בשלש
סעודות אלו, שלא יפחות מהן כלל; ואפלו עני
המתפרנס מן הצדקה, סועד שלש סעודות. ואם היה
חולה מרב האכילה, או שהיה מתענה [כגון תענית
חלום] - פטור משלש סעודות. וצריך לקבץ כל סעודה
משלשתן על היין, ולבצץ על שתי כפרות. וכן בקמים
טובים.
י. אכילת בשר ושתיית יין בשבת, ענוג הוא לה - והוא,
שתיה ידו משגת. ואסור לקבץ סעודה על היין בשבת
ובקמים טובים בשעת בית המדרש; אלא כף הוא מנהג
הצדיקים: יתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית
הכנסת, ויבוא לביתו ויסעד סעודה שניה, וילך לבית
המדרש, יקרא וישמע עד המנחה, ויתפלל מנחה; ואחר
כך יקבץ סעודה שלישית על היין, ויאכל וישתה עד
מוצאי שבת.
יא. אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות יותר משלש
פרסאות מתחלת היום, כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב,
וזכין סעודה לשבת - שהרי אין אנשי ביתו יודעין
שהיום יבוא, כדי להכין לו. ואין צריך לומר, אם היה
מתארח אצל אחרים - שהוא מבקש, מפני שלא הכינו
להם דבר הראוי לאורחים.
יב. אסור להתענות ולזעק ולהתחנן ולבקש רחמים
בשבת; ואפלו בצרה מן הצרות שהצבור מתענין
ומתריעין עליהן - אין מתענין ולא מתריעין בשבת,
ולא בקמים טובים; חוץ מעיר שהקיפה גוים או נהר,
או ספינה המטרפת [מיטלטלת] בים - שמתריעין
[תוקעים] עליהן בשבת לעזר אותן, ומתחננין ומבקשין
עליהן רחמים.
יג. אין צרין על עירות של גוים, פחות משלושה ימים
קדם השבת, כדי שתתישב דעת אנשי המלחמה עליהם,
ולא יהיו מבהלים וטורדים בשבת. ומפני זה אין
מפליגין בספינה פחות משלושה ימים קדם השבת, כדי
שתתישב דעתו עליו קדם השבת, ולא יצטער יותר
מדי; ולדבר מצוה, מפליג בים אפלו בערב שבת,
ופוסק עמו [עם הנכרי] לשבת, ואינו שוכח [אם לא עמד
בהסכם אין כאן איסור]. ומצר לצידון [מקומות סמוכים]
וביוצא בהן - אפלו לדברי הרשות מתר להפליג בערב
שבת; ומקום שנהגו שלא יפליגו בערב שבת כלל, אין
מפליגין.
יד. תשמיש המטה, מענג שבת הוא; לפיכך, עונת
תלמידי חכמים הבראים, מלילי שבת ללילי שבת.

46 עֶשֶׂר גְּרוּגְרוֹת, שֶׁהֵן כְּשֶׁשָּׁה בִּיצִים בִּינוּנוֹת; אֲפֹלוּ הֵיוּ
47 הַמְשַׁתְּפִין אֲלֵפִים וּרְבֻבּוֹת, שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָלֵן.
48 י. כָּל אֶחָד שֶׁהוּא נֹאכֵל כְּמוֹת שֶׁהוּא - כְּגוֹן פֶּת, וּמִינֵי
49 דָּגָן, וּבִשָּׁר חֵי - אִם יִשְׁתַּתְּפוּ בוֹ, שְׁעוּרוֹ מִזֶּן שְׁתֵּי
50 סְעוּדוֹת; וְכָל שֶׁהוּא לִפְתָּן [-תבשיל שנאכל עם לחם],
51 וְדֶרֶךְ הָעֵם לֹאכֵל בוֹ פֶּתָן - כְּגוֹן זֵינ מְבָשֵׁל, וּבִשָּׁר צָלִי,
52 וְחֶמֶץ, וּמוֹרֵס, וְיִיתִים, וְאִמְהוֹת שֶׁל בְּצָלִים - שְׁעוּרוֹ כְּדִי
53 לֹאכֵל בוֹ [עם לחם] שְׁתֵּי סְעוּדוֹת.
54 יא. נִשְׁתַּתְּפוּ בֵּינֵן חֵי [ללא מים], שְׁעוּרוֹ שְׁתֵּי רִבְעִיּוֹת
55 לְכָלֵן; וְכֵן בְּשֶׁכֶר, שְׁתֵּי רִבְעִיּוֹת. בִּיצִים, שְׁתֵּים;
56 וּמְשַׁתְּפִין בָּהֶן, וְאֲפֹלוּ הֵן חַיּוֹת. רְמוּנִים, שְׁתֵּים. אֲתֵרוֹג,
57 אֶחָד. חֲמִשָּׁה אֲגוּזִים, חֲמִשָּׁה אֲפֶרֶסְקִין. לִיטְרָא יֶרֶק, בֵּין
58 חֵי בֵין שְׁלוּק; וְאִם הָיָה בִּשָּׁל וְלֹא בִּשָּׁל - אֵין מְעַרְבִין,
59 לִפִּי שְׁאֵינוּ רְאוּי לֹאכִילָה [ולחלן מפרט של מידות
60 ומשקלות]. עוֹכֵלָא תְּבָלִין, קֵב תְּמָרִים, קֵב גְּרוּגְרוֹת, מִנָּה
61 דְּבָלָה, קֵב תְּפוּחִין. כְּשׁוֹת [מין צמח], כְּמֵלֵא הֵד. פּוֹלִין
62 לַחִין, כְּמֵלֵא הֵד. חֲזִין, לִיטְרָא. וְהַתְּרַדִּין - הֵרִי הֵן בְּכָלֵל
63 הַיֶּרֶק, וּמְעַרְבִין בָּהֶן. עֲלֵי בְצָלִים - אֵין מְעַרְבִין בָּהֶן,
64 אֲלֹא אִם הַבְּצִילִי וְנִעֲשָׂה אַרְךָ כָּל עֵלָה מִהֵן זֶרֶת; אֲבָל
65 פְּחוֹת מִכָּאן, אֵינוּ אֶכֶל. וְכָל אֵלוּ הַדְּבָרִים הָאֵמוּרִין -
66 כְּלַפְתָּן הֵן, וּלְפִיכֶךָ נִתְּנוּ בָּהֶן שְׁעוּרֵין אֵלוּ. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא
67 בָּהֶן. וְכָל הָאֲכָלִין מְצֻטְרָפִין לְשְׁעוּר הַשְּׁתוּף.
68 יב. לִיטְרָא הָאֵמוּרָה בְּכָל מְקוֹם, מֵלֵא שְׁתֵּי רִבְעִיּוֹת;
69 וְעוֹכֵלָא, חֲצִי רִבְעִיּוֹת. וּמִנָּה הָאֵמוּרָה בְּכָל מְקוֹם, מֵאָה
70 דִּינָר; וְהַדִּינָר, שֵׁשׁ מַעֲצִין; וְהַמַּעֲצָה, מִשְׁקַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
71 שְׁעוּרוֹת; וְהַסֵּלֶע, אַרְבָּעָה דִּינָרִין. וְהַרְבִּיעִיּוֹת, מִחֻזָּקֶת מִן
72 הַמֵּים אוֹ מִן הַיֵּין מִשְׁקַל שְׁבַעָה עֶשֶׂר דִּינָרִין וְחֲצִי דִינָר
73 בְּקֻרֹב; נִמְצָאת לִיטְרָא, מִשְׁקַל חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים דִּינָר,
74 וְהַעוֹכֵלָא, מִשְׁקַל תְּשַׁעָה דִּינָרִין פְּחוֹת רִבְעִי.
75 יג. סָאָה הָאֵמוּרָה בְּכָל מְקוֹם, שְׁשֵׁת קִבֵּין; וְהַקֵּב,
76 אַרְבַּעַת לִגִּין; וְהַלֵּג, אַרְבַּע רִבְעִיּוֹת; וּכְכֹר בְּאֵנָה מִדַּת
77 הַרְבִּיעִיּוֹת וּמִשְׁקָלָהּ. וְאֵלוּ הַשְּׁעוּרִין שְׁאֵדָם צְרִיף לְזֹכֶר
78 אוֹתָן תָּמִיד.
79 יד. אֶכֶל שֶׁהוּא מִתָּר בְּאֲכִילָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲסוּר
80 לְזֶה הַמַּעֲרָב - הֵרִי זֶה מַעֲרָב בוֹ וּמִשְׁתַּתְּףּ בוֹ. כִּיּוּצָא?
81 מִשְׁתַּתְּףּ הוּא הַנּוֹזֵר בֵּינֵן, וְיִשְׂרָאֵל בְּתֻרִימָה. וְכֵן הַנּוֹדֵר
82 מֵאֶחָד זֶה, אוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֵאכְלֵנוּ - מַעֲרָב בוֹ וּמִשְׁתַּתְּףּ
83 בוֹ; שְׁאִם אֵינוּ רְאוּי לְזֶה, הֵרִי הוּא רְאוּי לְאַחֵר.
84 טו. אֶכֶל דְּבָר הָאֲסוּר לְכָל - כְּגוֹן טָבֵל [תבואה לא
85 מעושרת], אֲפֹלוּ טָבֵל שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְכֵן מַעֲשֵׂר
86 רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ כְּהֵנָּה, וְכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנִי
87 וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ כְּהִלְכָה - אֵין מְעַרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין
88 בָּהֶן. אֲבָל מְעַרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין בְּדִמָּי [ספוק מעושר],
89 מִפְּנֵי שֶׁרְאוּי [ומותר] לְעִנְיִים; וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ
90 שֶׁנִּפְדּוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתֵּן אֶת הַחֲמִשׁ [- תוספת מחיר

1 מוֹצִיאִין מֵאֶחָל לְאַחֵל בְּלֹא עֲרוֹב; לִפִּי שֶׁהֵן בְּלֵן
2 מְעַרְבִין, וְאֵין אוֹתָם אֲהֵלִים קְבוּעִין לָהֶן.
3 ד. מִפְּנֵי מָה תִּתֵּן שְׁלֹמֶה דְּבָר זֶה? כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְעוּ
4 וְיֹאמְרוּ: 'כִּשְׁם שֶׁמִּתָּר הַלּוּצִיא מִן הַחֲצוֹת לְרַחֲבוֹת
5 הַמְּדִינָה וּשְׁקִיָּה, וְלַהֲכָנִים מִהֵן לַחֲצוֹת - כִּךָּ מִתָּר
6 הַלּוּצִיא מִן הַמְּדִינָה לַשָּׂדֶה, וְלַהֲכָנִים מִן הַשָּׂדֶה
7 לַמְּדִינָה'; וְיִחַשְׁבוּ שֶׁהַשְּׁקִיָּה וְהַרַחֲבוֹת, הוּאִיל וְהֵן
8 רְשׁוֹת לְכָל, הֵרִי הֵן כְּפִשְׁדוֹת וְכַמְדְּבָרוֹת, וְיֹאמְרוּ שֶׁחֲצוֹת
9 בְּלִבְד הֵן רְשׁוֹת הַיְּחִיד, וְיִדְמוּ שְׁאֵין הַחֲצָאָה מְלֵאכָה,
10 וְשִׁמְתָר הַלּוּצִיא וְלַהֲכָנִים מִרְשׁוֹת הַיְּחִיד לְרְשׁוֹת הַרְבִּים.
11 ה. לְפִיכֶךָ תִּתֵּן, שֶׁכָּל רְשׁוֹת הַיְּחִיד שִׁתְּחַלֵּק בְּדִיּוּרֵין,
12 וְיֵאחָז כָּל אֶחָד וְאֶחָד בֶּה רְשׁוֹת לְעַצְמוֹ, וְיִשְׁאָר מִמֶּנָּה
13 מְקוֹם בְּרְשׁוֹת בְּלֵן, וְיֵד בְּלֵן שְׁנֵה בוֹ, כְּגוֹן הַחֲצָר לְבִתִּים
14 - שֶׁנִּחְשַׁב אוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁיֵּד בְּלֵן שְׁנֵה בוֹ, כְּאֵלוּ הוּא
15 רְשׁוֹת לְרְבִים, וְנִחְשַׁב כָּל מְקוֹם וּמְקוֹם שֶׁאֵחָז כָּל אֶחָד
16 מִן הַשְּׁכָנִים וְחִלְקוֹ לְעַצְמוֹ, שֶׁהוּא בְּלִבְד רְשׁוֹת הַיְּחִיד;
17 וְיִהְיֶה אֲסוּר הַלּוּצִיא מִרְשׁוֹת שִׁתְּחַלֵּק לְעַצְמוֹ לְרְשׁוֹת שֶׁיֵּד
18 בְּלֵן שְׁנֵה בוֹ, כִּמוֹ שְׁאֵין מוֹצִיאִין מִרְשׁוֹת הַיְּחִיד לְרְשׁוֹת
19 הַרְבִּים, אֲלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ כָּל אֶחָד בְּרְשׁוֹת שִׁתְּחַלֵּק לְעַצְמוֹ
20 בְּלִבְד, עַד שֶׁיַּעֲרֹב בְּלֵן, אֵף עַל פִּי שֶׁהַכָּל רְשׁוֹת הַיְּחִיד.
21 ו. וּמָה הוּא הָעֲרוֹב הַזֶּה? הוּא שִׁתְּעַרְבוּ בְּמֵאֶכֶל אֶחָד
22 שֶׁמִּנְחִין אוֹתוֹ מִעַרְב שֶׁבֶת - כְּלוּמֹר: שֶׁכְּלָנוּ מְעַרְבִין,
23 וְאֶכֶל אֶחָד לְכָלֵנוּ, וְאֵין כָּל אֶחָד מִמֶּנּוּ חוֹלֵק; אֲלֹא כִּשְׁם
24 שֶׁיֵּד בְּלָנוּ שְׁנֵה בְּמִקוֹם זֶה שֶׁנִּשְׁאָר לְכָלֵנוּ [- בַּחצֵר], כִּךָּ
25 יֵד בְּלָנוּ שְׁנֵה בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֵחָז כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ, [- וְכָל
26 הַבֵּתִים הַפְּתוּחִים לַחצֵר] וְהֵרִי אֵנוּ בְּלָנוּ רְשׁוֹת אֶחָת.
27 וּבְמַעֲשָׂה הַזֶּה, לֹא יִבְאוּ לְטַעוֹת וְלִדְמוּת שִׁמְתָר הַלּוּצִיא
28 וְלַהֲכָנִים מִרְשׁוֹת הַיְּחִיד לְרְשׁוֹת הַרְבִּים.
29 ז. הָעֲרוֹב שֶׁעוֹשִׂין בְּגִי הַחֲצָר זֶה עִם זֶה, הוּא הַנִּקְרָא
30 'עֲרוֹבֵי חֲצוֹת'; וְשְׁעוֹשִׂין אֲנִשֵּׁי הַמְּבוֹי זֶה עִם זֶה, אוֹ
31 כָּל בְּגִי הַמְּדִינָה, הוּא הַנִּקְרָא 'שְׁתוּף'.
32 ח. אֵין מְעַרְבִין בַּחֲצוֹת, אֲלֹא בַּפֶּת שְׁלֹמֶה בְּלִבְד. אֲפֹלוּ
33 כְּכֹר מֵאֶפֶה סָאָה [- מִשְׁקַל גָּדוֹל], וְהִיא פְּרוּסָה - אֵין
34 מְעַרְבִין בָּהּ; הִיתָה שְׁלֹמֶה, וְהִיא כְּאֶסֶר [- סוג מִטְבַּע] -
35 מְעַרְבִין בָּהּ. וְכִשְׁם שֶׁמְעַרְבִין בַּפֶּת תְּבוּאָה, כִּךָּ מְעַרְבִין
36 בַּפֶּת אֲרִז וּבַפֶּת עֲדָשִׁים; אֲבָל לֹא בַּפֶּת דִּחָן. וְשְׁתוּף, בֵּין
37 בַּפֶּת בֵּין בִּשְׁאָר אֲכָלִין. בְּכָל אֶכֶל מִשְׁתַּתְּפִין - חוּץ מִן
38 הַמֵּים בְּפָנֵי עֲצָמָן, אוֹ מִלַּח בְּפָנֵי עֲצָמוֹ; וְכֵן כְּמִהִין
39 וּפְטָרִיּוֹת - אֵין מִשְׁתַּתְּפִין בָּהֶן, שְׁאֵינֵן חֲשׁוּבִין כְּאֲכָלִים.
40 עֲרָב מֵים עִם מִלַּח - נִעֲשֶׂה כְּמוֹרֵס [רוטב דגים],
41 וּמִשְׁתַּתְּפִין בוֹ.
42 ט. וְכִמָּה שְׁעוּר [כמות] הָאֶכֶל שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִין בוֹ? כְּגוֹרֵגֶרֶת
43 [תאנה יבשה] לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי הַמְּבוֹי, אוֹ מִבְּנֵי
44 הַמְּדִינָה - וְהוּא שִׁיְהִי שְׁמוֹנֶה עֶשֶׂר, אוֹ פְּחוֹת; אֲבָל אִם
45 הֵיוּ מְרַבִּין עַל זֶה - שְׁעוּרוֹ שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, שֶׁהֵן כְּשֶׁמוֹנֶה

רצו לסמך עליה משום שתוף - סומכין, אף על פי שהן
מסבין בחצר.
כ. לקח אחד מבני החצר פת אחת, ואמר: 'הרי זה לכל
בני החצר', או אכל כשתי סעודות, ואמר: 'הרי זה לכל
בני המבוי' - אינו צריך לגבות מכל אחד ואחד; אבל
צריך לזכות [להקנות] להן בו על ידי אחר [- כדי שייצא
מרשותו לרשות השכנים]. 'יש לו' [- ויכול] לזכות להן על
ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו העברי, ועל ידי
אשתו; אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי
עבדו ושפחתו הכנעניים - מפני שידם כידו. וכן יש לו
לזכות להן על ידי {שפחתו העברית, { (עבדו ושפחתו
העבריים) אף על פי {שהיא קטנה} {שהם קטנים} -
שהקטן זוכה לאחרים בדבר שהוא מדברי סופרים.
ואינו צריך להודיע לבני החצר או לבני המבוי שהרי
זכה להן וערב עליהן - שזכות היא להן, וזכין לאדם
שלא בפניו.
כא. אין מערבין ולא משתתפין בשבת, אלא מבעוד
יום; ומערבין ערובי חצרות ושתופי מבואות בין
השמשות, אף על פי שהוא ספק מן היום, ספק מן
הלילה. ולעולם צריך שיהא הערוב או השתוף מצוי
ואפשר לאכלו כל בין השמשות. לפיכך, אם נפל עליו
גל [אבנים], או אבד, או נשרף, או שהיה תרומה
ונטמאת מבעוד יום - אינו ערוב; [אבד] משחשכה [-
ונכנסה שבת], הרי זה ערוב; ואם ספק, הרי זה ערוב -
שספק הערוב, כשר.
כב. נתן הערוב או השתוף במגדל, ונעל עליו, ואבד
המפתח קדם שחשכה - אם אי אפשר לו להוציא
הערוב, אלא אם כן עשה מלאכה בין השמשות - הרי
זה כמי שאבד ואינו ערוב, שהרי אי אפשר לאכלו.
הפריש תרומת מעשר או תרומה גדולה, והתנה עליה
שלא תהיה תרומה עד שתתקן - אין מערבין בה;
שעדין היא טבל כל בין השמשות, וצריך שתהיה
סעודה הראויה מבעוד יום.

1 לפדיה] - שאין החמש מעכב; ומערבין במעשר שני
2 בירושלים, מפני שהוא ראוי שם לאכילה - אבל לא
3 בגבולין [וחוץ לירושלים].
4 טז. ביצד מערבין בחצרות? גובין חלה אחת שלמה
5 מכל בית ובית, ומניחין הכל בכלי אחד בבית אחד
6 מבתי החצר, אפלו בבית התבן או בבית הפקר או בית
7 האוצר [מחסן]; אבל אם נתנו בבית שער [חדר שומר
8 השער], אפלו בית שער של יחיד, או באכסדרה [חדר
9 בעל שלש קירות], או במקרפת, או בבית שאין בו ארבע
10 אמות על ארבע אמות - אינו ערוב. וכשמקבץ הערוב,
11 מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו
12 במצותיו, וצונו על מצות ערוב'; ואומר: 'בערוב זה
13 יהיה מתר לכל בני החצר להוציא ולהכניס מבית לבית
14 בשבת'. 'יש לקטן לגבות ערובי חצרות. ובית שמניחין
15 בו ערוב, אינו צריך לתן [- כשאר השכנים] את הפת;
16 ואם היו גילין להניח בו [- בבית זה] - אין משנין אותו,
17 מפני דרכי שלום.
18 יז. וכיצד משתתפין במבוי? גובה אכל פגורגרת מכל
19 אחד ואחד, או פחות מכגורגרת אם היו מרבין, ומניח
20 הכל בכלי אחד בחצר מחצרות המבוי, או בבית מן
21 הבתים - אפלו בית קטן או אכסדרה או מקרפת - הרי
22 זה שתוף; אבל אם הניחו באויר מבוי, אינו שתוף. ואם
23 הניח הכלי בחצר - צריך להגביה הכלי מן הקרקע
24 טפח, כדי שיהיה נפר. ומברך 'על מצות ערוב', ואומר:
25 'בזה השתוף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא
26 ולהכניס מחצרות למבוי בשבת'.
27 יח. חלקו את הערוב או את השתוף - אף על פי שהוא
28 בבית אחד, אינו ערוב; אבל אם מלאו את הכלי מן
29 הערוב, ונשאר ממנו מעט והניחוהו בכלי אחר - מתר.
30 יט. המשתתפין במבוי, צריכין לערב בחצרות, כדי
31 שלא לשבח התינוקות תורת ערוב, שהרי אין התינוקות
32 מכירין [ויודעים] מה נעשה במבוי; לפיכך, אם נשתתפו
33 במבוי בפת, סומכין עליו, ואין צריכין לערב בחצרות,
34 שהרי התינוקות מכירין בפת. בני חבונה שהיו מסבין
35 בפת, וקדש עליהן היום [נכנסה שבת, וטרם עירבו] - פת
36 שעל השלחן, סומכין עליה משום ערובי חצרות; ואם

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ז'י"ג אייר ה'תשע"ה

זו במסכת מעשרות; וזהו הנקרא: מעשר ראשון, ואינו
חובה מן-התורה אלא בארץ-ישראל.

יום שני ח' אייר ה'תשע"ה

מצות עשה קכז.

המצוה הקכ"ז — הצווי שנצטוינו להפריש מעשר
מצמח הארץ, והוא אמרו: 'תעלה: "וכל-מעשר הארץ וגו''

יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ה

מצות עשה קכז.

המצוה הקכ"ז — הצווי שנצטוינו להפריש מעשר
מצמח הארץ, והוא אמרו: 'תעלה: "וכל-מעשר הארץ וגו''
לה" (ויקרא כו, ל) ["כי את-מעשר בגי-ישראל אשר ירימו
לה' תרומה" (במדבר יג, כד)]. וכבר באר הפתוב (במדבר
יה, כא), שהמעשר הזה ללוים. וכבר נתבאר דיני מצוה

יום רביעי י' אייר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קנ. קנא.

המצוה המְשַׁלֵּמָה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים — הַאֲזַהְרָה
שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְאָכּוֹל מַעֲשֵׂה שְׁנֵי בְטָמְאָה אֶפְלוּ בִירוּשָׁלַיִם,
עַד שִׁפְדָּה. לְפִי שֶׁהִכָּלֵל אָצְלָנוּ שְׁמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁנִטְמָא
פּוֹדִין אוֹתוֹ אֶפְלוּ בִירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִכּוֹת (יט:).
וְהַאֲזַהְרָה עַל זֶה הוּא אָמְרוּ: "וְלֹא-בַעֲרָתִי מִמֶּנּוּ בְטָמֵא"
(דברים כו, יד), וְכָא בַקְבָּלָה (מכּוֹת, שם): בֵּין שְׁאֵנִי טָמֵא
וְהוּא טָהוֹר בֵּין שְׁאֵנִי טָהוֹר וְהוּא טָמֵא. וּבִגְמָרָא מְכּוֹת
נִתְבָּאָר עוֹד, שֶׁהַמַּעֲשֵׂה וְהַבְּכוּרִים אֲסוּר לְבַעַר (לאבול)
מֵהֶם בְּטָמְאָה, וְהָאוֹכֵלֶם בְּטָמְאָה עֲצָמָן — לוֹקָה, וּבִתְנַאי
שִׂיאָכֵל מַעֲשֵׂה זֶה בְּטָמְאָה בִירוּשָׁלַיִם כְּלִי פְדִיּוֹן וְאֵז
לְלוֹקָה, כְּמוֹ שֶׁנִּזְכָּרְנוּ. וְכָבֵר נִתְבָּאָר דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוֹף
מִכּוֹת (שם).

הַמִּצְוָה הַקֵּנ"א — הַאֲזַהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְאָכּוֹל מַעֲשֵׂה
שְׁנֵי בְּאֲנִינוּת (באותו יום שמת אחד מקרוביו עליהם חייב
להתאבל מן התורה — נקרא "אונן"), וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה:
"לֹא-אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ" (שם), וְלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (בכורים פרק
ב משנה ב), שֶׁהַמַּעֲשֵׂה וְהַבְּכוּרִים טְעוּנִין הִבָּאָה מִקּוֹם
(לירושלים) וְטְעוּנִין וְדוּי וְאֲסוּרִין לְאוּנָן. וְכֵן כָּל-אוּנָן אֲסוּר
לְאָכֵל בְּקֹדֶשִׁים מִפְּסוּק זֶה. וְלִשׁוֹן הַתּוֹרָה גַּם כֵּן:
"וְנִתְקַרְאָה אוֹתִי כְּאֵלָה וְאֲכַלְתִּי חֲסֵאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי
ה'" (ויקרא י, יט). וְכָבֵר נִתְבָּאָר דִּינֵי הַבְּאֲנִינוּת בְּפֶרֶק ח'
מִפְּסוּחִים (צא): וּפֶרֶק ב' מִזְכָּרִים (טז), וְהָאוֹכֵל קִדָּשִׁים אוֹ
מַעֲשֵׂה שְׁנֵי בְּאֲנִינוּת — לוֹקָה.

יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קמא.

קמב. קמג.

הַמִּצְוָה הַקֵּמ"א — הַאֲזַהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְאָכּוֹל
מַעֲשֵׂה שְׁנֵי שֶׁל דָּגָן (שם כולל לחמשת מיני תבואה) חוץ
לִירוּשָׁלַיִם, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "לֹא-תוֹכֵל לְאָכֵל
בְּשַׁעֲרֵיךָ מַעֲשֵׂה דְגָנְךָ" (דברים יב, יז). וְהָאוֹכֵל מַעֲשֵׂה שְׁנֵי
כְּלִי פְדִיּוֹן — לוֹקָה; וְדוּקָא בְּתַנַּאי שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסוֹף מִכּוֹת
(יט:), וְהוּא: שִׂיאָכֵלְנוּ בַּחוּץ (לירושלים) אַחֵר שֶׁרָאָה פָּנֵי
הַבַּיִת, כְּלוּמֹר: לְפָנִים מִחוּמַת יְרוּשָׁלַיִם וְהוּא אָמְרָם שֵׁם:
מֵאִמְתִּי חֲזָבִין עָלָיו? מִשְׁיָרָאָה פָּנֵי הַבַּיִת (ואחר כך יצא
מירושלים ואבלו).

הַמִּצְוָה הַקֵּמ"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְאָכּוֹל
מַעֲשֵׂה שְׁנֵי שֶׁל תִּירוּשׁ (יין) חוץ לִירוּשָׁלַיִם, וְהוּא אָמְרוּ
יְתַעֲלָה: "לֹא-תוֹכֵל לְאָכֵל בְּשַׁעֲרֵיךָ מַעֲשֵׂה דְגָנְךָ וְתִירוּשְׁךָ"
(שם); וְהָאוֹכֵל — לוֹקָה, וּבִאֲוֹתוֹ הַתְּנַאי שֶׁנִּתְבָּאָר
בְּמַעֲשֵׂה דָגָן.

הַמִּצְוָה הַקֵּמ"ג — הַאֲזַהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְאָכּוֹל מַעֲשֵׂה

1 לַה" (ויקרא כו, ל) [כ"י אֶת-מַעֲשֵׂה בְּגִי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ
2 לַה' תִּירוּמָה" (במדבר יג, כד)]. וְכָבֵר בְּאֵר הַפְּתוּב (במדבר
3 יח, כא), שֶׁהַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה לְלוּיִם. וְכָבֵר נִתְבָּאָר דִּינֵי מִצְוָה
4 זוֹ בְּמִסְכַּת מַעֲשֵׂרוֹת; וְזֶהוּ הַנִּקְרָא: מַעֲשֵׂה רֵאשׁוֹן, וְאִינוּ
5 חוּבָה מִן-הַתּוֹרָה אֲלָא בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל.

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ה

מצות עשה קכו. קכח.

מצות לא תעשה קנב.

הַמִּצְוָה הַקֵּכ"ז נדפסה ביום הקודם.

10 הַמִּצְוָה הַקֵּכ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂה
11 שְׁנֵי, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "עֲשֵׂה תַעֲשֵׂה אֶת כָּל-תְּבוּאוֹת
12 זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנֵה שְׁנָה" (דברים יד, כב), וְלִשׁוֹן סְפָרִי
13 (פרשת ראה): "שְׁנֵה שְׁנָה — מִלְּמַד שְׁאֵין מַעֲשִׂרִין אוֹתוֹ
14 מִשְׁנֵה לְחִבְרָתָה (אֵין לַעֲשֵׂר יוֹבֵל שְׁנָה אַחַת עַל-יַדִּי הַפְּרִשְׁת
15 מַעֲשֵׂר מִיּוֹבֵל שְׁנָה אַחֲרָת). אֵין לִי אֲלָא מַעֲשֵׂה שְׁנֵי שְׁבּוּ
16 דְבָר הַפְּתוּב, מִנֵּין לְרִבּוּת שְׁאֵר מַעֲשֵׂרוֹת? תִּלְמּוֹד לוֹמֵר,
17 עֲשֵׂה תַעֲשֵׂה" וּמִפְּרָשׁ בַּתּוֹרָה (שם, כג), שֶׁהַמַּעֲשֵׂה שְׁנֵי זֶה
18 עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם וּבְעָלָיו אוֹכְלִים אוֹתוֹ שֵׁם. וְכָבֵר הַזְכָּרְנוּ
19 מִקֵּדָם (מצות עשה קיט) אֶת-דְּבָרֵיהֶם בְּעֵנֵין זֶה וְכָבֵר עֶסֶק
20 הַפְּתוּב בְּהִלְכוֹת מִצְוָה זוֹ וְאָמְרָ, שֶׁמָּה שְׁאֵי אֶפְשָׁר
21 לְהִבְיֹאוּ מִחֻמַּת רְחוּק הַדֶּרֶךְ, יִפְדָּה וְיַעֲלָה דְמִיּוֹ לְבֵית
22 הַבְּחִירָה וְיִצְיָאָם שֵׁם עַל מִזוֹן בִּלְבָד, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה:
23 "וְכִי-יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם כִּי לֹא תוֹכֵל שְׂאֵתוֹ" (שם, כד),
24 גַּם אָמְרָה הַתּוֹרָה בְּהִלְכוֹת מִצְוָה זוֹ, שְׁאֵם יִפְדָּה אוֹתוֹ
25 לְעַצְמוֹ יוֹסִיף חֶמֶשׁ וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "וְאִם-גָּאֵל יִגָּאֵל
26 אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ תַּמְשִׁיתוּ יֶסֶף עָלָיו" (ויקרא כו, לא). וְכָבֵר
27 נִתְבָּאָר כָּל-דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת מַעֲשֵׂה שְׁנֵי. וְגַם הִיא
28 אֵינָה חוּבָה מִן-הַתּוֹרָה אֲלָא לְפָרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין
29 מַעֲשֵׂה זֶה נֶאֱכָל אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת. וְלִשׁוֹן סְפָרִי (פרשת
30 ראה): "מִקִּישׁ אֲכִילַת בְּכוֹר לְמַעֲשֵׂה שְׁנֵי: מַה בְּכוֹר אִינוּ
31 נֶאֱכָל אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת אֶף מַעֲשֵׂה שְׁנֵי לֹא יֵהָא נֶאֱכָל אֲלָא
32 בְּפָנֵי הַבַּיִת".

33 הַמִּצְוָה הַקֵּנ"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְהוֹצִיא דְמִי
34 מַעֲשֵׂה שְׁנֵי (שהיה רחוק מירושלים ונפרדה —), בְּזוּלַת
35 הַאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה, וְהוּא אָמְרוּ בּוּ: "וְלֹא-נִתְּתִי מִמֶּנּוּ
36 לְמֹת" (דברים כו, יד), וְלִשׁוֹן סְפָרִי (ריש פרשת כי תבוא):
37 "שִׁלָּא לְקַחְתִּי מִמֶּנּוּ אֲרוֹן וְתַכְרִיכִין". וְאִם הוֹצִיא מִמֶּנּוּ
38 אֵינָה דְבָר — יֹאכֵל כְּנֶגְדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוּמוֹ.
39 וְהַזְכִּיר אֶת-הַמֹּת לְחוּזִיק כְּאֵלוֹ יֹאמֵר: אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִיא
40 מִצְוָה — לֹא יוֹצִיא עָלָיו מַעוֹת מַעֲשֵׂה שְׁנֵי. וְנִרְאָה לִי
41 שֶׁכֵּינֵן שְׁנֵה יְתַעֲלָה לְהוֹצִיא דְמִי מַעֲשֵׂה שְׁנֵי בְּמִזוֹן
42 בִּלְבָד, כְּמוֹ שְׁאָמְרָ: "וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף וְגו'" (שם יד, כו) —
43 הָרִי הַמוֹצִיא אוֹתוֹ בְּזוּלַת הַמִּזוֹן, כְּאֵלוֹ נִתְּנוּ לְמֹת, שְׁאֵין
44 תּוֹעֲלַת לְמֹת בְּכָךְ (ולכן הזכיר צרכי המת).

29 כמו מעשר שני, ואין לפהנים בו כלום. ולשון ספרי
30 (פרשת נשא): "ואיש את-קדשיו לו יהיו" (במדבר ה, י) —
31 "משך הכתוב כל-הקדשים ונתנם לכהן ולא שיר מהם
32 אלא תודה ושלמים ופסח ומעשר בהמה ומעשר שני
33 ונטע רבעי שיהיו לפעלים". וכבר נתבאר דיני מצוה זו
34 בשלמות בפרק אחרון ממסכת מעשר שני.

יום שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ה

מצות עשה קלא.

קכה.

38 המצוה הקל"א — הצווי שנוצטוינו להתודות לפנינו
39 ותעלה, שהפרישנו את חובת המעשרות והתרומות
40 ולהתנקות מהם (מכל אשמה של התנהגות בלתי ראויה
41 במעשרות, ולהכריז זאת) גם בדבור, כדרך שהתנקינו
42 מלהחזיק בהן בפעל, וזהו הנקרא: "ודוי מעשר". והצווי
43 בזה הוא אמרו ותעלה: "ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי
44 הקדש מן-הבית וגם נתתיו ללוי ולגר לתום ולאלמנה
45 וגו'" (דברים כו, ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו ואפן
46 הבעור וענינו בפרק אחרון ממעשר שני.

47 המצוה הקכ"ה — הצווי שנוצטוינו להפריש את-
48 הבפורים (ראשוני פרות ארץ-ישראל משבעת המינים)
49 ולהביאם למקדש, והוא אמרו ותעלה: "ראשית בפורי
50 אדמתך תביא בית ה' אלהיך" (שמות כג, יט). ופשוט,
51 שמצוה זו אינה נהגת אלא בפני הבית, ואינם באים
52 אלא מפרות ארץ ישראל וסוריא ועבר הירדן —
53 ומשבעת המינים בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
54 במסכת בפורים. וישם (פרק ג משנה יב) נתבאר שהם,
55 כלומר: הבפורים, נכסי בהן (שייכים לכהן).

1 שני של יצהר (שמן זית) חוץ לירושלים, והוא אמרו:
2 "לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך"
3 (שם); והאכל חייב מלקות ובאותו תנאי שקדם במעשר
4 דגן. ושמא תתמה על שמנינו מעשר דגן ומעשר תירוש
5 ומעשר יצהר, שלש מצות; דע שאם אכל שלשתן כאחד
6 — לוקה על כל-אחת ואחת: לפי שלא זו שבפסוק זה
7 אינו לאו שבכללות שאין לוקין עליו, אלא הוא לחלק.
8 ובפרוש אמרו בגמרא ברתות (ד): "אכל מעשר דגן
9 ותירוש ויצהר — חייב על כל-אחת ואחת. וכי לוקין על
10 לאו שבכללות? קרא ותיירא בתיב (מצאנו פסוק מיותר
11 ללמד שלוקה). מפידי (הנה), בתיב: "ואכלת לפני ה'
12 אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך וכו'" (שם יד, כג)
13 ולמה לי למהדר למכתבינהו לבלוה (לצורך מה חוזר ומפרט
14 את כולם?) שמע מינה לחלק" (בבבנת הפסוק, בפרוט הנוסף,
15 "לחלק": להפריד. להחשיב כל מין כאיסור בפני עצמו).
16 ובגמרא מפות אמרו: "מפידי, בתיב: "ואכלת לפני ה'
17 אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך", לכתוב רחמנא:
18 לא-תוכל לאכל אותם בשעריך, מהדר פרושינהו (חוזר
19 ומפרט) לבלוה למה לי? שמע מינה ליחודי (ליחד) לאו
20 לכל-חד וחד". הרי נתבאר שכל-מה שהזכיר עליו בפסוק
21 זה, כל-ענין וענין לאו בפני עצמו. ואחזר להשלים שאר
22 הלאוין שכלל אותם הפסוק.

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ה

מצות עשה קיט.

25 המצוה הקי"ט — הצווי שנוצטוינו שיהא נטע רבעי
26 (פירות שמוציא האילן בשנה רביעית לנטיעתו) כלו קדש,
27 והוא אמרו: "יהיה כל-פרי קדש הלולים לה'" (ויקרא
28 יט, כד), ודינו: שיעלה לירושלים ויאכלוהו בעליו שם

אגרות קודש

בי"ה, ל"ג בעומר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה לה ידיעה התלפונית ע"ד הטפול הרפואי שהתחילו.

יהי רצון שיהי בהצלחה גדולה לרפוי"ק.

ומגלגלין זכות ליום זכאי, הילולא דרשב"י אשר יום שמחה גדולה הוא, וכמבואר בכ"מ, וענינו
הרי הי' להביא מן הסתים דאורייתא אל הגליא דאורייתא, שהתוצאות מזה, להביא מהסתים דישראל
להגליא דישראל ומפני החיות להגליא דחיות, חיות כל אחד מהאברים, כמצוה עלינו בתורתנו תורת
חיים, שהיות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שמבלים את העולם בהוראת טעות. שכיון שאינם יודעים טעמי המשנה, אינם יורדים לעומק הדין לדמות את המקרה שבא לפנייהם לדין הדומה, ומתוך כך טועים בדין.

תניא נמי הכי, אמר רבי יהושע, וכי אלו ששונים משניות מבלי עולם הן, והלא מיישבי עולם הן, שנאמר "הליכות עולם לו" - מי ששונה הלכות, 'עולם לו' כלומר, העולם קיים בזכותו. אלא הכוונה היא, לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן.

שנינו במשנה, אשה פרושה וכו'. תנו רבנן, בתולה צליינית - בעלת הפילה, ואלמנה שובבית - שנוהגת לבקר שכנותיה תמיד, וקמן שלא כלו לו חרשיו - יבואר בהמשך, תרי אלו מבלי עולם - גורמים רעה וחורבן לעולם, שמתוך שנוהגות צדקות יתירה שאינה מצויה אצל נשים, ודאי באות לחפות על רשעות שיש בהם.

שואלת הגמרא, איני וכי אלמנה הנוהגת לבקר שכנותיה ממבלי עולם היא, והאמר רבי יוחנן, למדנו יראת חטא מבתולה, וקיבול שקר - שיטרח אדם כדי לקיים מצוה, שמתוך כך יקבל עליה יותר שבר מאלמנה - שהייתה טורחת בקיום המצוות יותר בבדי הצורך כדי לקבל עליהם שכר. ומפרשת הגמרא כוונתה, יראת חטא מבתולה - דרבי יוחנן שמעיה להחיות בתולה - שמע את אותה בתולה, הנפילה אאפה והתפללה וקאמרה, רבנן של עולם, בראת גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים - לנחול גן עדן ובראת רשעים - שדרכם לגיהנם, יהי רצון מלפניך שלא יבשלו פי בני אדם להפסיד על ידי חלקם בגן עדן ולרשת גיהנם. הגמרא ממשיכה בבאור דברי רבי יוחנן, איך למד קיבול שקר מאלמנה. דהתיא אלמנה דהואי פי כנישתא בשיבנותא - שהיה בית כנסת בשכנותה, ובכל זאת כל יומא הות אתיא ומצלה פי מדרשיה - הייתה הולכת ומתפללת בבית מדרשו דרבי יוחנן שהיה מרוחק מביתה. אמר לה רבי יוחנן, בתי, לא בית הנכנסת בשיבנותך ומדוע טורחת את להגיע לבית מדרשי המרוחק מביתך. אמרה ליה, רבי, ולא שקר פסיעות יש לי על שמגיעה אני עד לבית מדרשך המרוחק יותר. אם כן מה שונה אלמנה הנוהגת במנהג צידקות יתירה זו, שהולכת לבקר שכנותיה תמיד ממנהג צידקות של זו, שהולכת למקום מרוחק כדי להתפלל. פי קאמר - לא כל אלמנה הנוהגת בצדקות יתירה יש לחושדה, אלא בגזן יוחנן בתי דמיכי - שהייתה הולכת לבית שכנותיה תמיד ומפרסמת שפועלת יצועות על ידי תפלתה. וכך היה מנהגה. כשמגיעה עד לבית אשה היתה עוצרת רחמה בכישופיה, ולאחר שהייתה היולדת מצטערת הרבה היתה אומרת אלך ואבקש רחמים עליה רחמים אולי תשמע תפילתי. ואז היתה הולכת ומבטלת כשפיה והולד יוצא. פעם אחת היה לה שכיר יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם, ובא ופתח את הכלי והכשפים יצאו, והוולד נולד וידעו כי בעלת כשפים היא.

שואלת הגמרא, מאי קמן שלא כלו לו חרשיו שנאמר עליו שממבלי עולם הוא. קא - בבבל תרגמו - פירשו, זה תלמיד חכם המבקע ברבנותיו שלאחר שנעשה תלמיד חכם מזולל ברבותיו שלמדוהו. רבי אבא אמר, זה תלמיד שלא הניע להוראה ומורה. דאמר רבי אבהו, אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב "כי רבים חללים הפילה" זה תלמיד חכם שלא הניע להוראה ומורה - שעל ידי שפוסק דין מוטעה מחטיא אנשים רבים. והפילה הוא לשון 'נפל' שהוא כינוי לתינוק שלא כלו לו חרשיו. וצעזעים כל חרונתה" זה תלמיד חכם שהניע להוראה ואינו מורה - 'צעזעים' על שם שעוצם פיו ואינו מורה לרבים.

שקרא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים - ללמוד מהם טעמי המשנה וסברותיה. שמתוך שאינו יודע את המשניות על סברותיהם וטעמיהם, טועה בדין, שפעמים על ידי הטעמים משתנה הדין לאיסור ולחיתור, או בדיני ממונות לחיוב ולזכות, או בטהרות לטמא ולטהר, ומתוך שאינו יודע טעמי הדינים מורה שלא כהלכה, ולכן נקרא רשע. ואף ערום הוא, שהשומע את בקיאותו במשניות סבור שבקי הוא אף בטעמיהם ויודען על בורין, ומתוך כך נוהגים בו כבוד תלמיד חכם.

אתמר, קרא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים ללמוד מהם סברות וטעמי הדין. רבי אלעזר אמר, תרי זה עם הארץ - יש לנהוג בו כמו עם הארץ שחשוד על המעשרות ועל הטהרות. רבי שמואל בר נחמני אמר, תרי זה בור - גרוע מעם הארץ. רבי ינאי אמר, תרי זה פותי - דינו ככותי שאסור לאכול מפיתו ולשתות מיינו. שכיון שאינו משמש תלמידי חכמים מגלה בעצמו שאין לו אמונת חכמים מפרשי המשנה, ולכן דינו ככותי. רב אחא בר יעקב אמר, תרי זה מוש - מכשף. כלומר, אדם שאינו משמש תלמידי חכמים הוא דומה למכשף שאוחז את עיני בני אדם ומטעה אותם בכישופיו, ואף זה מטעה את בני אדם שמתוך בקיאותו חושבים שבקי הוא גם בטעמי הדינים על בוריים.

אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא ברב אחא בר יעקב - שהשונה ואינו משמש תלמידי חכם הרי זה מגוש, דאמרי אינשי - שכן רגילים האנשים לומר, רמין מוגשא - לוחש המכשף את לחשויו ולא ידע מאי אמר - ואינו יודע מה הם ומה פירושים. כלומר, המכשף יודע לומר דברים הגורמים לרוחות להגיע אך אינו מבין מה הוא אומר. ואף זה דומה לו, שגם הוא תני תנא - חוזר על דברי התנאים ולא ידע מאי אמר - ואינו מבין דבריהם.

תנו רבנן איזהו עם הארץ - שדברו בו חכמים בכל מקום. כל שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית בברכותיה. שאדם שאינו קורא קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, כל שאינו מניח תפילין. גן עזאי אמר, כל שאין לו יציאת בגדוד. רבי יוחנן גן יוסף אמר כל שיש לו בנים ואינו מנדרן ללמוד תורה. אחרים אומרים, אפילו קורא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים והו עם הארץ. קרא - מקרא ולא שנה - משנה תרי זה בור. לא קרא ולא שנה היינו, שאינו יודע כלום עליו הכתוב אומר "וורעתי את בית ישראל ואת בית יהודה ורע אדם ורע בפה" - היינו, שאינו יודע כלום כבהמה שאינה יודעת כלום.

הגמרא מביאה פסוק באותו ענין, "ירא את ה' בני ואלו" (שם) שונים אל התערב. אמר רבי יצחק, מי הם השונים שנאמר שאין להתערב (להתחבר) עימם. אלו שישונים הלכות - משניות, שלא שימשו תלמידי חכמים ואינם יודעים את טעמי המשניות.

שואלת הגמרא, פשיטא - שכך היא כוונת הכתוב, שאין נפרשו באופן אחר. משיבה הגמרא, מהו דתיקא ש'שונים' שאמר הכתוב, שונים בכתא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא, בין שעבר אדם עברה ושנה פה - וחזר ועבר אותה פעם שניה, הותרה לו - דומה בעיניו להיתר. וכוונת הכתוב לומר שנאלו יש להתרחק, קא ממשע לן שהכוונה לאלו ששונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים.

תנא, התנאים - אלו השונים משניות ואינם יודעים טעמי הדין וסברותיה, מבלי עולם - גורמים חורבן לעולם.

שואלת הגמרא, מבלי עולם סלקא דעתך - וכי מי ששונה משניות, גורם חורבן לעולם, אם אינו יודע טעמי הדין, יש לו אומנם חסרון בידיעותיו, אך מה רעה גורם הוא לעולם. מתרצת הגמרא, אמר רבינא, כוונת התנא לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן - היינו,

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד א

רש"י

תוספות

רבי שמואל בר נחמני אמר ה"ז בור. תימה כמאן ס"ל לא כאחרים ולא כר' יהודה דאחרים לא קרי בור אלא לשנה ולא קרא ר' יהודה אפי' עם הארץ לא משוי ליה דאמר בסוף פרק אלו מציאות (נ"ט ק"ה) דדרש ר' יהודה בר אילעאי שמעו דבר ה' החרדים אל דברו וגו' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים אודכים אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם אלו עם הארץ אלמא דבעלי

משנה או בעלי מקרא לאו בבלל ע"ה ניתוח: כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית דברי ר"מ. תימה לר"י דאמר בפ' הניזקין (יט"ז ק"ה ס"א) ובפ' ג' שאכלו (נמלט ק"ה) איהו עם הארץ כל שאינו אוכל חולין בטוהרה דברי ר"מ ופירש דהרבה ענייני עם הארץ הן ויש שאין מקבלין ממנו עדות כדאמרין בפ' אלו עוברין (פסחים ק"ה מ"ט) ששה דברים נאמרו בעם הארץ אין מקבלין מוק עדות וכו' ובפ' חומר בקדוש (זמנה ק"ה כ"ב) כמאן מקבלין סדורותא מעם הארץ כר' יוסי ויש כשר לענין עדות ונחשד על הסתרות ועל המעשרות או לענין זימון או לענין שבעית א"צ לענין דברים שאין נקחין אלא מן המומחה כדאייתא בפ' שני דמסכת בפ' ע"ז (ק"ה מ"ט) בירושלמי אשה פרשה זו היא שישבת ומלעבת בדברי תורה ותאמר אלי תבא וישכב עמה בלילה הוא א"ר אבהו כביכול היה במחשבה הוא לכדו וידע שלא עלתה על דעתה אלא בשביל להעמיד שבטים דוסיפו עליהם בתולותא ציימנית ואלמנה שובבית ומי חגלה נסבת שם בישו ותינוק שהוא עולת לחייו (בתולת ציימנית מציממה אובדת בתולתו ותינוק שהוא עולת לחייו) ר' חלקיה בשם ר' סימון זו שהוא גדול בתורה שלא בפירוק ומכזה את הגדולים ממנו א"ר יוסי זהו שכן תשע ואבריו נראה כבן י"ב והוא בא על אתח מכל העריות האמורות בתורה וכן מתות על ידו והוא פטור רבי פירש מציממה אובדת בתולתו מחמת צומות בתולת נשורות אבל מורי אזי הורב ר"מ פי' עושה חסידה ומתפללת כדגרסינן בגמ' דידן צלינית וכאילו צמה ועושה תעניות שתהא נענת בתפלתה ואינה עושה אלא לגבא את העין שלא יבדוק אחריה ומונה ואובדת בתולתה: ועד

שקרא. מקרא: וישנה. משנה: ולא שמש תלמידי חכמים. ללמוד סברת הנקרא בטעמי המשנה מה הם. רשע הוא שאין תורתו על בוריה ואין ללמוד הימנו, שעי' הטעמים יש חלוק באסור וזהו ודני ממונות לזכות ולחייב ובטירות לטמא ולטהר, כדאמר בבבא דרבתי מ"ט אמר מר הדין וזהו אמר מאי בינייהו איבא בעיניהו כך וכן, ופרסם הוא שהשומע את קולו שונה משניותיו כסבור הוא

שקרא וישנה ולא שמש תלמידי חכמים: אתמר, קרא וישנה ולא שמש תלמידי חכמים. ר' אלעזר אומר: הרי זה עם הארץ. ר' שמואל בר נחמני אומר: הרי זה בור. ר' ינאי אומר: הרי זה פותח. רב אחא בר יעקב אומר: הרי זה מגוש. אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא פרכ אחא בר יעקב, דאמר אינשי, רמין מגושא ולא ידע מאי אמר, תני תנא ולא ידע מאי אמר. תנו רבנן: איזהו עם הארץ? כל שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית בברכותיה, דברי ר' מאיר. ורבנן אומר: כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר: כל שאין לו ציצית בבגדו. ר' יוחנן בן יוסף אומר: כל שאין לו פנים ואינו מגדלן ללמוד תורה. אחרים אומרים: אפילו קורא וישנה ולא שמש תלמידי חכמים, והו' עם הארץ. קרא ולא שנה הרי זה בור, לא קרא ולא שנה עליו הפתוב אומר: "והרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה ורע אדם ורע בהמה": "ירא את ה' בני ומלך עם שונים אל תתעבר". אמר ר' יצחק: אלו ששונים הלכות. פשיטא? מהו דתקא, שוין פתמא, וכדרכ הונא. דאמר רב הונא: פיון שעבר אדם עבירה וישנה בה הותרה לו, קא משמע לן. תנא: התנאים מבלי עולם. מבלי עולם סלקא דעתך? אמר רבינא: שמוין הלכה מתוך משנתו. תנאי נמי הכי, אמר ר' יהושע: וכי מבלי עולם הן? והלא מיישבי עולם הן? שמוין: "הלכות עולם לו". אלא שמוין הלכה מתוך משנתו: אשה פרושה וכו': תנו רבנן: בתולה צלינית ואלמנה שובבית וקטן לא כלו לו חדשיו הרי אלו מבלי עולם. איני? והאמר ר' יוחנן: למדנו יראת חטא מבחולתה וקבול שחר שחר מאלמנה. יראת חטא מבחולתה, דר' יוחנן שמעיה להחיא בתולה דנפלה אאפה וקאמר: רבנו של עולם, בראת גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים, והי רצון מלפניך שלא יפלו בי בני אדם. קבול שחר מאלמנה, דהחיא אלמנה דהוא בי בנישמתא בשיבבותה, כל יומא הות אתיא ומצלה בי מדרשיה דר' יוחנן. אמר לה בתי, לא בית הפנסת בשיבבותך? אמרה ליה: רבי, ולא שחר פסיעות יש לי? בי קאמר כגון יוחני בת רמיב. מאי "קטן שלא כלו לו חדשיו"? הכא תרמינו, זה תלמיד חכם המכעט בברכותיו. רבי אבא אומר: זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, דאמר ר' אבהו אמר רב הונא אמר רב: מאי דכתיב "בי רבים הללים הפילה ועצמים כל הרניה"? "בי רבים הללים הפילה" זה תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה, "ועצמים כל הרניה" זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה, ועד

שקבי בטעמים ונהגין בו כבוד בתלמיד חכמים: אתמר גרס: ה"ו ע"ה. שחשדו על המעשרות ועל הסתרות. בור: גרוע מעם הארץ. בתי. ואסור לאכול פתו ויני, דכין שלא שמש חכמים אינו מקפיד על דברי חכמים לדעתם ולא שנה אלא להראות עצמו כתי: כגוש. מכשף האוחז את העינים וגונב את הלכות. ואף זה כן: רש"י. תרגום חזק חזק וקניס (יו) חזק מגוש, לוחש המכשף את לחשיו ואינו מבין מה הם ומה פרשם, אלא כך מעשיהם, שהמכשפות בא ע"י אותם הלשונות: תני. תנא. ואף זה תנא שלא שמש בתלמוד שונה משנתו ואינו יודע מה היא איזהו עם הארץ. שחשדו על הסתרות ועל המעשרות ומקום מנוח טמא: כל שאינו קורא ק"ש. דהא ודאי אינו יודע כלום, אבל יודע לקרות וקורא לא ע"ה הוא: ששונים הלכות. שלא שמשו תלמידי חכמים ולא הקפידו על טעמי המשניות: הלכות. משניות: פשיטא. דהכי הוא אלא במאי נדרשיה לא לאו בהכי: התרה לו. דומה בעניניו החר: מבלי עולם ס"ה. ומה הם גורמין לאחרים: שמוין הלכה מתוך משנתו. קאמר שמבלין עולם בהוראות טעות, דכין דאין יודעין טעמי המשנה פעמים גורמין שמומין לה דבר שאינו דומה, ועוד יש משניות הרבה (מפנין) דאמרין קא מני פלוני הוא ויתקאה הוא וזית הלכתא כותיה, ועוד שאין יודעים במחלוקת תנאים הראשונים הלכה כדברי מורי הוראות טעות: הלכות עולם לו. השונה הלכות - עולם שלו בוכות: צלינית. בעלת תפלה: ואלמנה שובבית. בעלת שבות. הלכות ומבשרת שבכותיה תמיד: הרי אלו מבלי עולם. שאין אלא נאפחות ומכשפות ומראות עצמן כצדקניות שלא יבדקו אחריהן: קטן שלא כלו לו חדשיו. לקטן מפרש: וקבול שחר מאלמנה. שהיתה טורחת עצמה יותר מן הצורך כדי לקבל שחר כדמפרש ואולי, למדנו שטריח אדם עצמו במצוה לקבל שחר יותר בראת צדיקים. לנחול ג"ע: בראת רשעים. לירש גיהנם: שלא יפלו בי בני אדם. להפסיד חלקם על ידי מגן עדן ולירש גיהנם: בי קאמר. מבלי עולם: כגון יוחני בת רמיב. אלמנה מכשפה היתה, וכשמגיע עת לדת אשה היתה עוצרת רחמה במכשפות, ולאחר שפצצתה הרבה היתה אומרת אלך ואבקש רחמים אולי תשמע תפילתי, והולכת וסותרת כפשיה ודולדל יוצא. פעם אחת היתה לה שכיר יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת, ושמה השכיר קול

הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולך מקשקש במעי האם, ובא ופתח את מגופת הכלי והכשפים יצאו ודולדל נולד, וידעו כי בעלת כשפים היא: המכעט בברכותיו. וקרי ליה קטן שלא כלו לו חדשיו על ידי שמוין מתקצרין כדאמרין בפרק קמא דתנינה ק"ה ס"ה: בי רבים הללים הפילה. באשה וזה משתעי, ותלמיד שאינו נותן עצמו בשורה קרי ליה נמי הכי: זה תלמיד שלא הגיע ב' הפילה לשון נפל, שלא כלו לו חדשיו: ועצמים. לשון עוצם עיניו ופסיו, ששוגרים פיהם ואינם מורים לצרכי הוראה:

ועד

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד ב

תוספות

רש"י

ועד כמה עד ארבעין שנים. פי' משנה שהתחיל ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנולד כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ה:) ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ש"מ לא קאים אינש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנים וזה היה ממנו תורה עד מ' שנה שאו התחילו ללמוד: **בשיון**. רש"י פי' אם שוה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לר"י מפרק

הרואה (נכסות דף סג.) דאמר אביי באתרא דאית

גבר תמן לא תיהי גבר פשיטא לא צריכא דשון

אלמא הויכא דשון אין לו לקפון להוראה להבי

מסתברא הכא לפרש וזה רבה דאורי הוא לא

הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה

בשון הא דאמר שאין לו להורות עד ארבעין

שנים היינו כששוה לגדול העיר בחכמה וגדול

העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם

כמותו הגיע להוראה בשנים והוא לא הגיע לשני

הוראה אין לו להורות לפני אבל אם גדול העיר

הוא בחכמה אע"ג שלא הגיע לכלל שנים מורה

ורבה גדול העיר בחכמה היה אבל ר"י פי' הוראה

דפרק הרואה ממירי באדם שנכנס לעיר שיש שם

חכם מורה תמן לא תהי גבר אפי' בשון אבל אם

הוא קבוע בעיר כמותו ושהו לו בחכמה מותר לו

להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פי' התם באתר

דאית גבר ממונה משתל בצרכי ציבור לא

תקפון לתוך שדרות אפי' בשון ולפי' לא מירי

בהוראה:

פרוש מאהבה פרוש מיראה. בירושל' פרק

הרואה עשה מאהבה ועשה מיראה

עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו

ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבעוט

דע שאתה ירא ואין ירא מבעוט: שבעה פרושין הן

פרוש שבמי וכו' פרוש מן הנביה כו' פרוש שבמי

טעון מצותיה על כתפיה פרוש נקפי אקפי לי ואני

עבד מצוה פרוש קיומי עבד חדא חובה וחדא

מצוה ומקוץ חדא בחדא פרוש מן הנביה מאי

דאית לי אנא מנכה ועבד מצוה פרוש אדע חובתי

ואעשה הי דא חובתי עבדתי דאעביד מצות

דכותה פרוש יראה כאיזב פרוש אהבה כאברום

דכתיב (נשימ' מל) ודע אברום אוהבי אין לך חביב

מכולם אלא פרוש אהבה כאברום: **לעולם**

יעסוק אדם בתורה ובמצוה אע"פ שלא לשמנה.

ואי קשיא הא אמרינן בפ"ק דתענית (דף א:) כל

העוסק בתורה שלא לשמנה נעשית לו סם המות

ובשלהי פרק היה קורא במסכת ברכות (דף ט.) כל

העוסק בתורה שלא לשמנה נח לו שלא נברא

נראה לתרץ עוסק שלא לשמנה כגון מיראת

היסורין כי הכא ומאהבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון

(נכסות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' דאמר רב

יעסוק אדם וכו' שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלך וזה ויצאה ממנו רות גם הוא נתכוין להנאותו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר פ"ק דר"ה (דף ה.)

האומר סלע זו לעבדה ע"מ שידחי בני ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמנה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה

שגגות נעשו לו ודונות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (נכסות ט.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא היה אדם קורא ושונוה ומשמש תלמידי חכמים

ובועט באביו ובאביו ובכרו או במי שגדול דימונו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיםם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיםם לעושיםם לשמנה: **אלו** שמנחותיהם נשרפות.

תימה אנא לא חשיב נמי מת הוא או שמתה היא דאמר פ"ק (נכסות דף א:) דנשרפת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקידש הקומץ כדתני לעיל אבל הכא לא חשיב אלא הנשרפת משקדשה

בבלי דה"ה אם משקדשה בבלי דנשרפת ואידי דקניי סיפא קירב הקומץ דנאבלת נקט רישא קידש הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר נקדש וקורב להקדש טפי מקדשה בבלי אפי' נשרפת:

(שייך לדף הבא) **ושבעלה** בא עליה בדרך. תימה לר"י אמאי נשרפת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדש וכיון דאין המים בודקין אותה דאמר נזקה ואיש מעון בזמן שהיא

מנוקה מעון וכו' תיגיל מילתא למפרע דכי קדוש בטעות קדוש כדאמרין גבי ושבאו לה עדים שהיא טמאה דהואיל ולא לבדוק עומדת ולא ראוייה למנחה לא היתה ראוייה לכלי ואין כלי

שרת מקדשין אלא בראוי להן ונראה דדוקא לגבי שבאו לה עדים שייך למימר הכי משום דמנחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העון מבורר וא"צ ביור אבל הכא שבא עליה בדרך שצריך

לברר אע"ג דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאחר שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ונתנו בה מחרות כלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפי' מנחה שפיר

קדוש והאי דלא חשיב במתני' מנחת ארסוה ושומרת יבם אלמנה לכ"ג מפני שידע פסול שלהן שאינן נבדקות ואין מביאין אותם לשלוח:

ועד כמה? עד ארבעין שנים. איני? והא רבה אורי?

בשיון: ומכות פרושין וכו': תנו רבנן: שבעה פרושין

הן: פרוש שייכמי, פרוש נקפי, פרוש קיומי, פרוש

מודיאי, פרוש "מה חובתי ואעשנה", פרוש מאהבה,

פרוש מיראה. פרוש שייכמי, זה העושה מעשה ששם.

פרוש נקפי, זה המנסיף את רגליו. פרוש קיומי,

אמר רב נחמן בר יצחק: זה המקוץ דם לפתלים.

פרוש מודיאי, אמר רבה בר שילא: דמשפיע פי

מודיאי. פרוש "מה חובתי ואעשנה", הא מעליותא

היא? אלא אמר "מה חובתי תו ואעשנה". פרוש

מאהבה פרוש מיראה, אמרו ליה אביי ורבא לתנא

לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב

יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות

אפילו שלא לשמנה, שמתוך שלא לשמנה בא לשמנה.

אמר רב נחמן בר יצחק: דמטמא מטמא ודמנליא

מנליא, בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי.

אמר לה יצאי מלכא לדביתיה: אל תתיראי מן

הפרושי, ולא ממי שאינן פרושין, אלא מן הצבועין

שדומין לפרושי, שמעשיהו כמעשה זמרי ומבקשין

שכר כפנחם: מתני' ר' שמעון אומר: אין זכות

תולה במים המרים. ואם אתה אומר הזכות תולה

במים המאירין מודה אתה את המים בפני כל

הנשים השונות ומוציא אתה שם רע על המהורות

ששטו, שאומרים טמאות הן, אלא שתלתה להן

זכות. רבי אומר: הזכות תולה במים המאירים,

ואינה יולדת ואינה משפחת אלא מתנוונה והולכת,

לסוף היא מתה באותה מיתה. נממאת מנחתה עד

לא קדשה בבלי, הרי היא ככל המנחות ותפרה.

ואם משקדשה בבלי הרי היא ככל המנחות, ותשרף, ואלו שמנחותיהן נשרפות

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

ועד כמה? עד ארבעין שנים. איני? והא רבה אורי?

בשיון: ומכות פרושין וכו': תנו רבנן: שבעה פרושין

הן: פרוש שייכמי, פרוש נקפי, פרוש קיומי, פרוש

מודיאי, פרוש "מה חובתי ואעשנה", פרוש מאהבה,

פרוש מיראה. פרוש שייכמי, זה העושה מעשה ששם.

פרוש נקפי, זה המנסיף את רגליו. פרוש קיומי,

אמר רב נחמן בר יצחק: זה המקוץ דם לפתלים.

פרוש מודיאי, אמר רבה בר שילא: דמשפיע פי

מודיאי. פרוש "מה חובתי ואעשנה", הא מעליותא

היא? אלא אמר "מה חובתי תו ואעשנה". פרוש

מאהבה פרוש מיראה, אמרו ליה אביי ורבא לתנא

לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב

יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות

אפילו שלא לשמנה, שמתוך שלא לשמנה בא לשמנה.

אמר רב נחמן בר יצחק: דמטמא מטמא ודמנליא

מנליא, בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי.

אמר לה יצאי מלכא לדביתיה: אל תתיראי מן

הפרושי, ולא ממי שאינן פרושין, אלא מן הצבועין

שדומין לפרושי, שמעשיהו כמעשה זמרי ומבקשין

שכר כפנחם: מתני' ר' שמעון אומר: אין זכות

תולה במים המרים. ואם אתה אומר הזכות תולה

במים המאירין מודה אתה את המים בפני כל

הנשים השונות ומוציא אתה שם רע על המהורות

ששטו, שאומרים טמאות הן, אלא שתלתה להן

זכות. רבי אומר: הזכות תולה במים המאירים,

ואינה יולדת ואינה משפחת אלא מתנוונה והולכת,

לסוף היא מתה באותה מיתה. נממאת מנחתה עד

לא קדשה בבלי, הרי היא ככל המנחות ותפרה.

ואם משקדשה בבלי הרי היא ככל המנחות, ותשרף, ואלו שמנחותיהן נשרפות

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

האומרת

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מה שנסתר מבני אדם נסתר, ומה שגלוי גלוי, אבל כלפי שמים הכל
גלוי, **בִּי יִנָּא רַבָּה** - ובית דין הגדול ליתפרע מִהֵנִי דִּחְפוּ גוּנְדִי -
הוא יפרע מאותם המתעטפים באצטלה של פרישות ועוטים על
ראשם טלית להראות עצמם כפרושים.
אָמַר לָהּ יִנָּא מִלְכָּא לְדִבְתִּיהָ - לאשתו. **אֵל תְּתִירָאִי מִן הַפְּרוּשִׁין**
- כיני ליהודים בדורו של ינאי שהאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה.
והם היו שונאים את ינאי על שהרג הרבה מחכמי ישראל בעצתו של
אחד מן הצדוקים, וכשמת היתה אשתו של ינאי יראה מהם שלא
יעבירו את המלוכה מבניה. ואמרה לו שיקבש מהם עליה ועל בניה.
וינאי השיב לה, אין לך לירא מהם, שצדיקים הם ולא יגמלו לך
ולבניך רעה בגללי. שאתם לא הרעתם להם. **וְלֹא מִמֵּי שְׂאִינִן**
פְּרוּשִׁין - שהם אזהבי. **אֵלָא מִן הַצְּבוּעִין** - אלו שאין תוכנם כברם,
היינו, מאלו שדומין לפרושים - שמראים עצמם כפרושים,
שְׂמַעְשִׁיהֶן כְּמַעֲשֵׂה זָמְרִי - שהם באמת רשעים כומרי **וּמִכְּשִׁין**
שְׂכָר כְּפִנְחָם - ומראים עצמם לבריות צדיקים, כדי שיכבדו אותם
כמו פנחס.
במשנה לעיל שנינו, שאם יש לאשה זכות זה מגן עליה מעונש,
במשנתנו מובאות שיטות נוספות בענין. משנה. **רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר,**
אֵין זְכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמָּיִם - גם אשה סוטה שיש לה זכות, אין
הזכות תולה לה שלא יפגעו בה המים, **וְאִם אֵתָּה אָמַר הַזְּכוּת**
תּוֹלָה בְּמִים הַמָּאֲרִין, מִדֶּהָ - מחסיר את הגון **אֵתָּה אֵת הַמִּים**
כְּפִנִי כָּל הַנָּשִׁים הַשּׂוֹתוֹת - כלומר, מחליש את הכוח ההרתעה של
המים בפני כל הנשים, **וּמוֹצִיא אֵתָּה שֵׁם רַע עַל הַמַּהוּרֹת שְׂשֻׁנו**
ולא מפגעו על ידי המים, **שְׂאִינִים, מִמָּאוֹת הֵן אֵלָּא שְׂתִלְתָּה לָהֶן**
זכות.
רַבִּי אֱמִיר, הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמִים הַמָּאֲרִין רק לענין שלא תמות
מיד, אך המים גורמים לשנינו בגופה **וְאֵינָה יוֹלֶדֶת וְאֵינָה מְשַׁבַּחַת,**
אֵלָּא מִתְּנוּנָה - מכחשת והולכת והולכת, **לְסוּף הִיא מֵתָה**
בְּאוֹתָהּ מֵתָה - הכתובה בפרשת סוטה.
נִמְמָא מִנְחָתָהּ של סוטה **עַד שֶׁלֹּא קָדְשָׁה בְּכָלִי** שרת, כיון שלא
נתקדשה קדושת גוף, **הֲרִי הִיא כְּכָל הַמִּנְחָחוֹת** שנטמאו קודם
שנתקדשו בכלי, **וְתַפְרָה וְתַצֵּא לְחוּלִין** ומהמעות יקנה אחרת. **וְאִם**
נטמאה **מִשְׁקָדְשָׁה בְּכָלִי** - לאחר שנתקדשה בכלי, **הֲרִי הִיא כְּכָל**
הַמִּנְחָחוֹת שנטמאו לאחר שנתקדשו בכלי **וְתַפְרָה** בבית הדשן. שכיון
שקדשה קדושת הגוף אין לה עוד פדיון ואינה יוצאת לחולין.
וְאֵלּוּ הֵן הַסּוּטוֹת שְׂמַנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת מפני שאינן ראויות ליקרב
ולא להיפדות ולצאת לחולין.

שואלת הגמרא, **וְעַד כַּמָּה** - מאיזה גיל ראוי תלמיד חכם להורות
הלכה לרבים. **עַד אַרְבָּעִין שָׁנִין** - משנחה בן ארבעים.
מקשה הגמרא, **אֵינִי** - וכי רק משעה שמגיע אדם לגיל ארבעים ראוי
הוא להורות, **וְהָא רַבָּה אָמַר** - והרי רבה היה מורה הוראות לרבים,
והוא עצמו לא חי אלא ארבעים שנה. מתרצת הגמרא, **בְּשָׁנִין** - זה
שאין אדם ראוי להורות עד לגיל ארבעים כשיש בעיר תלמיד חכם
אחר הראוי להורות, והוא גדול ממנו בחכמה. אבל אם תלמיד חכם
צעיר הראוי להורות שזה לחכם אחר שיש בעיר בחכמה, או שאין
זקן ממנו בעיר, ראוי זה להורות.
שנינו במשנה, **וּמִכּוּת פְּרוּשִׁין וְכו'.** **תְּנוּ רַבָּנִן, שְׂבַעַת פְּרוּשִׁין הֵן** -
תחילה מפרטם התנא לאחר מפרשם. **פְּרוּשׁ שִׁיכְמִי, פְּרוּשׁ נֶקְפִי,**
פְּרוּשׁ קִיּוּאִי, פְּרוּשׁ מְדוּכִיָּא, פְּרוּשׁ מַה חוֹבְתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה, פְּרוּשׁ
מֵאֲהָבָה, פְּרוּשׁ מִירָאָה. ומפרש התנא, **פְּרוּשׁ שִׁיכְמִי, זֶה הָעוֹשֶׂה**
מַעֲשֵׂה שִׁיכָם - שגלו וציערו את עצמם שלא לשם שמים. ואף זה,
פורש מתענוגות ומצער עצמו להנאתו כדי שיכבדוהו בני אדם ולא
לשם שמים. **פְּרוּשׁ נֶקְפִי, זֶה הַמִּנְקִיף אֶת רַגְלָיו** - עושה עצמו
שפל, ומתוך כך משרך רגליו בארץ ומכה אצבעותיו באבנים. **פְּרוּשׁ**
קִיּוּאִי, אָמַר רַבִּי נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, זֶה הַמִּקְיֵי דָם לְבָתָּלִים - עושה
עצמו כעוֹגֵם עֵינָיו כדי לא להביט בנשים ומתוך כך מכה ראשו
בכותל עד כדי זוב דם, וכל זה כדי שיראוהו בני אדם בכך ועיריכוהו
על צדקותיו. **פְּרוּשׁ מְדוּכִיָּא, אָמַר רַבָּה בְּרִי שִׁילָא, הַמְשַׁפֵּעַ בִּי**
מְדוּכִיָּא - הולך כפוף ושפל כדוגמת המדוכיאה שראשה כפוף.
פְּרוּשׁ מַה חוֹבְתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה - אומר לאנשים אמרו לי מה עלי
לעשות ואעשה. שואלת הגמרא, **הֲאֵ מַעֲלִיּוֹתָא הִיא** - מה גרוע
באדם זה הרי הוא מבקש ללמוד בכדי לקיים. משיבה הגמרא, **אֵלָּא**
דְּאָמַר מַה חוֹבְתִי תוֹ וְאֶעֱשֶׂנָּה - שאומר מה עוד לא עשיתי. היינו,
שמראה עצמו כאילו קיים את כל התורה כולה ואין לו עוד מה
לעשות.
פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה - שפורש מענייני עולם הזה לקיים את המצוות מתוך
אהבת השכר ולא מתוך אהבת הבורא. **פְּרוּשׁ מִירָאָה** - שפורש
מהעבירות מיראת העונש. ואין זו הדרך, אלא שיש לו לאדם לקיים
את התורה מאהבת ה' וסוף השכר לבא.
אָמְרוּ לִיה אֲבִי וְרַבָּא לְתָנָא - ששנה בפניהם ברייתא זו, **לֹא הִיתָנִי**
- אל תשנה **פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה פְּרוּשׁ מִירָאָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר**
רַב, לְעוֹלָם יַעֲסוּק אָדָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת אֲפִילוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה
שְׂמִתוֹף שְׁלֹא לְשִׁמָּה כֹּא לְשִׁמָּה - היינו, שגם אם עוסק בתורה
ובמצוות שלא לשמה, סופו לעסוק בהם לשמה.
אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, דְּמִטְמָרָא מִטְמָרָא וְדִמְנָלִיא מְנָלִיא -

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין
יחד מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלימוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה
שחלק לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא
לכאן ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה
בעולם הזה (תניא ריש פרק מ"ם) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 שהמנחה באה לכפרתה, ומנחת בת כהן דינה כמנחת ישראל, שאינה
50 עולה כליל אלא הקמיצה. **אלא** הקומץ קרב בעצמו הכהן קומץ
51 ממנחתו, ומקריב את הקומץ, **והשירים** קריבין בעצמן לאחר
52 הקרבת הקומץ.
53 מקשה הגמרא, איך קריבים השירים לאחר הקטרת הקומץ, **איכרי**
54 **כאן** - הרי על כגון זה נאמר, **כל שהוא ממנו לאישים** - שכל
55 שהקריבו ממנו כבר לאישים, היינו, למזבח **הרי הוא ככל תקטירו**
56 - הרי שהנותר בבל תקטירו. ואם כן קשה, איך מקטירים את שיירי
57 המנחות לאחר הקטרת הקומץ, כיון שגם לה יש חלק במנחה, ואולי
58 הולכים אחרי החלק שלה, והקטרת הקומץ כהלכתה נעשית, נמצא
59 ששיירי המנחה אסורים בהקטרה. מתרצת הגמרא, **אמר יהודה**
60 **בריה דרבי שמעון בן פאי, דמסיק להו לשום עצים** - מדובר כאן,
61 שקודם שמקטיר הכהן את שיירי המנחה הוא מתנה ואומר כן, אם
62 דינה של מנחה זו כדין מנחת כהן ולא הייתה ראויה להיקמץ, הרי
63 ששירים אלו ראויים להקטרה, והריני מקטירם לשם מנחה, ואם
64 דינה של מנחה זו כדין מנחת ישראל, שהיתה ראויה להיקמץ,
65 ושירים אלו אסורים בהקטרה, הריני מעלה אותם על המזבח לא
66 לשם מנחה אלא להיות כשאר עצי המערכה. **רבי אליעזר** וכדעת
67 רבי אליעזר, גבי חטאת שהוקטרו אבריה הפנימיים על גבי המזבח,
68 ונתערב חלק ממותר בשרה האסור בהקטרה, עם בשר עולה שדינו
69 לעלות כליל על גבי המזבח, סובר רבי אליעזר שיש לתת בשר זה על
70 גבי המזבח להיות חלק מעצי המערכה, ואף שמעורב כאן בשר
71 חטאת האסור בהקטרה, כיון שאינו מכוון לשם הקטרה. **רבי**
72 **אליעזר אומר**, לאחר שנאמר בתורה שקרבנות שהוקטרו חלק מהם
73 על גבי המזבח, ששיריהם אסורים בהקטרה, נאמר, **ז'אל המזבח לא**
74 **יעלו לריח ניחוח**, ודרשו, **לריח ניחוח אי אתה מעלה** - שהאסור
75 לעלות על המזבח שיירי קרבנות הוא רק כאשר מכוון לעלותם על
76 המזבח לריח ניחוח, **אבל אתה מעליהו לשום עצים** - אך אם
77 מעלה אותם להיות חלק מעצי המערכה, מותר.
78 שואלת גמרא, **הניחא לרבי אליעזר, דאית ליה האי סברא**
79 **שהמתכוון להעלות שירים לשם עצים אינו עובר בבל תקטירו, אלא**
80 **לרבינן דלית להו האי סברא** - שחולקים על רבי אליעזר וסוברים
81 שכל שקרב חלק מן הקרבן כדיו, הנותר אסור בהקטרה על גבי
82 המזבח גם אם אינו מכוון לעלותם לריח ניחוח, **מאי איכא למימר**
83 - איך נבאר את משנתינו, הרי הלכה כחכמים ולא כרבי אליעזר.
84 משיבה הגמרא, **דעבדי להו רבבי אליעזר רבבי שמעון** - כלומר,
85 משנתינו האומרת, שכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, אינה
86 מתפרשת כדברי הבריתא, שהקומץ קרב בעצמו והשירים קריבים
87 בעצמן, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפורים על בית הדרשן.
88 **רבינא**, גבי מנחת חוטא של כהן, נחלקו בזה רבנן ורבי שמעון, רבנן
89 סוברים שכולה כליל כמנחת נדבה, רבי שמעון סובר שנקמצת כדיו
90 מנחת נדבה של ישראל, אבל השירים לא נאכלים, אלא קומץ קרב
91 בפני עצמו והשירים קריבים בפני עצמם. **רבי אליעזר רבבי שמעון**
92 **אומר**, הקומץ קרב בעצמו, **והשירים מתפורים על בית הדרשן** -
93 שסובר כאביו רבי שמעון שצריך לקמץ, אבל בכך הוא חולק, שאם
94 הקריבו את הקומץ אי אפשר להקריב את השירים, ולכן השירים
95 מתפורים לאיבוד על בית הדרשן.

1 **האומרת** לבעלה, **ממאח אני לה**. או **ושכאוי לה עדים שהיא**
2 **ממאח**, או **והאומרת אני שותה**, או **ושבעלה אינו רוצה**,
3 **להשקותה** וכולן אם אירעו לאחר קידוש המנחה בכלי. וכן **ושבעלה**
4 **בא עליה בדרך** ולא נודע עד שקדשה המנחה בכלי, ומשקדשה
5 בכלי אינה נפדית, ולהיקרב אינה ראויה שהרי אינה שותה, וגם
6 למנחת נדבה אינה ראויה, שנדבה אינה באה מן השעורים.
7 **וכל הנשואות לכהנים** אפילו ישראלית, אם הביאו מנחה, בין
8 הביאו מנחת סוטה בין הביאו מנחת נדבה, **מנחותיהן נשרפות** - גם
9 אם לא נטמאו ולא אירע בהם שום פסול ודקומץ קרב כהלכתו,
10 שיירי המנחה נשרפים בבית הדרשן ואינן נאכלים.
11 מבאר התנא שדין זה שייך רק, **בבית ישראל שנשאת לכהן**, שאז
12 **מנחתה נשרפת** - לאחר שקרב הקומץ, נשרפים שיירי המנחה בבית
13 הדרשן, כפי שנתבאר, אולם **ובהנה** - בת כהן **שנשאת לישראל**, אין
14 בצד הכהונה שבה כלום, שהדין לעלות את המנחה כליל למזבח לא
15 נאמר אלא במנחת כהן ולא במנחת כהנת, ולפיכך **מנחתה נאכלת**
16 כדיו מנחת ישראל. וכן הוא דינה של כהנת אלמנה וגרושה, שאם
17 הביאה מנחה, מנחתה נאכלת כדיו מנחת ישראל.
18 אגב שהזכיר התנא חילוק בין מנחת כהן למנחת כהנת, מזכיר התנא
19 חילוקים נוספים בין כהן לכהנת, **מה בין כהן לכהנת, מנחת כהנת**
20 **נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת** כמבואר. **כהנת מתחללת** מן
21 הכהונה אם נבעלה לפסול, ואסורה להינשא לכהן ולאכול בתרומה,
22 **ובכהן אין מתחלל** - אם נשא אשה האסורה לו, כגון גרושה או
23 חללה. **כהנת מממאח למתים** - מותרת להיטמא למתים, **ואין כהן**
24 **מממאח למתים**. **כהן אוכל בקדשי קדשים** - חטאת אשם ומנחה,
25 **ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים**.
26 אגב כן, מזכיר התנא חילוקי דינים כלליים שיש בין איש לאישה
27 אפילו בישראל, **מה בין איש לאשה, האיש פורע את ראשו ופורע**
28 **את בגדיו, כשהוא מצורע, ואין האשה פורעת ופורמת. האיש**
29 **מדיד את בנו בנזיר** - אם אמר האב על בנו קטן, **זהא זה בני נזיר**
30 חלה עליו נזירות אפילו לכשיגדל, **ואין האשה מדרת בנה בנזיר**.
31 **האיש מנלה על נזירות אביו** - אם נדר אביו נזירות והפריש
32 קרבנות ומת, אם נדר בנו נזירות, יכול להביא קרבנות שהפריש אביו.
33 **ואין האשה מנלחת על נזירות אביה. האיש מקדש את בתו** -
34 מקבל קידושין עבור ביתו הקטנה וכן נערה שלא מדעתה, והיא
35 מקודשת גמורה בכך. **ואין האשה מקדשת את בתה** - אינה מקבלת
36 קידושין עבור ביתה. **האיש מוכר את בתו** לאמה כשהיא קטנה,
37 **ואין האשה מוכרת את בתה** לאמה. **האיש נסקל ערום** - אם עבר
38 על אחת העבירות שחייבים עליהם סקילה בעדים והתראה, נסקל
39 ערום. **ואין האשה נסקלת ערומה** אלא בלבישת חלוק. **האיש**
40 **נתלה** - מגדף או עובר עבודת כוכבים, לאחר שנסקל. **ואין האשה**
41 **נתלית. האיש נמקר בגניבתו** - אם גנב ואין לו לשלם לנגב,
42 מוכרים אותו ומשלמים דמיו לנגב. **ואין האשה נמכרת בגניבתה**.
43 **גמרא. תנו רבנן, כל הנשואות לכהונה, מנחותיהן נשרפות** - אין
44 שיירי מנחותיהם נאכלים לכהנים אלא קריבים גם הם למזבח. **פיצד,**
45 **כהנת לזיה וישראלית שנשאת לכהן, אין מנחתה נאכלת, מפני**
46 **שיש לו** - לבעלה הכהן חלק בה שהיא מביאה משלו, ומנחת כהן
47 אינה נאכלת אלא קריבה כולה למזבח. ואמנם, **ואינה עולה כליל**
48 **כפי שמנחת כהן קריבה כליל למזבח, מפני שיש לה חלק בה** -

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד א

רש"י

1 וְכָל הַנְּשׂוּאוֹת (לְכַהֲנִים) מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. וְאִפְלוּ קָרֵב הַקֹּמֶץ כְּהִלְכֹתוֹ וְלֹא נִטְמָאוּ
2 נִשְׂרָפוּ שִׁירִים בְּבֵית הַדָּשֶׁן כְּדַמְפָּרֶשׁ בְּגִמְרָא: כִּהְנִתָּ בַת כֹּהֵן: מִנְחָתָהּ נֶאֱכַלְתָּ. דָּכַל מִנְחָתָה
3 כֹּהֵן כָּלִיל הָיְתָה לֹא תֵאָכֵל כְּתִיב וַיִּקְחֶהּ אֶל דְּבִרְתָּהּ וְהָשׂוּאָה לְיִשְׂרָאֵל נֶאֱכַלְתָּ, וְכֵן
4 כִּהְנִתָּ אֶלְמָנָה וְגִירָשָׁה שֶׁהֵבִיָּאָה מִנְחָתָהּ נֶאֱכַלְתָּ: כִּהְנִתָּ מִתְחַלֵּלָתָּ מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַכֹּהֲנָה
5 אִם נִבְעֵלָה לְפִסּוּל: וְכֵן אֵין מִתְחַלֵּל. אִם נִשָּׂא
6 גִירָשָׁה זֹנָה וְחָלָלָה, וְשֶׁמֶץ דָּכַלָה מִתְנִי מִפְּרֶשׁ
7 בְּגִמְ: כְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים. חֲסִאתָ וְאִשָּׁם וּמִנְחָה:
8 בְּכֶלֶם כְּתִיב כָּל זָכָר בְּכַהֲנִים וְיִאֲכַלְנָה: מִה בֵּין
9 אִישׁ לְאִשָּׁה. בִּישְׂרָאֵל נָמִי קִמְיָרִי: אִישׁ פּוֹרֵעַ
10 וּפּוֹרָם. כִּשְׁוֹתָ מִגִּנְעַת פּוֹרֵעַ רָאשׁוֹ וּפּוֹרָם בְּגִירָה
11 הָאִישׁ מִדִּיר אֶת בְּנוֹ. קָטָן בְּגִירָה וְחֵלֶל הַגִּירָה
12 עָלָיו אִפְלוּ לְכִשְׁיָגְדָה: מִגִּלָּח עַל גִּירָתוֹ אָבִיו. אִם
13 נָדָר אָבִיו בְּגִירָתוֹ וְהִפְרִישׁ קִרְבָּנָתוֹ וּמֵת וְהָיָה
14 בְּנוֹ נָזִיר, הֵבֵן מִגִּלָּח בְּיוֹם מִלֹּאת וּמִבֵּית קִרְבָּנָתָהּ
15 שֶׁהִפְרִישׁ אָבִיו: מִקְדָּשׁ אֶת בֵּיתוֹ. מִקְדָּשׁ קִדְשֵׁי
16 בֵּיתוֹ קִטְנָה שֶׁלֹּא מִדְּעֻתָה: מִזְכָּר אֶת בֵּיתוֹ. לֹאֲמֹר
17 כִּשְׁוֹתָ קִטְנָה: גַּם מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. אֶת
18 מִנְחַת סוֹטָה וְאֶת מִנְחַת נָדָר: מִפְּנֵי שֶׁשֵּׁשׁ לוֹ
19 חֵלֶק בָּהּ. שְׁוֹתָ מִקְרִיבָה מִשְׁלוֹ, וְכִתִּיב כָּל מִנְחַת
20 כֹּהֵן וְגו': וְאִינָה עוֹלָה כָּלִיל (מִפְּנֵי) שֶׁשֵּׁשׁ לָהּ חֵלֶק
21 בָּהּ. שֶׁלְּכַרְתָּהּ הָיָה בָּהָּ. וְאֵין מִנְחַת וְרֹבֵת כֹּהֵן
22 קָרִיב כָּלִיל בִּלָּא קִמְיָרִי: וְשִׁירִים קָרִיבִין לְעֶצְמוֹ.
23 לְאַחַר שֶׁקָּרַב הַקֹּמֶץ: קָרִיב בָּאֵן כָּל שִׁמְעוֹן בִּו'. כִּי
24 כָּל שְׂאוֹר וְכָל דָּבֶשׁ לֹא תִקְרִיבוּ וְתִקְטְרוּ לוֹ:
25 וַיִּקְחֶה טֹרֶף לִיהַ לְמִקְבָּהּ, לָמָּה לִיהַ לְמִקְבָּהּ
26 מִמֶּנּוּ. אֲלֹא לְמִדְרָשָׁה נָמִי בְּאִנְפֵי נִפְשֵׁיהָ, לֹא
27 תִקְטְרוּ כָּל שִׁמְעוֹן עוֹלָה כְּכָר אִשָּׁה לָהּ, וְיֵשׁ
28 בְּכָל לֵאנָה זֶה בָּשָׂר כָּל קִרְבָּנָתָהּ חוּץ מִעוֹלָה, וְיֵשׁ
29 בְּכָלֹל זֶה שִׁירֵי מִנְחוֹתָהּ, וְהָכָא נָמִי דְלֹמָא בְּתַר
30 חֵלֶק שֶׁלָּהּ אֵיתָ לָהּ לְמִזְלוֹ, וְהָיָה הַקֹּטֶרֶת קָמֶץ
31 בְּהִלְכֹתוֹ וְאֵלּוּ שִׁירִים מִגִּירָתוֹ הֵם וַיִּשְׁעֵן בָּם
32 תִקְטְרוּ: דְּמִסִּיחַ לְהוֹ לְשֵׁם עֲצִים: דִּינִימָא הֵכִי, אִם
33 רִאשִׁים הֵן לְהַקְטִיר וְלֹא הָיְתָה רִאשִׁיהָ לְקֶמֶץ בְּדִין
34 מִנְחַת כֹּהֵן, הֲרִי זֶה הַקֹּטֶרֶת לְשִׁמְעוֹן וְקִמְיָרָה לֹא
35 מַעֲלָה וְלֹא מוֹדֶרֶת, וְאִם רִאשִׁיהָ הָיְתָה לְקֶמֶץ
36 וְאֵלּוּ שִׁירֵיהָ, הֲרִי זֶה כִּשְׂאָר עֲצֵי הַמִּשְׁכָּנָה: כִּי־אִם
37 פְּלוּגִיתֵיהּ בְּבִדְחִים, אֲבָרִי חֲסִאתָ שֶׁתַּעֲרֹב
38 בְּאֲבָרֵי עוֹלָה, רִיא אֹמֶר יִתְנֶם לְמַעַל וְרֹאֵה
39 אֲנִי אֶת שְׂעֵר חֲסִאתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּאֵלוֹ הֵן עֲצִים,
40 וְחִכֵּי תַעֲבֹר צִירָתָהּ וְיִצְאוּ לְבֵית הַשְׂרָפָה:
41 שֶׁאִסּוֹר לְהַקְטִיר אֲבָרֵי חֲסִאתָ מִשּׁוּם לֹא דָּכַל
42 שִׁמְעוֹן לְאִשִּׁים, וְרִיא קֶרֶב בְּתִרְיָה דְּהִוָּתָא קָרָא
43 כְּתִיב קָרֵב רִאשִׁית תִּקְרִיבוּ אוֹתָם לַה', שְׂאוֹר
44 וְדֶבֶשׁ בְּבוֹרִים אֲתָם מִבֵּית מִן הַתְּמָרִים וּמִנְחַת
45 שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שְׁוֹתָ רִאשִׁית מִן הַשְּׂאוֹר, וְאֵל
46 הַמִּזְבֵּחַ לְהוֹ לִרְיֵחַ נִחוּחַ קָאֵי נָמִי אֲמִינוּ
47 אִשָּׁה לָהּ דְּאוֹקְמִיָה בְּכָל תִּקְטִירוֹ, וְאִשְׁמַעֲיָן דָּלָא אִסּוֹר הַקֹּטֶרֶת אֲלֹא כִּשְׁמַחְתָּן לִרְיֵחַ
48 נִחוּחַ: כִּי־אִם בְּרִישׁ. בְּמִנְחוֹת בִּפְ' אֵלּוּ מִנְחוֹת (וְהָ עַם) גְּבִי מִנְחַת חוּטָא כֹּהֵן שֶׁמִּבֵּיתָ עַל
49 שְׁמִיעַת קוֹל אוֹ עַל בְּטוּי שִׁפְתָּים אוֹ עַל טִמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי בְדִלִי דְלוֹת, וּפְלִיגֵי רִבְּנָן
50 עָלֶיהָ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְאִמְרֵי, וְהָיְתָה לִכְתּוֹן בְּמִנְחָה, מִנְחַת חוּבָתוֹ שֶׁל כֹּהֵן כָּלִיל בְּמִנְחַת נִדְּבָתוֹ
51 וְאִינָה נִקְמָצֶת וְרִישׁ דְּרִישׁ לִיהַ לְקָרָא הֵתֶם הֵכִי, וְכִי נֶאֱמַר וְהָיְתָה לִכְתּוֹן בְּמִנְחָתוֹ, לֹא נֶאֱמַר
52 אֲלֹא בְּמִנְחַת חוּטָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מִה שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִקְמָצֶת אִם מִנְחַת חוּטָא שֶׁל כֹּהֵן נִקְמָצֶת.
53 אִי מִה מִנְחַת יִשְׂרָאֵל שְׂקִירָה נֶאֱכָלֶת אִם זֶה שְׂקִירָה נֶאֱכָלֶת, חִלֵּל וְהָיְתָה לִכְתּוֹן בְּמִנְחָה, לִכְתּוֹן
54 בְּמִנְחָה לְעֶצֶם עֲבוֹדָתוֹ כֹּהֵן שֶׁשְׁעוֹנָה קִמְיָרָה, וְלֹא לְאִשִּׁים בְּמִנְחָה, הָאֵי בִיצֵר הַקֹּמֶץ קָרֵב
55 לְעֶצְמוֹ וְהַשִּׁירִים קָרִיבִין לְעֶצְמוֹ, וְלִית לִיהַ כָּל שִׁמְעוֹן לְאִשִּׁים כָּלִל, רִיא בְרִישׁ פְּלִיגֵי עָלֶיהָ
56 וְאִמְרֵי קָמֶץ קָרֵב לְעֶצְמוֹ וְהַשִּׁירִים מִתְּפָרִיזִין לְאַבְהָ:

ח"ג

מה הם באים משום קומץ או משום שיריים אי תימר משום קומץ אינו נותנו בלילה ואינו נותנו לאחר מיתה ואינו מחשב לוק או תימר משום שיריים נותנו בלילה ונותנו לאחר מיתה מהו

שיחשב לוק ופשיט לה מדר"א בר"ש דאמר דמתפרזין על גבי הדשן שלשה כדמפרש בפי' ואלו הן מנחות הדא אבדו נותנו בלילה ונותנו לאחר מיתה ומחשב לוק א"ר יוסי בר בון אינו

מחשב לוק שלא הוכשרו לא לאכילת דם ולא לאכילת מוצה:

1 **האומרת** טמאה אני. ירושלמי האומרת טמאה אני לא כחטאת שמתה בעליה היא
2 וחטאת שמתה בעליה ילכו המעות לים המלח דמאי לאשם תלוי אם לאשם
3 תלוי אפי' משקדשה בכלי א"ר מתני' דמאי לאשם תלוי שנשחט דתנינן תמן אם משנשחט
4 נדרע לו הדם יספר והבשר יצא לבית השריפה: **כל** הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות.
5 פרש"י אחד מנחת סוטה ואחד מנחת נדבה ותימא
6 מנחת נדבה מה חלק יש לו בה ודא אפילו רבי
7 יהודה דאומר בפי' אין בין המודר (מליס דף ט"ז)
8 אדם מביא על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת
9 דווקא שהיא חייבת כדמפרש בספרי כגון אם
10 (הקפחה) נזירות בראשה קנה ודיללה את השבת
11 דומיא דמנחת סוטה שהיא חובה חילוף לה
12 מוחזיבא את קרבנה עליה כל קרבן שעליה אבל
13 מנחת נדבה מודה רבי יהודה שאינו מביא וי"ל
14 משום הכי יש לו חלק משום הקדיל מה שקנתה
15 אשה קנה בעלה כדתנן בפ"ד נדביר (דף ט"ז) אם
16 שלה היתה בדמה החטאת תמות וקא דייק בגמ' **האומרת**
17 מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה הלכך יש לו
18 חלק בה אפילו לרבנן דפליגי אדר' יהודה דאמרי
19 דווקא קרבן שמכשירה לו מביא עליה דמה
20 שקנת' קנה בעלה מיהו בירושלמי דפריך היה
21 מביא משמע דבמנחת סוטה איירי והכי איתא
22 הותם מנחתה מלמד שהיא קדשה לשמה בשם
23 שהיא קדשה לשמה כך היא קדשה לשמו ותני
24 רבי חייא ופליגי ליקרב כליל אינה יכולה מפני
25 שותפתה של אשה לאכול אידר' יכולה מפני
26 שותפתו של איש ואלא הקומץ וקרב לעצמו
27 והשירים קריבין לעצמן ואת אומר מנחתה אלא
28 מה דאישתעי קרא אישתעי מתני' וזו הותם
29 והביא את קרבנה עליה בעלה מהו שיפירש עליה
30 חוץ מדעתה מכיון שיש לו שותפות במנחה
31 מפרש עליה חוץ מדעתה וא"ת מאחר שיש לו
32 חלק בה א"כ הויא לה מנחת שותפות ואומר בפ"ק
33 דבבחים (דף ט"ז) הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה
34 ואין בה משום שותפות הא יש בה משום שותפות
35 אינה קריבה משום דכתיב בה נפש והכי חתני
36 בסיפרי בהדיא וי"ל כיון דעיקר כפרה משום וידה
37 נפש קרינן בה דהא הניח מנחתו לשני בניו דמסיק
38 הותם (דף ט"ז) דקניא לזו אלמלא משום דמכפר
39 קרינא ביה נפש: **הקומץ** קרב בעצמו וא"ת
40 אמאי לא שדינן לכולה מנחה בתר דידה וידו
41 שיריה נאכלין כדאמר בפ' אין בין המודר (מליס דף
42 ט"ז) ואיתא בפ"ק דבבחים (דף ט"ז) ובפ"ק דתמורה (דף
43 כ"ג) מתכפר עושה תמורה והכא היא מתכפרת
44 במנחה זו י"ל הותם מיקני למתכפר כולי' זבח ואין
45 לו למקדיש חלק בו אבל הכא יש לו לבעל חלק
46 במנחתה: **דמסיק** לזו לשום עצים. רש"י פי'

דנימא הכי אם ראוין הן להקטיר ולא היתה ראויה לקמץ ובר' ותימא מאי תנאי שייך דא
48 ודאי כאילו מערבין שיריים והוי כאברי עולה ואברי חטאת שנתערבו דפליגי בה ר"א ורבנן
49 (ובבב' ט"ז) דלא שייך בה תנאי דליכא שום ספק אלא ודאי מקצתן ראויה להקטיר ומקצתן
50 לאכול ולהקטיר ואותן מה שבתוכן אין ראוי להקטיר לשום עצים בכל מקום שהוא ולא שייך
51 שום תנאי ובמדומה דרש"י נטל לי' אגב שטיפה דהדיא דפרק גיטין על האנוסה (וינמות ק.)
52 דתנן כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה נותנין עליה חומרי נישואין חומרי דתנאין ומופרש
53 בעמורא דמנחתם נקמצת במנחת ישראל ואינה נאכלת במנחת כהנים וכולה סוגיא כי הכא
54 והתם ודאי שייך תנאי כשהאדור מקריב מנחה אינו יודע אם כהן הוא או ישראל וצריך
55 להתנות כמו שפירש רש"י כאן ודא דתנן בהקומץ רבה (מנחות דף ט"ז) נתערב קומצה בשיריה
56 או בשיריים של חבירתה לא יקטיר אית לן למימר דסתמו כרבנן דפליגי אדרבי אליעזר:
57 **הקומץ** קרב לעצמו והשירים לעצמן. בירושל' בעי אליביה דרש"י אלקי שיריים משום
58 שיריה

מה הם באים משום קומץ או משום שיריים אי תימר משום קומץ אינו נותנו בלילה ואינו נותנו לאחר מיתה ואינו מחשב לוק או תימר משום שיריים נותנו בלילה ונותנו לאחר מיתה מהו
שיחשב לוק ופשיט לה מדר"א בר"ש דאמר דמתפרזין על גבי הדשן שלשה כדמפרש בפי' ואלו הן מנחות הדא אבדו נותנו בלילה ונותנו לאחר מיתה ומחשב לוק א"ר יוסי בר בון אינו
מחשב לוק שלא הוכשרו לא לאכילת דם ולא לאכילת מוצה:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד ב

תוספות

רש"י

בהן ולא בהנה. ירושלמי ר' אבהו בעי קמיה ר"ל וכתבי (ויקרא כג) ובהן כי יקנה נפש קנן כספו מעתה כהן ולא כהנת אל' והכהן משיח תחתיו מבניו את שבנו עומד תחתיו יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה היה דבורך הורוע (וילון דף קכז). הנה מצו לשנוי נמי הכי ונתן לכהן הורוע דלא אמר לכהן ולא לכהנת אלא אפילו לכהנת דהבא טעמא משום דכתבי והכהן המשיח תחתיו מבניו אבל התם רחי

ליה משום דאדרון ובניו כתיב בפרשת מנחה. א נמי משום דהתם הרי מיעוט אחר מיעוט: 7
(סוף ג' ע"א במסכת) **מה** בין איש לאשה. בתוספתא 8
(פ"ק דאשכנזי עובר על מצות עשה שהחנן גרמא 9
מה שאין כן באשה עובר על כל תקוף ועל 10
בל תשחית ועל כל תטמא למתים מה שאין כן 11
באשה האיש נדון בבן סורר ומורה ונעטף ומספר 12
ואין האשה נעטפת ומספרת האיש נמכר ונשנה 13
ואין האשה נמכרת ונשנית האיש נרצע ונמכר 14
לעבד עברי וקונה לעבד עברי ואין האשה נרצעת 15
ומכרת וקונה ולא קתני התם כל הני דמתני 16
אלא דוכאי בבתי משום דמפרש התם בבספ 17
ובשטר ובביאה ותימה אמאי לא חשיב נמי 18
סמיכות תנפוח הגשות וקמיצות דבין כהן לכהנת 19
וכל הני דתנן בפ"ק דקידושין (דף כז) ולא קתני נמי 20
שהעברי יוצא בשנים וביוכל ובמיתת האדון 21
משא"כ בעבריה הוב טעמא בראיות ולא הוביה 22
מצורע אסור בתשמיש המטה ולא מצורעת 23
כדמפרש בריש פרק מחוסרי כפרה (כיוסוף דף טז) 24
מחזין לאהלו ולא מחזין לאהלה: 25

האיש מגלה על נדירות. בפ"ד 26
דנזיר (דף כז) ובפרק בתרא דבריות (דף כז) מפ' 27
דדוקא על מעות תומנין אל על מעות מפורשי: 28
שנאמר את בתי. מרישא דקרא יליף ליה 29
ואמר אבי הנערה אל הוקנים 30
משמע למעט אמה דאינה בבית ולא בתה: 31
ותלית אותו ולא אותה. בפרק נגמר הדין 32
(פסחין דף מו). נפקא לן מוכי ידיה 33
באיש ולא באשה: **בגניבתו** ולא בגניבתה. 34
תימה כיון דאי גנבה אינה נמכרת בגניבתה א"כ 35
אין ב"ד רשאין למכרה דבית דין אין מוכרין אלא 36
בגניבתו ובפ"ק דקידושין (דף יז) ממעט רבנן 37
מורצע את אנוהו אנוהו אנוהו אנוהו אנוהו אנוהו 38
דדוקא מכרוהו בית דין נרצע ואשה הואיל ואין 39
בית דין מוכרין אותה אנא ידענא דאינה נרצעת 40
ואמאי איצטריך לרבנן למילף מהנדה ולא אמה 41
העבריה דאינה נרצעת ויל' כיון דאינה נמכרת 42
אלא ע"י אביה סודא תיחיה מכירה דאב במקום 43
מכירת בית דין ותרצע להכי איצטריך קרא: 44

ח"ג ואפי' רבנן לא פליגי עליה, דרבי אלעזר בר' שמעון 1
אלא במנחת חומא של פהנים, דבת הקרבה היא. אבל 2
חוקתו לנדרתו דלא בעי קמיצה, אבל קא דלא בת הקרבה היא דדלמא בתרה דידה 3
אולקין ושרים גמורים ניהו ואפלו רבנן מודו דמתפריין: **מאי** טעמא. קאמר מתני' מנחת 4
כהנת נאכלת כשאינה נשואה לכהן, וכשהיא נשואה לכהן איה נאכלת כליל מיהא לא 5
הקנא: לא יחלל וירעו. בכהן הנשוא פסולה 6
לכהנה כתיב, ודרשנין בקדושין (דף מו). לא יחלל 7
שני חלולין, אחר לה ואחר לזרעו, שהכהן 8
מתחלל את שתייהן אבל הוא אין מתחלל: **בני** 9
אחרין. לנפש לא יטמא, ולא בנות אחרין באוהרה 10
זו: כל זכר בבני אחרין יאכלנה. במקמי' כתיב: 11
איש. צרוע הוא: אין לי. שנהלט בטמאת נהקים 12
אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר סמוך לו 13
והצרוע אשר בו זנעו, ולא איבעי ליה למכתב 14
אלא בגדיו יהיו פרומים וראשו יתקף פרוע, דהא 15
כתיב לעיל דבמצורע קמירי, אלא לרבות צרוע 16
שני בגוו אשה: ח"ג א"כ מה ת"ל איש לענין 17
שלמטה איש פורע ופריש: **ומה** ת"ל איש 18
מאחר שסופנו לרבות את האשה: לענין שלמטה. 19
לאו למעוטי משמא האמורה בפסוק זה בא 20
למעוטי. אלא מענין האמור בפסוק שלאחריו 21
דכתיב ביה פריעה ופרימה, לומר לך איש פורע 22
ופורם ולא אשה: הלכה היא בגייר. הלכה למשה 23
מסיני הוא בהלכות נזיר. נתי' לאיש. באביה 24
נחלית נתינתה: ורגמו אותו. ומאי אותו אי ניקמ 25
אותו ולא אותה והכתיב גבי נערה המאורסה 26
והוצאתם את שניהם וסקלתם אותם, אלא קא 27
דמעט אשה לענין ערום. דפיקס מהאי קרא 28
מעטא דאותו משמע ולא כסותו, ולחכי נקט 29
ליה להאי משמעותא דערסו בלשון זכר גבי 30
איש למימרא קא אותה בכסותה: נמכר בגניבתו. 31
אם אין לו מה לשלם.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה. שקנא לה ארוס: ושומרת יבם. שקנא 32
לה יבם: לא שותות. דמעטניהו קרא: ולא נוטלות 33
בתה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו 34
שנסתרה אחר קדו, דמקני ואסור לא אימעיט 35
כדמפרש בגמרא. ואפלו לית לן דרב המונא 36
והדרשומרת יבם שותה מתרת ליבמה, נהי 37
דמתרת מידו לא בעי למינסא אשה זונה והיא 38
הפסידה בתה: תחת אישה. כיושב תחתיו 39
הכתוב מדבר: 40

נתינה

הדרן עלך היה נוטל

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות פתובה שנאמר: "אשר תשמה אשה תחת אישה" 29
פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, מנורת

ונתינה 30
שותה ולמה הבניסה עצמה למספר הזה המורבה בשביל לפסולה מכתובתה פריח ארוסה אע"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קתני הכא לא נוטלת כתובתה רש"י 41
פי' דליכא למיפשט מנתינה הא דאמר רב המונא שומרת יבם שותה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המונא מידו אי לא בעי יבם למינסא אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מידו 42
תימה אי לית לן דרב המונא קרא מאי איצטריך למעוטי והא תנן בפרק ויהי מבוא (פ"ל דף יח) כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניו שייך היכא דלא מתסרא בסתירותיה 43
אלא מדאיצטריך למעוטי ש"מ דמתסרא מידו ליכא למיפשט מהבא משום דמקו לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בגט בלא חליצה אפילו אליבא דשמואל 44
הלכך שייכא נמי אשתו ליאסר עליו בנות כדברי הכל: **אלמנה** ל"ג וכו'. האי דלא עריב ותני להו אלו לא שותות ולא נוטלות כתובתן ולתני ארוסה ושומרת יבם אלמנה ל"ג וכו' 45
מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואילונית וקניה וכו' י"ל משום הכי פליגנדי משום דחולקין בטעמם מידו תימה אמאי לא תנא מעוברת בחר בבא דאלמנה ל"ג דרמי בטעמא והיל' למיתני 46
בתולת הפיק אלו לא שותות ובתר ליחשב וליל' כולהו כל הני דרמין להדיא כל חד וטפי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קצת דלא שותות וחדר תני אלו: 47
שאינה 48
49
50
51
52
53

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

47 שנינו במשנה, האיש מנלח על נזירות אביו ואין האשה מנלחת
48 על נזירות אביה. אמר רבי יוחנן, הלכה היא כנזיר - גם דין זה
49 נלמד מהלכה למשה מסיני.
50 שנינו במשנה, האיש מקדש את בתו ואין האשה מקדשת את
51 בתה. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב, "ואמר אבי הנערה
52 אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הוה", הרי משמרה התורה את
53 הכח לקדש את הבת בידי האב ולא בידי האם.
54 שנינו במשנה, האיש מוכר את בתו ואין האשה מוכרת את בתה.
55 מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב, "וכי ימכר איש את בתו",
56 ומשמע איש ולא אשה.
57 שנינו במשנה, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה כו'.
58 שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין האשה נסקלת ערומה. ומשיבה,
59 נאמר לגבי אדם שקלל את ה' "וידגמו אותו" - שחייב סקילה. ויש
60 לשאול, מאי אותו - מה באה התורה למעט מ'אותו', אילימא -
61 אם נאמר שבאה התורה לומר, אותו ולא אותה - שרק איש חייב
62 סקילה ולא אשה, והבתיב - אין לומר כן, שהרי נאמר לגבי איסור
63 עבודה זרה שעונשו בסקילה, "והוצאת את האיש ההוא או את
64 האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך וגו' וסקלתם
65 באבנים ומתו", הרי שגם אשה נסקלת. אלא בהכרח שממעטים כן,
66 רק אותו - איש שיוצא להיסקל, נסקל בלא בסותו - ערום, ולא
67 אותה - אבל אשה שנסקלת, אינה נסקלת בלא בסותה.
68 שנינו במשנה, האיש נתלה ואין האשה נתלית כו'. שואלת הגמרא,
69 מאי טעמא - מדוע אין האשה נתלית. ומשיבה, נלמד ממה שאמר
70 קרא "ותלית אותו על עץ", ומשמע אותו ולא אותה.
71 שנינו במשנה, האיש נמכר כנזיר, אם אין לו לשלם את הגניבה,
72 ואין האשה נמכרת כנזירה. שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין
73 האשה נמכרת כנזירה. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא "ונמכר
74 כנזיר", ומשמע שרק גנב נמכר כנזיר, ולא כנזירה - אך
75 אשה שגנבה אינה נמכרת עבור גניבתה.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה - פרק רביעי

76 פרק זה מבאר ומחלק אופנים שבהם אין הסוטה שותה ואינה נוטלת
77 כתובתה, אופנים שבהם אינה שותה אך נוטלת כתובתה, ושאר
78 האופנים שבהם הסוטה או שותה או נוטלת כתובתה.
79 משנה. ארוסה שקינא לה הארוס ונסתרה, ושומרת יכם שקינא לה
80 היבם ונסתרה, לא שותות כיון שהפסוק מיעט אותן וכדלהלן, ולא
81 נוטלות כתובתה כיון שהפסוק עצמן על ידי נסתרתן, והסיבה שאין
82 שותות שפאמר "אשר תשטה אשה תחת אישה" - שהאשה יושבת
83 תחתיו, פרט לארוסה ושומרת יכם שהן עדיין לא נשואות.
84 וממשיכה המשנה לפרט עוד מקרים של נשים שאינן שותות ואינן
85 נוטלות כתובתן, אלמנה לבתה גדול, גרושה וחלוצה לבתה הדייט
86 וכל שכן לכהן גדול, ממורת.

1 ואפילו רבן - שחלקו על רבי שמעון ואמרו שמנחת חוטא של כהן
2 אינה נקמצת, לא פליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון האומר
3 שמתפורים שיירי המנחה בבית הדרשן, אלא כמנחת חוטא של
4 כהנים, דבת הקרבה היא - לפי שסוברים הם שהיא עולה כליל על
5 גבי המזבח, ואינה נקמצת, אבל כהא - אשה הנשואה לכהן, שאין
6 תקנה למנחתה לא בהקרבה ולא באכילה אפילו רבן מודו
7 שמתפורת היא בבית הדרשן.
8 שנינו במשנה, בת ישראל הנשואה לכהן מנחתה נשרפת, וכהנת
9 שנישאת לישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
10 שמנחת כהנת הנשואה לישראל נאכלת, מה היא שונה מאשה
11 הנשואה לכהן, שמנחתה עולה כליל על המזבח. משיבה הגמרא,
12 דאמר קרא, "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", ודורשים
13 שרק מנחת כהן אינה נאכלת, ולא מנחת של כהנת.
14 שנינו במשנה, כהנת מתחללת כהן אין מתחלל. שואלת הגמרא,
15 מנלן - שהכהן שנשא אשה הפסולה לו אינו מתחלל מן הכהונה.
16 ומשיבה, דאמר קרא לגבי כהן שנשא פסולה לכהונה "ולא יחלל
17 ורעו פועמיו", מכאן שעל ידי נישאת פסולה, ורעו מתחלל - נפסל
18 מן הכהונה, אך והוא - הכהן שנשא את הפסולה אינו מתחלל.
19 שנינו במשנה, כהנת מטמאה כו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא -
20 כהנת מותרת להיטמא למתים מה היא שונה מכהן שאסור בכך.
21 ומשיבה, אמר קרא, "אמר אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא
22 בעמיו", ומכך שיתרה התורה וכתבה 'בני אהרן' לומדים שהאיסור
23 להיטמא נאמר רק לבני אהרן - כהנים זכרים, ולא לבנות אהרן -
24 כהנות.
25 שנינו במשנה, כהן אוכל בקדשי קדשים וכהנת אינה אוכלת
26 בקדשי קדשים. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב לגבי קרבן
27 מנחה, "כל זכר כהן אהרן יאכלנה", ומשמע זכר ולא נקיבה.
28 שנינו במשנה, מה בין איש כו' האיש פורע ופורם, ואין האשה
29 פורעת ופורמת. תנו רבנן, לגבי טומאת קרחת וגבחת נאמר, "איש
30 צרוע הוא". אין לי - מפסוק זה לא היינו יודעים שנטמא בטומאת
31 נגעי קרחת וגבחת אלא איש, אשה מניין. כשהוא אומר בפסוק
32 הסמוך לאחריו, "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו
33 יהיה פרוע ועל שפם יעטה". ולכאורה המילים 'והצרוע אשר בו
34 הנגע' מיותרות, שהרי בפסוק הקודם דיברה התורה על צרוע, והיתה
35 צריכה להמשיך שדינו הוא ש'בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע'.
36 ומכך שחזרה התורה וכתבה שוב 'והצרוע', יש ללמוד שהרי כאן
37 שנים - באה התורה לרבות צרוע שיש צרוע נוסף, כלומר שגם אשה
38 נטמאת בטומאת קרחת וגבחת. ממשיכה הברייתא ושואלת, אם כן
39 - שגם אשה נטמאת בנגעים, מה תלמוד לומר - מדוע בפסוק
40 הראשון נאמר 'איש'. ומבאר, לענין שלמטה איש פורע וכו' -
41 'איש' האמור בפסוק הראשון, בא למעט שהדין האמור בפסוק השני
42 דהינו פריעה ופרימה, לא נאמר אלא לאיש צרוע, אך אשה
43 שנצטרעה אינה פורעת ופורמת.
44 שנינו במשנה, האיש מדיר את בנו כנזיר ואין האשה מדירת בנה
45 כנזיר. אמר רבי יוחנן, הלכה למשה מסיני היא כנזיר - דין זה
46 שהאיש מדיר את בנו כנזיר ולא אשה, התקבל מהלכה למשה מסיני.

ביאורים למסכת סוטה דף בד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בעלה לקנא לה שלא תיסתר עם כל קרוביה, כולל אביה ואחיה, אף
 שהיתה אסורה עליהם גם בלי הזנות, חוץ מן הקנן שנתמעט
 מהפסוק "ושכב איש אותה" וכמי שאינו איש כגון בהמה.
 מביאה המשנה שיש נשים שאין הבעל יכול לקנא להם, ואלו שביית
 דין מקנן להן אם רואים שמתנהגות בפריצות. מי שנתקדש בעלה
 או נשתטה לאחר נישואיהן, או שהיה חבוש בביית האסורין ולא
 היה יכול לקנא לה. אמנם לא להשקותה אומר - שיוכלו בית דין
 להשקותה, שהרי נאמר "והביא האיש את אשתו", אלא בית דין
 מקנן אותה רק כדי לפוסלה מכתובתה. רבי יוסי אומר, אף
 להשקותה אפשרי, לבשיצא בעלה מביית האסורין או יבריא
 מחרשותו או שטותו וישקנה.
 גמרא. שנינו במשנה שארסה ושומרת יבם אינן שותות. מדייקת
 הגמרא מלשון המשנה, מישתא הוא דלא שתיא - דוקא אינן
 שותות, הא קניי מקני לה - אבל הוא מקנא להן ואסור אותן, שהרי
 שנינו במשנה לא נוטלות כתובה, הרי שאסורה עליו. מבררת
 הגמרא, מנא הני מילי - מנין לנו שאכן מקנא להן ונאסרות. עונה
 הגמרא, דתנו רבנן, כתוב בתורה "דבר אל בני ישראל ואמרת",
 ייתור 'ואמרת' בא לרבות ארוסה ושומרת יבם לקניי שאף על פי
 שאינן שותות, אך הבעל מקנא להן ונאסרות בשטותן. מבררת
 הגמרא, ומתניתין מני - ומי התנא ששנה את משנתו שארסה
 ושומרת יבם אינן שותות, רבי יונתן היא, דתנא, נאמר בפסוק
 "ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים", פרט
 לארוסה שאינה שותה שהרי אינה תחתיו, יכול שאני מוציא אף
 שומרת יבם שאינה שותה, שגם היא אינה תחתיו, תלמוד לומר
 "איש איש כי תשטה אשתו" לרבות ששומרת יבם שותה, שכבר
 נחשבת תחתיו במדת מה וכדלהלן, דברי רבי יאשיהו. רבי יונתן
 אומר, "תחת אישך" פרט לשומרת יבם שאינה שותה, שסובר רבי
 יונתן, אדרבה היא נחשבת פחות תחתיו וכדלהלן. ואם תחשוב לומר
 אוציא שומרת יבם שאינה שותה, ולא אוציא את ארוסה ונוכל
 להשקותה, שכבר נחשבת תחתיו במקצת, תלמוד לומר בהמשך
 הפרשה של סוטה, "אשר תשטה אשה תחת אישה" פרט לארוסה
 שגם היא נתמעטה, ושתייהן אינן שותות. ומבארת הגמרא את
 המחלוקת, מר - רבי יונתן אלימא ליה - נחשבת לו יותר כאשתו
 כשהיא ארוסה, דקידושי דידה - שהוא עצמו קידש אותה,
 וסוקלין על ידו אם זינתה נסקלת מחמת שהיא נחשבת אשתו, לכן
 הוא קודם ממעט שומרת יבם, ומר - רבי יאשיהו אלימא ליה
 שומרת יבם, דלא מיחפרא מסידי לחופה שהיבמה נקנית בביאה
 להיות כאשתו לכל דבר, ונחשבת כתחתיו יותר מארסה, לכן הוא
 ממעט ארסה. שואלת הגמרא, ורבי יונתן האי "איש איש" שרבי
 יאשיהו למד מהיתור ששומרת יבם שותה, מאי עביד ליה לשיטתו
 שאין שומרת יבם שותה. מתרצת הגמרא, מיבעי ליה לרבות נשים
 שאין בעליהן יכול לקנות להן, שביית דין מקנן להן, ואלו הן, אשת
 חרש, ואשת שומה, ואשת

ונתניה לישראל, ובת ישראל לממור ולנתין, כל אלה כיון
 שנשואות באיסור, לא שותות שנאמר "כי תשטה אשתו" דוקא
 שראויה להיות אשתו, ולא נוטלות כתובה שהפסידו לעצמן על ידי
 שנסתרו, וכדלעיל. וגרועות הן מסתם נשואות באיסור שנוטלות
 כתובתן.
 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שאינן שותות, אך יש מהן
 שנוטלות כתובה ויש מהן שלא, ואלו לא שותות ולא נוטלות
 כתובה, האומרת ממאה אני - שהודתה אחרי הקינוי והסתירה
 שהיא טמאה, ושבא לה עדים שהיא ממאה, שאת שתייהן כבר אין
 צורך להשקות, והאומרת אני שותה לפני שנמחקה מגילתה, כל
 אלה לא שותות ולא נוטלות כתובה, וכמבואר לעיל שהן גרמו
 לעצמן להפסיד כתובתן. אבל אמר בעלה אני משקה והוא גרם
 לה שלא תשתה, שהרי היא יכולה לטעון טהורה אני והשקיני,
 ושבועה פא עליה בדרך שגם כן כבר אין משקים אותה משום
 שנאמר "ונקה האיש מעון" והוא בא עליה באיסור שנאסרה עליו
 בקינוי וסתירה, אלה נוטלות כתובה ולא שותות. וכל אלו שדין
 לשותות, אם מתו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי אומרים
 נוטלות כתובה ולא שותות שנאמר "והביא האיש את אשתו",
 וכעת הוא אינו קיים, ובית הלל אומרים או שותות או לא נוטלות
 כתובה כלומר מתוך שלא שותות, כמו שנתבאר מהפסוק הנ"ל, גם
 לא נוטלות כתובה, שמא אכן נטמאו ואינן יכולים להוכיח זאת.
 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שאינן שותות, מעוברת חבירו -
 שגורו חכמים שאסור לישאנה וכדלהלן, ומניקת חבירו -
 חכמים לישאנה עד שימלאו שנתיים ללידתה, לא שותות ולא
 נוטלות כתובה כיון שאסורות עליו וסובר רבי מאיר שחייב לגרשן
 אם כן אינן ראיות לאישות ואינן שותות, דברי רבי מאיר. ונחכמים
 אומרים, יכול הוא להפרישה - לגרשה, ולהתוודע לאחר זמן
 שנסתיימו השנתיים האסורות, ואם כן נחשבת ראויה לאישות
 ומשקים אותה.
 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שיש בהן דעות האם שותות או
 לא, אילונית שנולדה עם טבע שאינה יכולה ללדת ונקנה בגיל
 שאינה יכולה ללדת ושאניה ראויה לילד ששתתה סם המעקר
 אותה, שכל אלו אסורות על אדם החייב בפריה ורביה, לא נוטלות
 כתובה ולא שותות. רבי אליעזר אומר, אין אלו נחשבות אסורות
 עליו, מפני שיכול הוא לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
 ושאר כל הנשים שמוותרות על בעליהן, או שותות כרוב הנשים,
 או לא נוטלות כתובה כאותן שנמנו קודם, שאמרה אני שותה או
 טמאה אני או שעדים מעידים שטמאה.
 וממשיכה המשנה לפרט עוד כמה סוגי נשים ודיניהן, אשת בהן
 שותה ומוותרת לבעלה. אשת פרים שנסתרת לאחר נישואיהם
 שותה.
 כעת מבארת המשנה ממי יכול הבעל לקנא לה, דהיינו לאסור אותה
 להיסתר עמו ואם תסתר ישקנה, על ידי כל עריות מקנן - יכול

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כד עמוד א

רש"י

נתנה. מן הגבועים, ואסורין לבא בישראל כדאמרין ביבמות (ף טז) דוד גזר עליהן. לא שוות. דלא נאמר פרשה אלא בראיה לקומה, והכי תנא בספרי כי תששה אשתו בראיה לאישות הכתוב מדבר פטר לאלקנה לכ"ג וכו'. ולא נטלת כתבתה. ואע"ג דשאר אלקנה לכ"ג לא קססה רבנן כתבה כדאמרין בכתובת בפרק אלקנה נונית (ף קא) זו אין לה.

דסתירתה קומה לה ליאסר עליו ואפי' היא ראיה לו, הלכך לאו בת כתבה היא דלא גדיפא מפשרה: אכר בעלה איני משקה ושבעלה בא עליה בדרך. שהוא גרם לה שלא תשתה נטלת כתבתה: סתו בעליהן. של כל סוטות הנסחרות וראיות לשלות ולא הספיקו להשקותו: וראיות. דבעין וחביה האיש את אשתו וגו': וכ' אומרים או שוות או לא נטלות כתבה. כלומר מתוך שלא שוות לא נטלות כתבה. ובגמ' מפרש פלוגתיה: מעברת חבירו. שמת והניחה מעברת ומניקה או שגרשה והיא מעברת או מניקה. ואסורה הכמים לנשא עד שישא וקולא בן ב' שנים שקר זמן וניקה: ונלקח זה ונשאה וקנא לה. לא שותה שחרי איהא ראיה לו לקמה: וכול הוא להפרישה. עד כ"ד חדש ולהחזירה. הלכך ראיה לאישות קרינא ביה: איילונית. דהכריתא דלא ילדה. שמועי אמה נבראת כך ואין לה סימני אשה לא דדים ולא שערות וקולה עבה: ושאינה ראיה לילה. ששנת בוס עקרין ואסורות לקנח למי שאין לו בנים. שחרי נצטוו וישראל על פניה ורביה: אשת בת שותה וסמרת לבעלה. אם נמצאת נקדה. ובגמ' פריך פשיטא: אשת סרים. כגון שנסתרס לאחר שנשאה. דקדמה שכיבת בעל לבועל: שותה. ובגמ' פריך פשיטא: ע"י כל העריות כקנין. אם קנא לה מאביה ומאמה ומאחד מכל העריות שבתורה ונסתרה דתי קנאו קני ונאסרה עליה ושותה. ובגמ' פריך פשיטא: חיון פן חספן. דכתיב וקשב איש אותה וסמי שאינו איש. ובגמ' מפרש לה: ואילו שב"ד קננין לה. אם רואין אותם מתנהגות בפריצות: לא להשקותה אפיה. הם לא ישקוה. דבעין וחביה האיש את אשתו, ובעלה נמי לא ישקהו כקניו זה לכשיקצצו ולכשיצאו דבעין וקנא וחביה. ורבי יוסי לא קנא וחביה: נמי. הא קניו פקני לה. ליאסר עליה מדיקנני לא נטלות כתבה: ח"ג דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם לרבות ארוסה ושומרת יכם לקניו. ולא גרס איש איש. דלדברא אחרניא דרשינן ליה לקמן (ף קא) אלא רבויא מואמרת אליהם. ורבי אמר לקמן בפירקין ומאמרת ארוסה. וכול שאני מוציא כו'. דממשמעות קרא משמע לן ארוסה למעוטי דלא קרין בה תחת אישך. אכל שומרת יכם קרין בה תחת אישך כדמפרש לקמי' דלא מיתקרא מסידי לחפה: ורבי יונה. משמע ליה מעוטא קנא לשומרת יכם אכל ארוסה קרין בה אישות אי לאו דהדר מעטיה קרא אחרניא כדמפרש לקמן משום דהוא קדשה ואינה באה לו מבח קדשי אחרים, ועוד שנסקלת על ידו. מה שאין כן בשומרת יכם: פיר אלימא ליה ארוסה. רבי יונה חשיבה ליה ארוסה אשה גמורה טפי משומרת יכם: דקדושי דידה. שעי' קדשי עצמו באה לו: וסוקלין על ידו. אם נזתה נסקלת בשבילה: דלא מתקרא מסידי לחפה. דנקנית ליה בביאה גרדקתא ואפי' בנות להיות באשתו לכל דבר כדתנן ביבמות (ף טז) ומייתיה לה לקמן בפירקא: לרבות אשת חרש [ואשת] שוטה. שב"ד קננין לקן. וקרייתא איה בשליח פירקין:

שעמום

ר' יוחנן בן ברוקה אומר א"צ הרי הוא אומר והוב את זובו וגו' א"כ מה ת"ל איש איש דר' דר' יוסי מיהאיה דהשוחט (גם זה שם) דר' פליג עליה ר"ש ואמר דרש לרבות שנים שאחזו באבר והעלו שחיבין ובפ' אלו מציאות (ב"מ לא) אמר יו' ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו א"כ מה ת"ל תעביטו דר' ונראה דמאן דס"ל דאמר ד"ת מודה כל היכא דאיכא למדרש דרשין ל' וכל הני תנאי סברי להו

תוספות

שאינה ראיה לילד. רש"י פ' שות כוס עיקרין אבל בפ' אע"פ (מנחות דף ט) לא משמע הכי דמייתי התם ברייתא וחגי בא או שהיתה היא עקרה וקנה ואילו לית ושאינה ראיה לילד אלמא דשאינה ראיה לילד לא עקרה ולפירש"י שות כוס עיקרין היינו עקרה וזה לשון ר"ח התם איכא למישאל היינו אילונית היינו עקרה היינו שאינה

ראיה לילד ותשובה שאמרנו בפרק יש נוחלין (כ"ז דף קטז) ניסת לכ' יולדת עד מ' ניסת למ' שוב אינה יולדת וה"ה שנוכל לפרש שאינה ראיה לילד ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה דעתה לינשא דאמר בסוף פרק ד' אחים (יבמות דף לה) אמר רב נחמן אמר שמואל כל ששהתה אחר בעלה י' שנים שוב אינה מתעברת כי אתא רבין ארי' ל"ש אלא שאין דעתה לינשא ואע"ג דאמר בגמ' בעקרה וקניה ולפי' ר"ח לא הוכיז עקרה במשנה י"ל דלא דק בלישנא מיהו תימה אמאי לא תנא נמי בבמתי' עקרה: **ושאר** כל הנשים או שוות. תימה הא משנה יתירא מאי קמ"ל הא שמעינן ליה מרשאי והאמנא איני שוות אינה נטלת כתובתה ואומר רבי דווקא מעוברת אינה שותה משום דאיכא סכנת נפשות כדאמר בפרק החולץ (יבמות דף מ) אבל ניסת בתוך ג' חדשים מאי דהיה היה ותו לא קסנין ליה להוציא וקרינן בה אשתו הראיה לו ובכח אפילו לרבנן אינה שותה דמסקינן בפ' החולץ (ס"א ה) אפילו לרבנן יוציא בגמ':

ורבי יוחנן איש איש מאי עביד ליה מיבעי ליה וכו' תימה והא אידו דאמר בפ' אלו הנחנקין (סנהדרין דף פ) גבי איש איש דכי יקלל את אביו ואת אמו קאמר דברה תורה כלשון בני"א ולא דריש ליה לדרשה אחריתי וכו' והכא דאיכא למדרש אפי' מאן דאית ליה ד"ת מודה דהוא דרשנין א"כ מאי פריך בריש פרק השואל (כ"ט דף נ"ה) אהא דקא בעי אבידה מנלן דשומר שכר חייב דתני' אם גנב יגנב אין לו אלא גניבה אבידה מנלן ת"ל גנוב יגנב מ"מ דהיכא למי' לא ד"ת אלא למי' אמר' מא"ל הא התם איכא למדרש ולא דרשנין אלא אמר ד"ת והכא אמאי דריש לה ואמר' בפ' השוחט והמעלה (זמנא קת) נמי ורבי יוסי מיהאיה איש איש דבר האני איש איש נמי דברה אלא השוחט להדיוט דחייב מנא ליה ולא אמרת כיון דמצו למדרש מודה הוא דלא אמר דברה וקשה ליישב שמועות דר"ת דקשי' דר"מ אדר"מ ודר' יהודה אדר' יהודה דרבי יוסי אדר' יוסי דרש' אדר' דר"מ דאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף ט) לרבנן גבי איש איש דכתיב גבי ברכת השם דר"ת ור"מ דרש' ליה לרבות כניוים ובפ' דמסכת ע"ז (דף כז) נמי פליג ר' יהודה ור' יוסי דא"ר יהודה כותי' לא ימול ישראל מפני שהוא מל לשם דר גריות אמר לו ר' יוסי וכי היכן מצינו מילה בתורה לשמה ומפרש טעמא דר' יהודה משום דכתיב ליה המול ורבי יוסי המול ימול כתיב ואיך נמי הכתיב המול ימול ד"ת כלשון בני אדם ואלמא דרבי יוסי לית ליה דברה תורה כו' והתם כדבאר שמעתתא גופיה פלוגתא ר"מ ור' יהודה ואמרין ימול כותי ולא ימול ארמאי דרבי ר"מ דהיינו כו' יוסי דאמר כותי שפיר דמי דלא אמר דר' ובפ' ד' מיתות כפרה נכניוים ק' (י) אמרין לאחרים בשלמא והפדה לא נפדתה דקסבר ד"ת ואחרים היינו ר"מ כדאיכא בסוף מס' הוריות (ף ק) דר' יהודה מוא דהמול ימול דקא אמר ד"ת ובפ' מציאת האשה (מנחות דף ס) מייתי ברייתא העבט תעביטו זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס ונתנין לו לשם מתנה וכו' דרבי רבי יהודה וכו' א"ש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטו ד"ת אבל ר' יהודה דריש ליה וכן בפ' בנות כותים (מ"ה לה) ובפ' יוצא דופן (ס"ז דף ק) איש איש מה ת"ל איש איש לרבות תינוק כן יום א' ששטמא בויה דרבי רבי יהודה ר' ישמעאל בנו של

בתורה לשמה ומפרש טעמא דר' יהודה משום דכתיב ליה המול ורבי יוסי המול ימול כתיב ואיך נמי הכתיב המול ימול ד"ת כלשון בני אדם ואלמא דרבי יוסי לית ליה דברה תורה כו' והתם כדבאר שמעתתא גופיה פלוגתא ר"מ ור' יהודה ואמרין ימול כותי ולא ימול ארמאי דרבי ר"מ דהיינו כו' יוסי דאמר כותי שפיר דמי דלא אמר דר' ובפ' ד' מיתות כפרה נכניוים ק' (י) אמרין לאחרים בשלמא והפדה לא נפדתה דקסבר ד"ת ואחרים היינו ר"מ כדאיכא בסוף מס' הוריות (ף ק) דר' יהודה מוא דהמול ימול דקא אמר ד"ת ובפ' מציאת האשה (מנחות דף ס) מייתי ברייתא העבט תעביטו זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס ונתנין לו לשם מתנה וכו' דרבי רבי יהודה וכו' א"ש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטו ד"ת אבל ר' יהודה דריש ליה וכן בפ' בנות כותים (מ"ה לה) ובפ' יוצא דופן (ס"ז דף ק) איש איש מה ת"ל איש איש לרבות תינוק כן יום א' ששטמא בויה דרבי רבי יהודה ר' ישמעאל בנו של בתורה לשמה ומפרש טעמא דר' יהודה משום דכתיב ליה המול ורבי יוסי המול ימול כתיב ואיך נמי הכתיב המול ימול ד"ת כלשון בני אדם ואלמא דרבי יוסי לית ליה דברה תורה כו' והתם כדבאר שמעתתא גופיה פלוגתא ר"מ ור' יהודה ואמרין ימול כותי ולא ימול ארמאי דרבי ר"מ דהיינו כו' יוסי דאמר כותי שפיר דמי דלא אמר דר' ובפ' ד' מיתות כפרה נכניוים ק' (י) אמרין לאחרים בשלמא והפדה לא נפדתה דקסבר ד"ת ואחרים היינו ר"מ כדאיכא בסוף מס' הוריות (ף ק) דר' יהודה מוא דהמול ימול דקא אמר ד"ת ובפ' מציאת האשה (מנחות דף ס) מייתי ברייתא העבט תעביטו זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס ונתנין לו לשם מתנה וכו' דרבי רבי יהודה וכו' א"ש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטו ד"ת אבל ר' יהודה דריש ליה וכן בפ' בנות כותים (מ"ה לה) ובפ' יוצא דופן (ס"ז דף ק) איש איש מה ת"ל איש איש לרבות תינוק כן יום א' ששטמא בויה דרבי רבי יהודה ר' ישמעאל בנו של

תוספות

27 קרא בדביריה א"כ דברה כלשון בני אדם ולא קרא יתירא הוא למורש מיניה לרבות כינון
28 וידות דמשמעות דקרא לא נפקא אלץ מיריב דקרא ובלא קרא יתירא לא מסתבר
29 לרבינונו ולמימר דלחייב קונם וקנס כמו שיאמר קרבן וכן אין יאמר הריני או אילו כמו
30 שיאמר הריני נזיר הלכך צריך קרא יתירא ולא דמי לכינוי השם דמרבני אין איש אפילו לא
31 (דף לה) דרבינו כתיב בהוואה קרא דמרבך השם איש איש ב"ע יקללו אלודו (ויקרא כד)
32 בפ' ד' מחסורי כפרה (ברכות דף יא.) דאמר ליה ר"א ב"ע לרבי שמעאל בעלמא כותיך ט
33 לי ש"מ לחציה שפחה חוציה בת חורין אלמא אפילו למאן דאית ליה ד"ת דרשין ליה משום
34 עקר ליה דמשמעותיה כגון ינבד דכתיב בהדיא ינבדו דרשין מיניה אבידה משום כפל הלש
35 תעוב הקים תקים מות יומת השב תשיב חבל תחבול פתח תפוח נתון תתן כול' עלמא מורד
36 ר"ל דלא כשחינכיה דקאמר ד' דרדיש בפ' ד' מחסורי כפרה (ברכות דף יא.) והפרה לא
37 איש ד' ורדיש ליה רבי עקיבא לרבות העריל כון ברש שחלק (סנהדרין דף יז) בפ' ד' מיתות
38 בפ' אין עומדין (ברכות דף לא) ארז תראה דלרבי שמעאל דאמר ד"ת ולרבי עקיבא
39 ובפ' ד' מחסורי כפרה (ברכות דף יא.) גמי וכן ר' אלעזר ב"ע בפרק קמא דקידושין (דף יז)
40 ול' אלעזר ב"י יוסי ברש חלק (סנהדרין דף צ) והא דאמר בפ' אלו הן הגולין (מכות דף
41 כדמפרש אביי התימ מסתברא כמאן דאמר דברה וכו' **ורבי** יותן האי איש איש מאי עבי
42 אית לן למימר פליגי בהא גמי ר"י אישיה ליה דאית להא שרש שותה ור' יוחנן ליה דאית
43 בשומרת יבם שנפלח מן הנשואין או מן הארסין לא שייכא דקרא שרש לענן תרומה משום
44 רב דאמר רבי אישיה ולא איש אי הכי ובפרשי' לא גרס חזאל לא שבה האי
45 **כשמואל** דאמר לא קנה אלא לדרביס כו'. תימה כיון דקנה מידת לדרביס האמורים בפר
46 ליה ארוסה משומרת יבם א' משום ארוסה קידושין ידידה שומרת יבם גמי ב"י
47 דחזקיה למימר כשמואל הוא מסיק דאפילו רב היה אתי מלתייהו אליביה ולענן בשיטא ק
48 דתן ואמן שלש סתיי ארוסה ונשואה) שומרת יבם ובכוסה כגון דבא עליה כם בבית אחיו ו
49 הכותב דרבינו

רע"י

27 שָׁכַן בְּרַבִּי יֵאֵשִׁיָּהּ, וְהָא דַּאיֶצְטְרִיךְ לְרַבִּי יֵאֵשִׁיָּהּ לְרַבּוּנֵי מַאִישׁ אִישׁ, לְאוּ דוֹקָא, אֶלָּא
28 אַסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא, וְעַקֵּר קְרָא לְאַשְׁתִּי חֲרֵשׁ וְשׁוּטָה:

לפוטרה בגט דכיון שבא עליה הרי היא כאשתו לאותן דברים א"כ מ"ט דרבי יוחנן דאלימא יידיה היא ונתנה על ידו כ"ש דקשה לרב דאמר אנא דאמינא אפילו לרבי יוחנן ותו מא דחנמא דבעין ביאה לשם אישות וביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף נח.) מוקי לא נמי הא י"ב אמוקשא מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב קנה לכל ולא מתרץ גבי השקאה גזירת י"ב לשם אישות:

שמע

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

24 קְרִית לָהּ - וכי זו 'שומרת יבם' קוראים לה, ואמרת שאינה שותה,
25 והרי אִשְׁתּוֹ מְעַלְיָתָא - גמורה היא, דְּהָאֵמֶר רַב במסכת יבמות,
26 על המשנה שהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה, פירוש שבא
27 עליה בזנות, ופירש רב קִנָּה לְבַל - לכל הדינים הוא בעלה, שאם
28 היה כהן היא אוכלת בתרומה והוא יורש אותה ומיטמא לה ופוטרה
29 בגט, ואם כן גם כאן הוא משקה אותה כאשה רגילה, ולמה קראת
30 לה 'שומרת יבם' ואמרנו שאינה שותה. מתרצת הגמרא, משנתינו
31 שמייעטה שומרת יבם מן הפסוק אינה כשיטת רב, אלא בְּשִׁמּוּאֵל
32 דְּאֵמֶר יבם שבא בזנות לא קִנָּה אותה כאשתו גמורה אֶלָּא לְדִבְרִים
33 הָאֲמּוּרִים בְּפִרְשָׁהּ של יבום, שהם לקום על שם אחיו בנחלתו
34 ולפוטרה בגט, אבל לשאר הדברים, אינה נחשבת אשתו, ולכן
35 ממעט רבי יונתן מהפסוק, שאינה שותה.
36 שואלת הגמרא, אִי הָכִי לִימָא רַב דְּאֵמֶר שהבא על יבמתו בין
37 בשוגג בין במזיד קנה לכל, סובר שומרת יבם שותה, כְּרַבִּי יֵאֵשִׁיָּה,
38 שהגמרא אמרה לעיל שמדובר כשבא יבם עליה בבית חמיה, ולא
39 כרבי יונתן, וְשִׁמּוּאֵל דְּאֵמֶר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה,
40 סובר שומרת יבם אינה שותה, כְּרַבִּי יוֹנָתָן ולא כרבי יאשיה. דוחה
41 הגמרא, אֵמֶר לָךְ רַב אין הכרח שאסבור דוקא כרבי יאשיה, אֵנָּה
42 דְּאֵמֶרִי - דברי הם אֶפִּילוּ לְרַבִּי יוֹנָתָן, מְדַאֲצִינֵיהּ קָרָא לְמַעוּטָה
43 - ממה שהוצרכה התורה לדברי רבי יונתן למעט ששומרת יבם אינה
44 שותה, מְבַלְל - משמע דלולא הפסוק, הייתי אומר ששותה, משום
45 דְּאִשְׁתּוֹ מְעַלְיָתָא - גמורה היא.

1 שְׁעָמִים - שהוא אדם שלקוי בתמיהו לכו. שואלת הגמרא, וְרַבִּי
2 יֵאֵשִׁיָּה הָאִי "תחת אישה" שממנו מיעט רבי יונתן ארוסה שאינה
3 שותה, מָאִי עָבִיד לִיה לשיטתו שכבר מיעט ארוסה מפסוק אחר,
4 מ"תחת אישך". מתרצת הגמרא, מִיַּבְעִי לִיה לְהַקִּישׁ אִישׁ לְאִשָּׁה
5 וְאִשָּׁה לְאִישׁ כמו שדורשת הגמרא בסוף הפרק.
6 שואלת הגמרא, ממה שבארנו שיש פסוקים המלמדים שארוסה
7 אינה שותה, יש לדייק אֶלָּא מְעַמָּא דארוסה אינה שותה, הוא משום
8 דְּכַתִּיבִי הֵנִי קְרָאִי - רק בגלל שכתובים פסוקים אלו, הָאֵל לָאוּ הָכִי
9 - לולא פסוקים אלו, הֵנִי אֲמִינָא מהסברא הפשוטה שְׁאֵרוּסָה
10 שְׁתִּינָא, וקשה, וְהָאֵל כִּי אֵתָא רַבִּי אַחָא בְרַחֲמִינָא מְדַרְשָׁא - והרי
11 כשהגיע רבי אחא בר חנינא מן הדרום, אֵתָא וְאִיִּיתִי מְתִינָתָא בִּידֵיהּ
12 - הביא ברייתא בידיו ללמודה, שיש לדייק מלשון הפסוק כשמשביע
13 הכהן את האשה "ויתן איש בך את שכבתו מִכְּלַעְדֵי אִישׁךְ", משמע
14 שבעלה נתן בה את שכבתו לפני שנסתרה, דהיינו מִשְׁקַדְמָה שְׂכִיבָתָה
15 בְּעַל לְבוּעַל, וְלֹא שְׁקַדְמָה שְׂכִיבָתָה בְּעַל לְבַעַל, ואם כן קשה,
16 שפשיטא שארוסה, שעדיין בעלה לא בא עליה, לא תשתה, ולמה לי
17 הפסוקים "תחת אישך" ו"תחת אישה" של רבי יאשיה ורבי יונתן
18 למעטה. מתרצת הגמרא, אֵמֶר רַבִּי בְרַחֲמִי, מְשַׁבְּחָת לָהּ - יתכן
19 אופן שקדמה שכבת הבעל אף כשהיא ארוסה, כְּגוֹן שְׂבָא עָלֶיהָ
20 אָרוּס בזנות בְּבֵית אֲבִיהָ ואחר כך נסתרה. שואלת הגמרא, דְּכֻוֹנָתָהּ
21 - צריך לומר שמדובר במקרה דומה גם גַּבִּי שוֹמֵרֶת יָבָם, כדי
22 שתקדם בעילת הבעל לבעילת הבעל, ואם כן מדובר כְּגוֹן שְׂבָא
23 עָלֶיהָ יָבָם לאחר מיתת אחיו. בְּבֵית חֲמִיָּה, וקשה הָאֵל שוֹמֵרֶת יָבָם

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיי"א סיון, בקשת ברכה פ"ע עבור הנער... שי.

בעת רצון אזכירו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לו מתאים לתוכן כתבו.

וכפי שמתאר מצבו במכתבו, יש מקום לומר, שאם היו מעסיקים את הנער בענין שיכול להיות מנהיג משפיע וכיו"ב (בדוגמת מסיבות שבת של ילדים קטנים ממנו באיזה שנים וכיו"ב) הי' זה מוסיף בבטחה שלו וביציבות שלו, כיון שהי' רואה שמצליח וישנם כאלה הנשמעים לקולו והדרכתו, ועיי' הזזה זו, יש מקום לומר, שכמה מהפרעות היו בטלים מעצמן. ובודאי כמה אופנים ודרכים ישנם לסדר קבוצה כהאמור וכיו"ב ולהמשיכו (ארייניצהען עם) שירצה להנהגה, וכשעושים בדרך הטבע הי"ז כלי לקבלת ברכות השם יתברך גם למעלה מדרך הטבע.

ובודאי ימצא אותיות מסבירות מתאימות, להסבירם (ההורים שי) שכל הוספה בעיני תורה ומצות מביאה הוספה בברכות השי"ת בהמצטרך לאדם ולביתו.

בברכה לבשו"ט.

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בית הדין אין לקנסה כיון שאינה מרגישה שעשתה מעשה פריצות גדול, אבל בשאר המקרים שבעליהן בפניהן ואינן יראות ממנו ועוברות על דת, פריצות גדולה היא ואינן צריכות התראה. עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת ורצה בעל לקיימה ומוחל לה על עונה, מקיימה אצלו וחי עמה, או אינו מקיימה וחייב לגרשה. וצדדי הספק, מי אמרינן בקפידא דבעל תלא דחמנא - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקפידת הבעל, שנאמר "וקנא את אשתו, וקנא לא קפיד - והרי אינו מקפיד, ויכול לקיימה. או דלמא אין הדבר תלוי בבעל זה, אלא כיון דקפיד - שדרך הבעלים להקפיד בכך, על כרחו של בעל זה גם כן נקרא שהוא קפיד.

תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שבית דין מקנין להו, מי שנתחרש בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורין, ומוכחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שאם רצה בעל לקיימה מקיימה, וכי יתכן שעבדי בית דין - שיעשו בית דין שלוחים לצורך מיד דלמא לא ניתא ליה לבעל - דבר שיתכן שלא יהיה נח לבעל ואינו חפץ בו, והרי למדנו שאין חבין לאדם שלא בפניו, אם כן איך מקנין לה בית דין, אולי הבעל רוצה לוותר לה, אלא ודאי שכן אם יקנה יכול לקיימה. דוחה הגמרא, שאף אם ירצה יכול לקיימה, בכל אופן סתמא דמילתא - רגילות הדבר שבינן דעוברת על דת היא, מינה ניתא ליה - נח לבעל שיקנאו לה.

עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, אף אם נפשוט הספק דלעיל שעוברת על דת מותר לבעלה לקיימה, וזו דוק כשלא קינא לה, אבל כשיש קינוי וסתירה, האם בעל שמחל על קינויו, קינויו מחול ומותר לו, או אינו מחול. וצדדי הספק, מי אמרינן בקינוי דבעל תלא דחמנא - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקינוי הבעל, ובעל הא מחיל ליה לקינויו. או דלמא, כיון דקניי ליה מעיקרא - כיון שכבר קינא לה הבעל בתחילה, לא מצי מחיל ליה - כבר אינו יכול למחול לה.

תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שבית דין מקנין להו, מי שנתחרש בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורין, ומוכחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שבעל שמחל על קינויו קינויו מחול, וכי יתכן שעבדי בית דין דאיתי בעל מחיל ליה - שיעשו בית דין דבר שאחרי כן יבוא הבעל וימחול, ויהיה זלזול לבית דין. דוחה הגמרא, סתמא דמילתא - רגילות הדבר שאדם מסכים על דעת בית דין, ולכן בית דין מקנין לה, וסומכים על הרגילות שלא ימחול, ואכן אם יבוא הבעל וימחול יהיה מחול.

עוד מנסה הגמרא לפשוט הספק מהמשנה בתחילת המסכת, תא שמע, ומוסרינן, בית דין שבמקומו של הבעל, לו - לבעלה כשמעלה אותה לבית דין הגדול, שני תלמידי חכמים שישמרו עליו שפא יבא עליה בדרך. ומוכחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל שבעל שמחל על קינויו קינויו מחול, אם כן למה אסור לו לבוא עליה בדרך, והרי יכול לחלילה לקינויה - למחול את קינויו ולבעול, אלא רואים שאינו יכול למחול. דוחה הגמרא, באמת יכול למחול, ותדייק מהמשנה מאי שנא תלמידי חכמים - למה שולחים עמו דוקא תלמידי חכמים, משום דנמרי - שהם למדו ויודעים שאסורה עליו אם לא ימחול, ולכן דא' בעי למיבעל - אם יראו שרוצה לבעול, אמרי ליה אחליה לקינויה - יאמרו לו למחול קינויו, ובעלה בהיתר.

תא שמע לנסות עוד לפשוט הספק, דאמר רבי יאשיה, שלשה דברים קח לי ועירא שהיה מאנשי ירושלים, בעל שמחל על קינויו קינויו מחול, וזון ממרא שחלק על בית דין של לשכת הגזית ודינו מיתה בחנק, אך כשרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, וכן סויר ומורה שדינו בסקילה, אך כשרצו אביו ואמו למחול לו אף לאחר שהתרו בו וקלקל והלקוהו וחזר וקלקל, מוחלין לו, שהכתוב

ושמואל אמר אין הכרח שאסבור דוקא כרבי יונתן, אלא דאמרי דברי הם אפילו לרבי יאשיה, מדאצטרף קרא לרבנן - ממה שהוצרכה התורה לדברי רבי יאשיה לרבות ששומרת יבם שותה, מכלל - משמע שוללי הפסוק הייתי אומר שאינה שותה, משום דלאו אשתו היא כלל לכל הדינים, אלא לאותם שנאמרו בפרשה, וכדלעיל.

שואלת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת יהודית, והיא אשה שאינה צנועה, יוצאה וראשה פרוץ, טוה בשוק ומדברת עם כל אדם, כמו שאמרו במשנה בכתובות שיוצאת מבעלה ללא כתובה, האם צריכה התראה שמה תחזור בה, ורק אם לא תחזור בה דינה להפסידה כתובתה, או אינה צריכה התראה, ומפסדת מיד כשעברה על דת. וצדדי הספק, מי אמרינן כיון דעוברת על דת היא וכבר יודעת שהדבר אסור, לא בעי התראה, או דלמא, תיבעי התראה - תצטרך התראה, לתת לה הזדמנות דאי הדרה בה תיחדר בה - שאם תרצה לחזור בה תוכל לחזור בה.

תא שמע להוכיח מרישא דמשנתנו, ארוסה ושוטת יבם לא שותות ולא נומלות כתובה, ומדייקת הגמרא, מישתא הוא דלא שתא - משמע שרק לא שותה, הא קניי מקניי לה - אבל בעלה מקנא לה, למאי - לשם מה מקנא לה, והרי יודע שלא יוכל להשקותה, האם לאו להפסידה כתובתה, ומשמע שאם לא יקנא לה לא תפסיד כתובתה, וראיה מכאן שעוברת על דת כזו, שנסתרה עם אנשים, צריכה התראה. דוחה הגמרא, אמר אביי, לא - אינו מקנא לה כדי להפסיד כתובתה, שאותה היא מפסידה גם בלי קינוי, אלא מקנא לה לאוסרה עליו - כדי שאם תסתר תהא אסורה עליו. עוד דוחה הגמרא, רב פפא אמר, להשקותה כשהיא נשואה - שמקנא לה כשהיא ארוסה כדי שיוכל להשקותה אם תסתר לאחר נישואיהם, בדתניא, אין מקנין לארוסה להשקותה כשהיא ארוסה שהרי ארוסה אינה שותה וכדלעיל, אבל מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה.

מנסה הגמרא עוד לפשוט הספק, אמר רבא, תא שמע מהמשך משנתנו, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממונת ונתניה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתני, לא שותות ולא נומלות כתובה, ומדייק רבא, מישתא הוא דלא שתא - משמע שרק לא שותות, הא קניי מקניי להו - אבל בעליהן מקנא להו, ולמאי - לשם מה מקנא להו, והרי יודע שלא יוכל להשקות, אי לאוסרין עליו כמו שביאר אביי לעיל על רישא דמשנתנו, הא אסרין וקנימן - הרי ממילא כל נשים אלו אסורות עליו, וכמו שביארנו לעיל במשנה, אלא לאו להפסידן כתובתן, ומשמע שאם לא יקנא להן לא יפסידו כתובתן, ונפשוט הספק שעוברת על דת צריכה התראה. דוחה הגמרא, אמר רב יהודה מדיסקרתא, לא, אין סיבת הקינוי כדי להפסידן כתובתן, אלא כדי לאוסרה לבעל שנסתרה עמו בבעל שנאסרה עליו, ואם ימות בעלה או יגרשנה לא תוכל לינשא לבעול, דתנן להלן בפרקנו, בשם שאסורה לבעל כל זמן שלא שתתה, כך אסורה לבעל, אם יגרשה בעלה או מת לפני ששתתה.

מנסה הגמרא שוב לפשוט את הספק, אמר רבי חנינא מסורא, תא שמע מהמשך המשנה, ואלו שבית דין מקנין להו, מי שנתחרש בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורין, ולא להשקותה אמרו אלא לפוסלה מכתובתה, הרי מפורש שאם לא יתרו בה לא תפסיד. מסיקה הגמרא, שמע מינה - נשמע מזה שעוברת על דת בעי התראה, שמע מינה.

שואלת הגמרא, וכולהו - האמוראים דלעיל שהוכיחו מהרישא של המשנה, מאי מעמא לא אמרי מהא - למה לא הביאו את הראיה כרבי חנינא. עונה הגמרא, שסברו דלמא שאני התם - שמה שונה שם בנשים שבעליהן חרש או שוטה או בבית האסורים, דלית לה אימתא דבעל כלל - שאין עליהן אימת הבעל, ואם לא יתרו בה

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כה עמוד א

רש"י

ושמואל דאמר אגא דאמר אפי' לרבי יאשיהו דאמר שותה, דמדיצטריך לרבוני לשותה ש"מ לאו אשתו היא לקרשה ולשמואל לה ולהאכילה תרומה, וב"ש לרבי יוחנן דאמר איה שותה משום דלאו אשתו היא וקא דאיצטריך למעוטי אסמכתא בעלמא היא ולא דקרא להבי אתא אלא להקיש אשה לאיש כדשני לעיל: עוברת על דת יהודית שאניה צנועה, יוצאה וראשה פרוצה וטוזה בשוק ומדברת עם כל אדם, דאמר בכתבות בפרק המדיר (פ"ה ע"ב) דיוצאה שלא בכתבה: צריכה התראה, שמוא תחזור ואם תחזור לא תפסיד כתבתה, או איה צריכה התראה דבלאו התראה מפסדת: למאי. כיון דלא שתיא קמי למאי אהני: לאפסודי כתבתה, ואי לא דקני לא מפסדא, אלא צריכה התראה וזו עוברת על דת היא שנסתרה עם אנשים: להשקותה כשהיא נשואה.

שמע מינה בעל שמחל על קניו קניו מחול.

ותפשוט נמי עוברת על דת אם רצה בעלה לקיימה מקיימה אפילו התרה בה.

בית שמאי אומרים וטלת כתובתה. ואם

תאמר מ"ש דאמרי ב"ש וטלת כתובתה

ובפרק שמת (ב"ב דף קנ"ה) גבי נפל הבית עליו

ועל אשתו נפל הבית עליו ועל אביו וזיתתה עליו

כתובת אשה וכו' דאמרי ב"ש יחלוקו הואיל וספק

הוא מי מת ראשון וכן בפרק החולץ (יבמות דף

ל"ח) ובכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים

(דף פ"ה) גבי שומרת יבם שמתה מה יעשו בנכסים

הנכנסין והיוצאין עמה בית שמאי אומרים יחלוקו

ומפרש בגמרא בפ' החולץ (יבמות דף ל"ח)

משום

ושמואל אומר: אגא דאמרי אפילו לר' יאשיהו,

מדאיצטריך קרא לרבונייה, מכלל דלאו אשתו היא כלל.

איבעיא להו, עוברת על דת צריכה התראה להפסידה

בתובתה, או אינה צריכה? מי אמרינן: כיון דעוברת

על דת היא לא בעיא התראה, או דלמא תיבעי

התראה, דאי הדרה בה תיהדר בה? תא שמע, ארוסה

ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות בתובה, מישתא

הוא דלא שתיא, הא קניו מקני לה. למאי? לאו

להפסידה בתובתה? אמר אביי: לא, לאוסרה עליו.

רב פפא אומר: להשקותה כשהיא נשואה, כדתניא אין

מקנין לארוסה להשקותה כשהיא ארוסה, אבל מקנין

לארוסה להשקותה כשהיא נשואה. אמר רבא: תא שמע,

לכהן הרויט, ממורת ונתינה לישראל, בת ישראל לממור ולנתי, לא שותות ולא נוטלות

בתובה. מישתא הוא דלא שתיא, הא קניו מקני לה. ולמאי, אי לאוסרין עליו, הא אסרין

וקימו? אלא לאו להפסידן בתובתה? אמר רב יהודה מדיסקריתא: לא, לאוסרה אבועל כפועל.

דתנן בשם שאסורה בפועל כד אסורה לפועל. אמר רבי חנינא מפורא: תא שמע, ואלו

שביט דין מקנין להו, מי שנתחרש בעלה, או נשתתה, או שהיה חבוש בבית האסורין. ולא

להשקותה אמר, אלא לפוסלה מבתובה. שמע מינה פועי התראה, שמע מינה. וכולהו, מאי

טעמא לא אמרי מהא? דלמא שאני התם דלית לה אימחא דבעל כלל. איבעיא להו: עוברת

על דת ורצה בעלה לקיימה, מקיימה או אינו מקיימה? מי אמרינן בקפידא דבעל תלא רחמנא

ותא לא קפיד או דלמא כיון דקפיד קפיד? תא שמע, ואלו שביט דין מקנין להו: מי שנתחרש

בעלה, או נשתתה, או שהיה חבוש בבית האסורין. ואי אמרת רצה בעלה לקיימה מקיימה,

עבדי בית דין מידי דדלמא לא ניחא ליה לפעול? סתמא דמילתא כיון שעוברת על דת היא,

מינה ניחא ליה. איבעיא להו: פועל שמחל על קניו, קניו מחול או אינו מחול? מי אמרינן

קניו דבעל תלא רחמנא ופעל הא מחיל ליה לקניו, או דלמא כיון דקני ליה מעיקרא, לא

מצי מחיל ליה? תא שמע, ואלו שביט דין מקנין להו: מי שנתחרש בעלה, או נשתתה, או

שהיה חבוש בבית האסורין. ואי אמרת פועל שמחל על קניו, קניו מחול, ומוסרין לו שני

בעל מחיל ליה? סתמא דמילתא אדם מסכים על דעת בית דין. תא שמע, ומוסרין לו שני

תלמידי חכמים שמוא יבא עליה בדרד. ואי אמרת פועל שמחל על קניו, קניו מחול, לחליה

לקניויה ולבעול? מאי שמוא תלמידי חכמים דגמרי, דאי פועל למיבעל, אמרי ליה: אחליה

לקניויה ובעלה. תא שמע, דאמר ר' יאשיהו: שלשה דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים:

בעל שמחל על קניו קניו מחול, וזמן ממרא שרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, וכן סוחר

ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. וכשבאתי אצל חבירי שפדרום על שנים חודו

לי, ועל זמן ממרא לא הודו לי, שלא ירבו מחלוקת בישראל. שמע מינה, פועל שמחל על

קניו קניו מחול, שמע מינה. פלוגי בה רב אהא ורבינא: חד אמר: קודם סתירה מחול,

לאחר סתירה אינו מחול. וחד אמר: לאחר סתירה נמי מחול. ומסתברא כמא דאמר אינו

מחול, כמאי? מדקא מהדרי רבנן לר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אומר: פועל נאמן עליה מקל וחומר; ומה גדה שהיא בפרת פועל

נאמן עליה, סומה שהיא בלאו לא כל שכן? אמרו לו: לא, אם אמרת בגדה שכן יש לה היתר, תאמר בסומה שאין לה היתר. ואי

אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחת לה דיש לה היתר, דאי פועל מחיל ליה לקניויה ובעול? אלא שמע מינה, לאחר סתירה אינו

מחול, שמע מינה: מתו בעליהן עד שלא שותו, בית שמאי ב'י. כמאי קמפלגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות כגבוי דמי,

ובית

מחול, כמאי? מדקא מהדרי רבנן לר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אומר: פועל נאמן עליה מקל וחומר; ומה גדה שהיא בפרת פועל

נאמן עליה, סומה שהיא בלאו לא כל שכן? אמרו לו: לא, אם אמרת בגדה שכן יש לה היתר, תאמר בסומה שאין לה היתר. ואי

אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחת לה דיש לה היתר, דאי פועל מחיל ליה לקניויה ובעול? אלא שמע מינה, לאחר סתירה אינו

מחול, שמע מינה: מתו בעליהן עד שלא שותו, בית שמאי ב'י. כמאי קמפלגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות כגבוי דמי,

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כה עמוד ב

תוספות

רש"י

משום דיקת נשואה עושה ספק נשואה אלמא דמספיקא אמרי ב"ש יחלוקו ולא מוקמי לכולהו נכסי בחזקת יורשי האשה מטעם שטר העומד לגבות כגבוי דמי י"ל גבי נפל הבית עליו ועל אביו לא היו לכן נכסים אלא שהיא אומרת האב ראשון מת וירש הבן וישתעבדו לכתובתה הנהגה נכסי האב לא עמדו מעולם בבח האשה ואעפ"כ כיון דאמר כגבוי דמי הרי הוא ספק אם האב מת ראשון ועמדו הנכסים בחזקתה או הבן מת ראשון ואין לה באותם נכסים כלום ובחזקת היורשין הן הלכך ספק הוא אם עמד שטר שלה לגבות מאותן נכסים כלל הלכך חולקין וכן נפל הבית עליו ועל אשתו ספק אם היא מתה ראשונה וירשה הבעל שלא ניתנה לגבות מהזים אי נמי איפכא יורשיה באין מבחיה וכן גבי שומרת יבם שמתה אמר הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו אבל הכא

שהיא בחיים והכתובה ניתן לגבות לאחר מיתת הבעל דכיון דדמיוא כגבוייה על היורשין להביא ראייה שזינתה ובה"ג אומר בפרק החולץ (יבמות דף לה) רישא דאיתא ליהידה הויה לא איהי ודאי ואינהו ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי סיפא מתה הללו באין לירש והללו באין לירש. בית הלל אומרים או שותות או לא נטולת כתובתן. ב"ה החולץ (גוש) מפרש מתוך שלא שותות לא נטולת כתובתן ולא ידענא בנכסי צאן ברזל מאי קא סבר ב"ה דב"ה מי שמת (ב"ב דף קנח). גבי נפל הבית עליו ועל אשתו אמרי ב"ה הנכסים בחזקת עומדות ופי' נכסי צאן ברזל ופליגי אמוראי

ובית הלל סברי: שטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי: מעופרת חבירו כו': אומר רב נחמן אומר רבה בר אבהו: מחלוקת בעקרה וזקינה, אבל איילוניות דברי הכל לא שותה ולא נוטלת כתובתה, שנאמר: "ונקתה ונורעה ורע" מי שדרכה להוריע, יצאה זו שאין דרכה להוריע, מיתבי, המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו, אם עד שלא פסקה נסתרה, לא שותה ולא נוטלת כתובתה. מעוברת

בגמרא בחזקת מי בחזקת יורשי הבעל או בחזקת יורשי האשה ובר קפרא תני הללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו אבל הכא שהיא בחיים בחזקתה הן עומדים או דלמא כיון דאחריותם היו על הבעל היו בחזקתו ול"ש ושייכא בפלוגתא דהתם ובנכסי מלוג לא פליג ב"ה דאפי' גבי ספק מוקי להו בחזקת יורשי האשה וכ"ש הכא דאפי' ודאי זינתה לא הפסידתה כדאמר בפרק אלמנה נזונית (כתובות דף קא). היוצאת משום שם רע נטולת מה שבפניה ויוצאה ופי' נכסי מלוג ואם דאמר מ"ש מתניתין מפלוגתא דרב הונא ורב יהודה ורב נחמן ור' יוחנן דפליגי ב"פ דכתובות (דף יב) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותהוי תיובתא דרב הונא י"ל מאחר שהתורה עשאה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי ופלוגתא דמתני' התם הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים לא שייכא להאב דהתם אפילו ב"ש מודו דשמת אותו שטר מעולם לא עמד לגבות שהרי הבעל טוען מקומו היה מקום טעות והכא לא שייך למימר אליבא דב"ה העמוד אשה על חזקתה ואימור לא זינתה שהרי רגלים (לדבר) שקינא לה ונסתרה והכתוב הוציאה מאותה חזקה ועשאה ספק.

בית הלל סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי. אי קשיא מהא דאמר ב"ה המקנא (ב"מ דף קי). יתומים אמרו אנו השבחנו וכו' אומר אביכם השביח על מי להביא ראייה סבר רב הונא למימר ארעא בחזקת יתמי קיימא ועל ב"ה להביא ראייה אמר ליה ההוא סבא הכי אמר ר' יוחנן על היתומים להביא ראייה מאי טעמא ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגבי דמי יתמי נייתי ראייה ונשקול וכו' ר' יוחנן שקב בית הלל ועבד כב"ש יש לתרץ הכא דהשיעבוד עצמו של כתובה עומד בספק לא קיימא ארעא לגוביינא אמרי ב"ה דלאו כגבוי דמי אבל התם היתומים מודו לב"ה בקרקע עצמו שהוה משועבד לו ואינם מעבכין לפניו הקרקע הלכך אפילו בית הלל מודו דבכ"ה כגבוי דמי ולא קיימא ארעא בחזקת יתמי וכיון דלא קיימא בחזקת יתמי על היתומים להביא ראייה מן השבח דומיא דעיר ואילן דמיתית עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קוצץ ונותן דמים אלמא כיון דלמיקץ קאי דבין אם קדם האילן בין אם קדם העיר קוצץ אלא שאם קדם האילן קוצץ ונותן דמים אמרי ליה זיל קרץ דמי אייתי ראייה ושקול גבי הא ארעא נמי אמרי ליתמי הבו ליה ארעא לב"ה דהא לגוביינא קיימא ושבח איתור ראייה ושקולו מפי מוריה. **לאו** כגבוי דמי. הכא לא שייכא כל הני פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דפליגי בפרק השואל (ב"מ דף ק) דכל העומד לבצור כבצור דמי ופלוגתא דר' שמעון בן גמליאל ורבי פרק קמא דסנהדרין (דף טו). ובפרק השולח (גיטין דף לט). בכל העומד לגזוז ופלוגתא דרבי שמעון ורבנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב) כל העומד לזרוק בורוק דמי וכן לפדות ולשרוף דלאו כחודא מחזינא נחות להו דהכא כ"ע מודו דאמרי לאו כגבוי דמי והעמוד ממון בחזקת בעליו שהרי צריך דיינין ולא בידו הוא כדאמר גבי גר מי ימר דמודקקין ליה בי דינא וטעמא דר' מאיר כבצורות דמין משום דבידו ואין צריך לגופן הלכך לא חשיב להו כקרקע והכי אמר בפרק בהמה המקשה (חולין דף עג). גבי ידות הכלים דאין מטבילין אלא עד מקום מדה משום דעומדין ליקצץ וגבי שער העומד לגזוז אמר בפרק קמא דסנהדרין (דף טו). דמודה רבי מאיר דלאו כגבוי דמי משום דאשכחי אשבח כל מה דקאי ומידו רבן שמעון בן גמליאל פליג ואמר כגבוי דמי דלא עבד אע"פ דשביק ליה והני דרבי שמעון טעמא אחרינא אית בהו ולא אמר אלא במקום מצה כגון וריקת דם ופדיית פרה כשמצא אחרת נאה ממנה ושריפתה אבל בהני דרבי מאיר ורשב"ג לא שייך האי טעמא והא דאמר גבי שופר של עבודת כוכבים בפרק ראיהו בית דין (ר"ה דף כח). וגבי לולב של אשירה (סוכה דף לא). ומנעל בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג). כתותי מכתת שיעוריה אפי' רבנן מודו משום דאיסור הגזא הוא ולא הוי אלא כעפרא דארעא בעלמא וליכא שיעורא ופרה חיבת הקדש מחזי וצריך עיון בלאי הכרם אמאי מטעמאן טומאת אוכלים ולא אמר כתותי מכתת שיעוריה הלכך ליכא לדמויי להודי והא דאמר בפרק נערה (כתובות דף נא). כל העומד לקצור כקצור דמי התם טעמא דלא תקנו לב"ה לגבות אלא דבר הצריך לקרקע קצת וכן פירש רש"י (ב"מ טו) שבח המגיע לכתפים שעומד בקרוב לקצור וצריך עדיין קצת לקרקע. **מיתבי** המקנא לארוסתו. כך ברייתא זו שניה בתוספתא (פ"ה) המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו אם משכנסה נסתרה או שותה או לא נטולת כתובה הרובא שנשא עקרה או זקינה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נטולת כתובתה (ומעוברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נטולת כתובתה) כהנה ליה וישראלית שנשאו לכהן ללוי וישראל לממזר נתינה לנתין ואשת גר לגר ועבר משוחרר והאילוניות או שותה או לא נטולת כתובתה רבי שמעון בן אלעזר אמר אילוניות לא שותה ולא נטולת כתובתה שנא' ונקתה ונורעה ורע שראוי לירוע פרט לאילוניות שאינה ראויה להורע אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יבמתו שלו עד שלא כנסה נסתרה לא שותה ולא נטולת כתובתה הרובא (ושנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נטולת כתובה מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותה ולא נטולת כתובה) רבי אלעזר אמר יכיל הוא להפרישה ולהחזירה לאור זמן.

|שנשא

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד ב מתוך "ש"ס לזבלין - מבין המאור"

אף שמותר לקיימה ולישא אחרת, מכל מקום כיון שגמרא בתורה
 על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא
 ונקתה ונזרעה ורע", מבואר שדוקא מי שדרכה להזרע - שראויה
 להריון, היא שותה ממי הסוטה, וצ"ח וז' - האילונית שאין דרכה
 להזרע, שלקויה היא מבטן אמה, ואינה ראויה להריון, ולא נחלק
 רבי אליעזר אלא בעקרה של חולי, ובזונה, שהיו ראויות להריון
 קודם לכן, והן ממין הנשים שראויות ללדת.
 מקשה הגמרא, מיתבי, הפקנא לאריסותא ולשומרת יבם שלו, אם
 עד שלא פקנה - לפני שלקחה בנישואין נסתרה, לא שותה ולא
 נוסלת בתופתה, וכמו ששינו לעיל במשנתנו.

ובית הלל סברי, שטר העומר לנבות לאו בגבוי דמי, והנכסים
 הם בחזקת היורשים, והיא התובעת מספק, שאם זינתה אין לה
 כתובה, ועליה להביא ראיה שהיא טהורה.
 שנינו במשנה, מעופרת חבירו ב' איילונית וזונה ושאינה ראויה
 לילד לא נטלות כתובה ולא שותות, רבי אליעזר יכול הוא לישא
 אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
 אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, מחלוקת רבי אליעזר על
 חכמים, רק בעקרה וזקינה, שרבי אליעזר סובר ששותות מי סוטה,
 שאין הן אסורות עליו כיון שיכול לישא אחרת הראויה ללדת,
 וחכמים סוברים שאסורות עליו ואינן שותות, אבל איילונית דברי
 הכל לא שותה ולא נוסלת בתופתה, וגם רבי אליעזר מודה בזה,

המשך ביאור למס' סוטה ליום חמישה ועשרים לעומר עמ' א

יש לה היתר שתהיה מותרת לו כשתטהר, ואין יצרו תוקפו בדבר,
 תאמר בסופה, אם נטמאה, שאין לה היתר עולמית. ומוכיחה
 הגמרא מתשובת רבנן כהסובר שלאחר סתירה אינו מחול, שהרי ואי
 אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחת לה - מצוי אופן דיש לה
 לסוטה היתר, דאי בעי מחיל ליה לקניניה ובעל - שאם ירצה
 ימחל לקניו ויוכל להתייר איסורה ולבעול אותה, אלא שמע מינה
 לאחר סתירה אינו מחול ולכן אמרנו שהיא אסורה עולמית, שמע
 מינה.
 שנינו במשנה, כל אלו שדינן לשותות, אם מתו בעליהן עד שלא
 שתו - לפני ששתו, בית שמאי אומרים נטלות כתובה ולא שותות,
 ובית הלל אומרים או שותות או לא נטלות כתובה ב'.
 שואלת הגמרא, במאי קמיפלגי - מה הטעם שמחמתו חולקים בית
 שמאי ובית הלל. ומשיבה, בית שמאי סברי, שטר העומר לנבות
 - מי שיש לו שטר חוב על חבירו, וחבירו שעבד לו בשטר כל נכסיו,
 בגבוי דמי - מוחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלוה, כאילו הוא
 כבר גבוי, והוא הדין כאן הנכסים המשועבדים לכתובה הם בחזקת
 האשה, ואם טוענים היורשים שהיא טמאה, עליהם להביא ראיה
 שזינתה ואבדה כתובתה, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

תלה בהם "ותפשו בו", ובשפאתי אצל חבירי שפדרום, על שנים
 - הדין הראשון והשלישי הודו לי, ועל זקן מברא לא הודו לי,
 שלא ירבו מחלוקת בישראל, ובשידע חזקן שלא יכולים למחול לו,
 יפחד לחלוק על בית דין הגדול. ומסיקה הגמרא לפשוט הספק, שמע
 מינה מהדין הראשון שאמר, שבעל שמחל על קניו קניו מחול,
 שמע מינה.
 ובעיקר פשיטות זו שבעל שמחל על קניו קניו מחול, פליגי בה רב
 אחא ורבנא, באיזה אופן מחול. חד מהם אמר, קודם סתירה
 מחול, לאחר סתירה אינו מחול. וחד מהם אמר, לאחר סתירה
 נמי מחול. ופוסקת הגמרא, ומסתברא שהדין במאן דאמר אינו
 מחול, במאי - מהדין ההוכחה, מדקא מהדרי - ממה שענו רבנן
 להלן לרבי יוסי, דתניא, רבי יוסי אומר, בעלה של הנסתרת
 ההולך עמה לבית דין נאמן עליה שלא יבוא עליה בדרך, ואין צריך
 תלמידי חכמים שילוחה, מפל וחומר, ומה נדה שהיא נכרת
 בעלה נאמן עליה שלא יבוא עליה, ומותר להם להתייחד, סוטה
 שהיא בלאו כמו שלמדו מהפסוק "אחרי אשר הוטמאה" לרבות
 סוטה שנסתרה, לא כל שכן שבעלה נאמן. אמרו לו רבנן לרבי יוסי,
 לא - אינו דומה, שהרי אם אמרת בנדה שבעלה נאמן עליה, שכן

המשך ביאור למס' סוטה ליום ששה ועשרים לעומר עמ' ב

שואלת הגמרא, הניחא - מובן מה שהוצרכה התורה למעט שאינו
 נקרא קינו כשהתרה בה על נשיקת אבר, רק למאן דאמר העראה
 הכתובה בכל מקום שנקראת ביאה זו הכנסת עמרה, וסובר אבל
 נשיקה ולא כלום היא, היינו דאיתי קרא למעמי נשיקה - לכן
 הוצרך הפסוק כדלעיל למעט נשיקת אבר שלא תאמר שהיא
 כהעראה, אלא למאן דאמר (דאמר) העראה הכתובה בכל מקום
 שנקראת ביאה זו אפילו נשיקה, מאי איכא למימר - למה מייעט
 הכתוב שאינו נקרא קינו, והרי היא העראה ונחשבת ביאה גמורה.
 מתרצת הגמרא, לעולם כמו שתירץ רבא לעיל שדבר אחר זהו
 לשקניא לה דרך אברים, ומה שהקשה אביי והרי אין צריך לזה
 פסוק שודאי אינו נחשב קינו כי זו פריצות בלבד שאינה אוסרת
 אשה על בעלה, נענה ונאמר, ומהו דתניא - הייתי אומר, כיון
 שבקפידא דבעל תליא רחמנא - כתוב בתורה "ועבר עליו רוח
 קנאה וקינא את אשתו", הרי שתלו זאת בהקפדת הבעל, ובעל הא
 קא קפיד שלא תשכב עם איש זר בקירוב אברים, קמשמע לן כיון
 שאינה נאסרת בכך אינו נחשב קינו.
 אמר שמואל, עדיף שישא אדם

לביאה שלא כדרך איש ואשה, שאין לזה דין קינו להחשיבה סוטה.
 מקשה הגמרא, אמר ליה רבא, והרי ביאה שלא בדרך אה אסרת
 אשה כמו ביאה כדרכה, שהרי "משכביו אשה" כתיב בתורה,
 "משכביו" בלשון רבים, לדמות משכב שלא כדרכה למשכב כדרכה,
 שבשניהם נאסרת, ואיך אמרת שאינו נקרא קינו. מתרצת הגמרא
 אלא מהו דבר אחר, אמר רבא, מה שכתוב בתורה "ושכב איש
 אותה שכבת זרע" בא למעט פרט לשקניא לה דרך אברים -
 שקינא לה בעלה שלא תסתיר עם פלוני לשכב עמו בקירוב אברים,
 ולא קינא לה לביאה כלל.
 שואלת הגמרא, אמר ליה אביי, קירוב דרך אברים פריצותא
 בעלמא היא, ופריצותא מי אסר רחמנא - האם התורה אסרה
 אשה על בעלה כשעשתה רק פריצות זו של קירוב באברים, וכיון
 שלא אסרה התורה אם כן ודאי שאינו נחשב קינו. מתרצת הגמרא
 אלא מהו דבר אחר, אמר אביי, מה שכתוב בתורה "ושכב איש
 אותה שכבת זרע" בא למעט פרט לשקניא לה בנשיקה - שקינא
 לה בעלה שלא תסתיר עם פלוני לביאה שאינו מכניס בה את האבר,
 אלא רק גונע האבר באותו מקום.

ביאורים למסכת סוטה דף כו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לבעלה. קא משמע לן שכיין שמותרת עליו ונקראת אשתו, משקים
אותה ככל אשה.
עוד למדנו בברייתא לעיל, שאשת גר ועבד משוחרר ואילונית או
שותרות לא או נטלות כתובה; שואלת הגמרא, פשיטא שאשת גר
ואשת עבד משוחרר שותרות, שהרי הם נשואים בהיתר, ונחשבות
אשתו לכל דבר. מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר שלא
נשקה אותן, כי כתוב בתחילת פרשת סוטה "דבר אל בני ישראל",
ונדיק דוקא "בני ישראל" ממש, ולא גרים ועבדים משוחררים, שהם
אינם משקים את נשותיהן, קא משמע לן שנשותיהם שותרות.
שואלת הגמרא, ואימא הכי נמי - אולי באמת אין נשותיהן שותרות,
שהרי כתוב "דבר אל בני ישראל" דוקא, כמו שדרשנו לעיל.
מתרצת הגמרא, כתוב בפסוק "דבר אל בני ישראל ואמרת",
ותוספת "ואמרת" רבויא הוא - לרבות גם נשות גרים ועבדים
משוחררים, ששותרות.
שנינו במשנה, אשת כהן שוטה כו' (ומותרת לבעלה).
שואלת הגמרא, (אשת כהן שוטה) פשיטא ששותרת, מדוע יהיה
שנינו בינה לבין אשת ישראל.
מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר שפרשת סוטה אמורה
רק לגבי ישראל, כיון שכתוב בפרשת סוטה "והוא לא נתפשה",
פירוש שלא נאנסה, והדגישה התורה בתיבת "הוא" שדוקא זאת
שאנסה רק כשלא נאנסה, הא נתפשה באונס מותרת, עליה
אמרה התורה שאם קינא לה בעלה, ויש ספק אם נטמאה הרי היא
שוטה, אבל וזו - אשת כהן הואיל ונתפשה, אסורה, שגם אם
נאנסה היא אסורה, שהרי אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, אימא
לא תשתה, ותהיה אסורה על בעלה, קא משמע לן ששותרת.
שנינו במשנה שאשת כהן שוטה ומותרת לבעלה.
שואלת הגמרא, פשיטא שמותרת לבעלה, שהרי שתתה ובדקה
המים שטהורה היא.
מתרצת הגמרא, אמר רב הונא, החידוש שמותרת לבעלה הוא
במתנוונת - שלא מתה מחמת המים, אבל מתנוונת, פירוש מכחישה
והולכת, שלא תאמר שאסורה לבעלה שהרי בדקה המים.
שואלת הגמרא, אם היא מתנוונת, היא באמת אסורה לבעלה, דהא
בדקה מים - שהרי בדקה המים והוכיחו שטמאה היא, אלא
שתלה לה זכות שלא מתה מיד.
מתרצת הגמרא, מה שמותרת כאן במתנוונת, משום שמדובר שלא
מתנוונת במעיים ובירכים מעין סוטה הטמאה, אלא במתנוונת דרך
אברים - ראשה ושאר אבריה כבדים עליה, ובכל אופן יש חידוש
מה שמותרת לכהן, מכיון שמהו דתימא - הייתי אומר, הא וזו
זנאי - שהיא ודאי זינתה, ולכן מתנוונת, והא דלא בדקה מים כי
אזרחיה - ומה שלא מתנוונת דרך בדיקת המים, דהיינו במעיה
ובירכיה, אלא רק בשאר אבריה, הוא משום דבאונס זנאי - כיון
שלא זינתה ברצון, רק באונס, ולגבי כהן על כל פנים אסורה, שהרי
אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, קא משמע לן, שמה שמתנוונת
דרך איברים אינו משום שזינתה באונס, אלא הוא חולי אחר,
ומותרת.
שנינו במשנה, אשת כרים שוטה.
שואלת הגמרא, פשיטא שאשתו שוטה, שהרי נישואין גמורים יש
להם.
מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר כיון שהתורה כתבה
שהכהן משביע את האשה "ויתן איש כר את שכבתו מפלערי
איש", הרי שאמר רחמנא דוקא שגם בעלה הוא בר שכבת זרע,
והא - הסריס, לאו בר הכי הוא - שאינו בר זריעה, קא משמע לן
שגם אשת סריס שוטה.
שנינו במשנה, על ידי כל עריות מקנין - שהבעל מקנא לאשתו גם
אם נסתרה עם אחד מקרוביה, כגון אביה ואחיה, או שאר עריות
שבתורה.
שואלת הגמרא, פשיטא שנחשבת סתירה, ומה בכך שהם קרוביה או
שאר עריות.

וממשיכה הברייא, מעופרת חבירו ומינקת חבירו, לא שותרות
ולא נטלות כתובה, דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר לא
ישא אדם מעופרת חבירו ומינקת חבירו שאסרו חכמים לישא
אותן עד שימלאו שנתיים ללידתן, ואם נשא יוציא בגט ולא יתוור,
עולמית, וכיון שאסורות עליו ואינן ראיות לאישות, אינן שותרות,
כמבואר במשנה לעיל. וחכמים אומרים, יוציא ובשנינו זמנו
לכנס - לאחר השנתיים שגורו חכמים שלא ישאנה, או יכנסו, ואם
כן נחשבת ראוייה לאישות, ומשקים אותה, כמבואר במשנה.
והרובא - הבחור שנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים
מעיכא - מלפני כן, לא שוטה ולא נטלת כתובה, כיון שאסורות
עליו כיון שחיוב בפריה ורביה. רבי אלעזר אומר, אין אלו נחשבות
אסורות עליו, כיון שיכול הוא לישא אחרת ולפירות ולרבות
חימה. אבל המקנא לארסותו ולשומרת יבם שלו ומשפחה
נקתה - שלא נסתרה אלא לאחר הנישואין, או דינה או שוטה או
לא נטלת כתובה. מעופרת ומינקת עצמו - שהיתה אשתו
מעוברת או מניקה וקינא לה, או שוטה אף על פי שיתכן שתמות
וימות ולדה עמה, או לא נטלת כתובה. הרובא - הבחור שנשא
עקרה וזקינה ויש לו אשה ובנים, שכבר קיים פריה ורביה, או
שוטה או לא נטלת כתובה. אשת ממזר לממזר, ואשת נתין
לנתי, ואשת גר ועבד משוחרר, שכן אלו נשואות בהיתר גמור,
ואילונית - נשא אילונית, ויש לו אשה ובנים, כל אלו דינן או
שוטה או לא נטלת כתובה. עד כאן דברי הברייא. ומדייקת
הגמרא, קתני מיהא - על כל פנים כתוב בברייתא, שאילונית
שוטה, תיובתיה דרב נחמן - וקשה על רב נחמן שאמר שאילונית
לדברי הכל אינה שוטה.
מתרצת הגמרא, אמר לך רב נחמן, תנאי היא - זו מחלוקת תנאים
האם אילונית שוטה או לא, והברייא שהובאה אמנם סוברת
שאילונית שוטה, ואנא דאמרי בי האי תנא - ואני סובר כהתנא
דלחלן שאף לרבי אלעזר אילונית אינה שוטה, דתנאי, רבי שמעון
בן אלעזר אומר, אילונית לא שוטה ולא נטלת כתובה, שנאמר
בתורה על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה
וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע", ודורשים, דוקא מי שדרכה
להזרע - שראוייה להריון, היא שוטה ממי הסוטה, וצאתה זו -
האילונית שאין דרכה להזרע, וכדלעיל בדרשת רב נחמן בשם
רבה בר אבוח.
שואלת הגמרא, ורבנן שסוברים שאילונית שוטה, הא "ונקתה
ונוזעה זרע" שרבי שמעון בן אלעזר למד ממנו שאילונית אינה
שוטה, מאי עבדי ליה - מה ילמדו רבנן מן הפסוק ההוא.
מתרצת הגמרא, מיבעי ליה - רבנן צריכים את הפסוק, לכדתניא,
נאמר על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה
היא ונקתה ונוזעה זרע", משמע שהתורה מבטיחה שהיה לה
זרע, שאם היתה עקרה לפני כן, נפקדת כעת, דברי רבי עקיבא.
אמר לו רבי שמעון לרבי עקיבא, אם בן יסתרו כל העקריות
לבעליהן, ויפקדו בהבטחת התורה, וזו - אשה צנועה עקרה, שאינה
רוצה להסתור, הואיל ולא נסתרה הפסידה. אלא, סובר רבי
ישמעאל, אם בן מה תלמוד לומר "ונקתה ונוזעה זרע", לא לומר
שאם היתה עקרה גמורה תפקד, אלא לומר שאם היתה יולדת עד
היום בצער, יולדת מכעת בריית, ואם היתה יולדת עד היום
נקבות, יולדת מכעת זכרים, וכן אם היתה יולדת עד היום ילדים
קצרים, יולדת מכעת ילדים ארוכים, או אם היתה יולדת ילדים
שחורים, יולדת מכעת ילדים לבנים.
שנינו בברייתא לעיל, אשת ממזר לממזר או שוטה או לא נטלת
כתובה.
שואלת הגמרא, פשיטא ששותרת, שהרי הם נשואים בהיתר, ונחשבת
אשתו לכל דבר. מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר שלא
נשקה אותה, שמא טהורה היא ועל ידי ההשקיה נתיר אותה לבעלה,
ואפשי פסולין לא לפוש - לא נרבה פסולים בישראל, שהרי כל
ולד מהם הוא ממזר, ועדיף יותר שתשאר בספק סוטה ותאסר

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף בו עמוד א

תוספות

רש"י

לא שותות. דכתיב תחת אישה: ולא יחזיר עולמות. קנסא קנסוהו רבנן: לבשניע זמנו. לאחר כ"ד חדש ללידת הולד: והרובא. בחור. כמו ילד (ובלשון חל) רבא: קעברת עצמו. שהיתה אשתו מעברה בקנא לה: או שותות. ולא אמרנן לא ליקטליה לולד: אשת פסול לממזר. כלומר אשה הראויה לממזר וניסת לממזר וקנא לה ונסתרה: או שותה בו. ולקמן פריך פשיטא: אנא דאמרי כי האי תנא. דאית ליה עקרה חקנה שותות, מדלא קנט אלא איילונית וניסב לממזר מונקתה ונורעה ורע ולא משום דאינה ראויה לקימה, אלמא פריב אלעזר ס"ל דיכול לשא אחרת ולפרות ולרבות ואפ"ה איילונית לא: וזו, כל אשה צנועה עקרה משום דלא נקתה הפסידה: לא ליפוש פסולין. לא נעשה שלום ביניהם, הלואי לא יפרה ולא ירבה הואיל וכל דורותיו ממזרין. והיא לא נתפשטה בו. כלומר מהו דתימא פרשת סוטה על פריך. באשת ישראל קימא מדרבתיב ודיא מיעוטא משמע וזו היא דכי לא נתפשטה אסורה הא נתפשטה בו. וגלה קאי קרא דבבבירה ועבר עליו רוח וגו', דהיא דמסקא לן בהך אם נטמאה ואם לא נטמאה שותה, אכל אשת כהן דליהתה בכלל ודיא לא נתפשטה ליהתה נמי בכלל השקאה, קמ"ל: בסתנונה. לאחר ששתתה איצטריך לאשמעוניה דמתרת לבעלה, דלא תימא וזהו היא שפרי בדקיה המים: מתנוונה. הא ודיא בדקיה המים וזהו היא אלא שתלה לה וכות ואמאי מתרת לבעלה: בסתנונה דרך אברים. שאינה מתנוונה במעים ובזרעים אלא ראשה ושאר אבריה כבדים עליה. מהו דתימא הא לא וכות תלה לה. דאם כן וזה לה להתנוונה דרך בדיקת המים, אלא באנס ונתה לפיכך מתנוונה שלא בדרך וליכנה מידא תיתסר: מפלעדי אישך. משמע דאשה בר הכי הוא: קא משמע לן. דלמיקדם שכיבת בעל לבעול הוא דאיתא. וקריס בר שכיבה הוא ואף על גב דלאו בר וריעה הוא. ובקריס חקוה קאמרה דמתר לקימה, ולא בקריס אדם שאסור לקימה משום לא יבא פצוע דכא ונקיס כגו: מהו

[שנשא עקרה חקנה וכו']. ותימה אמאי לא תנא איילונית בהדי עקרה חקנה: לא ישא אדם מעוברת חבירו. בירושלמי עליו הכתוב אומר (משלי כג) אל תשיג גבול עולם ובשדה יתומים אל תבא ומודים חכמים לרבי אלעזר שאם היו לו בנים ואשה ושהיא שותה או לא נטלת כתובה היו לו אשה ובנים! ומתו בין קניו לסתירה כבר נראית לשותה: מעוברת עצמו או שותה וכו'. רש"י פי ולא אמרנן דלא לקטליה לולד ותימה אמאי אית לן למקטליה מה איכפת לן נמותן עד שתלד הא תנן בפ"ק דערכין (דף ז.) האשה היוצאה ליהרס אין ממתנין לה עד שתלד והתם גזירת הכתוב הוא ומתו גם שניהם לרבות את הולד והתם משמע טעמא דרבי קרא הא לא רבי קרא לא קטליה ליה משום דמנא דבעל הוא בדכתיב (שמות כא) כאשר ישיע עליו בעל האשה והכא הכי פירושא מעוברת עצמו אע"ג דקנא לה כשהיא מעוברת שותה לאחר שתלד ולא אמרנן כמו גבי מעוברת חבירו דאי קנא לה כשהיא מעוברת וילדה ומת הולד או הפילה אפ"ה אינה שותה דלאו בת קניו היתה דמעט לה בספרי מבי תשטה אשתו וכדאמרנן בירושלמי לא היו ולו אשה ובנים וכו' כבר ונראית שלא לשותה: אמר לו רבי ישמעאל א"כ יסתרו כל עקרות ופקדו. תימה ור' ישמעאל לימא ליה לנפשיה יסתרו כל יולדות בצער וילדו ברייתו חזו הואיל לא נסתרה הפסידה: ואמרת ריבויא הוא. תימה והא אפיקתיה לעיל (דף כד.) לרבות הארוסה ושומרת יבם לקינה: וזו הואיל ונתפשטה אסורה אימא לא תשתה כלל קמ"ל. תימה לר"י אמאי לא פריך הכא ואימא הכי נמי כדפריך לעיל ונראה כל דיכא דקרא דמסיק אדעתיה מתוכו למדרש הכי ומדרש לדרשא אחריית לא פריך ואימא ה"נ דקמ"ל דכך ניתן למדרש למשה בסני ולא בע"א כגון ודיא נתפשטה לאסור אשת כהן מבבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל אבל לעיל בני ישראל משמע בהדיא למעוטי גרים וכן בפרק שני דיבמות (דף כב.) בגמרא דמי שיש לו אח מימ' זוקק את אשת אחיו ליבום דקא פריך פשיטא אחיו הוא מהו דתימא לילף אחוה אחוה מבני יעקב קמ"ל התם פריך ואימא הכי נמי משום דאין גורה שוה למחצה וצריך טעמא להוציא מאותה סברא או קרא וכן לענין ליהורש (שם) וליטמא לו פשיטא אחיו הוא סד"א לא יטמא בעל בעמיו יש בעל שטמא ויש שאינו שטמא הא כיצד שטמא לאשתו כשרה ואינו שטמא לאשתו פסולה ה"נ קמ"ל ואימא הכי נמי דהא קרא ממעט פסולין והאי פסול הוא וכן בפ"ק דערכין (דף ז.) גבי האשה שירצא ליהרס אין ממתניס לה עד שתלד פשיטא גופה היא מהו דתימא (כ"י) כאשר ישיע עליו בעל האשה כתיב והאי ממנא דבעל הוא קמ"ל ואימא ה"נ דמאי ודהא נפקא א

מהתם דממנא דבעל הוא אבל הכא כיון דאשמעוניה דעיקר קרא לדרשא אחרייתו תו לא סלקי דעתא למעוטי מיניה מידי וכן פרי"א: אשת שאסור לקימה ולא ידענן מנלן דסריס אדם כגון ששתה כוס עיקרין דאסור לקימה אי משום האי ברייתא דמייית בפרק שני דיבמות (דף כ.) ובפרק הערל (שם דף פט.) פצוע דכא וזכרות שפכה סריס אדם והזקן וכו' עד אסור לקימה הא קתני נמן וכן זקן אסור לקיים אלא על כרחך אפצעה דכא וזכרות שפכה קאי דקתני טעמא משום שנאמר לא יבא פצוע דכא וזכרות שפכה אבל אסריס דקתני בברייתא לא ידענא מנליה דקאי נמי עלה:

סוטה. פרק רביעי – ארוסה דף כו עמוד ב

תוספות

רעש"י

אבל הא חוילי ואסרדא וקיימא אינא לא קא משמענ לך. תימא הא שמעינן לה מאלמנא לבחן גדול דאסירא וקיימא לבטל ואפי' הכי אינטרין קרא רבי תשעה אשתו למעטי לא האו הכי הוה שותה וכן על מה שאמר איש אמר דרמנא ולא קטן נראה דדוקא משתיה ממעט לא אהיב דאסירא על ידי כך שנים עשר ויום אחד אע"פ שאינו איש שרביא יציאתו פוסלת בתרומה כדאבא בפרק אלמנה

1 מהו דתימא, "נממאה" "נממאה" שני פסמים, אחר
 2 לבשל ואחד לבועל, היכא דקא מיתסרא בהא זנות.
 3 אבל הא הואיל ואסורה וקיימא, אימא לא, קא
 4 משמע לן: חוץ מן תקנן וכו': איש אמר רחמנא
 5 ולא קמן, ושאינו איש. למעוטי מאי? אילמא למעוטי
 6 שחור, והאמר שמואל: שחור מקנין על ידו, ופוסל
 7 בתרומה! מקנין על ידו, פשיטא? מהו דתימא:
 8 "ושכב איש אתה שכבת זרע" אמר רחמנא, והא
 9 לאו בר הכי הוא, קא משמע לן. "ופוסל בתרומה"
 10 פשיטא? מהו דתימא: "ולא יחלל זרעו" אמר רחמנא,
 11 דאית ליה זרע ליחלל, דלית ליה זרע לא ליחלל, קא
 12 משמע לן. ואלא למעוטי גוי, והאמר רב תמנא:
 13 גוי מקנין על ידו ופוסל בתרומה. מקנין על ידו,
 14 פשיטא? מהו דתימא: "נממאה" "נממאה" שתי
 15 פעמים, אחד לבשל ואחד לבועל, היכא דקמיתסרא
 16 בהא זנות. אבל הא הואיל ואסורה וקיימא, אימא
 17 לא, קמשמע לן. ופוסל בתרומה, פשיטא? מהו
 18 דתימא: "ובת בהן כי תהיה לאיש זר" אמר רחמנא,
 19 דבר הויה אין, דלאו בר הויה לא, קמשמע לן
 20 דפסיל מדר' יוחנן, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל:
 21 מונן לגוי, ועבד שבאו על הפהנת, ועל חלוויה,
 22 ועל בת ישראל שפסלוה, שצאמר: "ובת בהן כי
 23 תהיה אלמנה וגרושה" מי שיש לו אלמנות וגרושין
 24 בה, יצאו גוי ועבד שאין לו אלמנות וגרושין
 25 בה. ואלא למעוטי מאי? אמר רב פפא: למעוטי
 26 בהמה, שאין זנות בבהמה. אמר ליה רבא מפרקאי
 27 לרב איש: מנא הא מילתא דאמור רבנן אין זנות
 28 בבהמה? דכתיב: "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב"
 29 ותניא: "אתנן כלב" ומחיר זונה מותרין, שצאמר:
 30 "גם שניהם", שנים ולא ארבעה. ואלא "שכבת זרע"
 31 למה לי? מיבעי ליה לכתנאי "שכבת זרע" פרט
 32 לדבר אחר. מאי "דבר אחר"? אמר רב שישת:
 33 פרט לשקונא לה שלא בדרבה. אמר ליה רבא:
 34 שלא בדרבה, "משכבי אשה" כתיב? אלא אמר
 35 רבא: פרט לשקונא לה דרך אברים. אמר ליה אביי:
 36 פריצות בעלמא היא, ופריצותא מי אסר רחמנא?

אֲמֹרִים בַּפֶּרֶשָׁה, וּדְרִישׁוֹן לִיָּה לִמְקוֹן (וַיֵּן מֵהָ) אֲחֵד
אֲבוּעַל בְּהָא סְחִירָה מִשְׁתַּעִי קָרָא דְּהוּנָה בְּה דִין
יָא אֲתָא קָרָא לְעוֹפִיָּה אֲתָא, דְּהִיבָא דְּאִינוּ קָרֹב לָהּ
עָשִׂי קָרֹבִים אֲתָא: **אִישׁ אֲמִר רַחֲמָנָא**, וְשִׁבַּב אִישׁ
אוֹתָהּ: שְׁחָהּ, שִׁבְשְׂרוּ נִשְׁחָה וְקָלָה וְיָבֵשׁ וְאִין בּו
כֵּת, וּבְחֹרֶת בְּחֵינִי מִקְלֹתֵי שִׁמְעִי דְּהוּנָה, יֵשׁ
לָךְ אָדָם עֲלוֹהַּ חוֹלָה וְעוֹסֵל בְּשִׁמְעִי אֲבָל בְּשִׁר
שְׁמוֹר עָלָיו, תְּלַמְדוּ לומר אֵת הַשְׁחָתָה מִלְּמַד
שִׁבְשְׂרוּ נִשְׁחָה: מִקְנֵי עַל דִּי בּוֹ, כְּמוֹ וְהִיָּין בְּה
מִקְנֵי עַל דִּי פִשְׁטָא: **וְפֹסֵל בְּתִרְיֻמָּה פִּשְׁטָא**,
אֵם הוּא אֲחֵד מִן הַפֹּסֵלִים הַמְחַלְלִין אֵת הָאִשָּׁה
בְּעוֹד כּוֹבְבִים עִבְדָּה חֲפִלָּה תֵּין וּמְמוֹר דְּקִיָּימָא
לֵן בְּקִדּוּשִׁין וּבְכּוֹבֵבִים דְּפֹסֵל הָאִשָּׁה בְּבִיאָתָא
מִזֵּב כֵּתוֹן בִּי תִּהְיֶה לְאִשׁ וְיֵן, כִּיֹּן שִׁבְעָלָה לָהּ
שׁוֹר אֲעֻלָּה פִּסְלָה: **לֹא יִחַלל יוֹעֵץ**, מְדַלָּא כְּתִיב
לֹא יִחַל דְּרִישׁוֹן שְׁנֵי חֲלוּלִין אֲחֵד לָהּ וְאֲחֵד
לְרַעֲהָ: **דְּאִית לִיָּה יוֹעֵץ**, מִחֲלָל, אֵת הָאִשָּׁה
בְּבִיאָתָה, דְּאִית לִיָּה יוֹעֵץ לֹא יִחַללָהּ מִן שְׁמִעִין לָהּ.
שְׁמוּאֵל דְּפֹסֵל שְׁמִעִין לִיָּה מִהָא דְּאֲמַר מִקְנֵי
עַל דִּי שְׁחָהּ וּבֵת כֵּתוֹן בִּי תִּהְיֶה לְאִשׁ וְיֵן.
וּמִנִּיָּה נִפְקָא לֵן דְּהִיָּין פִּסְלֵי לְאִשָּׁה בְּבִיאָתָא,
וּמִדְּאִפְקֵי בְּלִשׁוֹן הָאֵדָם נִדְרֹשׁ דְּאִית לִיָּה הָיָה
מִי שְׁקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּה בְּגוֹן מְמוֹר תֵּין וְיִחַל
פִּסְלֵי, אֲבָל עוֹבֵד כּוֹבְבִים וְעִבְדָּה הִיָּי בֵּת כְּבִהֲמָה
וּכְיֹן דְּאִית לָהּ הָיָה לָהּ נִפְסֵלו, עוֹבֵד כּוֹבְבִים
אִין לוֹ קִדּוּשִׁין בִּישְׂרָאֵל, דְּבִתְכִיב (וַיִּקְרָא כ) אִישׁ
אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֵת אִשְׁתּוֹ רַעֲהָ, וְהִנָּא בְּסִנְהֶדְרִין (וַיֵּן
(כ) פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ וְקִבְּרָהּ, אֲמָרָא לִיָּה לֹדָה
אִישׁוֹת, עִבְדָּה עַבְדָּה וְהִיָּין בֵּת כְּבִיָּה, עַם הַדְּרוּמָה
לְחִמּוֹר: מִיָּי שֵׁשׁ לוֹ אֲלֻמְנוֹת וְגִירֻשִׁין בְּה, הוּא דְּכִי
אִין לָהּ יוֹעֵץ מִמֶּנּוּ וְשִׁבָּה אֶל בֵּית אֲבִיהָ מִלְּחָם
אֲבִיהָ תִּחַבֵּל, דְּלֹא פִּסְלָה בְּבִיאָתָה, יִנָּא עוֹבֵד
כּוֹבְבִים וְעִבְדָּה שְׁאִין לוֹ אֲלֻמְנוֹת וְגִירֻשִׁין בְּה,
שְׁלֹא תִפְסוּ לוֹ בְּה קִדּוּשִׁין וְכִשְׁמַת אִין שְׁמִי
אֲלֻמְנוֹת עֲלֶיהָ, וְכִיבּוֹמֹת פִּרְיָ אֲבִיהָ קִלְקֵלָא, דְּכִי
שִׁשָּׁה לוֹ אֲלֻמְנוֹת וְגִירֻשִׁין הוּא בֵּית דִּיא לָהּ יוֹעֵץ
לֹא תִיבּוֹל, אֲבָל עוֹבֵד כּוֹבְבִים וְעִבְדָּה אֲפִי אִית
לָהּ יוֹעֵץ מִנִּיָּה תִיבּוֹל, וְהָתָם מִשְׁנֵי לָהּ תִּבְהָא עַל
כְּמוֹת וּבְאֻלְמָה לְכִיָּה, וְהִידָה שְׁמִעִין לָהּ
מִהָא דְּמִקְנֵי עַי עוֹבֵד כּוֹבְבִים: **וְאֵלָּא**, מִי שְׁאִינוּ
אִישׁ דְּמִנִּיָּה מְעוּטֵי בְּהִמָּה: **דְּאִין זִנוּת לְבִהְמָה**,
אִישׁ נְעֻשִׁית זִנוּת בְּכִלְתֵּי בְּהִמָּה וְאִתְּנָה נִפְסֵלו
עַל בְּעֻלָּה: **אֲתֵּינּוּ זִנוּת**, אֲתֵּינּוּ בְּכִלְתֵּי בְּהִמָּה: **מִחִיר**
כֶּלֶב, הַחֲלִיץ כֶּלֶב כְּטֻלָּה: **אֲתֵּינּוּ כֶּלֶב**, שְׂאֵם אָדָם
אוֹמֵר לְזִוְנָה הִילִיץ טֻלָּה וְהַעֲבִיל לְכִלְבֵּי: **מִחִיר**
זִנוּת, הִתַּח לֹשְׁתָּה זִנוּת וְהַחֲלִיפָה כְּטֻלָּה
וּמִקְדָּמָה אֲתֵּינּוּ כֶּלֶב מִתֵּר מִלְּכָל דְּלֵאָו זִנוּת
הוּא, דְּאִי זִנוּת הוּא הָיָה חִיל עֲלָהּ שֵׁם אֲתֵּינּוּ:
וְאֵלָּא שְׁכֵבֶת יוֹעֵץ לָהּ, כִּיֹּן דְּאֲמַרְתָּ מִקְנֵי עַי
שְׁחָהּ לְשִׁמְעֵינָה לְכִיָּה: **בְּדִרְבָּה**, לֹא אֶסְתְּרִי עִמּוֹ
לְהַבְעֵל עַל בְּדִרְבָּה: **מִשְׁכֵּב**, אִשָּׁה כְּתִיב: **הַקְשׁוּ**
שְׁנֵי מִשְׁכּוּבָתֵיהָ לְכָל דְּכִרִים, וּכְיֹן דְּנִאֲסַרְתָּ עֲלֵיו
אֲמָאֵי לֹא הִיָּי גִּוְיָה: **דִּירָךְ אֲבָרִים פְּרִיזְרוּתָא בְּקִלְטָא**
הוּא, שׁוֹכֵב עִמָּה בְּקִרְבּוֹ שָׂרָה: **פְּרִיזְרוּתָא מִיָּי מִקְדָּר**
רַחֲמָנָא, אִשָּׁה עַל בְּעֻלָּה כְּתִיב, וּכְיֹן דְּלֹא
מִשְׁתַּרְסָא עֲלֵיהָ בְּהִיָּי פִּשְׁטָא דְּלֵאָו גִּוְיָה הוּא:
נְגִישִׁיָּה, מִשְׁתֵּי שְׁמִשְׁתֵּי בִּיאָתוּ מִסּוּת: **הִיָּין דְּרִחָה**

58 קרא למעושים. ולא תיקא העקרא היא: אלף לטאן דאמר. ביבמות (נ"ה ע"ב) העקרא האמורה בתורה שהיא כגמר ביאה בכל העריות בדכתיב (ויקרא כ) את מקורה הערה את שאור הערה
59 זו נשיקה. מאי איכא למימר, דכי מצית למימר דאתא קרא למעושה, הלא כגמר ביאה היא לכל דבר חוץ משפחה חרופה: בקפידא דכעל תליא. דכתיב וקבא ובעל הא חזיון ליה
60 דקפיד שחרי קבא לה על כף:

ביאורים למסכת סוטה דף כו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שהתורה אומרת לקיים דין סוטה רק היבא דקמיתסרא בְּהָא זְנוּת
- במקום שנאסרת רק מחמת זנות זו על הבעל, אֲכָל הָא - שקינא
לה בעלה שנסתרה עם גוי, הוֹאִיל וְאִסּוּרָה וְכִינְיָא - כבר אסורה
על הגוי הבעל לפני הזנות הזו, אִימָא לֹא - הייתי אומר שלא שותה,
קִמְשָׁמַע לֵן שִׁמְקִין על ידו.
עוד מבררת הגמרא, מה שאמר רב המנונא על גוי ופוסל בְּתֵרוּמָה,
שואלת הגמרא והרי זה פְּשִׁיטָא, שבת כהן שבא עליה גוי נפסלה
מלאכול בתרומה, כמו כל הפסולים, וכדלעיל.
מתרצת הגמרא, מִהוּ דְתִימָא - הייתי אומר "זִבְתָּ בְּהֵן בִּי תִהְיֶה
לְאִישׁ וְךָ הִיא בְּתֵרוּמָה קֹדְשִׁים לֹא תֹאכַל", אֲמַר רַחֲמֵנָא, - נאמר
בתורה בדיני כהונה, ומפסוק זה דורשים שאם נבעלה האשה למי
שהוא "זר" אצלה בנישואין, דהיינו הפסולים בחיתון, פוסלים אותה
בתרומה, כמו שכתוב בהמשך הפסוק, "היא בתרומת הקדשים לא
תֹאכַל, וְהִיטִי חֹשֶׁב שִׁמְלֹשׁן הַתּוֹרָה "תִּהְיֶה" נִדְיִק דְּבַר תְּהִיָּה -
שרק מי שתופסים בו קידושין, יהודי, אלא שהוא פסול, כגון ממזר או
נתין או חלל, אֵין - כן פוסל אותה בביאתו מלאכול בתרומה, אבל
דְּלֹא בְּרֵי תְהִיָּה - שאינו בתורת הויה כלל, שאין תופסים בו קידושין,
כגון גוי ועבד, לֹא פוסל אותה בביאתו, קִמְשָׁמַע לֵן רב המנונא,
דְּפָסִיל גִּי אַתְּ הָאֵשָׁה בְּבִיאתָהּ, מְדַרְבֵּי יוֹחֲנָן, דְּאֲמַר רַבִּי יוֹחֲנָן
מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, מִנֵּין לְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְעֹבֵד שִׁפְכֹּא עַל הַכְּהֻנָּה
וְעַל הַלְוִיָּהּ וְעַל בֵּת יִשְׂרָאֵל שִׁפְסֻלוֹהָ מִן הַכְּהוֹנָה כְּדִלְעִיל, שְׁנֵאמַר
זִבְתָּ בְּהֵן בִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִירוּשָׁה זֹרַע אֵין לָהּ וּשְׁבָה אֶל בֵּית
אֲבִיהָ כְּנַעֲרִיָּה, מִלָּחַם אֲבִיהָ תֹאכַל", הרי שבת כהן שאין לה זרע
ונתאלמנה או נתגרשה, חוזרת לבית אביה לאכול בתרומה,
ומדייקים, דוקא כשהיתה נשואה למי שיש לו אֶלְמָנוּת וְגִירוּשִׁין
בָּהּ, כל יהודי, שיש לו דיני אלמנות וגירושין כיון שקידושיו תפסו,
יִצְאוּ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְעֹבֵד שִׁפְכֹּא לֹא דִינֵי אֶלְמָנוּת וְגִירוּשִׁין בָּהּ,
שהרי אין קידושין תופסים בו, פוסלים את האשה בביאתה מן
הכהונה.
חזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי 'שאינו איש' אין מקנין
על ידו, ושואלת וְאֵלָּא 'שאינו איש' לְמַעוּטֵי מֵאִי. ומתרצת הגמרא,
אֲמַר רַב פֶּפְא, 'שאינו איש' לְמַעוּטֵי בְּהֵמָה, שאם נסתרה האשה
עם בהמה אין בעלה מקנא לה, דְּאֵין זְנוּת בְּבֵהֵמָה - שאין האשה
נחשבת זונה בביאת בהמה, ואינה נאסרת על בעלה.
מבררת הגמרא באותו ענין, אֲמַר לִיה רַבָּא מְפִרְקָא [- שם מקום],
לְרַב אִשִּׁי, מֵנָּא הָא מִיִּלְתָּא דְּאֲמִיר רַבִּנָּן - מזהינן למדו רבנן את
הדין שאין זנות בְּבֵהֵמָה.
מֵהָא דְּבִתְרִבִּי בְּדִינֵי הַבַּת קִרְבָּנוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ "לֹא תִבִּיא אֲתָנָן
זֻזָּה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'" כי תועבת ה' גם שניזם, וְתִנְיָא
דִּיקוֹן מִלְשׁוֹן הַפֶּסֶק שֶׁרַק "אתנן זונה ומחיר כלב" אסורים, אבל
אֲתָנָן כֶּלֶב - אדם אמר לזונה קחי טלה והבעלי לכלבי, וּמְחִיר זֻזָּה
- שהיתה לו שפחה זונה, והחליף אותה בטלה, מוֹתְרִין, שְׁנֵאמַר
בְּסוּף הַפֶּסֶק "גַּם שְׁנִיחִים", ומדייקים, שְׁנִיחִים אסורים, וְלֹא אֲרֻבָּעָה.
ואם כן ממה שהתירו אתנן כלב, רואים שביאת כלב אינה נחשבת
זנות, כי אם היתה נחשבת זנות היה אסור האתנן שניתן בעבורה.
חזרת הגמרא לברר את תחילת דבריה, ושואלת, וְאֵלָּא לִפִּי דְּבִרֵּי
שְׁמוּאֵל דְּלִעִיל, שאשה שנסתרה עם שחוף בעלה מקנא לה, וביארה
הגמרא שלא תלמד מ"ושכב איש אותה שכבת זרע" שצריך דוקא מי
שהוא מזרע, אם כן מה שאמר הפסוק "שְׁכַבְתָּ זֵרַע" לְמָה לִּי - מה
בא למעט. מתרצת הגמרא, מִיִּבְעֵי לִיה לְכַדְתִּנָּא, כתוב בפסוק
דלעיל "ושכב איש אותה שכבת זרע", פֶּרַט לְדָבָר אַחֵר,
שיש קנינו של הבעל שהתרה בה שלא תסתר עם פלוני, אך לא
לביאה ממש בהוצאת זרע, אלא לדבר אחר, והוא לא נחשב קנינו.
שואלת הגמרא, מֵאִי דְּבַר אַחֵר, שאמרת עליו שאינו נקרא קנינו.
מתרצת הגמרא, אֲמַר רַב שְׁשֵׁת, פֶּרַט לְשִׁקְיָא לָהּ שְׁלֹא בְּדִרְבָּה
- שלא קינא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לביאה רגילה, אלא

מתרצת הגמרא, מִהוּ דְתִימָא - הייתי אומר, כיון שכתוב בפרשת
סוטה "נִמְמָאָה" נִמְמָאָה שְׁנֵי פְעָמִים, ודורשים את שני הפסוקים,
אֶחָד שִׁאסּוּרָה לְבַעַל, וְאֶחָד שִׁאסּוּרָה לְבַעַל, והייתי סובר שהתורה
אומרת לקיים דין סוטה רק היבא דקמיתסרא בְּהָא זְנוּת -
במקום שנאסרת רק מחמת זנות זו על הבעל, אֲכָל הָא - זו שקינא
לה בעלה שנסתרה עם אחד העריות, הוֹאִיל וְאִסּוּרָה וְכִינְיָא - כבר
אסורה על הבעל לפני הזנות הזו, אִימָא לֹא - הייתי אומר שלא
שותה, קָא מִשְׁמַע לֵן שִׁכַל מַה שֶׁבֶא הַפֶּסֶק הוּא רַק כְּדִי לֵאסּוּר
אוֹתָהּ עַל יְדֵי זְנוּת זו כְּשֶׁלֹּא הִיָּתָה אִסּוּרָה לְפָנֶיךָ כֵּן, אֵךְ גַּם כְּשֶׁאִסּוּרָה
לְפָנֶיךָ כֵּן כְּגוֹן בְּקִרְבִּים וְעֵרִיּוֹת, יֵשׁ בָּהּ דִּין סוֹטָה לְהַשְׁקוּתָהּ וכו'.
שנינו במשנה, על ידי כל העריות מקנין חוץ מן הַקָּטָן [וְכו'] וּמִמִּי
שֵׁאִינוֹ אִישׁ. מבררת הגמרא, מה שמיעטנו קטן מקינו, שאין הבעל
מקנא לאשתו אם נסתרה עם קטן, למדנו מהפסוק "ושכב אִישׁ
אותה" אֲמַר רַחֲמֵנָא, ומדייקים, דוקא "איש" וְלֹא קָטָן.
שואלת הגמרא, מה ששנינו במשנה וְשֵׁאִינוֹ אִישׁ - שאין הבעל
מקנא לאשתו אם נסתרה עם מי שאינו איש, לְמַעוּטֵי מֵאִי - מי הוא
זה שאינו איש. מנסה הגמרא לתרץ, אִילְיָא לְמַעוּטֵי שְׁחוּף - אם
נאמר שבא למעט אדם ששברו נשחוף וכלה ויבא ואין לו כח, וזהו
מה שכתוב בקללות שבתורה "את השחפת". דוחה הגמרא, וְהָאֲמַר
שְׁמוּאֵל שְׁחוּף כֵּן מְקַנֵּין עַל יְדוֹ, וְפִסֵּל בְּתֵרוּמָה שֶׁאִם הִיא הַשְׁחוּף
מִהַפְסוּלִים בְּקָהֶל, וְבֵא עַל בֵּת כֹּהֵן פֹּסֵל אוֹתָהּ מִלֵּאכּוֹל בְּתֵרוּמָה,
ויבואר להלן. על כל פנים רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו
כשנסתרה עם שחוף, ואי אפשר לפרש שזו כוונת המשנה 'שאינו
איש'.
ומבררת הגמרא את עצם דברי שמואל, לפני שתמשיך לברר מה
כוונת המשנה 'שאינו איש'. מה שאמר שמואל ששחוף מְקַנֵּין עַל
יְדוֹ, שואלת הגמרא פְּשִׁיטָא, למה שלא יקנא הבעל. ומתרצת
הגמרא, מִהוּ דְתִימָא - הייתי אומר כיון שהפסוק אומר בפרשת
סוטה "וְשִׁכַב אִישׁ אֶתָּה שְׁכַבְתָּ זֵרַע" אֲמַר רַחֲמֵנָא, וְהָאֵלָּא בְּרֵי
תְהִיָּה הוּא - והרי שחוף אינו ראוי להזרע, אם כן לא יקנא הבעל על
ידו, קָא מִשְׁמַע לֵן שִׁמְקִין על ידו, והלימוד של "שכבת זרע" בא
ללמד דבר אחר שיבואר להלן.
עוד מבררת הגמרא, מה שאמר שמואל על שחוף וְפִסֵּל בְּתֵרוּמָה,
שואלת הגמרא והרי זה פְּשִׁיטָא, שהרי בת כהן שבא עליה אחד מן
הפסולים, כגון גוי או עבד או חלל או נתין או ממזר, נפסלה מלאכול
יותר בתרומה, ומה החידוש אם הפסול הוא שחוף.
מתרצת הגמרא, מִהוּ דְתִימָא - הייתי אומר כיון שכתוב בדיני כהן
וְלֹא יִחַלל זֵרַע" וְהָאֵלָּא רַחֲמֵנָא, והיתה התורה יכולה לכתוב "לא
יחל", ומזככפילות "לא יחלל" דורשים שני חילולים, אחד שמחלל את
האשה ואחד שמחלל את זרעה, אם כן דוקא דְּאִיתָ לִיה זֵרַע לִיחַלל
- מי שיכול שיכול להביא זרע מחלל אשה מכהונה בביאתו, דְּלִית
לִיה זֵרַע לֹא לִיחַלל - אבל מי שאינו יכול להביא זרע, כגון השחוף,
לא יחלל אשה מכהונה בביאתו, קָא מִשְׁמַע לֵן שִׁפְסֻל אוֹתָהּ
מכהונה.
חזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי 'שאינו איש' אין מקנין
על ידו, וְאֵלָּא 'שאינו איש' לְמַעוּטֵי עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, שאם האשה
נסתרה עם גוי, אין בעלה מקנא לה, שואלת הגמרא, וְהָאֲמַר רַב
הַמְנוּנָא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים כֵּן מְקַנֵּין עַל יְדוֹ, וְפִסֵּל בְּתֵרוּמָה וְכִדְלִעִיל.
על כל פנים רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו כשנסתרה עם גוי,
ואי אפשר לפרש שזו כוונת המשנה 'שאינו איש'.
ושוב מבררת הגמרא את עצם דברי רב המנונא, לפני שתמשיך לברר
מה כוונת המשנה 'שאינו איש'. מה שאמר רב המנונא שגוי מְקַנֵּין
עַל יְדוֹ, שואלת הגמרא פְּשִׁיטָא, למה שלא יקנא הבעל. ומתרצת
הגמרא, מִהוּ דְתִימָא - הייתי אומר כיון שאומרת התורה בפרשת
סוטה "נִמְמָאָה" נִמְמָאָה שְׁנֵי פְעָמִים כְּדִלְעִיל, ולמדנו שבא
לרבות אֶחָד שִׁאסּוּרָה לְבַעַל וְאֶחָד שִׁאסּוּרָה לְבַעַל, והייתי סובר

ביאורים למסכת סוטה דף כז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לשמור עליה אפילו יום יומיים אלו, שבורחת ממנו לפתע. תיקו.
 שנינו במשנה, ואלו שִׁבִּית דִּין כו' ומקנין להן, מי שנחרש בעלה
 או נשטתה, או שהיה חבוש בבית האסורין.
 למדנו בברייתא, תִּנּוּ רִבְנָן, נאמר בתורה בפרשת סוטה "אִישׁ אִישׁ
 כִּי תִשְׁטֶה אִשְׁתּוֹ וּמַעֲלָה בּוֹ מַעַל", ומבררת הברייתא, כֹּה תִלְמֹד
 לִזְכֹּר "אִישׁ אִישׁ" פעמיים, ועונה, בא לרבות כמו ששנינו לעיל,
 אִשְׁתּוֹ חֹרֶשׁ, וְאִשְׁתּוֹ שׁוֹמֶה, וְאִשְׁתּוֹ שֶׁעָמוּם שְׁמוֹ אִדָּם שֶׁלְקוֹי
 בתמאון לב, וְשֶׁחֲלָף בַּעֲלָהּ לְמִדֵּינָה חָיִים, וְשֶׁחֲיָה חָבוּשׁ בְּבֵית
 הָאֲסוּרִין, שִׁבִּית דִּין מִקְנִין לָהֶן אִם רואים שמתנהגות בפריצות,
 לְפִסְקֵן מִבֵּיתָבֶתָן, שִׁצְאוּ מִבְּעִלְיָהֶן בְּלִי לִקְבֹּל כְּתוּבָתָן, מִבְּרִירַת
 הברייתא, יָבֹל - הייתי חושב שבית דין מקנין להן אף כדי לְהַשְׁקוֹתָן
 - שבית דין יִשְׁקוּ אותה מי הסוטה שיבדקום כשאר סוטות, ועונה,
 תִּלְמֹד לִזְכֹּר "וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכּוֹהֵן", ואין בית דין
 מביאים אותה אל הכהן להשקותה, ואף אם הבריא בעלה, אינו יכול
 להשקותה על סמך קינוי בית הדין, כפי שמבארת הגמרא בהמשך.
 רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק וְאָמַר, בית דין מקנין לה אף כדי לְהַשְׁקוֹתָהּ, אִמְנָם
 הֵם עֲצָמָם אֵינָם יְכוּלִים לְהַשְׁקוֹתָהּ, שהרי נאמר וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת
 אִשְׁתּוֹ, אלא וְלִשְׁחִיצָא בַּעֲלָהּ מִבֵּית הָאֲסוּרִין הוּא יִשְׁקֶנָה.
 שואלת הגמרא, בְּמָאי קָא מִיפְלִיג - במה חולקים רבנן ורבי יוסי.
 עונה הגמרא, רִבְנָן סְבֵרִי שְׁאִין הִבְעֵל יִכּוֹל לְהַשְׁקוֹתָהּ עַל סִמְךָ קִינוֹי
 בית הדין מִשּׁוֹם דְּבִעְיָנָן "וְקִינָא וְהִבִּיא" - שנאמר "וְקִינָא אֶת
 אִשְׁתּוֹ", וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, דורשים הסמיכות שדוקא אם
 הִבְעֵל קִינָא לָהּ, הוּא יִכּוֹל לְהִבִּיאָהּ לְהַשְׁקִינָהּ, וְרַבִּי יוֹסִי סְבֵר לֹא
 בַּעֲלָהּ "וְקִינָא וְהִבִּיא" - אין לדרוש הסמיכות, והִבְעֵל יִכּוֹל
 לְהַשְׁקוֹתָהּ עַל סִמְךָ קִינוֹי בֵּית הַדִּין, לִכֵּן כְּשִׁיצָא הִבְעֵל מִבֵּית
 הָאֲסוּרִים יִשְׁקֶנָה, אִף עַל פִּי שְׁבִית דִּין קִינָא לָהּ.
 למדנו בברייתא, תִּנּוּ רִבְנָן, כתוב בתורה בסוף פרשת סוטה "זֹאת
 תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת, אִשֶּׁר תִּשְׁמָחַ אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמָאָה", ופסוק זה
 מיותר, ובא כדי לְהַקְשִׁי אִישׁ לְאִשָּׁה שְׁדִינִי אִשָּׁה כְּאִשׁ, וְאִשָּׁה לְאִישׁ
 שְׁדִינִי אִישׁ כְּאִשָּׁה.
 שואלת הגמרא, לְמָאי הִלְכָתָא - לענין מה הוקשו, מה למדו אשה
 מאיש ומה למדו איש מאשה.
 עונה הגמרא, אָמַר רַב שֶׁשֶּׁת, אִשָּׁה מֵאִישׁ לומדים, שְׁבָשִׁם שְׁאֵם
 הוּא סוּמָא - עיור, לֹא הֵיָה מִשְׁקָה, דְּכִתְבִּין בְּתוֹרָה בְּפִרְשַׁת סוֹטָה
 "וְנִעְלָם מִעֵינֵי אִשָּׁה", תִּבֵּית "עֵינֵי" מיותרת ובאה ללמדנו דוקא מי
 שרואה בעיניו, כִּךְ הֵיא אִם הֵיָתָה סוּמָא לֹא הֵיָתָה שׁוֹתָה.
 רַב אֲשִׁי אָמַר, אִישׁ מֵאִשָּׁה לומדים, בְּשֵׁם שְׁחִינִית - שאין לה רגל
 וְנִידִדָּמָת - שאין לה יד לֹא הֵיָתָה שׁוֹתָה דְּכִתְבִּין בְּתוֹרָה בְּפִרְשַׁת
 סוֹטָה

דוּמָה - אשה שכולם מדברים על ניאופיה, וְאֵל יֵשָׁא בֵּת דוּמָה,
 שָׁזוּ - הדומה, בְּאֵה מְסִיפָה בְּשָׂרָה, שהרי אמרה כשרה היתה, וְזוּ -
 בת הדומה, בְּאֵה מְסִיפָה פְּסוּלָה, שכיון שמלעזים על אמנה, יתכן
 שאכן היא בת ממזר או גוי. וְרַבִּי יוֹחָנָן חֲלַק עַל שְׁמוּאֵל וְאָמַר, עֲדִיף
 שִׁשָּׁא אָדָם בֵּת דוּמָה, וְאֵל יֵשָׁא דוּמָה, שָׁזוּ - בת הדומה בעצמה
 עוֹמְדָה בְּחֻקָּת בְּשָׂרוֹת, שהרי עליה אין שום רינונים, ומותרת
 לבעלה כיון שרוב בעילות אחר הבעל וחזקה שאמה התעברה
 מבעלה שהוא אביה של זו, וְזוּ - הדומה, אֵינָה עוֹמְדָה בְּחֻקָּת
 בְּשָׂרוֹת, שהרי כולם מרנגים עליה שמזנה תחת בעלה, ואסורה עליו
 ואינו יודע ובא עליה באיסור.
 שואלת הגמרא, מִיִּתְיָבִי, נוֹשָׂא אָדָם דוּמָה, ומשמע שעדיף מבת
 דומה, וקשה על רבי יוחנן.
 מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּא, יש לברר הענין, וְתַסְבְּרָא נוֹשָׂא
 לְבִתְחֻלָּה - וכי תעלה על דעתך שכוונת הברייתא היא שמותר
 לישאנה לכתחילה, והרי תזנה תחתיו. וְאֵלָּא ודאי חייבים לתקן את
 דברי הברייתא ולשנות בה, אִם נִשָּׂא בדיעבד דומה מותר בה, ואם
 כבר שבשנו הברייתא והוספנו בה שמדובר בדיעבד, תִּנּוּ נָטִי -
 אפשר גם להוסיף שאם נשא בֵּת דוּמָה מותר.
 ופוסקת הגמרא, וְהִלְכָתָא, יֵשָׁא אָדָם בֵּת דוּמָה וְאֵל יֵשָׁא דוּמָה,
 כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּתִנּוּ רַב תַּחֲלִיפָא בְּרַמְבָּרָא - שהיה מארץ ישראל,
 קָמִיה דְּרַבִּי אֶבְרָהָה, אִשָּׁה שְׁהִיא מְזוּנָה, בְּנִיָּה בְּשָׂרִין וְלֹא חוֹשְׁשִׁים
 שְׁמָא אֵינָם מִבְּעִלָּה וְהֵם מִמְזָרִים, כיון שחזקה שרוב בְּעִילוֹת אַחֵר
 תִּבְעֵל. לכן עדיף לישא בת דומה, כיון שהיא כשרה, ותהיה תחתיו
 בחזקת היתר, מאשר לישא דומה עצמה שמחטיאה אותו שחי עמה
 באיסור כיון שמזנה עם אחרים מרצונה.
 שואלת הגמרא, בְּעֵי רַב עֲמֶרֶם, הִכָּל שֶׁאִמְרָנוּ שְׁרֹב בְּעִילוֹת אַחֵר
 הִבְעֵל, ואשה מזנה בניה כשרים, מה הדין באשה שְׁחִינִית פְּרוּצָה
 בְּיוֹתֵר, שיש לחשוש שרוב בעילותיה אינן על ידי בעלה אלא
 מאחרים, מָהוּ, האם בניה כשרים. ומבארת הגמרא, אֲלִיבָא דְמָאן
 דְאָמַר אֵין אִשָּׁה מִתְּעַבְרָת אֵלָּא סְמוּךְ לוֹוִסְתָּהּ - שהאשה
 מתעברת בדרך כלל יום אחד לפני שווסתה צריך להופיע, לֹא תִיַּבֵּי
 לָךְ - אין לנו שאלה, ופשוט שבניה אינם כשרים, דְּלֹא יָדַע בָּהּ וְלֹא
 מְנַטֵּר לָהּ - שהרי בעלה לא יכול לדעת מתי יגיע ווסתה כדי לשמרה
 ביום שלפני כן שלא תזנה עם אחרים כדי שלא תתעבר. בִּי תִיַּבֵּי
 לָךְ - אמנם יש לנו שאלה אֲלִיבָא דְמָאן דְאָמַר אֵין אִשָּׁה מִתְּעַבְרָת
 אֵלָּא סְמוּךְ לְטַבִּילָתָהּ - לפי הדעה החולקת, וסוברת שהאשה
 מתעברת בדרך כלל בליל טבילתה או למחרת, נִסְתַּפְקֵנוּ מָאי, האם
 בְּיוֹן יָדַע בָּהּ בִּעֵלָה מִתִּי לִיל טַבִּילָתָהּ, נְטוּרִי מְנַטֵּר לָהּ - הוא
 שומר אותה ביום יומיים שאחר הטבילה שלא תזנה כדי שלא
 תתעבר מאחרים, אִי דְלָמָא בְּיוֹן דְּפְרוּצָה בְּיוֹתֵר לֹא מִצְלִיחַ בִּעֵלָה

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה ישראל מאיר שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מו' אייר, ר"פ בקיצור הכי נמרץ בהנוגע להתועדויות באחרון של פסח, ורוצה
 אני לקוות שגם בענין דחלוקת מצה שמורה פעלו בה באופן המתאים ובאופן הרצוי, וכן אשר סו"ס
 יחדיר גם במחנם הטי' הרעיון, שהלשון יפוצו מעינותיך חוצה, מדויק הוא לכל פרטיו, ז.א. שצ"ל הפצה,
 דוקא, ושיפוצו ויגיעו גם חוצה, ומובן שמילוי התפקיד מוטל על אלו היודעים מאה"ק של הבעש"ט
 האמורה, ובעיקר שזכו לשמעו מרבנו וללמוד תורתו ושיחותיו ע"ד גודל והכרח הדבר, וא"ת למה לא
 נודע הכרח זה כ"כ בזמניהם, הנה מה תועלת בקושיות ותירוצים, כי העיקר הוא המעשה בפועל, וק"ל.

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כז עמוד א

רש"י

דוקא. נטענת ונדברת בפי כל על גיאופיה. דוקא לשון קלסה ודבור. כדאמר' בגדה וזו
 דומת עירך עלתה בך, והוא לא חשד הוא אלא דבור יתר שהיו נדברים בה על
 חביבותה של בעלה. ואף קלסה לשון דבור יתר הוא. לפיכך הוא נהפך ללשון שבח
 וללשון גנאי כדאמר (שקמטין אורח) וזו באה כביאה פסולה. שקא מעובר בוכבים או
 ממזר: (ש"ז) הבת עומדת בחזקת כשרות ומתרת

לבעלה. ולטהר פסולה לא תישיקן, דרב
 בעילות אחר הבצל ומבעלה נתעברה: וזו אינה
 עומדת בחזקת כשרות. שמונה תחתיו ונאסרת
 עליו והוא אינו רואה ואינו מגרשה ובא עליה
 באסור: ותתקבץ נושא לבתחילה. הא ודאי
 מקלקלה ליה. אלא על פרקן משבששתא היא
 ובעית לתרוצה ולמתני אם נשא אדם דוקא
 מתר, ובין דבעית לתרוצה אלקא תנא לאו
 דוקא ולא מותבין מנה. דאיכא למימר בהא נמי
 טעה ותני נמי בת דוקא, ואנן נמי כי אמרין ישא
 אדם זו ולא ישא זו לאו לבתחילה אם ימצא
 אחרת. אבל ואלא דומי שאינו מוצא אלא שמים
 אלו ישא זו ואל ישא זו: דתני רב תחליפא כו'.
 הלכך בת דוקא בין דכשרה היא טוב לו
 שישאנה שמהא תחתיו בחזקת הטר, ואל ישא
 דוקא שמקלקלהו לשמש עמה משאסרה לו:
 היתה פרוצה ביותר. דאיכא למיחש דרב
 בעלותיה משל אחרים: מהו. שיהו בניה כשרים:
 אין אשה מתעברת אלא סמוך לזקתה. לפני וסת
 נדותה יום אחד, דלא ידע הבעל את וסת נדתה
 דלנדרה אותו היום מלזנות שלא תתעבר בזנות:
 כי תיבעי לך כו'. פלוגתא במס' נדה וף לא:
 סמוך למבילתה. לאחר ששבחל ביום טבילתה
 או ליום מתר: או דלמא בין דפרוצה היא ביותר.
 לא מצי מניטר לה, שנשמט מאצלו פתאום:
 וקנא והביא. המקנא לה ישקנה. ואי קשיא בקנא
 נמי הא כתיב את אשתו דמשמע דבעלה מקנא
 לה ולא אחר, הא מתרבי מאיש איש: אשר
 תשמה אשה תחת אישה. קרא ותיקרא הוא
 לדרשה בסוף הפרק, זאת תורת הקנאות וגו':
 להקיש איש לאשה. כדמפרש ואזיל למאי
 הלכתא: רב אשי אמר כו'. מר מפרש הקישא
 דאיש לאשה. ומר מפרש הקישא דאשה לאיש
 ולא פליגי:
 והעמיד

לא היתה שותה. רב אשי אמר: בשם שחזרת וגידימת לא היתה שותה, דכתיב:

"והעמיד

דפסיקא נקט תימה לרבי והא אמר' התם כפ' המפלת (נדה דף כה) הווא שפירא דאחא לקמיה דמר שמואל אמר האי בר מ"א יומא הוא חשיב מיום דאזלה לטבילה עד ההוא יומא ולא
 הוה אלא מ' יומא אמר האי בנדותה בעל וכפתיה ואודי ותקשה למי' סמוך לווסתה ונראה דמי' סמוך לווסתה רוב עיבורין קאמר מיהו מודי דזימנין מיקרי דמיעברה נמי סמוך לטבילה
 או באחד מאותן הימים שבין טבילתה לווסתה וכן למיד סמוך לטבילתה: איש לרבות אשת חרש וכו'. נראה דעיקר קרא לא איצטרך אלא לאוסרה לבעל ולבעול ע"י קניו זה אבל
 משום לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא דהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל דאמר בפרק בתרא דכתובות (דף ק) כתובת אשה דאורייתא לאו ממש דאורייתא אלא אית ליה סמך מדאורייתא
 כדאמרין התם בפ"ק (י) מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה אלא תנא דנקט כתובה מילתא אנג אורחיה קמיל דעוברת על דת צריכה התראה להפסיד כתובתה: רב אשי
 אמר כשם שחזרת וגידימת אינה שותה דכתיב והעמיד הבהן את האשה. תימה לר"י מאי שנא תנא הכא דממעט מזהעמיד וזיגרת וגבי ערכין דכתיב והעמיד והעריך לא ממעט אלא גוסס בפ"ק
 דערכין (דף ד) וכן העמדה דכתיב בקדשים בעלי זומין דאמר' בפרק החושט (חולין ל) שחטה ועדיין מפרכסת דבת העמדה והערכה היא וגבי יבם כתיב (דברים כה) ועמד ואמר ואפ"ה
 חליין נחתבו רגליו (למטה) מן הארכובה מיהו מחלינה לא תקשי דהתם מפרש טעמא משום דכתיב בה מעל רגלו ועיקר קרא דתעמד ואמר דברדיש ליה בספרי מלמד שאינו אומר דבריו
 אלא בעמידה ותיריך מדרב רחמנא בן חדש לערכין ש"מ דאהעמדה ממש לא קפיד רחמנא וכן בהמה בעלת מום עיקרה לפיין עומדת ולא חילק בה הכתוב בין בעלת מום אפי' נשברו או
 נחתבו רגליה דלא עדיפא מאדם דלא קפיד קרא אעמידת: **רבתים** והעמיד הבהן את האשה ותן על כפיה. אי קשיא דהכא משמע דרב אשי בעי קרא דכרתיב ובפרק גמור הדין (סנהדרין
 מה) אמר' אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ומי לא בעינן קרא דכרתיב והתן היה אחד מהם גידם או חרבו וכו' מאי טעמא לאו משום דבעינן קרא דכרתיב לא משום דכוליה
 קרא יתיירא הוא דמשמע אי לא דהוי יתיירא דלא בעינן קרא דכרתיב בשלמא דרב ששת דממעט סומא מעיני איכא למימר קרא יתיירא דדוה מצי למימר ונעלם מאישה וכן והעמיד דאמר

רב אשי איכא למימר קרא יתיירא הוא דהא כתיב והעמידה

תוספות

דומה . פירש ר"ח שמלעזין עליה בני ארם שהיא מזונה כדגרסינן (ביבמות דף כה) ואמר
 אביי אמרה לי אםן דומי דמתא יומא ופלגא והוא עד שישאו ויתנו בה מחורות
 בלבנה פי' מחורות נשים שטוות פשתן משור כך מפרש בגמרא א". מה שהביא רבינו חננאל
 דומי דמתא יומא ופלגא לא הביא אלא לראיה דלשון דומה לוות שפתיים הוא ומיהו הבא
 לא מיירי בדומה כו' דא"כ אפי' כנס יוציא דהא

פסקין התם בפ"ב דיבמות (דף כה) כרבי בקלא
 דלא פסיק היבא דדומי מתא יומא ופלגא דקאמר
 הואיל ומכוער דהרב תצא ואפילו רבי יוחנן מודי
 הבא אם כנס דלא יוציא: **רוב** בעילות אחר
 הבעל. לא איירי אלא בקלא דפסק דפסקין כרב
 (יבמות כה) דלא תצא דרוב בעילות אחר הבעל
 ואע"ג דרב דאמר בסוף פרק אלמנה ביבמות (דף
 סט) הבא על ארוסתו בבית חמיו הולד ממזר
 ומוקי בגמרא בדרימא מניה ומעלה ולא שדינן
 לה בתר ידיה דוקא ארוס שאין מצוי אצלה אבל
 בבעל שכנסה מודי ולשמואל ל"ש דלעולם הולד
 שתוקי וכגון דליתא לדומה נופא קמן דלישילה
 אבל איתא קמן ואמרה לכשר נבעלתי נאמנת
 דאמרין בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עה) גבי
 ארוסה שעיברה אע"ג דמוקמינן לה בפרק אלמנה
 לכ"ג (יבמות סט) כגון דרימא מעלה מאי
 שתוקי דאמר שמואל בדוקי שבדוקין את אמו
 ואומרת לכשר נבעלתי דאמר רב יהודה אמר
 שמואל הלכה כרבן גמליאל דאמר היא נאמנת
 דאפילו ברוב פסולין אצלה והוא הדין האי
 דקאמר הבא אל ישא בת דומה כגון דליתא
 לדומה קמן דנישילה אבל איכא למתמה
 ללישנא בתרא דאמר בפרק אלמנה בבא עליה
 דכ"ע לא פליגי דבתר ידיה שדינן והא הבא
 דבעלה קבוע אצלה כל שעה לא שדי ליה
 שמואל בתריה דבעל בתר ארוס לא כל שכן ואפי'
 אם תמצא לומר דשאני התם ידיעין בברור דבא
 עליה ארוס אבל הבא גבי בעל לא ידיעין ביאה
 דאיתא דבא עליה מי"מ לרבא תקשה דאמר אפי'
 בארוסה שעיברה אמר מסתברא דלא דיימא
 מיניה בהא קאמר רב הולד ממזר ושמואל אמר
 הולד שתוקי אבל דיימא מיניה בתר ידיה שדינן
 ליה ואפי' לרב וכ"ש לשמואל דהא הבא אע"ג
 דאית לה בעל קבוע והוה לן למימר רוב בעילות
 אחר הבעל ולא שדי ליה בדידיה כ"ש התם:
אליבא דמי' אין אשה מתעברת אלא סמוך
 לווסתה וכו'. י"ל כגון שלא קבעה וסת והיה
 דהמיל וכגון דלא קבעה וסת לא תבעי לך כי
 תבעי לך היבא דקבעה וסת אלא מילתא

לפני

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כז עמוד ב

תוספות

רשי

לפני ה' וכן הא דאמר מר בר רב אשי דאילמת אינה שותה משום דכתיב ואמרה ואפי' למיד' (סנהדרין דף מה) לא בעינן קרא דכתיב מודה דאילמת אינה שותה משום דלא מציא לקבילי שבועה ואפי' גבי חליצה דקרייה לא מעכבא אילם ואילמת שחלצו חליצתן פסולה משום דר' יורא כל הראוי לבלילה אלא ונתן על כפייה אע"ג דלאו קרא יתירא הוא בעי קרא דכתיב והכי משמע בפרק שלשה מינין בגזיר (דף

מו): דמאן דבעי קרא דכתיב דגזיר ממורט או אין לו כפים אין לו תקנה משום דכתיב ונתן על כפי הגזיר וכן אין לו בזה יד משום דכתיב על בון ידו תריץ דרב אשי מהדר למר קשישא לפום סברתו דבעי למידק ממתני' דבעינן קרא דכתיב וא"ל רב אשי מהכא ליכא למידק מידי דהתם קרא יתירא מיהו ר' אשי ס"ל דבעינן קרא דכתיב:

"והעמיד כהן את האשה לפני ה'... ונתן על כפייה".
כך הוא, אם היה חיגר או גידם, לא היה משקה. מר בר רב אשי אומר: כשם שאילמת לא היתה שותה, דכתיב "ואמרה האשה אמן אמן". כך הוא, אם היה אילם לא היה משקה:

הדרן עלך ארוסה

הדרן עלך ארוסה

כשם שהמים בודקין אותה, כך המים בודקין אותו, שנאמר "ובאו", "ובאו". כשם

שאסורה לבטל כך אסורה לבועל, שנאמר: "ונטמאה"

"ונטמאה", דכרי רבי עקיבא. אמר רבי יהושע: כך

היה דורש וזכרה בן הקצב. רבי אומר: שני פעמים

האמורים בפרשה" נטמאה ונטמאה, אחד לבטל

ואחד לבועל: בו ביום דרש ר' עקיבא "וכלי חרש

אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא",

אינו אומר "טמא" אלא "טמא", לטמא אחרים.

למד על כפר שני, שמטמא את השלישי. אמר ר'

יהושע: מי יגלה עפר מעיניו רבן יוחנן בן זכאי

שהיית אומר: עתיד דור אחר לטהר כפר שלישי,

שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא, והלא ר'

עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא

טמא, שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא": בו ביום

דרש ר' עקיבא, "ומידתם מחוץ לעיר את פאת

קרמיה אלפים באמה..." ומקרא אחר אומר: מקור

העיר וחוצה אלף אמה סביב", אי אפשר לומר

אלף אמה שכבר נאמר אלפים אמה, ואי אפשר

לומר אלפים אמה, שכבר נאמר אלף אמה, הא

ביצה, אלף אמה מגרש, ואלפים אמה תחום השבת.

ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: אלף

אמה מגרש, ואלפים אמה שדות וקרימים: בו ביום

דרש ר' עקיבא, "אז ישיר משה ובני ישראל את

השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", שאין תלמוד

לומר "לאמר", ומה תלמוד לומר "לאמר"? מלמד

שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה על כל

דבר ודבר בקוראין את הלל, "אשירה לה' כי גאה

גאה" לך נאמר "לאמר". ר' נחמיה אומר: בקורין

את שמע, ולא בקורין את הלל: בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס: לא עבד איוב

את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר: "הן יקטלני לו איחל". ועדיין הדבר שקול

לו אני מצפה, או אני מצפה? תלמוד לומר: "עד אנוע לא אסיר תפתי מפני", מלמד

שמאהבה עשה. אמר ר' יהושע: מי יגלה עפר מעיניו רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש

כל ימיו לא עבד איוב את המקום אלא מכירה, שנאמר: "איש תם וישר ירא אלהים

וכר מער", והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה: גמ' "אותו" למאן? אילימא

הדרן עלך ארוסה

כשם. כך בודקין אותו. בגמ' מפרש לה:

שנאמר ובאו ובאו. בגמ' מפרש אי ר' י'

יתירא דריש או ובאו ובאו יתירא דכתיבי

בעניינא: נטמאה ונטמאה. ר' יתירא דריש, אשר

תשטה אשה תחת אישה ונטמאה: וכך היה ר'

ובנה דורש. ר' יתירא: שתי פעמים. ונטמאה

והיא נטמאה לא ממקניא הוא, דאוקמאן

לטמאה ודאית בעד אחד בפ' (ועיל כה) אלא

וקא את אשתו והיא נטמאה, והיתה אם

נטמאה. ועוד כתיב אשר תשטה אשה תחת

אשה ונטמאה, ובגמרא דריש לה ר"ע לתרומה

ורבי נמי מודי, ותאי דנקט הקא תרי מנייהו ותו

לא, משום דשמעינן לר"ע דדריש בעל ובעל

מרבקא דר' יתירא, וקא"ל רבי בעל ובעל בעיני

מנטמאה ונטמאה נפקי, ולא דרש ר' י' בו ביום

דרש. במס' ברכות (דף כה) אמרין דכל היכא

דחגי בו ביום הוא יום שהושיבו את ר"א בן

עזריה לנשיאות, שנתרבו תלמידים שנתנו רשות

לקנס לכל, שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"ח

שאין תוכו כקרו אל יקנס לבהמדי, ורקבה תורה

בו ביום ולא היתה להקה תלויה בבית המדרש

שלא פרשה. ותא דקמני לה רבא. נראה בעיני

דהך דרשה דנטמאה ונטמאה דלעיל נמי בו ביום

הוא: כלי חרש הוא ראשון, שנטמא מן השרץ,

והאכל שבתוכו שני, שנטמא בכלי: אינו אומר

טמא. כל אשר בתוכו טמא. אלא יטמא. למדך

נמי יטמא שמטמא אחרים: למד על כפר שני.

להכי נקט כפר, לפי שהוא מצוי בתנור שהוא

כלי חרש. שמטמא את השלישי. בתרומה ואפי'

בחלין, דקרא סתמא כתיב: עתיד דור אחר. מן

העתידין לבא שישיר את השלישי אף בתרומה,

שאין לו מקרא מן התורה, ואין הוא דנטמאין

ליה בתרומה מקי' בדמפרש בגמרא, דדור אחר

פרקי ליה לקי' בדלקמן בגמרא: ר"ע תלמידך

כפיא סקרא שהוא טמא. אף בחלין: מפרש. רקבה

פניה מוריעה ומקבתם ומאכלנות לנוי העיר

לחיות לה לאור, ואלפים לא תוקרו לתתן

ללויים, ולא נאמרו אלא ליציאת תחום שבת.

שדות וקרימים. ואלפים סביב ונתנו ללויים. מהם

הניחו אלף סביב העיר למגרש, והשאר שדות

וקרימים: שאין ת"ל לאמר. שאינו דומה לשאר

לאמר שבתורה שהשכינה מדבר ויז' דומה למשה

לחזור הוא ולאמרו לישראל, אבל כאן אין לומר

כן: בקורא את תהלל. בגמ' מפרש: בקורין את

שבע. בגמרא מפרש: מאהבה. שאוהב את

המקום: שקול. משקלו שזה מכריע לבא ולכאן:

לו אני מייחל או אני מייחל. וה"ק דה"ק וקטלני

הלא הוא הורגני לא יאחל לו עוד. דיש לא

שהוא נדרש כמו לו בלמד ר' י' דמפרש

בגמרא: מראה. מדאנת הפרענות שלא תבא

עליה: ירא אלהים. ולא אוהב אלהים: תלמיד

תלמידך. תלמידו של ר'ע היה: גמ' דא

ביאורים למסכת סוטה דף כז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

34 בו ביום דרש רבי עקיבא, "ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה
35 אלפים באמה וגו', ומקרא אחר אמר "מקור העיר וחוצה אלף
36 אמה סביב", אי אפשר לומר שיתנו ללויים אלף אמה, שכבר
37 נאמר 'אלפים אמה', ואי אפשר לומר שיתנו אלפים אמה, שכבר
38 נאמר 'אלף אמה', הא כיצד, אלף אמה הוא המגרש שנתנו
39 ללויים, ואלפים אמה נאמרו לגבי תחום השבת, שאסור לצאת חוץ
40 לאלפים אמה בשבת, ולא הזכירו כדי שיתנו ללויים. רבי אליעזר
41 בגו של רבי יוסי הגלילי אומר, אלף אמה מגרש, ואלפים אמה
42 שדות וקדמים - נתנו ללויים אלפיים אמה, מתוכם אלף היו מגרש
43 ועוד אלף לשדות וקדמים.
44 בו ביום דרש רבי עקיבא, "אי יושר משה ובני ישראל את
45 השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", שאין תלמוד לומר 'לאמר',
46 שהרי בכל מקום שכתוב בתורה 'לאמר' הכוונה שהשכינה מדברת
47 הדיבור למשה שיאמר לבני ישראל, ומה תלמוד לומר כאן
48 'לאמר', הרי פה אי אפשר להסביר כך, אלא מלמד שהיו ישראל
49 עוזני שירה אחרייו של משה על כל דבר ודבר בקוראין את הלל,
50 שאומרים הציבור את ראשי הפרקים, (אשירה לה' כי נאה נאה),
51 לכן נאמר 'לאמר'. רבי נחמיה אומר, בקורין את שמע שאחרי
52 שהשליח ציבור פותח תחילה, כולם קוראים ביחד, כך אמר משה
53 אשירה לה', ושרתה רוח הקודש על כל בני ישראל וכוונתו למה
54 שהוא אומר, ואמרו כולם ביחד, ולא בקורין את הלל.
55 בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס, לא עבד איוב את הקדוש
56 ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני לו איחל", ועדיין
57 הדבר שקול, 'לו' אני מצפה - האם כתוב 'לו' בוי"ו שמשמע, גם
58 אם יעניש אותי ויהרגני, 'לו' אני מצפה - שכתוב 'לא' באל"ף שמשמע, אני מצפה
59 מאהבה, או אני מצפה - שכתוב 'לא' באל"ף שמשמע, אני מצפה
60 לו כיון שאני מפחד שמא יהרגני, אבל 'הן יקטלני' שוב 'לא איחל'
61 ולא אצפה לו לעולם הבא, תלמוד לומר "עד אנוע לא אסיר
62 תומתי ממני", מלמד שנאמרה עשה, כיון שמי שיש לו מידה
63 כזאת שלא מסיר תומתו עד יום מיתתו, מידה זו היא מידת העובדים
64 מאהבה. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניו רבן יוחנן בן
65 זכאי, שהיית דורש כל ימיו שלא עבד איוב את המקום אלא
66 מרעה, שנאמר "איש תם ויושר ירא אלהים וסר מרע", והלא
67 יהושע בן הורקנוס, תלמיד רבי עקיבא שהיה תלמידך למד
68 שנאמרה עשה.
69 נמרא, שנינו במשנה, 'כך המים בודקין אותו'. מבררת הגמרא,
70 'אותו' למאן, אלימא שבדקים לבעל, בעל מאי עביר - והלא
71 הבעל לא חטא כלל, וכי תימא שהכוונה היא

1 "והעמיד הכהן את האשה לפני ה' ונתן על כפיה", ותיבת
2 "העמיד" מיותרת ובאה ללמד שצריך שיהיו לה רגליים ולא חגירת,
3 ומתיבת "כפיה" רואים שצריך שיהיו לה ידיים, ולא גידמת, כך הוא
4 אם היה חזיר או גידם לא היה משקה.
5 עוד מוסיפה הגמרא דין הנלמד מהדיק אשה לאשי, מר בר רב אשי
6 אמר, בשם שאילמת לא היתה שותה דכתיב בתורה בפרשת
7 סוטה "ואמרה האשה אמן אמן" הרי שהצריך שתוכל לומר בפיה,
8 ולא אילמת, כך הוא אם היתה אילם לא היתה משקה.

הדרן עלך ארוסה

בשם שהמים פרק חמישי

9 בפרק זה יתבאר שהמים בודקין גם את הבעול והוא נענש בעונש
10 המים המורים גם כן, ושהיא אסורה לו. ועל ידי שהוכיח שכך דרש
11 רבי זכריה בן הקצב, נתגלגלו בענינים אחרים שנאמרו בדרשותיהם
12 בעניני טומאה וטהרה, ועניני איסורי תחומין, ועוד.
13 משנה. בשם שהמים בודקין אותה לידע אם חטאה על ידי לצבוט
14 בטן ולנפיל ירך, כך המים בודקין אותו - את הבעול, שגם בטנו
15 צבה וירכו נופלת, שנאמר 'זכאי' 'זכאי', הוי"ו מיותרת לדרשה.
16 בשם שאסורה האשה לבעל אם לא שתתה את המים, כך אסורה
17 לבעול אם התגרשה או התאלמנה מבעלה הראשון, שנאמר
18 'נמא' 'נמא', הוי"ו מיותרת לדרשה, דברי רבי עקיבא. אמר
19 רבי יהושע, כך היה דורש וזכריה בן הקצב כרבי עקיבא. רבי
20 אומר, משני פעמים האמורים בפרשה 'נמא' 'נמא' - ממה
21 שנכלל בתורה פעמיים 'טומאה', נלמדים שני הטומאות, אחד לבעל
22 ואחד לבעול, ולא מדרשת וי"ו יתירה.
23 בו ביום דרש רבי עקיבא, "[וְכָל] כְּלִי חָרָשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם -
24 מהשרצים במוותם, אל תובו, כל אשר בתוכו יטמא", והיינו
25 שהכלי חרס נטמא משרץ מת ונעשה ראשון לטומאה, והאוכל
26 שבתוכו נטמא מהכלי ונעשה שני. הפסוק אינו אומר 'כל אשר
27 בתוכו טמא' אלא 'טמא', ונדרוש וטמא שמשמעו לטמא אחרים,
28 למד על כך שנטמא מהכלי חרס שהוא שני לטומאה, שטמא
29 את השלישי אפילו בחולין. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניו
30 רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש אומר, עתיד דור אחר למחר כבר
31 שלישי אף בתרומה, כיון שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא,
32 והלא רבי עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא
33 טמא אף בחולין, שנאמר 'כל אשר בתוכו יטמא'.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שלישי עמ' א

15 דוחה הגמרא: וליתא - טענת רב פפי אינה נכונה, וראיה לכך מדרב
16 נחמן, דאמר רב נחמן, אומר היה רבי מאיר אפילו אם הבעל מצא
17 לגט באשפה והיה שמו ושם אשתו כשמות הכתובים בגט, וחתמו
18 - והחתים עדים ונתנו לה, הגט כשר, ואין חוששים לכך שהדבר
19 נראה כשקר. ואפילו רבנן שחולקים על רבי מאיר ופוסלים גט זה,
20 לא פליגי עליה דרבי מאיר - אינם חולקים עליו אלא בגיטין נשים,
21 ומשום דבעינן כתיבה לשמה - שצריך שיכתוב את הגט לשם
22 האשה המתגרשת, אבל בשאר שמות, מודו ליה - מודים רבנן
23 לרבי מאיר ששטר שנמצא באשפה כשר, ואין פוסלים את השטר
24 משום שנראה כשקר. וראיה לכך ממה דאמר רב אסי אמר רבי
25 יוחנן, שטר חוב שכתוב בו שלוח בו, ופרעו - ואחר כך פרע רבי
26 החוב, אינו חוזר וקנה בו פעם שניה, ואפילו באותו יום הכתוב
27 בשטר, משום שכבר נמחל שיעבדו. ויש לדייק טעמא - דוקא
28 משום דנמחל שיעבדו, לכך אין לחזור וללות בשטר זה, אבל
29 למיחוי

1 כתבו לי שטר שבאתי לדין ונפטרי ממנו בשבועה, דבי משתבענא
2 יתבי לי - בכדי שלאחר אשבע בעירו יתנו לי שטר זה. אמר להו
3 רב יבבי בר אבאי, כתבו לה שטר כרצונה.
4 הגמרא מביאה קושיא על הוראתו של רב יבבי: אמר רב פפי,
5 משום דאתיתו ממולאי - משום שאתם באים ממשפחה של כרותי
6 ימים אמריתו מילי מוליאת - אתם אומרים דברים כרותים, הא
7 ו-הרי' אמר רבא, האי אשרתא דדיני - שטר קיום שכותבים בית
8 דין על שטר חוב, שחתומות העדים שבשטר מקיימות ואינם
9 מזויפות, דמיכתבא מקמי דתהוו סהדי אהתימות דדינהו - שכתבוהו
10 קודם שיעידו העדים על חתימתם, אשרתא זו פסולה. אלא מיהו
11 בשיקרא - הרי שחוששים אנו שנראה הדבר כשקר אם כותבים
12 'אשרתא' לפני שהעידו עדים על כך, והכא נמי - ואף כאן, בשטר
13 זכות זה שכותבים לאשה שכבר נפטרה בשבועה ועדיין לא
14 נשבעה, מיהו בשיקרא - נראה הדבר כשקר ואין לכותבו.

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שואלת הגמרא, ואידך, רבי עקיבא שלומד שהמים בודקים אותו מהיתור של הוי"ו, מפני מה אינו לומד את זה מכאן. משיבה הגמרא, שהוא דמועד לה כהן דבטן ברישא והורר ידך - פסוק זה בא לומר שהכהן מודיע לה שקודם תצבה הבטן ואחר כך תנפול הירך, ולא יהיה כמו שכתוב לפני כן, 'את יריכך נופלת ואת בטרך צבה', כדי שלא להוציא לעז על המים הקרים, שיאמרו שהמים לא עשו כסדר הכתוב בתורה.

מקשה הגמרא, ואידך, כיצד לומד רבי שהמים בודקים לבועל, והרי מפסוק זה לומדים להודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם כן שלומדים מפסוק זה רק את הודעת הכהן ולא שהמים בודקים לבועל, לכתוב קרא במנה ויריבה של האשה, מאי קמן וירד, שמע מינה שהמים בודקים גם לבועל. מקשה הגמרא, ואימא כולי להכי הוא דאמא - אולי הפסוק בא ללמד רק שהמים בודקים לבועל, מנין לרבי שאפשר ללמוד מהפסוק גם את הודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם כן לכתוב במנה ויריבו שמשמע רק לבועל, מאי קמן וירד, סתם, שמע מינה תרתי - שאפשר לדרוש מכך גם הודעת הכהן, וגם שהמים בודקים לבועל.

שנינו במשנה, אמר רבי יהושע, כך היה דורש זכריה בן הקצב, רבי אומר וכו'. מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת שבמשנה, תנו רבנן, שלש פעמים האמורין בפרישה, והיתה אם נמטאה, וקנא את אשתו והיא נמטאה, תחת אישה ונמטאה למה, ומבארת הברייתא, אחד לומר שהאשה אסורה לבועל, ואחד לומר שאם התגרשה מהבעל או התאלמנה אסורה להנשא לבועל, ואחד לתרומה - שאפילו אם היא בת כהן ובעלה כהן, נפסלת מלאכול בתרומה, דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, אין צריך ללמוד שאסורה לכהונה מפסוק, כיון שאפשר ללמוד מקל וחומר, ומה בת כהן גרושה - שהתגרשה מ ישראל שמונת בבית אביה לתרומה, בכל זאת אסורה לכהונה כדין גרושה שאסורה לכהן, זו - בת כהן סוטה שאסורה לתרומה, אינו דין שאסורה לכהונה. הגמרא דורשת את הפסוקים המדברים בסוטה, מה תלמוד לומר "וקנא את אשתו והיא נמטאה", או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נמטאה, אם ברור לבעל שנמטאה למה שותה, ואם ברור לבעל שלא נמטאה למה משקה, אלא מגיד לה הכתוב שהפסק אסורה - שאסורה עליו כשפסק אם נטמאה. ופירוש הפסוק הוא כך, אשה זו ספק אם נטמאה או לא, לכך משקה אותה לברר הספק, ואם לא יסקה אותה אסורה עליו.

מוסיפה הגמרא, מכן - מסוטה, אמה דין קל וחומר לשרץ מת, שפסק אם נגע בטהרות, שמחזיקים את הטהרות בטומאה מספק, בדרך זו, ומה סוטה שלא עשה כה שוגג כמוד ואינם פרצון - שאם נטמאה בשוגג או באונס, אין דינה כמוד ורצון ואינה אסורה על בעלה, בכל זאת עשה כה ספק כודאי - שגם כשפסק אם נטמאה אסורה על בעלה כודאי, שרץ שעשה בו שוגג כמוד ואינם פרצון - שאף אם נגע שרץ בטהרות בשוגג או באונס נטמאים, אינו דין שעשה בו ספק

דאי את ביה בבעל עון, שבא עליה אחרי שנסתרה, כךין אף ליה מין, לא יתכן לומר כן, כיון שבי אית ביה עון פרייה - בבעל, מי כדן לה מין לדידה - לאשה, והא תנא, "ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה", ודורשים, בזמן שהאיש מנוקה מעון, שלא בא עליה לאחר שנסתרה, המים בודקין את אשתו, אבל אם אין האיש מנוקה מעון, אין המים בודקין את אשתו, הרי שלא יתכן שהמשנה מדברת בבעל.

ממשיכה הגמרא לברר, ואמא, כוונת המשנה שהמים בודקים לבועל, מקשה הגמרא, אם כן ליתני כך המים בודקין את הבעל בפירוש, כךתני ספא בשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל, ומפני מה כתוב 'כך המים בודקין אותו'. מתרצת הגמרא, לעולם המים בודקים לבועל, ורישא, אידי דתנא בשם שהמים בודקין אותה, לכך תני 'כך המים בודקין אותה', ובספא, אידי דתנא בשם שאסורה לבעל, לכך תנא 'כך אסורה לבועל'.

שנינו במשנה, כך המים בודקין אותה, שנאמר 'ובאו' 'ובאו'. שואלת הגמרא, איבעיא לה, 'באו וכו' קאמר והלימוד הוא מיתור הוי"ו, או 'ובאו' 'ובאו' קאמר והלימוד הוא ממה שנכפל בפרשה כמה פעמים 'ובאו'.

מוכיחה הגמרא, תא שמע ששנינו במשנתנו, בשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל, שנאמר 'נמטאה ונמטאה' דברי רבי עקיבא, הרי שרבי עקיבא דורש וי"ו יתירא. דוחה הגמרא, ועדיין תיבעי לך אף שם כמו ששאלנו ברישא, האם 'נמטאה' 'נמטאה' קאמר והלימוד הוא מכפילות המילים, או 'נמטאה ונמטאה' קאמר והלימוד הוא מיתור הוי"ו. מוכיחה הגמרא, תא שמע, מן קתני ספא, רבי אומר שני פעמים האמורין בפרישה 'נמטאה' 'נמטאה', אחד לבעל ואחד לבועל, אם כן רבי לומד מכפילות המילים, מכלל דרבי עקיבא שנחלק עליו ווי קדריש.

מבארת הגמרא, הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי בתיבי, חד לצואה וידה - שהקדוש ברוך הוא גזר שיבואו בה המים המאריים ויהיו למרים, וחד לצואה וידה - שהמים יבדקו גם את הבעל, חד לעשייה וידה - שהקדוש ברוך הוא מודיע לבני ישראל שיעשה כך לאשה זו, וחד לעשייה וידה - שיעשה כך לבועל, חד לדיעה וידה - שהכהן מודיעה שבטנה תצבה קודם ואחר כך יריבה, וחד לדיעה וידה. ורבי שלא את ייתור הוי"ו, תלתא קראי 'ובאו' בתיבי, חד לצואה וחד לעשייה וחד לדיעה, וכולם באש.

שואלת הגמרא, ורבי שלא דורש וי"ו יתירא, והפסוקים מדברים רק על האשה, אם כן הלכה זו ששם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותה מנא ליה. משיבה הגמרא, נפקא ליה מדתניא בברייתא, נאמר בפסוק "לצבות כמן ולנפיל ירד", מבארת הברייתא שהכוונה לכמנו ויריבו של בועל, מבררת הברייתא, אמה אומר במנו ויריבו של בועל, או אינו אלא במנה ויריבה של נבעלת, ומבארת, בשווא אומר "וצבתה כמנה ונפלה ויריבה" חרי במנה ויריבה של נבעלת כבר אמור, ומה אני מקיים "לצבות כמן ולנפיל ירד", חייבים לומר שהכוונה לכמנו ויריבו של בועל, ומכאן לומד רבי שהמים בודקים גם את הבעל.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' ב

מועיל מה שפסדה אביהם.

גמרא

שואלת הגמרא: שבעה מאי עבדיה כלומר, מאיזו שבועה התכוונה המשנה שהבעל יפטור את אשתו. אמר רב יהודה אמר רב,

בעלה - אחר מיתת בעלה לביית אביה, או שחזרה לביית חמה, ולא נעשית אפוסרופיא בנכסים שהשאיר בעלה ירושה, אין היוזשין משיבין אותה, ואם נעשית אפוסרופיא בנכסי היתומים, היוזשין משיבין אותה שלא עיכבה כלום מהנכסים אצלה, על העתיד לבא - על מה שהתעסקה אחר מיתת בעלה, ואין משיבין אותה על מה שבער - על מה שהתעסקה בנכסים בחיי בעלה, שהרי על זה

שבת קודש י"ג אייר - היום שמונה ועשרים יום, שהם ארבעה שבועות לעומר

קצו סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף כח עמוד א

תוספות

ההוא דמודע לה כהן. פירוש הבין צריך להודיע שלא להוציא לעו וכיון דגלי לן קרא דהוא נבדק כמותו וכתבי בה צוואה ידיעה ועשייה לא צריך למכתב תו בה: **ו**ו
שאסורה בתרומה אינה דין שאסורה לכהונה. וליכא למימר בת ישראל יוכיח שאסורה
בתרומה ומותרת לכהונה דה"פ ומה גרושה שמוותרת לתרומה אסורה לכהונה ע"י מעשה

שנעשה בה דהיינו גירושין זו וכו' אינו דין
שאסורה לכהונה ע"י זנות שנעשה בה אבל בת
ישראל מה שפסולה בתרומה אינו ע"י מעשה
ועוד אם חנשא בת ישראל לכהן תהא מותרת
לתרומה מה שאין כן באלו שאין להם היתר
לעולם בספרי ומני הכי ומה גרושה קלה
שמוותרת לחזור למגרשה בישראל פסולה מן
הכהונה סוטה תמורה דין הוא שפסולה מן
הכהונה:

מה ת"ל היא נטמאה וכו'. בגימטריא רש"י וכו'
סימא למדך שלעולם אין משקין אלא
על הספק וא"ת וכו' איצטריך קרא למיסר ספקא
יש לומר הכתוב אסורה קודם שותיה כדבילה היא
ודאי אצטריך מלתא כדמכאב בפ"ק דביבמות
(דף יא:) מיהו לאו הבא מכלל עשה איכא ואפ"י
אם היא טהורה נעש בב"ד של מעלה אם בא
עליה כמו על יחידי עשה ולא כשאר ספיקות כגון
ספק חלב ספק שומן ואכלו ונודע שהוא שומן
אע"ג דצריך כפרה וטליחה מיהו לא חמיר כחייבי
עשה:

אינו דין שעשה בו פסח כדאי. ליכא למיפוך
נודר ועושה פסח יוכיחו שעשה בזה אונס
כרצון דנפקא לן מבי ימות מת עליו בפתע פתאום
בספרי ובפירא ב' דבריות (דף ט.) ואפ"ה לא עשה
בזה ספק טומאת התהום כדאי לפי שטומאת
התהום הלכה הוא לא סתרינן ק"ו מהלכה והיה
דאין להוכיח משם דהכי אמר ברוכחא אף אני
אבאי זה וחלא אין ללמוד הימנו אבל האי איכא
למתמה אמאי לא פרינן מה לטוטה שכן רגלים
לדבר שהרי קנא לה ונטתרה כדפרינן לעיל
בריש פ"ק (דף ב:) ואין לומר משום דלעיל מיירי
בטומאה דבתר קניו וסתירה דמהני עד א' התם
דאי איכא רגלים אבל הבא ילפינן מסתירה
דבתר קניא גרידא דליכא למיפוך שכן קנא לה
דקניא לא חשיב רגלים בלא תמורה דהא ברש
מסכת נדה (דף ב:) דמיתיי התם מקוה שנממד
ונמצא חסר כל הטהרות שנעשו על גביו בין
ברד"י בין ברד"י טמא ר"ש אמר ברד"י טהור
ברד"י תולין ושניהם לא למדוה אלא מסוטה רבנן
סברי כסוטה מה סוטה ספק הוא ועשאה כדאי
אף כו' ופריך אי נטוטה נימא מה סוטה ברד"י
טמא דאי הכא נמי טמא דאי הכי השתא התם
יש רגלים לדבר שהרי קנא לה ונטתרה הבא מאי
רגלים לדבר איכא אלמא אע"ג דמסתירה דבתר
קניא יליף כי הבא פריך וחבא אמאי לא פריך
הכי ויש לומר דסתירה על ידי קניא בסוטה הוי
כספק מגע שרץ שהרי בלא קניא לא היה שום
ספק בסתירה גרידא דלא נחשדו על העיריות
הלכך הקניא גורם הספק דה"פ במס' נדה התם
גבי סוטה וספק שרץ הרי ריעותא דהיינו השרץ
הובעל קמן אצל הטהרות והאשה אבל גבי מקוה
קודם טבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא
לספוקי על ידה ולעיל בפ"ק קודם העדאת עדים
לא הואי שום ריעותא:

מכאן

כמויד ואונם כרצון, אינו דין שיעשה בו ספק
כדאי?

רש"י

דאי אית ביה עון, שבא עליה לאחר שנסתרה: **בזמן שהאיש מנקה מעון**, שלא בא עליה
משנאסרה עליה. האשה ההיא תשא עונה שבידקה המים: **אלא לבועל ליהני**, כך בודקין
את הובעל בידקא כדתני סיפא בידקא, כך אסורה לבועל, ולא תנא כך אסורה לה: **כא**
וכאן קאמר, מרוביא דדיו: **או וכאן וכאן**, הכפולים בפרשה דרש: **שנאמר נטמאה**

ונטמאה, ש"מ רבי עקיבא ור"י דרש: **ועדיין**, בקא
גופא מביקעא לי, נטמאה ונטמאה דריש מרוביא
וה"י, או חד נטמאה וחד ונטמאה קרריש: **שקא**
קראי, שלשה וכאן כתובים שם, וכאן המים
המאריים האלה במעין לצבות בטן, להודיע
לנו דבטן וחד ור' יר' שלא להוציא לעו כדאמר
בפ"ק (פ"ל ט"ז) וחד וחדשקה את האשה את מי
המרים המאריים וכאן בה המים וגו' לצוואה
שהקב"ה גזר שיבואו בה המים למרים, וחד
(לעשה) וחדשקה את המים והיתה אם נטמאה
וגו' לעשה, כאן הודיע הכתוב את ישראל
דמבטיח להן שיבדקה המים, ובבב"ד כתיב ור"י
ימיר, הרי שיהי דידה, דבועל: **ידה**, דאשה
דיעה וצוואה ועשה כדפרישתי: **ורבי**, דלא
דריש ור"י, תלתא קראי הוא דכתיבי וכלהו
לדידה, דינה ועשה וצוואה, שלא להוציא לעו.
משום דהוא אמר לה בקללה ברישא את ירכך
נופלת וגו', וסוף המים לבדוק בדרך בניסיון
דכתיב וצבתה בטנה וחד ונפלה ירכה, לך
הצריך להודיע תתלה שחמים בדרך בניסיון
בידקה: **ואימא בליה להכי הוא דאמא**, לבועל
להודיע דבטן לוקה ברישא מנלן: **מאי כסן ורבי**,
סתם קבא והקא דריש ליה, שלשה פעמים, וקא
את אשתו ודאי נטמאה, והיתה אם נטמאה
תחת אישה ונטמאה ואחד לתרומה, שאפלו
היא בת כהן ובעלה כהן נפסלה מן התרומה: **קל**
וחסר, אינו צריך להביא מן המקרא לפסלה מן
הכונה מלשון וכלהו, ומקל וחמר אתי: **מה**
גרושה, בת כהן שנתגרשה ממשאל ונרע אין לה
שמירת בתרומה כדכתיב מלחם אביה תאכל
(ויקרא כג) פסולה לכהנה: **וז** שפסולה מתרומה.
מרוביא דנטמאה כדאמרת, אינו דין שפסולה
לכהנה, ולקמן פריך ודא לא איירי רבי עקיבא
בפסול כהנה כלל, ודא אצרכה קרא, ומאי
קאמר ליה רבי יוחנן: **מה ת"ל והיא נטמאה**
כו', גרסינן, ולא גרס א"כ, דמלתא באנפי נפשה
היא, ולא נטמאה ימירא קמביקעא ליה דהא
דרשינן, ולא רבי יוחנן נטמאה לחדיה קאמר לה
אלא סתמא היא, וקראי דענינא קרריש ואולי:
מה תלמוד לומר וקא את אשתו והיא נטמאה
דמשמע ורדאי נטמאה, ומה תלמוד לומר או
עבר עליו וגו' והיא לא נטמאה, אי פשיטא ליה
דנטמאה לקוה שותה, ואי פשיטא דלא נטמאה
לקוה משקה: **מגיד לך הכתוב שעל הספק**
אסורה, ודכי קאמר קרא, אישה זו שמא נטמאה
ושמא לא נטמאה, וקאמר לך דישקנה לכהן
הספקא, ואי לא משקה לה אסורה: **ומכאן אתה**,
למד ק"ו לשרץ, ספק נגע פסולות ספק לא נגע
דמחוקין לא נטמאה משקה: **כוסה לא עשה בה**,
כו', דכתיב והיא לא נתפשה אסורה, הא נתפשה
מקרה, ודוא הדין לשונג, אשתו ואשת איש עמו
בבית ונתפחו לאשתו ונודמנה לו, זה ואף היא
שגגה כסבורה שהוא בעלה:

ומבוקם

דאי אית ביה עון בדיקין ליה מיא, כי אית ביה עון
בדידיה מי בדיקין לה מיא לדידה? והא תנאי, ונקה
האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה בזמן
שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו, אין
האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו!
ואלא לבועל, ליתני בדיקתני סיפא כשם שאסורה
לבעל כך אסורה לבועל? לעולם לבועל, ורישא
איירי דתנא "אותה" תני "אותו". סיפא, איירי
דתנא "בעל" תנא "בועל": שנאמר: "וכאן" "וכאן":
איבעיא להו, "כאן" "וכאן" קאמר או "וכאן" "וכאן"
קאמר? תא שמע, כשם שאסורה לבעל כך אסורה
לבעל, שנאמר: "נטמאה" "ונטמאה". ועדיין תיבעי,
"נטמאה" "נטמאה" קאמר או "נטמאה" "ונטמאה"
קאמר? תא שמע מדיקתני סיפא, רבי אומר: שני
פעמים האמורין בפרשה "ונטמאה" "ונטמאה" אחד
לבעל ואחד לבועל. מכלל דרבי עקיבא ור"י קרריש
הלכך דרבי עקיבא שיתא קראי פתיבי. חד לצוואה
ידיה, וחד לצוואה ידיה, חד לעשייה ידיה וחד
לעשייה ידיה, חד לדיעה ידיה וחד לדיעה ידיה.
ורבי תלתא קראי פתיבי, חד לצוואה וחד לעשייה
וחד לדיעה. ורבי, כשם שהמים בודקים אותה כך
בודקין אותה, מנא ליה? נפקא ליה מדיקתני "לצבות
בטן ולנפל ירך" בטנו ויריכו של בועל, אתה אומר
בטנו ויריכו של בועל, או אינו אלא בטנה ויריכה
של נבעלת? כשהוא אומר "וצבתה בטנה ונפלה
ירכה" הרי בטנה ויריכה של נבעלת אומר, ומה אני
מקיים "לצבות בטן ולנפל ירך"? בטנו ויריכו של
בועל, ואידך, ההוא דמודע לה כהן דבטן ברישא
וחד ירך, שלא להוציא לעו על המים המרים.
ואידך, אם כן, לכתוב קרא "בטנה ויריכה", מאי
"בטן" ו"ירך"? שמע מינה לבועל. ואימא פולי להכי
הוא דאתא? אם כן לכתוב "בטנו ויריכו", מאי
"בטן" ו"ירך"? שמע מינה תרתי: אמר ר' יוחנן:
כך, היה דורש וזכרה כו': תנו רבנן: שלש פעמים
האמורין בפרשה, "אם נטמאה" "נטמאה" "ונטמאה",
למה? אחד לבעל, ואחד לבועל, ואחד לתרומה,
דברי ר' עקיבא. אמר ר' יוחנן: קל וחומר,
ומה גרושה שמוותרת לתרומה אסורה לכהונה, זו,
שאסורה בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה? מה
תלמוד לומר "והיא נטמאה" "והיא לא נטמאה"
אם נטמאה למה שותה, אם לא נטמאה למה
משקה? מגיד לך הכתוב שהספק אסורה, ומכאן
אתה דן לשרץ. ומה פוסה, שלא עשה בה שונג

כמויד ואונם כרצון, אינו דין שיעשה בו ספק
כדאי. שרץ שיעשה בו שונג כמויד ואונם

44

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף בח עמוד ב

תוספות

רש"י

מכאן

אמרו וכו' ברשות הרבים ספיקו טהור. בפ"ק דשחיטת חולין (דף ט) ובפרק אין מעמידין (ע"ז דף לז) אמר דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה דמשמע דדוקא במקום סתירה טמא אבל שלא במקום סתירה גמירי דטהור ודאי הוא ותימה למאי איצטריך הלכתא לימא העמד טהור על חוקתו ואימור לא נטמא והכי אמר בהדיא נמי בריש מסכת נדה (ג דף ג.) דרבי שמעון גמר לה מספק טומאה בהדיא ואמר ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספיקא לא מחתינא ליה טומאה וי"ל אי לאו הלכתא דגמירין דבריה טהור הוא אמינא סתירה דנקט קרא לא דבר הכתוב אלא בהווה היה לכל ספק טומאה בכל מקום שגולדה דמסבירא אין לטהר זו יותר מזו וסד"א דגזירת מלך כך היא בכל ספק טומאה הלכך איצטריך הלכתא להעמיד ספק טומאה ברשות הרבים אחזקה ולא מחתינא ליה טומאה מספק ירושלמי דפירקין קמא מי"מ יש גללים לדבר לפלטיא בלילה לחורבה ביום למבואות אפילו ביום שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא אמר לון סוטה מה היא לבעלה ודאי

בנדיא? ומקום שבאת, מה סוטה רשות היחיד, אף שרין רשות היחיד. ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל. אף שרין, דבר שיש בו דעת לישאל ומכאן אמרו: דבר שיש בו דעת לישאל, ברשות היחיד ספיקו טמא, ברשות הרבים ספיקו טהור. ושאין בו דעת לישאל, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים ספיקו טהור. ור' ישמעאל, אמר ר' עקיבא תרומה, ומתיר ליה איהו כהונה? ותו: לר' עקיבא, כהונה מנא ליה? וכי תימא, כהונה לא צריכא קרא, שהרי

או ספק אמרו ליה ספק אמר להו מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רשות היחיד אף להלן ומה כאן דבר שיש בו דעת לישאל אף וכו' מכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל וכו' מליהדן דרבנן פליגין דמר רבי זעירא ור' יוסי בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון להאסר על בעלה והא תנינן כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא ביום הכא אע"פ שיש בו דעת לישאל ספיקו טהור ומפני מה ספק רה"י טהור אמר להו מצינו שהציבור ערשין את הפסח בטומאה בזמן שרובו של ציבור טמאים אם טומאה ודאית הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה וסיום הברייתא בתוספתא דמסכת טהרות פרק הנבילות השחוטות רשבי' אמר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"י טהור מפני שאפשר לישאל ליחיד ואי אפשר לישאל לרבים: **ברשות** הרבים ספיקו טהור. מקשי' מפרש שני גוירין (גויר דף נז.) דתנן שני גוירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנשטמא ואינו יודע איזה מכם הוא שניהן מביאין קרבן טומאה וקדיין בגמרא ואמאי כל ספק טומאה מזהבא גמירי מסוטה מה סוטה בעל ונבעלת אף כל ספק טומאה בהדי' כגון דאיכא בי תרי אבל הכא שני גוירין דקאמי גביהן הא תלתא הוי ליה ספק טומאה בהדי' אלמא כל היכא דאיכא תלת חשיב ליה כרה"י א"כ הא דתנן בפרק האשה שהיא ערשה צרכיה (נדה ס:) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מזן כולן טומאות אמאי כיון דאיכא שלש הוה ליה כרה"י מיהו מהתם לא קשיא מידי דלא דמי לשרץ דשרץ אפשר שלא נגע וטהור אבל התם אחת מהן ודאי טמאה שיעא הדם מגופה והיאך נטהר כולם ולא דמי אלא לשני שבילין (טהרות פ"ה מ"ה) אבל מפרש קמא נדרה (דף ב.) מקשינן דתנן כיצד היה שעתה היתה יושבת במטה ועסקה בטוהרה ופירשה וראתה היא טמאה וכולן טהורות ודיין בגמרא (דף ה:) טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמא מכדי דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור ורגמא כשהברותיה נשואות אותה במטה דהויא לה יד חברותיה סוף סוף חברותיה והיא והיא שלש הוה ליה ספק טומאה בהדי' אלא היכא דספיקא היתה יכולה לחיות גלויה לכל כגון הדיא דגויר ותשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם (כתובות דף טו.) אבל הדיא דנדה דמוגה ודאי הוה שנגעה במטה ואין שום ספק אלא אם ראתה או לאו ומקום המקור מקום סתר הוה ולא שייך למימר ביה דה"ר אפילו אם נולד ספק ראיתיה ברשות הרבים אבל בזה אכא מלתמה ארמי' כשפ טומאה ברשות היחיד והא לא דמיא לסוטה דסוטה ודאי שרץ וספק מוגה כגון בעל הוא השרץ וספק אם בעל אבל התם ודאי מוגה וספק מעת לעת הוא שרץ דשמא לא ראתה ואנן לא ילפינן מסוטה אלא דדמי לסוטה דהא דבר שאין בו דעת לישאל ממעטין והוא לא דמי לסוטה ועוד תניא בהדיא בתוספתא דטהרות פרק (הנבילות) השחוטות (פ"ז) נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי את מלך למחר עומד ונמצא מת רבי מאיר מטהר שספק רשות הרבים טהור אלמא דמסוטה גמירי אע"ג דהוי ודאי מוגה וספק שרץ ותימה מאי שנא דמטהרין דבר שאין בו דעת לישאל והוא לא דמי לסוטה וכבי' האי גוונא לא מטהרין וי"ל דהכי הלכתא גמירי לה א"נ עיקר הדבר שאין בו דעת לישאל נפקא לן מזהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כדלקמן בשמעתין וכיון דגלי לן קרא דאיכא דפלוגין בין דבר שיש בו דעת לישאל לשאין בו דעת דדבר שיש בו דעת ספיקו טמא ולא פירש טומאתו היכן נלמוד תתום חמין מפורש מסוטה דמפרש בו דוקא במקום סתירה ואע"ג דמסיק אי מסוטה הוה אמינא דעת נוגע ומגיע אב שטיפה נקט ליה אי נמי הכי פירושו ואי הוה גלי לן קרא כסוטה דבעינן דבר שיש בו דעת לישאל הוה אמינא דעת נוגע ומגיע. סיום הברייתא דנגע באחד בלילה והכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ומודים חכמים לרבי מאיר שאם ראוהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ר אלמא דבין לרבנן בין לרבי מאיר אפילו בלילה חשבינן ליה רשות הרבים וקשיא מהא דתנן במסכת טהרות פרק שמיני (מ"ג) המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בלילה ביום ומצא ביום של אחריו ספיקו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקצתו ספיקו טמא אלמא דלילה חשיב כרה"י. בתוספתא דטהרות פרק ז' יש דברים בהדי' ועשאום כרה"י קופה בהדי' גבוה י' טפחים והטומאה כתובו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפופה על כתיפו וכבר תרומה כרוך בסיב או בנייר נתן כתובו ספק נגע ספק לא נגע טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור בהדי' גבוה י' טפחים וטומאה נותנה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא סלע בהדי' גבוה י' טפחים וטומאה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגע זה בזה ספק לא נגע ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר שיהיה ר' יעקב אומר כל שהוא למעלה מעשרה טפחים בהדי' הרי הוא כרה"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו בהדי' טהור ועוד מפרש התם דין בקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן ימות החמה משתעקר תבואה ואלו הן ימות הגשמים משהרד רביעה שניה ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנז.) מפרש הא דאמרין בימות החמה רה"ר לטומאה לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד

לכאן ולכאן:

ותו לרבי עקיבא כהונה מנא ליה. רש"י פ"י דמקל וחומר לא יליף דאם כן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל וחומר דרבי ישמעאל א"כ כיון שנבעלה לפסול לה בעילה ודאית מנא ליה דפסולה לכהונה והא ביבמות בפרק אלמנה (דף סח.) ילפינן ליה מהאי קל וחומר ועוד הא ליכא למיפרך עליה מידי יש לומר הכא לית ליה קל וחומר משום דאי לא הוה כתיב אלא תלתא קראי הוה אמינא חד לבעול וחד לבעול וחד לכהונה דחמיר טפי בדפריך לרבי ישמעאל אבל גבי בעילת פסולין כתיבא תרומה בהדיא:

שכן

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

15 אבל ברשות הרבים ספיקו טהור. ושאין בו דעת לישראל, כגון
16 שרץ מת שספק אם נגע בטהרות שאינם ביד אדם, בין ברשות
17 היחיד בין ברשות הרבים ספיקו טהור.
18 שנינו בברייתא, שלש פעמים 'נטמא' למה, אחד לבעל ואחד
19 לבעל ואחד לתרומה דברי רבי עקיבא, אמר רבי ישמעאל, קל
20 וחומר, ומה גרשה שמתרת לתרומה אסורה לכהונה, זו שאסורה
21 בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה. מקשה הגמרא על רבי ישמעאל,
22 ורבי ישמעאל, הרי אמר רבי עקיבא שלומדים מפסוק רק שאסורה
23 לאכול תרומה מספק, ומהדר ליה איהו כהונה - והוא השיב לו
24 שאין צריך פסוק שאסורה בכהונה, והרי רבי עקיבא לא דיבר על כך.
25 ותו, לרבי עקיבא, שאסורה לכהונה אם מת בעלה מנא ליה, ואי
26 אפשר לומר שסובר שמתרת לכהונה, כיון שיש קל וחומר, וכן אי
27 אפשר לומר שלומד מהקל וחומר, שזה שיטת רבי ישמעאל.
28 וכי תימא כהונה לא צריכא קרא, ואסורה ממילא

1 כודאי - שאף בספק אם נגעו הטהרות בשרץ, הרי הם טמאים כודאי.
2 מוסיפה הגמרא עוד, ומקום שפאת - כיון שלמדת שרץ מטמא
3 מספק מסוטה, כמו כן נלמד שרק באופן שסוטה טמאה מספק, מטמא
4 גם השרץ בספק, מה סוטה שייך בה ספק טמאה רק ברשות היחיד
5 שהוא מקום הראוי להסתר, אף שרץ אינו מטמא בספק אלא
6 ברשות היחיד, אבל ברשות הרבים אין השרץ מטמא אלא כודאי.
7 וכמו כן נלמד, ומה סוטה היא דבר שיש בו דעת לישראל - שאפשר
8 לשאול אותה אם נטמאה או לא, אף שרץ מטמא בספק רק בדבר
9 שיש בו דעת לישראל, כגון באדם המתעסק בטהרות שאפשר
10 לשאול אותו אם השרץ נגע בהם, אם אינו יודע נטמאים הטהרות
11 מספק, אך אם אין אדם לשאול אין הטהרות נטמאים אלא כודאי.
12 מסיימת הגמרא, ומקאן אמרו, דבר שיש בו דעת לישראל כגון ספק
13 אם נטמא אדם משרץ, או אדם המתעסק בטהרות, ספק אם נטמאו
14 הטהרות משרץ, הדין הוא, אם הוא ברשות היחיד, ספיקו טמא,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הבהיר ל"ג בעומר הילולא דרשב"י.

מובן שמצער מה שנפסק השיעור לימוד תניא עם הבנים וכו' ותקותי חזקה שבידעו תכונת
נפשם, ימצא גישה המתאימה לחדש הלימוד ויהי רצון שמכיון שצריך למלאות החסרון בזמן ההפסק,
יהי החידוש באופן המתאים להוראת רבנו הזקן בספר תניא קדישא באגרת התשובה פרק ט' הי' רגיל
לקרות דף אחד יקרא ב' דפים וכו', ומזה מובן ג"כ שבהתוצאות של הלימוד שלימוד מביא לידי מעשה,
יהי ג"כ באופן האמור.

ומ"ש שמחסס להמשיך בעבודתו שמא אין הדעת נוחה ממנה, לפלא גדול ההיסוס והספק
בדבר, עלי נצטוינו בכמה מקומות בתורתנו תורת חיים, והרי רמז יפה בדבר גם בספר התניא אשר
הסיום וגמר שלו הוא באגרת הקדש, הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים, ועד כמה פנימי ענין הוכחה זו,
שדוקא באגה"ק זו מתבטא רבנו הזקן בלשון, גוואלד גוואלד, והרי גם הסדר בספרי תוה"ק תורה היא.

במ"ש אודות שאין מחיצה בין הגברים לנשים - תקותי חזקה שבהשתדלות המתאימה ובדרכי
נועם ובדברים היוצאים מן הלב יעלה בידו לתקן זה, והרי חשוב הדבר ביותר, כיון שיהי תקדים טוב
ויפה בשביל כמה מושבות ובפרט שאפילו אלו שלע"ע אין מקבלים ההסברה שבלי מחיצה הוא נגד
השו"ע, יש לבארם מתאים גם לשכל הפשוט דנה"ב שבודאי גם הם כוונתם בתפלה היא פני' למי שהוא
עליון מהם, איך שלא יתארוהו בשכלם או בהרגש הלב, וגם לשיטתם הרי תפלה ענינה עבודה שבלב
ובכוונה, ותוצאה מידית מהתבוננות אפילו לשעה קלה בזה שצריך להסיר כל ענינים המפריעים לכוונה
ולהתקשר עם זה למי שפונים ומתפללים אליו, ורואים במוחש אשר העדר המחיצה, אף שמתפללים
בחלקים מיוחדים בחדר, מגרה את המתפללים או המתפללות להביט למחלקה השני' וכו' ופשוט
שבהנ"ל אין כל השפלת ערך מי שהוא, ולכן הוא גם הדין (למרות שהאב ובניו יחסם ענין ע"פ התורה
הוא וכסגנון הכתוב כרחם - אב על בנים, בכ"ז הדין בשו"ע או"ח רסצ"ח) שאסור לנשק בניו בבית
הכנסת, וטעם הדין ע"פ האמור.

בברכת הצלחה בהפצת היהדות בכלל והחיות בתורה ומצות בפרט ולבשו"ט בכל האמור לעיל.

ישעיה ה כה-ל

כה על־פֶּן חָרָה אֶף־יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיֵּט יָדוֹ עָלָיו וַיִּפְּחֵהוּ וַיִּרְגְּזוּ הַהָרִים וַתִּהְיֶי נְבִלָתָם בְּסוּחָה בְּקֶרֶב חוּצוֹת
בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אָפוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה: כו וַנִּשְׁאַנֶּם לְגוֹיִם מִרְחֹק וְשָׂרָק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְהִנֵּה מִהֵרָה
קָל יָבוֹא: כז אֵין־עֵיף וְאֵין־פּוֹשֵׁל בּוֹ לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן וְלֹא נִפְתַּח אָזְנוֹ חֲלָצִיו וְלֹא נָתַק שְׂרוּף נִעְלָיו:
כח אֲשֶׁר חָצִיו שְׁנוּנִים וְכָל־קִשְׁתָּתָיו דְּרָכֹת פְּרִסוֹת סוּסָיו בְּצֶר נַחֲשָׁבוּ וּנְגַלְגְּלוּ בְּסוּפָה: כט שְׁאֵנָה לוֹ
פִּלְבִּיא (ושאג) וְשֹׁאֵג בְּפִפְרִים וַיִּנְהֵם וַיֹּאחֲזוּ מִרְף וַיִּפְלִיט וַאֲיֵן מַצִּיל: ל וַיִּנְהֵם עָלָיו בַּיּוֹם הַהוּא
בְּנִהְמָתִים וַנִּבְטֵ לָאָרֶץ וְהִנֵּה־חֶשֶׁךְ צֶר וְאוֹר חֶשֶׁךְ בְּעֶרְפִּיהָ: (פ)

רש"י

(כה) על כן. על מעשיהם הללו: וירגזו ההרים. מלכי יהודה ושריהם: כסוחה. כרוק וקיא הניסח מתוך גופו של אדם שהוא מאוס ובלשון חכמי קרוי סחי וכן סחי ומאוס (איכה ג): בקרב חוצות. כן יהיו מאוסים בין הבבלים: בכל זאת. הבאה עליהם: לא שב אפוא. לא נתקנו במעשיהם להשיב אפוא מהם: נטויה. להרע להם: (כו) ונשא. הקב"ה נס לגוים, ירמוז להם רמזים להתאסף ולבא עליהם, נשיאת נס הוא כמו כלונס ארוך ונותנין בראשו בגד ועולין בראש הר גבוה ורואין אותו מרחוק והוא סימן לקיבוץ בני אדם וכן על עמים ארים נסי (לקמן מ"ט) וכן ושים אותו על נס (במדבר כד), כלונס פירקא בלע"ז ועל שם שהוא לאות קרוי נס: ושרק. שיבליר בלע"ז אף הוא סימן לקיבוץ: מקצה הארץ. שיבאו מרחוק לצור על ישראל: קל יבוא. האויב עליהם כמו שמפרש והולך: (כז) אין עיף ואין כושל בו. לא ייעף ולא יכשל במרוצתו לקיים ימהר יחשה שהם אומרים לפניו: נפתח. לשון ניתר כמו ויפתח הגמלים

מצודת דוד

(כה) עליו. על עמו: ההרים. מלכי יהודה ושריהם: כסוחה. כרוק המושלך בקרב חוצות: בכל זאת. עם כל הפורעניות הזאת לא שב אף ה' ועוד ידו נטויה להכות בהם: (כו) ונשא נס. ר"ל יעורר לב האומות היושבים ממרחק לבוא עליהם כאלו נשאר להם נס וכאלו שרק להם להתאסף ולבוא: (כז) אין עיף. בהעם הבא לא ימצא בו עיף וכושל: לא ינום. ר"ל לא יהיה מי מתעצל בדבר: ולא נפתח. ר"ל לא יהיה למי שום צד עיכוב: (כח) אשר חציו שנונים. יהיה עם אשר חציו יהיה שנונים ר"ל יהיה מוכן למלחמה: כצר. חזקים כסלע ולא יתנגפו במרוצתם: כסופה. ימהרו ללכת כרוח סופה: (כט) שאגה לו. להעם הזה: ויפליט. יציל הטרף לעצמו מיד הבא לחטוף מידו: ואין מציל. לא יהיה ביד מי להציל מידו: (ל) עליו. על ישראל: ונבט לארץ. יביט למלכי ארץ אולי ימצא מהם עזרה: והנה חושך צר. יש לו חושך מהצר והאויב הבא עליו כי לא מצא עזר: ואור חשך בעריפיה. אור השמש חשך לו בשמים מרוב הצרה, או בעריפיה ר"ל בבוא מאפליה ועל

כי בעת יערוף המטר מאפיל האור אמר בעריפיה :

מצודת ציון

(כה) וירגזו. ענין תנועת החרדה: כסוחה. כרוק הניסח מן הגוף וכן סחי ומאוס תשימנו (איכה ג): (כו) נס. הוא כלונס ארוך ובראשי בגד ועשוי לרמוז בו ולהתאסף ולבא: ושרק. הוא קול הנעשה בקבוץ השפתים והוא סימן להתאסף וכן אשרקה להם ואקבצם (זכריה י): (כז) נפתח. ענין התרת הקשר כמו יתיר פתח (איוב ל): אזור. חגורה: חלציו. מתניו: נתק. נעתק ממקומו: שרוף. ענין קשורים כמו מחוט ועד שרוף נעל (בראשית יד): (כח) שנונים. חדודים: דרוכות. הדרך לדרוך ברגליו על הקשת למתחו היטב: פרסות. הוא כעין מנעלים: כצר. כסלע: וגלגליו. אופן העגלה: כסופה. רוח חזק: (כט) כלביא. שם משמות האריה: ויננה. מל' המייה: ויפליט. ענין הצלה: (ל) כנהמת. מל' המייה: ונבט. מל' הבטה וראה: בעריפיה. כן נקראים השמים על כי יערוף ויזלו את הטל כמ"ש אף שמי יערוף טל (דברים לג) או ר"ל במאפליה:

משלי י בא-לב

כא שפתי צדיק ירעו רבים ואוילים בחסר-לב ימותו: כב ברכת יהוה היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה: כג כשחוק לכסיל עשות זמה וחכמה לאיש תבונה: כד מגורת רשע היא תבאנו ותאות צדיקים יתן: כה כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם: כו בחמץ | לשנים וכעשן לעינים כן העצל לשלחו: כז יראת יהוה תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה: כח תוחלת צדיקים שמחה ותקות רשעים תאבד: כט מעוז לתם דרך יהוה ומחתה לפעלי אנו: ל צדיק לעולם בלימוט ורשעים לא ישפנו-ארץ: לא פייצדיק ינוב חכמה ולשון תהפכות תפדת: לב שפתי צדיק ידעון רצון ופי רשעים

תהפכות:

משלי יא א-ג

א מאזני מרמה תועבת יהוה ואבן שלמה רצונו: ב פא-זדון ויבא קלון ואת-צנועים חכמה: ג תמת ישרים תנחם וסלף בוגרים (ושדם) ישדם:

רש"י

שמחה. סופה מתקיימת ושמחים: ותקות רשעים תאבד. כי לא תבא: (כט) מעוז לתום דרך ה' ומחתה. היא לפועלי און. שאינן הולכין בה והיא נפרעת מהם: (ל) צדיק לעולם בלימוט. כשהוא מט אין מוטתו מוטת עולם כי יפול וקם: (לא) פי צדיק ינוב חכמה. ידבר, לשון ניב שפתים (ישעיה נ"ז): (לב) שפתי צדיק ידעון רצון. יודעים לרצות ולפייס את בוראם ויודעים לרצות את הבריות ולהטיל שלום ביניהם: (ב) בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה. תבוא חכמה: (ג) תומת ישרים תנחם. תנהלם: וסלף בוגדים ישדם. ישדרם:

מצודת ציון

(כא) ירעו. מלשון מרעה ור"ל יאכילו: (כג) זמה. ענין מעשה הרעה: (כד) מגורת. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב): (כה) סופה. רוח סערה: (ל) ימוט. לשון נטיה: ישכנו. עניינו חניה בהשקט: (לא) ינוב. ענין דיבור כמו בורא ניב שפתים (ישעיה נ"ז): (א) מאזני. כלי המשקל: (ב) קלון. בזיון: צנועים. המסתתרים עצמם מרוב ענותנותם: (ג) וסלף. ענין עקום כמו ויסלף דברי צדיקים שמות כג: ישדם. מל' שדידה וגזילה:

מצודת דוד

(כא) ירעו רבים. רבים אוכלים מפרי שפתיו כי יורה להם הדרך אשר ילכו בה לטוב להם: ואוילים. אבל האוילים אשר לא שמעו אליו ימותו בעבור חסרון לבם שלא כחנו דבריו: (כב) ברכת ה'. הברכה שנותן ה' היא מעשרת את האדם ועם הברכה ההוא לא יצטרך להוסיף עוד עצבון ויגיעה להרבות הון כי יהיה די לו בהברכה הבאה: (כג) כשחוק. כמו השחוק הוא דבר נקל כן נקל לכסיל לעשות זמה וכ"כ נקל לאיש תבונה לעשות דבר חכמה: (כד) מגורת. מהדבר אשר יפחד הרשע היא תבוא עליו ודבר הטובה אשר יתאוה לה הצדיק

יתן לו מי שבידו ליתן והוא הקב"ה: (כה) כעבור סופה. מיד כאשר יעבור הסופה ר"ל כאשר תבוא הפורעניות יוכרת הרשע ואיננו אבל הצדיק הוא דומה ליסוד העולם שאינו זו ממקומו: (כו) כחומץ. כמו שהחומץ מזיק הוא לשיניים וכו' כן מזיק העצל למשלחו כי סומך עליו והוא מתעצל בדבר: (כז) תוסיף ימים. למי שאוחז בה: ושנות. אף השנים הקצובים לו תקצורנה כי פוחתין לו מהם: (כח) תוחלת. תקות צדיקים היא להם לשמחה כי באה ושמחים המה על אשר היו מקוים לה אבל תקות הרשעים תהיה אבודה ולא תבא ומיצר על התוחלת: (כט) מעוז. דרך ה' הוא לחזק לאיש תם כעבור כי הלך בו והיא למחתה ושבר לפועלי האון על אשר לא הלכו בו ור"ל מלמדת זכות על התם וחובה על הרשעים: (ל) לעולם. אף אם הוא מט לא לעולם ימוט כי יחזור ויקום: לא ישכנו. לזמן מרובה אף אם שעתם מצלחת היא לפי שעה: (לא) ינוב וגו'. ר"ל באמרי פיו יוכלל חכמה ומוסר ומרמז לומר שפי תהפוכות תכרת ר"ל המהפך חכמת התורה יוכרת: (לב) ידעון רצון. יודעים לרצות לה: תהפוכות. מוסב על ידעון לומר ידעון תהפוכות להפך דבר ה' כי כל עסקם בזה והורגלו בדבר: (א) מאזני מרמה. העשוי להכריע הכף אשר ירצה לרמות הקונים: ואבן שלמה. אבן משקל שהיא בשלימותה מבלי חסרון הוא לרצון לה: (ב) בא זדון. כאשר בא איש זדון בא עמו קלון כי יבזה את הבריות ועם צנועים בא חכמה: (ג) תומת. תמימות הישרים תנהיגם בדרך הטוב להם: וסלף. עקמימות הבוגדים ישודד מהם נפשותם:

ה אין בארבות פותח טפח, טמא בפי' — כנגד ארבות טהור; טמא כנגד ארבות — הפית טהור. הטמא בפי', נתן בין דבר שהוא מקבל טמא, בין דבר שאינו מקבל טמא, בין מלמעלן בין מלמטן — אין טמא אלא התחתון. הטמא כנגד ארבות, נתן דבר שהוא מקבל טמא, בין מלמעלן בין מלמטן — הכל טמא. ודבר שאינו מקבל טמא, בין מלמעלן בין מלמטן — אין טמא אלא תחתון.

ו ארבה שהיא בתוך הפית, וקדרה נתונה תחתיה, שאם תעלה אין שפתותיה נוגעות בארבה, טמא תחתיה, בתוכה או על גבה — טמא בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמא תחתיה או בפי' — תחתיה והפי' טמא, תוכה וגבה טהור. בתוכה או על גבה — הכל טמא.

פירוש ברטנורא

ה אין טמא אלא התחתון. דכיון דטומאה בבית שלא כנגד ארבות, אין טומאה יוצאת בפתח מטפח, וטהורה העליה אע"פ שארבות של עליה סתומה: הכל טמא. דכיון דטומאה כנגד ארבות ודבר טמא אינו חוצץ רואין אותו כאילו הוא נתון בפני הארבות העליונה ועירב את הטומאה: ו ארובה. שהיא רואה את הארץ: וקדרה נתונה תחתיה. בארץ כנגד הארבות. ואינה רחבה כל כך שאם תעלה כנגד הארבות שיהיו שפתותיה נוגעות בארבות, אלא יוצאת ונכנסת כריוח: טומאה בוקעת ועולה. והבית טהור, וכל המאהיל עליה שלא כנגד הטומאה טהור. אבל כנגד הטומאה טמא, דאע"ג דאין כלי חרס מטמא מגבו, הכא דטומאה בוקעת תוכה נמי טמא, אע"ג דטומאה תחתיה. וכל מה שבקדרה טמא ואפילו שלא כנגד הטומאה: תחתיה והבית טמא. שהקדרה מאהלת על הטומאה, הואיל וגבוהה טפח: תוכה וגבה טהור. שהקדרה חוצצת בפני הטומאה ומצלת עם דפנותיה אהלים: בתוכה או על גבה הכל טמא. תוכה, גבה ותחתיה והבית. דטומאה שעל גבה בוקעת תחתיה, והרי גבוהה טפח, ושוב אין מצלת כיון דקדרה טמאה:

משניות מבוארות — קהתי

הרא"ש מפרש: אין טמא אלא תחתון — ואם נתן למעלה ולא למטה, העליה טמאה, שהטומאה נכנסת לתוכה בפתח מפותח טפח, כיון שהטומאה כנגד הארובה, והבית טהור, שאין הטומאה חוזרת מאוהל העליה ליכנס לבית, כיון שאין בארובה פותח טפח. אבל רבים תמהים על דברי הרא"ש, שאין משמעות לשון המשנה כדבריו; ואף הדין כשלעצמו תמוה הוא. ואמנם מהר"ם מפרש להיפך, שאפילו נתן בעליונה ולא בתחתונה, אין טמא אלא הבית בלבד, כיון שהטומאה שם. וכך בארנו במשנה. ברם, הפוסקים מביאים את דברי הרא"ש (עיי' "משנה אחרונה").

באור משנה ה

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת בענין ארבות זו על גב זו.

אין בארבות פותח טפח — רוחב טפח על טפח, טמא בפי' — אם הטומאה מונחת בבית תחת התקרה, כנגד ארבות טהור — כל מה שכנגד הארבות טהור; טמא כנגד ארבות — אם הטומאה מונחת כנגד הארבות, הפית טהור — כל מה שבבית טהור; ואף על פי שאין בארבות פותח טפח, אין אומרים "לכוד" לענין טומאה, אלא דינן בזה כארבות שיש בהן פותח טפח, כמו שבארנו במשנה ב. הטמא בפי' — אם הטומאה מונחת בבית תחת התקרה, נתן בין דבר שהוא מקבל טמא, בין דבר שאינו מקבל טמא, בין מלמעלן בין מלמטן — בין שנתן את הדבר למעלה, בארובה העליונה, בין שנתן למטה, בארובה התחתונה, אין טמא אלא התחתון — כל הבית התחתון, אבל הקומות העליונות טהורות, שאין הטומאה יוצאת מן האוהל שבבית בפתח שהוא פחות מטפח על טפח. ואפילו נתן את הדבר על פי הארובה העליונה בלבד, רואים אותו כאילו הוא נתון על הארובה התחתונה, ועירב את הטומאה. הטמא כנגד ארבות — ואם הטומאה מונחת כנגד הארבות, נתן דבר שהוא מקבל טמא, בין מלמעלן בין מלמטן, הכל טמא — הואיל והטומאה כנגד הארבות ודבר המקבל טומאה נתון על אחת הארבות והוא מאהיל על הטומאה, הרי הדבר נטמא ואינו חוצץ בפני הטומאה; ואפילו הוא נתון על הארובה התחתונה, רואים אותו כאילו הוא נתון על פי הארובה העליונה ועירב את הטומאה, הלכך הכל טמא (ברטנורא; "סודי טהורות"); ויש מפרשים: הכל טמא — כל מה שבבית למטה וכל מה שכנגד הארבות; אבל מה שבעליות שלא כנגד הארבות אינו טמא ("תפארת ישראל"); ויש מבארים: בין מלמעלן בין מלמטן — שנתן את הדבר על כל הארבות מלמעלן ומלמטן, הכל טמא — כל הכלים שכנגד הארבות טמאים, שאין הדבר חוצץ (חגרי"א). ודבר שאינו מקבל טמא — ואם נתן דבר שאינו מקבל טומאה, בין מלמעלן בין מלמטן — כמו שבארנו לעיל, אין טמא אלא תחתון — כל הבית התחתון, אבל הקומות העליונות טהורות, משום שהדבר הנתון על הארובה חוצץ בפני הטומאה המונחת למטה. ואפילו הדבר מונח על פי הארובה העליונה לא עירב את הטומאה אלא לגבי הבית התחתון, מפני שאין טומאה יוצאת בפתח מפותח טפח, אבל רואים אותו כאילו הוא נתון בארובה התחתונה ועירב את הטומאה למטה, הלכך הבית התחתון כולו טמא ("סודי טהורות").

באור משנה ו

ארבה שהיא בתוך הפית — בתקרה, והארובה פתוחה לחוץ, וקדרה — של חרס, נתונה תחתיה — תחת הארובה על רצפת הבית, שאם תעלה — הקדרה עד פי הארובה, אין שפתותיה נוגעות בארבה — שפי הקדרה קטן במעט מפי הארובה, באופן שהקדרה נכנסת לתוכה, אבל מכל מקום, ממלאת היא את כל חללה (ונקט התנא תנאי זה משום סיפא, כמו שנבאר להלן): טמא תחתיה — אם טומאה מן המת מונחת תחת הקדרה, והיא טומאה רצוצה, בתוכה — או שהטומאה מונחת בתוך הקדרה, או על גבה — למעלה מפיה. טמא בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — ומטמאה כל מה שכנגדה, אבל אינה מתפשטת לצדדים, וכל הנמצא בבית טהור; ברם, הקדרה עצמה טמאה, אפילו כשהטומאה תחתיה, שאף על פי שאין כלי חרס מיטמא מגבו, מכל מקום כאן, הואיל והטומאה בוקעת ועולה, הריהי מיטמאה מתוכה; וכן כל מה שבקדרה טמא, אפילו שלא כנגד הטומאה (ברטנורא; "סודי טהורות"). היתה — הקדרה — גבוהה מן הארץ טפח, טמא תחתיה — תחת הקדרה, או בפי' — תחת התקרה, תחתיה והפי' טמא — שהאוהל ברום טפח שתחת הקדרה ואוהל הבית אוהל אחד הם; תוכה וגבה — של הקדרה, טהור — שרואים את הקדרה כאילו עלתה עד פי הארובה ("גוד אסיק"). ונתונה היא בתוכה, וכיון שאינה מיטמאה מגבה, הריהי מצלת על עצמה עם דפנות האוהל (עיי' לעיל ה. ח). וחוצצת בפני הטומאה, שלא תיכנס לתוכה ("סודי טהורות"). וכל זה דווקא כשאין שפתותיה נוגעות בארובה, כמו שבארנו לעיל; אבל אם שפתותיה נוגעות בארובה, כלומר שאין הקדרה נכנסת לתוכה, אין הקדרה מצלת על עצמה, שאין כלי נעשה אוהל לחצוץ בפני הטומאה (הר"ם עפ"י התוספתא; "סודי טהורות"). בתוכה — אם הטומאה נתונה בתוך הקדרה, או על גבה — למעלה מפיה, הכל טמא — תוכה וגבה ותחתיה והבית טמאים, שהואיל והטומאה

ז היתה נתונה בצד האסקפה, שאם תעלה היא נוגעת במשקוף פותח טפח, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה או בפית — תחתיה והפית טמא, תוכה וגבה טהור; בתוכה או על גבה — הכל טמא. שאם תעלה אינה נוגעת במשקוף פותח טפח, או מדבקת במשקוף, טמאה תחתיה — אין טמא אלא תחתיה.

פרק אחד עשר

א הפית שננסדק, טמאה בחוץ — פלים שבפנים טהורין; טמאה בפנים, פלים שבחוץ — פית שמאי אומרים: עד שיהא בסדק ארבעה טפחים; בית הלל אומרים: כל שהוא. רבי יוסי אומר משום בית הלל: פותח טפח.

ב אכסדרה שננסדקה, טמאה בצד זה — פלים שבצד השני טהורים. נתן את רגלו או קנה מלמעלה — ערב את

פירוש ברטנורה

ז היתה נתונה. אקדירה קאי: בצד האסקפה. שהיתה מונחת על האסקפה מבחוץ ומשוכה לפנים כל כך שאם תעלה יש ממנה טפח תחת המשקוף. וכגון שהקדירה רחבה מלמטה הרבה וצרה מלמעלה כלפי פיה, דכי קיימא טפח תחת המשקוף עדיין כל פיה לחוץ: טומאה תחתיה. ברצוצה אירי: בוקעת ועולה. והבית טהור. וכגון שהטומאה מן המשקוף ולחוץ, דאי בטפח המשוך לפנים היה הבית טמא: תחתיה וחבית טמא. כיון דאיכא טפח ממנה לפנים שמביא את הטומאה לבית: תוכה וגבה טהור. דנצולת עם דופן הבית: הכל טמא. דנטמאה הקדירה ואינה חוצצת, ורואין את הטומאה כאילו היא תחתיה וחבית טמא: או מדבקת. שאין הקדירה תחת המשקוף כלל אלא למעלה דבוקה בצד המשקוף, ואין רוחב דבוקתה טפח: אין טמא אלא תחתיה. כיון דליכא טפח תחת המשקוף אין מביא טומאה לבית, והבית ותוכה וגבה הכל טהור:

יא א הבית שננסדק. גג הבית שנחלק על פני כולו לשני חלקים: טומאה בחוץ. לצד החיצון שבו הפתח: כלים שבפנים טהורים. שאין דרך טומאה ליכנס אלא לצאת: ובית הלל אומרים כל שהוא. בתוספתא מפרש כל שהוא דבית הלל ובלבד שיהא כחוט המשקולת. והלכה כבית הלל:

ב אכסדרה שננסדקה. תקרת האכסדרה שנחלקה לשנים: כלים שבצד השני טהורים. שאויר הסדק מפסיק, וגורם שאין הטומאה עוברת לצד השני: עירב

משניות מבוארות — קהתי

עיין ברטנורה ויתוספות יום טוב; ועיין "משנה אחרונה". טמאה תחתיה — תחת הקדירה, אין טמא אלא תחתיה — אבל תוכה וגבה והבית טהורים: תוכה וגבה טהורים. מפני שהיא מצלת עם דפנות האהל, אף על פי שאינה נוגעת בפתח טפח; והבית טהור. שהואיל ואין הקדירה נוגעת במשקוף פותח טפח אין האהל תחתיה מתחבר לאהל הבית להיות אוהל אחד, ואינו מביא את הטומאה לבית.

באור משנה א

הפית שננסדק — שגגו נסדק על פני כולו ונחלק לשני חלקים, חלק אחד סמוך לפתח, וחלק אחד לפנים, טמאה בחוץ — אם היתה טומאה מן המת בחלק החיצון של הבית, תחת חצי הגג הסמוך לפתח, פלים שבפנים — הכלים המונחים בחלק הפנימי של הבית, טהורין — שאין דרך הטומאה להיכנס לפנים אלא לצאת, ואוויר הסדק מפסיק בין החלקים שלא להיחשב כאוהל אחד; וכבר הזכרנו, שלגבי טומאה אין אומרים "לבוד" (פחות משלושה טפחים הוא כלבוד); טמאה בפנים — היתה טומאה בחלק הפנימי של הבית, פלים שבחוץ — הכלים המונחים בחלק החיצון של הבית, פית שמאי אומרים: עד שיהא בסדק ארבעה טפחים — אין הכלים טהורים אלא אם כן יש בסדק רוחב של ארבעה טפחים, שבכגון זה אוויר הסדק מפסיק ביניהם, ואף אין כאן משום סוף טומאה לצאת, שכיין שיש בסדק שיעור פתח להוצאת המת (כמו ששינונו לעיל ג, ו), הריהו מציל על החלק החיצון; אבל פחות מארבעה טפחים הרי דרך טומאה לצאת, ולכן הכלים שבחוץ טמאים; בית הלל אומרים: כל שהוא — אפילו בסדק כל שהוא הכלים שבחלק החיצון טהורים. ובתוספתא מפורש, שלדעת בית הלל צריך על כל פנים שיהא הסדק רחב כחוט המשקולת; אבל אם היה פחות מכן, הרי הם טמאים. וכן הלכה. רבי יוסי אומר משום בית הלל: פותח טפח — אם הסדק רחב טפח, הכלים שבחוץ טהורים.

באור משנה ב

אכסדרה — בנין עמודים המקורה בתקרה, שבונים לפני הבית, והוא פתוח משלושה צדדים, שננסדקה — תקרתה, ונחלקה כולה לשני חלקים, טמאה — מן המת, בצד זה — של הסדק, פלים שבצד השני — מעבר לסדק, טהורים — שאוויר הסדק מפסיק

בתוכה או על גבה נטמאה הקדירה, ואין כלי טמא מציל אפילו עם דפנות אוהלים, הלכך בוקעת הטומאה לתחתיה ומתפשטת משם בכל הבית, שהרי האוהל שתחתיה ואוהל הבית כאוהל אחד הם (ברטנורה: תפארת ישראל; "סדרי סהרות"). ויש גורסים: הכל טהור — כלומר הבית כולו טהור, וכן תחת הקדירה טהור; ברם, כנגד הטומאה למעלה עד לרקיע טמא (רמב"ם בפירושו למשנתנו; הל' טומאת מת סז, ה; עיין השגות הראב"ד שם; ועיין "כסף משנה" שם).

באור משנה ז

היתה — הקדירה — נתונה בצד האסקפה — בצד המפתן שלפני הבית מבחוץ, שאם תעלה — שאילו היתה הקדירה עולה עד המשקוף, היא נוגעת במשקוף פותח טפח — היתה דופן הקדירה ברוחב טפח על טפח נוגעת בצד החיצון של המשקוף, טמאה תחתיה — תחת הקדירה, והיא טומאה רצוצה, בתוכה — או שהטומאה בתוך הקדירה, או על גבה — למעלה מהקדירה, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — ומטמאה כל מה שכנגדה, אבל אינה מתפשטת לצדדים, והבית טהור, שכן מדובר כאן בכגון שהטומאה היא מחוץ למשקוף. היתה — הקדירה — גבוהה מן הארץ טפח — והרי שיש שם אוהל של טפח על טפח ברום טפח, טמאה תחתיה — תחת הקדירה, או בפית — או שהטומאה מונחת בבית, תחתיה והפית טמא — שהואיל ואילו היתה הקדירה עולה עד המשקוף היתה דופנה נוגעת במשקוף ברוחב טפח, לפיכך האוהל תחתיה מתחבר לאוהל הבית ונעשים אוהל אחד, ומביא את הטומאה מזה לזה; אבל תוכה וגבה טהור — שרואים את הקדירה כאילו עלתה ונתחברה למשקוף ("גוד אסיק"). והיא מצלת על עצמה עם דפנות האוהל וחוצצת בפני הטומאה. בתוכה — אם הטומאה בתוך הקדירה, או על גבה — מעל פי הקדירה, הכל טמא — שהקדירה נטמאה ואינה חוצצת, והרי הטומאה יורדת תחתיה ומתפשטת משם לבית, הלכך הכל טמא, כמו שבארנו במשנה הקודמת בענין הארובה. שאם תעלה אינה נוגעת במשקוף פותח טפח — היתה הקדירה הגבוהה מן הארץ טפח נתונה בצד מפתן הבית, שאם היתה עולה עד המשקוף לא היתה נוגעת בו אלא בפחות מטפח, או מדבקת במשקוף — או אפילו אין הקדירה נתונה למטה אלא היא באמת דבוקה למעלה במשקוף בפחות מטפח (תפארת ישראל;

הטמאה. נתן את הקנה בארץ — אינו מביא את הטמאה, עד שיהיה גבוה מן הארץ פותח טפח. ג סגס עבה וכפת עבה — אינן מביאין את הטמאה, עד שיהיו גבוהים מן הארץ פותח טפח. קפולים זו על גבי זו — אינן מביאות את הטמאה, עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח. היה אדם נתון שם — בית שמאי אומרים: אינו מביא את הטמאה; ובית הלל אומרים: אדם חלול הוא, והצד העליון מביא את הטמאה. ד היה משקיף בעד החלון והאחיל על קוברי המת — בית שמאי אומרים: אינו מביא את הטמאה; ובית הלל

פירוש ברטנורא

את הטמאה. לפי שנסתם האויר: בארץ. ברצפת האכסדרה כנגד הסדק שבתקרה: ג סגס. בנר צמר עב מאוד: וכופת. קורה עבה. אע"פ שגובה עובין יותר מטפח, אינן מביאין את הטמאה. אם נתנו בארץ כנגד הסדק שבתקרה האכסדרה, אלא אם כן יש תחתיה חלל טפח: קפולין. כמו טלית מקופלת. בגדים הרבה מקופלים זו על זו: עד שתהיה העליונה גבוהה מן הארץ טפח. ואע"פ שהבגדים נתונים תחתיה העליונה מביאה את הטמאה, הואיל וגבוהה מן הארץ טפח: היה אדם נתון שם. בארץ כנגד הסדק: חלול. חלל הגוף נחשב חלל אע"פ ששני מעיו לתוכו:

ד והאחיל על קוברי המת. היינו שהאחיל על המת: בית שמאי אומרים אינו מביא את הטמאה. בית שמאי למעמיהו, דחלל גופו לא חשיב חלל, הלכך אין מביא את הטמאה לבית. ובית הלל למעמיהו דחשבי ליה חלל, הלכך אע"פ שגופו רבוק בחלון, צד עליון שבו מביא את הטמאה לבית, דהא

משניות מברארות — קהתי

וביניהם ועושה אותם כשני אוהלים נפרדים. ואין להבדיל כאן בין כלים שבפנים לכלים שבחוץ, כמו במשנה הקודמת, שהואיל והאכסדרה פרוצה משלוש רוחותיה נמצא כל חלק פתוח לחוץ, ואין לחלק אחד יתרון על חברו ("סדרי סהרות"). נתן — אדם — את רגלו או קנה מלמעלה — על הסדק, ערב את הטמאה ("תוספות יום טוב"). נתן את הקנה בארץ — ברצפת האכסדרה, כנגד הסדק שבתקרה, אינו מביא את הטמאה — מצד אחד לצד השני, עד שיהיה גבוה מן הארץ פותח טפח — שבין הרצפה ובין הקנה יהיה חלל של טפח, שבכגון זה, הואיל וירד לתורת אוהל, רואים את הקנה כאילו עלה וסתם את הסדק שכנגדו ("גוד אסיק"). ושוב הכל נחשב כאוהל אחד ("מהרש"ם, "סדרי סהרות"), אבל אם אינו גבוה טפח, כיון שלא ירד לתורת אוהל, אין אומרים בו "גוד אסיק" ("סדרי סהרות"). ויש מפרשים, שאם הקנה גבוה טפח אומרים "גוד אחית", שרואים כאילו התקרה יורדת עד הקנה, וכיון שיש שם אוהל טפח, הריהו מביא את הטמאה לכל האכסדרה או לכל הבית; אבל אם אינו גבוה טפח, אף אם תרד התקרה עד הקנה מכל מקום הרי אין כאן אוהל טפח ("אליהו רבא"; "תפארת ישראל").

המהר"ם מפרש, שאם הקנה גבוה טפח אומרים בו "גוד אסיק" (כמו שהבאנו לעיל), אבל אם אינו גבוה טפח, הרי זו טמאה רצוצה אבל רבים תמהים על דבריו אלו, שהרי מדובר כאן בטמאה הנמצאת בצד אחד של האכסדרה, ולא תחת הקנה, ומה שייך כאן "טמאה רצוצה"? (עיין "משנה אחרונה", "תפארת ישראל", תוספות אנשי שם).

ויש מפרשים ("נפ"י הרא"ש"), שמדובר כאן בקנה שרחבו טפח, וכיון שיש תחת הקנה אוהל של טפח על טפח ברום טפח, הרי ממילא הטמאה עוברת תחת אוהל הקנה מצד אחד של האכסדרה לצד השני ("סדרי סהרות" בשם אחד מגאונים ירושלמי; וכוונת הדברים, שלפי טעם זה אין צריכים לטעם של "גוד אסיק").

באור משנה ג

סגס עבה — מעיל של צמר עבה, וכפת עבה — חתיכת עץ עבה, אינן מביאין את הטמאה — אם נתנם בארץ כנגד הסדק שבתקרה האכסדרה, עד שיהיו גבוהים מן הארץ פותח טפח — שיהא תחתיהם חלל טפח. אבל אם אין תחתיהם חלל טפח, אף על פי שהצד העליון שלהם גבוה מן הארץ יותר מטפח, מכל מקום אינם מביאים את הטמאה. קפולים זו על גבי זו — נתן בארץ כנגד הסדק שבתקרה האכסדרה בגדים מקופלים זה על זה (ברטנורא); ויש מפרשים: קיפל בנר בכמה קיפולים זה על גב זה

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה להשמיענו מחלוקת בית שמאי ובית הלל באדם המאחיל על המת. הנה — אדם — משקיף בעד החלון — והתכופף החוצה, והאחיל על קוברי המת — כלומר על נושאי המת לקבורו, שעברו אותה שעה על יד החלון, ונמצא שהאחיל על המת, בית שמאי אומרים: אינו מביא את הטמאה — לבית; בית שמאי הולכים לשיטתם, שחלל גופו אינו חשוב חלל, וכיון שנשען בגופו על אדן החלון, אין מקום לטמאה להיכנס, הלכך אינו מביא את הטמאה לבית; ובית הלל אומרים: מביא את הטמאה — וטעמם, כמו שבארנו במשנה הקודמת, שגופו של אדם נחשב כאילו הוא חלול, הלכך אף על פי שגופו רבוק בחלון, מכל מקום הצד העליון שבו נעשה אוהל להביא את הטמאה לבית, הואיל ויש חלל טפח בין הצד העליון של גופו לאדן החלון. ומודים — בית שמאי לבית הלל, שאם הנה — המשקיף בעד החלון, לבוש בכלי —

אומרים: מביא את הטמאה. ומודים, שאם היה לבוש בכליו, או שהיו שנים זה על גבי זה, שהם מביאין את הטמאה.

ה היה מטל על האסקפה, והאחילו עליו קוברי המת – בית שמאי אומרים: אינו מביא את הטמאה; ובית הלל אומרים: מביא את הטמאה.

ו הטמאה בבית, והאחילו עליו טהורין – בית שמאי מטהרין, ובית הלל מטמאין.
ז כלב שאכל בשר המת, ומת הכלב, ומטל על האסקפה – רבי מאיר אומר: אם יש בצוארו פותח טפח – מביא את הטמאה; ואם לאו – אינו מביא את הטמאה. רבי יוסי אומר: רואין את הטמאה; מכנגד המשקוף ולפנים – הבית טמא; מכנגד המשקוף ולחוץ – הבית טהור. רבי אלעזר אומר: פיו לפנים – הבית טהור; פיו

פירוש ברטנורא

איכא חלל גופו דהוי טפח: ומודים. בית שמאי באדם לבוש:

ה היה מוטל על האסקופה. מקצתו בתוך הבית ומקצתו חוץ לבית: אינו מביא את הטמאה. דאין כאן חלל:

ו והאחילו עליו טהורים. על מקצת גופו שבתוך: בית שמאי מטהרין. דאין באה תחתיו טומאה שבבית, דאין כאן חלל: ובית הלל מטמאין. דסברי אדם חלל הוא ובאה תחתיו טומאה, ואותן שהאחילו עליו בחוץ נטמאו:

ז ומת הכלב. דאילו חי אפילו כולו בבית, הבית טהור, דטומאה בלועה בבעלי חיים אינה מטמאה: ומוטל על האסקופה. וצוארו לפנים: אם יש בצוארו פותח טפח. רוחב הצואר טפח. ומשערין אותו על ידי חוט המקיף את הצואר. דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים: מביא את הטמאה. דצד העליון שבו מאהיל על הטומאה וממשיך את הטומאה לבית: ואם לאו. דאינו פותח טפח: אינו מביא את הטמאה. דלענין הבאת טומאה בעינן פותח טפח: רבי יוסי אומר רואים את הטמאה. בודקים בגופו של כלב את מקום הטומאה. אם היא מן המשקוף ולפנים, הבית טמא אע"פ שאין בצוארו רוחב טפח, דטומאה טמונה בוקעת ועולה, ונמצא שהבית האהיל על הטמאה. והלכה כר' יוסי: פיו לפנים. ונקב ונבו מבחוץ: הבית טהור. אם טומאה מבחוץ.

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ז

כלב שאכל בשר המת, ומת הכלב – שאלו היה חי אין הטומאה הבלועה שבתוכו מטמאה, ומטל על האסקפה – על מפתן הבית, וצוארו לצד הבית, רבי מאיר אומר: אם יש בצוארו פותח טפח – רוחב טפח על טפח, ומשערים את זה על ידי מדידת היקפו של הצואר (שכל שיש בהיקפו 3.14 טפחים יש בקוטרו טפח). מביא את הטמאה – לבית, שהצד העליון של הכלב מאהיל על הטומאה שבתוך גופו, ומתפשטת הטומאה דרך צוארו ופיו לתוך הבית: ואם לאו – שאין בצוארו פותח טפח, אינו מביא את הטמאה – לבית, שכל שאין בו פותח טפח אינו אוהל, ואינו מביא את הטמאה. רבי יוסי אומר: רואין את הטמאה – בודקים היכן הטומאה מונחת בגופו של הכלב, מכנגד המשקוף ולפנים – אם היא מונחת מן המשקוף ולפנים, הבית טמא – אף על פי שאין בצוארו פותח טפח, שטומאה טמונה בוקעת ועולה, ונמצא שהבית האהיל על הטומאה (ברטנורא): מכנגד המשקוף ולחוץ – ואם הטומאה מונחת מן המשקוף ולחוץ, הבית טהור – אף על פי שיש בצוארו פותח טפח. בגמרא (חולין קכו, א) מפרש רבא, שרבי יוסי חולק כאן על רבי מאיר בשני דברים: א) רבי מאיר סובר, שאם יש ברוחב הצואר פותח טפח, מביא את הטומאה, ורבי יוסי חולק עליו וסובר, שאין הטומאה נכנסת לבית אלא אם כן יש פותח טפח ברחב הצואר. וזהו שאומר: רואין את הטומאה – אם תוכל להיכנס דרך הצואר לבית, שדווקא אם יש בחלל הצואר פותח טפח, הטומאה נכנסת דרך הצואר לבית; אבל אם אין בחלל הצואר פותח טפח, אף על פי שיש ברוחב הצואר פותח טפח, הבית טהור. ב) לדעת רבי מאיר כל האסקופה נחשבת כלפנים, אפילו החלק שהוא מחוץ למשקוף, ורבי יוסי סובר, שאין האסקופה נחשבת כלפנים אלא באותו חלק שהוא מן המשקוף ולפנים, וזהו שאומר: מכנגד המשקוף ולפנים – כלומר אם פיו של הכלב מונח מן המשקוף ולפנים, הבית טמא – כשיש בחלל הצואר טפח על טפח, מכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור. רבי אלעזר אומר: פיו לפנים – אם פיו הכלב לפנים ואחוריו לחוץ, וכן הטומאה בחלק שבחוץ (ברטנורא), הבית טהור – כמבואר הטעם להלן: שהטומאה יוצאת דרך שוליו. היינו דרך בית הרעי, מקום שדרך המאכל לצאת, והואיל ושוליו בחוץ, הבית טהור.

בבגדיו, או שהיו שנים זה על גבי זה – משקיפים בעד החלון, שהם מביאין את הטמאה – שהואיל ובגדיו העליונים או האדם שלמעלה ממנו גבוהים מאדן החלון טפח, לפיכך נעשים הם אוהל להביא את הטומאה לבית; וגופו של האדם הנשען על החלון, הואיל והוא מקבל טומאה, אינו נחשב כסותם את האוהל, והטומאה נכנסת דרך אותו האוהל לבית (תפארת ישראל).

באור משנה ה

משנה זו מוסיפה ללמד מחלוקת בית שמאי ובית הלל במת שהאחיל על אדם. ה היה – אדם – מטל על האסקפה – שוכב על מפתן הבית, מקצתו בתוך הבית ומקצתו חוץ לבית, והאחילו עליו קוברי המת – שנושאי המת לקברו עברו דרך המפתן, והמת האהיל על האדם ששכב שם, בית שמאי אומרים: אינו מביא את הטמאה – לבית, שאף על פי שגוף האדם אינו חוצץ בפני הטומאה, ונמצאת הטומאה באה תחתיו, מכל מקום אינו נעשה אוהל להביא את הטמאה לבית, הואיל ואין תחתיו חלל טפח, והרי לשיטתם אין חלל גופו חשוב חלל: ובית הלל אומרים: מביא את הטמאה – שחלל גופו חשוב חלל, הלכך הצד העליון של גופו נעשה אוהל להביא את הטמאה, שבאה תחתיו מן המת שהאחיל עליו, לתוך הבית.

באור משנה ו

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד באדם המוטל על האסקופה.

הטמאה בבית – טומאה מן המת בבית, והיה אדם שוכב על האסקופה, ומקצתו בתוך הבית, והאחילו עליו טהורין – ובני אדם טהורים האחילו על מקצת גופו שבתוך. בית שמאי מטהרין – את אלו שהאחילו עליו, לפי שאינו נעשה אוהל להמשיך את הטומאה מן הבית לחוץ, והואיל ואין תחתיו חלל טפח; בית שמאי לשיטתם שחלל הגוף אינו חשוב חלל: ובית הלל מטמאין – את הטהורים שהאחילו עליו, שהואיל ולשיטתם חלל גופו נחשב חלל, הרי הצד העליון של גופו נעשה אוהל, ומביא את הטומאה מתחתיו שבבית לתחתיו שבחוץ, וכיון שאינו חוצץ בפני הטומאה, שאדם נעשה אוהל לטמא ולא לטהר, לפיכך אותם שהאחילו עליו בחוץ נטמאו.

לחזין – הבית טמא, שהטמא יוצאת דרך שוליו. רבי יהודה בן בתירא אומר: בין כך ובין כך – הבית טמא. כמה תשהה במקו? שלשה ימים מעת לעת. בעופות ובדגים, כדי שתפול לאור ותשרף; דברי רבי שמעון. רבי יהודה בן בתירא אומר: בעופות ובדגים מעת לעת. ח החדות שפפית ומנורה בתוכו, והפרח שלה יוצא וכפישה נתונה עליו, שאם תנטל המנורה וכפישה עומדת על פי החדות – בית שמאי אומרים: החדות טהור ומנורה טמאה. בית הלל אומרים: אף המנורה טהורה. ומודים שאם תנטל המנורה וכפישה נופלת – הכל טמא.

פירוש ברטנורה

דמשום המשכה לא מטמאין לה, שאין דרך מאכל לצאת דרך פי אלא דרך נקב בית הרעי: פיו לחזין. ושוליו לפני: הבית טמא. שהרי דרך פתח קמן זה היה סופה לצאת: בין כך ובין כך. בין פיו לפני בין פיו לחזין, בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין טומאה לחזין, בין יש בצוארו טמא בין אין בצוארו טמא, בכל ענין הבית טמא, דטומאה יוצאה בין דרך כניסתה בין דרך יציאתה: כמה תשהה. בשר המת. במקו. של כלב קודם שימות הכלב ושוב לא יטמא מפני שהיה חשוב כמעוכל: שלשה ימים מעת לעת. משעה שאכלה. כדאמרין [שבת דף ק"ה] גלוי וידוע לפני הקב"ה שמונותיו של כלב מועטין לפיכך משהה אכילתו בתוך מעיו שלשה ימים: בעופות ובדגים. אם אכלו בשר המת, כדי שתפול לאור ותשרף: ר' יהודה בן בתירא אומר וכו'. והלכה כרבי יהודה בן בתירא:

ח החדות. כמו הדות. והיינו בור והיינו דות, אלא שכור בחפירה דות בכנין: ומנורה בתוכו. בתוך הדות: והפרח של מנורה יוצא וכפישה נתונה עליו גרסינן. כלומר על הפרח. ופרח הוא הרחב שבראש המנורה שהנר יושב עליו. וכפישה, סל גדול שכובשים בו היותים לכומרן: על פי החדות. שאינה נופלת לתוכו: טהור. דניצול עם דופני האוהל, כדאמרין לעיל בפרק ה' [משנה ו']. והמנורה טמאה. מפני הפרח הוציא מן הדות, ואין הכפישה מצלת עליו. ואם תאמר, כיון דמנורה טמאה היאך הדות טהור, והלא היא מטמאה כמת עצמו דחרי הרי הוא כחלל. יש לומר, דמירי כגון דליכא מת בבית אלא חרב שנגע במת, ועל ידו מיטמא הבית והמנורה, וקימא לן דאין כלי עושה כלי אחר כיצא בו, כדפרישנא בפרק קמא: אף המנורה טהורה. דבתר ידיה אולינן ולא בתר פרחיה, והיא בתוך הדות קיימא וניצולת עם הדות: הכל טמא. בין הדות בין המנורה. כיון דאם תנטל מנורה כפישה נופלת לתוך הדות:

משניות מבוארות – קהתי

ורבי אלעזר מדבר בכלב שאין בחלל צוארו פותח טמא (תוספות סס), הלכך אין כאן משום המשכת הטומאה לבית דרך הצואר; פיו לחזין – אבל אם פי הכלב הוא לחזין ואחוריו לפני, הבית טמא – משום סוף טומאה לצאת, שהטמא יוצאת דרך שוליו – דרך בית הרעי שבאחוריו, כמו שכבר בארנו לעיל, והואיל ושוליו לפני לפיכך הבית טמא. רבי יהודה בן בתירא אומר: בין כך ובין כך – בין פיו לפני בין פיו לחזין, בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהיא לחזין, בין שיש בצוארו פותח טמא בין שאין בצוארו פותח טמא, בכל אופן הבית טמא – שהטומאה יוצאת בין דרך פיו בין דרך שוליו. כמה תשהה – הטומאה (בשר המת). במקו. של כלב קודם שימות ולא טמא עוד, משום שהיה נחשב בשר המת שאכל כמעוכל? שלשה ימים מעת לעת – משעה שאכל את בשר המת, וזהו זמן עיכולו של כלב, כמו שמובא בגמרא (שבת קנ"ב): "גלוי וידוע לפני הקב"ה שמונותיו של כלב מועטין. לפיכך משהה אכילתו בתוך מעיו שלושה ימים". בעופות ובדגים – שאכלו בשר המת, זמן עיכולם: כדי שתפול לאור ותשרף – כשיעור שתפול הטומאה שאכלו לאש ותשרף. דברי רבי שמעון. רבי יהודה בן בתירא אומר: בעופות ובדגים – זמן עיכולם, מעת לעת – יממה שלמה; והוא הדין בכל בהמה (עין פ"ה ט, ה). והלכה כרבי יהודה בן בתירא.

באור משנה ח

החדות – כמו הדות. והיינו מרתף הבני בקרקע, כמו ששינוי בברייתא (בבא בתרא טז, א): "אחד הבור ואחד הדות בקרקע, אלא שהבור בחפירה והדות בבנין", שפפית – שטומאה מן המת מונחת בו, ומנורה בתוכו – בתוך החדות, והפרח שלה – של המנורה, יוצא – למעלה מתוך חלל החדות, ומכסה את עובי דופןה, אבל אינו בולט לתוך הבית (דמ"ט; "תפארת ישראל"), וכפישה – כמין סל גדול, והיא אינה מקבלת טומאה, נתונה עליו – על הפרח, ויש הפסק אויר בין הכפישה לחדות, אבל רוחב שטח הכפישה כרוחב שטח החדות, שאם תנטל המנורה – משם, וכפישה עומדת על פי החדות – תישאר הכפישה עומדת על פי החדות ומכסה אותו, ולא תפול לתוכו, בית שמאי אומרים: החדות טהור – כל מה שבתוך החדות טהור, שהכפישה מצלת עליה עם דפנות אוהלים,

המפרשים נדחקים בדברי בית שמאי: כיון שהמנורה טמאה, היאך החדות טהור, והלא המנורה מטמאה כמת עצמו, מדין "חרב הרי הוא כחלל"? אלא יש לומר שמדובר כאן בכגון שאין מת בבית אלא חרב שנגעה במת, ועל ידה טמא הבית וטמאה המנורה, והלכה היא שאין כלי עושה כלי כיצא בו (ה"ש; ברטנורה).

ואמנם לשיטת הסוברים שדין "חרב הרי הוא כחלל" אינו נוהג אלא בכלי מתכת בלבד, אין קושיה זו אלא משום שה"ש מפרש על פי התוספתא שמדובר כאן במנורה של מתכת. אבל לשיטת הרמב"ם, שדין "חרב הרי הוא כחלל" נוהג בכל הכלים, הרי הקושיה היא אף במנורה שאינה של מתכת אלא של עץ.

ברם, לשיטת הרמב"ם אין כאן קושיה כלל, שכן לשיטתו הדין של "חרב הרי הוא כחלל" אינו אלא לענין מגע בלבד; שהנוגע בכלי שנטמא במת, הריהו כנוגע במת עצמו, אבל לא לענין טומאת אוהל, כלומר שהכלי שנטמא במת אינו מטמא באוהל כמת (עין רמב"ם הל' טומאת מת ג. ג. יג). ומכאן, שלדעת בית שמאי, אף על פי שהמנורה טמאה, מכל מקום שאר הדברים שבחדות, שלא נגעו במנורה, טהורים ("תפארת ישראל", "סדרי טהורות").

פרק שנים עשר

פירוש ברטנורא

נָסֵר — לוח עץ, **שֶׁהוּא נִתָּן עַל פִּי תַנּוּר חֶדֶשׁ** — של חרס, שעדיין לא הוסק, וכיון שלא נגמרה מלאכתו, אינו מקבל טומאה, ואין דינו ככלי; ומדובר כאן בתנור העומד בחוץ, תחת כיפת השמים, ו**עוֹדָרָה מִקֵּל צִדְדֵי פְּתוּחַ טֶפֶח** — והנסר בולט סביב לתנור מכל צדדיו ברוחב טפח על טפח: **טֶמְאָה תַּחְתּוֹ** — היתה טומאה תחת עורף הנסר, **פְּלִים שֶׁעַל גִּבּוֹ** — שעל גבי הנסר, **טְהוּרִים** — שהואיל והתנור אין דינו ככלי, לפיכך הנסר הנתון עליו נעשה אוהל, וחוצץ בפני הטומאה; **טֶמְאָה עַל גִּבּוֹ** — על גבי הנסר, **פְּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ טְהוּרִים** — מאותו הטעם שבארנו לעיל, שהאוהל חוצץ בין בפני הטומאה שלמטה ובין בפני הטומאה שלמעלה. ו**יִבְשָׁן** — אבל אם הנסר נתון על פי תנור ישן, המקבל טומאה מתוכו, ודינו ככלי, **טֶמֶא** — הכל טמא; בין שהטומאה היתה תחת הנסר ובין שהיתה על גביו, כל הכלים שתחתיו ושעל גביו טמאים, שהואיל והנסר נסמך על תנור ישן, שדינו ככלי, לפיכך נעשה אוהל לטמא ולא לטהר, שאוהל הנסמך על כלי מביא את הטומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה; ואף התנור עצמו טמא, שאף על פי שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו, מכל מקום הואיל והטומאה מתפשטת סביב לתנור מכל הצדדים, אנו אומרים שמתפשטת היא תחת כל הנסר, ואפילו כנגד פי התנור, ונכנסת לתוכו ומטמאת; ואין הנסר המכסהו מציל עליו אלא אם כן היה דבוק בו בצמיד פתיל, כדין תנור העומד באוהל המת. **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר** — לפי התיספּתא

טְמֵאָה בִּינְיָהֶם — הֵם טְמֵאִים; רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר.
ב סְרִידָה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל פִּי הַתְּנוּרָה מִקֶּף צִמִּיד פְּתִיל, טְמֵאָה תַּחְתָּיו אוֹ עַל גְּבִיו — הִפֵּל טְמֵא. כְּנָגֵד אוֹרֵיו שֶׁל
הַתְּנוּרָה — טְהוֹר. טְמֵאָה כְּנָגֵד אוֹרֵיו שֶׁל הַתְּנוּרָה — כְּנָגֵדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא.

פירוש ברטנורא

דמאין, והכי איתא בתוספתא: נתון על שני תנורים. ראש הנסר על תנור זה וראשו השני על תנור אחר וטומאה בין שני התנורים. ובתנורים ישנים איירי. ואדור רבנן למעמיהו ורבי יוחנן בן נורי למעמיהו. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי:
ב פרידא. כמין שבכה של חרס. תרגום מעשה רשת, עובר סרדא. והיא חלקה ועודפת חוץ לתנור טפח מכל צד: **הִפֵּל טְמֵא.** כלים שתחתיה ושעל גבה חוץ מכלים שעל גבה כנגד אוירו של תנור, לפי שהאוהל מביא טומאה תחתיה כל סביב התנור וחוזרת ובוקעת למעלה. ואף כשהטומאה למעלה, בוקעת למטה ומשכבת סביב וחוזרת ובוקעת למעלה: **כְּנָגֵד אוֹרֵיו שֶׁל הַתְּנוּרָה.** שהרי הוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק: **כְּנָגֵדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא.** אבל מה שתחתיו טהור:

משניות מבוארות – קהתי

תנורים — כלומר לא זו בלבד כשיש לו עודף מכל צדדיו, אלא אף כשאורך הנסר ממזרח למערב, נתון ראשו אחד על התנור שבמזרח וראשו השני על התנור שבמערב, ואינו עודף חוץ לתנורים, אלא שרק רוחב הנסר מצפון לדרום עודף על התנורים מזה וזוה בפותח טפח, באופן שכל תנור אין לו עודף אלא משלוש רוחותיו, היינו צפון ודרום וחלל פותח טפח שביניהם, טומאה ביניהם. הם טמאים — שגם כשהטומאה אינה מקפת אותו אלא משלוש רוחותיו, אנו אומרים, שהטומאה מתפשטת תחת כל הנסר גם כנגד התנורים ונכנסת לתוכן ומטמאתן.

באור משנה ב

סְרִידָה — כמין עריבה של חרס; ויש מפרשים: כמין רשת; ואינה מקבלת טומאה, **שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל פִּי הַתְּנוּרָה** — של חרס, וסתם תנור היינו ישרן, **מִקֶּף צִמִּיד פְּתִיל** — שהסרידה מחוברת לתנור בצמיד פתיל והיא עודפת מכל צדדי התנור בפותח טפח, כמו ששנינו בנסר (במשנה הקודמת): **טְמֵאָה תַּחְתָּיו אוֹ עַל גְּבִיו** — כלומר תחת עודף הסרידה או על גבי העודף; ויש גורסים: טומאה תחתיה או על גבה — כלומר תחת או על גבי הסרידה, ואף לפי גירסה זו הכוונה לעודף, **הִפֵּל טְמֵא** — כל מה שתחת העודף או על גביו טמא, שאין הסרידה חוצצת בפני הטומאה (כמו שנבאר הטעם בשולי משנתנו): **כְּנָגֵד אוֹרֵיו שֶׁל הַתְּנוּרָה** — אבל כל מה שנמצא על גבי הסרידה כנגד אוירו של תנור, **טְהוֹר** — שהואיל והתנור מוקף צמיד פתיל הריהו מפסיק את הטומאה שלא תתפשט כנגד אוירו. **טְמֵאָה כְּנָגֵד אוֹרֵיו שֶׁל הַתְּנוּרָה** — היתה טומאה מונחת על הסרידה כנגד אוירו של תנור, **כְּנָגֵדוֹ** — כנגד התנור, **עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא** — אבל תחת התנור ותחת עודף הסרידה או על גביו טהור, שאין הטומאה בוקעת לתנור, הואיל והוא מוקף צמיד פתיל, ואף אינה מתפשטת לצדדים, שהרי אין שם אוהל כנגד הטומאה שיביא אותה לצדדים, מאחר שהתנור שכנגדה סתום וממלא שם כל החלל (**טַסְדִּי טַהוֹרֹת**).

מה שבארנו לעיל, שאין הסרידה חוצצת בפני הטומאה, נאמרו על כך במפרשים טעמים שונים.

יש מפרשים, שמדובר במשנתנו בסרידה חלקה שאין לה לזבז (מסגרת שפה סביב), וכיון שאינה חשובה, אינה חוצצת. אבל סרידה שיש לה לזבז, הואיל והיא חשובה, הריה חוצצת; או שמא הטעם הוא, שסרידה שאין לה לזבז ראויה לשכיבה ומקבלת טומאה, הלכך אינה חוצצת, אבל כשיש לה לזבז, אינה ראויה לשכיבה, ואינה מקבלת טומאה, הלכך היא חוצצת (הו"ש: ברטנורא: עיין רמב"ם שמפרש משנתנו בסרידה שיש לה לזבז; ועיין "תפארת ישראל").

אין רבי יוחנן מטהר אלא את התנור, שהואיל והוא מכוסה, סובר הוא, שאין הטומאה נכנסת לתוכו; אבל הכלים שתחת הנסר ועל גביו, אף לדעתו טמאים. **נָתוּן** — הנסר, **עַל פִּי שְׁנֵי הַתְּנוּרִים** — ישנים (הו"ש: ה"ב), ואף כאן מדובר בכגון שהנסר עודף מכל צדדיו בפותח טפח (והראב"ד). **טְמֵאָה בִּינְיָהֶם** — בין שני התנורים, תחת הנסר, **הֵם טְמֵאִים** — התנורים טמאים, וכל שכן הכלים שתחת הנסר ועל גביו, כמו שבארנו הטעם ברישא; **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר** — את התנורים, כשיטתו ברישא.

בארנו משנתנו כפשוטה על פי הו"ש, הו"ב והראב"ד. אבל יש מפרשים אותה בדרכים אחרות. במיוחד מתלבטים מפרשים אחדים בביאור הסיפא, שכן לפי באורנו קשה, מה באה הסיפא להשמיענו? וכן כותב הרא"ש: "צריך עיון, מה משמיעה לנו סיפא זו?"

והרי פירושים אחרים למשנתנו.
 בבאור דעתו של רבי יוחנן בן נורי כותב הגר"א, שרבי יוחנן בן נורי מטהר הכל (לא רק את התנור, כפי שבארנו עפ"י התוספתא. שכן להגר"א גירסה אחרת שם). וטעמו הוא, שאף על פי שתנור מקבל טומאה, אין טומאתו אלא מגזירת הכתוב, אבל אינו חשוב כלי; ולענין חציצה בפני הטומאה בכלי תלוי הדבר ולא במה שמקבל טומאה, שהרי כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה, אף על פי שאינם מקבלים טומאה, מכל מקום אם אוהל נסמך עליהם, אינו חוצץ בפני הטומאה, משום שכלי הם. לפיכך נסר שנסמך אפילו על תנור ישרן, אף על פי שהתנור מקבל טומאה, מכל מקום הואיל ואינו כלי, הרי הנסר נעשה אוהל אף לטהר, וחוצץ בפני הטומאה, שאם הטומאה תחת הנסר, כלים שעל גביו טהורים, ואם הטומאה על גביו, כלים שתחתיו טהורים ואף התנור טהור, הואיל ואינו כלי אלא אוהל, ובאוהל אין צורך בצמיד פתיל אלא בכיסוי בלבד (עיין "תפארת ישראל", שאף הוא מפרש לפי הגר"א).

והסיפא מבוארת ע"י הגר"א עפ"י התוספתא:

נתון על פי שני תנורים — פירוש: שני תנורים האמורים למעלה, האחד חדש ואחד ישן, טומאה ביניהם. הם טמאים — בין התנורים בין הכלים, שהואיל ותנור ישן סומך את אוהלו מצד אחד, אינו חוצץ בפני הטומאה.

רבי יוחנן בן נורי מטהר — שהולך הוא לשיטתו, שאף התנור הישרן אינו כלי, והאוהל הנסמך עליו חוצץ בפני הטומאה. וזהו ששנינו בתוספתא (יג, א) "היה ראשו אחד נתון על פי תנור חדש וראשו אחד נתון על פי תנור ישן, או שהיו שניהם ישנים וכו' טמאין. והתנורים טמאין: ורבי יוחנן בן נורי מטהר (עיין "משנה אחרונה"). הרמב"ם מפרש את הסיפא בדרך אחרת, שכן הוא כותב בחיבורו (הל' טומאת מת יב, ד): "נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפילו ישנים, ועודף מחוצה לתנור זה ומחוצה לתנור זה. והיתה טומאה תחתיו. בין שני התנורים ביניהם בלבד טמא: אבל כלים שתחת שני הקצוות מחוצה לתנורים — טהורים. שהרי הן כשני אוהלים זה בצד זה" (עיין "כסף משנה", והשגת הראב"ד שם; ועיין תוספות אנשי שם על משנתנו). אף בעל "סדרי טהרות" מפרש את הסיפא על פי הרמב"ם: נתון על פי שני

ביאור עם "שפה ברורה – עזו והדר"

רש"י

דף עה עמוד א. מקשה הברייתא: **אָלָא** - אם אכן נבלע המן באיבריהם ולא הוצרכו לנקביהם, **מָה** - כיצד **אָנִי מְקַנְיִים** את האזהרה שהזהירו בני ישראל (שם כג יד), **'וַיִּתֵּד תַּהֲיֶה לָּךְ עַל אֲזַנְךָ (וַיִּצְאָתָּ שְׁמָה חוּץ)**, לכסות בה את הצואה. ומתרגמת: משום אכילת דְּבָרִים שֶׁתִּגְרִי אֻמּוֹת הָעוֹלָם מוֹכְרִין אוֹתָן לָהֶם, שלא נבלעו באיבריהם. **רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן פְּרָטָא חוּלֵק וְאוֹמֵר, אֵף דְּבָרִים שֶׁתִּגְרִי אֻמּוֹת הָעוֹלָם מוֹכְרִין לָהֶן, מִן מַפְיָן** - המן מסמסן וביטלן, ולא נצרכו לנקביהם כלל, **אָלָא מָה אָנִי מְקַנְיִים 'וַיִּתֵּד תַּהֲיֶה לָּךְ עַל אֲזַנְךָ, לְאַחֵר שֶׁפָּרְחוּ** - לאחר שהתלוננו על המן שאינו יוצא מאיבריהם, שאז **אָמַר תַּקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא, אָנִי אֲמַרְתִּי** [-רצייתי ש] **יִהְיֶה כְּמִלְאָבִי הַשָּׁרֵת, עֲבָשׁוּ אָנִי מִטְרִית אוֹתָם לִלְכַּת שְׁלֹשׁ פְּרָסָאוֹת** כדי לצאת מן המחנה ולהיפנות. ומניין שהיו צריכים ללכת שלש פרסאות כדי להיפנות, **דְּבָתִּיב** על שטחו של מחנה ישראל (במדבר לג יט) **'וַיִּחַנּוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיִּשְׁמָת עַד אֶבֶל הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, לְדִידִי חָזִי לִי תַּחֲוֹא אֲתֵּרָא** - אני ראיתי את המקום ההוא, **וְהָיָא תַּלְתָּא פְּרָסִי** - והיה ארכו שלש פרסאות. **וְתָנָא** - והרי שנינו בברייתא, **בְּשִׁנְפָּנִין** - כשרצו בני ישראל להיפנות במדבר, **אִין נִפְנִין לֹא לַפְּנִיָּה וְלֹא לַצִּדִּדִּיָּה** שמא ילכו ענני הכבוד לאותו כיוון, **אָלָא לְאַחֲרֵיהֶן**, כי בודאי לא יחזרו העננים לאחור. נמצא, שאותם ששהו בקדמת המחנה הלכו את כל ארכו לאחור כדי להיפנות.

בתלונת בני ישראל על המן נאמר (במדבר יא ו), **'וַעֲתִידָה נַפְשֵׁנוּ יִבְשָׁה אִין כָּל בְּלָתִי אֵל הָמָן עֵינֵינוּ**. הגמרא מפרשת את תלונתם: **אָמְרוּ** - בני ישראל התלוננו, **עֲתִיד מִן זֶה שֶׁתִּיפֹחַ** [-יתפח] **בְּמַעֲיָהֶם** [של עצמם] וימותו, שהרי **כְּלוּם** [-וכי] **יֵשׁ יֶלֶד אִשָּׁה שֶׁמְכַנְיִים** לגופו דבר מאכל **וְאִינוּ מוֹצִיאִי אוֹתוֹ. וְכִשְׁנֵאֲמָרוּ דְּבָרִים** - דרשה זו **לַפְּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר לָהֶם, לִפִּי זֶה אֵל תַּקְרִי** בפסוק האמור על המן (תהלים עח כה) **'לָחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ, אָלָא 'לָחֶם אֲבִירִים, כְּלוֹמַר דְּבַר שֶׁנִּבְלַע בְּמֵאֲתִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה אֲבִירִים. אָלָא מָה אָנִי מְקַנְיִים 'וַיִּתֵּד תַּהֲיֶה לָּךְ עַל אֲזַנְךָ בְּדָבָרִים שֶׁבִּאִין לָהֶם מִמִּדְּיָנָה הֵם** - שקנו מותגרי האומות, שלא נבלעו באיבריהם. **דְּבַר אַחֵר** - דרשה אחרת בפסוק, **'לָחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ'**

דף עו עמוד א. **זֶה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, שֶׁיֵּרֵד לוֹ מִן לְמַרְגְּלוֹת הַר סִינִי** בשעה שהמתין שם למשה ארבעים יום כשעלה בהר לאחר מות תורה, **בְּשִׁיעוּר בְּנֵגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל**. שכן **בְּתִיב הָכָא 'לָחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ, וּבְתִיב הָתָם** (במדבר כז יח) **'קַח לָךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ, לְמַדְנוּ שֶׁ'אִישׁ' הָאִמּוֹר בַּעֲנִין הָמָן הוּא יְהוֹשֻׁעַ הַקָּרוֹי 'אִישׁ'.**

מקשה הגמרא: **וְאִימָא** שכוונת הכתוב ל**מִשָּׁה** שאף הוא קרוי איש, **דְּבָתִּיב** (שם יב ג) **'וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנּוּ מָאד'**. מתרצת הגמרא: **דְּנִין 'אִישׁ מִ'אִישׁ, וְאִין דְּנִין 'אִישׁ מִ'וְהָאִישׁ'**. כלומר, עדיף לומר ש'איש' האמור במן הוא יהושע שנאמר בו 'איש' מאשר לפרש שהוא משה שנאמר בו 'והאיש', כיון שבגזירה-שוה דנים את זו השוה יותר בתיבותיה.

שְׂאֵלוּ תַלְמִידָיו אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, מַפְנֵי מָה לֹא יֵרֵד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מִן רַק פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה לכל השנה, אלא נעשה בכל יום נס חדש. **אָמַר לָהֶם, אֲמַשּׁוּל לָכֶם מָשָׁל כְּדִי לְבַאֵר אֶת הַסִּיבָה. לְמָה הִדְבַּר דּוֹמָה, לְמִלָּה בְּשָׁר וְדָם שִׁישׁ לוֹ בֶּן אַחֵר, פֶּסֶק לוֹ לְקַבֵּל אֶת מוֹזוֹנְתָיו פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה, וְלֹא הָיָה מְקַבֵּל פָּנֵי אָבִיו אָלָא פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה כְּדִי לְקַבְּלָם. אֵךְ כִּיּוֹן שֶׁרָצָה הַמֶּלֶךְ שֶׁהָבִן יִזְכּוּר אוֹתוֹ תְּמִיד, עָמַד וּפֶסֶק מוֹזוֹנְתָיו בְּכָל יוֹם, וְהָיָה מְקַבֵּל פָּנֵי אָבִיו כָּל יוֹם. אֵף יִשְׂרָאֵל, מִי שִׁישׁ לוֹ אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה בָּנִים, הָיָה דּוֹאֵג וְאוֹמֵר שְׂמָא לֹא יֵרֵד מִן לְמַחֵר וְנִמְצָאוּ בּוֹלָן מִתִּים בְּרָעָב. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ, נִמְצָאוּ בּוֹלָן מְכֻוֹנִים אֶת לִבָּם וּמִתְפַּלְלִים לְאַכְיָהֶן שְׁבַשְׁמִים. דְּבַר אַחֵר, הַטַּעַם שֶׁהָמָן יֵרֵד בְּכָל יוֹם, לִפִּי שֶׁעַל יְדֵי כֵךְ הָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּשָׂחֳוֹא חָם, וְרָצָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַטִּיב לָהֶם בְּשִׁלּוּמוֹת. דְּבַר אַחֵר - טַעַם נוסף, מַפְנֵי מִשְׁאֵי תַּדְרֹךְ שֶׁלֹא יִצְטָרְכוּ לִשְׂאֵת אוֹתוֹ עִמָּם בְּמִסְעוּתֵיהֶם לְכָל מְקוֹם.**

פרק תשיעי - הכותב לאשתו

משנה

משנתינו עוסקת בבעל הרוצה לוותר על הזכויות שיש לו בנכסי מלוג של אשתו, באיזה לשון מועיל סילוק מהם: הכותב לאשתו, דין ודברים אין לי ו-לא יהיה לי בנכסי, אף שכתב לה כן, מכל מקום הרי זה אוכל פירות נכסיה בחייה, וכמו כן אם מתה, הרי הוא יורשה. מבררת המשנה: אם בן הדין, למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסי, כלומר, מה התועלת באמירה זו, שאם מתה האשה את נכסיה לאדם אחר וכן אם נתנה האשה במתנה את נכסיה לאדם אחר, הרי הקנין קיים, והבעל אינו יכול לבטל את הקנין.

ואם כתב לה הבעל דין ודברים אין לי בנכסי ובפירותיהן, הרי זה אינו אוכל מפירות הנכסים בחייה, שכן ויתר לה במפורש על זכות זו. ומכל מקום אם מתה יורשה, משום שזכות זו לא נכללה בלשון הויתור. רבי יהודה חולק ואומר, אף אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסי ובפירותיהן לעולם הוא אוכל את פירות הפירות של נכסיה, כלומר, אם מכרה פירות שגדלו בקרקע וקנתה בדמיהם קרקע, הבעל אוכל את פירות אותה קרקע. ואינו מסתלק גם מפירות הפירות, עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסי ובפירותיהן ובפירותיהן פירותיהן עד עולם.

ואם כתב לה הבעל, דין ודברים אין לי בנכסי ובפירותיהן ובפירותיהן פירותיהן ובמותר, הרי נסתלק במפורש מכל זכויותיו בנכסיה, בין לענין אכילת הפירות, ובין לענין הירושה, ולכן אינו אוכל פירות ופירות פירות בחייה, ואף אם מתה האשה בחייו יורשה. רבן שמעון בן גמליאל חולק ואומר, אף אם כתב לה הבעל דין ודברים אין לי בנכסי וכו' בחייו ובמותר, אם מתה בחייו יורשה, מכיון שדין זה שהבעל יורש את אשתו הוא מן התורה, ואינו יכול להתנות שלא יירש את נכסיה, מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה, דהיינו על ירושת הבעל את אשתו שהיא מדין תורה, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאי בטל.

* * *

גמרא

רבי חייא שנה בברייתא את הדין האמור במשנתינו בנוסח שונה במקצת: תני רבי חייא, 'האומר' לאשתו, שאף אם לא עשה קנין ולא כתב לה כך, הרי הוא מסתלק מנכסיה באמירה בלבד.

* * *

הגמרא מקשה על מה ששינו במשנה שהבעל יכול לוותר על זכויותיו בנכסי מלוג של אשתו: ובי כתב לה ה' - ואם כתב לה לשון דין ודברים אין לי בנכסי, מאי ה' - מה בכך, מדוע מועילה לענין שדה של שותפים, האומר לחבירו השותף עמו בשדה דין ודברים אין לי על שדה זו, וכן אם אמר לו אין לי עסק בה, וכן אם אמר לו יי מסולקת הימני - מהשדה, לא אומר כלום, משום שאין בלשונות אלו משמעות שנותן לו את חלקו בשדה במתנה, אלא לשון תפילה, ולכן לא איבד את זכותו בשדה. ואם כן קשה מדוע פסקה המשנה שהאומר 'דין ודברים אין לי בנכסי' הסתלק מזכויותיו בנכסיה.

מתרצת הגמרא: אמרי רבי רבי ינאי - אמרו בבית מדרשו של רבי ינאי, אכן כשאדם רוצה להעביד חפץ שלו לחברו צריך להיותו בלשון מתנה, אך משנתינו עוסקת בכותב לה דין ודברים אין לי

בנכסי ופירות ארוסה - כשהיא רק מאורסת לו, לפני שזכה בנכסים, שבוין שעדיין לא זכה בהם, אינו צריך לשון מתנה ויכול להתנות שלא יזכה בנכסיה בעתיד. והטעם לדין זה, הוא בדרך כהנא, דאמר רב כהנא נחלה בהא לאדם מקום אחר, כלומר, שלא באה ירושה מאבותיו אלא על ידי מעשיו, כגון נחלת אשתו, שעל ידי נישואיו תיקנו חכמים שיירש את נכסיה, ואינה כירושת אבותיו, אדם מתנה עליה - יכול אדם להתנות שלא יירשה ומחילתו מועילה. ומועיל תנאי לעקור את נחלתו העתידה לבא, ודינו מכיון שחכמים תיקנו תקנה זו לטובתו. יכול הוא להתנות שלא לקבלה ואף כאן יכול הוא להתנות שלא לקבל את הזכויות שתיקנו לו חכמים בנכסי אשתו, וברבא - ודין זה הוא כדברי רבא, דאמר רבא, האומר אי אפשי - איני רוצה בתקנת חכמים שתיקנו לטובתי כגון זו [שהגמרא תביא בסמוך], שומעין לו ומקיימים את דבריו, מכיון שחכמים תיקנו את התקנה לטובתו, ואם הוא אומר שאין זו טובתו יכול להתנות עליה ולבטלה.

מבאר הגמרא: מאי כגון זו - לאיזה תקנת חכמים התייחס רבא באומר כגון זו. בדרך הו' אומר רב - כוונתו הייתה לדברי רב הו' בשם רב, דאמר רב הו' אומר רב, אף שתיקנו חכמים שהבעל חייב במוזנות אשתו, והיא חייבת לתת לו את שבר מעשה ידיה, מכל מקום יכול אשה שתאמר לבעלה איני ניו'נת - איני רוצה לקבל ממך את מוזנותי, ואיני עושה - ואיני נותנת לך שבר פעולותי. ועל כך אמר רבא, שכל מקום שנתקנה תקנה לטובת האדם יכול לומר שאינו רוצה בטובה זו ומתבטלת תקנת חכמים. מקשה הגמרא: אי ה' - אם כן, שהטעם שמועילה אמירת דין ודברים אין לי בנכסי כיון שזכות זו היא תקנת חכמים שתיקנו לטובתו, מדוע העמיד רבי ינאי את משנתינו דווקא במקרה שכתב לה בעודה ארוסה, הרי אפילו אם כתב לה לשון זו בעודה נשואה, נמי - גם כן ראוי שיוכל הבעל למחול על זכותו בנכסים. מתרצת הגמרא: אמר אביי, באופן שהיא כבר נשואה, ידו של הבעל בנכסי אשתו נחשבת כידה של האשה, והרי הוא כשותף בנכסיה, ואם בא לוותר על זכותו, הרי הוא צריך להוציא זאת מרשותו בלשון מתנה ולא בלשון ויתור.

רבא מביא את התירוצו בנוסח אחר: רבא אומר, באשה שהיא כבר נשואה ידו של הבעל עדיף מידה. מבאר הגמרא: הנפקא מינה בין אביי לרבא אינה נוגעת לסוגייתנו, אלא לענין שומעין יבם - אשה שמת בעלה ללא זרע, וממתינה לייבום.

* * *

בתחילת הסוגיא הובאה ברייתא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו, ואין לי עסק בה, וידי מסולקת הימנה, לא אמר כלום, ולא איבד את זכותו בשדה. הגמרא מביאה דיון בענין זה: איכא להו - נסתפקו בני הישיבה, קנו מידי - אם עשה השותף גם קנין סודר [חליפין] ולא רק אמר לחבירו דין ודברים אין לי בשדה זו, מהו הדין, האם אנו אומרים שבמעשה הקנין נתכוון רק לחזק את מה שאמר, וממילא לא יועיל הקנין כשם שהאמירה לא מועילה, או שכונתו במעשה הקנין להקנות את גוף הקרקע לחבירו, וממילא יועיל הקנין.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בספק זה: אמר רב יוסף, מידי ודברים קנו מידי - הקנין לא נעשה אלא על הדברים שדברו ביניהם מתחילה היינו דין ודברים אין לי בקרקע זו, ומכיון שלא היה דיבור טוב, לא מועיל קניינו. רב נחמן אומר, מנופה של קרקע קנו מידי - כלומר, נתכוון להקנות את גוף הקרקע במתנה לחבירו, ומועיל קניינו. אמר אביי, מסתברא מילתא דרב יוסף - מסתבר לומר כדברי רב יוסף, שאין לקנין תוקף

כתובות. הכותב לאשתו – פרק תשיעי דף פג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינליץ) ריא רש"י

משנה הכותב אם כן למח כתב לה כו' – בגמרא מפרש טעמא: הכי גרסינן. רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות – ובגמרא מפרש אלו הן פירי פירות. שמתנה על מה שכתוב בתורה – דקסבר, ירושת הבעל דאורייתא. ובבבא בתרא (קא.ב) נפקא לן מהאי קרא: "לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה"; האי "וירש אותה" יתירא הוא.

לדרשא שהאיש יורש את שארו, ושאר – זו אשתו. ואף על גב דשאר דקרא לאו אשתו היא, דהא כתיב ביה "ונתתם את נחלתו לשאר", וליכא למימר שחירש האשה את בעלה, דהא "ממשפחתו" כתיב, מיהו גבי קרא יתירא ד"וירש אותה" דרשינן הכי: ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו, שארו וירש אותה – האיש יורש את אשתו. וכל המתנה כו' – אבל פירות תקנתא דרבנן היא, ומצי לאתנויי עליה. **גמרא** תני רבי חיאי האומר לאשתו – ולא תני "כותב", דאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה, בלא שום קנין ובתיבה, וכי כתב לה מאי הוי – וכל שכן אמירה. האומר לחבירו – כגון שדה של שותפין, ואמר האחד לחברו אחד מן הלשונות הללו וכן בכתביה בין באמירה. לא אמר כלום – דאין כאן לשון מתנה. בכותב לה ועודה ארוסה – ודאי מי שהזקיקע שלו ובא ליתנו לחבירו – צריך לשון מתנה. ומתניתין – בכותב לה עד שלא זכה בנכסים, ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה. ואין צריך לשון מתנה – שהרי אין לו עכשיו רשות בהן. מפקום אחר – שאינה ירושת אבותיו, אלא על ידי מעשיו חבא לו, כגון נחלת אשתו הבאה לו על ידי נשואין שלו. דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן, דהוא בא למחול בעליה, מחול, וכדבר הונא. בתקנת חכמים – שתיקנו לטובתה, ואינה טובה לי. כגון זו – לקמן מפרש אהיא אתמרה. מאי כגון זו – אזיכא אמרה רבא. כדבר הונא – אמונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה. ואי אמרה: אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי – שחשו לכל הדשים: וימנן דלא ספקי להו מוונות במעשה ידיהן, ותקנו להן מוונות ומעשה ידיהן לבעל, אני איני צריכה לכך, מענגת אני ואי אפשי לעשות מלאכה, אמצא לי מוונות. או – יש לי אמונות יקרה יתר על כדי מוונותי. אי הכי – דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא, ויכול למחול עליה, אמאי אצטרך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה?

אפילו נשואה נמי. ידו כידה – והרי הוא כשהיה בהן. וכיון שנכסים שלו – צריך לשון מתנה, ואין מועיל בה לשון "דין ודברים". נפקא מינה לשומרת יבם – כלומר: לענין דין ודברים לא פליגי, דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה – אין מועיל בה לשון "דין ודברים" לסלק. ופולוגתא דאביי ורבא – לענין שומרת יבם איצטרך. וביבמות אפילו בה אביי ורבא בפרק "החולץ" (ל.טא) גבי מתניתין דפרק דלעיל, בהאשה שומרת יבם שנפלו לה נכסים, דקתני: מתה מה יעשה בכתובתה כו', ואפילו בית שמאי ובית הלל. ואוקי אביי פלוגתא בשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל, בתי בעל הראשון. קסבר אביי: ידו כידה, לפיכך, כשהיא תחתיו יבם ומתה עד שלא נתיבמה – יורשה וירש הבעל בעל כוונה. באים לירש, זה מכח אחותו וזה מכח אחיו. לבית שמאי – חלוקה עדיפא. ולבית הלל – חזקה קמייתא עדיפא. לפיכך, נכסי מלוג בחזקת יורשי האב. ופליג רבא אדאביי, דאמר: אי דנפלו לה כשהיא תחתיו, דכולי עלמא ידו של בעל עדיפא מידה, וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו, ואם מתה כשהיא שומרת יבם – אין ליורשיה בון כלום, ומתניתין דבית שמאי – דנפלו לה כשהיא שומרת יבם. קנו מידו מהו – אבריייתא דהאומר לחבירו "דין ודברים אין לי על שדה זו" קא. אבל אמתניתין – לא מהניא קנן ליפות כחא. דהא באמירה בלא לשון מתנה טני לאסמולקו אפילו מגופה של קרקע, דיכא דפריש, כדקתני סיפא. וטעמא דמתניתין דאמר הרי זה אוכל פירות – לאו משום גריעותא דלשון "דין ודברים" הוא, אלא משום דלא פריש ממאי סליק נפשיה, ואמרין ידה על התחתונה, כדמפרש לקמן, ואינה יכולה לומר: מן הכל נשתלקת. הילכך, מה לי קנו מה לי לא קנו. אלא אבריייתא קא בעי לה, דקתני: לא אמר כלום. וטעמא – משום גריעותא דלשון הוא. מהו – מי אמרין: לא הקנה בחליפין הללו כלום, ולא אמר עליה אלא לשון "דין ודברים", או דלמא אין חליפין באים אלא לדבר שיש בו ממש, שזה קנה את הסוד ומקנה לו חצי המכר או המתנה, ועל גופה של קרקע קנו מידו, ומתנה נגמרה היא. מדין ודברים קנו מידו – מה שפירש על הקנין – קנו מידו, והוא לשון דין ודברים, ואינו כלום.

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות כו' – והא דתנן בחזקת הדברים" (בבא בתרא מ.בא): ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו. ופריך בגמרא: פשיטא, כיון דמשתעבדא ליה לפירא – פירא הוא דקא אכיל! לא צריכא דכתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך" – לאו דוקא, דאם כן אבתי משעבדי ליה לפירא, אלא לא חש להאריך, ואיירי דכתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן". **ר"ן** ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן בחיך ובמותר – ברוב ספרים גרסינן: ובפירי פירותיהן. וצריך לומר דסתם לן כרבי יחודה: ואם תאמר: תפשטו מהכא בגמרא דעד עולם לאו דוקא, מדלא תנא ליהו ושמן לא חש להאריך, אלא לסתום כרבי יהודה.

ואין לי עסק בה – ואם תאמר: דאמרין "ביהשולח" (גיטין מ.גב) גבי המוכר עבדו לנכרי – יצא בן חורין, וצריך גט שחרור. ואם כתב לו אנו – זהו שחרורו. מאי אונא אמר רב ששת: דכתב לה "לכשתברא ממנו אין לי עסק בך". משמע ד"אין לי עסק בך" – הוי לשון טובא ונראה לרבינו שמשוך בן אברהם ד"אין לי עסק בך" הוי כמו שאומר לו "הרי את לעצמך". הילכך, גבי עבד שיכול לזכות בעצמו – קרי, אבל שדה – איך יזכה בעצמו. **כדבר** כהנא כו' – ואם תאמר: ודיכי מייתי ראיא דמהני לשון "דין ודברים" שהוה לשון גרוע, ולמא כל הנוה דמייני – מיירי בלשון טוב. ראיא אפשי בה' דמייני – מיירי בלשון טוב, כדמוכח בפרק בתרא דכריתות (כר.א)? ויש לומר: דמדקאמר נחלה הבאה לו לאדם דווקא, ולא שבאת לו כבר – משמע דבלשון גרוע מיירי. דבלשון טוב – אפילו באת לו כבר יכול להתנות עליה, ולרבינו יצחק נראה דאלשון "דין ודברים" אין צריך להביא ראיה דמהני – דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו, כמו בעלמא לשנא מעליא. אלא מייתי ראיה דלא תיקשי למאי דאוקמה בכתב לה ועודה ארוסה – דיכי מצי מקני לה, והא קיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם? ואף על גב דרבי ינאי דמוקי לה בכותב לה ועודה ארוסה, סבר "האשה רבה" (ביבמות צ.א) דאדם מקנה – מכל מקום מייתי ראיה לדידך, דקיימא לן דאין אדם מקנה, מדרב כהנא שיכול להקנות בכהאי גוונא. ולבסוף מייתי ראיה דרבא – ליתן טעם דיכול להתנות אף על פי שלא בא לעולם, דכיון דלטובתו תיקנה – יכול לומר "אי אפשי באותה טובה". ובמילתיה דרבא לחוד לא טני בלא מילתיה דרב כהנא: דממילתיה דרבא לא שמעינן שיכול להתנות דבר שלא בא לעולם. אלא על גב דקאי על מילתיה דרב הונא דאיירי במונות שלא באו לעולם – התיב אינו חידוש במה שאין לה מוונות, דאטו יש לה ליטול מוונות בעל כרחיה? ובשרצה – חוזרת בה. ולא קא משמע לן רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה, ואם תאמר: בלא רב כהנא נמי, למא לא יוכל להסתלק בכותב לה ועודה ארוסה? מידי דהוה אשאר כסות ועונה (כתובות נ.א). דלרבי יהודה דברר שבנכמון תנאו קיים. ורבי מאיר נמי, לא פליג אלא משום דקסבר: מתנה על מה שכתוב בתורה – תנאו בטלו ויש לומר: דהבא מיירי באומר לה שלא דרך תנאי, אלא אומר לה "דין ודברים אין לי בנכסיך". ועוד: דלאשה איבעי לה לאתנויי ומתני הבעל, והוה ליה פטומי מילי בעלמא. והשתא מייתי מדרב כהנא, דנדי דמכח תנאי לא מהני – מכח סילוק בעלמא מועיל. **קנו** מידו מהו – פירש בקונטרס: דאבריייתא קאי. וקשה לרבינו יצחק: דמה יש לחזעיל שם קנין? שהרי למי מקנה אותה וחלא לכולי עלמא מפקד להו ונראה לרבינו יצחק: דאנשואה קאי, דאמרין ידיו כידה – אי מהני לה שום קנין או לא.

ברצינא

מתנה, ואין מועיל בה לשון "דין ודברים". נפקא מינה לשומרת יבם – כלומר: לענין דין ודברים לא פליגי, דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה – אין מועיל בה לשון "דין ודברים" לסלק. ופולוגתא דאביי ורבא – לענין שומרת יבם איצטרך. וביבמות אפילו בה אביי ורבא בפרק "החולץ" (ל.טא) גבי מתניתין דפרק דלעיל, בהאשה שומרת יבם שנפלו לה נכסים, דקתני: מתה מה יעשה בכתובתה כו', ואפילו בית שמאי ובית הלל. ואוקי אביי פלוגתא בשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל, בתי בעל הראשון. קסבר אביי: ידו כידה, לפיכך, כשהיא תחתיו יבם ומתה עד שלא נתיבמה – יורשה וירש הבעל בעל כוונה. באים לירש, זה מכח אחותו וזה מכח אחיו. לבית שמאי – חלוקה עדיפא. ולבית הלל – חזקה קמייתא עדיפא. לפיכך, נכסי מלוג בחזקת יורשי האב. ופליג רבא אדאביי, דאמר: אי דנפלו לה כשהיא תחתיו, דכולי עלמא ידו של בעל עדיפא מידה, וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו, ואם מתה כשהיא שומרת יבם – אין ליורשיה בון כלום, ומתניתין דבית שמאי – דנפלו לה כשהיא שומרת יבם. קנו מידו מהו – אבריייתא דהאומר לחבירו "דין ודברים אין לי על שדה זו" קא. אבל אמתניתין – לא מהניא קנן ליפות כחא. דהא באמירה בלא לשון מתנה טני לאסמולקו אפילו מגופה של קרקע, דיכא דפריש, כדקתני סיפא. וטעמא דמתניתין דאמר הרי זה אוכל פירות – לאו משום גריעותא דלשון "דין ודברים" הוא, אלא משום דלא פריש ממאי סליק נפשיה, ואמרין ידה על התחתונה, כדמפרש לקמן, ואינה יכולה לומר: מן הכל נשתלקת. הילכך, מה לי קנו מה לי לא קנו. אלא אבריייתא קא בעי לה, דקתני: לא אמר כלום. וטעמא – משום גריעותא דלשון הוא. מהו – מי אמרין: לא הקנה בחליפין הללו כלום, ולא אמר עליה אלא לשון "דין ודברים", או דלמא אין חליפין באים אלא לדבר שיש בו ממש, שזה קנה את הסוד ומקנה לו חצי המכר או המתנה, ועל גופה של קרקע קנו מידו, ומתנה נגמרה היא. מדין ודברים קנו מידו – מה שפירש על הקנין – קנו מידו, והוא לשון דין ודברים, ואינו כלום.

בוצינא טב מקרא – לא כפירוש הקונטרס, דפריש: דשניהן מין דלעת הן. דהא קישואין מתרגמינן "בוצינא", וקרא היינו דלעת, כדמוכח בפרק "הגורד מן המבושל" (גדרים נא.א). וקישואין דילועין שני מינין הן, כדנתן במסכת כלאים (פרק ג משנה ה): נוטע אדם קישות דלעת בתוך גומא אחת, ובלבד שיהא נוטה שער שורה זו לכאן ושער שורה זו לכאן. דלעת גדולה וחשובה יותר מקישואין.

אלא שמאחרת להתבשל, והקישות ממחרת לבשל, ומשל הדיוט כך הוא: שאדם אוהב הקישות יותר, שיהנה בה מחרה, ממה שהוא אוהב דלעת ולהמתנה, אף על פי שהיא טובה יותר. רבינו חם.

מיתה שכחה – שמו משום דרוב פעמים מסתכנת בלידה.

מכירה לא שכחה – שקשה לה למכור, משום שבח בית אביה. **רב** אשי אמר בנבסין ולא בפירותיהן – למאי דלית ליה לרב אשי – יד בעל השטר על התחתונה, תימה: אמאי קתני שאם מכרה ותנתה קיים בדיעבד? לכתחילה נמי תמכור!

פירי פירות דוקא – ואפילו לא כתב "עד עולם" נסתלק, כאילו כתב "עד עולם".

אבל אין לפרש דאי "פירי פירות" דוקא – "עד עולם" לא דמתי. דהא מסיק: אם תמצא לומר "פירי פירות" דוקא – "עד עולם" למה לי. הא קא משמע לן: דכיון דכתב לה "פירי פירות" – כמאן דכתב לה "עד עולם" דמי, משמע ד"עד עולם" פשיטא ליה טפי דמתי, אפילו כשאמר פירי פירות דוקא.

הוה אמנא עד עולם אפירות – פירש בקונטרס: דהוי "עד עולם", לא בשנה ראשונה ולא בשנה שנייה וצחק: דמה לי ראשונה ומה לי שנייה? תעוד: דאפילו רבי יהודה מודה דפירות גופיהו לא אכיל לעולם, ואפילו לא כתב לה "עד עולם", אלא "דין ודברים" אין לי בנבסין ובפירותיהן, מדלא פליג אלא בפירי פירות! אלא הכי פירושא: הוה אמנא "עד עולם" – אפירות: שבחיה ובמותה לא יאכל פירות.

לחכי איצטריך פירי פירות, לומר, דלא יאכל לעולם, לא פירות ולא פירי פירות.

וקסבר ירושת הבעל דרבנן ועשו חיזוק – ואם תאמר: בפירות אמאי תנא קיים לכולי עלמא? ויש לומר: דבפירות דלא שכחו – לא עבדו רבנן חיזוק, כדאמרין בריש "אף על פי" (כתובות ג.ב). אבל ירושת הבעל שכחה – דנכסי צאן ברזל שכחו טפי מנכסי מלוג, דאפילו ליתומה עניי אין פותחין מחמשים וזו.

וסבר

פירות – סליק נפשיה, מפירי – לא סליק נפשיה, או דלמא: מפל מילי סליק נפשיה? **פשיטא** דמפל מילי סליק נפשיה, דאי אמרת מפירי פירות סליק נפשיה, מפירי לא סליק נפשיה, כיון דאכליהו לפירות – פירי פירות מהיבא? ולישמעיה, הא דתנן רבי יהודה אומר: לעולם הוא אוכל פירי פירות כו', כיון דאכליהו לפירי – פירי פירות מהיבא?

אליא – ברשיינא, הכא נמי – ברשיינא. "רבן שמעון בן גמליאל אומר כו'". אומר רב: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל, ולא ממשעמיה. מאי הלכה ברבן שמעון בן גמליאל ולא ממשעמיה? אלימא הלכה ברבן שמעון בן גמליאל, דאמר אם מתה יורשנה, ולא ממשעמיה, דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר: מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ורב סבר: תנאו קיים. וקסבר: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

פירות – סליק נפשיה, מפירי – לא סליק נפשיה, או דלמא: מפל מילי סליק נפשיה? **פשיטא** דמפל מילי סליק נפשיה, דאי אמרת מפירי פירות סליק נפשיה, מפירי לא סליק נפשיה, כיון דאכליהו לפירות – פירי פירות מהיבא? ולישמעיה, הא דתנן רבי יהודה אומר: לעולם הוא אוכל פירי פירות כו', כיון דאכליהו לפירי – פירי פירות מהיבא?

אליא – ברשיינא, הכא נמי – ברשיינא. "רבן שמעון בן גמליאל אומר כו'". אומר רב: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל, ולא ממשעמיה. מאי הלכה ברבן שמעון בן גמליאל ולא ממשעמיה? אלימא הלכה ברבן שמעון בן גמליאל, דאמר אם מתה יורשנה, ולא ממשעמיה, דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר: מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ורב סבר: תנאו קיים. וקסבר: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

בעור – כשכא חברו זה להחזיק בחלקו – מיד עמד וערער על המחנה, ואמר: לא נתתי לך את השדה, ודין ודברים בעלמא אמרתי לך, שלא אריב עמך. **אבל** בעומר – יום או יומים, ואחר כך ערער – לא. דהשתא הוא דקא חדר ביה, ולמדוהו לטעון כך. **ותימא** ליה מפל מילי סליק נפשיה – כיון דאוקמת בדלשון זה יכול להסתלק, למה אינו מסולק מן הכל? יד בעל השטר על התחתונה – כל המוציא שטר על המוחזק בדבר, מה שמפרש בשטר – יכול לתבוע עליו, ואם השטר סתום – מורידים אותו לפחות שבמשמעות השטר. וכאן, הבעל בא בחקת חכמים עליו **ותימא** מפירי – נכסי אשתו בשלשה דברים: לאכול פירות, ולירש, ואם תמכור – מכרה בטל. וזו מוציאה עליו שטר שכתב ליה "דין ודברים אין לי בנבסין", ולשון סילוק הוא זה. והוא יכול לטעון: ודאי, לשון סילוק הוא. אבל לא נסתלקתי אלא מפחות שדברים, וזו היא המכירה. אבל כל זמן שלא תמכור – אוכל פירות. **ותימא** מפירי – מסלק נפשיה, שלא יאכל פירות בחייה, והוא פחות שבכולן. אבל אם תמכור – שמפסיד אף נוף הקרקע שהיה ראוי לירש אם תמות בחייו – יהא מכרה בטל, ויירשנה. **בוצינא** טב מקרא – בוצינא = דלעת קטנה. קרא = דלעת גדולה. והאומר לחבירו: קח לך דלעת קטנה בגינתי, או המתן עד שיגדילו וקח גדולה – טוב לו ליקח הקטנה מיד, כי לא ידע מה יולד יום. אף כאן, חביבה עליו אכילת פירות – שהוא תדיר ומיד, מביטול מכר – שאינו מיד, אלא לבשתמכור, ושמן לא תמכור. **ותימא** מירושא – סליק נפשיה, והוא הפחות, שמו לא תמות בחייו. אבל ממכירה – סליק נפשיה, שמו תמות בחייו. ופסיד אכילת פירות שהוא עכשיו. **מכירה** לא שכחה – שאין אשה רוצה למכור נכסי בית אביה. **רב אשי** אמר – אין לך אלא דקדוק הלשון. בנבסין – אמר לה, אבל לא בפירותיהן. ובענין שלה קאמר לה, דהא בנבסין קאמר. ולא לאחר מיתה, שבטל שמה מעליה. **איבעיא** להו לרבי יהודה – דתנא תרת: ובפירי פירותיהן, עד עולם. **פירי פירות** דוקא – בהאי ליטא לחוד סגי לאסתלקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות, ולא בעי "עד עולם". ואי כתב "בפירותיהן עד עולם", ולא כתב "בפירי פירות" – לא אסתלק מפירי פירות. או דלמא עד עולם דוקא – וב"עד עולם" תליא מילתא, וב"פירי פירות" לא בעי למיכתב. ואי כתב "מפירי פירות" ולא כתב "עד עולם" – לא איסתלק מפירי דפירי פירות, או דלמא תריוויה דוקא: עד עולם למה לי – למיתני מתני, הואיל ולא צריך למיכתב. הא קא משמע לן כו' – והכי קאמר: עד שכתוב "ובפירי פירותיהן" – היינו עד עולם. **פירי פירות** למה לי – למיתני מתניתין, ליתני: בפירותיהן עד עולם. והואיל וביה תליא, והוא לשון פירות ופירי פירות. הא קא משמע לן כו' – אין, ודאי לא בעי למכתב. מיהו, אי לא תני – הוה אמנא, דאי כתב "פירי פירות", הוה ככותב עד עולם. לחכי תני, למימר דאפילו כתב "פירי פירות" – בעינן "עד עולם". תרתי למה לי – למיכתב בשטר. לעולם **אפירות** קאי – לא אוכל הבעל לעולם, לא בשנה זו ולא בשנים הבאות. אבל פירי פירות – אוכל, הכי גרסין: ולישמעיה, דקתני רבי יהודה **אומר**

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כו' כיון דאכליהו לפירות ולא גרסין דאכליהו. אלא ברשיינא גרסין, הכא נמי ברשיינא – אם לא אכלו, ומכרן ולקח בהו קרקע, ועשתה פירות – סילק נפשו מהן, ולא מן הראשונים. ורב סבר תנאו קיים – כרבי יהודה, דאמר – בני מקדש את האשה על מנת שאין ליה על שרא כסות ועונה – בדבר שבממון תנאו קיים. והכא – אמאי יירשנה? דקסבר רב: ירושת הבעל דרבנן, וכתבים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ליהויה תנאו בטל.

וכסר

כתובות דף פג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) ר"ג

יותר בנשים, ואילו מבירה של נכסי מלוג לא שכיחא, לפי שאין
האשה רוצה למכור נכסי בית אביה, וכי מסליק איניש נפשיה –
ובאשר מסלק אדם עצמו מזכויותיו בנכסים, הרי הוא מסתלק
ממילתא דלא שכיחא, אך ממילתא דשכיחא לא מסליק איניש
נפשיה, ולכן אנו נוקטים שאינו מסלק עצמו מאלא מזכותו בעיבור
המכירה משום שמכירה היא דבר שאינו מצוי, ולא מזכותו לירש
אותה אם תמות בחייו שהוא דבר המצוי.
תירוצ נוסף לקושיא הראשונה: רב אשי אמר, הטעם שמסלק עצמו
רק מזכותו במכירה הוא משום שכן היא משמעות לשונו, שהרי
מהלשון בנכסיה, משמע דווקא מהזכויות שבגוף הנכסים הוא
מוותר על זכותו, ולא בפירותיהן – ואינו מסלק עצמו מזכותו
באכילת הפירות, וכמו כן יש לדייק מהלשון בנכסיה דשדוקא
בעוד הנכסים של האשה, דהיינו בחייה, הוא מוותר על זכותו, ולא
לאחר מיתה, ולכן אינו מסלק עצמו מזכותו בירושתה אלא
מזכותו במכירה.

* * *

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר, לעולם הוא אוכל פירי פירות עד
שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי
פירותיהן עד עולם. הגמרא מביאה ברייתא המבארת מה הם
פירות ומה הם פירי פירות, תנו רבנן, אלו הן פירות ואלו הן פירי
פירות, תבניתה לו אשתו קרקע, ועשתה פירות, הרי הן חשובים
פירות נכסיה, מכר את הפירות, ולקח מהן – בכסף שקבל תמורתם
קרקע אחרת ועשתה פירות, הרי הן פירי פירות.
לדעת רבי יהודה אינו מסלק עצמו מפירי פירות עד שיאמר 'דין
ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם'.
הגמרא דנה מהו הלשון העיקרי: איצטא להו, האם לרבי יהודה
הלשון פירי פירות הוא דוקא, שבלשון זה בלבד משמע שמסלק
עצמו אף מפירי פירות ופירי פירות, ואף אם לא הוסיף 'עד
עולם', או דלמא עד עולם דוקא, שבלשון זה בלבד משמע שמסלק
עצמו מקרקע זו ומכל הריחוק שתיד לצאת ממנה עד עולם, ואף
אם לא הוסיף 'בפירי פירותיהן' די בכך, או דלמא – שמא יש לומר
שתרבייה דוקא – שתי הלשונות יחד נצרכים, שרק כשאומר
שתיהן יחד משמע שכוונתו לסלק עצמו מכל הפירות שיצמחו
מהקרקע, אך בלשון אחד מהם בלבד אין משמע כן.
הגמרא שואלת על האפשרות הראשונה: אם תמצא לומר – אם
תדקדק ותמצא כצד זה, שפירי פירות דוקא, ואילו הלשון 'עד
עולם' אינו בדוקא, אם כן קשה עד עולם שנכתב במשנה למה לי
מדוע הוצרכה הגמרא להזכירו בדברי רבי יהודה, מתרצת
הגמרא: הא קא משמע לן – כוונת המשנה להשימיענו, כיון דכתב
לה הבעל שהוא מסלק עצמו מפירי פירות, הרי זה כמאן דכתב –
כאילו כתב לה עד עולם דמי – כמו שאמר שמסלק עצמו מכל
הפירות לעולם, ולכן אינו אוכל כל הפירות שיצאו מקרקע זו ואף
פירי פירי פירות, אך אין כוונת המשנה שאמר כן.
הגמרא שואלת על האפשרות השלישית: ואם תמצא לומר – ואם
תרצה לומר שעד עולם דוקא, אם כן קשה פירי פירות שנכתב
במשנה למה לי. מתרצת הגמרא: הא קא משמע לן, שאף על גב
דכתב לה פירי פירות, מכל מקום אי כתב לה גם עד עולם, אין –
אכן יותר על זכותו לאכילת פירות עד סוף כל הדורות, אך אי לא
כתב לה עד עולם אלא פירי פירות בלבד, לא – אין בלשון זו סילוק
אף מפירי פירי פירות.
הגמרא שואלת על האפשרות השלישית: ואם תמצא לומר תרבייה
דוקא – ואם תאמר ששני הלשונות בדוקא, יש לשאול, תרתי למה
לי – מדוע באמת צריך לומר שתיהן, ואין די באחת מהן. מתרצת
הגמרא: צריך – צריך את שתיהם, משום דאי כתב לה פירי פירות
בלבד ולא כתב לה עד עולם, הוה אמינא – הייתי אומר, שדוקא
פירי פירות הוא דלא אכיל, משום שסילק עצמו מהם כמו שאמר
בפירוש, אבל פירא דפירי פירות אכיל – פירות היוצאים מהפירי
פירות רשאי לאכול לפי שמדח לא סילק עצמו, שהרי לא אמר

בעורך – שכאשר בא חבירו להחזיק בשדה, מיד ערער עליו בעל
הקרקע שלא היתה כוונתו ליתן לו את השדה במתנה, אלא
שכוונתו היתה רק לסלק את עצמו מדין ודברים על שדה זו, שלא
לריב עמו, אבל בעורך – ששתק יום או יומיים, אחר שהחזיק חבירו
בשדה ורק אחרי כן ערער ואמר שלא היתה כוונתו ליתן את
השדה במתנה, מסתבר כרב נחמן שמופסד של קרקע קנו מיד –
שהתכוין להקנות לו גופה של קרקע, אלא שאחר כך התחרט
ולמדוהו אחרים לטעון כן כדי שיחזור בו, אך באמת כוונתו היתה
ליתן את השדה במתנה ונקנית למקבל ואינו יכול לחזור בו.
הגמרא פוסקת את ההלכה: אמר אמימר, הלכתא – ההלכה היא,
שבאופן שעשה קנין, מופסד של קרקע קנו מיד.
אמר ליה רב אשי לאמימר, באיזה אופן פסקת כן, האם בעורך, או
בעורך. השיבו אמימר בשאלה, למאי נפקא מינה – מה החילוק בין
עורך לעומד. השיבו רב אשי, לברר יוסף – על פי דעת רב יוסף
כפי שביארו אבוי שאם בעל הקרקע מערער מיד הקנין בטל,
ואילו בשותק הקנין חל.
אמימר משיב לרב אשי: אמר ליה, לא שמייע לי – לא שמעתי
דברים אלו של אבוי שחילק בין עורך לעומד, כלומר, לא ככירא
לי – שאינו רוצה לשמוע כן, לפי שאינו סובר חילוק זה, אלא בכל
אופן יש לומר שכוונתו לקנין.

* * *

שנינו במשנה: הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך, הרי זה
אוכל פירות בחייה, ואם מתה יורשה, אם כן למה כתב לה וכו' דין
ודברים אין לי בנכסיך, שאם מכרה ונתנה קיים, שואלת הגמרא:
ותימא ליה – שתאמר האשה לבעלה, מכל מילי סליקת נפשיך –
סילקת עצמך מכל הזכויות המגיעות לך בנכסים, כלומר, מאחר
שנתבאר במשנה שעל ידי לשון 'דין ודברים אין לי בנכסיך'
מסתלקת זכותו לבלט את המכירה והנתינה של אשתו, מדוע
שלא יועיל הסילוק אף לענין שאר זכויות.
משיבה הגמרא: אמר אביי, כלל הוא בידינו יד בעל השטר על
התחתונה, היינו שכל הבא להוציא מחבירו ממון שמוחזק בו על
ידי שממציא לו שטר שכתוב בו שחייב לו, אינו יכול לתבוע אלא
מה שמפורש בשטר לפי שהשני מוחזק בנכסים, ואם השטר סתום
יש לדחותו שיגבה הדבר הכי פחות שניתן לפרש במשמעות
השטר. ואף כאן חכמים תיקנו לבעל שלש דברים, אכילת פירות
בחייה. לירש את הנכסים לאחר מותה. ושם מכרה, בטל המכר.
וכיון שלא פירש ממה מסלק עצמו מנכסיה, יכול הבעל לטעון
שלא היתה כוונתו לסלק עצמו אלא מהזכות הפחותה שיש לו,
דהיינו שלא יוכל לעבב אם תמכור או תתן נכסיה לאחר.
שואלת הגמרא: ואימא מפירי – שמא נאמר שכוונת הבעל היתה
לסלק עצמו מזכות אכילת פירות נכסיה, שכן זכות זו היא
הפחותה שאינה בגוף הקרקע, מה שאין כן זכות עיבור המכירה
שהיא בגוף הקרקע, שהרי אם תמכור מפסיד הוא את גוף הקרקע
שהיה ראוי לירש אם תמות בחייו, יש לומר שמזכות זו לא סילק
עצמו ואינה יכולה למכור נכסיה ויורשם לאחר מיתתה.
משיבה הגמרא: אמר אביי, משל הוא בפי הבריות פוצינא טב
מקרא – לדעת קטנה עכשיו טובה לאדם יותר מאשר להמתין
לקבל דלעת גדולה לאחר זמן, לפי שאינו יודע מה ילד יום ואולי
לא תשאר כלל. וכמו כן בנידוננו, הבעל מעדיף את זכות אכילת
הפירות שיש לו בנכסים כעת מזכותו בעיבור המכירה שאינו אלא
אם תמכור, ושמא לא תמכור כלל.
הגמרא ממשיכה לשאול: ואימא – נאמר שלא סילק עצמו מזכות
עיבור המכירה אלא מזכות הירושה, שהרי זכות זו היא פחותה
מזכותו בעיבור המכירה, שהרי אם יסלק זכותו מעיבור המכירה
והיא תמכור את הנכסים, יפסיד אף את זכות הפירות שיש לו
בנכסים כעת, אך זכות הירושה אינה אלא לאחר מיתתה, ושמא
לא תמות בחייו.
משיבה הגמרא: אמר אביי, מיתה שכיחא – מיתה היא דבר מצוי

בני המשפחה שאחרים יקברו בקבר של המשפחה ואילו הם עצמם
יקברו במקומות אחרים, אמור רבנן, לישקול דמי וליתר – תיקנו
חכמים שיקח הבעל מבני משפחתו את דמי הקרקע ויחזיר להם
הקרקע.
ופאי – ומה הכוונה ינפה להן מן הדמים, שמנכה להם דמי קבר
אשתו – שעל מקום קבר אשתו אינו נוטל מהם דמים, לפי שחייב
הוא בקבורתה. הגמרא מביאה סיוע לדין זה: ברתנא בברייתא,
המזכיר בחיי מקום קברו וכן אם מכר דרך קברו – הדרך למקום
קברו, וכן אם מכר מקום מעמדו, ומקום הספידו, באין בני משפחה
לאחר מותו וקוברין אותו בעל כרחו של הקונה, וחכמים תיקנו
שהמשפחה יכולה לקנות בחוזה את בית הקברות משום פגם
משפחה – שגנאי הוא להם שאנשים זרים יקברו בקבריהם. ותיקנו
חכמים שאף ירושת הבעל בטלה מטעם זה. הרי מבואר מדברי רב
אלו שירושת הבעל היא מדאורייתא, ולא כמו שנתבאר בדבריו
לעיל שירושת הבעל מדרבנן.
מתרצת הגמרא: מה שרב ביאר שירושת הבעל היא מדאורייתא,
למעשה דברי יוחנן בן ברוקא קאמר – רק בא לבאר את דברי רבי
יוחנן בן ברוקא, וליה לא סבירא ליה – אך הוא עצמו אינו סובר כן
להלכה, אלא סובר שירושת הבעל מדרבנן.

משנה

משנתינו דנה בתשלומי כתובה וחובות אחרים מהנכסים שהשאר
המת אחריו: מי שמת והניח אשה התובעת כתובתה, ובעל חוב
התובע את חובו, ויורשין הרוצים לרשת את כל הנכסים. והיה לו
– למת, פקדון או מלוה, בין אתרים. רבי טרפון אומר, ניתנו הפקדון
או המלוה לבושל ו– לחלוש שפקדון. רבי עקיבא חולק ואומר, אין
מרחמין בדין, אלא הפקדון או המלוה ניתנו ליורשין, מפני שבולס –
הבעל חוב והאשה, צריכין שבועה שלא פרע להם המת את החוב,
בכדי לגבות חובם מנכסי היתומים, וכל זמן שלא נשבעו אין להם
כל שייכות לנכסי המת, שהרי איננו יודעים אם חייב להם, ואין
היורשין צריכין שבועה בכדי לזכות בירושתם, ולכן מיד כשמת זכו
היורשים בהם וברשותם הם עומדים, ואין יכולים הבעל חוב
והאשה לגבות מהם.
אופן נוסף שנחלקו בו רבי טרפון ורבי עקיבא: מי שמת והניח פירות
תלושין מן הקרקע ועדיין לא באו לרשות היתומים, כל הקודם
ותופס בן, וזה בן, כלומר, מי שיקדים ויתפוס, זוכה בנכסים ולכן
אם היורשים קדמו לתופסם הרי הם זוכים בנכסים, ואם קדמו
הבעל חוב או האשה, הם הזוכים בנכסים. ואם קדמה ותפסה
ותבחה האשה מן הפירות יותר מבתובתה, וכן הבעל חוב שקדם
ותפס את הפירות, והיו בהם יותר על חובו, המותר – הפירות
העודפים על החוב, רבי טרפון אומר, ניתנו לבושל שפקדון, והיינו
שניתנו הפירות לבעל חוב באופן שהאשה קדמה ותפסה, ולאשה
באופן שהבעל חוב קדם ותפס, ולא ניתנו ליורשים. רבי עקיבא
אומר, אין מרחמין בדין, אלא ניתנו ליורשין, לפי שמיד כשמת זכו
היורשים בנכסיו וברשותם הם עומדים, מפני שבולס צריכין
שבועה ואין היורשין צריכין שבועה.

* * *

גמרא

שואלת הגמרא: למה לי למיתני מלוה למה לי למיתני פקדון –
מדוע הוצרכה המשנה לכתוב בדין הראשון גם לגבי מי שהשאר
מלוה וגם לגבי מי שהשאר פקדון, הרי היה די במקרה אחד והיינו
לומדים אחד מהשני. משיבה הגמרא: צריכא, דאי תנא – שאילו
התנא היה שונה את מחלוקתם רק לגבי מלוה, היה מקום לומר
שדוקא תנא – במלוה קאמר רבי טרפון שניתנו לבושל שבהם ולא
ליורשים, משום דמלוה להוצאה ניתנה – שהמלוה מעות לרעהו,
הרי זה על מנת שיוציא אותם הלוה לצרכיו ויחזיר לו מעות

הגמרא דוחה ביאור זה: וכי קבר רב שהמתנה על מה שכתוב
בתורה בדבר שבממון תנאו קיים, והא איתמר – והלא נאמר בבית
המדרש, אדם האומר להכיר הריני מוכר לך חפץ זה על מנת שאין
לך עלי תביעת אונאה, רב אמר, התנאי לא הועיל ויש לו עליו
אונאה, לפי שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, וישמואל
אמר, תנאו הועיל, ואין לו עליו אונאה. נמצא שלדעת רב המתנה
על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ולא כפי שביארנו בדעת רב
שהוא סובר תנאו קיים.
הגמרא מציעה ביאור נוסף: אלא כך יש לפרש את דברי רב, הלכה
ברבן שמעון בן גמליאל בעיקר דינו, דאמר המתנה על מה שכתוב
בתורה תנאו בטל, אך ולא ממשעמיה – אינו סובר כדבריו ממש,
דאילו רבן שמעון בן גמליאל קבר שכיון שהמתנה על מה שכתוב
בתורה תנאו בטל, אם מתה האשה וירשנה הבעל ואין מועיל
תנאו, ואילו רב קבר שאם מתה לא יירשנה הבעל, שכן לדעתו
ירושת הבעל אינה מהתורה אלא מתקנת חכמים, ולא עשו חכמים
חיזוק לדבריהם כשל תורה, ולכן אם התנה לבטל תקנתם, מועיל
התנאו.
הגמרא דוחה גם ביאור זה: הוי – שיטה זו, ממשעמיה ולא כהילכתיה
הוא – מתאימה לטעמו של רבן שמעון בן גמליאל לענין מתנה על
מה שכתוב בתורה אך אינה מתאימה להוראתו לגבי ירושת
הבעל, ואילו רב אמר להדיף, שהלכה כמותו בעיקר הדין אך לא
בטעמו.
הגמרא מביאה ביאור שלישי: אלא כך יש לפרש את דברי רב,
הלכה ברבן שמעון בן גמליאל בדינו, דאמר אם מתה וירשנה, ולא
ממשעמיה – אך לא מטעמו דאילו רבן שמעון בן גמליאל קבר,
בדאורייתא – שהמתנה תנאי על דבר שמחויב בו מן התורה, תנאו
בטל, ומשמע מדבריו הוה ברבנן – אך אם התנה בדבר שאינו
אלא מדרבנן, כגון בעל המסלק עצמו מזכות אכילת הפירות,
תנאו קיים, ואילו רב קבר שאפילו המתנה בדבר שהוא מחויב בו
רק מדרבנן, תנאו בטל, ולפיכך סובר רב שהתנאי של הבעל על
סילוקו מזכות הפירות אינו מועיל, לפי שחכמים עשו חיזוק
לדבריהם שיהיו כדני תורה ממש, שלא יבואו לזלזל בהם.
הגמרא דוחה גם ביאור זה: הוי – שיטה זו, ממשעמיה וכהילכתיה
הוא – מתאימה גם לטעמו וגם להוראתו של רבן שמעון בן
גמליאל, ורב מוסיף הוא – ורב רק מוסיף שגם במתנה על דבר
שהוא מדרבנן תנאו בטל, ואין שייך לומר על זה שאינו סובר
בטעמו של רבן שמעון בן גמליאל.
הגמרא מביאה ביאור רביעי: אלא זו היתה כוונת רב, הלכה ברבן
שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה וירשנה, אך ולא ממשעמיה, דאילו
רבן שמעון בן גמליאל קבר שהטעם שהבעל יורשה ואין מועיל
תנאו, הוא לפי שירושת הבעל היא מדאורייתא, וכל המתנה על מה
שכתוב בתורה תנאו בטל, ואילו רב קבר שירושת הבעל היא
מדרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם בשל תורה, ולכן אף תנאי
בדבר שהוא דרבנן תנאו בטל.
מקשה הגמרא: וכי רב אכן קבר שירושת הבעל דרבנן, והתנן
בבכורות (בב) רבי יוחנן בן ברוקא אומר, בעל היורש את אשתו,
יחזיר ביובל את הקרקעות שירש ממנה לבני משפחה – לבני
משפחת האשה, וישלמו לו על הקרקעות, וינפה להן מן הדמים.
והיינו בה – והקשינו על משנה זו, מאי קסבר רבי יוחנן בן ברוקא
שאמר כן, אי קסבר – אם הוא סובר שירושת הבעל דאורייתא,
אמאי יחזיר – מדוע צריך הבעל להחזיר את הקרקעות לבני
משפחתו, הרי מן התורה הוא יורש אותה, וירשה אינה חוזרת
ביובל, ואי סובר רבי יוחנן בן ברוקא שירושת הבעל דרבנן, ולכן
אינה אלא כמכירה וצריך להחזיר את הקרקע ביובל, יקשה, דמים
מאי צריך תייה – מה מעשיהם כאן, כלומר, מאחר ומעיקר הדין
חוזרות הקרקעות אליהם, אינם צריכים לשלם על כך. ואמר רב
לבאר דברי רבי יוחנן בן ברוקא, לעולם קסבר ירושת הבעל
דאורייתא, ונגזן – אלא שהוא דיבר על אופן שהורישתו אשתו
קרקע של בית הקברות שהיו קבורים בה בני משפחתה, ומשום פגם

1 **וסבר** רב תנאי קיים והא איתמר כו' – ואף על גב דבפרק "הזכר" (בבא מציעא נא.ב) מוקי
2 רב נפשיה אפילו כרבי יהודה, דאמר בדבר שבממון תנאי קיים. דעד כאן לא קאמר
3 רבי יהודה התם, אלא ידיעה וקמחלה, הכא – מי ידע דמחיל. הכא – ליכא לשנוי הכי,
4 דהכי נמי לא ידע דמחיל, שהרי אינו ברור לו שהיא תמות בחייה, שגא הוא ימות בחייה –
5 לכך פריך שפיר.

6 **ורב** סבר דאפילו בדרבנן תנאי בטל – פירש
7 בקונטרס: דדיינו בפירות. וקשה לרבינו
8 יצחק: דאם כן רב דלא כח; דהא במתניתין
9 אפילו לרבי יהודה מהני תנאי בפירות, היינו
10 משום דלא שכיח, כדאמרין בריש פרק "אף על
11 פי" (כתובות נ.ב.) ונראה לפרש: בדרבנן – היינו
12 בעלמא, בשום דבר דהוי מדרבנן.

13 **משום** פגם משפחה לישקול דמי וליהדר –
14 תימה לרבינו שמשון בן אברהם: דאם
15 כן מאי איירא ביובל אפילו בלא יובל נמיו דעל
16 כרחק ביובל איירי; דאי בלא יובל קאמר דמחזיר,
17 אם כן אמאי איצטרך ליה לרב למימר דסבירא
18 ליה דירושת הבעל דאורייתא: הוה ליה למימר
19 דרבנן ועוד: דאיובל מתינייא וצריך לומר: דליכא
20 פגם משפחה עד דיובל, שאל כו' הירשו חזרות,
21 חו אינה חזרת, ויכיר שהם קבורים בשל אחרים.
22 **לכתובת** אשה – תימה: דהא חנן בבכורות
23 בפרק "יש בכור" (נב.א) דאין אשה
24 נטלת בראוי, ומלה – חשבי ליה רבנן ראוי
25 בפרק "יש נחלית" (בבא בתרא קה.ב.) וצריך
26 לחלק: דדוקא גבי בכור חשיבה מלה ראוי, ולא
27 לכתובת אשה.

28 **לכתובת** אשה משום חינא – פירש רבינו
29 תנאל: שמיצאו הנשים חן בעיני
30 האנשים, ויהיה לחן קופצים יותר. וכן משמע
31 בערוך ובירושלמי. וכן משמע לקמן בפרק
32 "אלמנה" (נזב.) דפריך: למאן דאמר משום חינא:
33 יורשים מאי חן איכא? ומשי: שירשתה בתה או
34 אחותה, פירוש: שאף היא צריכה שיקפצו עליה
35 בני אדם. ולפירוש הקונטרס נמי, יש לפרש: דכיון
36 שראותה בתה ואחותה שכר בקל באה להם
37 כתובה – נשאות יותר ברוצן לאנשים. ואל
38 תתמה: דהכא יפה כח האשה מכח בעל חוב משום
39 חינא, ולענין ויבירית חנן ב"הציקין" (גיטין מט.ב)
40 דבעל חוב בביתנית, וכתובת אשה בביבירית,
41 וגירעו כחא מכח בעל חוב, משום דיותר ממה
42 שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא, ולא חשו
43 משום דינא לעשות דינה בביתנית כבעל חוב
44 דאין לדמות תקנת חכמים זו לזו, כענין שמצינו:
45 משקי בי מטבחא דכן – שהקילו שלא להרבות
46 טומאה במקדש, ולענין כמה דברים החמירו יותר,
47 כדאמרין בפסחים (טז.א).

ולרבי

1 **על מנת שאין לך עלי דין אינא** – אמכור לך חפץ זה, יש לו עליו – דמתנה על של
2 תורה הוא: "אל תנו" (ויקרא כה). **ורב סבר אם מתה לא יירשנה** – דקסבר: ירושת הבעל
3 דרבנן, ולא עשו חזק לדבריהן כשל תורה. **הא בדרבנן** – כגון זה, שהתנה שלא יאכל
4 פירות. **ורב סבר** – אפילו תנאי הפירות נמי בטל, דחכמים עשו חזק לדבריהם כשל
5 תורה, וכל שכן הירשה שהיא של תורה. **הא**

6 **כשעמיה ובהילכתיה הוא** – סבירא ליה לרב
7 כשעמיה דרבן שמעון, דמתנה על של תורה
8 תנאו בטל, ובהילכתיה – דאם מתה יירשנה.
9 יחזיר לבני משפחה – ביובל. וינכה להם מן
10 הדמים – קא סלקא דעתך: יחזירים להם בדמים
11 קלים. **אמאי יחזיר** – ירושה אינה חזרת ביובל,
12 כדאמרין בבכורות (נב.ב). **משום פגם משפחה**
13 – גנאי הוא להם שיהיו אחרים נקברים עמם,
14 והם יקברו בקבורת אחרים. **דמי קבר אשתו** –
15 שחייב הלב, ובהילכתיה. **כרתנא** – לוקח בית
16 הקבורת מחזירו על כרחו. וקוברים אותו בעל
17 כרחו – של לוקח: אלא לא גרסינן. **משנה**
18 **יתנו לכושל שבהן** – בגמרא מפרש מאי נידה.
19 ואף על גב דלא משתעבדי מטלטלי דיתמי לא
20 לבעל חוב ולא לכתובה, הכא – דלאו
21 ברשותיהו מנחי – סבירא לרבי טרפון
22 דמוציא מיד הלוח, או מיד מי שהפקדון אצלו.
23 ונותנין לבעל חוב ולכתובה – שנתחייב בהן
24 חמת מחיים. **יתנו ליורשים** – ולא מהניא
25 תפיסה. שכולן צריכין שבועה – דחנן בפירקין:
26 הבא ליפרע מנכסי יתומים – לא יפרע אלא
27 בשבועה. וכל זמן שלא נשבעו – אין להם
28 רשות בהם, ואין אנו יודעין אם יש להם עליו
29 כלום. הלכך, משמתה המת – זכר בהן הירשין,
30 וברשותן חן. כל הקודם בהן זכה – קדמו יורשין
31 – זכו, ואין מוציאין מידם, דמטלטלי דיתמי לא
32 משתעבדי לבעל חוב ולכתובה. קדם אחד מוזן
33 – האשה או המלוח – זכה הוא. דרבי טרפון
34 אית ליה. תפיסה דלאחר מיתה מהניא. וזתה
35 **אשה יתר על כתובתה** – אם קדמה ותפסה, ויש
36 יותר מן הכתובה, או קדם בעל חוב ותפס, ויש
37 בהן יותר על חובו. המותר יתנו לכושל שבהן
38 – זה בעל השטר, שידו על התחתונה, ואם
39 יבואו ליה היתומים – שוב לא יוציא מהם לא
40 אשה ולא בעל חוב. **גמרא** להוציא ניתנה –
41 ואינה קיימת בעין, דמחטרא גוביינא. ומשום
42 הכי אמר רבי טרפון דלא מנחי ברשותא דיתמי.
43 **אבל פקדון דאיתיה בעיניה אינא ב'** – דכל
44 היכא דאיתיה – ברשותא דיתמי איתיה. לכושל
45 **שבאיה** – למי ששטרו מאוחר, שלא יוכל
46 לטרוף לקוחות הקודמים לו. **לכתובת אשה** –
47 היא קרויה "כושיל", שאין דרכה לחזר אחר נכסי
48 חמת ולבקש היכן יש לו קרקע. **משום חינא** –
49 שמיצאו האנשים חן בעיני הנשים, ויהיו נשאות
50 לחן, שלא תראגנה להפסיד כתובתן. והוא כשר
51 – והדבר כשר והוגן לעשות כן. כולחו נמי
52 דיוורשין הוו – כיון דטעמא דרבי עקיבא משום
53 דלא נשבעו הוא, כי תפסי נמי אמאי זכו? הרי
54 זכו בהן יורשים משעת מיתה, ונכסי דיתמי קא
55 תפסי! ואידי דאמר רבי טרפון מותר – אהדר
56 ליה איהו נמי בכאי דאיירו ביה. ולעולם בכולחו
57 נמי אית ליה – דאפילו תפס – מפקין ליה
58 מייניה.

ורבי

1 **פקדון** זכתה אשה יותר מכתובתה, ובעל חוב יותר על חובו, המותר; רבי טרפון אומר: יתנו
2 לכושל שבהן, רבי עקיבא אומר: אין מרחמין בדיון, אלא יתנו ליורשין – שפולס צריכין
3 שבועה, ואין היורשין צריכין שבועה. **גמרא** למה לי למיתני מלוה, למה לי למיתני פקדון?
4 **צריכא**, דאי תנא מלוה – בהא קאמר רבי טרפון, משום דמלוה להוצאה ניתנה. אכל פקדון,
5 דאיתיה בעיניה – אינא מודי ליה לרבי עקיבא. ואי תנא הא – בהא קאמר רבי עקיבא, אכל
6 פקדון – אינא מודי לרבי טרפון, צריכא. מאי לכושל? רבי יוסי ברבי חנינא אומר: לכושל
7 שבראיה. רבי יוחנן אומר: לכתובת אשה, משום חינא. כתנאי: רבי גימין אומר: לכושל
8 שבראיה, והוא כשר. רבי אלעזר אומר: לכתובת אשה, משום חינא. "הניח פירות התלושין".
9 **ורבי עקיבא**, מאי אינא מותר? כולחו נמי דיוורשין הוו! אין הכי נמי, ואידי דאמר רבי טרפון "מותר". תנא איהו נמי "מותר".

ורבי

ולרבי עקיבא תפיסה לא מהניא כלל – פירש רבינו תם: דקשיא ליה: דתנן בפרקין לעיל (פ,ב) גבי שומרת יבם: קדמה היא – זכתה בו, אף על גב דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה, מכל מקום מהניא תפיסה – אטו מי נימא דמתניתין דלא כרבי עקיבא? אמר רבא אמר רב נחמן: והוא שתפס מחיים. פירוש: דמהניא תפיסה מחיים דבעל, אפילו לרבי עקיבא. דההיא שתתא לא שייכא שבועה, ולא קרינא בה

י"בא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה. וזכין דאין צריכין שבועה – וזכר במה שביד. ומתניתין דלעיל גבי יבם – כאילו תפסה בחי הבעל, דבמקום אחי קאי, הלכך, קדמה היא – זכתה. ומידה, משמע בריש "אלמנה" לקמן (צו,א) דלא מהניא תפיסה לכתובה אפילו מחיים דבעל, כמו שאפרש בסמוך: ומכל מקום יש ליישב פירוש רבינו תם: דנוד דלא מהניא תפיסה מחיים דבעל, משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, מכל מקום כיון דתפיס מחיים – מהניא לבעל חוב, ואפילו לרבי עקיבא, בחי היבם נמי מהניא תפיסה. ובקונטרס פירש דלשון שאלה היא. וממתניתין דלעיל לא מצי למיפרך, כדפירשתי להם (פ,ב).

והוא שתפס מחיים – נראה לפרש דבעל חוב איירי. דבכתובה לא מהניא תפיסה לרבא דהכא, אפילו מחיים, כדמסקי רב יעקב משמיה דרבא כרבינא דהתם (כתובות צו,א). דאמר: לא אמרו דמהניא תפיסה במטלטלין אלא למוזנות, אבל לכתובה – מפקינן. ובתפיסה מחיים איירי, דאי בתפיסה דלאחר מיתה – היכי בעי התם מר בר רב אשי למימר דאפילו בכתובה לא מפקינן. וכן משמע בהלכות גדולות דמחיים איירי, דפירוש התם: דהיינו שטמא דלא מהניא תפיסה בכתובה כמו בבעל חוב – משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים. ומידה, למוזנות תקנו רבנן, כמו שתקנו שמוכרת שלא בבית דין לצורך מוזנות. ורבינו חננאל פירש לקמן: דהא דאמר ליה רב יעקב לרבינא: הכי אמרין משמיה דרבא כותוך – אינו. דהא אמר רבא גופיה התם לקמן (צח,א). וזיל ודבו לה לההיא דתפסה כסא דכספא לכתובתה. ואומר רבינו יצחק: דלאו ראיא היא, דאיכא למימר: דההיא תפיסה דכסא דכספא – הויא ברשות יתומים, ושמן סבורין הוי להפסידה מוזנות על ידי תפיסה זו. לכך נראה דהכא בבעל חוב איירי. ורבינו חננאל פסק לקמן דכמר בר רב אשי קיימא לן, דאמר: בין לכתובה בין למוזנות, מה שתפסה תפסה. דבכילי התלמוד קיימא לן כמר בר רב אשי, בר ממיפך שבועה (שבועות מ,א). וחזירי (תולין עג,ב). שפיר תפסתה – תימה: לפי מה דתריצין לעיל: מר סבר מטין איתמר, משמע דלכתובתה עבדינן כרבי עקיבא, וזיכי קאמר ליה הכא שפיר תפסתה: ושמן זה חשיב כמו דיעבר, כיון דכבר תפסה.

אית' לך סדרי תפסיה – לא גרסינן "דלאחר

מיתה", אלא, כיון דאית ליה סדרי תפסיה מניה, ובעל כרחו גזלח – תו לא מצי למיטע: לקוח הוא ביד. וייתב רבי אבא גביהו – משמע הכא דסבר רבי אבא דעדא במטלטלי דמי. ואף על גב דבפרק "יש נחלץ" (בבא בתרא קכח,א) שלח רבי אבא: הלכה, גובין מן העברים, הא אמרין התם במסקנא דאין גובין איתמר. את תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים – כאן משמע דאף על גב דעשאו שליח, דאמר ליה: זיל תפסה, אפילו הכי – לא קנה. ולא כמו שפירש בקונטרס בפרק קמא דבבא מציעא (י,א), דדוקא בשלא עשאו שליח לא קנה.

ואמר רבי יוחנן בר לא קנה – ואם תאמר: דאמרין בפרק קמא דבבא מציעא: רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרווייהו: המגביה מציאה לחבירו – לא קנה לחבירו. מאי שטמא – דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. והתופס בר לא קנה. ואם כן, רבי יוחנן דאמר התם: המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, סבר דהתופס לבעל חוב קנהו ויש לומר: דשאני גבי מציאה, דאיכא למימר: מיגו דזכי לנפשיה – זכי נמי לחבירי, מה שאין כן הכא.

מיגו דיכיל למימר לא היו דברים מעולם יכיל למימר בו' – אחר שנתקנה שבועת היתא איירי – דשליח נוגע בעדות, והוי מיגו טוב. אבל קודם שנתקנה שבועת היתא, דשליח אינו נוגע בעדות, דמיגו דמצי אמר: דהרתיננו לזה, מצי נמי אמר: פרעתינו למלוה, כדאמרין, בריש פרק שני דקידושין (מג,ב) – לא הוי מיגו. דלא חציפי להכחיש את העד, כיון שאינו נוגע בדבר. כדמוכח גבי נסכא דרבי אבא בפרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא לז,א) דלא מהנימין למימר: ידיד חטפי, במיגו דאי בעי אמר: לא חטפתי. לתקוני שדרתיך ולא לעוותי – דוקא משום דהוכיז לו ליקח שטר או בתחילה או בסוף, דאית ליה לאסוקי אדעתיה וליקח מזה השטר קודם. אבל אם לא הוכיז לו לקחת השטר, ולא אמר לו טפי, אלא: הב חזי – פטור, דמצי אמר: את מדימתת ליה, ולא אמרת לי שקול שטרא. כדאמרין גבי חנווני על פנקס בריש בבא מציעא (ג,א). דחנווני אמר לבעל הבית: אנא שלחותך עבדי, מה אית לי גבי שכיר; אף על גב דמשמע לי – לא מזהנימין, את מדימתת ליה, דלא אמרת לי "הב ליה בסהדי".

ורבי עקיבא תפיסה לא מהניא כלל – לשון שאילה הוא זה. אמר רב נחמן – מהניא היכא דתפס מחיים של מת. והכי גמר לה רב נחמן מרביה. דמנחי חיבא – דחך פירות דקאמר רבי טרפון, דבשעת מיתה לא זכו בהן יורשין, אלא יזכה בהן הקודם. כסימטא – קרן וזית הסמוכה לרשות הרבים, ובני אדם העושין סחורה זה עם זה בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת וישוב הדעת, מסתלקין לשם. אבל כסימטא לא – אמר רבי טרפון כל הקודם זכה. דכיון דמקום הראוי לקנין הוא, כדאמרין בעלמא (בבא בתרא פד,ב) דמשיכה קניא התם, אפילו למאן דאמר ברשות הרבים לא קניא – אין זה מקום הפקר, וחוב בהן יורשין משעת מיתה, והמחזיק בו שם – כמחזיק בו בביתם. ואתריית לעובדא – סבר לה כרבי עקיבא. דלא מהניא תפיסה. עשית – דברי רבי עקיבא כאילו הן הלכה למשה מסיני, שחורת מעשה בית דין דיי לנו לקיים הלכה כמותו לכתחילה, אבל משנעשה ונגמר הדין – אין לנו לחזור. ברבי משנה – דקיימא לן: הלכה כרבי עקיבא היכא דייחידא פליג עליה. ואף על גב דלא במשנה ממש תנינא לה, אלא שמעתא דאמריא הוא, אמרין בסנהדרין (לג,א) דחזר, דאמרין התם: אפילו טעה בדרך ושמואל אמר ליה: אין. הלכה אתמר – הלכה כרבי עקיבא מחבירו. פטין אתמר – מטין ההוראה לכתחילה אחר רבי עקיבא. ומידה, אי עבדי באידך – לא מהדרין עובדא. קריבא דרבי יוחנן – קרוביו. וזיל אתהו – דסבירא ליה כרבי עקיבא, דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום היא. שכנגדי – שקול כמותי. בקרא דיבטי – שומר בהמותיהם. דתפס תורא מניה – בעל חוב של מת תפסו בבית השומר. הגורדות – בהמה דקה, על שם "גדרות צאן" (במדבר לב). אין להן חזקה – אין המחזיק בהם יכול לומר "לקוחין הן ביד" – שגמא מצאן והכניסן בביתו, לפי שדרגן להלך בשדות. חשו – שם האיש. שכיב – הלזה. ארבא – ספינה. אמר ליה – יימר לשלוהיה: זיל תפסה. התופס לבעל חוב – שליח התופס מטלטלין של לזה לצורך בעל חוב. במקום שחב לאחרים – שמפסיד בעלי חובין אחרים בתפיסתו.

לא

וחוקה! שאני תורא, דמסירה לרועה. דבי נשיאה תפוס אמתא דיתמי מסימטא. יתיב רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא, ויתיב רבי אבא גביהו, אמר להו: שפיר תפסיתוה. אמר להו רבי אבא: משום דבי נשיאה ניתנה מחנפיתו להו? והא דון דיניי כרבי טרפון ואהדריה ריש לקיש עובדא מינייהו! יימר בר חשו הוה מסיק ביה וזוי בהווא גבא. שכיב, ושביק ארבא. אמר ליה לשלוהיה: זיל תפסה ניהליה. זיל תפסה. פגעו ביה רב פפא ורב הונא פריה דרב יהושע, אמרו ליה: את תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ואמר רבי יוחנן: התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים – לא

מיתה", אלא, כיון דאית ליה סדרי תפסיה מניה, ובעל כרחו גזלח – תו לא מצי למיטע: לקוח הוא ביד. וייתב רבי אבא גביהו – משמע הכא דסבר רבי אבא דעדא במטלטלי דמי. ואף על גב דבפרק "יש נחלץ" (בבא בתרא קכח,א) שלח רבי אבא: הלכה, גובין מן העברים, הא אמרין התם במסקנא דאין גובין איתמר. את תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים – כאן משמע דאף על גב דעשאו שליח, דאמר ליה: זיל תפסה, אפילו הכי – לא קנה. ולא כמו שפירש בקונטרס בפרק קמא דבבא מציעא (י,א), דדוקא בשלא עשאו שליח לא קנה.

ואמר רבי יוחנן בר לא קנה – ואם תאמר: דאמרין בפרק קמא דבבא מציעא: רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרווייהו: המגביה מציאה לחבירו – לא קנה לחבירו. מאי שטמא – דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. והתופס בר לא קנה. ואם כן, רבי יוחנן דאמר התם: המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, סבר דהתופס לבעל חוב קנהו ויש לומר: דשאני גבי מציאה, דאיכא למימר: מיגו דזכי לנפשיה – זכי נמי לחבירי, מה שאין כן הכא.

מיגו דיכיל למימר לא היו דברים מעולם יכיל למימר בו' – אחר שנתקנה שבועת היתא איירי – דשליח נוגע בעדות, והוי מיגו טוב. אבל קודם שנתקנה שבועת היתא, דשליח אינו נוגע בעדות, דמיגו דמצי אמר: דהרתיננו לזה, מצי נמי אמר: פרעתינו למלוה, כדאמרין, בריש פרק שני דקידושין (מג,ב) – לא הוי מיגו. דלא חציפי להכחיש את העד, כיון שאינו נוגע בדבר. כדמוכח גבי נסכא דרבי אבא בפרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא לז,א) דלא מהנימין למימר: ידיד חטפי, במיגו דאי בעי אמר: לא חטפתי. לתקוני שדרתיך ולא לעוותי – דוקא משום דהוכיז לו ליקח שטר או בתחילה או בסוף, דאית ליה לאסוקי אדעתיה וליקח מזה השטר קודם. אבל אם לא הוכיז לו לקחת השטר, ולא אמר לו טפי, אלא: הב חזי – פטור, דמצי אמר: את מדימתת ליה, ולא אמרת לי שקול שטרא. כדאמרין גבי חנווני על פנקס בריש בבא מציעא (ג,א). דחנווני אמר לבעל הבית: אנא שלחותך עבדי, מה אית לי גבי שכיר; אף על גב דמשמע לי – לא מזהנימין, את מדימתת ליה, דלא אמרת לי "הב ליה בסהדי".

אית

כתובות דף פד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רי"ז

את הדין, וימר – רבי יוחנן סבר, 'מפני כרבי עקיבא מחבירו' איתמר
דהיינו, שלכתחילה נזקקים לפסוק הלכה כמותו, אך אם הדין
הכריע ופסק שלא כמותו אין מחזירין ומבטלים הדין.

* * *

מעשה נוסף בענין תפיסת מטלטלין: קריבא דרבי יוחנן – קרוביו
של רבי יוחנן תפסו פרה דיתמי – תפסו פרה של יתומים בחוב
שהיה חייב להם אביהם מסימטא. אתו לקמיה דרבי יוחנן – באו
לפני רבי יוחנן קרובם לשאול אם טוב עשו, אמר להו שפיר
תפסיתו – טוב עשיתם שתפסתם את הפרה. אתו לקמיה דרבי
שמעון בן לקיש – לאחר מכן באו לדין תורה לפני רבי שמעון בן
לקיש, אמר להו זילו אהירו – לכו והחזירו את הפרה ליתומים, לפי
שהלכה כרבי עקיבא שאין התפיסה מועילה. אתו לקמיה דרבי
יוחנן – הם באו שוב לפני רבי יוחנן, אמר להו, מה אעשה לכם,
שפגגו – ריש לקיש שהוא שקול וחשוב כמותי חלוק עלי – חולק
עלי, ואני יכול לעזור לכם.

מעשה שלישי בענין זה: הוהא בקרא דיתמי – מעשה ברועה
בהמות של יתומים, דתפסי תורא מיניה בעלי חוב של אביהם
תפסו ממנו שור, פצל חוב פחיים תפיסנא ליה – עוד בחיי
האב תפסו את השור בחובו, ובאופן זה אף רבי עקיבא מודה
שהועילה התפיסה. ובקרא אמר, לאחר מיתא תפסיה הבעל חוב,
ואין מועילה תפיסתו כרבי עקיבא שהלכה כמותו. אתו לקמיה
דרב נחמן – באו לדין לפני רב נחמן. אמר ליה רב נחמן לרועה, אית
לך סהרי דתפסיה – האם יש לך עדים שהבעל חוב תפס את השור.
אמר ליה הרועה, לא – אין לי עדים על כך. אמר ליה רב נחמן, אם
כן, מנא דבול למימר – מתוך שהיה הבעל חוב יכול לומר לקוח
הוא בקרי – לטעון שלא תפס כלל את השור בחובו אלא קנה אותו
מהם. יכול למימר פחיים תפיסנא ליה – יכול אלא אף לטעון
שתפס את השור בחובו עוד בחיי האב, ונאמן הוא בכך.

מקשה הגמרא: וכי נאמן הוא לטעון שלקוח שור זה בידו, והאמר
ריש לקיש, הנודרות – בהמה דקה אין להן חוקה – אין למחזיק בהם
חוקה שהם שלו, שיהיה נאמן לומר לקוחים הם בידי, משום
שדרבם להלך בשדות, ויתכן שמצאם זה והניסם לביתו, ואין
שייך לומר בהם חוקה מה שתחת יד אדם הוא שלו. ואף בנידון
כאן אפילו אם אין עדים שהבעל חוב תפס שור זה, אינו יכול
לטעון שלקוח הוא בידו, ואינו נאמן במגו על טענתו שתפסו בחיי
האב.

מתרצת הגמרא: שאני תורא דמסירה לרועה – הדין של שור שונה,
שכיון שהוא מסור לרועה שישמור עליו, לפיכך שייך בו החזקה
שמה שתחת יד אדם הוא שלו. ולא אמר ריש לקיש את דינו אלא
ב'גודרות' דהיינו בהמה דקה.

מעשה רביעי בענין זה: דבי נשיא – אנשי בית הנשיא, תפסו
אמטא דיתמי – תפסו שפחה שירשו יתומים של אדם שהיה חייב
להם, מסימטא. יתיב – ישבו רבי אבהו ורבי חנינא בר שפי ורבי
יצחק נפתא לדין בדין זה, ויתיב רבי אבא נפיהו – וישב אף רבי
אבא עמם. אמרין להו – אמרו להם הדיינים לאנשי בית הנשיא
שפיר תפסיתו – טוב עשיתם שתפסתם את השפחה. אמר להו רבי
אבא לדיינים, משום דבי נשיא ניהו מתנפיתו להו – מכיון שאנשי
בית הנשיא הם, אתם מתנפיתם להם ופוסקים שלא כדון, והא דון
דייני – והרי היה מעשה שפסקו הדיינים כרבי תרפון, ואהדריה ריש
לקיש עובדא מיניהו וביטל ריש לקיש את פסק דינם והורה להחזיר
את הממון שתפס הבעל חוב.

מעשה חמישי בענין זה: יימר בר חש, הוה מסיק ביה זוזי ביהוה
נכרא – היה נושה מעות באדם אחד, שכיב – מת אותו אדם ושבקי
ארבא – והשאיר ספינה. אמר ליה יימר בר חש, לשלוחיה, ויל
תפסה ניהלי – לך תפוס את הספינה בחובי, אול תפסה – הלך
השלוחי ותפס את הספינה. פגעו ביה בשלית, רב פפא ורב הונא
בריה דרב יהושע, שגם הם היו נושים במת, אמרו ליה, את – אתה,
בתפיסתך את הספינה תופס לבצעל חוב במקום שחב לאחריים,
שהרי יש עוד בעלי חובות אחרים שמפסידים על ידי תפיסה זו,
ואמר רבי יוחנן, התופס לבצעל חוב במקום שחב לאחריים

שואלת הגמרא: ורבי עקיבא, תפיסה לא מחנא כלל, כלומר, האם
לדעת רבי עקיבא שחולק על רבי תרפון שאף בשווי החוב עצמו
לא מועילה תפיסה ולא רק במותר? אין שום אופן שמועיל בו
תפיסה. אמר רבא אמר רב נחמן, אף לרבי עקיבא מועילה תפיסה,
והוא שתפס פחיים – אך דווקא אם תפס הבעל חוב בחיי הלוח, שאז
רשאי להחזיק בנכסים עבור פרעון החוב אפילו לאחר מות
האב.

הגמרא מבררת את הדעה החולקת: ולרבי תרפון הסובר שמועילה
התפיסה בפירות אם לא באו לידי היורשים, דמנחי חבא – היכן
מונחים הפירות שניתן לומר שעדיין לא זכו בהם היורשים ומשום
כך תועיל התפיסה בהם.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בזה: רב ושמואל דאמרי תרוניהו
– שאמרו שניהם, והוא – דין זה של רבי תרפון, נאמר דווקא באופן
שהפירות צבירין ומונחין בשעת מיתת האב כרשות הרבים שהוא
מקום שאינו ראוי לקנין, ולכך יש לומר שעדיין לא זכו היתומים
בפירות במיתת אביהם ויכולים הבעל חוב והאשה לתפוס את
הפירות בחובם, אבל אם היו מונחים בסימטא, באופן זה לא אמר
רבי תרפון שתועיל התפיסה, שמאחר שמקום זה ראוי לקנין אינו
נחשב כמקום הפקר לפיכך הנכסים נכנסו לרשות היורשים מיד
כשמת האב, ושוב אין הבעל חוב והאשה יכולים לתפוס מרשותם.
ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוניהו, אפילו אם היו מונחים
בסימטא תועיל התפיסה בהם.

* * *

הגמרא מביאה מעשה בענין תפיסה במטלטלים: מעשה היה
שתפס בעל חוב מטלטלין לאחר מיתת הלוח, ודין דייני – ופסקו
הדיינים הלכה כרבי תרפון שכל הקודם זוכה ולא הוציא
המטלטלין מידו. ואהדריה ריש לקיש לעובדא מיניהו – והחזיר ריש
לקיש את הדיינים מפסק זה, וצידה להם שיוציאו מהבעל חוב את
המטלטלין שתפס וייתנום ליורשים, לפי שכלל הוא שהלכה כרבי
עקיבא מחבירו. אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, עשית בשל תורה
– החשבת את דברי רבי עקיבא כהלכה למשה מסיני שאין לחלוק
עליה. כלומר, אף שלכתחילה הבית דין צריכים ליפסוק את
ההלכה כרבי עקיבא מכל מקום לאחר שפסקו כרבי תרפון אין
להחזירם מהוראתם.

הגמרא דנה במחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש: לימא ביהא
קמיפליג – האם נאמר שנחלקו בדין זה דמר – ריש לקיש סבר,
שאם פגע הדיין בדבר משנה, חוזר בו ומבטל את פסק דינו, ולכך
החזיר ריש לקיש את פסק הדיינים שהורו נגד הכלל שהלכה כרבי
עקיבא מחבירו. וימר – רבי יוחנן סבר, שאף אם פגע בדבר משנה,
אינו חוזר ומבטל את פסק דינו.

דוחה הגמרא: לא, אלא דבולי עלמא – לדברי הכל דין שפגע
בדבר משנה חוזר. והא ביהא קמיפליג – וכאן בדבר זה נחלקו, מר
רבי יוחנן סבר, שהכלל הוא הלכה כרבי עקיבא מחבירו –
כאשר חולק על חבריו, ולא מרבז – אך אין ההלכה כמותו כאשר
חולק עם רבו, ובנידון שלנו כיון שרבי תרפון היה רבו של רבי
עקיבא, אם הורה דין כרבי תרפון אין זה נחשב טעה בדבר משנה.
וימר – ריש לקיש סבר, שהכלל הוא שהלכה כרבי עקיבא אפילו
מרבז, ואף כאן ההלכה כמותו, והפוסק שלא כמותו נחשב כטועה
בדבר משנה וחוזר.

ביאור נוסף במחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש: ואיבעית אימא
– ואם תרצה תוכל לבאר כך, דבולי עלמא – לדברי הכל ההלכה
היא כרבי עקיבא מחבירו ולא מרבז, והא ביהא קמיפליג, מר – רבי
יוחנן סבר, שרבי תרפון רבו של רבי עקיבא הוה ו-היה, ולכך יש
לפסוק הלכה כרבי תרפון, וימר – ריש לקיש סבר, שרבי תרפון
חבירו הוה, ולכך אף כשנחלק עם רבי תרפון יש לפסוק הלכה כרבי
עקיבא.

ביאור שלישי למחלוקת זו: ואיבעית אימא, דבולי עלמא חבירו הוה
– לדברי הכל נחשב רבי תרפון לחברו של רבי עקיבא, והא ביהא
קמיפליג, מר – ריש לקיש סבר, הלכה כרבי עקיבא מחבירו
איתמר – הוא הכלל שנאמר, וכיון שפסקו נגד כלל זה, החזיר להם

בשטרות, ומת המפקיד, אָתוּ יוֹרְשִׁים קָא תְּבַעֵי לֵיהּ מִינָהּ – באו
היורשים ותבעו ממנה שתחזיר את שטרות החוב, אָמְרָה לָהּ
האשה, כבר מִחִים של אביכם תִּפְסְקָא לָהּ – תפסתי בהם עבור
חוב שהיה חייב לי, ולא אחזיר את השטרות עד שתפרעו את חובי.
אָתָּא לְקַמְיָה דְּרַב נַחֲמָן – באה האשה לדין לפני רב נחמן, אָמְרָה לָהּ
רב נחמן, אֵית לִיךְ סְהַר דְּתַבְעוּת מִינֵךְ מִחִים וְלֹא יְהִיבִית נִהְלִיחַ –
האם יש לך עדים שתבעו ממך בחיי המפקיד את השטרות וסרבת
לתת בטענה שאת תופסת אותם בחובך, אָמְרָה לֵיהּ האשה, לֹא
– אין לי עדים על כך. אמר לה רב נחמן, אַם כֵּן, הוּי וְ-הִירִי זֶה
נחשב תִּפְסָה דְּלֹאֲחֵר מִיתָה, וְתִפְסָה דְּלֹאֲחֵר מִיתָה לֹא בְּלוֹם הִיא.
כיון שכל זמן שהיה האב חי והיו השטרות פקדון בידך, הרי הם
נחשבים כמזנחים ברשות המפקיד, ורק באופן שתפס לשם חובו
כגון שראה המלוה שהלוה עומד למות תפס מטלטלים שאינם
מופקדים אצלו נחשב הדבר לתפיסה מחיים המועילה.

* * *

מעשה נוסף באשה שבאה לדין תורה: הִיא אֵיתָתָא דְּאִיתִּיקָא
שְׁבוּעָה בִּי דִּינָא דְּרָבָא – אשה אחת התחייבה שבועה בבית דינו של
רבא, שאדם תבע אותה ממון והיא כפרה. אָמְרָה לֵיהּ בֵּית רַב חֲסְדָא
שהיתה אשתו של רבא, וְדַעְנָא בַּהּ דְּחֻשְׁוּדָה אֲשִׁבוּעָה – יודעת אני
באשה זו שחשודה היא להשבע שבועה לבטלה. אֲפָקָה רָבָא
לְשִׁבוּעָה אֲשֶׁכְּנֵגְדָה – הפך רבא את חיוב השבועה על בעל דינה
שישבע הוא שחייבת לו ויטול.

וְיִמְנֵן הוּי יְתִבִּי קָמִיָּה – פעם אחרת ישבו לפני רבא רב פֶּפְא וְרַב
אֲדָא בִּר מִתְנָא, אֵיתִיו הֵוָּא שְׁמָרָא גָבִיָּה – והביאו לפניו שטר
חוב, אָמְרָ לֵיהּ רַב פֶּפְא לרבא, וְדַעְנָא בִּיה דְּשְׁמָרָא פְּרִיעָא הוּא –
יודע אני בשטר זה שהוא פרוע ואין לגבות על פיו. אָמְרָ לֵיהּ – האם
שאל רבא את רב פפא, אִיכָא אִינִישׁ אֲחֵרִינָא בְּחִידָה דֵּמֶר – האם
יש אדם נוסף שיוכל להעיד על כך ביחד עם מר, אָמְרָ לֵיהּ רב פפא,
לֹא, אָמְרָ לֵיהּ רבא, אִם כֵּן אֵף עַל גַּב דְּאִיקָא מֶר – אף שאתה מעיד
על כך, אינך אלא עד אחד, וְעַד אֶחָד לֹא בְּלוֹם הוּא לקבוע את
הדין על פיו.

אָמְרָ לֵיהּ רַב אֲדָא בִּר מִתְנָא לרבא, וְלֹא יֵהָא רַב פֶּפְא נֶאמַן עֲלִיךְ
בְּבֵית רַב חֲסְדָא שְׁקִבְלָת אֵת דְּבִרְיָה וְהִפְכָּת אֵת הַשְׁבוּעָה עַל הַבֶּעַל
דין שכנגדה, וכי אין לך להאמין כמו כן לרב פפא ששטר זה פרוע.
אמר לו רבא, בֵּית רַב חֲסְדָא קִים לִי בְּגוּיָה – ברור לי ללא שום ספק
שאינה משקרת, מֶר לֹא קִים לִי בְּגוּיָה – אך לגבי מר אין הדבר
ברור לי.

אָמְרָ רַב פֶּפְא, הִשְׁתָּא דְּאָמְרָ מֶר קִים לִי בְּגוּיָה מִלְּתָא הִיא – עכשיו
שהרב אמר שאמירת 'קים לי בגויה' הוא דבר שיש צורך
להתחשב בו, אילו אשמע עדות מאדם כגון אָבָא מְרִי בְּרִי – כמו
אבא מרי בני דְּקִים לִי בְּגוּיָה – שברור לי שאינו משקר, קְרַעְנָא
שְׁמָרָא אֲפּוּמִיָּה – אקרע שטר חוב על פיו אם יאמר על שטר שהוא
פרוע, ולא אגבה על ידו. תמוזה הגמרא: קְרַעְנָא סְלָקָא דְּעֵתָךְ – וכי
על ידי נאמנות של עד אחד ניתן להוציא שטר חוב החתום בידי
עדים מידי המחזיק בו, והלא בכדי להוציא ממון צריך שני עדים.
משיבה הגמרא: אֵלָּא כוונת רב פפא היתה לומר קְרַעְנָא שְׁמָרָא
אֲפּוּמִיָּה – אני יוציא על פיו את השטר מחזקת כשרותו, שלא אגבה
את החוב על ידו, אך גם לא אקרע אותו.

* * *

מעשה נוסף בענין שבאה לדין: הִיא אֵיתָתָא דְּאִיתִּיקָא
שְׁבוּעָה בִּי דִּינָא דְּרַב יִבִּי בִּר אֲבִי – אשה אחת נתחייבה שבועה
בבית דינו של רב ביבי בנו של אביי. אָמְרָ לָהּ הֵוָּא בְּעַל דִּין – אמר
בעל דינה של האשה לדיינים, תִּיתִי וְתִישְׁתַּבַּע בְּמִתָּא – תבוא
האשה ותשבע בעיר שלו, שעל ידי זה אֲפָשָׁר לִיכְפֹסָא וּמוֹדָא –
יתכן שיש שם מי שמכיר את האמת ותתבייש לשקר ותודה
שחייבת לי מעות. אָמְרָה לָהּ האשה לדיינים, בְּתָבוּ לִי וְכוּנָתָא –

לֹא קִנָּה, וכל הנושים האחרים יכולים להוציא ממנו, ואף אתה לא
קנית את הספינה עבור יימור בר חשו. תִּפְסְקָה אִינָהּ – רב פפא ורב
הונא תפסו את הספינה בחובם, שאף להם היה חייב אותו המת.
רַב פֶּפְא מִימְלָח מְלוּחִי – הנהיג את הספינה במשטרים שלה. ואילו
רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מְטַח לָהּ בַּאֲשָׁלָא – משך אותה בחבל.
מֶר אָמְרָ, אֲנָא קִנִּינָא לָהּ לְכוּלָּהּ – אני קניתי את כל הספינה. וְמֶר
אָמְרָ, אֲנָא קִנִּינָא לָהּ לְכוּלָּהּ הֵינֵן שכל אחד מהם טען שהנהגתו
בספינה עדיפה מהנהגת חברו.

פִּנְעֵי בָהּ – פגש אותם רב פנחס בִּר אֲמִי, ואָמְרָ לָהּ, הרי רב וְשְׁמוּאֵל
דְּאָמְרִי רְגוּיָהוּ – שאמרו שניהם, והוּא – דינו של רבי טרפון
שאפשר לתפוס מטלטלים של יתומים, נאמר דווקא באופן
שְׁבִיבוּרִין וּמוֹנַחֲתִין בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים – שהוא מקום שאינו מועיל לקנין
משיכה, וכיון שלא היתה הספינה ברשות הרבים ואלא בשפת
הנהר שדינה כסימטא אין מועילה תפיסתם. (אמר להו) [אָמְרוּ
לֵיהּ] רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, אֲנִן נָמִי מְחִירִיפִיתָא
דְּנִהְרָא תִּפְסִינָא – אף אנו תפסנו את הספינה באמצע הנהר במקום
שכל הספינות עוברות שם, ודינו כרשות הרבים שמועילה בו
תפיסה.
אָתוּ לְקַמְיָה דְּרָבָא – באו לפני רבא שוירה להם את הדין, אָמְרָ לָהּ
רבא, קָמִי חִירִי – אתם אוחים לבנים, מְשַׁלְחִי גְלִימִי דְּאִינִישׁ –
המפשיטים בגדי אנשים, הִבִּי וְ-כֵן אָמְרָ רַב נַחֲמָן, והוּא – תפיסת
מטלטלים של יתומים, מועילה דווקא באופן שְׁתַּפְסָה מִחִים של
אביהם, אך משמת ההלכה כרבי עקיבא שאין מועילה תפיסה.

* * *

מעשה נוסף בתפיסה מבעל חוב: אֲבִימִי בְּרִיה דְּרַבִּי אֶבְהוּ, הוּוּ מִסְכֵּן
בֵּיהּ זֻזִין בִּי חוּזָא – היו נושים בו מעות אנשים מחוזאי, שְׁדַרְגִּינְהוּ –
שלח להם אביממי את מעות הפרעון בִּיד חָמָא בְּרִיה דְּרָבָה בִּר אֶבְהוּ,
אֹזֶל פְּרַעְיָנָהוּ – הלך חמא ופרע את חובו של אבימי, ואָמְרָ לָהּ
לאנשי חוזאי, הִבּוּ לִי שְׁמָרָא – החזירו לי את שטר החוב שכתוב
בו שאבימי חייב לכם מעות. אָמְרוּ לֵיהּ, סִימְרָא נִינְהוּ – מעות אלו
מצד אחר הם, והיינו שהיה חייב לנו אבימי חוב אחר שאין לנו
עליו שטר, ועבור אותו חוב קבלנו את הפרעון ונמצא שהחוב
שבשטר עדיין לא נפרע.

אָתָּא לְקַמְיָה אֶבְהוּ – הגיע אבימי לפני רבי אבהו אביו
לשואלו מה דינו. אָמְרָ לֵיהּ רַבִּי אַבְהוּ לאבימי, אֵית לִךְ סְהַר
דְּפְרַעְיָנָהוּ – האם יש לך עדים שפרעת להם את חובך. אָמְרָ לֵיהּ
אבימי, לֹא – אין לי עדים על כך. אָמְרָ לֵיהּ רבי אבהו, אִם כֵּן מִינֵן
דִּיבּוּלִין לִזְמַר לֹא הִיוּ דְּבָרִים מְעוּלִים – מתוך שיכולים אנשי חוזאי
לטעון שמעולם לא פרעת להם את החוב, יבּוּלִין נָמִי לְמִימֶר
סִימְרָא נִינְהוּ – נאמנים הם אף לטעון שמה שפרעת להם אינו אלא
בשביל חוב אחר, ועדיין אתה חייב להם חוב זה שבשטר.

מבררת הגמרא: לְעֵנֵן שְׁלִימִי שְׁלִיחַ מָא – מה הדין לענין זה
שיתחייב השליח לשלם ללוה, שהרי כיון שלטענת המשלח לא
היה חוב נוסף, השליח גרם לו הפסד בכך ששילם את החוב ללא
שהוציא מהם את השטר. משיבה הגמרא: אָמְרָ רַב אֲשִׁי, חוּזִין –
יש לראות באיזה לשון אמר המשלח לשליח, אִי אָמְרָ לֵיהּ המשלח
שְׁקוּל שְׁמָרָא וְהִבּ זֻזִין – קח את השטר ותן המעות, השליח מְשַׁלֵּם,
כיון ששינה מהוראת המשלח שציהו שלא יתן המעות רק אחרי
שיקח את השטר, אבל אם אמר לו המשלח הִבּ זֻזִין וְשְׁקוּל שְׁמָרָא
– תן את המעות וקח את השטר, לֹא מְשַׁלֵּם – אין השליח חייב
לשלם, שכן לא שינה משליחותו.

הגמרא דוחה את דברי רב אשי: וְלֹא הִיא – אין לחלק בכך, אלא
בִּין בֵּית דִּין בֵּית דִּין שְׁלֵשׁ השליח, משום דְּאָמְרָ לֵיהּ המשלח, לְתַקְנִי
שְׁדַרְגִּינְהוּ וְלֹא לְעוּנִי – לתקנתי ולטובתי שלחתי אותך, ולא לעונת
ולחזיק לי.

מעשה נוסף בתפיסה מבעל חוב: הִיא אֵיתָתָא דְּהוּוּ מִיפְקֵרִי גָבִיָּה
מִלְּוָנָא דְּשְׁמָרִי – היתה אשה שהיה מופקד אצלה תיק מלא

כתובות. הכותב לאשתו – פרק תשיעי דף פה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) ר"ט תוספות

לא קנה – דלאו כל במיניה לחוב זה כדי לזכות את זה. תפסות אינה – שאף הם נושים
בו מעות. ממלח מלוחי – מנהיגה בעונן שלה שקורין רימ"ש בלעז ממלח שקורין
וורניר בלעז, לשון "ויראי המלכים" (יונה א). אגא קנינא כולל – הנהגתי בריאה משל
חבירי, מחריפותא דנהרא – לא מצאנו על שפת הנהר, שהיא כסימטא, אלא מה
חטפונה שהיה מוליכה באמצע הנהר, שכל
הספינות והולכות שם, והיו כרשות הרבים. קאין
– ארזים. חוריר – על שזקים היו. משלחי
גלימי דאנשי – מפשיטין טליתות האנשים.
מסקי ביה – נושים בו. בי חוואי – אנשי אותה
מדינה. סיפרא – מצד אחר היינו נושים בו.
מלוה על פה, וממחית אותה מלוה נחזיק בהם.
לענין שלמי שליח – למשלח. מאי – מי היה
פושע, שהחזיר המעות עד שלא קבל מהם
השטר? לתקוני שדרתין – והיה לך לדקדק
בתקנתא. דהווי מפקרי נגה – מאבי יתומים.
מלוגא דשמי – תיק מלוגא שטרות. מחים
תפיסנא להו – בחוב שהיה חייב לי החזקתי
בהם. הוי תפיסה דלאחר מיתה – שכל זמן
שהיה חי – היו פקדון בידך, והרי הן כמזונות
ברשותיה. וכי אמרי תפיסה מחים – כגון
שראוה קרוב למות, ותפס מטלטלין לשם חובו,
ולא היו פקדון בידו. דאחיבא שבועה – שהיה
אדם תובע ממנו, והוא כופרת. בת רב חסדא
– אשתו של רבא. לשבועה אשכנשה – התובע
אותה ישבע ויטול, כדתנן (שבועות מדב.) ואלו
נשבעין ונטלין: שכנגדו חשוד על השבועה.
וימנין – פעם אחרת. כבת רב חסדא –
שהאמנת לחשוד את האשה על השבועה. דקיס
לי בנה – דלא משקרא. קרענא סלקא דעתך
– כי אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד
המחזיק בו? אפוקי ממונא הוא, ותרבי בעינן.
מרענא – ולא אודקק לגבות באותו שטר,
ומקריע נמי לא קרענא ליה. כתבו לי וכוותא –
שבאתי לדין, ונפטרתו הימנו בשבועתי. ממולאי
– בית עלי, שהן כרותי ימים. ולי נראה: ממולאי
וגבנותם, בעלי מומין, שאין חזין כשאר בני
אדם, לשון "שקל מולאי ושדי בנצא" (בבא
בבא נדא, אשרתא – לשון חזק, כמו "ישר
כחך" (יבמות סבא). אשרתא דשמי – קיום
השטר, שכותבין דיין: במזבז תלתא דורנא,
ואתא פלוני ופלוני ואסחידו אחתימות ידיהו,
ואשרנדו וקיימנדו. דניחו – שיעידו: זה כתב
ידי. הכי נמי מיהו כשיקרא – לכתוב "נשבעה
פלוגית", ועדיין לא נשבעה. ופרעי – בו ביום.
אינו חוזר ולוח בו – אפילו בו ביום. ואף על גב
דלאו מוקדם הוא, שהרי ביום הלואה נכתב.
שכבר נמחל שעבודו – משפרעו בטל השטר,
ונמצאת מלוה הדינה מלוה על פה, ואינו גובה
מן הלקוחות.

כשיקרא

לא קנה. תפסות אינה, רב פפא מומלח מלוחי,
רב הונא בריה דרב יהושע ממתח לה באשלא. מר
אמר: אגא קנינא לה לכולה, ומר אמר: אגא קנינא
לה לכולה. פגע בהו רב פנחס בר אמי, אמר להו:
רב ושמאלא דאמרי תרווייהו: והוא שצבורין ומונחין
ברשות הרבים. אמר להו: אגא נמי מחריפותא דנהרא
תפיסנא. אתו לקמיה דרבא. אמר להו: קאין חוריר
משלחי גלימי דאנשי! הכי אמר רב נחמן: והוא
שתפסות מחיים. אבימי בריה דרבי אבהו הווי מסקי
ביה וזוי בי חוואי. שריריהו ביד חמא בריה דרבה
בר אבהו. אול פרעניהו, אמר להו: הבו לי שטרא!
אמרו ליה: סיטרא נינהו. אתא לקמיה דרבי אבהו.
אמר ליה: אית לך סהדי דפרעניהו? אמר ליה:
לא. אמר ליה: מינא דיכולין לומר: "לא היו דברים
מעולם" יכולין נמי למימר סיטרא נינהו. לענין שלומי
שליח מאי? אמר רב אשי: חזוין, אי אמר ליה
"שקול שטרא וזה וזו" – משלם, "הב וזו ושקול
שטרא" – לא משלם. ולא היא – בין כך ובין כך
משלם. דאמר ליה: לתקוני שדרתין ולא לעוותי.
ההיא איתתא דהווי מיפקרי גבה מלוגא דשמי. אתו
יורשים, קא תבעי ליה מינה. אמרה להו: מחיים
תפיסנא להו. אתאי לקמיה דרב נחמן. אמר לה:
אית לך סהדי דתבעיה מינא מחיים ולא יהבית
ניהליה? אמרה ליה: לא, אם בן הוי תפיסה דלאחר
מיתה, ותפיסה דלאחר מיתה – לא פלוס היא. ההיא
איתתא דאחיבא שבועה בי דינא דרבא. אמרה
ליה פת רב חסדא: ידענא פה דחשודה אשבועה.
רב פפא ורב אדא בר מתנא, אייתו ההוא שטרא
גביה. אמר ליה רב פפא: ידענא ביה דשטרא פריעא
הוא. אמר ליה: איפא אינש אחרינא ביהדיה דמר?
אמר ליה: לא. אמר ליה: אף על גב דאיפא מר
עד אחד לאו פלוס הוא. אמר ליה רב אדא
בר מתנא: ולא יהא רב פפא כבת רב חסדא?
פת רב חסדא – קים לי בגווה, מר – לא קים
לי בגווה. אמר רב פפא, השתא דאמר מר: "קים
לי בגווה" מילתא היא, בגון אפא מר ברי דקים לי בגווה – קרענא שטרא אפומיה.
קרענא סלקא דעתך?! אלא, מרענא שטרא אפומיה. ההיא איתתא דאחיבא שבועה
בי דינא דרב ביבי בר אבין. אמר להו ההוא בעל דין: מיתי ותישתבע במתא, אפשר
דמכספא ומודריא. אמרה להו: כתבו לי – וכוותא דכי משתבענא יהי לי. אמר להו רב
ביבי בר אבין: כתבו לה. אמר רב פפי: משום דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליותא?
הא אמר רבא: האי אשרתא דדייני דמיפתבא מקמי דנחוו סהדי אחתימות ידיהו –
פסולה, אלמא – מיהו כשיקרא, הכי נמי – מיהו כשיקרא. וליתא, מדרב נחמן. דאמר
רב נחמן: אומר היה רבי מאיר: אפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה – כשר. ואפילו

אית לך סהדי דתבעניהו מחיים – ואם תאמר: ואמאי צריכה סהדי? נידמני לדידה במיגו
דאי בעיא אמרה "לקוחין הן בידי". דאף על גב דקימנא לן דאין אותיות נקנות
במסירה, וצריכה מסירה ושטר לקחה, הני מילי לקנות החוב, אבל לקנות הנייר – קני בלא
שטר, הואיל והיא מוחזקת בו. ודך איתתא לא היתה חוששת אלא לקנות מלוגא דשטרי
בלא החוב, מדקאמרה: מחיים תפיסנא. ותפיסה
מחיים לא מהניא לגבות החוב – דלא עדיפא
ממסירה. אלא דעל ידי כך היתה יכולה לדחוק
היורשים שפרעו היורשין מה שהיה חייב לה,
במה שלא מלוגא מלוגא דשטרי, והיו כמו משכון.
ואומר רבינו יצחק: דלא חשיב מיגו – הואיל
ועכשיו אינה יכולה לטעון "לקוח הוא בידי",
שכבר אמרה "מחיים תפיסנא". ומשום דאי בעיא
אמרה "לקוחין הן בידי" שבעה שאמרה "מחיים
תפיסנא" – לא מהימנא השתא. דבאותה שעה
שאמרה "מחיים תפיסנא" סבורה היתה שהיא
טענה מעולה, ולא היתה יודעת שיהא צריכה
לטעון דתבעניהו מינה מחיים – מדלא טענה
מעצמה. וראיה מסוף פרק "זה בורר" (סנהדרין
לא, א) גבי ההיא איתתא דנפס שטרא מתותי ידה,
ואמרה: ידענא בתיא שטרא דפרעו הוא. ולא
הימנה רב נחמן, משום כיון דאתחוק בבי דינא,
פירוש: שראינו השטר בידה – אי בעיא קלתיא
לא אמרין. אף על פי שאם אמרה פרעו הוא,
קודם שראינו השטר בידה – היתה נאמנת במיגו
דאי בעיא קלתיא, השתא שראינוהו בידה – אין
נאמנת עוד, דהשתא לית לה מיגו. ועוד ראיה:
מדתנן בפרק "שבועת הידיין" (שבועות לחב.)
"מנה לי בידך" ואמר לו "דך", למחר אמר לו
"נתחיי לך" – פטור. ופרקי בגמרא (א"א) מינה
למאן דאמר מלוה חברו בעדים צריך לפרוע
בעדים: והא דכא, כיון דתבעיה בעדים – כמאן
דאחפיה בעדים דמי, וקתני פטור! ומאי קושיא?
שאני הכא דמדמינן במיגו, דאי בעי אמר אתמול
"לא היו דברים מעולם" אלא דאי, מיגו למפרע
לא אמרין.
מרענא לשטרא אפומיה – פירש רבינו חננאל
בפרק "שבועת הידיין" (שם מבא):
דכל "מרענא" דבהתלמוד לגבי שטר – היינו
שצריך בעל השטר ליבעע קודם שיגבה, והלשון
משמע כן, מדלא מסיק לא מיקריע קרענין ולא
מיגבא מגבנין ביה, כדאמרין ב"אלו נערות"
(כתובות לגב.) האי שטרא ריעא לא מגבנין ביה
(ולא מיקריע קרענין ליה). ואם תאמר: למאי
הלכתא אמר רב פפא דמרענין ליהא אי לשבעה
כדפירשנו – אפילו לא מהדינן כבי תרי יתחייב
שבועה הבא ליפרע, כדתנן במתניתין (לקמן
פא.) א: עד אחד מעידה שהיא פורעה – לא תפריע
אלא בשבועתא ויש לומר: דרב פפא קאמר אפילו
הוא קרוב – שאינו בר עדות, כמו בר רב חסדא,
שלא היתה בת עדות. ודקא אמר ליה נמי לרב
פפא "איכא אינש אחרינא ביהדי מר" – צריך
לומר שהיה רב פפא קרובו של בעל השטר או של
נתבע, להכי ליכא להימניה: אפילו לשבועה.
אלמא מיהו כשיקרא – והתם נמי מיהו
כשיקרא, שכתבו לה: "פלוגית נשבעה
ונפטרה מפלוני", ונתנדו ביד שליש שיתן לה
לאחר שבועת. ומה שלא כתבו לה: אם תשבע
פלוגית תפטרי, דלא הוה מיהו כשיקרא, היינו
משום שלא להצריכה עדים היום או למחר.
חדא

רבנן לא פליגי עליה דרבי מאיר – אלא בגיט נשים, דבעינן פתיכה לשמה, אבל בשאר שטרות – מודו ליה. דאמר רב אסי
אמר רבי יוחנן: שטר שלוח בו ופרעו – אינו חוזר ולוח בו, שפכר נמחל שיעבודו. טעמא – דנמחל שיעבודו אבל למיהו
כשיקרא

כתובות דף פה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רכא

53 פי זה הוא אומר את הסימנים.
54 * * *
55 מעשה נוסף בענין פסק דין על פי אומדן דעת: תהא דאמר להו
56 נכסי לטוביה – מעשה באדם שאמר לפני מותו שיתנו את נכסיו
57 לטוביה, ולא פירש לאיזה טוביה היתה כוונתו. שכיב – מת אותו
58 אדם, אהא טוביה – בא אדם בשם טוביה ותבע את נכסי המת.
59 אמר רבי יוחנן, הרי בא טוביה – הנה לפנינו טוביה שתובע את
60 הנכסים, ומדוע שלא ניתן לו.
61 מקרה שונה במקצת: אם אמר שנכסיו יהיו לטוביה, ואהא רב
62 טוביה – ובא אדם ששמו רב טוביה, הדין הוא שלא יתנו לו,
63 'לטוביה' אמר – שהמת אמר בצוואתו שנותן את הנכסים 'לטוביה',
64 אולם 'לרב טוביה' לא אמר. ואי איניש דגיס ביה – אבל אם ידוע
65 לנו שהמת היה רגיל בו ומיידר עמו, ומתוך כך לא הקפיד לקרותו
66 'רב טוביה', הא גיס ביה – הרי הוא רגיל בו, ואין ראייה שלא
67 התכוין לרב טוביה, ויכול רב טוביה לקבל את הנכסים.
68 מקרה נוסף: אהו שני טוביה – באו שני אנשים ששםם טוביה, אם
69 האחד היה שכן של המת, והאחר תלמיד חכם, הדין הוא
70 שהתלמיד חכם קודם. ומאותה סיבה, גם אם אחד מהם היה קרוב
71 של המת, והאחר תלמיד חכם, ושניהם שםם טוביה, הדין הוא,
72 שהתלמיד חכם קודם.
73 הגמרא דנה במקרה אחר: איבעיא להו – הסתפקו בני הישיבה, שכן
74 וקרוב מאי – מה הדין כשאחד מהם היה שכן של המת, והאחר
75 קרוב, למי מהם נותנים. תא שמע ראייה מהפסוק (משלי כו) 'טוב
76 שכן קרוב מאח רחוק' הרי שהשכן קודם.
77 אם היו שניהם קרובים של המת, וכן אם היו שניהם שכנים של
78 המת, וכן אם שניהם חכמים, הדין הוא, שיהא דריוני – הדיינים
79 יבררו למי היה המת מעדיף לתת את נכסיו, כגון, שהמת היה נוהג
80 לקרב את אחד מהם, או שהוא יותר הגון מחבירו, ולו הם יתנו.

81 * * *
82 הגמרא חוזרת לעסוק בענייני גביית כתובה: אמר ליה רבא לקריה
83 דרב חייא בר אבין, תא אימא לך – בוא ואומר לך מילתא מעלייתא
84 דהוה אמר אבון – דבר מעולה שאמר אביו, הא דאמר שמואל –
85 דבר זה שאמר שמואל, מלוה המוכר שטר חוב להבירו, כדי
86 שמעתה הלוה יפרע את החוב ללוקח, וקורא המלוה ומחלו ללוה
87 את החוב, החוב מחול, והלוקח שוב אינו יכול לגבות את החוב
88 מהלוה, משום שהלוה רשאי לטעון שאדם זה אינו בעל דינו.
89 ואפילו יורש של המלוה מחל – יכול למחול את החוב ללוה. ועל
90 זה אמר אביו מודה שמואל, באשה המכנסת שטר חוב לבעלה לפני
91 נישואיה בתורת נכסי מלוג, וקורא האשה ומחלתו ללוה, שהחוב
92 אינו מחול, מפני שידו של הבעל הרי היא בידה, ועתה גם הוא
93 בעלים על החוב ולפיכך אינה יכולה למחול בלעדיו.
94 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: קריכתיה דרב נחמן – קרובתו של
95 רב נחמן ובינתה לבתובתה בטובת הנאה – מכרה את שטר
96 כתובתה בסכום מועט. אינרשה ושכיבה – ונתגרשה ומתה, מה
97 והשאירה אחריה בת, ואותה הבת באה לגבות מאביה מה
98 שנתחייב לאמה בשעת הגירושין בכתובתה. אהו קא תבעי לה
99 לברתה – אולם הלוקחות שקנו את שטר הכתובה, באו ותבעו את
100 הבת לתת להם את הכתובה שהרי הם קנו את הכתובה. אמר להו
101 רב נחמן, ליבא דליקבא לה עצה – האם אין כאן משהו שיכול
102 ליעץ לבת את העצה דלהלן,

1 כשיקרא – לגבי החשש שהדבר נראה כשקר כיון שלא נכתב כלל
2 על הלוואה זו, לא חיישין – אין חוששים, ולכן אמר שהטעם הוא
3 מכיון שנתבטל כח שיעבוד השטר.

4 * * *
5 הגמרא מביאה כמה מעשים בענין הוצאת ממון על פי אומדנא:
6 תהא נבא, דאפקיד שב פרנתיא דצוירי בפדינא – מעשה באדם
7 שהפקיד שבע מרגליות שהיו צרורות בסדיו, בי ו-אצל רבי
8 מיאשא בר ברין ו-בן בנו דרבי יהושע בן לוי. שכיב רבי מיאשא
9 ולא פקיד – מת רבי מיאשא פתאום, ולא הספיק לצוות לבני ביתו
10 על הנכסים שברשותו. אהו לקמיה דרבי אמי – בא המפקיד לפני
11 רבי אמי לתבוע את המרגליות מן היתומים, ואילו היורשים טענו
12 שמה היו של אבינו, אמר להו רבי אמי ליתומים, ישנן שתי סברות
13 לטובת התובע, חדא – אחת, דידענא ביה – שידוע אני דרבי מיאשא
14 בר ברין דרבי יהושע בן לוי דלא אמיד – שלא היה אדם עשיר, ומן
15 הסתם לא קנה מרגליות אלו. ועוד – סיבה נוספת, הא קא יהיב
16 סימנא – הרי המפקיד נתן סימן כמה מרגליות היו ובאיזה אופן היו
17 צרורות. מוסיפה הגמרא: ולא אמרן שנאמן התובע להוציא את
18 המרגליות על ידי סימנים, אלא דלא רגיל דעיל ונפיק להתם –
19 כשהתובע אינו רגיל להכנס ולצאת בבית זה, אכל רגיל דעיל
20 ונפיק להתם – אבל אם רגיל הוא להכנס ולצאת בבית זה, אין
21 הסימנים ראייה, אימא איניש אחרנא אפקיד ואיהו מיחזא תוא –
22 שיתכן לומר שאדם אחר הפקיד אותן, והתובע היה נוכח בזמן
23 ההפקדה, ועל פי זה הוא אומר את הסימנים.
24 מעשה דומה: תהא נבא, דאפקיד כסא דכסא בי חסא – מעשה
25 באדם שהפקיד כוס של כסף אצל חסא. שכיב חסא ולא פקיד –
26 מת חסא פתאום ולא ציוה לבני ביתו על הנכסים שהיו ברשותו.
27 אהו לקמיה דרב נחמן – באו המפקיד והיתומים לדון לפני רב נחמן,
28 שהמפקיד טען שהכוס שייכת לו, ואף נתן סימן בכוס, ואילו
29 היורשים טענו שמה הכוס שייכת לאביהם, אמר להו רב נחמן
30 ליתומים, ידענא ביה כהכא דלא אמיד – מכיר אני את חסא שלא
31 היה עשיר בכדי שיהיה לו כוס של כסף, ועוד הא קא יהיב סימנא
32 – התובע נתן סימן בכוס, שמוכיח שהכוס שייכת לו, ולכן עליכם
33 להשיבו לתובע. ולא אמרן שנאמן המפקיד להוציא את הכוס על
34 ידי סימנים, אלא דלא רגיל דעיל ונפיק להתם – שאין התובע רגיל
35 להכנס ולצאת בביתו של חסא, אכל רגיל דעיל ונפיק להתם, אין
36 להסימנים ראייה, כיון שאימא איניש אחרנא אפקיד ואיהו מיחזא תוא
37 – יתכן שאדם אחר הפקיד את הכוס והתובע היה נוכח בשעת
38 ההפקדה, וכך הוא יודע את הסימנים.
39 הגמרא מביאה מעשה דומה: תהא דאפקיד מטבכא – מעשה
40 באדם שהפקיד בגד ממשי בי רב דימי אהו דרב ספרא, שכיב רב
41 דימי ולא פקיד – מת רב דימי פתאום ולא הספיק לצוות לבני ביתו,
42 אהא לקמיה דרבי אבהו – בא המפקיד לפני רבי אבהו, ותבע מן
43 היתומים את הבגד ואף נתן בו סימנים, ואילו היתומים טענו שמה
44 של אבינו היה, אמר להו רבי אבהו ליתומים, ישנן שתי סברות
45 שהבגד שייך לתובע, חדא, דידענא ביה כרב דימי דלא אמיד –
46 האחת, שאני מכיר את רב דימי שלא היה עשיר, ועוד, הא קא
47 יהיב סימנא – שהרי התובע נתן סימנים בבגד. ולא אמרן שיש
48 לסמוך על הסימנים שהמפקיד נותן, אלא דלא רגיל דעיל ונפיק
49 להתם – רק אם הוא לא רגיל להכנס ולצאת בבית זה, אכל רגיל
50 דעיל ונפיק להתם, אין הסימנים ראייה, אימא איניש אחרנא אפקיד
51 ואיהו מיחזא תוא – שיתכן לומר שאדם אחר הפקיד את הבגד,
52 ואותו אדם שטוען שהוא המפקיד, היה נוכח בזמן ההפקדה, ועל

1 תיזיל ותיחלה לכתובה דאמה לגבי אבוק – תלך הבת ותמחול את
2 החוב של הכתובה לאביה, שלא יצטרך לשלם אותה, ותיחלה
3 מיניה – ולבסוף בשימות אביה תירש אותו. שמינה הבת את דברי
4 רב נחמן, אולה אחילה – הלכה ומחלה את חוב הכתובה.
5 רב נחמן חזר בו ממה שנתן עצה: אמר רב נחמן, עשינו עצמינו
6 בעורכי תרייני כלומר, לא נהגתי כשורה בכך שנעשיתי לקרובי
7 כעורך דין.
8 שואלת הגמרא: מעיקרא – מתחילה – כשנתן את העצה מאי קבר
9 רב נחמן, ולבסוף – כשהתחרט על כך מאי קבר. משיבה הגמרא:
10 מעיקרא קבר – מתחילה סבר רב נחמן ראוי לאדם שלא יתעלם
11 מקרוב משפחתו, אלא יסייע לו בכל מה שיוכל משום הפסוק
12 (ישעיה נח ט) 'ומבשרך לא תתעלם', ולבסוף כשנתחרט קבר שאדם
13 חשוב שאני – אדם חשוב דינו שונה, שכן למדים ממעשיו, ועלולים
14 האנשים ללמוד ממנו לעשות כך אף לאלו שאינם קרובים.

* * *

15 הגמרא שבה לדון בהלכה שהוזכרה לעיל: גופא, אמר שמואל,
16 מלוה המוכר ששיר חוב שהיה לו על אחר, לחבירו, וקור וקחלו –
17 ומחל המלוה ללוה את אותו החוב, הדין הוא שהחוב קחול,
18 ואפילו יורש מוחל – ואף היורש של המלוה יכול למחול, ואין
19 הלוקח יכול לגבות מהלוה את החוב.
20 אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ואי פקח הוא – הלוקח, וררצה
21 למנוע אפשרות של הפסד מחמת מחילת החוב על ידי המלוה,
22 מקרקש ליה וזוי – יקשקש ללוה במעות שבידו, כלומר, ישלם
23 ללוה כסף לפני שיעשה קנוניא עם המלוה, וכתב ליה שטר
24 בשמיה – ויכתוב הלוה ללוקח שטר חוב חדש על שם הלוקח, ואז
25 גם אם המלוה ימחול על החוב, יוכל הלוקח לגבות את החוב
26 מהלוה.
27 הגמרא דנה האם המוכר חוב לחבירו וחזר ומחל על החוב ובכך
28 הפסיד ללוקח, חייב לפצות את הלוקח: אמר אמימר, מאן דדאין
29 דינא דגרמי – מי שמחייב בתשלומים אדם שהזיק בדרך של 'גרמי',
30 במקרה של מחילת שטר חוב מנבי ביה דמי שטרך מעליא – הוא
31 גובה מהמלוה את כל הסכום הכתוב בשטר בתורת תשלומי נזק
32 עבור הלוקח. אבל מאן דלא דאין דינא דגרמי – מי שאינו מחייב
33 בנזקי 'גרמי', מנבי ביה דמי נידא בעלמא כלומר, המלוה פטור
34 מפני שטוען ללוקח לא מכרתי לך אלא הנייר שבו כתוב השטר,
35 ונייר זה הלא בידך הוא.

36 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: הוה עובדא – היה מעשה באחד
37 שמכר שטר חוב ומחל ללוה על החוב, ובא הדין לפני רב אשי,
38 ובפניה – ונכפה – רפרם לרב אשי בכך שהרבה לו ראיות שיש לחייב
39 את המלוה מדין גרמי, ואנבי ביה כי בשורא לצלמי – ודקדק רב
40 אשי עם המלוה, שישלם ללוקח כל ההפסד שנגרם לו כתוצאה
41 ממחילת החוב, כפי שאדם הקונה קורת עץ לצור בה צורות,
42 מדקדק שתהא חלקה וישרה לגמרי.
43

* * *

44 הגמרא מביאה דין הקשור למשנתנו: אמר אמימר משמיה דרב
45 קמא, האי מאן דאיבא עליה כתובה אשה ובעל חוב – מי שמוטל
46 עליו לפרוע חוב כתובה וגם חייב לאדם שהלוה לו, ואית ליה
47 ארעא ואית ליה וזוי – ויש לו קרקע ומעות, לבעל חוב מסלקין ליה
48 בזוי, כלומר, פורעים לו במעות, ולאשה מסלקין לה בארעא – ואת
49 האשה בעלת הכתובה מסלקים בקרקע. וטעם הדבר, האי כי דיניה

51 והאי כי דיניה – המלוה כדינו והאשה כדינה. כלומר, המלוה נתן
52 מעות בהלוואה והוא רוצה לקבל בחזרה מעות, ולכן דין הוא
53 שיפרע לו מעות. ואילו האשה לא נתנה כסף עבור הכתובה, אלא
54 בעלה התחייב לה, והיא סומכת בעיקר על שיעבוד הקרקע, ולכן
55 דין הוא שיפרע לה בקרקע.
56 אממר ממשיר: ואי לא איבא אלא חד ארעא – ואם יש לו רק קרקע
57 אחת, ולא חויה אלא לחד – ואינה ראויה אלא לתשלום אחד מהם,
58 לבעל חוב והבנין ליה – נותנים את הקרקע לבעל חוב, לאשה לא
59 והבנין לה – ולאשה לא נותנים, והטעם שמעדיפים את הבעל חוב
60 הוא, משום שאם יפסיד נמצאת נועל דלת בפני לוויין שאנשים
61 ימנעו מלהלוות. מבאר הגמרא: מאי טעמא, כלומר, מה הטעם
62 שנותנים לבעל חוב משום שחוששים לנעילת דלת? ואילו לאשה
63 אין נותנים מטעם 'חינא', משום שיותר ממה שהיא רוצה לישא
64 אשה רוצה להנשא, כלומר, בדרך כלל נשים יש להן רצון להינשא,
65 ולכן אין לחוש שמחמת דאגתן שיתנו את הקרקע למלוה ימנעו
66 מלהינשא, אבל מלוה ימנע מלהלוות אם לא ניתן לו את הקרקע,
67 ויש בזה משום נעילת דלת בפני לוויים.

* * *

68 הגמרא מביאה דיון בענין פריעת חוב: אמר ליה רב פפא לרב קמא,
69 ודאי דאמריטו משמיה דרבא – האם נכון שאמרת משמו של רבא,
70 האי מאן דמסקי ביה וזוי – אדם שנושים בו מעות מחמת שלוח,
71 ואית ליה ארעא – ויש לו רק קרקע שיכול לשלם ממנה למלוה,
72 ומעות אין לו, ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה – ובא המלוה ותובע
73 ממנו לשלם לו את החוב, ואמר ליה הלוה, זיל שקול מארעא – לך
74 ותגבה את הקרקע בחובר, אמרינן ליה – אנו אומרים ללוה, זיל וזין
75 את ואיתי תב ליה – לך ותמכור את הקרקע והבא כסף למלוה.
76 האם נכון שאמרת דבר תמוה כזה, שהרי המלוה סומך לגבות את
77 חובו בעיקר על הקרקע של הלוה, ומדוע שנטריח הלוה למכור
78 ולא יוכל להגבות לו קרקע.
79 משיב רב חמא: אמר ליה לרב פפא, לא – אינו נכון, לא אמרתי
80 הלכה כזאת. אמר לו רב פפא, אם כך, אימא לי גופא דעובדא היכי
81 הוה – מה היה גוף המעשה שבו פסק רבא שבגיני יצאה השמועה
82 המוטעית. אמר ליה רב חמא, תולא מעותיו בעובד בוכבים הוה –
83 לוה זה שהובא לפני רבא, היו לו מעות, אך טען בשקר שאינו שלו
84 אלא של גוי. שמאחר והוא עשה שלא כהוגן, שניסה להשתמש
85 מלפרוע למלוה בכסף, לפיכך עשו בו שלא כהוגן, וחייבו אותו
86 למכור את הקרקע שלו, ולשלם את חובו. ודווקא באותו המעשה
87 החמירו עליו הדיינים שימכור את הקרקע כדי לפרוע למלוה, ואין
88 ללמוד ממעשה זה למקומות אחרים.
89

* * *

90 אמר ליה רב הונא לרב פפא, לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה
91 – לשיטתך, שחובתו של הלוה לשלם את החוב, אינה אלא כדי
92 לקיים מצות פריעת בעל חוב, אם אמר הלוה לא ניקא לי דאעביד
93 מצוה – אין ברצוני לקיים מצוה זו של פריעת בעל חוב, ואיני רוצה
94 לשלם, מאי – האם בית דין יכפו את הלוה לשלם למלוה. אמר ליה
95 רב פפא, דבר זה תנינא בברייתא, במה דברים אמורים שאין לוקים
96 על עבירה יותר מארבעים מלקות, בעבר על מצות לא תעשה,
97 אבל במצות עשה, כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה, או
98 אומרים לו, ליטול לולב ואינו עושה,
99

כתובות לאשתו – פרק תשיעי דף פו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רכג רש"י

1 תיזיל ותיחלה בו' — דאמרין: אפילו יורש מוחל, ואמה של זו מכרה להן שטר חוב שהיה
2 לה על בעלה. עשינו עצמינו — כקרבן של בעל דין, או אוהבו, הבא אצל דיין ועורכו
3 בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו. כך למדתי עצה לזו להפסיד שכנגדה. מעיקרא —
4 כשאמר כן, לבסוף — כשתחרט. אדם חשוב שאני — לפי שלמדן הימנו, ויש שיעשו אף
5 שלא לקרובים. ואי פקח הוא — הלווקח. מרקש
6 ליה זויי — ללוח, ושוכרו בהן לכתוב לו שטר
7 חוב בשמו, קודם שיעשו קנוניא בין שניהם. מאן
8 דדין דינא דגרימי — המחייב את הגורם הפסד
9 לחבירו. מגבי ביה — בהאי שטרא, מן המוחלו.
10 דמי שטרא מעליא — כל החוב שכתוב. ופאן
11 דלא דאין בו' — פלוגתא דבבא קמא, בפרק
12 בתרא (קטוב), ורבי מאיר אית ליה דינא דגרימי,
13 כרתניא (שם קב); נתייאש הימנה ולא גדרה —
14 הרי זה קידש, וחיוב באחריותו גבי כלאים.
15 וקיימא לן כותיה. מגבי ביה דמי נירא בעלמא
16 — כלומר, אומר שלא מכר לו אלא הנדר, והרי
17 הוא בידך. כפיה רפרם לרב אשי — שבא הדין
18 לפני רב אשי, וסיבבו ודקיפו בראיות ואגבי
19 מדינא דגרימי. כי כשורא לצלמי — כלומר: גיבו
20 גמור, כולו להפסד. דקדק בו כאשר ידקדק
21 הלווקח קורה לצור בין צורות, שלוקח ישרה
22 וחלקה. האי כי דייני — זה הלוח מעות, וזו
23 סמכה על שיעבוד הקרקע, והיא לא נתנה
24 כלום. ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין
25 בכתובה — הוא זכה בהן מיד, וזו צירפתן עם
26 הכתובה על שיעבוד הקרקע. ולא חויה אלא
27 לחד — אין בה אלא כדי לאחד מן. לבעל חוב
28 יחיבין — שלא תנעול דלת. יותר משהאיש
29 רוצה בו' — ולא דושישין לומר משום חניא.
30 ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד, אבל אם
31 קדמה זמן הכתובה — היא גובה. ודאי דאמריתו
32 בו' — לישן שאלה הוא: אמת הוא ששמעתי
33 שאתם אומרים דבר זה של תימה, דמסרתינן
34 ליה ללוח למכרה? והלא המלוה עיקר סמך
35 שלו על הקרקע תולה מעותיו בנכרי הוה —
36 מעות היה לו לפרוע, ואומר של נכרי הם. לדידך
37 דאמרת בו' — במסכת ערכין, בפרק "שום
38 היתומין" (בבא, כבא), פריעת כניח מצוה — מצוה
39 עליו לפרוע חובו ולאמנת דבריו, דכתיב "הן
40 צדק" — שיהא "הן" שלך צדק, ו"לאו" שלך
41 צדק (בבא מציעא מטא), במה דברים אמורים
42 — דלוקא ארבעים.

מכין

1 תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אביה, ותיחלה
2 מיניה, שמעיה, אולה, אחילתה. אמר רב נחמן: עשינו
3 עצמינו בעורכי תדיינין. מעיקרא מאי סבר ולבסוף
4 מאי סבר? מעיקרא סבר "מבשרך לא תתעלם",
5 ולבסוף סבר: אדם חשוב שאני. גופא, אמר שמואל:
6 המוכר שטר חוב לחבירו, וזוהו ומחלו - מחול.
7 ואפילו יורש מוחל. אמר רב הונא בריה דרב יהושע:
8 ואי פקח הוא - מרקש ליה זויי, וכתב ליה שטרא
9 בשמייה. אמר אמיר: מאן דדין דינא דגרימי - מגבי
10 ביה דמי שטרא מעליא, מאן דלא דאין דינא דגרימי
11 - מגבי ביה דמי נירא בעלמא. הוה עובדא, ופכיה
12 רפרם לרב אשי, ואגבי ביה כי פשוטא לצלמי. אמר
13 אמיר משימיה דרב חמא: האי מאן דאיכא עליה
14 כתובת אשה ובעל חוב, ואית ליה ארעא, ואית ליה
15 זויי - לבעל חוב מסלקין ליה בזויי, לאשה מסלקין
16 לה בארעא, האי כי דייניה, והאי כי דייניה, ואי לא
17 איכא אלא חר ארעא, ולא חויה אלא לחד - לבעל
18 חוב יחיבין ליה, לאשה לא יחיבין לה. מאי מעמא?
19 יותר ממה שהאיש רוצה לישא, אשה רוצה להנשא.
20 אמר ליה רב פפא לרב חמא: ודאי דאמריתו משימיה
21 דרבא: האי מאן דמסקי ביה זויי, ואית ליה ארעא
22 ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה: ואמר ליה: זיל
23 שקול מארעא, אמרין ליה: זיל זבין את, ואיתי הב
24 ליה. אמר ליה: לא. איכא לי גופא דעובדא היכי
25 הוה? אמר ליה: תולה מעותיו בנכרי הוה; הוא עשה
26 שלא פהוגן לפיכך עשו בו שלא פהוגן. אמר ליה
27 רב פהוגן לרב פפא: לדידך דאמרתי: פריעת בעל
28 חוב מצוה, אמר: לא ניהא לי דאייעביד מצוה, מאי?
29 אמר ליה: תנינא: פמה דברים אמורים - במצות
30 לא תעשה. אבל במצות עשה, כגון שאומרין לו
31 "עשה סופה" ואינו עושה, "לולב" ואינו עושה -

מכין

1 תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אביה — קשה לרבינו יצחק. דמה הריחזה? הא
2 אמרין בסמוך: מאן דדין דינא דגרימי — מגבי ביה דמי שטרא מעליא, ורב נחמן
3 גופיה דאין דינא דגרימי ב"הגוזל בתרא" (בבא קמא קטוב), גבי הווא גברא דאחויי אבריא
4 דחייט? ויש מפרשים: דקטנה היתה, כמו "הפעטות מתנתן מתנה" (גיטין נטא), ולא מחייבא
5 מדיני דגרימי. ולרבינו יצחק נראה מתוך כך דלא
6 מחייבא מדינא דגרימי אלא דמים שנתנו לה על
7 כתובתה, ולא כל הכתובה, ונמצא שמוחזת
8 הרבה, ומיהו, לא נתייבש דאמר: לרבינו שמשון בן
9 אברהם לשון "מגבי ביה דמי שטרא מעליא",
10 דמשמע דחיבי לשלם כל הכתוב בשטר. ומביא
11 ראייה מהא דאמרין בפרק שני דקדושין (מזב):
12 "התקדשי לי בשטר חוב" או שהיה לו מלוה ביד
13 אחרים ודרשה עליהם, רבי מאיר אומר: מקודשת,
14 וחכמים אומרים: אינה מקודשת. ומסיק
15 דברשמואל קא מפילגי. דאמר: המוכר שטר חוב
16 לחבירו וזוהו ומחלו - מחול; מאי אית ליה, ולחבי
17 אינה מקודשת, דלא סמכה דעתה, הואיל ויכול
18 למחול. ואם היה חיוב לשלם כל הכתוב בשטר —
19 אמאי לא סמכה דעתה? הא אינו רשאי למחול
20 שיצטרך לשלם לה! והשתא לא תיקשה דהאך
21 הסיאה דרב נחמן עצה להפסיד ממון אחרים
22 בשביל קרובה, שהרי לא היה מפקיד לגמרי,
23 שהיו מחזירין להם מעות שנתנו. מכל מקום קצת
24 יש לגמגמם. לבעל חוב מסלקין ליה בזויי —
25 אומר רבינו תם: דשלשה דינין חלוקין; למלוה,
26 ולניקח, ולשכיר. לבעל חוב: אית ליה זויי — לא
27 מצי לסלקי בארעא, כדאמרין בבא. וניקח: אפילו
28 אית ליה זויי — מסלק ליה בארעא. ובשכיר:
29 אית ליה זויי, אמרין ליה זיל טוח חובך
30 ואייתי זויי. דתנן בפרק "הבית והעליה" (בבא
31 מציעא קחא): היה עושה עמו בתבן ובקש, ואמר
32 "טול מה שישית בשכרך" — אין שומעין לו.
33 ומשמע התם — אפילו דלית ליה זויי).
34 לאשה לא יחיבין לה מאי טעמא יותר
35 משהאיש רוצה לישא אשה רוצה
36 לינשא. ואם תאמר: דאמרין לעיל (פדא):
37 לכתובת אשה משום חניא. ואפילו רבי גימין לא
38 פליג אלא כשהבעל חוב הוא כושל, אבל שניהם
39 שוין — מודה דיהבינן לכתובת אשהו ותייגין רבינו
40 תם: דהבא — יחיבין לבעל חוב משום דאיכא
41 טעמא דנעילת דלת, ובאשה לא שייך נעילת
42 דלת, כדאמרין: יורש משהאיש רוצה לישא אשה
43 רוצה לינשא. אבל לעיל, דלאחר מיתה — ליכא
44 נעילת דלת, דמיתה לא שכיחא, כדאמרין
45 ב"הנוקד" (גיטין נא), דלא מסיק אדעתיה דמלוה
46 דמית לזה ונפלי נכסי קמי יתמי, עדיפא כתובת אשה משום חניא. ומורי הרב רבינו יחיאל השיב למורי הרב בשם רבינו יצחק: דאפילו לאחר מיתה יחיבין לבעל חוב קרקע, או אפילו מטלטלין
47 אחר תקנת גאונים שתקנו דאשה ובעל חוב גובין מטלטלין. ולעיל דיהבינן לכתובת אשה — היינו משום דכין דאין דינו של בעל חוב לגבות, ואי היה יחיב לזה נפקד ליתומים לא מצי נקט
48 לזה דבינא, עדיפא כתובת אשה משום חניא. ואפילו קדים זמן הכתובה לזמן השטר, כיון שלא תיקנו שותפותין מן הלקוחות. ולא חל שיעבוד כתובה עליהו כלל, והוי כאילו זמנן שוה. והכי
49 אמר בפרק "מי שנות" (בבא בתרא קטא): "דאיכין קנה ומכר, אם תמצא לומר לא משתעבד — הא לא משתעבד, ואם תמצא לומר משתעבד — לזה ולזה ואחר כך קנה ומכר" — מהו: לקמא
50 משתעבד או לכתרא? ומשמע דאי לא משתעבד ליכא לספקי כלל הוי גביא ברישא, כיון דלא משתעבד לגבות מלכותא. וכתב וכן עמא דרב רבינו יצחק, וכן ר' אלעזר ורמב"ם. ורבי יצחק
51 בר אברהם נראה לו כרבינו תם. ואמת, כי נראה דרבי רבינו תם] [נסח ישר. כתב יד. הווא תולה מעותיו בנכרי הוה — אין לפרש כשאמר לו "זיל את זבין" אתה תולה מעותיו בנכרי —
52 דאם כן כהוגן עשו לו. אלא תחילה, כשתבעו היה חולך תולה מעותיו, ובשעת הגבייה כבר לא היה לו, ואפילו הכי חוקקו למכור. אמר לא ניהא למיעבד מצוה מאי — הא פשיטא ליה
53 דכופין, דהא עיקר מילתיה בערכין (בבא, אהא דאין נוקקין לנכסי יתומין קטנים. וקאמרי: משום דפריעת בעל חוב מצוה, והני לא בני מעיבד מצוה ניהו. מכלל דלנכסי יתומים גדולים —
54 נזקקין. אלא הכי קאמר: לא ניהא ליה למעבד מצוה מאי? והלא פשיטא דכופין, ומה שייך לקרותו מצוה? אמר ליה: תניתין, דהיכא דאיכא מצוה כופין, אין מי ישר לומר: דבעא מיניה אם
55 כופין אם לאו. אף על גב דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נוקקין — הני מילי היכא דלא אמרו "לא ניהא לן למעבד מצוה", אבל היכא דאמרו — מאי? אמר ליה: תניתין כו'. ויש מפרשים:
56 דאחלה מעותיו בנכרי קאי, דכשמואל לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר טעמא דאין נוקקין משום צריי, אבל חובא איכא אנכסי. והואל הדין שיתן מעות — הרישעבד נמי הוי על חוב המעות,
57 אף על גב דאיכא קרקעות, וכל שכן כי ליכא. אלא לדידך — דאמרת: מצוה, ואף על גב דאית ליה זויי בנכסי יתומי לא נתייבש עליהו, דלא רמיא עליהו שיעבודא אלא במקום דאיכא מצוה,
58 אמרת נמי שהשיעבוד לא יהא על המעות? ולא דמי לגולן שהשיעבוד על כל נכסיו, דהתם באיסורא אתא לדידה, ובדין אשתעבד לגמרי, אבל הכא — לא. פריעת בעל חוב מצוה —
59 בדאיכא אחריות נכסים איירי, דעלה איתמר מילתיה דרב פפא בערכין (שם). ואפילו הכי אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים — דלאו בני מעיבד מצוה ניהו, אבל מנכסי יתומין גדולים —
60 נפרעין. אבל בדליכא אחריות נכסים — מצוה על היתומין, ואין כופין, כדמוכח בפרק "מי שהיה נשוי" (כתובות צאב). גבי הווא דשקב קטינא דארעא. וטעמא משום דהוי מצות כיבוד מצוה
61 שמתן שכרה בצידה, דאין בית דין שלטמה מוחזרין עליה. והא דאמר ב"הגוזל עצים" (בבא קמא צדב), הניח לזן אביון פרה וטלית וכל דבר המסויים — חייבין להחזיר מפני כבוד אביון,
62 התם — אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אביון, הלכך חייבין לשלם. אבל משום כבוד לחודיה — לא. ובקונטרס פירש לקמן גבי קטינא: דהואיל וליכא מצוה אלא מדרבנן — לא כייפינן ליה.
63 ואין נראה. דאשכחן דכופין במצות דרבנן, כגון מצוה לקיים דברי תורת. דאמרין ב"השולח" (גיטין מא), דכופין את היורשין.

1 **אינה** מגורשת מדרב ושמואל – הרבה יש לתמוה: היכי פשטי מדרב ושמואל, דבעי
2 למימר דצידי רשות הרבים כרשות הרבים? והא רמי בר חמא גופיה מיבעי ליה
3 בצידי רשות הרבים מכלל דבהיתחתו ברשות הרבים פשיטא ליה דאינה מגורשת ויש לומר
4 דדיק מסיפא דמילתיה דמדקאמר ובסימטא לא מהני חפיסה מכלל דבצידי רשות הרבים
5 מהניא מיהו לאיכא דאמרי מדמה צידי רשות
6 הרבים לסמטא. ו**צידי** רשות הרבים כרשות
7 הרבים דמו – תימה: דבריש "אלו נערות"
8 (כתובות לא,ב) אמר: דלענין מייקא – קני בצידי
9 רשות הרבים. **אדרבה** מגורשת מדרב נחמן
10 כר – מדלא קאמר: אדרבה מגורשת מדרב
11 ושמואל גופיהו, דאמרי בסמיטא לא מהני חפיסה
12 – מכלל דפשיטא ליה דסימטא עדיפא לענין קני
13 טפי מצידי רשות הרבים. אבל אגם גידי רשות
14 הרבים – בעי לדמויי אהרדי. אלמא לענין קני
15 –סימטא עדיף מאגם, ושמואל: דהנה שמעון קני
16 אברהם: דלעיל בשילוי "האשה שנפלו" (פא,א)
17 אמר רבי יוחנן: האומר לחבירו "משוך פרה זו, ולא
18 תיקני עד לאדר שלשים" – קנה, אפילו עומדת
19 באגם. ואם כן, כל שכן אם היא עומדת בסמיטא.
20 והיכי אמר רבי יוחנן לעיל דתפיסה מהני
21 בסמיטא: דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי
22 תרויהו: אפילו בסמיטא!
23 **האומר** לחבירו משוך פרה זו כר – בדאמר לו
24 "מעבשיו" מיירי, כדאוק לעיל בסוף
25 "האשה שנפלה" (פא,א). וגבי גט נמי, דבעי רמי בר
26 חמא – איירי נמי בדאמר "מעבשיו"; דאי לא
27 אמר מעבשיו, כיון דאין הגירושין אלא לאחר
28 שלשים – היה צריך שיהיה או בחצירה. וקשה:
29 דהיכי פשטי מדרב ושמואל: דהם – מאי
30 "מעבשיו" איכא? ונראה דהכי פשטי: כי היכי
31 דהתם, אף על גב דמן הדין דמשעת מיתת האב
32 הנכסים בחזקת יתומים בכל מקום שהם, אפילו
33 הכי אם הם ברשות הרבים – לא קני יתמי, הכי
34 נמי – היכא דאמר לה "הרי זה גיטך מעבשיו",
35 ולא תתגרשו בו עד לאחר שלשים, דמן הדין יש
36 לה לזכות בגט מיד לאחר שלשים יום בכל מקום
37 שהוא, אפילו הכי – ברשות הרבים אינה
38 מגורשת.
39 **רבי** אליעזר אומר על ידי גלגול – לא כפירוש
40 שפירש הקונטרס: דתנא קמא סבר דאין
41 מגלגלין בשבועה דרבנן. דהא בפרק "כל
42 הנשבעין" (שבועות מח,ב) מסקנין דמגלגלין
43 דרבנן, וליכא מאן דשמואל: אלא, טעמא דתנא
44 קמא: דאמר לה "כיון דדייקת כולי האי – לא
45 מצינא דאיידור בהדך". ירושלמי: מאי טעמא
46 דרבנן? אם אתה אומר כן – אין שלום בבית
47 לעולם. שברה כלים, מאי את עביד לה –
48 כשומרת חנם ואם כשומרת שבר? מסתברא, אפילו
49 כשומרת חנם אינה, אם אין את אומר כן – אין
50 שלום בבית לעולם. **נדר** ושבועה אין לי עלך
51 ועל יורשך – בירושלמי מפרש: כגון שנתן לה
52 רשות לעשות יורשיה אפטרופין. ואת הבאים
53 ברשותך – צריך לפרש: שאר בני אדם, נכרים,
54 שעשאתן אפטרופין מחמת שנתן לה רשות.
55 תימה: אמאי נקט נדר? דנדר לא שייך אלא
56 באלמנה, כדמוכח ב"הושלח" (גיטין לד,ב) דתיקן
57 רבן גמליאל שותא נודרת כו', ו"עליך" לא שייך
58 אלא בגרושה ויש לומר: דאידיד דנקט בסמוך נדר
59 גבי יורשין, נקט נמי ברישא. ומיהו, בגמרא לא
60 שייך לשנוי הכי, דקתני בברייתא: נדר ושבועה,
61 והתם לא מיירי בירושם בכל.

אלא

1 **מבין** אותו – קודם שעבר על העשה, ויש בידו לקיים. והלכה והתחלתו כו' – ועודנו שם
2 לאחר שלשים. והוא **שצבורין** – גבי מתניתין, דקתני: הקודם זכה. אלמא – רשות הרבים
3 לא קני ליה לבעלים מידי, אלא אם כן מגבירו. הילכך, לאחר שלשים לאו ברשותה הוא
4 דליהוי גירושין חיללי. צידי רשות הרבים – סמוך לכתלים, שאין דרך בני אדם לעבור
5 שם ולהתחבר בכותלים. **משנה** חנונית –
6 למכור יינו ופירותיו בחנות. **משביעה** – שלא
7 עיכבה בידה כלום. **אפטרופא** – לחכנס
8 ולהוציא פירותיו, ולשכור פועלים, ולשוא
9 וליתן. **גמרא** על ידי גלגול **קאמר** – דשמעיה
10 לתנא קמא דאמר: משביעה על האפטרופוסות,
11 ולא על פילכה ועיסתה, ואפילו על ידי גלגול
12 שבועת אפטרופוסות. דכיון דשבועת
13 אפטרופוסות דרבנן, ודהא לא קטען ליה תובע
14 טענת ברי, אלא רצוני שתשבע לי – לא
15 מגלגלין על ידה שבועה אחרית. ואתא רבי
16 אליעזר למימר: היכא דהושיבה חנונית, מיגו
17 דמישבעה אפטרופוסות – משתבעה נמי על
18 ידי גלגול על פילכה ועיסתה, דמגלגלין
19 מדרבנן, או לכתחלה **קאמר** – דאפילו לא מינה
20 אפטרופא – משביעה על פילכה, שהרי
21 אפטרופוסות היא. **בכפישא** – בתוך קופה אחת.
22 **שפיר** – דאמרה ליה: הואיל ומשבעת לי על
23 פילכי – איני יכול לסבול קפדנותך. **מאי נפקא**
24 לה מינה – הרי נתחייבת לו שבועה, ומה יקשה
25 לה גלגול זה, אם לא עיכבה כלום: הואיל וקא
26 דייקת בתיא – איך אזהב ומאמין אותי, ולא
27 מצינא דאיידור בהדך. הרי **שלא פטר** – שלא
28 תבט לה "נדר ושבועה אין לי עליך". נדר –
29 שנודרת לה: יאסור עלי כל פירות שבעולם אם
30 עיכבתי משלך כלום, כדאמר במסכת גיטין
31 (לה,ב) נמנעו מלהשביעה, התקין רבן גמליאל
32 הזקן שותא נודרת ליתומים כל מה שירצו,
33 ונגבה כתובתה. **משנה** אינו יכול להשביעה –
34 בגמרא מפרש מהי שבועה פטרה. אבל **משביע**
35 הוא את יורשיה – אם גירשה ומתה, ויורשיה
36 תובעין הימנו כתובות, נשבעים שבועת
37 יורשין המפורשת במסכת שבועות (מז,א),
38 שבועה שלא פקדנוה בשעת מיתתה, ולא אמרה
39 לנו קודם לכן, ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר
40 כתובתה פרוע. ואת הבאים ברשותה – אם
41 מכרה כתובתה לאחרים, ונתגרשה ומתה,
42 והלקוחות תובעין אותו – נשבעין אף הן
43 שבועת היורשין. אבל יורשיה משביעין אותה –
44 אם נתאלמנה, והיא או יורשיה נפערין מן
45 היתומים – צריכים שבועה, שהרי לא פטרן
46 אלא ממנה, אם תגבה כתובתה בחייה. **לבאין**
47 ברשותי – אם אמכור נכסי, ואת באה ליפרע
48 מלקוחות. הלכה מקבר בעלה כו' – זו שפטרה
49 בעלה מן השבועה. והכי תני בהדיא בתוספתא
50 דאדך שפטרה קאי. **לביט אביה** – שלא
51 נתעסקה שוב בנכסים. על העתיד **למא** – על
52 עסק שלאחר מיתה, שלא עיכבה בידה כלום.
53 דהשתא נכסים דיתמי ניתנו, ולא מהניא בודו
54 פטור דדידה. על שעבר – על עסק שבחיי בעלה.
55 **גמרא** שבועה **מאי** עביתה – איזו שבועה
56 סתם שאשה חייבת לבעלה או ליורשיה. דקתני:
57 דכי לא פטרה – משביעה, וכי פטרה – אין
58 משביעה.

על

וא' שחזרה לבית אביה, או שחזרה לבית חמיה ולא
נעשית אפטרופא – אין היורשין משביעין אותה. ואם נעשית אפטרופא – היורשין משביעין

אותה על העתיד **לכא**, ואין משביעין אותה על מה שעבר. **גמרא** שבועה **מאי** עביתה? אמר רב יהודה אמר רב:
על

כתובות דף פו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רכה

להיות חנונית למכור יינו ופירותיו בחנות, או שמינה אותה
אפטרופאי – אפטרופוס על נכסיו, הרי זה משביעה כל זמן שירצה
שבועה דרבנן, שלא עיכבה כלום לעצמה. רבי אליעזר אומר יכול
הוא להשביעה אפילו על פילכה – הצמר שטוה עבורו, ועל
עיסתה – הפת שאופה עבורו.

* * *

גמרא

הגמרא מבררת את דברי רבי אליעזר: איכא ליה – הסתפקו בני
הישיבה, רבי אליעזר שאמר שיכול להשביעה גם על פילכה
ועיסתה, על ידי גלגול קאמר – האם כוונתו שיכול לגלגל עליה
שבועה על דברים אלו כאשר הוא משביעה על האפטרופוסות, או
לבתחילה קאמר, שיכול להשביעה על פילכה ועיסתה, אף אם לא
מינה אותה אפטרופוסית.
הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תא שמע, שנינו בברייתא, אמרו
לו חכמים לרבי אליעזר, אין אדם דר עם נחש בכפיפה – בתוך קופה
אחת, כלומר, שאם תצטרך להישבע על כל דבר קטן שעושה,
אינה יכולה לדור עמו כך. אי אמרת בשלמא – מובן הדבר אם
תאמר שרבי אליעזר סובר שאף לבתחילה בלא גלגול שבועה יכול
להשביעה, שפיר – יפה אמרו לו לרבי אליעזר, שיקשה בעיניה
להישבע כל יום על כל עיסה שעושה. אלא אי אמרת שרק על ידי
גלגול יכול הוא להשביעה, כיון שממילא צריכה היא להישבע על
אפטרופוסותה, מאי נפקא לה מינה – מה איכפת לה שמוסיף לה
בשבועתה גם את פילכה ועיסתה, הרי כבר נתחייבה לו שבועה.
דוחה הגמרא את הראיה: דאמרה ליה – יכולה היא לומר לבעלה,
כיון דקדושתך פתראי כולי האי – כיון שאתה מוקדק אחרי כל כך,
סימן הוא שאינך אוהב אותי ואינך מאמין לי, ולכן לא מצינא
דאדור בך – איני יכולה לגור איתך.
הגמרא פושטת את הספק: תא שמע מברייתא המבארת את
דעות התנאים במשנה, הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר וכן
השבועה, והישיבה חנונית למכור בחנות, או שמינה אפטרופאי
לסחור בנכסיו, הרי זה משביעה כל זמן שירצה שלא לקחה
כלום משלו. ואם לא הישיבה חנונית ולא מינה אפטרופאי,
אינו יכול להשביעה. אך רבי אליעזר אומר, אף על פי שלא
הישיבה חנונית ולא מינה אפטרופאי, הרי זה משביעה כל זמן
שירצה, משום שאין לך אשה שלא נעשית אפטרופאי שעה
אחת נחש בעלה על פילכה ועל עיסתה, אמרו לו, אין אדם דר
עם נחש בכפיפה. שמע מינה – יש להוכיח שאף שלא מינה
אותה אפטרופוסית על נכסיו, יכול להשביע אותה לבתחילה על
פילכה ועיסתה. מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש להוכיח
כן.

משנה

משנתינו דנה באופן שהבעל פטר את אשתו מנדר ושבועה: כתב
לה נדר ושבועה אין לי עליה, אין יכול להשביעה, שהרי פטרה
משבועה זו, אבל אם מתה אחר שהתגרשה, ובאים יורשיה לתבוע
את כתובתה ממנו, משביע הוא את יורשיה, ואת הנאים ברשותה.
ואם כתב לה, נדר ושבועה אין לי עליה, ועל יורשיה, ועל הנאים
ברשותה, אינו יכול להשביעה, לא היא, ולא את יורשיה, ולא את
הנאים ברשותה. אבל אם מת יורשיו משביעין אותה, ואת יורשיה
ואת הנאים ברשותה.
ואם כתב לה הבעל, נדר ושבועה אין לי, ולא ליורשי, ולא לנאים
ברשותה – שיקנו ממני את נכסיו, ותבואי לגבות מהם את כתובתך,
עליו ועל יורשיה ועל הנאים ברשותה, אינו יכול להשביעה, לא
הוא, ולא יורשיו, ולא הנאים ברשותו, לא אותה, ולא את יורשיה,
ולא את הנאים ברשותה.
אם הלכה האשה שפטרה בעלה משבועה גם כלפי יורשיו, מקבר

מכין אותו עד שתצא נפשו, כלומר, קודם שעבר על העשה ועדיין
יש בידו לקיים מכים אותו עד שיקבל לעשות, ולפיכך, גם לזה
שאינו רוצה לשלם את חובו ולקיים את מצות הפרעון, כופים
אותו עד שירצה לשלם, או עד שתצא נפשו.

* * *

כעא מינה – שאל ממנו רבי בר חמא מרב חסדא, אם אדם נתן גט
לאשתו, ואמר לה, הרי זה גיטך, ולא תתגרשי בו אלא לאחר
שלושים יום, והלכה האשה והניחתו לגט בצדי רשות הרבים, ועברו
שלושים יום והגט עדיין מונח שם. מהו הדין, האם גט שמונח בצדי
רשות הרבים נחשב כמונח ברשות האשה וממילא הוא יכול
לפעול משם גירושין או לא.
אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא, אינה מגורשת, ולמדתי זאת
ממאמרם דרב ושמאל, דרב ושמאל דאמרי תרוניהו – שניהם
אמרו לעיל (פד), בענין אדם שמת והניח פירות תלושים, וקדם בעל
חוב ותפס לפני שהיתומים זכו בהם, שנאמר במשנה לעיל (פד):
שרבי טרפון סובר, שכל הקודם לזכות זכה בפירות, והוא שצבורין
ומזונין ברשות הרבים בשעת מיתת האב, שבאופן זה אינם
נחשבים ברשות היתומים. הרי מוכח מדברי רב ושמאל שחפץ
המונח ברשות הרבים, אינו נחשב כמונח ברשות בעליו. ולפיכך,
אף כשנתן גט והגירושין יחולו רק לאחר שלשים יום, והוא מונח
ברשות הרבים, אינו נחשב כמונח ברשות האשה, ודינו כנשרף או
נקרע. ומסיים רב חסדא, וצדי רשות הרבים ברשות הרבים דמו
ו-נחשבים, שגם בצדי רשות הרבים אין הגט נחשב כמונח
ברשות האשה, ואינה מגורשת.
הגמרא מקשה על רב חסדא: אדרבה – יש להוכיח להיפך,
שהאשה מגורשת, מדרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה,
האומר להכירי משוך פרה זו ולא תתיה קניה לך עד לאחר שלשים
יום, הדין הוא שהלוקח קנה את הפרה, ואפילו אם הפרה עומדת
בנאם. הרי שחפץ העומד באגם נחשב ברשות הקונה, מאי לאו –
והאם לא מסתבר לומר תינינא אגם ותינינא צדי רשות הרבים –
שצדי רשות הרבים ואגם, שוים בדינם לענין זה, וממילא גט
המונח בצדי רשות הרבים נחשב כמונח ברשות האשה והיא
מגורשת.
מתרצת הגמרא: לא, אגם לחוד וצדי רשות הרבים לחוד, כלומר,
דינם שונה, וצדי רשות הרבים נחשבים כרשות הרבים יותר
מאגם ויתכן שאינה מגורשת.
הגמרא מביאה גירסא שונה למהלך הגמרא: איכא דאמרי – יש
אומרים שכך היה המשא ומתן, שרמי בר חמא שאל, מה הדין
כשנתן אדם גט לאשתו על מנת שתתגרש בו לסוף שלשים יום
והלכה והניחתו בצדי רשות הרבים. אמר ליה רב חסדא, הדין
הוא שהאשה מגורשת, ואני לומד זאת מדרב נחמן, שהמושך פרה
כדי לקנותה לאחר שלשים יום, קנה את הפרה ואפילו עומדת
באגם, הרי שחפץ המונח באגם דינו כמונח ברשות בעליו, וצדי
רשות הרבים באגם דמי – וצדי רשות הרבים דינם שזה לאגם,
ולכך גט המונח בצדי רשות הרבים נחשב ברשות האשה, והיא
מגורשת. מקשה הגמרא: אדרבה, הרי ניתן להוכיח להיפך
שהאשה אינה מגורשת מדרב ושמאל שאם הפירות היו מונחים
ברשות הרבים בשעת מיתת האב אינם נחשבים ברשות היורשים,
מאי לאו תינינא רשות הרבים ותינינא צדי רשות הרבים – והאם לא
מסתבר שצדי רשות הרבים דינם כרשות הרבים ואם כן האשה
אינה מגורשת. מתרצת הגמרא: לא, רשות הרבים לחוד וצדי רשות
הרבים לחוד, כלומר, אין להשוותם, ולפיכך אם הגט היה מונח
בצדי רשות הרבים, אין זה נחשב כמונח ברשות הרבים אלא
כמונח באגם.

משנה

משנתינו דנה באשה המתעסקת בנכסי בעלה: המושב את אשתו

1 על אפטרופיא שנגעשית בחיי בעלה כגון שהושיבה בעלה חנונית,
2 ומשבועה זו הוא פוטרה בכתיבה זו, אך אם תפגום כתובתה,
3 ומחמת כן תתחייב שבועה, אין הוא פוטרה מאותה שבועה.
4 רב נחמן אמר בשם רבה בר אבון, הרי הוא פוטרה גם מהשבועה
5 שהטילו חכמים על הפונקמת כתובתה.
6 הגמרא מביאה דיון בענין זה: איל ו-הלך רב מרדכי, אמר
7 לשמעיה – את הקושיא דהלך קמיה ו-לפני דרב אשי, בשלמא
8 למאן דאמר – מובן הדבר לדעת הסבור ורב נחמן שהפטור במשנה
9 הוא גם משבועה שהטילו חכמים על הפונקמת כתובתה, דמסקא
10 אדעתה – שהאשה מעלה בדעתה בשעת נישואיה, דלמא מצטרבי
11 לי וזו, ויסקולא מכתובתא – שמא אצטרך למעות, ואטול אותם
12 מחוב כתובתי, ואמרה ליה – ולכן אמרה לו בשעת נישואיה, כתוב
13 לי דלא משבעת לי – כתוב לי שלא תשביע אותי כשאבוא לגבות
14 את שאר הכתובה. אלא למאן דאמר – אבל לסבור רב יהודה
15 שהפטור במשנה הוא רק משבועה על אפטרופיא שנגעשית בחיי
16 בעלה, מדוע תבעה האשה ממנו לכתוב לה שלא ישיבענה, איהו
17 מן הות ידעה דמותיב לה אפטרופיא, וכי ידעה מתחילה שיושיב
18 אותה אפטרופסית דאמרה ליה כתוב לי דלא משבעת לי.
19 מתרצת הגמרא: אמר ליה רב אשי לרב מרדכי, אתון אהא מתנינו
20 לה – אתם שניתם את דברי רב יהודה על החלק הראשון של
21 המשנה, ולכן קשה לכם מדוע ביקשה ממנו לפטור אותה
22 מהשבועה על אפטרופוס שתעשה בחיי בעלה. אך אן, אהא
23 מתנינן לה – אנו שונים את דברי רב יהודה על הסיפא של המשנה,
24 ששנינו, הלכה מקבר בעלה לבית אביה, או שחורה לבית חמה ולא
25 נעשית אפטרופיא, אין הירשין משבעין אותה, ואם נעשית
26 אפטרופיא, יורשין משבעין אותה על העתיד לבא, ואין משבעין
27 אותה על שבער. ועל כך כשאלה השאלה, 'שבער' מאי עבידתיה,
28 כלומר, עד מתי נחשב לשבער, שהנכסים עדיין אינם נכסי יתומים,
29 ואינם יכולים להשביע אותה. ועל שאלה זו אמר רב יהודה אמר
30 רב, שהפטור של הבעל מועיל לה להפטור משבועה רק על
31 אפטרופיא שנגעשית בחיי הבעל, אבל על מה שהתעסקה בנכסים
32 בין מיתה לקבורה, משבעין לה – יכולים הירשים להשביעה,
33 שכיון שהנכסים כבר עברו לרשות הירשים, שוב לא מועיל מה
34 שהבעל פטר אותה על אחר מותו. ורב מתנא אמר, אפילו על מה
35 שהתעסקה בנכסים בין מיתה לקבורה, לא משבעין לה – אין
36 הירשים יכולים להשביעה. משום דאמרי נהרדעי, לכרנא – לפרוע
37 למלך מס גולגולת עבור היתומים, ולמוזני – למזון האשה והבנות
38 והיתומים, ולקבורה – לקבורת המת או היתומים, מוהנינן בלא
39 אכרנא – מוכרים את נכסי היתומים בלא הכרזה, כיון שדברים
40 אלו נצרכים מיד, ואין זמן לערוך הכרזה. ומטעם זה אף אין
41 משביעים את האשה שהתעסקה בנכסים לצורך קבורת בעלה,
42 שכן יתכן שמחמת דוחק הזמן מכרה את הנכסים בפחות משהיו,
43 ובשבעה שלא לזולה בנכסים, עלולה לבוא לידי שבועת שקר.

* * *

44 הגמרא מביאה דיון לגבי לשונות שונים שכתב הבעל כדי לפוטרה
45 משבועה: אמר רבה אמר רבי חייא, אם כתב הבעל לאשה דלא נדר
46 ודלא שבועה, הוא עצמו אינו יכול להשביעה, אבל יורשין משבעין
47 אותה. אולם אם כתב לה נקי נדר נקי שבועה, בין הוא ובין יורשין
48 אין משבעין אותה, הכי קאמר לה – שכן כך היתה כוונתו לומר
49 לה, מנקית משבועתא – נקיה את מכל שבועה.
50 גירסא אחרת בדברי רבי חייא: ורב יוסף אמר רבי חייא, אם כתב

52 לה דלא נדר ודלא שבועה, הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין
53 משבעין אותה. אולם אם כתב לה נקי נדר נקי שבועה, בין הוא ובין
54 יורשין משבעין אותה, הכי קאמר לה – כך הוא מתכוין לומר לה,
55 נקי נפשו בשבועתא – נקי עצמך על ידי שבועה אם יחדשו בך
56 שערכת מהנכסים.
57 דעה נוספת בענין החילוק שבין הלשונות: שלח רבי זבאי למר
58 עוקבא, בין אם כתב לה דלא שבועה, בין אם כתב לה דנקי שבועה,
59 בין אם כתב לה דלא נדר, ובין אם כתב לה דנקי נדר, הדין שזה
60 בכלם, שאם כתב 'מנכסי', הוא אינו יכול להשביעה, אבל יורשין
61 משבעין אותה, אולם אם כתב שפטר אותה מנדר ושבועה
62 מנכסיא אילין ו-מנכסיא אלו, בין הוא ובין יורשין אין משבעין
63 אותה, כיון שפטרה משבועה על נכסים אלו ולא משנה ברשות מי
64 הם.
65 דעה נוספת: אמר רב נחמן אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא
66 מרים, בין אם כתב דלא שבועה, בין אם כתב דנקי שבועה, בין אם
67 כתב דלא נדר, ובין אם כתב דנקי נדר, בין אם כתב מנכסי, ובין אם
68 כתב מנכסיא אילין ו-מנכסיא אלו, כוונתו היא שבין הוא ובין
69 יורשין אין משבעין אותה. אבל מה אעשה שאי אפשר להורות כן,
70 שיהיו אמרי חכמים, הפא ליפרע מנכסי יתומים, לא יפרע אלא
71 בשבועה, ולכן כשנפרעת כתובתה מהיתומים צריכה להישבע.
72 הגמרא מביאה גירסא שונה לדברי אבא שאול: ואיכא דאמרי לה
73 מתניתא – ויש אומרים שדברי אבא שאול לא נאמרו כשמועה
74 בשם שמואל, אלא נאמרו בברייתא, אבא שאול בן אימא מרים
75 אמר, בין דלא שבועה, בין דנקי שבועה, בין דלא נדר, ובין נקי נדר,
76 בין מנכסי, ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשין אין משבעין
77 אותה. אבל מה אעשה, שיהיו אמרי חכמים, הפא ליפרע מנכסי
78 יתומים לא יפרע אלא בשבועה. ועל ברייתא זו אמר רב נחמן אמר
79 שמואל, הלכה כבן אימא מרים.

משנה

80 משנתנו מביאה אופנים שונים שהאשה צריכה להישבע כאשר
81 היא באה לגבות כתובתה: הפונקמת כתובתה, לא תפרע אלא
82 בשבועה שלא קיבלה את השאר. וכן אם עד אחד מעידה שהיא
83 היינו כתובתה, פרועה, והאשה מכחישה את העד, ואומרת שלא
84 נפרעה, לא תפרע אלא בשבועה.
85 וכן כשגובה כתובתה מנכסי יתומים, ומנכסים משועבדים – וכן
86 כשגובה מהלקוחות שקנו מבעלה קרקעות, ושלא בפניו – וכן אם
87 באה לגבות שלא בפני בעלה כגון שהלך למדינת הים, לא תפרע
88 אלא בשבועה.
89 המשנה חוזרת לפרש כל אחד מהאופנים שהוזכרו: הפונקמת
90 כתובתה, ביצה, היתה כתובתה אלה זו, וכשבאה לתבוע כתובתה
91 אמר לה הבעל, התקבלת כל כתובתך, והיא אומרת לא התקבלתי
92 מכתובתי אלא מנה – מאה זו, ועדיין אתה חייב לי תשע מאות,
93 לא תפרע את השאר אלא בשבועה.
94 עד אחד מעידה שהיא פרועה, ביצה, היתה כתובתה אלה זו, ואמר
95 לה הבעל התקבלת כתובתך, והיא אומרת לא התקבלתי כלל, ועד
96 אחד מעידה שהיא פרועה, כדברי הבעל, לא תפרע אלא בשבועה.
97 מנכסים משועבדים, ביצה, מבר כל נכסיו לאחרים, והיא נפרעת מן
98 הלקוחות, לא תפרע אלא בשבועה.
99 מנכסי יתומים, ביצה, אם מת הבעל, והניח נכסיו ליתומים, והיא
100 נפרעת כתובתה מן היתומים, לא תפרע אלא בשבועה.
101 ושלא בפניו, ביצה, אם הלך לו הבעל למדינת הים, והיא נפרעת
102 כתובתה מנכסיו שלא בפניו, אינה נפרעת אלא בשבועה.
103

כתובות. הכותב לאשתו – פרק תשיעי דף פז עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רכז תוספות

1 **על אפטרופיא** – פטרסה בכתיבה זאת משבועת אפטרופוס, אם ישיבנה חנוניות. אבל
2 אם פגמה כתובתה, דתנן במתניתין: הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה – לא
3 נפטרה מאותה שבועה על ידי תנאי זה. דכי פטר לה משבועה דקא רמי הוא עלה, אבל
4 שבועה דהיא גרמה לנפשה – לא פטר לה. **על הפוגמת** – וכל שכן משבועת
5 אפטרופיא, דמכל שבועה פטרה. **אמרה**
6 **לשמעתא** – הך אתקפתא: בשלמא למאן דאמר
7 כו' אותביה קמיה דרב אשי. כתוב לי דלא
8 משבעת לי – ומיגו דרמיא אנפשה – תבעה
9 ליה פטור כל שבועות. אתון אהא מתניתו –
10 להא דרב יהודה, ארישא דמתניתין דלא פריש
11 בה הדי שבועה איירי, ואפלוגתיה דרב נחמן,
12 וסביריה דרב יהודה אדרב נחמן פליג, וקשיא
13 לכו. **אנן** – אסיפא דמתניתין מתנינן לה, דמיירי
14 בשבועת אפטרופין בהדיא, דקתני: ואם נעשית
15 אפטרופיא, ודרב נחמן לאו אפלוגתא דרב
16 יהודה אתמר, אלא אפירושא דרישא אתמר.
17 ורב מתנא פליג אדרב יהודה בסיפא בהי
18 אפטרופוס קאמר לשבעה, אבל בפוגמת –
19 כולוה מדרו דפטרה, דשבועה דבאה לה על ידי
20 נכסיו היא. **שעבר מאי עבדייתה** – כלומר, עד
21 מתי קרי לשעבר, דלא אמרנן נכסי דיתמי
22 ניהו, ואין אנאי שלו מועיל בהו. **אבל** בין מיתה
23 לקבורה – כבר רמו נכסי קמי יתמי, ואין תנאי
24 שלו מועיל בהו, שלא על ידי נכסיו באה לה.
25 **לכרנא** – לפירושה למלך כסך גולגולתא דיתמי.
26 ולמוזני – מוזן האשה והגנות ודיתומים.
27 ולקבורה – לקבורת המת או היתומים. מוזנינן
28 – נכסי דיתמי בלא אכרזתא. שאין שהות ומתון
29 לדבר. והכי נמי לא משביעין על אותה מכירה,
30 דאי אפשר שלא תולול ותפסידתן, ונמצאת
31 בשבעת שקר. **דלא נדר** נאשבעה – אם כתב
32 לה לשון זה, נקי נדר – מנקית משבועתא –
33 מדין שבועה. נקי נפשי כשבועתא – אם
34 יחשדוך – השבעי להם. **אבל מה אעשה** –
35 דלעולם יורשין משביעין אותה אם מת הוא,
36 ודיא נפרעת מהם. **ואיכא דאמרי** לה – להא
37 דאבא שאול בן אימא מרים מתניתא, וולא
38 אמרו לה בלשון שמענתא דאממא, כדאמרן
39 דאמר שמואל משום אבא שאול, אלא מתניתאן
40 היא. ואמר שמואל עלה הלכה כאבא שאול.
41 **משנה** הפוגמת כתובתה – כדמפרש ואזיל
42 במתניתין גופה. **לא תפרע** – השאר, ובגמרא
43 מפרש טעמא. **עד אחד מעידה כו'** – בגמרא
44 מפרש טעמא. מנכסים משועבדים – משום דאי
45 הוה גבי מן הלזה גופיה, והוה טעין לזה אשתבע
46 לי דלא פרעתיך – אמרנן בשבועות דמשביעין
47 ליה, ואי לא טעין – לא טענינן ליה, הוואיל
48 נקט שטרא. אבל בשביל לקוחות – אנן
49 טענינן, דלמא אי הוה גבית מן הלזה – הוה
50 טעין לך אישטבע לי דלא פרעתיך, ובעית
51 אישטבעי. השתא אנן טענינן, ד"פתח פך
52 לאלם" הוא. ומנכסי יתומים, ונפרעת שלא
53 בפניו – כולוה משום האי טעמא.

רבי

על אפטרופיא שנעשית בתי בעלה. רב נחמן אמר
רבה בר אבוח: על הפוגמת כתובתה. **אול רב מרדכי**
אמרה לשמענתא קמיה דרב אשי: בשלמא למאן דאמר
על הפוגמת כתובתה – דמסקא אדעתיה: **דלמא**
מצטרבי לי זוני, ושקילנא מכתובתאי, ואמרה ליה
"כתוב לי דלא משבעת לי". אלא למאן דאמר על
אפטרופיא שנעשית בתי בעלה – אידי, מי הוה ידעה
דמוותיה לה אפטרופיא, דאמרה ליה "כתוב לי דלא
משבעת לי"? אמר ליה: אתון אהא מתניתו לה **אנן**
אהא מתנינן לה: הלכה מקרה בעלה לבית אביה או
שחורה לבית חמיה ולא נעשית אפטרופיא – אין
היורשין משביעין אותה, ואם נעשית אפטרופיא –
יורשין משביעין אותה על העתיד לבא, ואין משביעין
אותה על שעבר. שעבר מאי עבדייתה? אמר רב
יהודה אמר רב: על אפטרופיא שנעשית בתי בעל.
אבל בין מיתה לקבורה משביעין לה. ורב מתנא אמר:
אפילו בין מיתה לקבורה לא משביעין לה. דאמרי
נהרדעי: לכרנא ולמוזני ולקבורה מוזנינן בלא
אכרזתא. אמר רבה אמר רבי חייא: "דלא נדר ודלא
שבועה" – הוא אינו יכול להשביעה, אבל יורשין
משביעין אותה. **"נקי נדר נקי שבועה"** – בין הוא ובין
יורשין אין משביעין אותה, הכי קאמר לה: מנקית
משבועתא. **ורב יוסף אמר רבי חייא:** "דלא נדר ודלא
שבועה" – הוא אינו יכול להשביעה, אבל יורשין
משביעין אותה. **"נקי נדר נקי שבועה"** – בין הוא ובין
יורשין משביעין אותה, הכי קאמר לה: נקי נפשיך
בשבועתא. **שלה רבי זכאי למר עוקבא:** בין "דלא
שבועה" בין "דנקי שבועה" בין "דלא נדר" ובין "דנקי
נדר"; **"בנכסי"** – הוא אינו יכול להשביעה, אבל יורשין
משביעין אותה, **"מנכסיא אילין"** – בין הוא ובין יורשיו
אין משביעין אותה. **אמר רב נחמן אמר שמואל משום**
אבא שאול בן אימא מרים: בין "דלא שבועה" בין
"דנקי שבועה" בין "דלא נדר" ובין "דנקי נדר" בין
"מנכסי" ובין "מנכסיא אילין" – בין הוא ובין יורשיו
אין משביעין אותה, אבל מה אעשה, שהרי אמרו
חכמים: **הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא**
בשבועה. ואיכא דאמרי לה מתניתא: אבא שאול בן
אימא מרים אמר: בין "דלא שבועה" בין "דנקי
שבועה" בין "דלא נדר" ובין "נקי נדר" בין "מנכסי"

ובין "מנכסיא אילין" – בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה, אבל מה אעשה שהרי אמרו

חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה. אמר רב נחמן אמר שמואל: הלכה כבן אימא מרים. **משנה** הפוגמת
כתובתה – לא תפרע אלא בשבועה, עד אחד מעידה שהיא פרועה – לא תפרע אלא בשבועה. מנכסי יתומים, ומנכסים משועבדים,
ושלא בפניו – לא תפרע אלא בשבועה. הפוגמת כתובתה ביצד? היתה כתובתה אלף זה, ואמר לה: התקבלת כתובתך, והיא אומרת:
לא התקבלתי אלא מנה – לא תפרע אלא בשבועה. עד אחד מעידה שהיא פרועה ביצד? היתה כתובתה אלף זה, ואמר לה: התקבלת
כתובתך, והיא אומרת: לא התקבלתי, ועד אחד מעידה שהיא פרועה – לא תפרע אלא בשבועה. מנכסים משועבדים ביצד? כבר
נכסי לאחרים, והיא נפרעת מן הקלוחות – לא תפרע אלא בשבועה. מנכסי יתומים ביצד? מת והניח נכסיו ליתומים, והיא נפרעת
מן היתומים – לא תפרע אלא בשבועה. ושלא בפניו ביצד? הלך לו למדינת הים, והיא נפרעת שלא בפניו – אינה נפרעת אלא בשבועה.

אמר רבא שתי תשובות בדבר – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: אכתי איכא שלישתי; דמפני מה אמרה תורה דמודה מקצת הטענה ישבע – משום דאישתמוטי קא מישתמיט, ואמר דחמנא: רמי שבועה עליה כי היכי לדודי (כתובות יז,א), והאי טעמא לא שייך הכא כלל!

דמיפרע לא דייק – ודוקא בפוגם הוא

דאיכא למימר: הואיל ופרע במקצת – יכול להיות שפרע הכל. אבל בלא פוגם – לא אמרין דלא דייק. ולא שייך כאן מינו – הואיל וטעמא משום דלא דייק הוא. דהוא סבור שידקדק, ולא דקדק. כמו שמצינו ב"האשה שהלכה" (בבבא קדמא, ב) "מת בעלי במלחמה" – אינה נאמנת. אף על גב דאיכא מינו, דאי בעיא אמרה "מת על מותר". ודיניה, משום דאמרה בדמיה, דזמנין דמחו ליה בגיטא או ברומחא, וסבירא דמחיה. וקשה לרבינו יצחק דבריש פרק "כל הנשבעין" (שבועות מהב, גבי שכיר בזמנו נשבע ונטול, אמרין: לא שנו אלא ששכרו בעדים. אבל שכרו שלא בעדים, מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם – יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכר, ואמאי מדיחין במיניה? הא טעמא דשכיר נשבע ונטול בשכרו בעדים – משום דבעל הבית טורד בפועלו וסבור שפרעו, כדאמר רחב, דאפילו שבועה לא היה צריך השכיר אלא כדי להפסי דעתו של בעל הבית, ואלו נשבעין ונטולין השכיר בר – תימה: אמאי לא תני כל הני דמתניתין? בשלמא לתנא דמתניתין דשבועות (מב, ב) איכא למימר דלא תני אלא הנהו דסלקא דעתך למימר דאין נטולין אפילו בשבועה. דלהכי קאמר רבא לישנא "נשבעין ונטולין", ולא קאמר "אין נפרעין אלא בשבועה" כמו במתניתין, אבל האי תנא דברייתא, כיון דחשיב פוגם שטרו – אמאי לא תני נמי כל הני דמתניתין? ויש לומר: דהאי תנא לא חשיב פוגם שטרו – בא מכח השטר כי הני אחרני דמתניתין, כיון דהוא עצמו מודה שאינו חייב לו כל הכותב בשטר, אלא מודה שפרע מקצת. ואינטרין שפיר לאשמועינן דנטולין.

אבל שלא בעדים אימא תהוי כמשיב אבידה – ואף על גב דטעמא משום דמיפרע לא דייק, ואם כן אפילו שלא בעדים נמי, אלא משום דסלקא דעתין שלא בעדים, שהוא זכור מקצת הפריעה – אם כן ודאי דקדק – קא משמע לן. **או** דלמא נאמנת מודיא במקצת – פירושה: ואיכא למימר: לאו דוקא, ומנפרעה מקצת – נפרעה כולה. אבל הא דלא מודיא דנפרעה כלל – לא שייך האי טעמא. אבל תימה לי: אם כן כל שעה אתיא לאיערומי לפחות!

האי שטרא חספא בעלמא הוא – ואין לאשה להוציא מן הבעל כתובה, והואיל דהוא מוחזק, וכדאמרין ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא לב, ב) היכא דקיימי זוי – ליקום. גבי הווא דאמר ליה לחבריה: מאי בעית בהאי ארעא? אמר ליה: מינך ובנתה, והא שטרא. אמר ליה: האי שטרא חספא בעלמא הוא. דחזן לדש ליה לרבא, אמר ליה: אין, שטרא חספא בעלמא דיופי הוא בר. אמר רבא: מה לי לשק, אי בעי אמר שטרא מעליא הוא בר, ומסקנן: היכא דקיימא ארעא – תיקום, והיכא דקיימי זוי – ליקום.

ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות –

מקשינן: הא בפרק "חזקת" (בבא מציעא נב, ב) דילפינן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות –

ידי עד אחד – לא אשכחון ואין לומר דמסתמא שוים – דהא אשכחון בהם חילוק למילתא אחריתי ב"שבועת הדייגין" (שבועות מ, א), דאמרין: אמר בר נחמן דאמר שמואל: לא שנו דהשענה

שתי

רבי שמעון אומר: כל זמן שהיא תוכעת בתוכתה – היושין משביעין אותה, ואם אינה תוכעת בתוכתה – אין היושין משביעין אותה. **גמרא** סבר רמי בר חמא למימר: שבועה דאורייתא, דקא טעין מאיתים וקא מודה ליה במאה, הויה ליה הודאה במקצת הטענה, וכל המודה במקצת הטענה – ישבע. **אמר רבא:** שתי תשובות בדרב; דקא: דכל הנשבעין שבתורה – נשבעין ולא משלמין, והיא – נשבעת ונטולת. **ועוד:** אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות. **אלא אמר רבא:** מדרבנן, דפרע – דייק, דמיפרע – לא דייק, ורמו רבנן שבועה עליה כי היכי דתידוק. **איבעיא להו:** פוגמת בתוכתה בעדים, מהו? אם איתא דפרעה – בעדים הוה פרע לה, או דלמא – איתרמוי איתרמי ליה? **תא שמע:** כל הנשבעין שבתורה – נשבעין ולא משלמין. ואלו נשבעין ונטולין: השכיר, והנגול, והנחבל, ושפנגדו חשוד על השבועה, והנגני על פנקסו, והפוגם שטרו שלא בעדים. **שלא בעדים – אין, בעדים – לא!** **לא מיבעיא קאמר:** לא מיבעיא בעדים – דודאי צריכה שבועה, אבל שלא בעדים – אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה, קא משמע לן. **איבעיא להו:** הפוגמת בתוכתה פחות פחות משה פרוטה, מהו? מי אמרין: בין דקא דייקא בולי תאי – קושטא קא אמרה, או דלמא איערומי קא מערמא? תיקו. **איבעיא להו:** פוחתת בתוכתה מהו? מי אמרין – היינו פוגמת, או דלמא: פוגמת מודיא במקצת, תא – לא קא מודיא במקצת? **תא שמע:** פוחתת – תפרע שלא בשבועה. **פיצץ היתה בתוכתה אלף זוז, ואמר לה:** התקבלת בתוכתך, והיא אומרת: לא התקבלתי, ואינה אלא מנה – נפרעת שלא בשבועה. **במאי גביא – בהאי שטרא? האי שטרא חספא בעלמא הוא! אמר רבא בריה דרבא:** באומרת "אמנה היתה לי ביני לביני". **עוד אחד מעידה שהיא פרועה". סבר רמי בר חמא למימר:** שבועה דאורייתא, דכתיב: "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת", לכל עון ולכל חטאת – הוא דאינו קם, אבל קם הוא לשבועה. **ואמר מר:** כל מקום שהשנים מחייבין אותו כמון אחד מחייבו שבועה. **אמר רבא:** שתי תשובות בדרב; דקא: דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין, והיא נשבעת ונטולת. **ועוד:** אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות. **אלא אמר רבא:** מדרבנן, כדי להפסי דעתו של בעל. **אמר רב פפא:**

רבי שמעון אומר בו' – בגמרא מפרש אהייא קאי. **גמרא** שבועה דאורייתא – ונפקא מינה דלא מפכינן לה. נשבעין ולא משלמין – מי שתובעין אותו נשבע, שנאמר "ולקח בעליו ולא ישלם" – מי שעליו לשלם הוא נשבע: כל שטרות שיעבוד קרקעות הן, ואין נשבעין על הקרקעות, כדאמרין בשבועות (מב, ב) "וחזק" (בבא מציעא נב, ב). **אלא אמר רבא מדרבנן** – היא שבועה זו. מאי טעמא דפרע דייק בר. ואם תאמר: בלא פוגם נמי, הא קיימא לן בשבועות דאי אמר ליה "אישתבע לי דלא פרעתיך" – משביעין ליה, והאי נמי – הא קא טעין ליה פרעתיך, ומה צורך בפגימה? וכן בעד אחד מעידה שפרעה – בלא עד נמי משביעין להו! הא פריכין ליה בשבועות: מה בין זה לפוגם שטרו? ומשנינן לה הכי: היתם כי פנים ואמר ליה האי "פרעתיך" – משביעין ליה, ואפילו לא טען לו זה "השבע לי" – אבל כי לא פגם, אפילו אמר ליה "פרעתיך", האי לא אמר ליה בהדיא "אישתבע לי" – אמרין ליה: זיל שלים, דהא נקיש שטרא. **פוגמת כתובתה בעדים** – התקבלתי מנה, ובפני עדים קיבלתי. **מי אמרין אי איתא דפרעה מפי בעדים הוה פרע** – דהא דק, וקא איתיי עדים לפרעון מנה קמא. **או דלמא** – לאו משום דק הוא, אלא איתרמוי איתרמי דהוה עדים היתם בהווא זמנא. **ואלו נשבעין ונטולין** – שתקנו חכמים לישבע ולטול. וטעמיהו מפרש בשבועות בפרק "כל הנשבעין". **שכיר** – אמר לה תן לי שכר, והוא אומר: נתתי. **גול** – ראדו שונכס בביתו, אמר לה: תן לי כלי נשטלת, והוא אומר: לא נטלתי, והעדים ראו שיצא והכלים תחת בנפי טליתו, ולא ידעו מהו. **הנחבל** – ראדו שונכס לתוך ביתו וידו שלם, ויצא חבול, אמר לו: חבלת בי, והוא אומר: לא חבלתי. **וחנוני על פנקסו** – שכותב בו הקפותיו: כך צונו פלוני לתת לפועליו, ונתתי להם. והם אומרים: לא נטלנו. שניהם נשבעין ונטולין. **דודאי צריכה שבועה** – על השאר. דהא דקא מודיא בהאי מנה – משום עדים הוא, ולאו השבת אבידה היא. **תיהוי כמשיב אבידה** – שהרי יש לה שטר שלם עליו, ואי בעיא, היא אמרה: לא קבלתי כלום. **פחות פחות פחות** – במנה שהיא מודה עליו שקיבלה, עשה עמו חשבון: כך נתתי לי ביום פלוני, וכך ביום פלוני, ומצרפתן בחשבון אפילו פחות משה פרוטה. **לא** – צריכה שבועה על השאר, או מזה פוחתת – היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר, והוא אומר: התקבלת כולה, והיא אומרת: לא התקבלתי כלום, אבל מודה אני שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה. **מודיא במקצת** – שנתקבלה קצת. **במאי גביא** – אפילו ההוא מנה: **בהאי שטרא** – הא חספא בעלמא הוא, שהיא אומרת מוויף הוא באומרת **אמנה היתה ביני לביני** – ששטר נכתב ונחתם כדוגן, ובפני העדים קבל עליו אלף זוז, אבל הוא האמין בי שלא אתבענו אלא מנה. **אחד מחייבין שבועה** – על ממון שאילו היה שנים היה משלם, עכשיו ישבע שהעד מכחש.

אי

אמר רב פפא:

אי

מקשינן: הא בפרק "חזקת" (בבא מציעא נב, ב) דילפינן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות – ידי עד אחד – לא אשכחון ואין לומר דמסתמא שוים – דהא אשכחון בהם חילוק למילתא אחריתי ב"שבועת הדייגין" (שבועות מ, א), דאמרין: אמר בר נחמן דאמר שמואל: לא שנו דהשענה שתי

כתובות דף פז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) רכט

ספק נוסף: איבערא ליה, פונקט בתובתה פחות פחות משנה פרוטה
כלומר, שהיא מפרטת את הסכומים שקיבלה על חשבון כתובתה,
ואומרת, ביום פלוני נתת לי כך, וביום פלוני נתת כך, ומדקדקת
לפרט אפילו תשלומים של פחות משה פרוטה, מהו – האם גם
באופן זה צריכה להישבע על השאר, מי אמרין – האם נאמר, כיון
דקא דייקא כולי האי, קושטא קא אמר – כיון שאנו רואים שהיא
מדקדקת כל כך בדבריה, בודאי היא אומרת אמת, ותגבה את
השאר אף ללא שבועה. או דלמא, איערומי קא מערמא – מערימה
היא להראות עצמה כמדקדקת בדבריה, כדי שייאמנו דבריה.
מסיימת הגמרא: תיקו – תעמוד שאלה זו בספק שלא נפשטה.

ספק נוסף: איבערא ליה, פונקט בתובתה כלומר, שהיא טוענת
שלא קיבלה כלום מדמי הכתובה, אך מכל מקום היא מודה
שהבעל לא התחייב לה את כל הסכום הכתוב בכתובה אלא פחות
מכך, מהו – האם צריכה להישבע על המנה שתובעת או לא.
וצדי הספק הם, מי אמרין תיני – האם נאמר שדינה כמו פונקט
כתובתה וצריכה שבועה. או דלמא – או שמא יש לחלק ביניהם,
שפונקט מודיא – (הרי היא מודה) במקצת הטענה, אך הא – זה,
הפחותת כתובתה, לא קא מודיא במקצת – אינה מודה שקיבלה
כלל, ואם כן אינה צריכה להישבע.
הגמרא פושטת את הספק מברייא: תא שמע, פונקט כתובתה
תפרע את מה שטוענת שחייב לה, שלא בשבועה, כיצד זה פותחת,
היתה בתובתה אלה, וזו, ואמר לה הבעל, התקבלת בתובתך ואיני
חייב לך כלום, והיא אומרת, לא התקבלתי כלל, אך ואינה אלא
מנה, נפרעת את אותו מנה שלא בשבועה.
שואלת הגמרא: במאי נביא – באיזה כח גובה האשה את כתובתה,
האם בְּהֵאָרָא שְׁטָרָא – בכח שטר זה, האי שְׁטָרָא חֲסָפָא בְּעֵלְמָא הוא
– הרי שטר זה אינו נחשב אלא כסתם חרס, כיון שהיא מודה
שהוא מזויף. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא בְּרִיה דְּרַבָּה, מדובר כאן
באופן שאומרת שהשטר נכתב כדין על ידו, ונחתם על ידי עדים
על פי ציוויו, אך אִמְנָה הִתְהַלְּךְ לִי בִּינֵי לְבִינֵי, שהאמין לי שלא אתבע
יותר ממנה.

שינוי במשנה: עד אחד מעידה שהיא פרועה, לא תפרע אלא
בשבועה כבר רמי בר חמא למימר, שבועה זו דאורייתא היא, משום
דְּבִתְבִּיב (דברים יט טו) לא יקום עד אחד באיש, לָכֵן עָזַן וְלָכֵן חֲסָמְתָּא,
וחכמים דרשו לָכֵן עָזַן, וְלָכֵן חֲסָמְתָּא, הוא דאינו קם כלומר, מה
שעדותו של עד אחד אינה מועילה היינו דווקא לענין עונש גוף
ועונש ממון, אָכֵל קָם הוּא לְשִׁבְעָה – לחייב את הנתבע שבועה כדי
להכחישו ובכך להיפטר מהתביעה. ואמר מר, כָּל מְקוֹם שֶׁחֲשִׁיבִים
– שני עדים מחייבין אותו בעדותם מִמּוֹן, עד אחד מחייבו בעדותו
שְׁבִיעָה, ואף בנידון של משנתנו היות ואם היו שני עדים מעידים
שהיא פרועה לא היתה יכולה לגבות את כתובתה, אף כשיש עד
אחד מחייב אותה שבועה.
רבא דוחה: אָמַר רַבָּא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר, תְּרָא, דְּכָל הַנִּשְׁבָּעִין
שְׁפִתוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין, ואילו היא, נִשְׁבָּעַתְּ לַהֲכַחֵשׁ את
העד, וְנִשְׁבָּעַתְּ את כתובתה. ועוד שהרי מן התורה אין נִשְׁבָּעִין עַל
בְּפִי־שֵׁט שְׂעִבּוֹד קִרְקָעוֹת, ואם כן לא יתכן ששבועה זו היא שבועה
דאורייתא, שהרי קרקעותיו של הבעל משועבדות לכתובת
אשתו.
מחמת קושיות אלו מפרש רבא את השבועה באופן אחר: אֵלָּא
אָמַר רַבָּא, שבועת משנתנו היא מִדְּרַבָּנָן, כיון שיש לה שטר נגדו,
ומן הדין גובה בלא שבועה, אך תיקנו זאת בְּרִי לְהַפִּים – לפיכך את
דַּעְתּוֹ שֶׁל הַבֵּעַל, כיון שיש לו עד המסייע לדבריו.
הגמרא דנה כיצד ניתן להביאה לידי שבועה דאורייתא: אָמַר רַב

נפא,

רבי שמעון אומר, כָּל זֶמַן שֶׁהָיָה תּוֹכֵעַת בְּתוֹבָתָהּ, הִיזְרִישׁ מִשְׁבָּעִין
אוֹתָהּ, וְאִם אֵינָה תּוֹכֵעַת בְּתוֹבָתָהּ, אֵין הִיזְרִישׁ מִשְׁבָּעִין אוֹתָהּ.

נמרא

הגמרא מבררת מדוע הפוגמת כתובתה צריכה להישבע: כָּבֵר רַמִּי
בְּרַ חָמָא לְמִימַר – (לומר) שזו היא שְׁבִיעָה דאורייתא, דְּקָא מְעִין –
משום שהבעל טוען שיש לו בידה פרעון של המאמנים, וְקָא מוֹדָה
לִיה – והיא מודה לו שנפרעה בְּמֵאָה, הוּא לִיה – ואם כן הרי זו
הוֹדָא בְּמִקְצַת הַפְּעֻנָה, וְכָל הַמּוֹדָה בְּמִקְצַת הַפְּעֻנָה יִשְׁבַּע שבועה
מהתורה. דוחה הגמרא: אָמַר רַבָּא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר, תְּרָא, דְּכָל
הַנִּשְׁבָּעִין שְׁפִתוֹרָה – כל החייבים שבועה מדאורייתא, נִשְׁבָּעִין וְלֹא
מִשְׁלָמִין מחמת שבועתם, ואילו היא היינו הפוגמת כתובתה,
נִשְׁבָּעַת וְנִשְׁבָּעַת עַל יְדֵי שְׁבִיעָה את שאר כתובתה. ועוד שהרי מן
התורה אין נִשְׁבָּעִין עַל בְּפִי־שֵׁט שְׂעִבּוֹד קִרְקָעוֹת, ואם כן לא יתכן
ששבועה זו היא שבועה דאורייתא, שהרי קרקעותיו של הבעל
משועבדות לכתובת אשתו, ותביעתה היא על קרקעותיו של
הבעל.

מחמת קושיות אלו מפרש רבא באופן אחר את הטעם לשבועה זו:
אֵלָּא אָמַר רַבָּא, שבועה זו היא מִדְּרַבָּנָן והטעם שתיקנו שתישבע,
משום דְּפִרְעָה דִּיִּיק – מי שפורע חובו מדייק כמה הוא משלם,
דְּמִיפְרַע לֹא דִּיִּיק – אך מי שמקבל את התשלום אינו מדקדק כל
כך, וְרַמּוֹ רַבָּנָן שְׁבִיעָה עָלָה – ולפיכך הטילו עליה חכמים חיוב
שבועה, בִּי חֵיבִי דְּתִידּוּק – כדי שתדקדק היטב.

הגמרא מביאה ספק בענין שבועה זו: איבערא ליה – הסתפקו בני
הישיבה, פונקט בתובתה בְּעָדִים, כגון שאומרת קיבלתי ממך מנה
ובפני עדים קיבלתי, מהו, האם יש לומר אם אֵתָּא דְּפִרְעָה – אם
נכון הדבר שפרע לה את השאר, בְּעָדִים הוּא פִּרְעָה לָהּ – היה פורע
לה גם סכום זה בעדים, כשם שדקדק להעמיד עדים על הפרעון
של המנה הראשון, או דְּלָמָּא – או שמא נאמר שמה שפרע לה
המנה הראשון בפני עדים אינו מחמת שהקפיד על כך, אלא
אֵתְרַמּוּנִי אֵתְרַמִּי לִיה – הודמנו לו עדים בשעת הפרעון.
הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע רַבִּיה מברייא, כָּל
הַנִּשְׁבָּעִין שְׁפִתוֹרָה – כל המחזיבים שבועה מן התורה, נִשְׁבָּעִין וְלֹא
מִשְׁלָמִין כלומר שעל ידי השבועה נפטרים מלשלם, אך אין חיוב
שבועה בשביל ליטול ממון, וְאֵלּוּ נִשְׁבָּעִין וְנִשְׁלָמִין מתקנת חכמים,
הַשְּׂכִירִי, וְהַנִּגְלָל, וְהַנִּחְבָּל, וְשֶׁבְנִידוּ – (הנתבע) חשוד עַל הַשְּׁבִיעָה.
וְחִנּוּי עַל פְּנִיקָסוֹ, וְהַפּוֹנֵם שְׁמָרָא שְׁלֹא בְּעָדִים – שאין עדים
שמסייעים לדבריו שקיבל חלק מהחוב. ומדייקת הגמרא
מהברייא, שדווקא מלוה שפוגם שטרו שְׁלֹא בְּעָדִים, אין – צריך
להישבע, משום שיש לחוש שנפרע גם את השאר בלא עדים, אך
אם יפגום שטרו בְּעָדִים, שרואים שהלוה מקפיד לפרוע בפני עדים,
לֹא – אין משיבעים אותו.

הגמרא דוחה את הראיה: לֹא מִיבָּעִיא קָאָמַר – התנא של הברייא
נקט את דבריו בדרך 'אין צריך לומר', וכך מתפרשת הברייא, לֹא
מִיבָּעִיא – אין צריך לומר פוגמת בְּעָדִים, דְּוָדָא צְרִיכָה שְׁבִיעָה,
משום שאינה יכולה להכחיש את חלק הפרעון שהעדים מעידים,
ואין לה נאמנות על השאר, אָכֵל פוגמת שְׁלֹא בְּעָדִים, שהיתה
יכולה להכחיש שלא קיבלה כלום, שהרי אין עדים על כך, ומודה
שקיבלה את אותו חלק, אֵימָא – הייתי אומר שכיון שמעצמה
הודתה, תִּהְיֶה – תחשב בְּמִשְׁבִּיב אֲבִידָה לבעליה, וְתִשְׁקוֹל – ותיטול
את השאר בְּלֹא שְׁבִיעָה, קָא מִשְׁמַע לָן – לכך הוצרכה הברייא
להשמיענו, שאף במקרה זה צריכה שבועה.

1 אַי פֿיקט הוא – הבעל שיש לו עד אחד המעיד על פרעון הכתובה,
2 מִיִּיתִי לָהּ – הוא יכול להביא את האשה שתובעת כתובתה לִידֵי
3 שְׁבוּעָה דְּאוֹרְיִיתָא. וכך הוא יעשה, יְהִיב ו-יתן) לָהּ כְּתוּבָתָהּ פֶּעַם
4 שְׁנִיָּה בְּאִפִּי חַר סְהֵרָא – בפני עד אחד, וְסִמֵּךְ סְהֵרָא קָמָא אֶסְהֵרָא
5 בְּתֵרָא – ויצרף את העד שראה את הפרעון הראשון ביחד עם העד
6 האחרון ויביא את שניהם לבית דין, כדי שאם תכחיש את פרעון
7 הכתובה, יעידו שניהם נגדה, וּמוֹקִים לָהּ לְהִנָּךְ קָמָא בְּמִלָּה –
8 ויחשיב את המעות שנתן לה בפעם הראשונה, כמעות הלואה,
9 כדי שאם תכחיש ותטען שלא נפרעה בפעם הראשונה, יעיד עד
10 אחד נגדה על התשלום הראשון, ותצטרך להישבע שבועה
11 דאורייתא להכחיש את העד, שהרי היא רוצה בשבועה זו
12 להיפטר מתשלום, וגם אין זה כפירת שיעבוד קרקעות.
13 מקשה הגמרא: מִתְקִיף לָהּ רַב שֵׁשָׁא בְּרִיה דְּרַב אִידִי, הֵיאֵךְ סְמִיךְ
14 סְהֵרָא קָמָא אֶסְהֵרָא בְּתֵרָא – איך הבעל יכול לצרף את העד
15 הראשון עם האחרון הרי כל אחד מעיד על תשלום אחר, ונמצא
16 שאם תכפור ותשבע שלא קיבלה כלל, תקבל כתובתה פעם
17 שלישית.
18 לפיכך מביא רב שישא עצה אחרת: אֵלָא אִמְר רַב שֵׁשָׁא בְּרִיה דְּרַב
19 אִידִי, יְהִיב ו-יתן) לָהּ כְּתוּבָתָהּ בִּפְעַם שְׁנִיָּה בְּאִפִּי סְהֵרָא קָמָא
20 וְסְהֵרָא בְּתֵרָא – בפני העד הראשון והעד האחרון, וּמוֹקִים לָהּ לְהִנָּךְ
21 קָמָא – ויחשיב את המעות הראשונות כמעות של הִלְוָה, ואם
22 האשה תטען שנפרעה רק פעם אחת יבוא העד הראשון ויעיד
23 נגדה ויחייב אותה שבועה דאורייתא להכחישו.
24 הגמרא מקשה גם על עצה זו: מִתְקִיף לָהּ רַב אִשִּׁי, אִמְרִי יוֹכֵלָה
25 לְמִימַר – עדיין תוכל האשה לומר שְׁתִּי כְּתוּבָת הָיָא ו-היו), וכל
26 תשלום היה עבור כתובה אחרת, ואיני צריכה להחזיר כלום.
27 הגמרא מביאה את האופן שיכול להביאה לידי שבועה דאורייתא:
28 אֵלָא אִמְר רַב אִשִּׁי, הוּא דְּמוֹדֵעַ לָהּ – עצה זו מועילה רק באופן
29 שיודיע תחילה לעדים לפני הפרעון השני, שכבר פרע לה
30 כתובתה, ומה שנותן לה עכשיו שנית אינו אלא כדי לתבוע את
31 הפרעון הראשון, וכיון שהעדים יודעים שלא נתן את זה לשם
32 כתובה, אינה יכולה לטעון שהיו לה שתי כתובות, כיון שזה דבר
33 לא מצוי.

46 הגמרא מביאה הגבלה לדין זה: אִמְר רַבִּי יְרִיקָא אִמְר רַב יְהוּדָה, לֹא
47 שָׁנוּ שִׁיתוּמִי הַמְלוּה גוֹבִים אֶת חוּב אַבְיָהֶם בְּשִׁבּוּעָה, אֵלָא בְּאוּפֵן
48 שְׁאִמְרוּ יְתוּמִים שֶׁל הַלּוּה, אִמְר לָנוּ אָמַר לְוִיתִי מִפְּלוּנִי, וּפְרַעְתִּי לוֹ
49 אֶת הַהִלּוּאָה, אֲכַל אִם אִמְרוּ הִיתוּמִים אִמְר לָנוּ אָמַר לֹא לְוִיתִי
50 מִפְּלוּנִי כֻלָּל, אִף בְּשִׁבּוּעָה לֹא יִפְרְעוּ מֵהֶם.
51 הגמרא דוחה הוראה זו: מִתְקִיף לָהּ – הקשה על כך רַבָּא, אֲדִרְבָּה
52 הִסְבִּיר לְהִיפָךְ, שְׁהָיָה כָּל הָאוּמַר לֹא לְוִיתִי, בְּאוּמַר לֹא פְרַעְתִּי דְּמִי,
53 שְׁכִיּוֹן שְׁאוּמַר שֶׁלֹּא לוֹה, הָרִי זֶה הוֹדָאת בְּעַל דִּין שֶׁלֹּא פָרַע אֶת מֶה
54 שֶׁלֹּא לוֹה, נִמְצָא שֶׁהַלּוּה הוֹדָה שֶׁלֹּא פָרַע, וּכְיוֹן שֶׁהַשֹּׁטֵר מַעֲיֵד
55 עָלָיו שֶׁלּוֹה הָרִי זֶה מַחֲיִיב אוֹתוֹ יוֹתֵר מֵאִשֵּׁר אִילוּ הָיָה אוֹמַר 'לְוִיתִי
56 וּפְרַעְתִּי'.
57 משיבה הגמרא: אֵלָא אִי אִתְמַר הָכִי אִתְמַר – אם נאמר דין זה, כך
58 הוא נאמר. אִמְר רַבִּי יְרִיקָא אִמְר רַב יְהוּדָה, לֹא שָׁנוּ שֶׁאִף הִיתוּמִים
59 אֵינֶם גוֹבִים מִהִיתוּמִים אִלָּא בְּשִׁבּוּעָה, אֵלָא בְּאוּפֵן שְׁאִמְרוּ יְתוּמִים
60 שֶׁל הַלּוּה, אִמְר לָנוּ אָמַר לְוִיתִי מִפְּלוּנִי, וּפְרַעְתִּי לוֹ אֶת הַהִלּוּאָה,
61 אֲכַל אִם אִמְרוּ יְתוּמִי הַלּוּה שְׁאִמְר לָנוּ אָמַר לֹא לְוִיתִי מִפְּלוּנִי כֻלָּל,
62 נִפְרָעִין יְתוּמִי הַמְלוּה מִיתוּמִי הַלּוּה אֶת חוּב אַבְיָהֶם אִפִּילוּ שֶׁלֹּא
63 בְּשִׁבּוּעָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוּמַר לֹא לְוִיתִי בְּאוּמַר לֹא פְרַעְתִּי דְּמִי.
64 * * *
65 שָׁנוּ בַּמִּשְׁנָה: וְנִפְרַעְתָּ שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי לֹא תִפְרַע אֵלָא בְּשִׁבּוּעָה. הַגְמָרָא
66 מְבִיָּא דִּין בְּעִנֵּין זֶה: אִמְר רַב אֲחָא שֶׁר הִפְכִּיה, מַעֲשֶׂה בְּעִנֵּין זֶה בָּא
67 לְפָנֵי רַבִּי יִצְחָק בְּאַנְטוֹכְיָא, וְאָמַר, לֹא שָׁנוּ שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמִים לְהִיפָרַע
68 שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי, אֵלָא לְכַתּוּבַת אִשָּׁה, וְהִטַּעַם שֶׁנִּתְּנוּ חֲכָמִים לְהִיפָרַע אִף
69 שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי, מִשּׁוּם חֵינָא – שִׁישְׂאוּ הָאֲנָשִׁים חֵן בְּעֵינֵי הַנָּשִׁים,
70 וַיִּנְשְׂאוּ לָהֶם, אֲכַל בְּעַל חוּב אַחֵר, לֹא גוֹבָה שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי אִפִּילוּ
71 בְּשִׁבּוּעָה, אִלָּא יִמְתִּין שִׁישּׁוּב בְּעַל חוּבוֹ, וַיִּפְרַע בְּפִנֵּי.
72 דְּעָה הַחוּלְקָת: וְרַבָּא אִמְר רַב נַחֲמָן, אִפִּילוּ בְּעַל חוּב גוֹבָה אֶת חוּבוֹ
73 שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי בְּעַל חוּבוֹ, וְטַעַם הַדִּבְרֵי כִּדִּי שֶׁלֹּא יֵהָא כָּל אֲחֵר וְאֲחֵר
74 נִזְמַל מַעֲוִיתוֹ שֶׁל חֲבֵר בַּהִלּוּאָה, וְהוֹלֵךְ וַיִּשָּׁב בְּמִדֵּינַת חֵינָא,
75 וּמִשְׁתַּמֵּט מִלְּפָרוֹעַ חוּבוֹ, וְאִתָּה נִזְעַל אֶת דִּלְת הַמְלוּוִים בְּפִנֵּי לוֹוִין,
76 שֶׁלֹּא יִרְצוּ לְהַלּוּת, כִּיּוֹן שִׁישְׁשׁוּ שֶׁלֹּא יוֹכֵלוּ לַגְבוּת אֶת חוּבָם.
77 * * *
78 שָׁנוּ בַּמִּשְׁנָה: רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר, כָּל זְמַן שֶׁתּוֹכַעַת כְּתוּבָתָהּ וְכו' יורשין
79 מִשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, וְאִם אֵינָה תּוֹבַעַת כְּתוּבָתָהּ, אֵין הַיּוֹרֶשֶׁין
80 מִשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲתֵיָא – על איזה דין
81 בַּמִּשְׁנָה מְתִיחִיסִים דְּבָרֵיו. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אִמְר רַבִּי יְרִמְיָה, אֲתָא –
82 עַל דִּין זֶה, שֶׁשָּׁנוּ בַּמִּשְׁנָה, וְנִפְרַעְתָּ שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי, לֹא תִפְרַע אֵלָא
83 בְּשִׁבּוּעָה, לֹא שָׁנָא לְמוּזִין וְלֹא שָׁנָא לְכַתּוּבָה – ואֵין הַבְּדֵל לַעֲנִין זֶה
84 בֵּין אִם נִפְרַעַת מִנְכָּסֶי עוֹבֵר מִזְוֹנֹת וְשֶׁהֵלֵךְ בַּעֲלָהּ לַמִּדֵּינָה הֵים
85 וּבָאָה לְבֵית דִּין לְבַקֵּשׁ אֶת הַמְּזוֹנוֹת שְׁחִיב לָהּ, וּבֵין אִם שֶׁלֹּא לָהּ
86 בַּעֲלָהּ גַּט וּבָאָה לַגְבוּת אֶת כְּתוּבָתָהּ שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי, צְרִיכָה לְהִישָׁבַע,
87 וְאִתָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְמִימַר – וְבֹא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְחַלּוֹק עַל הַלֵּכָה זֶה שֶׁרַק
88 כָּל זְמַן שֶׁתּוֹכַעַת כְּתוּבָתָהּ, יוֹרְשֶׁיהָ מְשִׁבְעִין אוֹתָהּ,

כתובות. הכותב לאשתו – פרק תשיעי דף פח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) רלא רש"י

שתי כסף אלא בטענת מלוה הודאת לזה אבל בעד אחד אפילו לא טענו אלא בפרוטה ועד
אחד מעידו שהוא חיוב – חיוב לו שבועה כו' ואומר רבינו: דמצי למימר שמואל לטעמיה
דאמר לעיל (שם לט, ב) אמתניתין דטענה שתי כסף, אפילו לא כפר אלא פרוטה, או לא הודה
אלא בפרוטה – חיוב, הלכך, בעד אחד דלא שייך חיובא דידיה אלא בכפירה – כי לא

טענו אלא בפרוטה – מידוי: דאי אמרת בעינן
מכל מקום טענה שתי כסף אם כן כל שתי כסף
אתה צריך לומר שיכפור, כדי שלא יתחייב מטעם
מודה במקצת, אלא מטעם עד אחד. הלכך אית לן
למימר דעל טענת פרוטה מחייב. ררי יתחייב
בעד אחד על כפירת פרוטה כמו במודה במקצת
וברייתא דמייתי במסקנת מילתיה דשמואל,
ותניא: כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון –
אחד מחייבו שבעה – לא תקשי לרב, דקסבר
כפירת טענה שתי כסף – דאין למדין מן הכללות,
ואפילו במקום שנאמר בו חוץ, מיהו קשה ל:
לעולם בעינן טענה עצמה שתי כסף בעד אחד כמו
במודה במקצת, והוא ודאי כפר לו השתי כסף,
אבל עד אחד – אין מעיד אלא בפרוטתו ואמר
לנו רבינו תרץ אחר: דאליבא דכולי עלמא אתיא
מימרא דשמואל, אף על גב דמחייבין שבועה
בעד אחד באותו ענין דמיפטר במודה מקצת –
לא דמי להא: והחם מין המחויב שבועה עלמא
מיהא דוי, אבל כפירת שיעבוד קרקעי – לא
מצינו בשום מקום במינו שבועה, והלכך גבי עד
אחד אית לן למיפטרה.

מיייתי לה לידי שבועה דאורייתא – פירש
בקונטרס: דנפקא לן מינה בין שבועה
דאורייתא לשבועה דרבנן, דבדאורייתא – מנקט
חפצא, וברבנן – לא נקט. והוא עצמו סותר
דבריו, דאמרין ב"השולח" (גיטין לז, א) אמר ליה
רב לרב ירמיה מדפתי: אדרה בבית דין ואשבעה
חוץ לבית דין, ופירש בקונטרס החם, דהכי קאמר
ליה: דלא לאשבעה בבית דין, דדמריה באנקטי
חפצא, ולרבינו נראה: דנפקא מינה אליבא דרבי
אבא דהלכתא כוותיה, דאמר (שבועות מז, א)
חורה למחייב לה, דהכיבא דאני יכול לישבע –
משלם. והאי דינא – בדאורייתא, אבל דרבנן –
אפילו הויא חשודה על השבועה לא ניח לפרוע
לה בשביל כך דהכיבא דנשבעת ונטלה, כדחבא.
דהכי מוכח החם ב"שבועת הדיינים" (שבועות
מז, א) בהדיא, אי נמי למאן דאית ליה
דבדאורייתא לא מפכינן וברבנן מפכינן – נפקא
מינה נמי, דהכיבא דאי שבועה דרבנן היא – מצי
למימר: השבע וטול, ואי דאורייתא – לא מציא
למימר לבעל: השבע והפטר, כמו שאינו יכול
לומר השבע וטול. מפי רבי.

חיבי סמיך סהרא קמא אסהרא בתרא כו' –
תימא: מאי קשיא ליה? הא פלוגתא היא
בפיר' "זה בורר" (סנהדרין לז, ב), הלואה אחר

הלואה אי מעטרפ, דאיכא פקא דאמר לן בעינן רחא כחבא.
ורבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב – ופסק רבינו חננאל דמעשים בכל יום שאין מוכרים
שלא בפניו לבעל חוב, ולית דחש להא דרב נחמן דאמר: אפילו בבעל חוב. ואף על
גב דמקשי מינה בערבין פרק "שום היתומים" (כב, א) ואי חיית לשובר – התם נמי, לגבי
הא דאמר רב נחמן, לחוש לשובר, ומשני: התם טעמא שלא יתא כל אחד ואחד נוטל בו,
נראה דסחם התלמוד קיימא לן הכי. מכל מקום, כיון דמעשים בכל יום, סמכו למה דדחינן
בירושלמי, דמתמהו וכי נפרעין לאדם שלא בפניו? אמר רבי ירמיה: כשריבית אוכלת בו,
פירושלמי, דמתמהו וכי נפרעין לאדם שלא בפניו? אמר רבי ירמיה: כשריבית אוכלת בו,
פירושלמי, דמתמהו וכי נפרעין לאדם שלא בפניו? אמר רבי ירמיה: כשריבית אוכלת בו,
פירושלמי, דמתמהו וכי נפרעין לאדם שלא בפניו? אמר רבי ירמיה: כשריבית אוכלת בו,

ואיכא נמי בירושלמי דמודו, בין אמוראי דבבל בין אמוראי דארץ ישראל, דמשלחין בתריה שלשה איגרי, אי אתי – הא טבאות, ואי לא – מחליטין לנבסיה. פירוש רבינו חננאל.
בית

אי פקח הוא – האי בעל. **לידי שבועה דאורייתא** – שהיא בשם או בכנוי, ואוחז ספר
בירו, כדאמרין בשבועות (לח, ב) והמודה היא מאד. אבל שבועה דרבנן – קללה
בעלמא, כעין שלנו. **חיבי לה כתובתה באפי חד סהרא** – פעם שניה. וסמיך סהרא **קמא**
אסהרא בתרא – יביא את שניהם יחד לבית דין, שאם תכפור – יעידה שניהם
שנתקבלה כתובתה. ומכיון להנד קמא **בהלואה**

– יתבענה פרעון הראשון, ויאמר: מלוה הן
אצלך, שהרי התקבלת כתובתך שנית.
וכשכפור ואמר: לא קבלתי אלא הפעם
הזאת, ועד אחד מעיד על הראשונה – איכא
שבועה דאורייתא, נשבעת ולא משלמת. ואין
כאן שיעבוד קרקעות, שלא מכח כתובה
תובעה. **חיבי סמיך בו'** – מה שראה זה לא
רצא זה, ואם תכפור על שתיון – אין כאן אלא
עד אחד, ותשבע ותטול שלישית, ונמצא
מפסיד. **באפי סהרא קמא וסהרא בתרא** – והוא
שיכיר העד הראשון ששתי פעמים פרע, ויכול
להעיד על פרעון הכתובה עם חבירו, ועל
הפרעון הראשון, יכולה לומר שתי כתובות היו
– שתי שטרות היו לי עליך, בפרעון הראשון
החזרתי לך אחת, ובשניה אחרת. והרי העד
הראשון מעיד לסייעה. שראה שני הפרעונות
לשם כתובה ולא לשם מלוה. **דמודע ללו'** –
לסהרא קמא ובתרא לפני פרעון השני: דעו
שכבר פרעתי לה כתובתה בפני אחד מכם, והיא
כופרת. ואני רוצה לפרעה שנית לשם כתובה,
שיהיו לי שני עדים בדבר, ואתבע את
הראשונים, ויש לי עליהן עד אחד, ותתחייב
שבועה דאורייתא. וכיון דשמעיניה, ולא מסייע
לה האי עד קמא – ות לא מצית למימר שתי
כתובות הוו, דמילתא דלא שכחא הוא. תנן
התם – בשבועות. **אי ניפא מלוה** – שהלוח
קיים, והיו מוציאין עליו שטר אביון, לא שנו –
דכי משתבעי שקלי. שאמרו יתומים – של לזה,
לויית ופרעתי – ישבעו אלו: שבועה שלא
פקדנו, ולא אמר לנו אבא, ולא מצינו שובר בין
שטרותיו ששטר זה פרוע, ונטולין. **באמר לא**
פרעתי דמי – בדיון דאמר לא לזה – מודה
הוא שלא פרע, והרי שטר מוכיח עליו שלוח.
לא שנו – דבעו שבועה, שר הכירה – כך
כינויו. **לא שנו** – שיוודין בית דין לנכסי אדם
שלא בפניו. **לא שנו** למוזני – באה לבית דין,
ותובעת מוזנות מנכסי בעלה למכור קרקע
ולזונה – נשבעת שלא הניח בידה מעות לזון
מהם. **ולא שנו** לכתובה – אם שלח לה גט.
תשבע כפוף – כשתאלמן או תתגרש ותתבע
כתובה – תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה
כלום. בתחילה – בפיסקא מוזנות. **האי יורשין**
ובי' – בתמיה, וכיון דאנפרעת שלא בפניו קאי,

מאי לשון יורשין כאן? הרי הוא קיים הלכת **מכר בעלה בו'** – אשה שכתב לה בעלה
"נדר ושבועה אין לי ולא לירשי עליך". **העתיך לבא** – על שנתעסקה אחר מיתה, דלאו
מכח נכסי בעלה באה שבועה זו, אלא מכח נכסי יתומים. ונשבעת כדן אפטרופוס,
דחתנן בשבועות (מהא). אלו נשבעין שלא בטענת ברי – השותפין והאריסין
והאפטרופוסין. **ואתא רבי שמעון למיפטר** – אם תובעת כתובתה, יורשין משביעין אותה
שלא עיכבה משלחן לאחר מיתת אביון כלום, כדן הבא ליפרע מנכסי יתומים.
אניה

ואיכא נמי בירושלמי דמודו, בין אמוראי דבבל בין אמוראי דארץ ישראל, דמשלחין בתריה שלשה איגרי, אי אתי – הא טבאות, ואי לא – מחליטין לנבסיה. פירוש רבינו חננאל.
בית

כתובות דף פח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רלג

48 בא לפטור את האשה משבועה, **האי** – לשון זו שאמר רבי שמעון
49 במשנה כל זמן שתובעת בתובעתה, שמשמע שרבי שמעון מחמיר
50 שכשתובעת כתובתה משביעים אותה, ואם אכן היתה כוונתו
51 לפטור משבועה כשאינה תובעת כתובתה, **אם תובעת** כתובתה
52 יורשים משביעים אותה, **מיפעי ליה** – היה צריך לומר.
53 לפיכך מפרש אבי את דברי רבי שמעון באופן אחר: **אלא אמר**
54 **אביי**, רבי שמעון חולק **אחא** – על הדין הראשון במשנה לעיל (פא),
55 **כתב לה הבעל, נדר ושבעה**, אין לי עליה, אינו יכול להשביעה
56 שהרי פטרה משבועה זו, כן, אך עדיין יכול הוא להשביע את
57 יורשיה, אך אם כתב לה הבעל, תביעת נדר ושבעה אין לי, ולא
58 ליורשי, ולא לפאים פרשותי, עליה, ועל יורשיה, ועל הפאין פרשותיה,
59 אין יכול להשביעה, לא הוא, ולא יורשיה, ולא הפאין פרשותיה, לא
60 היא, ולא את יורשיה, ולא את הפאין פרשותיה, **ואתא רבי שמעון**
61 **למימר** – ובא רבי שמעון לחלוק ולומר, שלמרות שפטר אותה
62 מהשבועה, כל זמן שתובעת בתובעתה, היורשין משביעין אותה.
63 **וקמיפלגי בפלוגתא** – ותנא קמא ורבי שמעון נחלקו במחלוקתם
64 **דאבא שאול בן אימא מרים** ורפין שנחלקו האם מועיל התנאי
65 שהתנה עמה לפטור מן השבועה לכשתבוא לגבות כתובתה, רבי
66 שמעון סובר **באבא שאול** בן אימא מרים, שסובר שכל הבא ליפרע
67 מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, אפילו פטרה הבעל
68 בפירוש משבועה, ורפין ודהיינו תנא קמא של משנתנו החולק על
69 רבי שמעון, סוברים ברפין בברייתא לעיל החולקים על אבא
70 שאול בן אימא מרים, שאף שחכמים תיקנו שלא ליפרע מיתומים
71 אלא בשבועה, מכל מקום יכול הוא להתנות לפטור אותה
72 מהשבועה ויכולה היא לגבות אף ללא שבועה.
73 הגמרא מקשה גם על ביאור זה: מתקיף לה רב פפא, התינח –
74 אמנם ביאור זה מיישב את מה שאמר רבי שמעון כל זמן שתובעת
75 בתובעתה יורשים משביעים אותה, אפילו שפטר אותה משבועה,
76 שבא לחלוק בזה על חכמים שסוברים שאינה צריכה להישבע, אך
77 לגבי מה שאמר שאם אינה תובעת בתובעתה אין היורשים
78 משביעים אותה, מאי איבא למימר – איך נבאר זאת, כלומר, כיון
79 שרבי שמעון בא לחלוק על חכמים שאמרו שאין משביעין אותה,
80 דיו שיאמר רק את הדין שחולק בו.
81 רב פפא מוסיף על ביאורו של אביי: **אלא אמר רב פפא**, רבי שמעון
82 בדבריו שאם אינה תובעת כתובתה אין יורשים משביעים אותה,
83 בא לאפוקי [להוציא] מדרבי אליעזר ובני מנחם, הסוברים
84 במשנה (לעיל פא) שהבעל יכול להשביעה על אפטרופסותה כל זמן
85 שירצה, ועל זה בא לחלוק, שאם אינה תובעת כתובתה, אין הבעל
86 והיורשים יכולים להשביע אותה על אפטרופסותה.

משנה

87 משנתנו דנה באשה שנתגרשה ורוצה לגבות כתובתה איזו ראייה
88 צריכה להביא לשם כך: הוציאה את הנפש שנתגרשה בו ותובעת
89 את בעלה שישלם לה את הכתובה, כיון שהגט מוכיח שנתגרשה,
90 ואין עמו [עם הגט] בתובה שתוכיח על כך שבעלה עדיין לא פרע
91 לה את כתובתה, והאשה טוענת שאיבדה את שטר כתובתה,
92

1 אך אם אינה תובעת בתובעתה, אלא תובעת מזונות, אין יורשין
2 משביעין אותה. **וקמיפלגי בפלוגתא** – רבי שמעון ותנא קמא נחלקו
3 במחלוקתם דהנן ובני כהנים גדולים. דתנן במשנה (להלן דף) מי
4 שהלך למדינת הים, ואשתו תובעת מזונות, הנן ואמר, תשבע פסוף
5 – כשתבוא לגבות כתובתה, תשבע שלא עיכבה משל בעלה כלום,
6 ולא תשבע בתחלה – בשעת גביית מזונות, נחלקו עליו בני כהנים
7 גדולים ואמר, תשבע שני פעמים, בתחלה ובפסוף. הרי שנחלקו חנן
8 ובני כהנים גדולים האם אשה הגובה מזונותיה שלא בפני בעלה
9 צריכה להישבע, וזו גם המחלוקת במשנתנו. שרבי שמעון הסובר
10 שאם אינה תובעת כתובתה אין היורשים משביעים אותה על
11 תביעת מזונות סובר כהנן, שאין יורשים משביעים אותה על
12 תביעת מזונותיה, ורפין סוברים כבני כהנים גדולים, שגם על
13 מזונות משביעים אותה.

14 הגמרא מקשה על ביאור זה: מתקיף לה רב ששת, אם אכן כוונת
15 רבי שמעון היא לחלוק בנפרעת שלא בפניו, האי – לשון זו שאמר
16 רבי שמעון במשנה יורשין משביעין אותה אינה מובנת, שהרי
17 מדובר כאן כשהבעל חי והאשה תובעת מבית דין מזונות ואם כן
18 בית דין משביעין אותה מיפעי ליה – צריך היה לומר.
19 לפיכך מפרש רב ששת את דברי רבי שמעון באופן אחר: **אלא אמר**

20 **רב ששת**, רבי שמעון חולק **אחא** – על הדין ששנינו במשנה (לעיל
21 פא) לגבי אשה שבעלה פטר אותה משבועה גם כלפי יורשיה, הלקה
22 האשה, מקבר בעלה לבית אביה, שלא נתעסקה שוב בנכסים, או
23 שהורה לבית חמיה ולא נעשית אפטרופא בנכסי בעלה, אין
24 היורשים משביעין אותה. ואם נעשית אפטרופא בנכסי היתומים,
25 יורשין משביעין אותה שלא עיכבה כלום מהירושה אצלה, על
26 העתיד לבא, דהיינו על מה שנתעסקה בנכסים לאחר מיתת בעלה,
27 ואין משביעין אותה על מה שעבר – על מה שהתעסקה בנכסים
28 בחי בעלה. **ואתא רבי שמעון למימר** – ובא רבי שמעון לחלוק
29 ולומר, שרק כל זמן שתובעת בתובעתה, יורשין משביעין אותה שלא
30 עיכבה כלום משלהם, כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים, שאינו
31 נפרע אלא בשבועה, אך אם אינה תובעת בתובעתה, אין היורשין
32 משביעין אותה על מה שנתעסקה בתורת אפטרופוס. **וקמיפלגי**
33 **בפלוגתא** – ונחלקו במחלוקתם **דאבא שאול ורפין**. דתנן במשנה
34 (גיסין נב) **אפטרופוס שמנהו אבי יתומים, ישבע ליתומים כשיגדלו**,
35 שלא עיכב כלום משלהם. אך אם מינהו בית דין, לא ישבע. **אבא**
36 **שאול ואמר**, חילוף הדברים – הדין להיפר, שאם מינהו בית דין,
37 ישבע, אך אם מינהו אבי יתומים, לא ישבע. ואף כאן מדובר שמינה
38 אותה אבי יתומים. הרי שנחלקו אבא שאול ותנא קמא האם
39 אפטרופוס שמינהו אבי יתומים צריך להישבע, וזו היא גם
40 המחלוקת של רבי שמעון ותנא קמא במשנתנו, שרבי שמעון
41 הסובר שאם אינה תובעת כתובתה אין משביעים אותה מדין
42 אפטרופוס, דעתו **באבא שאול**, ולכך אשה זו שנתמנתה
43 לאפטרופוס על ידי בעלה פטורה משבועה, ואילו רפין ודהיינו
44 תנא קמא של משנתנו החולק על רבי שמעון המחייבים שבועה
45 על האפטרופוסות שנעשתה לאחר מיתת בעלה, סוברים ברפין
46 במסכת גיטין החולקים על אבא שאול.
47 הגמרא דוחה ביאור זה: מתקיף לה אביי, אם כדברך שרבי שמעון

הבעל נאמן לומר ששינה ממנהג המקום וכתב לה, ואם בְּמָקוֹם
שנהגו שְׂבוּתֵינָן כתובה ואמר הבעל לא אפרע לך עד שתחזירי לי
את הכתובה, וְאָמְרָה – האשה לא בְּתָבָה לִי הבעל כתובה ולכן יפרע
לי את הכתובה בלא שטר, כיון שבמקום זה נהגו לכתוב כתובה
עָלֶיהָ לְהַבִּיאַ רְאִיָּה שלא כתב לה הבעל כתובה ואז גובה כתובתה,
ובמשנתנו מדובר גם במקום שכותבים כתובה, אלא שהביאה
האשה ראייה שלא כתב לה הבעל כתובה ולכן גובה בלא כתובה.
רב חזר בו ומפרש את המשנה באופן אחר: וְאָף רַב שֶׁהֶעֱמִיד אֶת
המשנה במקום שאין כותבין כתובה, הִדְרָא בֵּיהּ – חזר בו מדבריו
לעיל ומפרש את המשנה באופן אחר, דְּאָמַר רַב, בֵּין בְּמָקוֹם
שְׂבוּתֵינָן כתובה, וּבֵין בְּמָקוֹם שְׁאִין כּוֹתְבִין כתובה, הִדְרָא בֵּיהּ – מנהג
האשה מוציאה גֹט ללא כתובה גֹּבֶה אֶת עֵינֶיהָ הכתובה ו–מנהג
ומאתים שתיקנו לה חכמים, ואם היא מוציאה את הַכְּתוּבָה בלבד
ללא הגט, גֹּבֶה אֶת הַתּוֹסֶפֶת שהוסיף לה הבעל בכתובתה יותר
ממנה ומאתים שתיקנו לה רבנן, וְכָל הַרְצָא לְהָשִׁיב עַל תִּירוּץ רַב
בדברי המשנה יָבֵא וְיֵשִׁיב ואין לחוש לדבריו כיון שהמשנה
מיושבת היטב.
הגמרא מקשה על רב ממשנתו: תַּנּוּן במשנה, הוציאה האשה
כְּתוּבָה לגבות ואִין עָמָה גֹט, היא אוֹמְרָת אֶבֶד גִּיטִי, והוא אוֹמַר אֶבֶד
שׁוֹבֵר, וְכֵן פָּעַל חֹב שֶׁהוֹצִיא שְׂטֵר חֹב לאחר שנת השמיטה ואִין
עָמָה פְּרוּזָבוּל, הִרִי אֵלָיו לֹא יִפְרְעוּ. בְּשִׁלְמָא לְשִׁמּוּאֵל – דִּין זה מובן
לפי שמואל הסובר שאשה גובה על ידי גט בין את העיקר ובין את
התוספת, מִזְכִּין לָהּ – שכן שמואל יעמיד את דברי המשנה 'לא
יפרעו' בְּמָקוֹם שְׁאִין כּוֹתְבִין כתובה, ואנו חוששים שמא הוציאה
האשה את גיטה בבית דין, וְאָמַר הֵבֵל כְּתָבְתִּי לה כתובה ואני
ירא שמא תוציא את הכתובה לאחר מותי ותגבה שנית, שהדין
הוא דְּאָמְרִין לִיהּ אִייתִי רְאִיָּה – שאנו אומרים לו הבא ראייה על
כך שכתבת לה כתובה, וְאִי לֹא מִייתִי רְאִיָּה – ואם אינו מביא ראייה,
אָמְרִין לִיהּ וִיל פְּרַעֲיָה – אומרים לו לך ושלם לאשה את כתובתה,
ולפיכך כתבה המשנה שאם הוציאה כתובה בלא גט, אינה
מקבלת כלום, כיון שאנו חוששים שמא גבתה את כתובתה על ידי
הגט. אֵלָּא לְרַב הסובר שעל ידי הגט גובה רק מנה ומאתים
ובכתובה גובה תוספת, ואם כן במקרה שלפנינו שאין לה גט, נִהְיָ
דְּעֵיקָר לֹא נִבְיָא – אף על פי שאת עיקר הכתובה אינה יכולה
לגבות, מכל מקום כיון שהוציאה כתובתה תוֹסֶפֶת מִיָּהּ תִּגְבֵּי –
על כל פנים תגבה את התוספת.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, הֵבֵא בְּמֵא עֲסָקִין – כאן במה אנו
עוסקים, בְּשֶׁהוֹצִיָּא כתובתה ואִין שָׁם עָדִי גִירוּשִׁין, ולכן נאמן
הבעל לטעון פרעתי לה גם את התוספת, מִיָּהּ דִּיכּוּל לְמִיָּר – מתוך
שיכול הבעל לומר לֹא גִירְשִׁיתִּיהּ והיה פטור מלשלם לה את
כתובתה

גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ. ואם הוציאה שטר כְּתוּבָה ואִין עָמָה גֹט, היא תובעת
כתובתה ואוֹמְרָת מה שאין לי גט אינו משום שפרעת לי, אלא מפני
שְׁאֶבֶד גִּיטִי, והוא אוֹמַר פרעתי כתובתך וקיבלתי שובר אלא שְׁאֶבֶד
שׁוֹבֵרִי שקיבלתי ממך כשפרעתי לך את הכתובה. וְכֵן פָּעַל חֹב
שֶׁהוֹצִיא שְׂטֵר חֹב לאחר שנת השמיטה ואִין עָמָה פְּרוּזָבוּל, שהבעל
חוב טוען היה לי שטר פרוזבוול ואבד, והלוה טוען לא היה לך שטר
פרזבוול כלל והשביעית השמיטתו. הִרִי אֵלָיו – האשה והבעל חוב
לֹא יִפְרְעוּ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר שֶׁמֶן הַסִּכָּנָה וְאֵלָּא אִשָּׁה
גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ שְׁלֵא בְּגִט, ובעל חוב גֹּבֶה שְׁלֵא בְּפְרוּזָבוּל.

* * *

נמרא

הגמרא דנה בדין המבואר במשנה 'הוציאה גט ואין עמה כתובה
גובה כתובתה': שְׁמַע מִיָּה – מדברי המשנה מוכח כדעת הסובר
(ב"ב קעא) שבאופן שהמלוה אינו מוציא את שטר החוב, אין הלוה
יכול לטעון איני פורע עד שתחזיר לי את השטר ואקרקנו, משום
שהדין הוא שְׂבוּתֵינָן שׁוֹבֵר וְכוּ' ויכחי שפרע, דְּאִי – שאם תאמר
אִין כּוֹתְבִין שׁוֹבֵר, מדוע גובה כתובתה לִיחֹשׁ דְּלִמָּא בְּפָקָא לָהּ
לְכְּתוּבָתָהּ – וחשוש שמא תוציא האשה את כתובתה כשתתאלמן
וְנִבְיָא בָּהּ – ותגבה בה שנית מהירושים, ומכך שחיבה המשנה את
הבעל לפרוע אף באופן שהאשה אינה מחזירה לו את הכתובה,
מוכח שהמשנה סוברת שיכול המלוה לגבות את חובו גם ללא
שטר על ידי שיכתוב ללוה שובר.
דוחה הגמרא: אָמַר רַב, בְּמָקוֹם שְׁאִין כּוֹתְבִין כְּתוּבָה עֲסָקִין ו–אנו
עוסקים ולכן גובה כתובתה, שבאופן כזה ודאי שחייב הבעל
לפרוע ואינו יכול לתבוע מן האשה שתחזיר לו את השטר. אבל
באופן רגיל יתכן שאין כותבין שובר, ואין הלוה חייב לפרוע עד
שיחזיר לו המלוה את השטר.
דעה החולקת: וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, לעולם אפשר להעמיד את המשנה
אֵף בְּמָקוֹם שְׂבוּתֵינָן כְּתוּבָה.
לפי שמואל חוזרת השאלה הקודמת: והאם לְשִׁמּוּאֵל נוכל ללמוד
מהמשנה שְׂבוּתֵינָן שׁוֹבֵר. משיבה הגמרא: אָמַר רַב עֲנִי, לְדִידִי
מִיִּפְרָשׁ לִי מִיָּה דְּמֵר שִׁמּוּאֵל – דבר זה נפרש לי משמואל עצמו,
שלעולם משנתנו סוברת שאין כותבין שובר, ומכל מקום אפשר
לפרש את המשנה שגובה כתובתה בין במקום שכותבין כתובה
ובין במקום שאין כותבין, שאם הוא בְּמָקוֹם שנהגו שְׁאִין כּוֹתְבִין
כתובה, ותובעת האשה שישלם לה כתובתה בלא כתובה, וְאָמַר –
הבעל כְּתָבְתִּי לך כתובה ולא אפרע לך עד שתחזירי כתובתך, עָלֶיהָ
לְהַבִּיאַ רְאִיָּה שכתב לה כתובה וכל זמן שלא הביא ראייה גובה
האשה כתובתה, כיון שמדובר במקום שאין כותבין כתובה ואִין

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... נעם לי לקרות במכתבו ראשי פרקים מהפעולות בשבועות שעברו, ובדואי ימשיך בידעו
מפורטות גם להבא, וכן זוגתו תחי' אשר אף שרק זה פעם השני' שהיא תכותבת, תקוטי שתהי' זה
התחלה טובה וגם כתבה יהי' בפרטיות הדרושה. ובפרט שבעקבתא דמשיחא מבואר בכתבי האריז"ל
– הזמן דמעלת נשי ישראל בדוגמא דנאולה הראשונה ביציאה ממצרים. וק"ל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, ולהצלחה מופלגה בעיניים הכללים והפרטים גם יחד, מתוך
בריאות הנכונה ושמחה וטוב לבב.

ובברכת ופרצת גוי',

מ. שניאורסאהן

כתובת. הכותב לאשתו – פרק תשיעי דף פט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רל"ה רש"י

גובה כתובתה. — ואינו יכול לטעון: פרעתיה וזחורת לי שטר כתובתיך וקרעתיה. משום
 דתנאי כתובה מעשה בית דין הוא. ומכאב נפקא לן בבבא מציעא: הטוען אחר מעשה
 בית דין — לא אמר כלום. מאי טעמא — כל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא דמי.
אבר נפי — שלא הוצאתיו עלי לגבות כתובתי על ידו, כדתנן: גובה כתובתה. ולא
 קרעוהו בית דין, אלא אבר ממני. והוא **אומר**
אבר שובי — כבר הוצאתו בבית דין, ואמרת
 אבר שטר כתובתי, וגבי בית דין הכתובה על פי
 הגט, וקרעוהו. ולי נכתב שובר על הכתובה,
 שאם תוציא עוד על יורשי שטר הכתובה,
 ותבואי לגבות מכא אלמנות לומר לא נתגרשתי
 ולא נפרעתי — יהיה השובר לעד, ואבר הימני.
 וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב — אחר
 שביעית, ואין עמו פרוחבול, זה אומר: השמיטו
 שביעית, וזה אומר: פרוחבול היה לי שלא
 תשמיטנו שביעית, ואבר. הרי אלו לא יפרעו —
 חיישי' שמא כבר גבתה בגט, וזה — השמיטו
 שביעית. מן הספנה — שגורו גוים על המצות.
 וחזי ריאם לשמור גיטין, ומשקיבלתו שורפת.
 וכן פרוחבוליהן. פרוחבול — במסכת גיטין מפרש,
 בפרק "השולח גט" (ד.לכ). הלל התקין פרוחבול
 כדי שלא תשטט שביעית, שמוסר שטרותיו
 לבית דין שיגבו מן הלוח חובו בזמן שיחבענו.
 דהשתא לא קרינן ביה "לא יגוש" — שאינו
 תובע כלום, אלא הבית דין תובעו, שהפקירם
 היה הפקר, והם יורדין לנכסיו. **גמרא** שמע
 מינה — מדקתני: גובה כתובתה בהוצאת גט,
 ולא חייש לאיערומי מערמא ודרא ומפקא
 כתובתה בגט דתנא אחריתא, ותגבה לאחר מיתתו
 בתורת אלמנה, לומר: לא נתגרשתי ולא
 נפרעתי. דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא
 גביא, דהא קריעין לגיטא. וכי הדרא מפקא
 לכתובתה בלא גט — תנן מתניתין: הרי אלו לא
 יפרעו. ומיהו, הוה לן למיחש (שלא) תמתין עד
 שימות, ותגבה בתורת אלמנה. ומדלא חייש —
 שמע מינה כתובתה שובר על כרחו של לוח, ואינו
 יכול להשמיט עצמו לומר: לא אפרע עד
 שתחזיר לי שטרי, שמא תחזור ותוציאנו. אלא
 אומרים לו: פרע, והוא יכתוב לך שובר.
 ופולגתא היא בבבא בתרא (קעא.ב), וקיימא לן כמאן דאמר: אין כתובתי, לפי שנמצא זה
 צריך לשמור שוברו מן העכברים. **דלמא מפקא** — לאחר מיתה. ונביא — בתורת אלמנה.
במקום שאין כתובת — כאלו סומכין על תנאי בית דין, ולשמואל כתובת שובר
 — בתנאי. לדידי מיפרשא לי — דלעולם אין כתובת שובר, דהיינו טעמא דגובה כתובתה:
 דאי מקום שאין כתובת הוא, והוא אומר: כתבתי, ורא אמי שמא תחזור ותוציאנה — עליו
 להביא ראיה. ואי מייתי ראיה, עדים שכתב — לא גביא. ואי לא מייתי ראיה — קתני
 מתניתין: גובה כתובתה. ואינו נאמן לומר שניתי מנהג העיר. ואי מקום שכתובת הוא,
 והיא אמרה: לא כתב לי — עליה להביא ראיה. וכי קתני מתניתין: גובה כתובתה —
 שהביאה ראיה שלא כתב לה. ואם רב — דאוקי מתניתין במקום שאין כתובת לחודיה
 הדר ביה — ואוקי מתניתין בטעמא אחריתא. ואמר: בין במקום שכתובת ובין במקום שאין
 כתובת, כי מפקא גט בלא כתובת — גובה עיקר כתובתה, דהיינו מנה ומאתים, ו"גובה"
 דקתני מתניתין — עיקר קאמר, ולא תוספת. וכי מפקא כתובה בלא גט — גובה תוספת
 ולא עיקר, חיישינן שמא גבאתו על פי הגט. וכל הרוצה להשיב יבא וישיב — דאין לחוש
 מתעה לכלום. **בשלמא לשמואל** — דאמר: בין עיקר בין תוספת — נפרעין על פי הגט.
 מוקי לה — הא דקתני: לא יפרעו. במקום שאין כתובת — ומשום הכי מודינן במאי דאמר:
 פרעתי על פי הגט, דאמר: כשתבעני על פי הגט אמרתי בבית דין: כתבתי לה כתובה,
 ורא אמי שלא תחזור ותוציאנה. ואמר לי אבא ראיא, ולא מצאתי ראיה. ואמר לי: פרע,
 ובקשתי מי שכתבו לי שובר, והואיל ועל כרחי אני זקוק לפרוע — טוב לי שיהיה לי
 שובר, ובתבואו לי ואבר. **אלא לרב** — דאמר: אין נפרעין על פי הגט אלא עיקר, אמאי
 לא יפרענו נהי דעיקר לא גביא כו'.

ואי

לא גביא, אף על פי שאין נאמן לומר "פרעתי" לכלי עלמא במקום שאין כתובת כתובה — מכל
 מקום לא יפרע עד שתחזיר לו הגט ותקרי, כיון שיכול לבא לידי הפסד אם יאמר הגט שלם בידה,
 דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר "לא גירשתיך", וגם לא יוכל לומר "פרעתי", וכי תימא:
 יכתבו שובר — הא סבר דאין כתובת שובר. אי נמי: אי שמואל לית ליה דרבי יוחנן דאמר: לא
 אמר כלום — אם לא תוציא הגט ממש יהא נאמן
 לומר "פרעתי", אפילו במקום שאין כתובת, דגט הוי
 במקום כתובה. דהכי הוי בעי למימר אביי, התיב
 בפרק קמא דבבא מציעא (יח.ב). כתובה ואין עמה גט,
 היא אומרת: אבר גיטי ולא נקרי, והוא אומר: אבר
 שוברי, שכבר גבתה כתובתה בגט ונקרי, והיה לי
 שובר שלא תחזור ותגביו בעידי מיתה כשתתאלמן.
 והוא הדין שהיה יכול לטעון שלא פרע לא עדיין,
 מכל מקום יכול לומר: לא אפרע עד שתחזיר הגט
 ויקרענו. ומן הספנה ואילך אשה גובה בגט, רק
 שיש עידי גירושין, דליכא מיגו. ולהכי לא פריך
 בגמרא אלא לרב, אבל לשמואל, דמיירי בדאיכא
 עידי גירושין — אתי ליה שפיר. ודכי נמי הוי פירושא
 דמתניתין מעיקרא אלגבי בפרק קמא דבבא מציעא
 (שם). ולבסוף מסיק רבבי יוחנן, ומוקי לה — במקום
 שכתובת, ומפרש כמו שפירשתי אליבא דרבי יוחנן,
 ד"הוציא גט" דהיינו עידי גט. ואם תאמר: דהא בפרק
 "גט פשוט" (בבא בתרא קעא.ב) משמע דסבר אביי
 דאין כתובת שובר. דקאמר אביי: אבר שוברו של זה
 יאכל זהו וחזרי ואם כן, אמאי גובה כתובתה הוא
 יכול לבא לידי הפסד על ידי מה שנשאר גט וכתובה
 בידה, כדפירשית? ויש לומר: דאביי יעמיד: כגון שיש
 עדים שנשרפה הכתובה. ונתיבא ליה טפי לאוקמי —
 במקום שכתובת נשרפה, ודלאוקמי — במקום שאין
 כתובת. מדקתני: כתובה ואין עמה גט. דנראה לו
 דוחק בדכתב לה איהו ושניה המנהג. ולהכי גביא
 שפיר בעידי הגט גירדא. ואף על פי שהגט נשאר
 בידה — היינו לא אפשר, ותכתבין שובר. דמצי
 אמרה: בעינא לאינסובי ביה. ולית ליה לאבוי
 דקריעין ליה ותכתבין אנביה כו', כדאמר תוס' א',
 נמי. בתי דשבעה נשרפה, ושני ליה: אבא, שלא להו
 לאיש מלוח — קבלה וסברא דכתובת שובר. והא
 דתנן בסוטה (ו.ב): אמרה "טעמא אני" — שוברת
 כתובתה ויוצאת, ואמר בגמרא: שמע מינה כתובת
 שובר, אמר אביי: תני "מקריעין" — לא משום דאית ליה לאבוי דאין כתובת שובר, אלא דדחי:
 דמהא ליכא למשמע מינה. תנע, דהא רבא דאית ליה בהדיא בפרק "גט פשוט" (בבא בתרא
 קעא.ב) דכתובת שובר, דחי נמי דהם בסוטה, ומוקי לה במקום שאין כתובת כתובה. וואהדי
 סוגיא דהתם קשה: דמאי ארץ שמע מינה כתובת שובר? דהם על כרחך הוא ארץ לשובי, שאינו
 פורע לה כלום, שהרי הפסידה כתובתה? ואי אפשר לדוחקה שתחזירה? ויש לומר: דהם דייק
 מדקתני שוברת, ולא קתני יוצאת בלא כתובה — מכלל דבעלמא כתובת. **שמע** מינה כתובת
 שובר — פירש בקנטרס: ואנן קיימא לן דאין כתובת, בבבא בתרא (קעא.ב), ואין נראה לרבינו
 יצחק, דאדרבה, דהם משמע דקיימא לן דכתובת, דקאמר: האידנא דכתבין תברא כו', ומדמסיק
 הכי טעמא דהתלמוד — משמע דהכי הלכתא. ונראה לרבינו יצחק דהכי פירושו: שמע מינה
 כתובת שובר, ותיקשי למאן דאמר דהם דאין כתובת, ומדיספא דקתני: וזה אומר אבר שוברי —
 לא הוה מצי למידק כל כך, דדלמא לא הוהקידו לפרוע על ידי שובר, אלא הוהא — לפנים
 משורת הדין עבד. אי נמי כל כמה דמצי למידק מירשא — מדקדק. ואם תאמר: השתא דסלקא
 דעתך דאיירי במקום שכתובת כתובה, היכי יפרש מתניתין? דאמאי גובה כתובתה בגט ולא
 בכתובה? ויש לומר דפירש רבבי יוחנן.
במקום שכתובת ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה — ומתניתין כשהביאה ראיה שלא
 כתב לה. ואם תאמר: כיון דבמקום שכתובת הוא — נידחו שמא ואחר כך כתב, דהא
 בריש פרק שני לעיל (טז.א) חיישינן להכי, דמוקינן דהא דקתני בביריתא: איכבה כתובתה, נשרפה
 כתובתה — כגון דאמר עדים שנשרפה כתובתה, ובמקום שאין כתובת, משמע דבמקום שכתובת
 — לא גביא, דחיישינן שמא כתב לה אחרתי? ויש לומר: דהם שכבר כתב לה בשעת נשואין
 ונשרפה, חיישינן דאי שמא כתב לה אחרתי, אבל הכא, שהביאה ראיה שלא כתב לה בשעת נשואין
 — תו ליכא למיחש שמא כתב לה ואחר כך, אפילו במקום שכתובת, **גמ'** גובה עיקר כתובה גובה

תוספת — ומיירי מתניתין בין במקום שכתובת בין במקום שאין כתובת, קשה לרבינו שמשון בן אברהם: כיון דאית ליה לרב בפרק "גט פשוט" (בבא בתרא קעא.ב) דאין כתובת שובר, אם כן הוציא גט ואין
 עמו כתובה לא תגבה אפילו מנה ומאתים עד שתחזיר לו הכתובה, דיכול לבא לידי הפסד כמה שנשאר שטר כתובה בידה, דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים בעידי מיתה, והואיל ושטר כתובה בידה.
 דכי קאמר רב: כתובה אינה גובה עיקר — הני מילי בגרושה, דאית לה גט. אבל אלמנה כמאי תגבה עיקר אם לא בכתובה? והם לא ידעו שהיתה גרושה, דשנויא דמשנינן לקמן: ויבשת תחת בעלה — לא
 קאי ומיהו, אי אמרינן לרב דאפילו אין כתובה בידה — גובה עיקר, אפילו בעידי מיתה, אתי שפיר. **מיגו** דיכול לומר לא גירשתיך — ורבי יוחנן נמי מפרש לה, ואם תאמר: והאמר רב
 המנונא

כתובות. הכותב לאשתו – פרק שני דף פט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
תוספות

1 המנוגא האשה שאמרה לבעלה גירשתני – נאמנת. ורבי יוחנן אית ליה דרב דהמנוגא, לעיל
2 בפרק שני (בבב.) ובפרק "התקבל" (גיטין סד,א.) ויש לומר: דלא מהימנא אלא דווקא היכא
3 דאין תובעת כתובתה, אבל תובעת כתובתה – לא מהימנא, דשמא מחמת חימוד ממון
4 אומרת כן. והכי אמרינן ב"האשה שהלכה" (יבמות קיז,א): "מת בעלי והתירוני לינשא" –
5 מתיירין אותה לינשא, ונתונין לה כתובתה. "תנו לי
6 כתובתך" – אף לינשא אין מתיירין אותה,
7 דאידעתא דכתובה תתא.
8 **יבול** לומר גירשתיה ונתתי בו' – ואם תאמר:
9 ומאי מינו הוא זה? דאם יאמר לא
10 גירשתך – יתחייב בשאר וכסות, ועבשיו דאמר
11 פרעתי – פטור עצמו? ויש לומר: דכשאמר לא
12 גירשתך נמי פטור גם משאר וכסות, דדמו לישענו
13 חטין ודודה לו בשעורים, דקימאי לן דפטור
14 (שבויעות להב.). ואם תאמר: בפרק בתרא (יבמות
15 קוב.) דאמרינן: האשה שהלכה היא ובעלה
16 למדינת הים, ובאה ואמרה בו' "גירשני בעלי" –
17 מחפירסת והולכת עד כדי כתובתה. ואמאי?
18 נחוש שמא בעלה היה אומר "לא גירשתיך", והי'
19 טענו חטין ודודה לו בשעורין, ופטורו ויש לחלק:
20 דשמא אם היה בא בעלה היה מודה לדבריה.
21 **לדידך** דאמרת גט גובה עיקר – לשמואל נמי
22 הוה מצי לאקשוי, ובמקום שאין
23 כותבין כתובה.
24 **מתה** אינו יורשה איצטריכא ליה – ואם
25 תאמר: ודא "מת הוא גובה כתובתה" נמי
26 איצטריכא ליה, דמינה דייקנן בפרק "נערה"
27 (כתובות נג,א) דארוסה לא קבר לה ויש לומר:
28 דהוי מצי למיתני "מתה אינו קובריה", ולשון "גובה
29 כתובתה" לא איצטריכא ליה.

1 **ואי לא לא נביא** – חיישין שמא כבר גבתה על פי הגט. **אלמנה כמאי נביא** – כתובה שלה.
2 על כרחך בעדי מיתה, שמת בעלה ומחזרת שטר כתובה ליורשים, וקורעין אותו. **ניחוש שמא**
3 גירשה – והדרא ומפקא גיטא בבי דינא אדרינא, ותגבה עיקר. **ביושבת תחת בעלה** – אין
4 אלמנה גובה כתובתה, אלא אם כן מכירין אותה כששעת מיתוה היתה יושבת תחתיו. **אלמנה**
5 **מן האירוסין** – שלא ישבה תחתיו מעולם. **אלא**
6 **במקום דלא אפשר בו'** – אלא לא תימנא ביושבת
7 תחת בעלה, דאפילו הלך למדינת הים נמי, ושמעו
8 בו שמת – גובה כתובתה, ולא חיישין לדלמא
9 גירשה והדרא מפקא לגיטא. דאמרינן לה: תכתוב
10 לכם שובר. דבמקום שאין לומר הערמה, ואי
11 אפשר לה לגבות אם באת לחוש לכל אלה, כגון זו,
12 וכגון נשרפה כתובתה בעדים – לא נמנענה
13 מלהגבות כתובתה, ותכתוב שובר. עדי מיתה
14 גפיהו – במקום שאין כותבין כתובה, ואין
15 היורשין יכולין לומר לה: החזירי לנו שטר
16 כתובתך, נחוש בו'. פר קשישא ופר ינוקא – שני
17 בנים היו לרב חסדא, ושם שניהם שוין, אלא
18 שהגדול קורין לו מר קשישא, ולצעיר קורין לו מר
19 ינוקא. **אלמנה מן האירוסין** – דאית לה כתובה
20 בתנאי בית דין, אם לא כתב לה. מנלן – דקאמר
21 לעיל: עדי מיתה גפיהו ליהוש דלמא מפקא
22 חזקא ומפקא. על כרחך חזא מנייהו גביא בלא
23 שטרא, שהרי בפרעין ראשון החזירה השטר אם
24 כתב לה, וקא חייש להדרא ומפקא. אלמא: יש לה
25 כתובה בתנאי בית דין, בלא שום כתובה, מנלן? **את**
26 **הכל** – עיקר ותוספת, לא כתב לה – התוספת
27 אלא על מנת לכנסה, ואם מת באירוסין – אין לה
28 אלא עיקר כתובה. **אלא אי אמרת בשלא כתב לה**
29 **– ובתנאי בית דין הוא דגביא,** לאלמנה מנה
30 ומאתים לכתובה הוא דאית לה, שהרי אין כאן
31 תוספת, לא אוני – לייאסר בקדשים, ולא מיטמא
32 לה – אם כן הוא, ד"שארר" כתיב, ולא משפחה
33 לו – אינה חייבת להתעסק בו ולטיטא בו, בין
34 כהנת בין ישראלית, אף על פי שמוצה לטיטא
35 כהנת האמורים בפרשה (דברבתי (ויקרא כא)
36 "לה יטמא" – זו אינה חייבת, ולאו משום כהנת
37 נקט לה, שלא להחזיר כהנות מליטמא למתים, אינו
38 יורשה – דגבי ירושת הבעל "שארר" כתיב,
39 "לשארר הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה" –
40 מכאן שהבעל יורש את אשתו. מתה אינו יורשה
41 **איצטריכא ליה** – משום "מתה אינו יורשה"
42 איצטריכא ליה למיתני: מת הוא גובה כתובתה,
43 לאשמעינן, דבדכתב לה כתובה עסקין, ואף על
44 גב דאיכרבו לאתחניי כולי האי – אינו יורשה.
45 **בעינא לאנסובי ביה** – שידה בידי לראיה
46 שנתגרשת, שלא יאמרו עלי: אשת איש היא. פשה
47 שני גיטין ושתי כתובות – זמן ראשונה קודם לזמן
48 גט ראשון, וזמן כתובה שניה קודם לגט שני. גובה
49 שתי כתובות – שהרי גירשה והחזירה, וכתב לה
50 כתובה שניה, אבל קדמו שתי הכתובות לגט
51 הראשון – לא, שהרי כשהחזירה לא כתב לה
52 כתובה, ותנן בספיא: שתי כתובות וגט – אינה
53 גובה אלא אחת, ולמדנו שהכותב לאשתו שתי
54 כתובות – אינה גובה אלא אחת, ואי משום
55 דאיגרשא ודורה – הא תנן: כתובה ושני גיטין –
56 אין לה אלא אחת, שעל מנת כתובה הראשונה
57 החזירה. שתי כתובות וגט – שקדמו שתיין לגט.

1 **תימא הכי** – עדי מיתה גופיהו, **ניחוש דלמא מפקא עדי מיתה בהאי בי דינא** – וגביא, והדר
2 **מפקא בבי דינא אדרינא** – וגביא! אלא ודאי, במקום דלא אפשר – כתבין שובר. אמר ליה
3 **מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי:** אלמנה מן האירוסין, מנלן דאית לה כתובה? אילימא
4 **מהא:** נתארמלה או נתגרשה, בין מן האירוסין בין מן הנשואין – גובה את הכל. דלמא דכתב
5 **לה! וכי תימא:** אי כתב לה מאי למימרא? לאפוקי מדדכי אלעזר בן עזריה, דאמר; שלא
6 **כתב לה אלא על מנת שהיא כונסה,** דיקא נמי דקתני: גובה את הכל. אי אמרת בשלמא,
7 **דכתב לה – משום הכי גובה את הכל,** אלא אי אמרת דלא כתב לה – מאי גובה את הכל?
8 **מנה מאתים הוא דאית לה!** ואלא מדתני רב חיאי בר אבין: אשתו ארוסה – לא אוני ולא
9 **מיטמא לה,** וכן היא – לא אוניגת ולא מיטמאה לו. מתה – אינו יורשה, מת הוא – גובה
10 **כתובתה.** דלמא דכתב לה. וכי תימא: אי כתב לה מאי למימרא? מתה אינו יורשה איצטריכא
11 **ליה.** אמר ליה רב נחמן לרב הונא: לרב, דאמר: גט – גובה עיקר, ליחוש דלמא מפקא גיטא
12 **בהאי בי דינא וגביא,** והדרא מפקא בבי דינא אדרינא וגביא! וכי תימא דקדמינן ליה – אמרה:
13 **בעינא לאנסובי ביה!** דקדמינן ליה, וכתבין אנפיה: גיטא דגן קרענוהי, לאו משום דגיטא
14 **פסול הוא,** אלא דלא תיחדר ותניגי ביה זמנא אדרינא. **משנה שני גיטין ושתי כתובות** –
15 **גובה שתי כתובות.** שתי כתובות וגט אחד, או כתובה ושני גיטין, או כתובה וגט ומיתה –
16 **אינה גובה אלא כתובה אחת.** שהמגרש את אשתו והחזירה – על מנת כתובה הראשונה
17 **מחזירה, גמרא אי בעיא בהאי – גביא,** אי בעיא בהאי – גביא? לימא תייהו תיובתא דרב
18 **נחמן אמר שמואל,** דאמר רב נחמן אמר שמואל: שני שטרות היוצאין בזה אחר זה – ביטל
19 **שני את הראשון! לאו אתמר עלה,** אמר רב פפא: ומודה רב נחמן, דאי אוסיף ביה דיקלא
20 **– לתוספת פתייה, הכא נמי – בדאוסף לה.** תנו רבנן: הוציאה גט וכתובה ומיתה,

אם

ובגמרא מפרש למאי כתב לה. כתובה ושני גיטין – כתובה בנשואין הראשונים, וגירשה והחזירה, ולא כתב לה כתובה, וחזר וגירשה. **נביא אי בעיא בהאי נביא** – בתמיה. ואשתי כתובות וגט
קאי, דקתני: אין לה אלא כתובה אחת. ולא קתני: אין לה אלא כתובה אחרונה. אלמא: אי ניחא לה למיטרף לקחות ממון ראשון – טרפה. כזה אחר זה – זמנו של זה קודם לזה, ושניהם על
הזוהא אחת או על מר אחר. ביטל שני את הראשון – ואינו טורף אלא ממון שני. דכין דכתב לשטרא בתרא – אחליה לשעבוד קמא. דאי אוסיף ביה דקלא – בשטר שני. לתוספת כתביה
– ולא אחליה לשעבוד לבטל זמן שטר ראשון. ותרייהו מיהא לא גביא, מדלא כתב לה צבית אוספית לה דך אקמיתא. אלא שטר כתובה תיירא כתב לה, ולא הוכיז בה את הראשונה.
הכי קאמר: אם תתירץ למחול שיעבוד של ראשונה – גבי כתובה זו המורבה, ואם לאו – גבי הראשונה המועטת. הלכך, הי מנייהו דבעיא, גביא, והכי פרישין בפירקין קמאי, וכי אמר רב נחמן.
ביטל שני את הראשון – בדלא אוסיף ביה מיד, דאי לאו לבטולי קמא אתא – למאי כתביה? ומיתה – ועדי מיתה, ובאה לגבות שתי כתובות, אחת בתורת יורשת, ואחת בתורת אלמנה.

כתובות דף פט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רלז

1 יבול לְמִימְרֵי וְלֹמְרוֹ יִירָשְׁתִּיהָ וְנָתַתִּי לָהּ כְּתוּבָתָהּ.

2 הגמרא מקשה על ביאור זה: והא מְדַקְתָּנִי – והרי מכר שהמשנה
3 שנתה בסיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר, מן הספקה ואילך, אשה
4 גובה כְּתוּבָתָהּ שלא בָּגַט וּבְעַל חֹב שְׁלֹא בְּפִרְזוֹבּוּל, מוכח שפְּדִיאָכָא
5 עֲדִי גִירוּשִׁין עֲסָקִין – שאנו עוסקים באופן שישנם עדים על
6 הגירושין, דאי לִיכָא עֲדֵי גִירוּשִׁין – שאם אין כאן עדי גירושין בְּמֵאִי
7 גָּבִיָא – במה תגבה, הרי מדובר בשעת הסכנה שאין לה גט שתגבה
8 בו, ואם כן חזרת הקושיא לרב הסובר שגובה תוספת כתובה
9 בכתובה לבדה, מדוע לא תגבה כשהוציאה כתובה ואין עמה גט,
10 הרי יש לה עדי גירושין ואין לבעל מייגו שיהיה נאמן שפרע.

11 מתרצת הגמרא: אלא כֹּהֵל – כל המשנה, רבן שמעון בן גמליאל
12 היא, וחסורי מיחסר, והכי קתני – ויש ללמוד את המשנה כאילו
13 היא חסירה, וכך יש לשנות בה, הוציאה כתובה ואין עמה גט הרי
14 אלו לא פָּרַעוּ, כִּמְה דְּכִרִים אֲמִירִים, כְּשֶׁאִין שָׁם עֲדֵי גִירוּשִׁין, ולכך
15 נאמן הבעל שפרע במייגו שהיה יכול לטעון לא גירשתיו, אֲבָל יֵשׁ
16 שָׁם עֲדֵי גִירוּשִׁין וּמִמִּילָא אֵין לִבְעַל מִיגו, גָּבִיָא – הרי היא גובה את
17 הַתּוֹסֶפֶת כְּתוּבָהּ, ואילו לגבי עיקר כתובה, אי מְסָקָא גִיטָא – אם
18 תוציא את גיטה, גָּבִיָא – הרי היא גובה את עיקר הכתובה, ואי לא
19 מְסָקָא גִיטָא – ואם לא תוציא את הגט, לא גָּבִיָא – לא תגבה אותה,
20 וּמִן הַסִּפָּה וְאִילָּהּ, אֵף עַל גַּב דְּלֹא מְסָקָא גִיטָא – אף שלא הוציאה
21 את גיטה, גָּבִיָא – הרי היא גובה גם את עיקר כתובתה על ידי עדי
22 גירושין, שָׂרְקִין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, מִסִּפָּה וְאִילָּהּ אִשָּׁה גֹבֶהָ
23 כְּתוּבָתָהּ שְׁלֹא בָּגַט, וּבְעַל חֹב שְׁלֹא בְּפִרְזוֹבּוּל.

24 הגמרא מביאה קושיא נוספת על רב: אֲמַרִי לִיה רַב כְּהֵנָּה וְרַב אֲסִי
25 לְרַב, לְדִידָךְ דְּאֶמְרַת – לשיטתך שאמרת, שעל ידי הַגָּט, גֹּבֶהָ את
26 עֵיקֶר הַכְּתוּבָה אֵף אִם אֵינָה מוֹצִיָּאָה את שטר הכתובה, יקשה,
27 אֲלֵמָנָה מִן הַנְּשׂוּאִין שֶׁאֵין לָהּ גֵט בְּמֵאִי גָּבִיָא – כיצד היא גובה עיקר
28 כתובתה, ועל כרחק שגובה בְּעֲדֵי מִיתָה – עדים המעידים על מות
29 בעלה, וְלִשְׁטַחָךְ שאשה גרושה יכולה לגבות את כתובתה על ידי
30 גט, לִיחֻשׁ דְּלָמָּא גִירָשָׁה – נחשוש שמא גירש אותה הבעל קודם
31 מיתתה, ובעת לאחר מיתת הבעל תגבה את הכתובה בעדי מיתה,
32 ולאחר שתגבה את הכתובה בעדי מיתה תורת אלמנה מְסָקָא
33 לְגִיטָא – תחזור ותוציא את גיטה בבית דין אחר, וְגָבִיָא בֵּיה – ותגבה
34 בו שוב את עיקר כתובתה.

35 מתרצת הגמרא: אכן אלמנה אינה יכולה לגבות כתובתה אלא
36 באופן שראינו אותה יוֹשֶׁבֶת תַּחַת בְּעָלָהּ עד שעת מיתתה, ולכן אין
37 לחשוש שמא תחזור ותגבה כתובתה על ידי גט.

38 מקשה הגמרא: גַּם אִם רֵאִינוּ את האשה יושבת תחת בעלה עד
39 שעת מיתתה, עדיין יש לחשוש וְדִלָּמָּא – (שמא) סְמוּךְ לְמִיתָה
40 גִירָשָׁה.

41 מתרצת הגמרא: אם אכן גירשה סמוך למיתתה, אֵיהּ הוּא דְּאֶפְסִיד
42 אֲנִיפָשִׁיהּ – הבעל הוא זה שהפסיד לעצמו.

43 הגמרא מוסיפה להקשות: אֲלֵמָנָה מִן הָאִירוּסִין – אשה שהתארסה
44 ועדיין לא נשאת ומת בעלה, בְּמֵאִי גָּבִיָא – כיצד היא גובה
45 כתובתה, על כרחק בְּעֲדֵי מִיתָה, ככל אלמנה הגובה כתובתה בעדי
46 מיתה, וְלִיחֻשׁ דְּלָמָּא – הרי יש לחשוש שמא גִירָשָׁה בעלה לפני
47 מותו וּמְסָקָא גִיטָא וְגָבִיָא – ולאחר שתגבה כתובתה תורת אלמנה
48 תוציא את גיטה בבית דין אחר ותגבה בו שנית.

49 לפיכך מתרצת הגמרא באופן אחר: אֲלָּא, בְּמָקוֹם דְּלֹא אֶפְשָׁר
50 לגבות את הכתובה באופן אחר, כְּתִיבִין שׁוֹבֵר, שכיון שאין אנו
51 רואים הערמה אין מונעים מהאשה לגבות כתובתה, ותכתוב
52 שובר לירושין.

53 דאי לא תִּימָא הָכִי – שאם לא תאמר כן, אם כן עֲדֵי מִיתָה גּוֹפִיָּהּ
54 – (עצמם), כשגובה את הכתובה על ידם, נִיחֻשׁ דְּלָמָּא מְסָקָא עֲדֵי
55 מִיתָה בְּהָאִי כִי דִּינָא וְגָבִיָא – נחשוש שמא תביא עדים בפני בית דין
56 זה ותגבה על פיהם, וְהִירָא מְסָקָא בְּכִי דִּינָא אֲחֵרִינָא וְגָבִיָא – ותחזור
57 ותביא עדי מיתה בבית דין אחר ותגבה שנית כתובתה, אֲלָּא וְדֵאִי,
58 בְּמָקוֹם דְּלֹא אֶפְשָׁר לעשות באופן אחר, לדברי הכל כְּתִיבִין שׁוֹבֵר.

* * *

59

60 הגמרא לעיל נקטה בפשיטות שאלמנה מן האירוסין יש לה
61 כתובה, עתה הגמרא מבררת מהיכן לומדים דין זה: אֲמַר לִיה מִר
62 קִישִׁישָׁא בְּרִיה דְּרַב חֲסָדָא לְרַב אֲשִׁי, אֲלֵמָנָה מִן הָאִירוּסִין מְגַלָּה דְּאִית
63 לָהּ כְּתוּבָה – מניין שחייב הבעל לתת לה כתובה מחמת תנאי בית
64 דין אף אם לא כתב לה, אִילֵימָא מָהָא – אם תאמר שלמדנו כן
65 מהמשנה לעיל (גד), נִתְאַרְמְלָה או נִתְגַּרְשָׁה, בֵּין מִן הָאִירוּסִין בֵּין מִן
66 הַנְּשׂוּאִין, גֹּבֶהָ אֵת הַכָּל – בין את המנה ומאתים ובין את תוספת
67 הכתובה, ונמצא איפוא שגם אלמנה מן האירוסין יש לה כתובה.
68 הרי אין משם ראיה, דְּלָמָּא – שהרי שמא מדובר שם באופן דְּקָתַב
69 לָהּ בְּעֵלָה בפירוש כתובה, ולכן היא גובה, וְכִי תִימָא – ואם תאמר,
70 אי – אם מדובר באופן שכתב לָהּ, מֵאִי לְמִימְרָא – מה באה המשנה
71 להשמיע בזה שאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה, הרי מאחר
72 שכתב לה בעלה בודאי יש לה כתובה, אין זו קושיא כיון שיתכן
73 שהמשנה באה לְאֶפְשָׁרִי – להוציא מדרכי אֲלַעְזֵר בֶּן עֲזַרְיָה דְּאָמַר שם
74 במשנה, שאלמנה מן האירוסין אינה גובה את התוספת כיון שְׁלֹא
75 קָתַב לָהּ את התוספת כתובה אֲלָּא עַל מְנַת שְׁהוּא בּוֹנָסָה
76 – (שישאנה), וכיון שלא נישאת לבסוף אינה גובה את התוספת,
77 וכך להוציא מדבריו הוצרך תנא קמא במשנה שם להשמיע שאם
78 נתאלמנה מן האירוסין באופן שנתייבב לה הבעל כתובה בפירוש
79 גובה הכל, רב קשישא מוסיף הוכחה שהמשנה עוסקת באופן זה:
80 דִּיקָא נָמִי – וכן מדויק בלשון המשנה שמדובר בכתב לה כתובה,
81 דְּקָתַנִּי גֹבֶהָ אֵת הַכָּל, אי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא דְּקָתַב לָהּ – הדבר מובן
82 אם תאמר שהמשנה שם עוסקת באופן שכתב לה הבעל בפירוש
83 כתובה ותוספת ולכן גובה את הכתובה, מִשּׁוּם הָכִי – ומשום כך
84 אמרה המשנה שהיא גֹבֶהָ אֵת הַכָּל, דְּהֵינּוּ גַם את התוספת
85 שהתחייב לה, אֲלָּא אי אֲמַרְתָּ – אם תאמר שמדובר באופן דְּלֹא
86 קָתַב לָהּ, מֵאִי – מה הפירוש גֹבֶהָ אֵת הַכָּל שמשמעותו שגובה גם
87 את התוספת, הרי מְנַת וּמֵאֲתַיִם בלבד הוּא דְּאִית לָהּ – (שיש לה),
88 שהרי חכמים לא תיקנו לה אלא עיקר כתובה.

89 הגמרא מנסה להביא מקור אחר לכך שאלמנה מן האירוסין יש לה
90 כתובה: וְאֲלָּא מִדִּיקָא רַב חֲזִיא בִּר אֲבִין בְּבִרְיִיתָא, אִשְׁתּוּ אֲרוּסָה
91 שמתה, לא אֲזִינָא – אין אנינות חלה עליו להיאסר באכילת קדשים,
92 וְכֵן אִם כֵּהֵן הוּא לא מִימְסָא לָהּ – אסור לו להיטמא לה כדרך
93 שמיטמא לאשתו, משום שראויה אינה אשתו, וְכֵן הָדִין שְׁהִיא לא
94 אֲזִינָת – אם מת הארוס אין דינה להיאסר בקדשים, וְכֵן הִיא לא
95 מִימְסָא לּוֹ, וכן אם מָתָה הארוסה, אֵינִי יוֹרְשָׁה, כדרך שירש
96 הבעל את אשתו הנשואה. אמנם כשמת הוא, גֹּבֶהָ כְּתוּבָתָהּ, הרי
97 מפורש כאן שיש כתובה לאלמנה מן האירוסין.

98 דוחה הגמרא: אף מכאן אין ראיה, דְּלָמָּא – שיתכן שמדובר באופן
99 דְּקָתַב לָהּ הארוס כתובה, אבל כשלא כתב לא תיקנו חכמים, וְכִי
100 תִּימָא – ואם תאמר, אי קָתַב לָהּ הארוס כתובה מֵאִי לְמִימְרָא – מה
101 הברייתא באה להשמיענו דין שגובה כתובתה, הרי זה דִּין פְּשׁוּט,
102 אין זו קושיא, שיתכן שאר הדין של מָתָה אֵינִי יוֹרְשָׁה, אִיצְטְרִיכָא
103 לִיה – באה הברייתא להשמיענו, שאפילו שהיו קרובים כל כך
104 לנישואין עד כדי כך שכתב לה הארוס כתובה, מכל מקום אם
105 מתה אינו יורשה, לכן כתבה הברייתא שאם מת הוא גובה
106 כתובתה, ללמדנו שמדובר בכתב לה כתובה.

* * *

107 הגמרא שבה להקשות על דברי רב שהובאו לעיל שבגט גובה
108 האשה את עיקר כתובתה: אֲמַר לִיה רַב נִחְמֵן לְרַב הוּנָא, לְרַב דְּאָמַר
109 שעל ידי הַגָּט גֹּבֶהָ את עֵיקֶר כְּתוּבָתָהּ, אף כשאינה מוציאה את
110 שטר הכתובה, לִיחֻשׁ דְּלָמָּא מְסָקָא גִיטָא בְּהָאִי כִי דִּינָא וְגָבִיָא – הרי
111 יש לחשוש שמא תוציא את הגט בבית דין זה ותגבה על ידו את
112 הכתובה, וְהִירָא מְסָקָא בְּכִי דִּינָא אֲחֵרִינָא וְגָבִיָא ואחר כך תוציא
113 שוב את הגט בבית דין אחר, ותגבה שוב את כתובתה, וְכִי תִימָא
114 דְּקָרְעִין לִיה – ואם תאמר שכאשר היא גובה את כתובתה על ידי
115 הגט, אנו קורעים אותו כדי שלא תגבה בו פעם שניה, הרי אי
116 אפשר לומר כן, אֲמַרְה – שכן היא יכולה לומר, בְּעִינָא לְאִנְסוּכִי בֵּיה
117 – אני צריכה שיהיה הגט בידי לראיה שנתגרשתי ואוכל להנשא

אגרות קודש

ב"ה, ט' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה טובי' שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך, מאשר הנני קבלת מכתבו מג' אייר. ובעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב
אודותם, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כאו"א להמצטרך לו.

ולפלא שמקצר כל כך ועד לאפס - בהנוגע לפעולות במסגרת צעירי אגודת חב"ד ובפרט בהפצת
המעיונות. ויהי רצון שלא יהי זה אלא חסרון בכתיבה אבל לא בהפעולות.

אף שכבר כתבתי, שרואים שהידיעה שבמשך הזמן יכתבו ע"ד הפעולות לפלוני - מביאה זה
הוספה בפעולות אם בכמות או באיכות או בשניהם גם יחד. ויהי רצון שיבשר טוב בזה.

ובפרט שהרי נמצאים אנו בחדש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, וידוע דברי האריז"ל, כשהימים
נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בכל ענינים הכללים והפרטים, בתכ"י - חירות וגאולה להרבות
זיו והארות מעשיות אבותנו, וכמבואר בתניא שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל
ימיהם.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

ב"ה, ז' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה יוסף שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מה' אייר עם המצורף אליו המגבית שערך לטובת כולל
חב"ד אשר באה"ק ת"ו.

ואף שלדכותי' בודאי אין צורך בהבעת תודה וכו' בכל זה אביע ת"ח על גודל הקורת
רוח והנחת רוח שגרם לי בפרטיות, נוסף על גודל הענין והמצוה, אשר אף שנח"ר פרטי שלא בערך
הוא לענין המצוה שבדבר, עלי להביע רגשותי בהנוגע לי, ובפרט שדוקא ענינים טובים ומשמחים אין
מצוים כ"כ, שזהו עוד מגדיל היוקר כל מאורע כהאמור, ובפרט הנעשה באתערותא של הפועל עצמו
מבלי שיעוררוהו עד"ז.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, וידוע דבר האריז"ל,
שכשהימים האלו נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בכל ענינים הפרטים והכללים, בתכ"י, חירות
וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם ועשיותיהם רק
לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך בריאות הנכונה.

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא גדול שזה זמן רב ביותר שאין ממנו כל מכתבים וידיעות. ואף שקבלתי ידיעות אודות מן הצד, כמובן שאינה דומה ידיעה המתקבלת מכלי שני מאשר ידיעות באופן ישר, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה. ותקותי שלמותר לחזור עוה"פ על מה שכתבתי לו מכבר, אשר עליו להוסיף בפעולות בתורתנו ובמצותי' בהנוגע לעצמו ובהנוגע גם להזולת ומובן וגם פשוט שהכחות על זה ניתנו לו, וכמבואר בתניא אשר ירושה היא לנו מאבותנו, ואפילו תינוק בן יומו יורש בהחלט הוא עאכ"כ זה שזכה ללמוד בישיבה הק' תומכי תמימים שמע דא"ח מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, שענין זה למעלה נצחי הוא ולמטה מתעורר אם באתעדל"ת או גם באתעדל"ע, אבל כל נפילת רוח ומה גם יאוש ח"ו - מקורם לא טהור הוא.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, יציאה ממצרים וגבולים והכנה לקבלת התורה, יהי זה זמן ג"כ אצלו התחלת החירות וגמרה ותכליתה בקרוב, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט כשמסייעים לו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, י"ט אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ רב פעלים
מו"ה שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, בו מבשר טוב אשר מקוים להתחיל בקרוב חימום המקוה.

ויהי רצון שתהיי בשעה טובה ומוצלחת ובעגלא דידן במהרה בימינו יקוים היעוד, טהרה מביאה כו' אלי הנביא - המבשר ביאת משיח צדקנו.

ולהודעתו מיום הולדתו הבע"ל. יהי רצון שלארך ימים ושנים טובות ינהל עדתו במישרין במסילה העולה בית א-ל ועד לדרך הדרך (עיי' ב"ב ק, ב) מלכו של עולם, מתאים לרצון רבותינו נשיאינו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

מלכו של עולם אבל בעיקר (ככתוב בקאפיטל תהלים שמתחיל לומר) רועה ישראל, כמבואר בדא"ח הענין, דברוך אתה (המשכת העצמות הוא ע"י) הוי' (צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות) אלקינו (כחנו וחיותנו, של בני"י, ועי"ז) מלך העולם.

וימהר זה בעגלא דידן הנ"ל האר פניך ונושעה מכל ענינים המעלימים ומסתירים כ"א בחדש וברחמים ובהארת פנים דאור פני מלך חיים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ג. וּבִקְשֵׁי הַתִּירוֹ לִנְחָם אֲבֵלִים^ה וּלְבָקֵר חוֹלִים בְּשַׁבַּת שְׁמָא יָבֵא לְהַצְטַעַר עִמָּהֶם וְלֹא פְאוֹתָן שְׂאִין הוֹלְכִים
2 פֶּל יָמוֹת הַשְּׁבוּעַ רַק בְּשַׁבַּת לְבָד:

סימן רפז דיני ניהוס אבלים וביקור חולים טע"ג

הלכתא רבנא

ה) לִנְחָם אֲבֵלִים - המנהג כיום שאין מנחמים בשבת - אלא אם-כן במקום שאין לאבל קרובים היושבים עמו.⁹

ציונים והוספות

9) ראה רשימת היום שבהערה הקודמת, וכשאין צורך של חסדים, וגם כשמנחמים בשבת נהגו לשנות מנוסח החול, ממש - אין הולכים לבית האבל אף שיש בזה גמילות ראה הערה דלעיל.

שולחן ערוך הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- 1 לט וכל זה בתפורים בבגדו שאין זו הוצאה כדרכה אבל
2 אם הם צוררים בו או שהם בכיס התפור בו שדרך
3 להוציא בו בחול או שהן באזור חלול שדרך להוציא בו
4 כשפיו למעלה או שהן בין בגדיו לבשרו במקומות שדרך
5 להוציא כן בחול לפעמים אסור לצאת בהם אפילו לכרמלית
6 אע"פ שמתירא לישב עמהם בבית שלא ירגישו בו הנכרים
7 ואפילו טלטל המעות להצניעם באיזה מקום באותה חצר
8 אסור שלא התירו שום שבות גמור משום הפסד מרובה
9 ואפילו אם הם מעות מנוקבים שאין יוצאין בהוצאה בשפוי
10 לא מפקע שם מוקצה מהם אלא אם כן הם של כסף ושל
11 זהב ונקובים כדי לתלות בצואר בתו לתכשיט (שאו מותר
12 לטלטלן אף שלא במקום חשש הפסד כלל אם הם מיוחדים
13 לכך).
- 14 ומכל-מקום מותר לו לשאת המעות אצלו באותו חצר לפי
15 שזהו טלטול כלאחר יד כיון שאינו מטלטלן בידו אלא
16 בגופו ובלבד שיש חשש הפסד אם לא ישאום אצלו שאם
17 לא כן אף אם אינם מעות המוקצים אלא שאר כסף וזהב
18 יש להחמיר שלא לשאת אותם אצלו שמא ישכח ויצא בהם
19 כמו שנתבאר:
- 20 מ וכל זה כשהפסד הוא בא בענין שאין נבהל כל כך
21 בשבילו ואינו נחפז כל כך מחמתו להצלת ממנו כגון
22 זה ששובת בין הנכרים שמתירא שלא יגזלו ממנו מעותיו
23 שאינו בהול כל כך כשאין מתירים לו לצאת בהם מביתם
24 כיון שעדיין אין שום אדם בא לגזול ממנו.
- 25 אבל מי שלשטים באים עליו לגזול ממנו או שעבדי המושל
26 באים לחפש בתיבתו לקחת ממנו שהוא בהול ונחפז להציל
27 מהם יש מתירים לטלטל מעותיו בידו להחביאם במחבואות
28 ואם אין לו מחבא באותו חצר יש מתירין אפילו להוציא
29 למקום אחר דרך כרמלית לפי שאין אדם מעמיד עצמו על
- 30 ממונו ובודאי יצילם מהפסד ואם לא נתיר לו להציל ע"י
31 טלטול מוקצה וטלטול הכרמלית שהן מדברי סופרים יש
32 לחוש שלא יבא לידי איסור של תורה בהצלתם שיחפירם
33 בקרקע וכיוצא בזה (שכיון שהוא בהול ונחפז בהצלתם
34 ימהר להצילו בכל הצלה שתזדמן לו יותר במהרה כי אומר
35 בלבו האין שאעשה לא אעשה בהיתר משא"כ כשהתירו לו
36 חכמים להציל ע"י איסור של דבריהם לא יציל ע"י איסור
37 של תורה).
- 38 ולענין הלכה אין להקל אלא באיסור טלטול מוקצה אבל
39 לא באיסור הכרמלית כמו שיתבאר בס"ד של"ד:
- 40 מא לבדים הקשים הרבה אסור להוציאם לרשות הרבים
41 או לכרמלית כשהוא מעוטף בהם דרך מלבוש לפי
42 שאינם ראויים למלבוש ונראים כמשוי אבל אם אינם קשים
43 הרבה מותר אפילו אינו צריך כלל להתעטף בהם ואין
44 מתעטף בהם אלא כדי להוציאם לרשות הרבים לישב
45 עליהם שם הוא או אחר ובלבד שיתעטף בהם ראשו ורובו
46 אבל אם לא כסה בהם ראשו אלא כל גופו בלבד לא נעשו
47 מלבוש על ידי כן ואסור להוציאם אפילו אם צריך להם
48 להתכסות בהם גופו.
- 49 וכן הדין בכל דבר שאינו מלבוש ורוצה להוציאו ע"י
50 שיתעטף בו כדרך מלבוש כגון סדין או סודר במדינות אלו
51 כמו שנתבאר למעלה:
- 52 מב מותר לצאת לרשות הרבים בשני מלבושים השווים זה
53 על גבי זה אע"פ שאינו צריך אלא לאחד מהם ואינו
54 מוציא השני אלא לצורך חברו ואין השני נראה כמשוי
55 הואיל והוא לבוש בו ואפילו מיני מלבושים שאין דרך
56 לעולם להתלבש בשנים לצורך עצמו כגון שתי חגורות זו
57 על גבי זו אין השניה חשובה משוי הואיל והוא חגור בה

בטלים לגבי הטלית אע"פ שהם קשורים בו קשר של
קיימא:

מז אבל מותר לצאת מעוטף בכילה שתלויין בה רצועות
שמושכין אותה בהן על גבי כלונס שעל גבי המטה
אע"פ שהרצועות אינן צריכין כלל לכילה כשמתעטף ויוצא
בה מכל-מקום כיון שאינן חשובין כלל הרי הן בטלין לגבי
הכילה לפיכך מותר לצאת ברצועות התלויות באבנט שאינן
חשובות ובטילות לגבי האבנט אבל אם הן של משי הרי הן
חשובות ואינן בטילות ואסור לצאת בהן אלא אם כן
המנעלים או הבתי שוקים קשורין בהם שאז הן משמשות
ללבישתו ואינן משי:

מז וכן הדין בכל דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד
מחובר לבגד כגון לולאות וכיוצא בהן אם הוא חשוב
אסור לצאת בו שכיון שאינו משמשת כלום לבגד מחמת
שנפסק ראשו אחד הרי הוא משי ואינו בטל לגבי הבגד
כיון שהוא חשוב ודעתו עליו אבל אם אינו חשוב הרי הוא
בטל לגבי הבגד ומותר לצאת בו:

מח כובע גדול שמשמין על הראש כדי לעשות צל על
הפנים להגין מפני החמה או כדי להגין מפני הזוכבים
וכל כיוצא בזה שהוא מתכוין בלבישתו שיאהיל עליו להגין
מאיזה דבר אסור ללבושו בשבת אפילו בתוך הבית משום
איסור עשיית אוהל אם הוא מתפשט להלן מראשו טפח על
טפח (ואפילו הוא כנגד פניו בלבד).

בד"א כשהטפח המתפשט (הזה) הוא קשה וחזק שאינו
נכפף למטה אבל אם נכפף למטה אף אם בולט הרבה יותר
מטפח סביבות כל ראשו אין שם אוהל עליו ומותר לפיכך
מותר לפרוס הטלית על ראשו אע"פ שבוטל הרבה להלן
מראשו אלא אם כן הוא ממין בגד הקשה (שקורין גרא"ב
גרי"ן) ויש אומרים שלא אסור אלא כשהוא קשה ביותר
כעין גג (שאי אפשר לו בקל להיות נכפף לכן יש עליו שם
אוהל אבל אם אינו קשה ביותר אין שם אוהל עליו ומותר)
ויש מי שמיקל עוד שאם אינו עומד בשוה אלא בשיפוע אין
שם אוהל עליו ומותר אף שהוא קשה ביותר וטוב להחמיר
(בכל זה שיהא נכפף ממש למטה מאיליו ואז אף אם
מגביהו ומעמידו בשוה בידו אין בכך כלום).

וכל זה כשמתכוין בו להאחיל עליו להגן מאיזה דבר אבל
אם אינו מתכוין רק לכסות ראשו אע"פ שממילא נעשה
אוהל סביבו אין בכך כלום לפי שכל אוהל שאין לו דפנות
תחתיו אין איסור בעשייתו אלא אם כן מתכוין בו לעשיית
אוהל כמו שיתבאר בס' שט"ו:

מט לפיכך מותר ללבוש כובע גדול של לבד הנהוג בקצת
מקומות שקורין (בריטי"ל) אף אם יש בתוכו נייר
קשה שעל ידי כן מתקשה ביותר ועומד בשוה כיון שאינו
מתכוין לאוהל אלא לכסות ראשו ובמקומות שנהגו להקל
בכל ענין אף אם הוא מתכוין לאוהל אין למחות בידם כי
יש להם על מה שיסמכו שיש מתירין לגמרי בכל ענין
שסוברים שלא גזרו כאן משום עשיית אוהל הואיל ונעשה
דרך לבישה:

ויש חולקין בזה ואוסרין שתי חגורות שלו בעצמו
אין שום הנאה ותועלת ללבישתו מהחגורה השניה ואינו
מוציאה אלא לצורך חבירו הרי הוא משי וכן ראוי לנהוג
ואף אם אינו מוציאו לצורך חבירו אלא שחוגר חגורה
חשובה על גבי חגורה קרוע אסור שכיון שבהחשובה
בלבדה די לו לצורך לבישתו הרי השניה חשוב משי אף
על פי שהוא חגור בה כיון שאין דרך לחגור כן אבל
במקומות שדרך לחגור ב' חגורות מותר לצאת בהן.

ובכל מקום מותר לצאת בב' חגורות כשיש מלבוש מפסיק
ביניהם כגון התחתונה על גבי החלוק והעליונה על גבי
הסרביל שאז יש הנאה ותועלת משתייהן וכן בכל ענין שיש
לו בעצמו הנאה ותועלת ללבישתו משתי החגורות ואף אם
עכשיו אינו צריך הוא אלא לאחת מהן ומוציא השניה
לצורך חבירו הואיל וחגור בענין שדרך לחגור בה לפעמים
לצורך עצמו אינה משי ומותר:

מג וכל זה בחגורה אבל בשאר מלבושים אפילו אותם
שרוב הפעמים אין דרך להתלבש בשנים השווים לצורך
עצמו כגון שני חלוקים זה על גבי זה או שני סרבילים זה
על גבי זה או ב' אנפלאות זו על גבי זו הואיל ובימות הקור
דרך הוא לפעמים להתלבש בשנים ושלשה מלבושים או
יותר הרי הם חשובים דרך מלבוש כל השנה ומותר
להוציאם אפילו לצורך חבירו וכן מותר לצאת בשני כובעים
(אפילו לצורך חבירו לפי) שכן דרכו בחול לשום כובע גדול
על גבי כובע קטן ובלבד שיהא בענין שלא יוכל הרוח
להפריח כובע העליון מעל ראשו כמו שיתבאר:

מד בבתי ידים (שקורין הענטשי"ך) מותר לצאת לפי שהם
מלבוש של הידים ויש מי שמחמיר להצריך שיתפרסם
מערב שבת בבתי ידים של מלבושיו (או שיקשרם בהם קשר
של קיימא יפה) לפי שלפעמים צריך למשמש בבשרו מפני
כינה או פרעוש העוקצים אותו ואינו יכול למשמש בידיים
הלבושים בבתי ידים וצריך להוציא יד אחד מבית יד אחד
ואוחז הבית יד בידו השניה שלא כדרך מלבוש שמא ישכח
ויביאנה כך ד' אמות וראוי לחוש לדבריו.

אבל באותו בית יד שלנו שמשמין בו שתי הידים אחת מפה
ואחת מפה מותר לצאת בו בלי שום קשירה ותפירה לפי
שאף אם יוציא ממנו ידו אחד כדי למשמש בה באיזה מקום
ישאר עדיין לבוש על ידו השניה ואין כאן איסור כלל אם
ילך כך ד' אמות ואין חוששין שמא יוציא ממנו שתי ידיו
ואחר כך ישכח ויאחזנו בידו וילך בו ד' אמות ויש מחמירין
גם בזה (וטוב לחוש לדבריהם במקום שאפשר שאין הקור
גדול כל כך) אבל המנהג להקל (בכל ענין):

מה מותר לצאת בטלית המצוייצת כהלכתה אפילו בלילה
שאינו זמן ציצית שאין הציצית הכשירות חשובין
משוי אלא הרי הן מנוי הבגד ומתכשיתי כמו האימרה
וכיוצא בה במה דברים אמורים באיש אבל באשה שיצאתה
בטלית המצוייצת חייבת שמשוי הוא לה זו ואם אינה
מצוייצת כהלכתה הרי הן משי אף לאיש ולא יצא בה ואם
יצא חייב חטאת מפני שאותן החוטין חשובין הן בעיניו
ודעתו עליהם עד שישלימם ויעשם ציצית ולפיכך אינם

45 ברשות היחיד או יכניסו אותן זוג זוג דרך לבישה אם יש
46 שהות ביום להכניס כולן אבל לא יורקם לחצר כלאחר יד
47 כמו שנתבאר בסי' רס"ו מפני בזיון התפילין כמ"ש בי"ד
48 סי' רפ"ב:

49 **נג** ואם הוא בימי הגזירה שגזרו שלא להניח התפילין שיש
50 בו סכנה אפילו לישב עליהן לשמרון וכל שכן להביאן
51 בידי שיאמרו שהוא מניח תפילין מכסן במקומן והולך לו
52 בין שהם הרבה בין שהם מעט:

53 **נד** וכן אם מצא ספר תורה בשדה בימי הגזירה שגזרו
54 שלא ללומדו מכסהו במקומו והולך לו ואם אינו זמן
55 הגזירה צריך לישב ולשמרו עד שתחשך ואז יביאנו לביתו
56 ואם היו הגשמים יורדים שמתקלקל הספר אם יהיה כאן עד
57 הלילה יתעטף בהספר כעין מלבוש וחוזר ומכסה עליו
58 בבגדיו ומביאו לביתו מיד שאף שאינו דרך מלבוש גמור
59 התירו לו מפני כבוד התורה:

60 **נה** הבא להציל כליו מפני הדליקה האין יוציאם דרך
61 רשות הרבים יתבאר בסי' של"ד:

62 **נו** המלבן את הצמר או את הפשתן וכן כל כיוצא בהן
63 ממה שדרכן להתלבן חייב והוא מאבות מלאכות שכן
64 במשכן היו מלבנים הצמר והפשתים העשויים למלאכות
65 המשכן והמכבס בגדים הרי הוא תולדת מלבן וחייב
66 והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו הרי זה כמכבס
67 בגדים וחייב משום מלבן.

68 לפיכך אסור לילך בשבת במקום שיכול להחליק וליפול
69 במים שמא ישרו בגדיו במים וישכח ויסחוט ואם הלך ונפל
70 ונשרו בגדיו במים וכן מי שנשרו בגדיו בגשמים הרבה
71 שירדו עליהם אינו צריך לפושטן מיד אלא יכול להלך בהן
72 (כל היום) ואין חוששין שמא ישכח ויסחטם בהילוכו (בהם)
73 אבל לא ינערם מן המים כמו שיתבאר בסי' ש"ב.

74 וכשפושטן מעליו לא ישטחם לנגבם בשבת מפני מראית
75 העין שהרואה אותם שטוחים לנגב יאמר שכבסן בשבת
76 ואפילו לשטחם בחדר שאין שם רואה אסור שכל דבר
77 שאסרו חכמים מפני מראית העין שלא יחשדהו שעשה
78 איסור של תורה אסור אפילו בחדרי חדרים מפני שיש לחוש
79 שמא יארע פעם אחת שיבא אחד פתאום לשם ויראהו
80 ויחשדהו שעבר על דברי תורה לפיכך לא רצו לחלק
81 בגזרתם ואסרו בכל ענין אף אם הוא בענין שאין לחוש
82 לכך:

83 **נז** ולא אסרו אלא לשטחם בשבת אבל אם היו שטוחים
84 מערב שבת אינו חייב לסלקן בשבת מפני מראית העין
85 אבל לשטוח בשבת אסור בכל ענין אפילו לא נשרו במים
86 אלא מן הזיעה:

1 **נ** וכל זה ללבוש הכובע בבית אבל אסור ללבוש על גבי
2 כובע קטן שעל ראשו ולצאת בו אע"פ שאינו מתפשט
3 טפח להלן מראשו לפי שיש לחוש שמא יפריחו הרוח מעל
4 ראשו וישכח ויביאנו בידו ד' אמות אלא אם כן הוא מהודק
5 בראשו או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול
6 להפריחו מראשו או שהוא קשור ברצועה תחת גרונו שבוה
7 אין לחוש לכלום ובמקומות שאין דרך בני אדם לילך
8 ברחוב ככובע קטן בלבד בלי כובע זה הגדול מותר לצאת
9 בו בכל ענין שבדאי לא ילך ד' אמות בלעדו אבל אם יש
10 עליו כובע שדרך לילך בו ברחוב לפעמים אסור ללבוש
11 עליו שום כובע אחר בין גדול בין קטן אף על פי שהוא
12 צריך לו מחמת הקור וכיוצא בזה אלא אם כן הוא בענין
13 שאין לחוש בו שמא יפילנו הרוח מעל ראשו כמו שנתבאר:

14 **נא** מי שמצא תפילין בשבת ברה"ר או בשדה או בכל
15 מקום שאינן משתמרים מכלבים וכיוצא בהם ויכולין
16 לבא לידי בזיון כיצד יעשה אם יש בהם רצועות קשורות
17 שיכול ללבשן יכניסן לעיר זוג זוג דהיינו שילבישן כדרך
18 בחול תפילין של יד על זרועו ושל ראש על ראשו ונכנס
19 וחולצן בעיר (בבית החיצונה שהוא מקום המשתמר ראשון)
20 וחוזר ויוצא ולובש זוג אחר עד שיכניס כולן ואינו יכול
21 ללבוש ב' זוגות כאחת אף על פי שלא יעבור בזה בכל
22 תוסף שהרי שבת אינו זמן תפילין כלל וכשמוסיף על
23 המצוה שלא בזמנה לא שייך כל תוסף כלל מכל מקום כיון
24 שבחול אין לובש לעולם ב' זוגות א"כ זוג השני אינו נקרא
25 דרך לבישה אלא כמשוי הוא ולא התירו חכמים משום בזיון
26 התפילין אלא זוג אחד שהוא כדרך לבישה בחול ואינו
27 נראה כמשוי ואין איסורו שלא במקום בזיון אלא משום
28 גזירה שמא יביאנו בידו כמו שנתבאר למעלה:

29 **נב** ואם היו זוגות הרבה בענין שלא יספיק היום להכניס
30 כולן זוג זוג דרך לבישה כיון שיצטרך להכניס גם
31 משתחשך לא יכניסן כלל ביום אלא ישב כאן לשמרון עד
32 שתחשך ואז יכניס כולן בידיו.

33 וכל זה באיש אבל אשה שמצאה תפילין אפילו הן זוג אחד
34 תשב ותשמרן עד הלילה ולא תכניסן לעיר דרך מלבוש
35 שכיון שאין הנשים מניחות תפילין בחול אינן מלבוש להן
36 אלא משוי גמור.

37 ואם מתיירא לישב כאן עד שתחשך מפני ליסטים שודדי
38 לילה יטול כולן בידיו מיד ויוליכן פחות פחות מד' אמות
39 כדרך שנתבאר בסי' רס"ו עד שמגיע לחצר החיצונה או נותן
40 כולן לחבירו שאצלו בתוך ד' אמות וחבירו לחבירו שאצלו
41 עד שיגיעו לחצר החיצונה של עיר שהוא מקום המשתמר
42 הראשון וכשיגיע לפני החצר ההוא יושיט אותן לחבירו
43 העומד בחצר וחבירו יטלן מידו בשעה שהוא הולך שנמצא
44 הוא עושה עקירה מרשות הרבים וחבירו עושה הנחה

לא רק שאינו בעל גוף ותמונה גשמית, אלא אין לו גם ציור רוחני, כי הוא יתברך מופשט מכל תואר והגדרה, דהיינו שאין אנו יכולים להגדיר אותו בשום צורה שהיא. למשל: אין אנו יכולים לומר עליו שהוא חכם או חסדן או רחמן. כי כשאנו אומרים למשל על אחד שהוא חכם, הרי תואר זה נתן הגדרה וציור מסויים לאדם זה, ציור של חכמה. אבל הקב"ה אין לו שום ציור והגדרה, אלא הוא יתברך "עצם אחד פשוט", מופשט מכל תואר ["עצם" משמעו שאין לו שום תיאור והגדרה].

ואנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, כי החכמה הידיעא היא נבראים, שנק' בשם חכמה שהיא השכלה להשכיל דבר מושכל, אבל אצלו ית' לא שייך זה.

וזהו מ"ש בתיקוני זהר "אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא", דהיות שהוא יתברך "אין סוף" ולא שייך בו שום חסרון ח"ו, הרי הוא יתברך (גם) "חכים", אבל אינו כמו ענין החכמה כפי שהיא "ידועה" אצל נבראים ("חכמה ידיעא"), שהתואר חכם נקנה באדם על ידי כח החכמה שבו, שיש בו כח מיוחד ומוגדר של חכמה שמהותו הוא "להשכיל דבר מושכל" ועל ידי כח זה הוא קונה ידיעות וחכמות עד שנעשה "חכם" (או מה שהוא יכול לדעת ולהחכים), משא"כ אצלו יתברך אין שייך להגדיר אותו ח"ו בגדר החכמה (היינו שיש לו כח מוגדר של חכמה).

[אלא רק שלהיותו "אין סוף" הרי הוא "שלימותא דכולא" - שלימות הכל, שלימות בלי שום חסרון ח"ו].

כי אפילו בחינת המחשבה שהיא למטה מחכמה נאמר עליה כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו'.

ענין זה - שאין שום דמיון ח"ו בין ענין החכמה שבו יתברך ("אנת הוא חכים") וגדר "חכמה ידיעא" (כח החכמה שבנבראים) - הוא לא רק בכח החכמה, אלא אף בבחינת מחשבה שלמעלה, שהיא למטה מבחינת החכמה.

[וכמו אצל אדם להבדיל, שכח המחשבה שלו אינו כח שכלו. דאע"פ שהשכלת איזה דבר חכמה היא במחשבת האדם, מכל מקום, גוף המחשבה

והטעם שאור ושפע זה (להחיות את המדות) נקרא "שם" (שמותיו הקדושים) - הוא לפי שהערך והיחס של אור ושפע זה לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו, אינו אלא כמו הערך והיחס של שם האדם לגבי עצם ומהות האדם, שכל הצורך בשם הוא רק בשביל הזולת שיוכל לקרותו, משא"כ האדם לעצמו אין צריך כלל לשם, שמזה מובן ששם האדם אינו מהותו ועצמותו.

וכך הוא בנמשל, ששמותיו הקדושים מתייחסים לא אל הקב"ה בכבודו ובעצמו אלא רק כפי שהוא יתברך יורד ומשפיל את עצמו כביכול אל הזולת (כענין ה"שם"), היינו בשביל בריאת והנהגת העולמות.

כי הוא ית' רם ונשא וכו', וכמ"ש בתיקוני זוהר לאו מכל אלין מדות כלל.

וזהו מה שהשמות הקדושים מתייחסים אל האור והשפע שנמשך מאתו ית' בשביל התהוות מדותיו יתברך ("הגדולה גו' הממלכה"), לפי שכל גדר המדות שלמעלה אינו שייך בהקב"ה בכבודו ובעצמו, וכדאיתא בתיקוני זהר "לאו מכל אלין מדות איהו כלל" [היינו, שכל המדות הללו (היינו עשר הספירות המנויות שם לפנ"ז) אינן בו יתברך בעצמו].

כלומר: יש הבדל בין המדות שבנפש האדם, ולהבדיל - מדותיו יתברך, כי אצל בן אדם, הרי השכל והמדות שלו הן העצמיות שלו, שגם כשהוא לעצמו כל מהותו הוא בחינת השכל שיוכל להשכיל איזה דבר חכמה, וכן להתפעל באהבה או יראה כו', כי זהו גדר נפש האדם שמורכבת מעשרה כוחות (שלשה כוחות השכל - חכמה בינה דעת, ושבע מדות), משא"כ למעלה במהותו ועצמותו ית' "לאו מכל אלין מדות כלל".

והיינו לפי שהמדות יש בהן גדר מיוחד (חסד, גבורה וכו') ואילו הקב"ה הוא "אין סוף", שאין לו שום ציור והגדרה אלא "נקרא אור פשוט בתכלית", ובלשון המהר"ל מפראג "שעצמותו הוי' פשוטה לא יוגדר במה כו', ואין אנו יודעים הווייתו ומהותו כו' כי הוא ית' פשוט בתכלית הפשיטות".

פירוש: אחד מיסודות התורה הוא, שהקב"ה

מתצמצם ויורד ומאיר למטה אזי אפשר שיהיו
בהתגלות כוחותיו הפרטיים (כמו בחינת חכמתו
ומחשבתו יתברך וכדומה) באופן המושג לנו.

ובן בחינת החסד, כמ"ש ועשה חסד לאלפים,
שיש אלפים מדרגות שהם רבוי הצמצומים
והמשכות עד שיהיה התהוות חסד.

כמו שהוא בענין בחינת החכמה והמחשבה
דלמעלה, כך הוא בענין מידת החסד של הקב"ה,
שהיא מידה מוגדרת ומציאותה באה על ידי
צמצומים רבים.

וזהו הפירוש הפנימי במ"ש "ועשה חסד
לאלפים", שאין הכתוב בא לתאר רק את ריבוי
החסד שהקב"ה עושה (כפירוש הפשוט שמשלם
שכר עד לאלפים דור) - שהרי לגבי הקב"ה שלא
כלו רחמיו ואין סוף לחסדיו, מאי קמ"ל שיכול
לעשות חסד לאלפים - אלא זהו תיאור ריבוי
המדריגות והצמצומים בהאור האלקי ("אלפים
מדריגות") עד שמתגלה מציאות מדת החסד
דלמעלה. וזהו "עושה חסד לאלפים", שכדי
שתתגלה מציאות ה"חסד" למעלה צריכים על זה
ריבוי ("אלפים") צמצומים.

וכמ"ש עולם חסד יבנה, שצריך הוא להיות
נבנה שיחיה חסד.

על זה נאמר "עולם חסד יבנה", ואחד הרמזים
בזה (ע"פ חסידות) הוא, שתיבת "יבנה" קאי על
"חסד", כלומר, לא שהעולם נבנה על ידי חסד,
אלא שהחסד עצמו נבנה, כי בשביל התהוות
העולם הי' הקב"ה צריך "לבנות" את מידת החסד,
ופירוש "בנין מדת החסד" היינו ריבוי הצמצומים
והמדריגות עד שתתהווה מאורו הגדול (ד"לאו
מכל מדות איהו כלל") מדת החסד דלמעלה.

והמשכה זו להיות התפשטות החיות בבחינת
חכמה וחסד הוא מו' שמות שאינם נמחקין,
הו"ה בנקוד פת"ח היא בחכמה, ושם אל בחסד
וכמ"ש חסד אל כל היום, שהם בחינת שם
בלבד.

וזהו תוכן ענין ז' השמות הקדושים שאינם
נמחקים, שהם כנגד ז' מדות דלמעלה:

הובא לעיל, שהשמות הקדושים אינם כינוי של
המדות עצמן, כי אם כינוי לאורו של הקב"ה, אך זהו

אינו שכל, אלא רק "לבוש" אל הסברה השכלית
המלוכשת בן].

דגם בבחינת מחשבתו יתברך (שלמטה
מהחכמה) נאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם",
שהפירוש הפנימי בזה הוא (לא רק שאין אנו
יכולים להבין מה הן מחשבותיו יתברך, אלא)
שאין לנו שום הבנה במהות כח המחשבה
דלמעלה, כי אצלו יתברך לא שייך כלל לומר שיש
בו כח מוגדר של מחשבה, וכ"ש שאין חכמתו
יתברך כחכמתנו.

אלא שנק' חכמה ומחשבה לפי שהיא מקור
המחשבה ומקור החכמה.

ומה שאנו אומרים שיש בחינת "חכמה" ("אנת
חכים") למעלה, וכן בחינת מחשבה - דלכאורה
כיצד ניתן לתארו בכלל בשם "חכים", שזה גופא
הגדרה והגבלה - הנה הכוונה בזה, שהוא יתברך
מקור לבחינת מחשבה וכן מקור לבחינת חכמה.

פירוש: כדי שתתהווה מציאות החכמה למטה
בנבראים, צמצם את עצמו [כלומר, הקב"ה העלים
את האין-סופיות שלו וגילה אור ושפע מצומצם]
להיות נקרא "חכים", ומבחינה זו (הנקראת חכמתו
יתברך) נעשה מקור לכח החכמה שבנבראים.

ונמצא דזה שאנו אומרים על הקב"ה שהוא
"חכים", הפירוש בזה, שהוא מקור החכמה (וכן
הוא מקור המחשבה), אבל לא שנמצא בו ית' כח
מוגדר של חכמה כו'.

וכמ"ש כי עמך מקור חיים באורך נראה אור,
פירוש באורך, כשנמשך האור למטה, אזי נראה
ומושג אור החכמה והמחשבה כו'.

וזהו מ"ש "כי עמך מקור חיים באורך נראה
אור", דלכאורה מהו החידוש בכך ש"באורך נראה
אור", דאם יש כאן אורו של הקב"ה הרי בוודאי
"נראה אור".

אלא פירוש הכתוב הוא, דאע"פ שהוא יתברך
מקורא דכולא (כי עמך מקור חיים), מכל מקום כל
מה שנראה ומתגלה אלינו מאלקותו יתברך
(חכמתו יתברך ושאר כוחותיו ומדותיו הקדושים)
הוא "אורך" בלבד, דהיינו "הארה בעלמא" (ולא
"מקור חיים" עצמו), דרק כאשר אורו יתברך
(שמצד עצמו הוא "אור פשוט" ואין לו סוף)

נמצינו למדין מדברי הרמב"ם, שעצמותו
ומהותו של הקב"ה עם כל כוחותיו - רצונו
וחכמתו ובינתו ודעתו ומדת חסדו וכו' - "הכל
אחדות פשוטה ממש, שהיא היא עצמותו ומהותו",
ודבר זה - "יחודו שמתייחד עם מדותיו שהאציל
מאתו ית", אף שמהותו ועצמותו "מרום לבד
רוממות אין קץ מבחינת חכמה ושכל והשגה" -
"אינו בבחינת השגה להשיג איך מתייחד בהן, ולכן
נקראו מדותיו של הקב"ה שהן הספירות בזהר
הקדוש רזא דמהימנותא, שהיא האמונה שלמעלה
מן השכל".

תוכן דברי הרמב"ם בענין "הוא המדע והוא
היודע כו'" (התאחדות ה"אין סוף" עם מידותיו
ית') - נקרא בלשון הזהר והקבלה "איהו וחיותו
חד איהו וגרמוהי חד", פירוש, "חיותו הן האורות
וגרמוהי הן הכלים" - כידוע שבעשר ספירות
הקדושות (הן עשרה כוחות אלקיים שנאצלו מאתו
ית' "לאנהגא בהון עלמין") יש "אורות" ו"כלים"
(ה"אור" של הספירה הוא החיות והאור האלקי
שבהספירה, וה"כלי" הוא ההגדרה והציור של
הספירה) - ועל זה אמרו בזהר "איהו וחיותו חד
איהו וגרמוהי חד", ד"איהו" - היינו אור אין סוף
ב"ה עצמו ("עצמות אין סוף") - הוא חד עם
האורות והכלים של עשר הספירות.

דאע"פ שהאור (והגילוי) האלקי שבמידת חסד
(לדוגמא) הוא אור מוגדר ומצוייר (שהוא החיות
של חסד דייקא), וכ"ש ה"כלי" שהוא הגדרת
הספירה עצמה - מכל מקום, אור אין סוף ב"ה
עצמו ("איהו") מתאחד עמהם בתכלית היחוד.

וכמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה, פירוש,
שמתאחדת ונעשית בבחינת לך ה' ממש.

וזהו גם פירוש הכתוב "לך ה' הגדולה
והגבורה וגו'", דקאי על יחוד אור אין סוף ב"ה
עם מדותיו - "לך" היינו הקב"ה בכבודו ובעצמו,
ופירוש "לך ה' הגדולה וגו'" הוא, שאין מדותיו
הקדושות חוץ ממנו ח"ו אלא הם "לך" ממש,
היינו שמתאחדים עמו יתברך בתכלית היחוד.

[לסיכום: אע"פ שהקב"ה מצד עצמו מרום לבדו
ואינו בגדר ה"ספירות" כלל, מכל מקום, הוא מתאחד
עמהן.

ומזה באים לעוד מסקנא - אשר על ידי יחוד אור

כפי שאורו יתברך יורד ו"מתפשט" בענין המדות,
וכדאיתא בספרי קבלה דשם הוי' בניקוד פת"ח הוא
בחכמה, והיינו שזהו כפי שאור אין סוף ב"ה מאיר
ומתפשט בבחינת החכמה, וכן שם א-ל בחסד
(כמ"ש חסד א-ל כל היום) היינו גילוי אור אין סוף
ב"ה במידת החסד.

ולכן נקרא אור וגילוי אלקי זה "שמותיו
הקדושים", מאחר שכל ההתפשטות דאור אין סוף
ב"ה בבחינת המדות אינה אלא התפשטות חיצונית
בלבד, כמו ערך שם האדם לגבי עצמיות האדם,
כנ"ל.

[והנה לפי משנ"ת לעיל אפשר לטעות, שכל גדר
מדותיו יתברך הוא כביכול "מחוק" לעצמותו יתברך,
כי הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא "פשוט בתכלית
הפשטיות" ואינו שייך לכוחות מוגדרים, ואם כן
כשאנו מדברים על כוחות ומדות מוגדרים של הקב"ה,
אי אפשר לייחס אותם אל ה"פשטיות" של האין-סוף
ב"ה.

וזהו שממשיך דהאמת אינו כן:]

אך מכל מקום, אחר שנמשך ובא לידי גילוי
מדת החסד והחכמה הנה ההמשכה החיה היא
מלובשת ממש במדת החסד והחכמה, עד
שמתאחדת עמהם.

זוהי הפלאת האין-סוף ב"ה, דאע"פ שמצד
עצמו הוא רם ונשא מגדר המדות, מכל מקום
מתאחד אור אין סוף בהם בתכלית היחוד.

וזהו ענין איהו וחיותו חד איהו וגרמוהי חד,
דהיינו בענין הוא המדע הוא היודע כו'.

מושג זה של התאחדות האין-סוף עם
הספירות, עולה בקנה אחד עם דברי הרמב"ם
שאצלו יתברך "הוא המדע הוא היודע", כלומר,
אצל נבראים "אין אנו ודעתנו אחד", כי בידיעת
האדם יש הרכבה משלשה ענינים שונים: האדם
היודע, הדבר הידוע, וכח הדעת שלו (שעל ידו
השיג את הדבר), שהרי כח הדעת הוא דבר נוסף
על מהות הנפש; אבל הקב"ה הוא "אחדות פשוטה
בלי שום הרכבה וצד ריבוי כלל", והוא "אחד מכל
צד ומכל פינה ובכל דרך ייחוד, נמצאת אתה אומר
הוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה הכל
אחד, ודבר זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן
לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו".

- 1 אין סוף ב"ה עם הספירות, נמשך ומתגלה אור אין סוף
 2 ב"ה (הפשוט בתכלית הפשיטות) בתוך העולמות.
 3 שהרי כל ענין הספירות הוא "לאנהגא בהון עלמין",
 4 לפי שמהן בא החיות והשפע האלקי המחי' את כל
 5 העולמות והנבראים (ומנהיג אותם), ולפיכך, על ידי
 6 יחוד אור אין סוף ב"ה עצמו עם הספירות ומדותיו
 7 הקדושות, נמשך אור אין סוף ב"ה גם בתוך העולמות
 8 גופא.
- 9 להלן יבאר שגילוי אור אין סוף ב"ה בעולמות (על
 10 ידי התאחדותו עם מדותיו) נפעל על ידי קיום התורה
 11 והמצוות, אלא שהאבות ע"י קיום התורה ומצוות
 12 שלהם פעלו גילוי אור אין סוף ב"ה רק בעולמות
 13 עליונים, ואילו במתן תורה ניתן הכח לישראל
 14 להמשיך אור אין סוף ב"ה גם בעולם הזה הגשמי].
- ד"ה משה ידבר פרק א

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

- 1 (יז) וכמו"כ יובן בכללות נש"י שהן ס' רבוא שאין
 2 דעותיהן שוות בהשגת שכל האלקי זה
 3 שכלו בהשגת אלקות באופן כך כו' וזה שכלו באלקות
 4 באופן אחר נבדל ומחולק מזולתו כמו שאמרו תוכן
 5 רוחות ה' ותוכן לבות כו' כאו"א לפי דעתו וכמ"ש
 6 נודע בשערים בעלה בכאו"א לפוס מה דמשער בלבו
 7 ודעתו כו' (וגם מי שמתאחד עם חברו משרש א'
 8 בבחי' החסד וכה"ג אין א' דומה לחברו כידוע ודוגמא
 9 לדבר בד' מחנות דמחנה מיכאל מתחלק לק"פ אלפים
 10 כו' מפני שגם במקור החכמה שנמשך לכללות נש"י
 11 הרי מתחלק לכמה אופנים שונים כנ"ל במשל וכל
 12 אופן מתחלק לצירופים רבים) אך הנה במ"ת היו כל
 13 הס' ריבוא נשמות מתאחדים כאיש א' ולכאורה איך
 14 אפשר שיתאחדו ריבוי ההפכים כאלה כו' הענין הוא
 15 דאע"פ שמצד השכל והשגה באה בריבוי גדול מאד
 16 אין זה רק כאשר האור האלקי אינו בא רק בבחי'
 17 ההשגה והדעת אבל בבחי' הרצון הפשוט שאיננו
 18 מורכב בשכל וטעם כלל וכלל הרי בזה כל הס' ריבוא
 19 נשמות מתיחדים ומתכללים כא' ממש לפי שכאו"א
- 20 יוצא מכלי מוחו ודעתו להתפעל בנקודת הרצון שבלב
 21 שהוא למעלה מבחי' התחלקות בשכל וצירופי אותיות
 22 אלא פשוט בתכלית וא"כ כל הרצונות שבס' ריבוא
 23 נעשה כמו רצון א' באיש א' כמו עד"מ העם היוצאים
 24 למלחמה שיחדיו יהיו כאיש א' במס"נ ואין הפרש כלל
 25 בין א' לזולתו כו' וכן היו במ"ת שהיה בהם
 26 ההתכללות כאיש א' ממש בנקוד' לרצון הפשוט
 27 בהשוואה א' ואז האיר בהם מבחי' אחדות הפשוט
 28 בתכלית מבחי' אור פנים העליונים למהוי אחד באחד
 29 ממש וד"ל וזהו באור פניך כי רציתם ברצון הפשוט
 30 אך במ"ת היה מפני שכל העם רואים כו' אבל בזמן
 31 אחשוורוש היה מצד שהפקירו עצמן להריגה יצאו
 32 כולם מכלל הגוף לנקודת הרצון העצמי לבא במס"נ
 33 כנ"ל שבזה כולם משתוו' והיו כאיש א' ממש ברצון
 34 א' כו' ע"כ זכו לקבל בתוכם מבחי' אחדות פשוטה
 35 ממהותו ועצמותו ממש כנ"ל אע"פ דלית מחשבה
 36 תפיסא ביה כלל היינו בחכמה ודעת שנק' מחשבה
 37 אבל בבחי' רעותא דלבא בנקודת הרצון הפשוט הוא
 38 נתפס ולכן נא' וקבל ל' יחיד דוקא וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

- 1 והנה שית יומין לעילא היינו המדות עצמן כמו שהם
 2 למעלה מהתלבשות בבחי' דיבור כו', רק כמו
 3 שהם מאירים בבחי' אותיות המח', שהם מאירין שם
 4 בבחי' גילוי יותר כי המח' מתאחדת עם עצם הנפש
 5 משא"כ הדיבור נעשה בחי' נפרד, ואף שאין לך דבר
- 6 שחוז' ממנו מ"מ דברה תורה כלשון בני"א ועי"ז נראים
 7 לעינינו ליש ודבר נפרד כו', משא"כ המח' היא מתאחדת
 8 וע"כ שם הם בתכלית הביטול, לפי ששם מאיר אלקות
 9 בבחי' גילוי, וזהו שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל,
 10 לאה היא בחי' עלמא דאתכסי' הוא בחי' ה' גדולה וזה

10 מ"מ שם הם בתכלית הביטול בחי' אחד, וזהו יקוו
11 המים שהוא בחי' עלמא דאתכסי' אל מקום אחד שהוא
12 בחי' ביטול, משא"כ ועד הוא בחילופי אתוון דאחד
13 שאינו מאיר שם בבחי' ביטול כמו בעלמא דאתכסי'
14 שהוא בחי' הקטנה רחל שהוא בחי' דיבור כו'. והנה
15 מ"ש שביעאה עליהו, הענין הוא דהיינו אף שנתהווה
16 העולמות בבחי' יש ודבר נפרד מ"מ המכוון הוא שיהי'
17 בחי' ביטול היש וזהו שאחר ברוך שם אומרים ואהבת
18 את הוי' אלקיך כו' שאחר זה נעשה בחי' ביטול היש.

א' דשבועות תרט"ו

אמר ריב"ל כשעלה משה למרום

1 שלאה ילדה ששה בנים שהוא בחי' גילוי מדות עליונות
2 לך הוי' הגדולה והגבורה כו', ושם הקטנה רחל היא
3 בחי' דיבור שנק' קטנה לפי שנעשה מקור לעלמא
4 דאתגלי' שהם בחי' נפרד כו', וזהו ענין שית תיבין
5 דיחור"ע שהם בתכלית הביטול. וזהו מ"ש יקוו המים אל
6 מקום אחד, מים הוא בחי' עלמא דאתכסי' כי כל מה
7 שיש ביבשה יש בים כו', רק שהם בטלים שם בתכלית
8 הביטול, וזהו אל מקום אחד, והיינו כי אף שיש שם ג"כ
9 ו"ק כי אחד הוא בחי' ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

23 דלע"ל. וזהו שלימות המשיח יהי' הכינור של ח' נימין,
24 כי כינור של בהמק"ד הי' של ז' נימין ושל ימוהמ"ש
25 יהי' של שמונה נימין. כי ענין הכינור הוא בחי' ק"ו
26 נר כמ"ש מזה במ"א, ק"ו הוא מספר ש' הוי' ונר הוא
27 בחי' נר ה' נשמת אדם הנ"ל, והכינור דבהמק"ד שהי'
28 של ז' נימין זהו כענין יעקב ז"פ הוי', ושל ח' נימין
29 זהו כמו יצחק ח"פ הוי'. וזהו ג"כ כענין שמונה בגדים
30 דכה"ג שהם ג"כ בזכות מילה שלשמונה ימים,
31 שהבגדי' הם לבושי' לאור אה"ר שנמשכה ע"י
32 הכה"ג מבחי' אור א"ס שלמעלה מהשתלשלות. ויש
33 בבחי' לבושי' אלו כמה מדריגות כמ"ש במ"א מענין
34 בגדי כהונה שעשה משה, וחכמי לב, וכל ישראל,
35 כמו"כ יש בחי' ח' רברבי וח' בינוני וח' זעירא. ולכן
36 על חכלילי שהוא ח' רבתי מתרגם הת"י מה יאין עיינין
37 דמלכא משיחא, הוא בחי' שמונה בגדים שעשה משה
38 לאהרן כה"ג. ועפ"ז יובן ג"כ מה שזכות המילה היתה
39 נכנסת עמו, כי ע"י העברת הערלה היא המסך
40 המבדיל, ע"י נמשך להיות העברת הפרוכת המבדיל
41 בין קדש לקדהק"ד כי פתחי לי כחודה של מחט ואני
42 אפתח לך כפתחו של אולם, וכמשל המבואר בהרמב"ן
43 בהקדמת איוב מהעתקת הצל למטה טפח, הובא
44 בסש"ב.

בזאת יבוא אהרן

בס"ד. ש"פ אחרי, ז"ב.

1 וזהו ג"כ ענין מילה בשמיני כדי שיעבור עליו שבת
2 א', היינו ע"ד וספרתם לכם ממחרת השבת,
3 דעכצ"ל ממחרת הפסח, ונא' בל' שבת כי שבת היא
4 בחי' שבת להוי', והוא כענין ז"פ הוי' שית יומין
5 ושביעאה עליהו ונק' קדש כמ"ש ושמרתם את השבת
6 כי קדש היא, וממחרת השבת היא בחי' הוי' השמיני
7 ש' הוי' דלעילא שלמעלה מהשתלשלות. והיינו שכדי
8 שיוכל להיות בירור הנה"ב בספה"ע צ"ל ראשית הכח
9 והעוז ע"ז מבחי' שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות.
10 ולכן חגה"פ בכלל נק' ע"ש ופסח ה' על הפתח, הוא
11 בחי' הדילוג שקול דודי הנה זה בא מדלג בבחי' דילוג
12 שלמעלה מהשתלשלות, הוא בחי' גילוי מלך מלכי
13 המלכים כמ"ש בד"ה מצה זו שגם מה שפנימיות אבא
14 פנימיות עתיק מלובש בקטנות אבא דמצה כמשנ"ת
15 שם באריכות, ולכן נק' שבת הוא בחי' מוחין דאבא,
16 וממחרת שבת זה צריכים לספור ספה"ע הוא בירור
17 נה"ב. ועד"ז יובן ענין מילה בשמיני הוא ג"כ כדי
18 שיעבור עליו שבת א' ע"ד ממחרת השבת בחי' שם
19 הוי' דלעילא בחי' הוי' השמיני דיצחק. ולכן בחי' מי
20 יעלה לנו השמימה מילה בר"ת וש' הוי' שבסדר
21 השתלשלות הוי' ל' מהוה הוא בס"ת, להיות כי מילה
22 בשמיני הוא כענין ח' הוי' דיצחק שזהו מעין הגילוי

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

- 1 נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם דברו על לב ירושלים
- 2 וקראו אליה¹,
- 3 וצריך להבין מהו הכפילות נחמו נחמו עמי, ורש"י פירש
- 4 אתם נביאי נחמו את עמי והיינו שזהו הדבור לנביאים
- 5 שינחמו את ישראל. וגם זה אינו מובן מהו ענין הדבור
- 6 לנביאים שינחמו את ישראל והלא דבור הנבואה זהו
- 7 גופא הנחמה, כלומר עצם זה שאומר הנביא דברי נבואה
- 8 אלו, זה גופא הנחמה, וכשאומר לנביאים נחמו הרי
- 9 המשמעות שיש איזה נחמה לבד דבור הנבואה עצמה,
- 10 וצריך להבין מהו הנחמה הזאת.
- 11 ובמדרש רבה איתא² לקתה בכפליים ונחמה בכפליים,
- 12 ואינו מובן מהו ענין לקתה בכפליים איך שייך שיהיה
- 13 חס-ושלום העונש בכפליים על החטא, דבשלמא – זה
- 14 ניחא שהנחמה בכפליים הוא מפני שמדה טובה מרובה
- 15 בו, אבל מה שייך לקתה בכפליים בו, ומפני שלקתה
- 16 בכפליים לכך ניחמה בכפליים לכאורה לא שייך לתת
- 17 עונש כפול על החטא, ולכן צריך להבין מהו ענין הכפל
- 18 בו.
- 19 גם צריך להבין מה שכתוב בתחילה דברו בו' ואחר כך

- 20 וקראו בו', דלכאורה אין זה כפי הסדר שצריך להיות
- 21 קריאה קודם לדיבור וכמו שכתוב³ ויקרא אל משה ורק
- 22 אחר כך וידבר בו', ומפני מה אומר כאן תחלה דברו
- 23 ואחר כך קראו בו'.
- 24 ולהבין כל זה יש להקדים מה שנתבאר לעיל במאמרים
- 25 הקודמים דהעשר ספירות דאצילות הן בבחינת
- 26 התחלקות מעלה ומטה - ובתוך המוחין עצמם הרי
- 27 שהחכמה היא בבחינת⁴ מעלה לגבי בינה והמוחין בכלל
- 28 הן בבחינת מעלה לגבי זעיר אנפין – המידות, וכן זעיר
- 29 אנפין לגבי מלכות שהיא בחינת סוף דכל דרגין
- 30 דאצילות בו', - סוף כל הדרגות שבעולם האצילות.
- 31 ונתבאר במאמר הקודם דמעלה ומטה הוא בב' ענינים
- 32 הא' בבחינת ריבוי ומיעוט שבהספירה העליונה הוא
- 33 בחינת ריבוי האור דהיינו בחינת הגילוי דאור אין-סוף
- 34 ברוך-הוא ומתמעט ומתעלה האור ממדרגה למדרגה
- 35 בו, וככל שמתמעט האור יותר הוא בבחינת מטה יותר,
- 36 והב' בעצם מהותם ומדרגתם שהספירה העליונה היא
- 37 בבחינת מעלה בעצם מהותה לגבי הספירה שלמטה
- 38 ממנה בו'.

שבת פרשת ואתחנן תער"ב

1. ישעיה ריש פרק מ. הפטרת שבת נחמו.

2. ראה איכה רבה סוף פרשה א': את מוצא שבדבר שחטא ישראל בו לקו ובו מתנחמין כו'. חטאו בכפליים דכתיב חטא חטאה ירושלים, ולקו בכפליים דכתיב כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאותיה.

ומתנחמים בכפליים דכתיב נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם.

3. ויקרא א, א.

4. בשולי הגיליון: כן הוא בגוף כתב יד קודש, ואולי צריך להיות: היא בבחי' מעלה.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים – חלק ב'

- 1 כדי שחיבור הנשמה עם שרשה יפעל בגוף, צ"ל עבודה דתורה שנקראת לחם, המחזק
- 2 חיבור הכחות אל הגוף. ע"י תומ"צ ממשיכים גילוי אור א"ס במוחין ומדות עליונות, וע"י
- 3 התורה ממשיך למטה
- 4 וְהִנֵּה כָּל זֶה עֲנֵן הַתַּפְלָה שֶׁהוּא רִיחַ, דְּרִיחַ הוּא דְּבָרַי
- 5 שֶׁהַנֶּשְׁמָה נִהְיִית מְגֻנָּה וְלֹא הַגּוּף. וְהִנֵּנוּ אֶף-עַל-
- 6 פִּי דְעַל-יְדֵי הַתַּפְלָה נַעֲשֶׂה הַהֲתַפְּרוּת הָאֶרֶץ הַנֶּשְׁמָה
- 7 שֶׁבְּגוּף עִם עֶצֶם הַנֶּשְׁמָה, הִנֵּנוּ שֶׁהַהֲתַפְּרוּת הוּא
- 8 בְּהַנֶּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא לְעֶצְמָה, אָכֵל אֵין זֶה נוֹגֵעַ לְהַגּוּף,
- 9 דֶּהַגּוּף אֵינוֹ מִתְפַּעֵל עֲדִין, וְהִנֵּנוּ דֶּהַהֲתַפְּרוּת זֶה אֵינֶה
- 10 פּוֹעֵל עֲדִין בְּגוּף. וּבְכַדִּי שֶׁהַהֲתַפְּרוּת תִּפְעַל גַּם בְּהַגּוּף
- 11 אֵינוֹ מְסַפִּיק הַעֲבֹדָה דְּתַפְלָה, וְצָרִיךְ לְהִיטֵב גַּם הַעֲבֹדָה
- 12 דְּתוֹרָה, דְּתוֹרָה נִקְרָאת לָחֶם, וְכֵמוֹ בְּנִשְׁמִיּוֹת הִנֵּה הַלָּחֶם
- 13 פּוֹעֵל חֲזוּק הַכּוֹחוֹת שֶׁהוּא תִקְף הַהֲתַפְּרוּת אֹר וְחִיּוּת
- 14 הַנֶּפֶשׁ בְּאֶבְרֵי הַגּוּף, הִנֵּה כֵּן הוּא בְּרוּחָנוּת, דְּתוֹרָה
- 15 נִקְרָאת לָחֶם וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב "לָכוּ לֶחֶם בְּלֶחֶמִי", דֶּהַתוֹרָה

9 "רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא"כ, וכשם שהאבר
10 הוא כלי אל הכח וחיות הנפש, הנה כן המצות הם כלים
11 לאור אין-סוף ברוך-הוא, והינו דהגם שעל ידי התפלה
12 ממשיכים תוספת גלוי אור אין-סוף בשם הוי', דזהו
13 ריח נוחם להוי', אף זהו בבחינת פנימיות, אבל כדי
14 שימשך אור אין-סוף בכלים בכלים דאצילות, הינו בחיצוניות
15 הכלים, שיהיה נמשך בכלים בכלים שונים עד שימשך
16 גם למטה, הנה המשכה זו הוא על ידי התורה.

קונטרס ב' ניסן ש"ת

1 הוא להם שלמעלה, דעל ידי זה הוא נעשה תקף
2 ההתחברות בנשמות למטה וגם למעלה. דזהו דכתיב
3 "רעיתי – פרנסתי", ואמרו רבותינו ז"ל "ישךאל
4 מפרנסין לאביהן שבשמים", דעל ידי תורה ומצוות
5 ממשיכים גלוי אור אין-סוף במחין ומדות העליונים,
6 דעצמות אור אין-סוף ברוך הוא לאו מכל אינון
7 מדות איהו פלכא, ועל ידי תורה ומצוות ממשיכים
8 גלוי אור אין-סוף בבחינת מדות העליונות, כמאמר

כא. הוא לא מכל המדות האלו כלל (אלא למעלה מהם). כב. 248 מצות ה"עשה" הם 248 אברי המלך (הקדוש ברוך הוא).

ספר השיחות – ה'ש"ת-תש"א בלח"ק

1 צר לי מאד לשבש את הרושם הגדול של קבלת
2 הפנים, מה שעל פי ההלכה ברכנו ברכת שהחינו,
3 ומה גם בימים אלה של חודש אדר שמרבין בהם
4 בשמחה. אך לי כואב הלב מאד על גורלם של אחינו.
5 חורבן הדת וחייהם הקשים והמרים של אחינו בארץ
6 המולדת ובפולין – אינו נותן לי מנוח. לגבי יש בכך
7 משום "אם לא אעלה את חורבן ירושלים על ראש
8 שמחתי"¹⁰. בכל עת ובכל שעה אני זוכר את החיים
9 השבורים של אחינו במדינות האמורות.
10 בני ישראל יש בהם המעלה של "גוי אחד
11 בארץ"¹¹, שענין האחדות הוא שכולם הם דבר אחד.
12 אין אנו יכולים, ובעצם אסור לנו לשכוח את מצבם
13 המר של אחינו במדינות שמעבר לים, ועלינו לעשות
14 כל אשר ביכולת לעזור להם, שיהיה להם כל הדרוש
15 להם במקומם, ולתת להם האפשרות לצאת מאותן
16 ארצות בהן הם נמצאים כיום ולבוא לאותן ארצות
17 בהן יוכלו להסתדר בעזה"י.
18 מהיום הבהיר האמיתי הראשון, כשהשי"ת הביא
19 אותנו למעמד הר סיני ונתן לנו את התורה הקדושה
20 ואמר "אנכי הוי' אלקיך"¹² – נחרת בנפשות בני
21 ישראל האמונה הפשוטה שכל מה שמתרחש אצל
22 יהודי בכל מקום שהוא – הוא בהשגחה פרטית.
23 הרבי הקדוש, הבעל שם טוב נ"ע, אמר, שגם עלה
24 של אילן כשהרוח מהפכת אותו, זה בהשגחה פרטית,
25 לשם כוונה מסוימת של הקב"ה¹³.

26 כתוב¹⁴ "כי כארבע רוחות השמים פרשתי
27 אתכם". יהודים פזורים על פני כל כדור הארץ, וזאת
28 לשם כוונה פנימית. וזה משמעות "גוי אחד בארץ",
29 שכל בני ישראל הם דבר אחד ומוכרחים לעזור אחד
30 לשני בתקופה המרה.

* * *

32 עלינו כולנו לזכור, שחג הפורים הקדוש והמאיר,
33 התרחש בזמן המר הגדול ביותר של מחשבת המן
34 הרשע להרוג ולאבד – היל"ת – ולהשמיד את כל
35 העם היהודי. השי"ת שלח את הישועה בעקבות
36 מסירות נפשם של בני ישראל על שמירת התורה
37 והמצוות. נושאי דגל מסירות הנפש אז היו עשרים
38 ושנים אלף התלמידים שלמדו אצל מרדכי¹⁵.
39 כשנודעו גזירות המרות של המן הרשע, צורר
40 כל היהודים, אמר מרדכי לכ"ב אלף תלמידיו:
41 – ילדים, הצילו גופותיכם מידי הצר הצורר.
42 ענו לו התלמידים:
43 – אתך אנחנו בין לחיים בין למות!
44 מסירות נפש זו הצילה את כלל ישראל, ש"ונהפוך
45 הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"¹⁶.
46 במילים ברורות וקצרות: מסירות נפשם של כ"ב
47 אלף התלמידים הביאה את המן הרשע לתליה.
48 על בני ישראל לחזק את החינוך, לייסד חדרים,
49 ושיבות קטנות ושיבות גדולות ולחזק את הרוח של

(14) זכריה ב, יוד.

(15) אסת"ר ספ"ט.

(16) מגילת אסתר ט, א.

(10) על פי תהלים קלז, ו.

(11) שמואל ב ז, כג.

(12) שמות כ, ב. דברים ה, ו.

(13) ראה ד"ה ע"כ יאמרו המושלים דשנת תרצ"ו ו"היום יום" ע' קה.

והתעסקות לטובת כלל אחינו בני ישראל גם בארץ
 זו.
 הריני פונה בקריאתי אל הצעירים והנוער
 שיבקרו יותר בכל הישיבות המפורסמות שבכאן
 ולחזק את המשמעת לראשי הישיבות והמנהלים,
 ויערכו התעוררות נרחבת ללימוד התורה, שהתורה
 תאיר את הרחוב והבית היהודי.
 * * *
 אני נותן שבח והודיה להשי"ת שהחיינו לזמן הזה.
 והודיה להשי"ת שהחיינו לזמן הזה. יש לי העונג
 לפרסם ההחלטה שנתקבלה באסיפה המיוחדת של
 יחידי סגולה אנ"ש יחיו, שהתקיימה לפני כמה שעות,
 שבבית הכנסת "עונג שבת" תיפתח מחר בעזה"י
 ישיבת "תומכי תמימים ליובאוויטש" באמריקה.
 כתוב¹⁸: "הביטו אל צור חוצבתם". ישעיה הנביא
 שהיה אחד הנביאים החמורים והתקיפים, מכתיר -
 בשם הנבואה של השי"ת - את בני ישראל בתואר
 "צור", לא בן אבן סתם, אלא "צור". מעלת הצור היא
 שיש בה כוח האש, ואש זו מוסתרת כך שאין
 באפשרות המים להכחידה. אבן הצור יכולה להימצא
 הרבה שנים במים והאש הפנימי שבה - שלימה.
 יהודים, בלי הבדל גזע עדה ומסורה, נכתרים
 בתואר "צור", כי כל יהודי, איש ואשה, יש בהם האש
 האלקי, אלא שהזקוקים לאלה שיכולים לגלות את
 אש הצור הפנימי באש של תורה ומצוות ואהבת
 ישראל בגלוי.
 אני מקווה להשי"ת שהרבנים הגאונים, מוסדות
 התורה ותומכי תורה ביראת שמים יחד עם ידידי
 אהובי אנ"ש ה' עליהם יחיו בראש, יבואו לעזרתי
 בהמשכת עבודתי בהרבצת התורה ויראת שמים
 ובעבודת הכלל. ובזכות זה ימלא השי"ת בקשת כלל
 אחינו בני ישראל, שהשי"ת יקל את חבלי משיח
 וישלח את גואל צדק ויקבץ נדחינו מארבע כנפות
 הארץ ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה במהרה
 בימינו אמן.

שיחורת ה'ש"ת

יראת שמים בין התלמידים, וזה יביא את כל
 ה'המנ'נים וכל צוררי ישראל לתליה כפי שהיה בימים
 ההם בזמן הזה.
 * * *
 בהיותי כאן לפני עשר שנים, נפגשתי עם תושבים
 יהודים אמריקאיים שונים, שהיגרו לכאן לפני הרבה
 שנים ממדינות שונות, וכן עם ילידי אמריקה, בני כל
 הגילים, תלמידי ישיבות, אנשי מדע וסוחרים. על
 תקופת ביקורי אז - י"ב אלול תרפ"ט עד כ' תמוז
 תר"ץ - רשומים ביומני קרוב ל-300 דפי התרשמויות
 שונות מחיי יהודי אמריקה בכלל והנוער בפרט.
 בהתוועדות י"ב תמוז ובהתוועדות הפרידה בכ'
 תמוז - תר"ץ - הדגשתי שיהודי אמריקה בכלל
 והנוער התמימותי ביחוד, הם חומר טוב המוכן לקבל
 צורה טובה, הם ברוך-השם החומר הטוב הנכון
 שיכולים לחנך ולהדריך מהם דור ישרים יבורך.
 בטחוני שבמשך עשר השנים - תר"ץ-ת"ש -
 נתעלה בהרבה מצבם של תלמידי הישיבות בפרט
 והנוער בכלל.
 כתוב¹⁷: על שלשה דברים העולם עומד, על
 התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. במשך עשר
 שנים אלו היתה יהדות אמריקה עטרת תפארת
 ישראל בצדקה. אבל הגיע הזמן שיהדות אמריקה
 יתפסו את המקום הנכון גם בתורה ובעבודה.
 יהודי אמריקה צריכים ומוכרחים לעזור לכל
 מוסדות התורה שמעבר לים, והעזרה כעת צריכה
 להיות הרבה יותר חזקה, עזרה שיש בה משום הצלה.
 ואני מבקש עזרה מיוחדת עבור הישיבות שלי בפולין,
 כדי להצילם ולהביאם למקומות מנוחה. ויחד עם כך
 על יהודי אמריקה לעזור לקיום הישיבות הקיימות
 כאן מכבר ולהשתדל ביסוד חדרים וישיבות נוספים
 בארץ זו.
 באתי לכאן בעזה"י להמשיך בחסדי השי"ת את
 עבודתי בהרבצת התורה ויראת שמים ועבודה

אגרות קודש

[אמצע טבת תרפ"ד]

מו"ה ישראל שי

אלו הבלתי חפצים לעשות ולעבוד, וידוע אמרז"ל לפום
גמלא שיחנא, ואם ההשגחה העליונה גזרה עליך כי תמצא
במקום זה בודאי הוא לטובה וביכולתך לעשות שם
ולפעול ישועות בקרב הארץ ההיא. ואשר ע"כ כתוב
בפרטיות מהנעשה אתך עמך ונשוב לדבר אי"ה, ואל יפול
רוחך עליך, והשי"ת יהי בעזרך.

1 ע"י תלמידינו ידידינו רי"ל שי' ראסקין נודעתי
2 ממקום מגורך, אמנם מהנעשה אתך לא ידעתי מאומה,
3 והואיל וכתוב הכל בפרטיות ובארוכה. ורק זאת שמעתי
4 כי הננך מתאונן אשר יחידי אתה בעירך וכו', טענה זו
5 קלושה היא, ואין בה ממש, איננה אלא אחד התירוצי של

אג"ק מוהריי"צ כרך יד

אגרות קודש

ב"ה, ט' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מג' אייר, בו כותב ראשי פרקים מאשר עבר עליו, ואיך שהסתדר עתה, ומסיים
בתמי' מדוע זה כשרצונו לעלות בדרגות בעיני תורה ומצות, נתקל בכמה קישוים, בה בשעה שרואה
בחורים חפשים שחיהם בלי קישוים, בלי יגיעה והשתדלות וכו'.

והמענה על זה נמצא במכתבו עצמו, בתארו הסתדרותו אשר צריך ללמוד המקצוע שלו ג-ד
שנים, ועתה בעבודה מעשית כמו כל פועל אחר בהתאם לידיעותיו, משתכר רק 110 ל"י לחדש, במלות
אחרות, פעולה עצמה אינה מספיקה אלא שזקוקה להכנה מתאימה בלימוד וידיעות, ואז גם הפעולה
משתפרת ומשתלמת בהרבה יותר.

והטעם פשוט, שכלל שיגדל ההישג צריכה להיות ההכנה גדולה יותר ורחבה יותר, וככל שיקטן
ההישג או בענין שאין בו כל הישג, תקטן ההכנה או שאין זקוקים כלל להכנה.

ועל דרך זה בהנוגע לחיים מחוסרי תוכן, אין זקוקים להכנה להם, שהרי כל התענוג שיש בהם,
לאחרי עבור רגע ואינו, ומה פלא שאין זקוק בזה להכנה, ז.א. כל איש אשר יתבונן בעתידו אפילו
לשעה קלה, ישתדל ככל הדרוש בהכנה הכי טובה במשך איזה שנים, כיון שע"ז ישתפרו חיינו בעתיד
הקרוב ובעתיד בכלל פי כו"כ במשך עשירות ועשירות שנים, וכפתגם הקצר והשנון של חכמנו ז"ל,
לפום צערא אגרא, אלא שהאגרא הוא פי כמה של הצער, היגיעה וההשתדלות, ז.א. שבהכפלת היגיעה
והשתדלות מתגדל השכר והתועלת פי כמה וכמה.

תקותי ששורתי המעטות תספיקנה שיתבונן בתוכנם, ולבוא למסקנא האמיתית, שעליו לנצל
השנים האלו ומרץ העלומים והבחרות להכנה הדרושה לכל עתידו, בכדי שיהי מאושר הן בגשמיות
והן ברוחניות, ורק דרך אחת מובילה לזה, הכנה נפשית לימוד תורתנו תורת חיים וקיום מצותי
עליהן נאמר וחי בהם, שזהו קיום הבקשה העדוד והציווי: ובחרת בחיים, בחיים אמיתים ומאושרים
בעולמנו גם זה.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

פרק שלישי משנה א

עֲקָבִיָּא בֶּן מִחֶלְלָאֵל אוֹמֵר, הִסְתַּכַּל בְּשָׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין אֶתָּה בָּא לְיַד עֲבִירָה. דַּע, מֵאֵין בָּאתָ, וְלֵאן אֶתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֶתָּה עֹתִיד לֵיתֵן דִּין וְחֻשְׁבוֹן. מֵאֵין בָּאתָ, מִפְּסָפָה סְרוּחָה, וְלֵאן אֶתָּה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֶפֶר רַמָּה וְתוֹלָעָה. וְלִפְנֵי מִי אֶתָּה עֹתִיד לֵיתֵן דִּין וְחֻשְׁבוֹן, לִפְנֵי מַלְכֵּי הַמַּלְכִּים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא:

הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה

דרך נוספת - על-פי חסידות - לבאר פסקה זו (כענין בפני עצמו):

בהסבר המושג "עבירה" מבואר בחסידות שזהו על-דרך "העברה" מרשות לרשות. כשאדם עובר על רצון ה', הרי הוא "מעביר" את מה שהיה קודם לכן ברשות הקדושה [=רשות-היחיד, "יחידו של עולם" - הקב"ה] לרשות הסטרא-אחרא [=רשות הרבים, שכן הסטרא-אחרא הוא מקום של פירוד וריבוי]. כדי למנוע אפשרות של "עבירה" כזו, על האדם להיות חדור בענין "אחדות השם" - שאין עוד "רשות" מלבד רשותו של הקב"ה ("אין עוד מלבדו"). זהו אפוא תוכן דברי המשנה - "הסתכל בשלושה דברים": מבואר בכמה מקומות ששלימות האחדות היא דוקא במספר שלוש.

יחיד (מספר אחד) אינו מבטא אחדות משום שכל עוד אין מציאות שנייה, אחדותו (של היחיד) טרם הועמדה במבחן ואי-אפשר לכנותה עדיין - "אחדות".

כשיש שני דברים המנגדים זה לזה, בוודאי שאין להחשיב זאת לאחדות.

אחדות אמיתית היא כאשר יש שני דברים שונים ונפרדים זה מזה ובכל-זאת שניהם מסכימים זה לזה ושרויים באחדות זה עם זה. החיבור והצירוף בין שני הדברים הוא מציאות חדשה, מציאות שלישית. נמצא כי דוקא המספר שלוש מבטא אחדות באופן השלם ביותר.

בדומה לכך אנו מוצאים בענין "שני כתובים המכחישים זה את זה - עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". כלומר, ההסכמה בין שני הכתובים נפעלת על ידי "כתוב שליש" המכריע ביניהם.

כך גם לגבי בריאת העולם: ביום הראשון נאמר "יום אחד" שכן אז היה הקב"ה "יחיד בעולמו". ביום השני לא נאמר "כי טוב" לפי שבו נבראה המחלוקת. דוקא ביום השלישי נאמר פעמיים "כי טוב", כי המספר שלוש שולל מחלוקת ופועל אחדות.

זאת אפוא כוונת משנתנו - "הסתכל בשלושה דברים": כאשר מתבוננים בכל שלושת הדברים - רואים ומבינים כי מציאות העולם אינה סותרת למציאות ה', אלא להיפך, "בארץ מתחת" נרגש ש"אין עוד" (מלבדו יתברך) - אזי, "אין אתה בא לידי עבירה".

לאחר דברי המשנה "הסתכל בשלושה דברים", מפרטת המשנה את שלושת הדברים - "דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון".

נשאלת השאלה: "מניינא למה לי?"¹, לשם מה צריך להודיע מראש את מספר הדברים? ואף אם נאמר כי יש חשיבות בידיעת המספר - הלוא המשנה עצמה מפרטת ומונה את הדברים שבהם צריך להסתכל והכל רואים כי שלשה הם!

אחד הביאורים הוא:

אמירת המשנה "הסתכל בשלושה דברים" היא ענין העומד בפני עצמו גם בלי הפירוט שבהמשך. כלומר, באומרה "הסתכל בשלושה דברים" רומזת המשנה לשלושה דברים יסודיים, שעל-ידי הסתכלות בהם - "אין אתה בא לידי עבירה".

מה הם שלושת הדברים?

ההתבוננות הראשונה צריכה להיות במאמר רז"ל², "אני נבראתי לשמש את קוני". בשלב ראשון אנו רואים רק שני "דברים": א) האדם ("אני"), ב) הקב"ה ("קוני"). אומרת לנו משנתנו כי אין די בהתבוננות בשני דברים אלה ומוכרחים ל"הסתכל בשלושה דברים". דהיינו, בנוסף על מציאות האדם ומציאות הקב"ה עליו להתבונן גם במציאות העולם אשר נברא על-ידי הקב"ה כדי שבו ועל-ידו יעבוד האדם את הקב"ה ("לשמש את קוני").

תכלית בריאת העולם וירידת הנשמה למטה, בעולם הזה התחתון, היא להשלים את הכוונה האלוהית - "נתאווה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"³. יהודי בעבודתו מזכך את הגוף והנפש הבהמית וגם את חומרות העולם ועל-ידי זה הוא עושה לקב"ה "דירה".

על כן נחוצה הסתכלות ב"שלושה דברים": לא מספיק שהאדם עושה את גופו הגשמי ("אני") "דירה" לקב"ה; עליו לעשות גם מהעולם הזה התחתון "דירה" לו יתברך.

ומזה שלמען מטרה זו - העבודה של עשיית דירה לו יתברך בתחתונים - כדאית היתה ירידת הנשמה למטה⁴, למדים אנו את גודל המעלה שב"ירידה" זו, עד כדי כך, שגם הנשמה עצמה מתעלית על ידי גילוי "עצמות" הקב"ה ("דירה לו יתברך"), ו"עליה" זו מונעת ממנה את האפשרות של עשיית חטא - "אין אתה בא לידי עבירה"!

(ספרי השיחות ה'תשמ"ט)

(ספרי השיחות ה'תנש"א, כרך ב)

1. לשון הש"ס שבת עג, ב. ועוד. 2. קידושין פב, ב. 3. ראה תניא פרק לו. מדרש-תנחומא נשא טז. 4. "כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל" (תניא פרק לז).

פרשת אחרי

טז * וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני-יהוה וימתו: ^א ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיד ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת: ^ב בזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בין-בקר לחטאת ואיל לעלה: ^ג כתנת-בד קדש ילבש ומכנס-בד יהיו על-בשרו ובאבנט בד יחגור ובמזנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: ^ד ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: ^ה והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: ^ו ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ^ז ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: ^ח והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: ^ט והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: ^י והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו: ^{יא} (ישראל) יב ולקח מלא-המחבתה גחלי-אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קמרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: ^{יג} ונתן את-הקמרת על-האש לפני יהוה וכסה: ^{יד} ענן הקמרת את-הכפרת אשר על-העדות ולא ימות: ^{טו} ולקח מדם הפר והזה באצבעו על-פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע-פעמים מן-הדם באצבעו: ^{טז} ושחט את-שעיר החטאת אשר לעם והביא את-דמו אל-מבית לפרכת ועשה

את-דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על-הכפרת ולפני הכפרת: ^א וכפר על-הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל-חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: ^ב וכל-אדם לא-יהיה: ^ג באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד-צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל-קהל ישראל: ^ד ויצא אל-המזבח אשר לפני-יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על-קרנות המזבח סביב: ^ה והזה עליו מן-הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: ^ו וכלה מכפר את-הקדש ואת-אהל מועד ואת-המזבח והקריב את-השעיר החי: ^ז וסמך אהרן את-שתי כתיב ידו קרי ידיו על-ראש השעיר החי והתודה עליו את-כל-עונת בני ישראל ואת-כל-פשעיהם לכל-חטאתם ונתן אתם על-ראש השעיר ושלח ביד-איש עתי המדברה: ^ח ונשא השעיר עליו את-כל-עונתם אל-ארץ גזרה ושלח את-השעיר במדבר: ^ט ובא אהרן אל-אהל מועד ופשט את-בגדי הבד אשר לבש בבאו אל-הקדש והניחם שם: ^י ורחץ את-בשרו במים במקום קדוש ולבש את-בגדיו ויצא ועשה את-עלתו ואת-עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חז"ל ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' (טז, א)

מספר בחסידות שבני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד נעלית בקרבנותם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, וכאז ל"כלות הנפש" ממש, ש"נצאה נשמתם. ובכ"ז באה התורה - 'אחרי מות' - עם ציונים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, עדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני כה ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה:

פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֹלֶב לָרִיחַ נִיחַח
לַיהוָה: וְלֹא-יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת-זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירָם
אֲשֶׁר הֵם זָנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה-זֹאת
לָהֶם לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קטורי שיחות ח"ג ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טז, א)
יש להקשות מהו כפל הלשון - 'אחרי מות . . וימתו'?
ויש לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני
אהרן: בני אהרן התעלו לדרגא נעלית מאד, שהביאה אותם
לקרבה ואהבה עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות
הנפש, ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון
הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקקו ויתקרבו
אל הקב"ה, אך יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויהפכו
אותו לדירה לקב"ה. על פי זה מובנת הכפילות בפסוק, מות
שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבכם לפני ה' וימתו',
ה'ימתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד
שיצאה נשמתם.

שלישי ח ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל
ומן-הגֵּר אֲשֶׁר-יִגְוֹר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר-יַעֲלֶה עִלָּה
אוֹ-זִבְחִי: וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ
לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה וּנְכַרַּת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוּי:
וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הֹגֵר בְּתוֹכְכֶם
אֲשֶׁר יֹאכַל כֹּלֶם וְנָתַתִּי פָנָי בַּנֶּפֶשׁ הַאֲכֵלָת
אֶת-הָדָם וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקִּרְבִּי עִמָּה: כִּי נֶפֶשׁ
הַבָּשָׂר בָּדָם הוּא וְאֲנִי נָתַתִּיו לָכֶם עַל-הַמִּזְבֵּחַ
לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי-הָדָם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר:
יְעֲלִיפוּ אִמְרַתִּי לְבַנִּי יִשְׂרָאֵל כֹּל-נֶפֶשׁ מִכֶּם
לֹא-תֹאכַל דָּם וְהֹגֵר הֹגֵר בְּתוֹכְכֶם לֹא-יֹאכַל
דָּם: וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הֹגֵר
בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל
וְשָׁפַךְ אֶת-דָּמוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר: כִּי-נֶפֶשׁ כֹּל-
בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבַנִּי יִשְׂרָאֵל דָּם
כֹּל-בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כֹּל-בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא
כֹּל-אֲכָלְיוֹ יִכְרַת: וְכֹל-נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל גְּבִלָה
וּטְרֵפָה בְּאֹזֶרָה וּבִגְדֵי וּכְפָס בְּגָדָיו וְרֹחֵץ בְּמִים

וְהִמְשַׁלַּח אֶת-הַשְּׂעִיר לַעֲזָאוֹל יִכְבֶּם בְּגָדָיו
וְרֹחֵץ אֶת-בִּשְׂרוֹ בְּמִים וְאַחֲרֵי-כֵן יָבֹא אֶל-
הַמִּחְנֶה: וְאֵת פֶּר הַחֲטָאת וְאֵת שְׂעִיר
הַחֲטָאת אֲשֶׁר הוּבֵא אֶת-דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ
יֹצֵיא אֶל-מִחוּץ לַמִּחְנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת-עֲרֹתָם
וְאֶת-בִּשְׂרָם וְאֶת-פְּרָשָׁם: וְהִשְׂרַף אֹתָם יִכְבֶּם
בְּגָדָיו וְרֹחֵץ אֶת-בִּשְׂרוֹ בְּמִים וְאַחֲרֵי-כֵן יָבֹא
אֶל-הַמִּחְנֶה: וְהִיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנֶנּוּ אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם
וְכֹל-מִלֹּאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֹזֶרָה וְהַגֵּר הֹגֵר
בְּתוֹכְכֶם: כִּי-בָיִים הִזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר
אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ:
שֶׁבֶת שְׁבֵתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת-
נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: וְכַפֵּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר-
יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת-יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת
אֲבִיו וְלִבְשֵׁ אֶת-בְּגָדֵי הַכֹּדֶשׁ בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: וְכַפֵּר
אֶת-מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת-הַמִּזְבֵּחַ
יִכְפֹּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל-כָּל-עַם הַקָּהָל יִכְפֹּר:
וְהִיְתָה-זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִכָּל-חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: פ יז וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל-
כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-
צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר יִשְׁחָט שׂוֹר אוֹ-כֶשֶׂב אוֹ-עֵז בַּמִּחְנֶה אוֹ
אֲשֶׁר יִשְׁחָט מִחוּץ לַמִּחְנֶה: וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי
מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ
וּנְכַרַּת הָאִישׁ הַהוּא מִקִּרְבִּי עִמּוֹ: ה לְמַעַן אֲשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים
עַל-פְּנֵי הַשְּׂדֶה וְהִבִּיאֵם לַיהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד אֶל-הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה
אוֹתָם: וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת-הָדָם עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה

כא ומזרעך לא-תתן להעביר למלך ולא תחלל
את-שם אלהיך אני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התעודות תשמ"ז ח"ג ע

(196

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טו, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית
הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם"
(לאחר חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל
משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח,
והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם.
ועל דרך זה בענינו, הרמז שבכתוב, ארבע מאות ועשר -
רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם
ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר
השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

רביעי כ ואת-זכר לא תשכב משכבי אשה
תועבה הוא: כ ובכל-בהמה לא-תתן שכבתך
למאנה-בה ואשה לא-תעמד לפני בהמה
לרבעה תבל הוא: כ אל-תמאז בכל-אלה פי
בכל-אלה נמאז הגוים אשר-אני משלח
מפניכם: כ ותמאז הארץ ואפקד עונה עליה
ותקא הארץ את-ישוביה: כ ושמרתם אתם
את-חקתי ואת-משפטי ולא תעשו מכל
התועבת האלה האזרח והגר הגר בתוכם:
כ פי את-כל-התועבת האל עשו אנשי-הארץ
אשר לפניכם ותמאז הארץ: כ ולא-תקיא
הארץ אתכם בטמאכם אתה פאשר קאה
את-הגוי אשר לפניכם: כ פי כל-אשר יעשה
מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשת
מקרב עמם: כ ושמרתם את-משמרותי לבלתי
עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם
ולא תמאז בהם אני יהוה אלהיכם: פפפ

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"י סימן.

פרשת קדושים

יט וידבר יהוה אלימשה לאמר: כ דבר אל-

וממא עד-הערב ומהר: כ ואם לא יכבם ובשרו
לא ירחץ ונשא עונו: פ יח וידבר יהוה
אלימשה לאמר: כ דבר אל-בני ישראל ואמרת
אלהם אני יהוה אלהיכם: כ כמעשה ארץ-
מצרים אשר ישבתם-בה לא תעשו וכמעשה
ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא
תעשו ובחקתיהם לא תלכו: כ את-משפטי
תעשו ואת-חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה
אלהיכם: ה ושמרתם את-חקתי ואת-משפטי
אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ס
ואיש איש אל-פל-שאר בשרו לא תקרבו
לגלות ערוה אני יהוה: ס ערות אביך וערות
אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה: ס
ה ערות אשת-אביך לא תגלה ערות אביך
הוא: ס ערות אחותך בת-אביך או בת-אמך
מולדת פית או מולדת חוץ לא תגלה
ערוה: ס ערות בת-בגד או בת-בתך לא
תגלה ערוה: פי ערות הנדה: ס ערות
בת-אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא לא
תגלה ערותה: ס ערות אחות-אביך לא
תגלה שאר אביך הוא: ס ערות אחות-אמך
לא תגלה פי-שאר אמך הוא: ס ערות
אחיר-אביך לא תגלה אל-אשתו לא תקרב
ידך: הוא: ס ערות בלתי לא תגלה אשת
בגד הוא לא תגלה ערותה: ס ערות אשת-
אחיד לא תגלה ערות אחיד הוא: ס ערות
אשה ובתה לא תגלה את-בת-בנה ואת-בת-
בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנדה ומה
הוא: ה ואשה אל-אחותה לא תקח לצרר לגלות
ערוה עליה פתייה: כ ואל-אשה בגדת
טמאתה לא תקרב לגלות ערותה: כ ואל-אשת
עמיתך לא-תתן שכבתך לזרע לטמאה-בה:

כְּלִיעַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים קְדָשִׁים
תְּהִי כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ג אִישׁ אָמַר
וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ה אֶל־תִּפְגְּנוּ אֶל־הָאֱלֹלִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה
לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ה וְכִי תִזְבְּחוּ
זִבְחַ שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: ו בְּיוֹם
זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמְחֶרֶת וְהַנּוֹתֵר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי
בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ז וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצֶה: ח וְאָכְלוּ עֹנֵי יִשְׂרָאֵל
קָדֹשׁ יְהוָה חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ:
ט וּבְקִצְרֵכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת
שָׂדֶךְ לַקָּצֵר וְלִקְטַת קִצִּירֶךָ לֹא תִלְקֹט: י וּבְרִמּוֹךְ
לֹא תַעֲוִלֵּל וּפְרֹט בְּרִמּוֹךְ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וְלַגֵּר
תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יא לֹא תִגְנוּבוּ
וְלֹא־תִכְחֲשׂוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: יב וְלֹא־
תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקֹר וְחָלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ
אֲנִי יְהוָה: יג לֹא־תַעֲשֶׂשׁ אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגּוֹל
לֹא־תִלִּין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר: יד לֹא־
תִקַּלֵּל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וּיְרֹאֲתָ
מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 124)

וְנֹשָׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֹנֵתָם אֶל אֶרֶץ גִּזְרָה . . . בְּיוֹם
הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם (טו, כב-ל)
שְׁעִיר הַמִּשְׁלַח מְכַפֵּר עַל הַעֲבֹרוֹת הַקְּלוֹת, גַּם אִם הָאָדָם
עָצָמוּ לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה (לְדַעַת הַרְמֵב"ם). וְאֵלּוּ עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם
הַכִּפּוּר מְכַפֵּר רַק אִם הָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה. וְהַחֲלוּק בִּינִיָּהם,
כִּפְּרַת שְׁעִיר הַמִּשְׁלַח הִיא עַל הַעֲבֹרוֹת עֲצָמָן, לָכֵן לֹא
זְקוּקִים לְתִשְׁבּוּת הָאָדָם. אֲךָ כִּפְּרַת יוֹם כִּפּוּר הִיא עַל הָאָדָם,
וְלָכֵן אִם הָאָדָם מִתְּנַגֵּד לְכִפְּרָה זֹאת, וְאֵינּוּ שׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה, לֹא
מוֹעִילָה כִּפְּרַת יוֹם כִּפּוּר.

חמישי טו לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא־תִשָּׂא בְּנִידֹל
וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גֵדוֹל בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:
טו לֹא־תִלְךָ רֵכִיל בְּעַמִּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רֵעֶךָ
אֲנִי יְהוָה: יז לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכַח
תוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חָטָא:

יח לֹא־תִקֹּם וְלֹא־תִטּוֹל אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֶּתָּ
לְרֵעֶךָ כַּמּוֹד אֲנִי יְהוָה: יט אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ
בְּהִמָּתְךָ לֹא־תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שָׂדֶךְ לֹא־תִזְרַע
כְּלָאִים וּבְגֵד כְּלָאִים שְׁעִטְנוּ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:
כ וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהָ שִׁכְבַת־זֶרַע וְהוּא
שֹׁפֵחַ נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהַפִּדָה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ
חַפְּשָׁה לֹא נִתְּנָה בְּקִרְתָּ תִּהְיֶה לֹא יוֹמְתוֹ
כִּי־לֹא חַפְּשָׁה: כא וְהָבִיֹא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם: כב וְכִפֹּר עָלָיו הַפֹּהֵן
בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: כג וְכִי־תִבְאוּ
אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתְם כְּלִיעֵץ מֵאָכַל וְעַרְלַתְם
עַרְלַתוֹ אֶת־פְּרִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרִלִּים
לֹא יֹאכַל: כד וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כְּלִפְרִי
קָדֹשׁ הַלּוּלִים לַיהוָה: כה וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית
תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם תִּבּוֹאֲתוּ אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כו לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא
תִנְחֲשׂוּ וְלֹא תַעֲוִנוּ: כז לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם
וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זִקְנְךָ: כח וְשִׂרְט לְנֶפֶשׁ לֹא
תִתְּנוּ בִּבְשָׂרְכֶם וְכִתְכַת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם
אֲנִי יְהוָה: כט אֶל־תִּחְלַל אֶת־בֵּיתְךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־
תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה: ל אֶת־שִׁבְתִּי
תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: לא אֶל־תִּפְגְּנוּ
אֶל־הָאֲבֹת וְאֶל־הַיָּדְעָנִים אֶל־תִּבְקְשׂוּ לְטִמְאָה
בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לב מִפְּנֵי שִׁיבָה תִקּוּם
וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי

החומש)

וְזָרַק הַפֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר
הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה (יז, ו)
הַדָּם וְהַחֵלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׁמוּשׁ, מְלַבֵּד עֲלֵיתָם לְקַדֵּן
לַיהוָה בְּמִזְבֵּחַ. בְּאוֹר הַעֲנָן בְּעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא: הַחֵלֶב מְסַמֵּל אֶת
כַּחַת הַתַּעֲנוּג שֶׁבָּאֲדָם, וְהַדָּם מְסַמֵּל אֶת הַלֵּהט וְהַהִתְלַהֲבוּת
שֶׁבוֹ. הַיָּצֵר הָרַע יְכוּל לְטַעַן כְּלָפֵי הָאָדָם, אֵין סֶפֶק שֶׁצָּרִיךְ
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַתַּעֲנוּג וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבָּאֲדָם לְדַבְּרִים

מחולל", דלכאורה, 'למאי נפקא מינה? אלא ללמדך, שיש לקיים את המצוות הקשורות בצניעות באופן כזה שהאדם רוצה בכך מצד עצמו, "אי אפשי".

שביעי ה' ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם: כ' כִּי-אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלֵל דָּמִיו בּוֹ: י' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת-אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת-אִשְׁתּוֹ רֵעֵהוּ מוֹת-יוּמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת: י"א וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשָּׁבֵב אֶת-אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו גָּלָה מוֹת-יוּמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: י"ב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשָּׁבֵב אֶת-כַּלְתּוֹ מוֹת יוּמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבֵל עֲשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם: י"ג וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשָּׁבֵב אֶת-זִכְרֵי מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עֲשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: י"ד וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה וְאֶת-אִמָּהּ זָמָה הוּא בְּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהִין וְלֹא-תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם: י"ה וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שִׁכְבָּתוֹ בְּבַחֲמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת-הַבַּחֲמָה תַּהַרְגוּ: י"ו וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בַּחֲמָה לְרַבֵּעָה אֹתָהּ וְהִרְגַּת אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַבַּחֲמָה מוֹת יוּמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: י"ז וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אֶחָתָו בֶּת-אָבִיו אוֹ-בֶת-אִמּוֹ וּרְאָה אֶת-עֲרוּתָהּ וְהִיא-תִּרְאָה אֶת-עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֶחָתָו גָּלָה עוֹנוֹ יִשָּׂא: י"ח וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִשָּׁבֵב אֶת-אִשָּׁה דֹּזָה וְגָלָה אֶת-עֲרוּתָהּ אֶת-מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גָּלָתָה אֶת-מִקְוֶה דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם: י"ט וְעֲרוֹת אֶחָתָו אִמּוֹ וְאֶחָתָו אָבִיו לֹא תִגְלָה כִּי אֶת-שְׂאֵרוֹ הַעֲרָה עוֹנָם יִשָּׂאוּ: כ' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשָּׁבֵב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גָּלָה חֲטָאָם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ: כ"א וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשְׁתּוֹ אֶחָיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אֶחָיו גָּלָה עֲרִירִים יִהְיוּ: כ"ב וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-כָּל-חֻקֹּתִי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטִי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִקִּיאוּ אֹתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר

שְׁבַקְדָּשָׁה, אֲךָ מִתֵּר גַּם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִנְיֵי רְשׁוּת, וְעִנְיֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. עַל כֵּן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, אֵת הַדָּם וְהַחֲלָב חִיבִים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ - אֵת הַתַּעֲנוּג וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבָּאֵדָם יֵשׁ לְשֹׁמֵר אֲךָ וְרַק לְדֹרִיִּים שְׁבַקְדָּשָׁה, וְלֹא לְשׁוֹם מִטְרָה אַחֶרֶת.

ששי כ' וְכִי-יִגְוֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: כ"א בְּאֶזְרַח מִמֶּנּוּ יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַחֲבַת לוֹ כְּמוֹד כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ"ב לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה: כ"ג מֵאֲנִי צֶדֶק אֲבִיִּר צֶדֶק אֵיפֶת צֶדֶק וְחֵין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: כ"ד וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-כָּל-חֻקֹּתִי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטִי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: כ"ה וְיִדְבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כ"ו וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לְמִלְדָּה מוֹת יוּמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בְּאָבִיו: כ"ז וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת-כָּפְנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקְרַב עַמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמִלְדָּה לְמַעַן טַמֵּא אֶת-מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת-שֵׁם קֹדְשִׁי: כ"ח וְאִם הָעַלְם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת-עֵינֵיהֶם מִן-הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזְרְעוֹ לְמִלְדָּה לְבִלְתִּי הָמוּת אֹתוֹ: כ"ט וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת-כָּפְנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת | כָּל-הַזִּנִּים אַחֲרָיו לְזָנוֹת אַחֲרֵי הַמִּלְדָּה מִקְרַב עַמָּם: ל' וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֶל-הָאֵבֶת וְאֶל-הַיָּדְעָנִים לְזָנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת-כָּפְנֵי בְּנַפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקְרַב עַמּוֹ: וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (20 קוטי שיחות ח עמ' 130)

אפשי, ומה אעשה שאבי שבשמים גור עלי (רש"י, כ, כו) כתב הרמב"ם, שהדברים אמורים רק בחקים (כגון חזיר וכלאים), אבל בדבר שהוא רע גם מצד השכל (כגון גנבה ורציחה) יש לומר "אי אפשי". ולפי זה אפשר לבאר מה שאמרנו ב"ל" "אלמלי לא נתנה תורה, היינו למדים צניעות

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקטוי שיחות ז"ה ע' 45, ע"9 ביאורי החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שלושה לשון הרע הורגת: "האומר והמקבלו וזה שאומר עליו" (רב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר עליו", והרי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר: תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן נסתרים. ולכן, כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו ומעשיו הרעים של אדם שלישי - הם גורמים בכך שתכונות אלו יבואו לידי גלוי, ובכך נגרם לו נזק.

מפטיר ב' והבדלתם בין הבהמה והחיה לטמא ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא: ויהייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן העמים להיות לי: ואיש או-אשה ביהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם: פפפ

אתם דמיהם בם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~

בזמן שקוראים ולומדים פרשיות "אחרי-קדושים", יש בהן הוראה בחיים לכל אדם מישראל - מבצלי מדרגה גבוהה, שלא יאמרו די להתעלות בעבודתם; ולא להרחיקים מאד מדרגה זו, שאל יפלו ברוחם שלא יוכלו לעלות בקודש כל-כך וישארו במדרגתם המתונה, אלא שגם הם יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין-ערוף, ועד לדרגה ש"קדושתו למעלה" - (היא) מקדושתכם - כפרוש הידוע בזה,

ועל-דרך הפירוש, דע מה למעלה ממך. פירוש: דע, כל מה שלמעלה - הכל הוא ממך.

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זח"ב סימן.

אני מביא אתכם שמה לשבת בה: ב' ולא תלכו בחקת הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי את-כל-אלה עשו ואקץ בם: כ' ואמר לכם אתם תירשו את-אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר-הבדלתי אתכם מן-העמים: כ" והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמא ובין-העוף הטמא לטהר ולא-תשקצו את-נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא: כ" והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי: כ" ואיש או-אשה ביהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם: פפפ

♦ ♦ ♦

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיוכו ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מכבוד לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאח, ויתרום, ויתנשא, ויתחדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא ברין הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו

אמן: אמן

♦ ♦ ♦

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עץ-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארך ימים בימיה, בשמאלה עשר ובבור. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחויז. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֵּאמָרִים בְּאוֹת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

(ז) כְּבִנְי כְּשִׁיִּים אַתֶּם לִי, כְּמוֹ בְּנֵי כוֹשִׁיִּים שֶׁהֵם עֲבָדִים לְאֲדוֹנֵיהֶם עֲבָדוֹת עוֹלָם, בֶּן אֶתֶם עֲבָדִים לִי כָּל יְמֵי עוֹלָם. הֲלֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הָעֵלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁתֵּי הָעֵלִיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים, לָכֵן אַתֶּם לִי לְעֲבָדִים. וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְּתוֹר וְאַרְם מִקִּיר, וְכִי אֵעֲלֶה אֶת הַפְּלִשְׁתִּים שְׁמוֹצָאָם מִכַּפְּתוֹר וְגָלוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים לְמִקְוֹמוֹת אֲחֵרִים, וְכִי אֵעֲלֶה אֶתְכֶם מִמִּקְוֵם גְּלוּתְכֶם. וְאַרְם מִקִּיר, וְכִשְׁבָּא מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְהִגְלָה אֶת אֲרָם לְ"קִיר" (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמִלְכִּי־בֵרֶשֶׁת טו, טז), וְכִי אֵעֲלֶה אֶתְכֶם מִשָּׁם. וְרָצָה לִזְמֶר, הוֹאִיל וְלֹא עָשִׂיתִי וְלֹא אֵעֲשֶׂה לְאַפָּה אֲחֵרָה כִּפִּי שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּכֶם, לָכֵן קְנוִיִּים אַתֶּם לִי לְעֲבָדִים. (ח) בְּמִמְלָכָה הַחֲטָאָה, הִיא הַמְּלָכּוֹת שֶׁל אֲפָרִים. אֶת בֵּית יַעֲקֹב, אֶת הַמֶּלֶךְ הָעָם לֹא אֲשַׁמֵּיד לְעַמִּי, אֲלֵא אֶת הַמְּלָכּוֹת בְּלִבֵּר אֲשַׁמֵּיד. (ט) וְהִנְעוּתִי, מִלְשׁוֹן הַנֶּגֶה וְנִדְוֵר. בְּכַבְּרָה, מִיֵּן נֶפֶשׁ לְהַפְרֹת עֵפֶר וְסִלְת מִנְּרִי הַחֲטָה. וְלֹא יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ, שְׁנִיגִירִי הַחֲטָה הַטּוֹבִים וְכֵן צָרוֹר שְׁהוּא עֵבֶה מִנְּקִבֵי הַכְּבָרָה אֵינֶם נוֹפְלִים לָאֶרֶץ. בֶּן יִתְנוּעֵנוּ יִשְׂרָאֵל וְיִסְלְטוּ בְּכָל הַגּוֹיִם, וְלֹא יִפּוֹל לָאֶרֶץ אֲלֵא חֲטָאִים שֶׁבָּהֶם הַדּוֹמִים לְעֵפֶר וְלִפְסִלְת. (י) לֹא תִגִּישׁ, לֹא תִתְקַרֵּב. וְתִקְדִּים, וְלֹא תִמְהַר. בְּעֲדִינוּ, בְּעֵד מַעֲשִׂינוּ, שֶׁהֵם

עטרת מרים

ז הָלֹא כְּבִנְי כְּשִׁיִּים תִּמְדֵּר עַל יְדֵי שְׁחֵרוֹת עוֹרֶם, בֶּן אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתַּגְּלוּ וְתִתְעַרְבוּ בֵּין הָעַמִּים, תִּמְדֵּר תִּהְיֶה נְקִיָּה, כִּי אַתֶּם לִי נֶאֱמַר יְהוָה וְהִרְאִיתִי לָהּ הָלֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל אַחֵר יָמִים רַבִּים שֶׁל גְּלוּת וְשִׁעְבֹד, הָעֵלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִכַּפְּתוֹר וְנִדְוֵר בְּשִׁמּוֹ וּבְחֹסֶם, וּפְלִשְׁתִּיִּים

וְכִי הָעֵלִיתִי אֶתְכֶם מִכַּפְּתוֹר וְאַרְם מִקִּיר בְּחֵמָה? הֲלֹא בְּגוֹתְכֶם יִתְעַרְבוּ עִם הָעַמִּים וְיִתְפַּלְטוּ בְּתוֹכָם: ח הִנֵּה עֵינִי | אֲדֹנִי יְהוָה בְּמִמְלָכָה הַחֲטָאָה מְלָכּוֹת אֲפָרִים וְהַשְׁמִדְתִּי אֹתָהּ אֶת הַמְּלָכּוֹת מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֶם כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשַׁמֵּיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב אֶת הַמֶּלֶךְ הָעָם שֶׁל אֲפָרִים, הֵנָּה שְׁעִנְשׁוּ, וְהִיא תִּמְדֵּר בֵּית יַעֲקֹב נְקִיָּה בֶּן הַגּוֹיִם נֶאֱמַר יְהוָה: ט כִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי מִצְוֶה וְהִנְעוּתִי לְהַנְלֹתָם וְלַחֲנִיעָם בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר יִנְוֶל מִה שְׁמֵנִפִּים בְּכַבְּרָה לְהַפִּיל הָעֵפֶר, בֶּן יִשְׂרָאֵל יִתְנוּעֵנוּ וְיִסְלְטוּ בְּכָל הַגּוֹיִם וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר הַנְּרַעֲנִים מִלֵּאִים מִקְּבֹה, הֵם הַצְדִּיקִים הַמְּלָאִים בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת, לֹא יִפּוֹל אֶרֶץ וְיִשְׁאָרוּ בְּאִמְרוֹתָם: י בְּחֵרֵב יָמוּתוּ

הפטרת אחריימות לקריאה בציבור

ולשמו"ת עמוס פרק ט

ט ז הָלֹא כְּבִנְי כְּשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר יְהוָה הָלֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הָעֵלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְּתוֹר וְאַרְם מִקִּיר: ח הִנֵּה עֵינִי | אֲדֹנִי יְהוָה בְּמִמְלָכָה הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֶם כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשַׁמֵּיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נֶאֱמַר יְהוָה: ט כִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי מִצְוֶה וְהִנְעוּתִי בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר יִנְוֶל בְּכַבְּרָה וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ: י בְּחֵרֵב יָמוּתוּ כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמִרִים לֹא־תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בְּעֲדִינוּ הָרָעָה:

שי למורא

אומרים מקרה הוא בעולם. **יא** ביום ההוא, ביום הגאולה. את סבת דויד, את מלכות דוד. ונקראת "סבה" כי היא סוככת על העם. הנפלת, אשר נפלה והשפלה בזמן הגלות. ונדרתי את פרציהן, שלא יהיה מלך אחר על שבטים אחרים, שלא תהיה שום פרצה במלכות בית דוד. ותרסתיו

אקים, תהרסה שהיתה במלכות בית דוד כל ימי הגלות שלא מלכו כלל, הרי אז אקים אותה. בימי עולם, כמו שהיתה מאז בימי דוד עצמו. **יב** למען יירשו וגו', הפסוק כמו הפסוק, "למען יירשו אשר נקרא שמי עליהם, את שארית אדם וכל אויביהם הגוים". **יג** ונגש חורש בקצצר, כלומר, תבואה תצמח, ויהיו עוסקים בקצירה עד זמן החרושה, ותחורש ותקוצר ויגשו זה בזה. ודרך ענבים במושד הדרע, ויהיו עוסקים בדרבית הענבים עד הוריעה. והטיפו ההרים עסים, רבוי צמיחת ענבים ושאר הפרות, כאלו יזוב מההרים ויו טוב ומחוק ושאר משקים של פרות. עסים, ענן כתישה וסחיטת פרות. מלישון "ועשותם רשעים" (מלאכי ג, כא). תתמוגגנה, על דרך משל, כאלו הנבעות נמנו ונמסו מרובי החלב שזב עליהן מן הצאן. ואף על פי שלא נזכר החלב בפסוק, כך היא הכוונה, בדרך המקרא לקצר במקום המוכן מאליו או במקום אחר, וכן נאמר "טיפו ההרים

עסים ותבעות תלכנה חלב" (יזאד ל, יד) וישבתי, אעמיד בהשקט ומרגוע. כמו "בשובה ונחת תושעון" (ישעיה לט, י). את שבות עמי, את בני השבי של בני עמי ישראל. נשמות, שהיו שוממות בזמן הגלות. ושתו את יינם, כלומר, שלא יהיה וגיעם לריק, ולא יבואו אויבים עליהם. **טו** ונטעתים, אני אטעם, בעץ הנטוע היטב, שלא יזוז ממקומו, כלומר, שלא יגלו עוד מארצם. אמר ה' אליהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

עטרת מרים

כל חטאי עמי האמרים לא תגיש לא תתקרב ותקדים ולא ימהר לבוא בעדינו הרעה להעניש אותנו כי הכל ענין מקרה: **יא** ביום ההוא ביום הגאולה אקים את-סבת דויד הנפלת אחויר המלוכה לבית דוד אשר נפלה והשפלה בימי הגולה ונדרתי אבנה את-פרציהן הפדקים ותרסתיו

אקים ובניתייה להיות בני ומתוקן בימי עולם שהיתה מלכות קבועה במקומם: **יב** למען יירשו ישראל את-שארית אדם כי רוב בני אדם יפלו אז במלחמת גוג ומגוג וכל-הגוים אשר-נקרא שמי עליהם יירשו את-שארית אדם וכל-הגוים אשר-נקרא שמי עליהם נאם-יהוה עשה זאת: **יג** הנה ימים באים באים נאם-יהוה ונגש חורש בקצצר ולא יספיקו לחרוש עד שיבא הקציר ודרך ענבים במושד הדרע ולא יספיקו לבצור עד שיבא עת הדרע והטיפו וזלו ההרים עסים מדבש הפירות, וכאלו וכל-הנבעות תתמוגגנה תתמוססנה, מרוב מרעה השמן שלהם, והחלב הוב מן הצאן: **יד** וישבתי את-שבות עמי ישראל מעלהם ומדרגתם ובנו ערים נשמות שהיו שוממות בעת הגולה וישבו ונטעו כרמים ושתו את-יינם ועשו גזות ואכלו את-פריהם: **טו** ונטעתים על-אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אליהיך:

ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם לא יגלו עוד גלות לעולם אמר יהוה אליהיך:

ונטעתים, אני אטעם, בעץ הנטוע היטב, שלא יזוז ממקומו, כלומר, שלא יגלו עוד מארצם. אמר ה' אליהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אליהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אליהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אחר לא

יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אֶתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנִּבְיָא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחִלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

זִמְנָן תַּחֲלִילַת קִידוּשׁ לַבְּנָה:
אוֹר לַיּוֹם שְׁנִי, ח' אִייר

הַמְשָׁךְ בִּיאור לַמַּסַּכַּת כְּתוּבוֹת לַיּוֹם רֵאשׁוֹן עַמ' ב

29 שִׁילֵק עֲצֻמוֹ אֶף מִהַפִּירֵי פִירוֹת, וְאֵף כֹּאן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, בֵּינָן
30 דְּאֶבְלִינְהוּ לְפִירֵי – מֵאֲחֵר שֶׁאֵבֵלָה הָאִשָּׁה אֶת הַפִּירוֹת, שְׁהִירֵי שִׁילֵק
31 הַבֵּעַל עֲצֻמוֹ מֵהֶם, פִּירֵי פִירוֹת מְהִירָא – מֵהִיכֵן יִהְיוּ לוֹ עוֹד פִּירֵי
32 פִּירוֹת. אֵלָּא בְּהַכְרַח יֵשׁ לִבְאֵר שְׁמִדוּבֵר בְּדִשְׁיָדָא – שְׁהָאִשָּׁה
33 שִׁירָה מִהַפִּירוֹת הָרֵאשׁוֹנִים וְלֹא אֵבֵלָתָם, וּמִכְרָה אוֹתָם וְלִקְחָה
34 מֵהֶם קִרְקַע, הָכֵא נִמְי בְּדִשְׁיָר – וְאֵף כֹּאן כִּשְׁכַּתָּב שֶׁמִּסְלַק עֲצֻמוֹ
35 מִפִּירֵי הַפִּירוֹת וְלֹא מִהַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ מִדּוּבֵר שְׁהָשִׁיר הַבֵּעַל
36 מִהַפִּירוֹת הָרֵאשׁוֹנִים וְקִנָּה בֹזֵה קִרְקַע נוֹסֶפֶת, וּלְפִיכָךְ אִפְשָׁר
37 לְהַסְתַּפֵּק שְׁמָא כּוֹונָתוֹ שֶׁהַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ יִהְיוּ שְׁלוֹ, הַגְמָרָא אֵינָה
38 פּוֹרֶשֶׁת סֶפֶק זֶה.

* * *

39 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כִּי אִם מֵתָה יִירָשְׁנָה
40 בַּעֲלָהּ, מִפְּנֵי שְׁמִתָּנָה עַל מַה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכֹל הַמֵּתָנָה עַל מַה
41 שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה תִּנְאוֹ בְּטֹל. הַגְמָרָא מְבִיאָה פֶסֶק הַלְכָה בְּדִין זֶה:
42 אִם רַב, הִלְכָה בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלֹא מִפְּעֻמִּיָּה – וְלֹא מִטַּעֲמוֹ.
43 שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: מֵאֵי – מֵהַ כּוֹונָת רַב שֶׁהִלְכָה בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
44 גַּמְלִיאֵל וְלֹא מִפְּעֻמִּיָּה, אִילִּיקָא – אִם תֹּאמַר שְׁכוּנוֹת רַב לּוֹמֵר
45 שֶׁהִלְכָה בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בַּעֲקֵר הַדִּין דְּאִמְרָא אִם מֵתָה
46 יִירָשְׁנָה, אֵךְ וְלֹא מִפְּעֻמִּיָּה, דְּאִילּוּ רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבֵר, שְׁכֹל
47 הַמֵּתָנָה עַל מַה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה תִּנְאוֹ כְּפֹל, וּמִטַּעֲמָא זֶה אִמַּר שְׁאֵם
48 מֵתָה יִירָשְׁנָה, וְאִילּוּ רַב סָבֵר שְׁכֹל שֶׁהַתִּנְאוֹ הוּא בְּדַבְרֵי שְׁבִימָמוֹן
49 תִּנְאוֹ קִיָּים, וּמִכֹּל מִקּוֹם כֹּאן לִגְבִי יִירוּשָׁת הַבֵּעַל אֵף הוּא מוֹדָה
50 שֶׁתִּנְאוֹ בְּטֹל כְּרִבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא אִמְרוּ שֶׁתִּנְאוֹ
51 קִיָּים אֵלָּא בְּהַתְחַיִּיבוּת שְׁהֵן מִהַתּוֹרָה, וְקִסְכָּר רַב שְׁדִין יִירוּשָׁת
52 תִּפְעֹל אֶת אִשְׁתּוֹ הוּא מְדַבְּרֵנָּה, וְהַכְּמִים עָשׂוּ חִיּוּק לְדַבְרֵיהֶם יוֹתֵר
53 מִשֵּׁל תּוֹרָה, כְּלוֹמֵר חֲכָמִים הַחֲמִירוּ בְּדַבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהַחֲמִירָה
54 תּוֹרָה, וְלִכְךָ בִּירוּשָׁת הַבֵּעַל שְׁהִיא מִדְּרַבְנָן הַחֲמִירוּ שֶׁתִּנְאוֹ בְּטֹל.
55

1 אֵלָּא פִירֵי פִירוֹת, לְהִכִּי אִיצְטְרִיד – לִכְךָ נִצְרַךְ גַּם הַלְשׁוֹן עַד עוֹלָם,
2 כְּדִי לְפָרֵשׁ כּוֹונָתוֹ שֶׁמִּסְלַק עֲצֻמוֹ מִכֹּל הַפִּירוֹת שִׁיִּצְמָחוּ מִהַקְרַקַּע
3 וְאֵף מִפִּירֵי פִירֵי פִירוֹת. וְאִי קָתֵב לָהּ עַד עוֹלָם בְּלִבְדּוֹ וְלֹא קָתֵב לָהּ
4 פִּירֵי פִירוֹת, הֵנָּה אִמְיָנָא שֶׁלְשׁוֹן זֶה שֶׁאִמַּר לְעוֹלָם, אִפִּירוֹת קָאִי –
5 שֶׁלְשׁוֹן זֶה מִתִּיחַס לְפִירוֹת עֲצֻמוֹ, שֶׁלֹּא יֵאָבֵלָם לֹא שְׁנָה זֶה וְלֹא
6 בְּשִׁנָּה שֶׁלֹּאֲחִירָה עַד עוֹלָם, אֵךְ לְעוֹלָם אֵינוֹ מִסְלַק עֲצֻמוֹ מִהַפִּירוֹת
7 שִׁיִּצְאִים מִהַפִּירוֹת, לְהִכִּי אִיצְטְרִיד שֶׁיִּאֲמַר גַּם פִּירֵי פִירוֹת, שְׁבִאוּפֹן
8 זֶה מִבּוֹאֶרֶת כּוֹונָתוֹ שְׁמָה שֶׁאִמַּר עַד עוֹלָם הֵייוֹ אֵף מִהַפִּירוֹת
9 שִׁיִּצְמָחוּ מִקְרַקַּע זֶה עַד עוֹלָם.

* * *

10 הַגְמָרָא מְבִיאָה עוֹד סֶפֶק בַּעֲנִין: אִיצְטְרִיד לְהוֹ, אִם קָתֵב לָהּ הַבֵּעַל
11 דִּין וְדִבְרִים אֵין לִי כְּנִקְסִיף וּכְפִירֵי פִירוֹת, אֵךְ לֹא כְּתֵב שֶׁמִּסְלַק
12 עֲצֻמוֹ מִהַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ, מֵהוּ שִׁיאֵבֵל פִּירוֹת, הָאֵם מִפִּירֵי פִירוֹת
13 בְּלִבְדּוֹ סָלִיק נִפְשִׁיָּה – סִילֵק עֲצֻמוֹ, אֵךְ מִפִּירֵי – מִהַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ לֹא
14 סָלִיק נִפְשִׁיָּה, אוֹ דְּלִמָּא מִכָּל מִילֵי סָלִיק נִפְשִׁיָּה – שְׁמָא נִאֲמַר שִׁילֵק
15 עֲצֻמוֹ מִכֹּל דְּבַר שְׁנוּגַע לְפִירוֹת, וְאֵם סִילֵק עֲצֻמוֹ מִהַפִּירֵי פִירוֹת, כֹּל
16 שֶׁכֵּן שִׁילֵק עֲצֻמוֹ מִהַפִּירוֹת.
17 הַגְמָרָא תִּמְחָה עַל הַסֶּפֶק: פִּשְׁטָא דְּמִכָּל מִילֵי סָלִיק נִפְשִׁיָּה – הִלָּא
18 דְּבַר פִּשְׁטוֹ הוּא, שִׁילֵק עֲצֻמוֹ מִכֹּל דְּבַר שְׁנוּגַע לְפִירוֹת, דְּאִי אִמְרָתָּ
19 מִפִּירֵי פִירוֹת סָלִיק נִפְשִׁיָּה – שְׁאֵם תֹּאמַר שִׁילֵק עֲצֻמוֹ רַק מִזְּכוּכוֹת
20 לֹאֲכֹל פִּירֵי פִירוֹת, אֵךְ מִפִּירֵי – מִהַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ לֹא סָלִיק נִפְשִׁיָּה,
21 בֵּינָן דְּאֶבְלִינְהוּ לְפִירוֹת – כִּיוֵּן שֶׁאֲבָל אֶת הַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ שְׁהִירֵי לֹא
22 סִילֵק עֲצֻמוֹ מֵהֶם, פִּירֵי פִירוֹת מְהִירָא – מֵהִיכֵן יִהְיוּ עוֹד פִּירֵי פִירוֹת
23 שֶׁלִּיהֶם אוֹמַר שֶׁמִּסְלַק עֲצֻמוֹ מֵהֶם, וְעַל כִּרְחֻנוֹ נִאֲמַר שִׁילֵק
24 עֲצֻמוֹ אֵף מִהַפִּירוֹת עֲצֻמוֹ, וְאִזּוּ שִׁיךְ לּוֹמֵר שֶׁאֵף אִם מִכָּר אֶת
25 הַפִּירוֹת וְלִקַּח מֵהֶם קִרְקַע, אֵינוֹ אוֹכֵל אֵף אֶת פִּירֵי הַפִּירוֹת.
26 מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: וְלִשְׁמַעְיָא – וְלִשְׁטַתָּר, הָא דִּתְנֵן – מַה שְׁנִינוּ
27 בַּמִּשְׁנָתָנוּ, רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא אוֹכֵל פִּירֵי פִירוֹת כִּי, עַד
28

לוח זמנים לשבוע פרשת אחריי'קדושים לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:56	6:01	8:42	8:38	9:18	9:15	10:26	10:24	19:16	19:20	19:44	19:48	19:00	19:59
חיפה (ק)	5:52	5:59	8:39	8:35	9:16	9:13	10:25	10:22	19:21	19:25	19:45	19:50	18:55	20:01
ירושלים (ק)	5:53	5:59	8:40	8:35	9:16	9:13	10:24	10:22	19:20	19:25	19:43	19:47	18:44	19:58
תל אביב (ק)	5:54	6:00	8:41	8:37	9:18	9:14	10:26	10:24	19:18	19:23	19:45	19:50	19:02	20:01
אוסטריה, וינה (ק)	5:35	5:45	8:25	8:17	9:17	9:12	10:30	10:26	20:00	20:09	20:37	20:47	19:50	21:02
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:01	6:56	8:58	9:00	9:35	9:37	10:31	10:32	17:41	17:34	18:08	18:02	17:17	18:13
אוקראינה, אודסה (ק)	5:42	5:52	8:32	8:25	9:22	9:16	10:34	10:30	19:59	20:07	20:34	20:43	19:48	20:58
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:10	5:20	8:00	7:52	8:52	8:46	10:05	10:01	19:34	19:43	20:11	20:20	19:23	20:35
אוקראינה, דנייפופטרובסק (ק)	5:20	5:30	8:10	8:02	9:02	8:57	10:15	10:11	19:46	19:55	20:23	20:33	19:35	20:48
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:40	5:51	8:30	8:21	9:25	9:19	10:40	10:35	20:16	20:26	20:55	21:05	20:06	21:22
אוקראינה, קייב (ק)	5:32	5:43	8:22	8:13	9:18	9:12	10:32	10:28	20:09	20:19	20:48	20:59	19:59	21:15
איטליה, מילאנו (ק)	6:11	6:20	9:01	8:54	9:49	9:44	11:01	10:57	20:25	20:33	20:57	21:06	20:14	21:20
אקוואדור, קיטו (ח)	6:08	6:09	8:39	8:38	9:08	9:07	10:11	10:10	18:15	18:14	18:38	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:25	7:30	9:31	9:32	10:06	10:08	11:03	11:04	18:18	18:12	18:45	18:39	17:55	18:50
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:27	8:33	10:24	10:26	11:03	11:06	11:57	11:59	18:59	18:51	19:29	19:22	18:34	19:33
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:07	6:15	8:56	8:51	9:38	9:33	10:48	10:45	19:55	20:01	20:25	20:32	19:42	20:44
ארה"ב, ברקלין (ק)	5:54	6:01	8:43	8:37	9:26	9:21	10:36	10:33	19:46	19:53	20:18	20:24	19:34	20:37
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:54	6:02	8:43	8:38	9:26	9:22	10:37	10:34	19:47	19:53	20:18	20:25	19:34	20:38
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:26	6:35	9:16	9:10	10:01	9:56	11:12	11:08	20:26	20:33	20:58	21:06	20:14	21:19
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:38	6:44	9:24	9:20	9:59	9:56	11:07	11:05	19:56	20:00	20:22	20:26	19:41	20:37
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:02	6:08	8:49	8:45	9:27	9:24	10:36	10:34	19:32	19:36	20:00	20:05	19:17	20:16
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:44	6:48	9:28	9:24	10:02	9:59	11:09	11:07	19:50	19:53	20:15	20:18	19:34	20:29
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:48	5:56	8:37	8:32	9:21	9:17	10:32	10:29	19:43	19:50	20:15	20:22	19:31	20:35
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:46	5:54	8:35	8:29	9:19	9:15	10:30	10:27	19:43	19:50	20:15	20:23	19:31	20:36
בוליביה, לה-פס (ח)	6:45	6:43	9:04	9:04	9:35	9:35	10:35	10:35	18:17	18:14	18:41	18:38	17:57	18:47
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:14	6:25	9:03	8:54	10:01	9:55	11:16	11:11	20:56	21:06	21:36	21:47	20:46	22:04
בלגיה, בריסל (ק)	6:15	6:27	9:05	8:56	10:02	9:56	11:16	11:12	20:55	21:05	21:34	21:45	20:45	22:02
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:27	6:25	8:41	8:41	9:13	9:13	10:11	10:11	17:48	17:44	18:09	18:05	17:27	18:14
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:15	6:12	8:29	8:29	9:00	9:01	9:59	9:59	17:33	17:29	17:57	17:53	17:11	18:03
בריטניה, לונדון (ק)	5:31	5:43	8:20	8:11	9:19	9:13	10:33	10:29	20:16	20:26	20:55	21:06	20:10	21:23
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:33	5:46	8:21	8:10	9:24	9:18	10:40	10:35	20:29	20:40	21:11	21:24	20:23	21:43
גרמניה, ברלין (ק)	5:34	5:46	8:23	8:12	9:24	9:17	10:39	10:34	20:25	20:36	21:05	21:17	20:16	21:35
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:00	6:11	8:50	8:41	9:46	9:40	11:00	10:55	20:36	20:45	21:14	21:25	20:26	21:41
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:31	6:28	8:42	8:43	9:15	9:16	10:13	10:13	17:48	17:43	18:07	18:02	17:26	18:12
הודו, מומבאי (ח)	6:10	6:14	8:52	8:49	9:23	9:21	10:29	10:27	18:59	19:01	19:23	19:25	18:43	19:35
הודו, פונה (ח)	6:07	6:11	8:48	8:45	9:20	9:17	10:25	10:24	18:55	18:56	19:19	19:21	18:38	19:30
הונגריה, בודפשט (ק)	5:26	5:36	8:16	8:09	9:07	9:02	10:20	10:16	19:48	19:56	20:24	20:33	19:37	20:48
טורקיה, איסטנבול (ק)	5:58	6:06	8:47	8:41	9:30	9:26	10:41	10:38	19:51	19:58	20:23	20:30	19:39	20:43
יוון, אתונה (ק)	6:28	6:36	9:17	9:12	9:58	9:53	11:07	11:04	20:11	20:16	20:41	20:47	19:57	20:59
מלדובה, קישניב (ק)	5:48	5:58	8:38	8:31	9:29	9:23	10:41	10:37	20:08	20:16	20:43	20:52	19:57	21:07

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי־קדושים לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:07	6:11	8:46	8:48	9:18	9:20	10:24	10:26	18:59	18:57	19:24	19:21	18:41	19:33
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	7:26	7:18	9:08	9:11	9:51	9:54	10:44	10:46	17:36	17:27	18:09	18:00	17:10	18:13
נפאל, קטמנדו (ח)	5:24	5:29	8:09	8:05	8:43	8:40	9:51	9:49	18:34	18:38	19:00	19:04	18:19	19:15
סינגפור, סינגפור (ח)	6:57	6:58	9:29	9:28	9:58	9:57	11:01	11:00	19:07	19:06	19:30	19:29	18:49	19:38
פולין, ורשא (ק)	5:04	5:16	7:53	7:43	8:53	8:47	10:08	10:04	19:52	20:03	20:33	20:45	19:43	21:03
פרו, לימה (ח)	6:15	6:14	8:38	8:38	9:08	9:08	10:09	10:08	17:58	17:55	18:21	18:18	17:38	18:28
צרפת, ליאון (ק)	6:27	6:37	9:17	9:10	10:06	10:01	11:18	11:15	20:41	20:49	21:16	21:24	20:30	21:39
צרפת, פריז (ק)	6:29	6:40	9:19	9:11	10:12	10:07	11:26	11:22	21:00	21:09	21:35	21:45	20:49	22:01
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:45	5:46	8:19	8:17	8:48	8:47	9:52	9:50	18:02	18:02	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:09	6:18	8:59	8:52	9:45	9:40	10:56	10:53	20:17	20:24	20:47	20:55	20:05	21:08
קנדה, מונטריאול (ק)	5:41	5:51	8:31	8:24	9:20	9:14	10:32	10:28	19:56	20:03	20:29	20:37	19:44	20:52
קפריסין, לרנקה (ק)	5:54	6:01	8:42	8:37	9:20	9:17	10:29	10:27	19:26	19:31	19:55	20:00	19:12	20:12
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	6:16	6:29	9:02	8:49	10:10	10:03	11:26	11:21	21:21	21:32	22:05	22:18	21:12	22:38
רוסיה, מוסקבה (ק)	5:46	5:59	8:31	8:16	9:42	9:34	10:58	10:53	21:00	21:13	21:43	21:57	20:53	22:17
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	6:04	6:14	8:54	8:47	9:45	9:39	10:58	10:54	20:25	20:33	21:00	21:09	20:14	21:25
שווייץ, ציריך (ק)	6:08	6:18	8:58	8:51	9:49	9:44	11:02	10:58	20:34	20:43	21:06	21:15	20:23	21:30
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:56	5:59	8:35	8:33	9:06	9:04	10:11	10:09	18:33	18:34	18:56	18:58	18:16	19:07

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבהלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאמרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פל-אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל-פונעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00475
26/04/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

